

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все примечания, комментарии и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

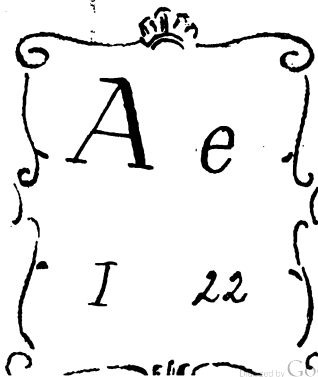
Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

813557

31771

17 al

CHRISTO-
PHORI LONGOLII
EPISTOLARVM
LIBRI
IIII.

1555
81355

Bartolomæi item Riccij de
imitatione libri tres.

A Io. Michaële Bruto emendati.

VIRTUTE PVCE.

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI,
APVD HAERED. SEB.
GRYPHI,
3563.

IN CHRISTO- PHORI LONGOLII

EPISTOLAS IOANNIS

Michaëlis Bruti ad Io.

sephum Bon-
uifium.

P R A E F A T I O.

*Per multos, Bonuifii, reperias
qui cum inuicta natura & re
pugnante liberalibus se stu-
dijs deditissent, atque in his
qui magni nominis habentur,
illud sint assequuti, Et quod Vehemens stu-
dium in re praclara posuerint, laudentur,
quod eius assequenda causa eam viam inie-
rint, in qua non magnos processus efficerent,
in eo vero eorum iudicium desideretur. At
nescio quis pacto fieri videmus, Et qui parum
progressos se adhibito studio intelligant, tan-
quam sibi sperent accessurum quicquid de
aliorum laude detraxerint, in eos lingua
intemperantiæ stantur, quos se esse pra-
stantiores animaduertant. Quo quid ex-
cogitari fingiue iniquius potest? Atque ita
is morbus latè patet, Et cum vix vnus aut*

alter sit qui arte aliqua egregius inter multos atque insignis habeatur, plures invidos & obrectatores sui, quam imitatores inueniat. Cuius quidem rei non est difficile causam inuenire: est enim alterum plurimi laboris quem (ut ille ait) plerique fugimus, alterum licentia atque impunitatis, quam sibi nemo non sumit. Accidit autem hoc cum multis alijs saepe, tum vni Christophora Longoliso maxime. Florentem enim illum eloquentia laude admirati sunt clari homines nostra aetate Petrus Bembus, Iacobus Sadoletus, Reginaldus Polus, atque is quidem qui cum eo vixit familiarissime, & eius vitam scripsit in primis luculenter: alios item creda extitisse non ita multos, quorum illi non testimonium modo laudi atque ornamento, sed gratia atque auctoritas praesidio ad vitam agendam fuerit. Sed plurimi simul extiterunt, qui illius gloria invidentes, & maledicendo & obrectando, & quod est iniqua iudicio circunuetum in graue capitis discrimen adducerent, eam obterere conati sint. Ac nemo ferè nostrum legens qua in eum illius popularis scripsit eruditus ille quidem & disertus, sed non tam sua gravitatis quam ingenij memor, qui propensius maxime ad dicacitatem fuit, nemo non in eo inquam animi aequitatem maiorem moderationemque desiderat. Dicerem plura
de

de Longolio quam acre illius iudicium deli-
gendis ijs quos imitaretur, quam felix inge-
nium exprimēdis quos probasset, quam mul-
ta eruditio, quamque recondita fuisset. Sed
Ut hoc minus mihi esse necessarium putem,
facit summorum hominum autoritas, quo-
rum cum illustria testimonia de eo & multa
extent, etiamsi nulla illius scripta superes-
sent, satis ille me etiam tacente à maledicto
& calumnia vindicatur. Ex his Unum il-
lius maxime studiosum Bartholomaeum Ric-
cium Video ita de illo statuere, Unum ado-
lescentem & externum nostra aetate exti-
tisse, qui nostros homines atque illos quidem
per omne Vita sua tempus in Italia luce ver-
satos, rationem imitandi, qua esse optima
atque expeditissima videretur, non illis ma-
gis praeceptionibus, quod Riccius praeclare fa-
cit, quam suo exemplo docuerit. Qua me res
mouit, Ut cum Epistolas Longolij plurimum
probante me, Gryphius excudere instituisset,
eruditus iuuenis, atque ingenio pereleganti,
illi autor essem, Ut ijs tres Riccij libros de
imitatione adderet: qui & propter singula-
rem eruditionem, & propter genus scriben-
di mirificum, quo is excellit (nihil enim eo
purius, elegantius, politius excogitari potest)
legi summo studio ab omnibus debent: abs te
Bonusi, in primis, qui à tua prima adole-
scentia

*scientia propensus ad eloquētia studia Aonio
 Paleario duce, Poëta illo quidem optimo at-
 que oratore summo, maximè te ad Cicero-
 nem imitandum dedisti, quem nunquam
 etiā in maximis negotijs de manibus ponis.*

*Annus iam agitur ex quo te primum tem-
 pore adij, iam à me antea cognitum fama,
 summo loco natum hominem, ex clarissima
 familia, & quidem, quod multò pluris à me
 fit, omnibus ijs artibus excultum, quam maxi-
 mè vigent cum laude in liberis ciuitatibus.
 Ita autem me cepisti & nico illo cōgressu, cum
 cetera tua humanitate comitate affabilita-
 teq; sermonis, tum elegantia morum &
 suauitate, & nihil mihi tum reliqui fecerim
 in te amando, quod postea addi ad summam
 meam in te obseruatiā & beneuolentiā
 posset. Nam quòd me etiam tuo es beneficio
 prosequutus, & testimonio honestasti, ali-
 quanto tū in eo me feliciar fuisti. Quicquid
 enim aut fui & nquam aut sum futurus (Sti-
 nam vel tua causa sim quem me cupio vi-
 deri) id totum tibi non mea voluntate modò,
 sed tuo etiam iure adiudicasti. Quod qui-
 dem quanquam mihi, qua tui animi aequi-
 tas est, planè remittis, non solum ego tamen
 quòd te deceat, sed quòd me facere aequum
 sit, mihi cogitandum puto. Itaque & cum
 is sic agerem, contigit mihi saepe, & multi à*

ma

me atque illustres sermones, de tua virtute, facilitate, liberalitate haberentur: cuius rei testes sunt locupletes Michael Guinissus, Vincentius Malpilus, Paulus Samminianus cum summa dignitatis homines & tui aequales, tum digni qui à me in eorum numero habeantur, quos colo atque obfero maxime. Sed cuius potius quam mihi satis equidem facere possum, meo in te amore ac studio testificando. Quod ut pluribus etsiam exploratum esset, meo hoc ad te munere aliquando me assequuturum non desperavi. Id autem tu, ut soles omnia mea, ita gaudenti animo ac libenti accipias velim, ut me non de re magis (tamen si ea praeclara est) quam de meo hoc in te amore & studio ames: ita statuens, nulla re satis posse quantum sit, multò etiam ea praestantior, declarari.

Vale. Datus Lugd.

Idibus Iunijs.

* * *

• •

STK

STEPHANI DOLETI IN
obitum Christophori Longolij, ad
Sebastianum Gryphium,
Carmen.

Longolij ó Etinā potuisset lingua docta tātum,
Apud rapacem mortem, acreisq; Partas,
Quantū olim valuit dicendo, Voce dū diserta
Roma caternas fleēteret stupentes:
Viueret incolumis, nec funere cōcidisset atro,
Dignus perenni temporum recurſu.
Sed viuit, neq; morte illa extinguetur, arce
tectus
Fama micantis, nominisq; magni.
Aere perennius exegit monumentum, ad
astra latē
Laus cuius ingens & loquax volabit:
Quod non annorū series, nec flatūs impotētis
Austri, nec imbres diruent edaces.
Sidera dum cælo harebūt, ac Vrsa obibit axē,
Cursuq; tardo per polum meabit,
Longolio Hesperij, quiq; ortum Solis intuētur
Omnes, vicissim gloriam conuebunt.
Hinc igitur procul, hinc procul absint nania
sepulcri,
Luctusq; turpes, quos annus refundunt.

CHRIST

ELENCHVS EPISTOLARVM

CHRISTOPHORI
LONGOLII.

* * *

A

A Egidio Viterbiensi.	363
Alexandro Paccio.	176
Andrea Nauagerio.	137.371
Antonio Marcilio.	106.127.257.292
Augustino Grimoaldo.	85
Augustino Beatiano.	172

B

Baptista Egnatio.	273.285.294.309
Baptista Anton. Frantino.	374
Bernardo Sandro.	110
Bernardino Certona.	375.400

C

Camillo Theologo.	353
-------------------	-----

D

Dionysio Monacho Lerinensi.	81
-----------------------------	----

F

Flaminio Tomaretio.	123.126.220
Flauio Chrysolino.	113.114.141
Francisco Rubrio.	206.209
Æ	Fran

ELENCHVS

<i>Francisco Charecato.</i>	372
<i>Francisco Deloino.</i>	338
<i>Francisco Bellino.</i>	382
<i>Fulvio Cortona.</i>	403
<i>Furnio Mario Molsa.</i>	80

G

<i>Gregorio Cortesio.</i>	82
<i>Gulielmo Budao.</i>	64. 101. 164

H

<i>Hieronymo Fondulo.</i>	50. 100. 143
<i>Hieronymo Alexandrina.</i>	62
<i>Hieronymo Nigro.</i>	174
<i>Hieronymo Saurniano.</i>	321

I

<i>Iacobo Sadoletto.</i>	117. 145. 242. 251. 356
	383. 408
<i>Iacobo Luca Decano Aurel.</i>	416
<i>Ioanni Aurelio Augurello.</i>	60
<i>Iulio Tomaretio.</i>	215

L

<i>Lelio Maximo.</i>	211. 147. 350
<i>Laurentio Bertol.</i>	372
<i>Leoni Pontif. Max.</i>	120
<i>Leonardo Pomaro.</i>	337

M

<i>M. Antonio Michaëli.</i>	157
<i>M. Antonio Flaminio.</i>	191. 199. 202. 223.
	271. 304. 347
<i>Mariano Castellano.</i>	297. 326. 358
	Merli

EPIS. CHR. LONG.

Merlino Gelasiano. 185

N

Nicolao Dratoni. 365. 378. 405

O

Ottaviano Grimoaldo. 64. 98. 107. 129.
227. 229. 232. 236. 239. 244. 245.
248. 253. 254. 258. 263. 275. 278.
279. 281. 283. 288. 289. 295. 306.
312. 323. 328. 333. 342. 360. 361. 380.
420

P

Petro Bembo. 33. 34. 37. 41. 46. 54.
57. 77. 90. 108. 119. 126. 134. 170.
218. 287. 320

Petro Prissio. 53

Petro Machianello. 370

R

Raynoldo Polo. 413. 415

Rogero Barma. 431. 314

S

Simoni Villanovano. 187. 204. 207. 210.
212

Stathio. 86. 179

Stephano Saulio. 124. 191. 194. 197. 221.
266. 301. 343

Stephano Theologo. 354

T

Thoma Linacro. 225

2 2 Vido

Vidobaldo Rouzerio.

167.

**Elenchus Epistolarum quas ad Longolium
Eruditi homines scripserunt.**

Erasmi Roterod.

452

Gulielmi Budai.

456

Iacobi Sadoleti. 434. 438. 442. 445. 447.

451

Petri Bembi.

321. 424. 430.

F I N I S.

CHRISTO- PHORI LONGO.

LII VITA.

Christophorus Longolius Machlinia, nobili Germania oppido, honesto splendidoq; inter suos loco, natus fuit. Quoniam vero eo vix non defuere, qui eū Parisiensem dicerēt. libri etiā ab eo scripti hoc titulo circumferrentur: non ab re est, quā ipse in altera defensionum suarum, errorem hunc librariorū repellens, de patria sua dicit, hoc loco cōmemorare: Et deinceps qui de hac re dubitant, ipsi potius Longolio de se, quā alijs credant. Eius Verba hac sunt: Ego. p. c. Machlinia natus sum, Machlinia educatus, Germanica lingua & Caesarū ditionis oppido, cū alijs laudibus multis illustri, tum vero Philippi & Caroli Hispania regum incunabulis percelebris. Hæc ille. Puer admodū, cū vix annos novē natus esset, parentum studio & diligētia, Lutetiā Parisiorū. Et ibi literas disceret, est missus. Neque enim vel id astat, propter summam ingenij docilitatem immaturum censebant, qui in celeberrimo illo literarū domicilio politioribus disciplinis animū excoleret. Celeriter vero omnibus artibus, quibus puerilis ætas imbui solet, ita profecit,

Ut aequales suos omnes doctrina laude longè
 praeferret, ex his autè generosissimū quemq;
 imitandi cupiditate incenderet. Ingenio acri
 & Vehementi praeclusus fuit, in quamcunq;
 partem se dedisset, atq; omnium disciplinarum
 (quod postea res ipsa declarabat) capaci. Quē-
 cunq; scriptorē sibi legendū proposuisset, cum
 nunquā ferè de manibus, nisi diligenter ab
 eo perlectū, dimisit. Neq; Unquam in eo ani-
 maduersum est, aut obscuritate scriptoris
 alicuius, aut prolixitate deterritū, quo mi-
 nus totum perdisceret, si modo talē putaret,
 ex quo fructū aliquē capere posset. Cum autē
 ea qua in antiquorū scriptis tradita essent,
 celerrime perciperet, tum Verò qua abdita
 fuere nemo maiori facilitate eruit. Atq; huius
 rei testimonio esse possunt multa ab eo penè
 puero, in C. Plinij de Naturali hist. lib. scri-
 ptoris non ita facilis & plurimis mendis de-
 formati, ingeniosè excogitata & notata, qua
 postea ipso imprudente & inuito in Gallia
 fuere edita. Memoria Vero tanta fuit, & ad
 ea tollenda, qua animo semel insedisissent, dis-
 turnitas tēporis vix aliquid valeret. De plu-
 ribus & Varijs rebus saepe interrogatus, de
 quibus à multis annis nihil legerat, non mi-
 nus pròp̃te de singulis solitus est respondere,
 ac si eo die ab eo perlecta fuissent. Cuius rei
 cū familiariter cum eo Vinerē, in cōsuetudine
 quotidiana

quotidiana crebrò periculū facere licuit. Hocq;
 in eo magis mirū fuit, quòd cū plurima legis-
 set, omnia aut̃ qua Gracè aut Latine scripta
 essent, sibi legenda proponeret, nunquam ferè
 ad metā semper properanti, ad eundē scripto-
 rem reuertere licuit. Si quādo de ijs rebus ser-
 mo incideret, qua à diuersis & Varijs scripto-
 ribus tractata essent, cū res ipsa essent eadem
 ita tamē oratione solebat distinguere, sua ver-
 ba singulis scriptorib. à quibus ea acceperat
 referendo, & nō memoriter ea dixisse, in quo
 saepe offendi solet, sed de scripto pronunciasse
 videretur. Qua saepe cū faceret, ita auditorum
 admirationē incendit, & eū artificio quodā,
 non naturali memoria bono vti existimarēt.
 Ad hac tāta natura bona doctrinaq; summa
 adiuncta, cā industriā adhibuit, & quicquid
 in literis profecerit, huic penè soli gratia ha-
 benda videretur. Ineunte aetate cū earū rerū
 cognoscēdarū magno studio teneretur, qua à
 philosophis tractātur, amici, qui eū honoratū
 magis, quā doctū videre cupiebāt, Verentes
 ne talis rerū studiū exim lōgius ab honorū pe-
 titiōe abduceret, magnopere illi authores fue-
 re, ne aliud sibi eo tōpore prater Ius civile di-
 sciendum proponeret: ex eius enim artis studio
 affirmabant fore, & celeriter ad honores, &
 ad summam gloriam perueniret. Quorum
 precibus & hortationibus cum sibi omnino
 parendū

parendum esse duxisset sex annos in eo studio ita consumpsit, et nullis interim alijs literis, praterquam oratorijs, qua maxime etiam artem illam, vel ornare vel adiuuare existimatur, operam daret. Usus est praeceptore Philippo Decio, celebri iuris interprete, qui tum Valentia in Narbonensi prouincia maximo auditorum concursu, qui undiq; ad eum confluebant, ius docuit. Eo vero tempore ita profecit, et cum postea ab amicis Lutetia Parisiorum, et ius ibi exerceret, esset reuocatus, cum agendo, tum respondendo tantam laudem est adeptus, et vix dum biennium in Iurisconsultorum subsellijs versatus, in centumuirale illud consilium, quod antea solis senibus, vel certe aetate prouectis patebat, admodum iuuenis adlegeretur. Quare amicorum voluntati iam satis factum putans, tempus adesse putauit, et animo etiam suo maiorum rerum cupiditate flagranti morem gereret. Itaque C. Plinium, cuius lectioni se totum dicaret delegit, quem varietate et copia rerum ceteris Latinis scriptoribus prestare, ac velut in vnius operis compendio quacunque à philosophis Graecis pluribus et libris et verbis tractata essent, mira breuitate collegisse existimauit. Sed cum res ipsa, quae quauis copiose tractata, per se difficultatem afferunt, in angustum à Plinio conclusa vix spem aliquam sui intelligendi darent: ibi par-

tum necessitate coactus, quod aliter ea qua ita
 cōcise tradebātur intelligere nō posset, nisi eas
 dem fusiꝯ apud alios tractatas videret, par-
 tim magnitudine & varietate rerū eum in-
 nitante, ut ex vberrimis illis fontibus potius,
 ex quibus Plinius ipse hausisset, quā ex illa
 secursa aquula illarū cognitione peteret, ani-
 mum ad maiora erexerit, ut eos etiā scripto-
 res videret, à quibus illa Pliniū emanasse pu-
 tabantur. In hac verò sententia cū esset oēs
 illi agricola, oēs ferè medici fuere perdiscēdi,
 rerum Romanorum, & totius antiquitatis
 memoria diligēter tenenda, orbis deniq; ille
 disciplinarum, quā in γυνυδοπαδείαυ Gracē
 vocant, suoluendus: cū nulla ferè ars sit, cuius
 nō expressa vestigia aliqua apud Pliniū repe-
 riātur. Hac verò perficere illi multo fuit, diffi-
 cilimū, praesertim Gracarū literarum adhuc
 ignaro & prorsus rudī. Rexū nihil horū eum
 retardavit, ut erat animo semper reluctante
 difficultatibus, tamq; incensus cupiditate, ut
 philosophorū & aliorū scriptorū mysteria co-
 gnosceret. Principiō itaq; Gracis literis tanto
 studio, tātūq; ingenij viribus incubuit, ut nō-
 dum vertente anno, sine ad philosophos, sine
 ad oratores se conuerteret, ignoratīe lingua
 nusquam eum ab eorum intelligētia exclude-
 ret, eodēq; tēporis intervallo Gracē etiā ad Ge-
 lielmū Budaū Gallorū doctissimū epistolae sa-

pe mitteret. Pari ergo studio atq; industria
 cū quinquenniū in Gracis scriptoribus legēdis
 perseuerasset, iā lingua ipsa maximè illi fa-
 miliaris fuit: eadēq; opera dēctos illos scripto-
 res assiduè legēdo, vberriamā maximarū rerū
 cognitionē ex illis hausit. Memor Verò vbiq;
 cū illos legeret, instituti sui, & cuius causa
 initio tot sibi scriptores euoluēdos sumpsisset,
 nihil in his omisit, quod ad pleniorē C. Plinij
 intelligentiā aliquo modo faceret: quin id di-
 ligēter notatū, quo loco & in quo authore le-
 gisset, in Plinij libro scriptū relinqueret: Ut an-
 te omnia subsidia in hac re, quacunq; ex lectio-
 ne cōparari poterāt, tentaret. Eandē rationē
 in recentiorū scriptis legēdis seruauit. Quādo
 Verò de stirpiū natura, multa Plinius trade-
 ret, nonnulla etiā de piscibus scriberet, rebus
 à cognitione huius seculi ita remotis, Et ne o-
 mnia quidē intelligātur: nō contētus eorū au-
 thoritate, qui aliquid de his scripsere, Voluit
 ipse Verba rebus accommodare, hisq; diligenter
 inspectis videre, quo pacto res ipsa cū antiquo-
 rum scriptis cōuenirent. Itaq; ea causa illi in
 Narbonēsem prouinciā iterū proficiscēdi fuit,
 cum adolescēs antea ibi ius ciuile didicerat:
 quā quidē stirpiū fertilissimā, piscium etiam
 abundantissimā, propter illius maris vicinita-
 tē existimauit. In qua quidē peregrinatione
 librū etiā, quē Herbarū historiā appellauit,
 scripsit.

scripsit. Eā Verò partē in qua Plinius terrarū orbis descriptionē complexus est, diligētissimè est persecutus: atq; in hoc etiā oculorū iudicio Vti voluit, amnesq; et sylvas, ac mōtes, & antiqua oppida à Plinio descripta, quorū aliqua Vestigia manerēt, ipse adire. Itaq; cū adolescēs Hispaniā totā peragrasset, adulta iam atate, Britannia, Germaniā, Galliā, Italiā, emensus est: statueratq; in Orientē proficisci, nisi Turcorū arma, quibus omnia Christianis hominibus clausa essent, eū ab hoc consilio deterruissent. Quanquā etiā apud homines nostros peregrinando in magna pericula saepe incidit. Apud Heluetios aut, dū eorū regionē videret, nihil propius fuit, quàm Vt interficeretur. Quid Verò illi acciderit, & quomodo periculū euitauerit, nō erit alienū cōmemorare, quò magis & industria eius cognoscatur, & animus qui nullo periculo à rerū dignarū inuestigatione deterreri potuit. Profectus est eò cū duobus familiaribus Gallis, eo sanè tempore, quo accepta clade apud Mediolanum Helvetij à Gallis maximè dissenserunt. Cum comitibus ergo cum in suspicionem venisset, speculandi causa accessisse, pars quadam cohortis Heluetiorum eos aggressa est. Ibi cū aliquandiu repugnassent, neq; pares esse potuissent, vnus eorum fuga Rhodanū tranatando, vitā sibi seruaui, alter in pugna casus: ipse graui vul-

nere

nere altero brachio accepto, captus & in carce-
 rem abductus est: Vbi triginta fere dies, cum
 neq₃ medici neq₃ remedij & illius facultas da-
 retur, Vulneris dolore magis magisq₃ ingra-
 uescente, in summo mœrore iacuit, donec casu
 antistes Sedunēsis, qui apud Heluetios digni-
 tate & gratis maxime potuit, eò venisset. Cu-
 ius opem cū Longolius per literas supplex im-
 plorasset, ipse casum Viri Valde miseratus stā-
 tim custodia liberavit, adhibitisq₃ medicis, tā-
 diu apud se retinuit, dū à Vulnere prorsus sa-
 natus esset: tū equo donatū & Viatico libera-
 lissimè instructū in patriā remisit. Nec verò
 ille ante discedere voluit, quā id cuius cau-
 sa Venerat perfecisset, regionēq₃ totā lustras-
 set, atq₃ tabellā descriptā secū domū reportas-
 set: cuius rei perficiēda maiorē tum facultatē
 habuit, quā ei Sedunēsis auctoritas dabat.
 Itaq₃ cū in omnibus qua Videre cuperet, abū-
 de satisfactū esset, illinc in patriam discessit.
 Sed Vt eò de quo inciperā reuertar: hoc eū sa-
 pe pradicantē audiui, se quicquid in rerū na-
 tura cognitione profecisset, id C. Plinij lectionē
 acceptū referre, qui in omnibus illi occasione
 plura quarēdi et inuēstigādi semper dederat.
 Oratorijs artibus à puero semper deditus fuit
 earū Verò summā cognitionē non artis solū
 præceptis, sed multæ exercitatiōe firmaverat.
 Declamandiq₃ consuetudinē multis iam se-
 culis

culis intermissam & prope mortuā, qua nihil
 unquam Utilius q̃s qui oratores emadere cu-
 piunt, inuentū fuit, in seipso primū, post in
 alijs renouauit, cum argumento proposito, sa-
 pe in scholis declamando, alios suo exēplo, &
 idē facerent, cōmouit. Genus dicendi ineunte
 aetate secutus est, quod postea à vir factus, val-
 de improbauit. Nam cū adolescēs per omnia
 scriptorum genera vagaretur, neq; quenquā
 vnum sibi imitandū proponeret, sed, ut ipse de
 se dicere solebat, tantū in vno quoq; notaret,
 quantū acute aut sententiose dictū esset: eo
 factum est, ut prudenter semper ferē diceret,
 quod fuit etiam natura: oratio verò eius, qua
 ex verbis vndiq; accersitis constaret, nullam
 neq; elegantia, nec venustatem pra se ferret.
 formāq; dicēdi inconditā & minimē aqua-
 bilē redderet. In hoc tamē genere multa scri-
 psit, Orationē de laudibus C. Plinij, alteram
 de laudibus Gallorū: Comparationē iuris ciui-
 lis cū re militari, in qua iuris laudes extollit:
 Cōmentarios quosdā in iurē ciuile: historiā her-
 barū: Cōmentarios in xj. libros Plinij, ab eo ad
 modū adolescente, quo primū tempore Pliniū
 in manus sumpserat, cōscriptos. Postremū ve-
 rò omnium, cū iam etiā maiorem elocutio-
 nis rationem habere inciperet, quinq; oratio-
 nes de laudibus Urbis Roma fecit. Quòd ve-
 rò genus scribendi mutauerit, id Petri Bem-
 b

bi consilio, qui eo tempore hac laude eleganter
 & Latine scribendi multū Italīs omnibus pra-
 stitit, acceptū referre solitus est. Ille enim cū
 Longolio amicissimus esset, multaq; eius pru-
 denter quidē scripta, sed inquinatis & corru-
 ptis verbis referta videret, dolere se apud eū
 saepe testatus est, quod cū à natura & literis
 ad oratorias artes instructissimus esset, volū-
 tate etiā in eas maximè propensus, negligē-
 ter tamē eam partē emendatē & Latine lo-
 quēdi, quā M. Cicero eloquētia Romana parēs
 solū & quasi fundamentū oratoris esse iudi-
 cavit: Unde etiā eloquētia ipsa nomē sumpsis-
 set. Magnopere igitur est cohortatus, ut totam
 suā dictionē, ad praestantē illā Ciceronis dicen-
 di formā renocaret, eūq; solū ex oratorib. sibi
 imitandū proponeret. Cuius cōsilio & autho-
 ritati tantū tribuit, ut quinq; annos cōtinuos
 ab ea cohortatione, nullū alium authorē Late-
 nū in manibus haberet, nullū legeret, prater
 Unū Ciceronē: in quo tantū studio industriaq;
 profecit, ut post breue tēpus, cū sibi eā legem
 induxisset, ne alijs atq; à Cicerone sumptis
 verbis uteretur, ad omnia fere quacunq; ani-
 mo concepisset exprimēda, abunde ex illo Uno.
 Verba electa suppeterēt. Cumq; se totum ad
 summi illius oratoris imitationem dedisset,
 sicq; toto animo cōtendisset, ut nihil Unquam
 magis, ut perfectā illius scribendi formā ani-

mo inclusam haberet, etiam in omnibus quæ scripsit, et eodẽ modo dicere posset, magnopere laboravit. In hæc Verò formã scripta sunt ab eo orationes duæ, quibus eorũ accusationi respondet, qui eũ Romæ perduellionis reũ egere. Una præterea ad Lutherianos oratio, & aliquot epistola ad amicos. Reliqua omnia quæ scripsit, ipse abolenda censuit: idq̃, et ita fieret, amicis moriẽs cõmendavit. Causam Verò totam Lutherianã, cuius oppugnationẽ iussu X. Leonis Pontificis maximæ, a quo etiam cõmentarij totius causæ missi ad eum fuere, suscepit, quinq; orationibus complecti statuerat: breuiq; perfecisset (excogitatis iam secunda et ex ipso audieram, quacunque tali in causa dicenda foret) nisi prima statim absoluta, immatura mors cõsiliũ eius prauenisset. Theologiã & eos scriptores, qui de diuinis rebus tractat, omni ætate coluit: idq; putauit hominẽ esse Christiani, nõ in senectutem, et maximæ pars hominũ facit, hoc studiũ differre, sed quotidie addiscendo in eo, quãquã lætus id fieret, aliquid tamen procedere. Hoc autẽ modo ipse & Græcos & Latinos plurimos, quos maxime in rerum diuinarũ explicatione excellere putauit, diligẽter euoluit. In his Verò literis, & in alijs artibus, tot perlegit, tam multa, tãto iudicio, in tam paucis annis, eã etiam ætate qua alijs vix maturũ iudiciũ adesse solet.

tot interim laboribus ex peregrinationibus exercitus, et ijs, qui eum et mores eius non noverant, penè incredibile videatur. Sed adunabat præter cetera, qua modo commemoravi, temperantia summa in victu, et in omni vita, et voluptatibus, qua apud ceteros eius præsertim ætatis magnam partem temporis sibi vendicant, nullum omnino tempus daret. Cibi et potui erat parcissimus: mero nunquam, dilutissimo semper utebatur, maxime vero frigido potu delectabatur: quo etiam sapius usus fuisset, nisi medici, quod maxime inimicum stomacho dicerent, eum magnopere deterruissent. Somno parum indulgebat, cum plurimum, non amplius sex horas dormiebat. Reliqua genera voluptatum summus ille ardor in studia literarum ita restinxit, ut nulla prorsus in eo aliarum rerum cupiditas appareret: neque, vero ita prorsus studiis deditus erat, ut reliqua omnia quacunque in Rep. Christiana agerentur tanquam ad se nihil pertinerent, negligeret. Sed cum studiis plurimum tribueret temporis, tum vero quando vel salutis ratio, vel quavis alia necessitas eum à studio auocaret, libentissime et diligentissime de ijs, qua foris agerentur, inquirebat. Quo factum est, ut simul et doctissimus et prudentissimus haberetur: et neque hac curiositas rerum externarum cognoscendi, quicquam legitimo studiorum tempore detraheret: nec illa

la lāguidiorē ad cetera redderēt, aut quicquā
 de prudētia rerū diminuerēt, sed contrā alte-
 rū ab altero adiutū hanc pulcherrimā in eo
 prudentia & sapiētia coniunctionem effecere.
 Corporis eatenus rationem habuit, quatenus
 studijs sufficere posset: quotidieq; ante cibum
 parua pila se exercebat: quanquā per se labo-
 ris apta mēbrorū cōpositione patientissimū cor-
 pus habuit, & quod multis magnisq; labori-
 bus ad omnē patientiā ineunti atate firmave-
 rat, quippe qui adolescēs laborē etiā militārē
 fuerat perpeffus, milesq; Neapolitano bello,
 cum Ludouico Gallorū rege in Italiam Venis-
 set: etsi à robore militari multum abesset, cor-
 pusq; decorum magis habere, quā robustū
 videretur. His Verò rationibus ita corpus &
 animū curauit, ut alterum semper sanum, al-
 terum quā doctissimū, varijsq; & multis
 artibus repletū haberet. Quantū Verò doctri-
 na & eloquētia inter huius seculi scriptores
 praestiterit, ij demū intelligent, qui pauca ea
 qua suo iudicio probata, scripta reliquit, cum
 aliorum in illo genere scriptis conferent: aut
 is deniq; qui in simili scribēdi argumēto sui
 periculum fecerit. Neq; Verò istis artibus atq;
 virtutibus pramīa omnino indigna his tēpo-
 rib. tulit: multaq; praclara de eo iudicia prin-
 cipes Viri fecerunt. A rege Hispania Philippo
 duodeniginti annos natus, sanctioribus illis

reconditarum rerum notis, quibus hodie Unus
omnia prope regnorum arcana committuntur,
præfectus. A principibus Pannonia magno
proposito premio accersitus, ut regem puerum
optimis artibus instituendum susciperet. A
Ludouico Francorum rege multis honoribus
affectus: de quibus ille, in iudicio cum pro se
diceret, aduersarijs maximè conditionis ob-
scuritatem obijcientibus, commemorare est
coactus. Quo tempore regis decretum recitari
fecit, à quo ille non Unus aut alterius (ut e-
ius verbis utar) sua ditionis Urbium, sed
Uniuersæ regni iuribus Uno edicto est dona-
tus. Sub quod, etiam aliud decretum consilij
illius centumviralis, quod Lutetia Parisiorum
cogitur, intulit. In quo illi iurati summo con-
sensu in collegium suum cooptarunt, habiturum
in perpetuum ius Vita & necis, ac summam
fortunarum omnium potestatem, non in ple-
bem modo, sed in omnes regni proceres. Vicese-
mo Verò octauo ætatis anno, ciuitas ei Roma-
na <ro est oblata, Virtutisq; literarum er-
gò ciuis factus. Quæ res quanquam initio
multarum illi turbarum causa fuit, multis
clàm inuidentibus, nonnullis Verò nobilissimis
Viris palàm eum oppugnantibus, & Virtuti-
bus eius obtreçantibus, inter quos magno pe-
riculo est versatus: postea tamè optimè cessit,
nomenq; eius & gloriam magnopere auxit.

Nam

Nam cum statim post civitatem adeptam in Gallias redire studeret, ut amicos & propinquos, à quibus multos annos absuerat, videret, crebra Verò aduersariorum eius Voces excepta essent, palam dicentium se nomen eius delaturos: ea res fecit, ut paulò diutius consilium profectiois differret, ne, si tali tempore Urbem relinqueret, non amicos salutandi causa discessisse, sed timore & minis inimicorum perterritum ab Urbe aufugisse videri posset. Sed cum diutius mansisset, quàm eius rationes paterentur, expectans quorsum obtrečtatorum inuidia procederet, cum illi interim nihil contra eum nisi cōiucys agerēt: existimans ulterius eorum indignitatem nō progressurā: iter Galliam versus iam diu ab eo deliberatum, est persecutus, relictis tamen apud amicos defensionibus suis scriptis, ut cōtra omnes conatus aduersariorum, si absentia eius aliquam illis occasionem accusandi daret, pręsto haberent, quod opponerent: iam tum ex eorum cōiucys animo prospiciens, quæ maxime obiecturi essent, quibus ille omnibus medicinam fecerat. Cuius sui consilij prudenter excogitati magnum postea fructum & voluptatem cepit. Vix enim Venetias in eo itinere peruenit, cum ad eum litera amicorum sunt allata, nuntiantes grauissimam accusationē, quæ statim post discessū eius aduersarij

b + sunt

sunt & si, & quo pacto consilium de relin-
 dis defensionibus processisset. Accusavit eum
 nobilis & disertus adolescens Romanus, in
 quo magnam dignitatis suae spem maiores
 natu Romani collocarāt, ad id inductus ini-
 micorum Longolij multis & assiduis preci-
 bus, obiecto etiam falsa gloria splendore, quod
 patria laudibus, quas oppugnatas à Longolio
 esse voluerunt, in huiusmodi accusatione ad-
 esse eū assenerarant. Ita verò acerbè & vehe-
 menter, ipso audiente Principe Romano, cum
 multi nobilissimi & clarissimi Viri iudicio
 interessent, egit, & nonnulli amici Longolij
 essent, qui de causa obtinenda desperarent,
 donec amicorum praecipua cura defensiones
 eius in lucem prodire: qua ita ab omnibus
 passim probabantur, & multi dicerent non
 Longolium civitatis donatione ornatum, sed
 ipsum civitatem illis orationibus ornasse, in
 quibus pristinam dignitatem civitati & Ve-
 tera sua ornamenta omnia restituisse vide-
 batur. Principi verò ipsi ita placuere, & obli-
 tus penè quid aduersario eius tribuisset,
 quem paulo antè, nulla magis re alia motus
 atque eius in Longolium aetione, in familia-
 rium numerum recuperat, protinus inberet,
 & diplomata Longolio expedirentur, quibus
 ratum esset, quod S. P. Q. R. de ciue eum asci-
 cendo decreuisset, prater ea quod ipse de pri-
 nato

nato arario ad tuenda studia eius concessisset: atque ad eum ubicunque terrarum esset, deferrentur: ea tamen lege, ne sedem studiorum alibi, quàm in Italia poneret. Multis præterea honoribus affecit: nam in Palatinum & sacrosancta Lateranensis aula Comitatum sua sponte cooptavit, & in Romani Pontificatus scribarum numero esse voluit. Quacum ad eum perlatæ essent, cum alia omnia libenter audiuit, tum verò conditionem de commoratione sua in Italia non inuitus accepit, latiusq; in Galliam quasi ex inimicorum dolore triumphum agens, animo statim reuertendi est profectus. Vbi magno amicorum gaudio exceptus, quod nihil tam præter opinionem eorum accideret, quàm ut eum quem vix saluum in tantis contentionibus arbitrabantur, honoribus etiam auctum viderent, magno eum studio apud se retinere contendunt, pluribus etiam ad manendum premijs & priuatim à multis, & publicè à rege ipso Francorum propositis. Ex priuatis autem, qui hoc maximè ab eo contenderunt, Ludouicus RuZelus Parisiensis, cum multa alia, tum verò suburbanum fundum lautum & fructuosum muneri obtulit, nullam aliam beneficij sui remunerationem aut operam ab eo expectans, nisi ut Urbe illa quasi domicilio studiorum suorum contentus, in Italiam am-

plius non rediret. Ille vero quanquam Galliam semper non minus charam, quam patriam habuit, existimans non inferiori amoris loco habendam qua excepit, quam qua genuit, plurimi etsiam in hac re amicorum studia aestimaret: tamen cum recordaretur, quā fidem X. Leoni Pont. Max. & reliquis amicis de reditu dedisset, ab eo nullis cuiusquam promissis aut precibus deduci potuit. Mirificè Verò ipse sua sponte erga Italiam & Italos homines afficiebatur: Et etiā in epistola quadam ad Sadoletū, reditus sui rationem probare volens, cum alias causas attulisset, postremo adit, ideo se redisse, quòd ad excitanda fovendāq; studioforum hominū ingenia plurimum conferre arbitratus esset cæli ipsius Italia clementiam, seq; in eo felicem illum, & planè diuinum Italia genium secutum. Ante quam Verò rediret, Britanniam nobilem insulam videre voluit: adductus præterea fama eorum, quos præter ceteros illic Græcis literis & Latinis eruditos, omni liberali & ingenua doctrina pollere audierat. Cū quibus pluribus diebus incūdè consumptis (quòd eorum doctrina ita delectaretur, Et etiā summa admirationi esset, quemadmodum saepe cum prædicantem audiui, tantam & tam politam atq; excultam doctrinam in illis locis, apud eos homines vel vsquā penè terrarū,

bii

his temporibus, quibus propè omnes elegantiores artes iaceant, potuisse reperiri) ad confutatum sibi in Italiam iter reuersus est, Patavinumq; venit, quem suis studijs locum accommodatissimum elegit. Quamquam simul ac de eius in Italiam aduentu auditum est, populus Florentinus non solum in ciuitatem suam si illic ad instituendā bonis artibus iuuentutem se conferret, inuitauit, Verū etiam Vicena quina in annos singulos sestertiorum nummum milia, ex arario publico decreuit. Verū ille recordatus, quæ præmia ante contempserat, quod nullam oçij sui partem alijs vendere voluisset, nulla mercede à suscepta propositaq; sententia potuit auelli. Patavi autem se continuit, sibi & studijs suis feruiens, primum in contubernio Stephani Saulij nobilis Genuatis, qui literarum causa eò se contulerat, optimarū artium etiam ipse studiosissimus. Deinde Verò eo in patriam renocato, cū multi nobiles Viri (quorum tum Patavi, propter celebritatem eorum qui literas docuerūt, magna copia fuit) certatim Longolium ad se inuitarēt, quod eius consuetudinem non honorificam tantū sibi, sed etiam fructuosam fore putabāt: ille in domum Raynaldi Poli nobilis iuuenis Britanni, quem per eos dies Rex Britannia literarū causa eò miserat, migravit: quo cū cōiunctissimè in literis &sq; ad extre-

mum

*mun Vita diem Vixit. Amicitjꝝ & ſus eſt ma-
 gnis & illuſtribus, quas illi ubiqꝫ ferè vel fe-
 licitas quadam eius, vel doct̃ina fama conci-
 liauerat. Neqꝫ Verò in conciliandis amicis fe-
 licior, quàm in retinendis prudentior habeba-
 tur, quos ſumma fide obſervantiãqꝫ ſemper
 coluit. Quantũ Verò officio in amicos tribuit.
 Vel extremus ille Vita eius actus facile decla-
 rauit. Nã cum grauiffime ex febre laboraret,
 ex qua etiam perijt, eodemqꝫ tempore ab Hie-
 ronymo Sauorniano amico ſuo, qui tum filiũ
 ſumma ſpe & indole adoleſcẽtem amiſerat,
 literas accepiffet Valde miſerabiliter de mor-
 te filij ſcriptas: exiſtimans ſe non aliter offi-
 cio ſuo in amicum poſſe ſatiſfacere, in medijs
 iſſis doloribus cũ grauiffimè cruciaretur, lite-
 ras ad eum conſolatorias, morbũ ſuum ſilẽtio
 regens, ne hoc etiam ad amici dolorẽ adderet,
 dedit. Quæ quidem, & tum ſcripta, maxime
 vim morbi auxiſſe exiſtimari poſſent, ſic & ver-
 rime, quo officio in amicos eſſet, declarauere:
 qui ne eo quidem tempore ſibi parcere voluit,
 aut officiũ intermittere, quod omnes illi liben-
 ter remiſſent, aut ſanè amicus non eſſet, qui
 hoc ab eo exigere & tum alium conſolaretur,
 cum magis conſolatione ipſe egeret. Sed ab ea
 humanitate quam in omni Vita erga amicos
 retinuerat, ne tum quidem dolor corporis &
 propinqua mortis expectatio potuit eum de-
 ducere*

ducere, aut facere, Et suorum cōmodorum rationem haberet, qui semper, quacunq; in re declarare posset, amicorum commoda suis prae-
tulit. Quo factum est, Et charissimos illos, semper firmissimos haberet: idq; maxime est expertus, cum absens Roma in iudicium vocaretur. Quo tempore neq; aduersariorum eius potentia, qua maxima fuit, nec acerba eorum in eum accusatio, quenquā eorum qui amicitia vel consuetudine aliqua dum Roma esset, coniuncti videbantur, illa in re flectere potuit. Plurimum Verò ex omnibus detulit Iacobo Sadoletto, & P. Bembo, Viris cum authoritate & gratia inter eos, qui tum Roma erant, maxime florentibus, tum Verò doctrina & omni politiore humanitate propè singularibus. Quorum opibus & gratia quādiu Roma fuit, in omnibus rebus est usus. Ut vero alios in se benignos & liberales est expertus, sic omnibus quos aut consilio iuvare posset, maxime fuit expositus: praecipue Verò ijs qui spem aliquam de se, vel ingenij, vel doctrina darent. Noni ipse multos, qui cum à patria absentes, & amicorum subsidio destituti, ad eum confugerent, ab eo saepe pecunia subleuatos: cum tamen valde tennes facultates haberet, & aliorum opibus casus suos sustentaret: quando Verò diutius sumptus tales se ferre nō posse sentiret, per amicos omnia egisse.

se, ne quid illis deesset, nō secus ac si omnia necessitudinis officia sibi cū illis intercessissent, qui neq; cognatione, neq; patria eum contingebant, indole tantum & spe doctrina ei commēdatis. Aduersa fortuna: Vulneribus multis, Ut in tam paucis Vita annis, nihil En- quam aliter atq; Virum decuit, tulit. Primū Philippi Regis Hispania morte inopinata, ad quem se post amissum & trunq; parentem contulerat: ex quo cum magna sperasset, iamque apud eum gratia, & supra aetatem authoritate multum valeret, ille prater omnium opinionem in Hispania ereptus est. Deinde multis peregrinationibus & molestijs agitatius, carceris etiam molestiam & difficultatē est per- pessus. Post contentio illa Roma accessit cum potētibus & factiosis aduersarijs, inter quos, cum saepe discrimen Vita adiūt, nunquam fine magno periculo Versabatur. Extremum Vero omnium, quod aliqua ex parte eum attingere Videbatur, fuit Decimi Leonis Pontificis Maximi mors: in cuius Vita omnem spem fortunarum suarum, sitam habebat: cuius authoritatem & promissa sequutus, contra omnium amicorum suorū Voluntatē in Italiam redierat. Cum autem neq; ad suos honestum reditum, quorū antea promissa spreuerat, neque quo pacto in Italia defuncto iam Leone, qui antea sumptus suppeditabat, ocium suū

CUM

eam dignitate tueri posset, satis videret, hac
 nonnihil eum conturbarunt. Nusquam tamen
 se commovit: sed veteribus tantum amicis,
 quos in Italia habuit, de statu suo per literas
 admonitis, ille in contubernio illius nobilis
 iuuenis Britanni se continuit. Cum vero de-
 cem menses post obitum Leonis perpetuo fere
 in literis versaretur, constitutum se habere di-
 xit in Formisaliis proficisci, cum et animū
 suum curis literarum districtum peregrina-
 tione relaxaret: tum etiam et eam partem
 Italia sibi non satis cognitam videret. Itaque
 paucos ante dies quam egredi statuerat, cum
 nihil omnino incommoda valetudinis senti-
 ret, semotis arbitris multa cum Polo suo, cui
 semper plurimū tribuit, fertur disputasse de
 periculis, de fragilitate, de miseria humana
 vita: hanc vero tandem summam orationis
 habuisse, et quoniam sibi peregrinandum es-
 set, neque ignoraret multa saepe peregrinanti-
 bus pericula prater opinionem, quibus obsiste-
 re non posset, intervenire: et rebus suis, quicquid
 sibi accideret, prouideret, testamentum se vol-
 le facere dixit, atque apud eum deponere:
 fletusque penē rogavit, et si quid sibi aduersi ac-
 cideret, testamenti capita persequeretur, fa-
 mamque suam et memoriam charam habe-
 ret. Atque hac cum magna admiratione illius
 cui hac commiserat, fecit. Quid enim non mira-
 retur.

retur, quod in proximā prouinciā exiturus, optima etiam valetudine, ut sibi & alijs videbatur praeclatus, ea diceret & faceret, quae magis ex vita, quàm ex ciuitate migrātus viderentur? Verum siue diuinatione de propinqua morte id faciebat, siue prudentia quadam, quam casus postea diuinationem videri fecit: eodem die qui profectiōni cōstitutus est, in grauem & assiduam febrē incidit. ex qua non cōualuit, eo etiam tempore cum forte abesset Polus, cui antea res suas omnes crediderat. Quem tamē per literas statim quo statu esset, certiores fecit, nihil de testamento mutans: hoc tantum rogans, ut quemadmodum coram recepiisset, curam & quasi diffēsationem rerum suarum acciperet, mortuūq; memoriā pie & inuiolatē praearet. Quo nuntio tristissimo ille perculsus, quod eum vnicē amaret, subito accurrit: multa q; cum in spem vita diceret, eadem etiam medici pollicerentur, nunquam ab eo deduci potuit, quin ea febris finē sibi vita esset allatura. Id quod paucos post dies euenit. Antequam Verò discederet, in diui Francisci familiam voluit adoptari, eiusq; habitu post mortem & templo se peliri. Obijt xxxiiij. aetatis anno. iij. Septēbris. Anno salutis generis humani M. D. X X I I. atque Patavij in Francisci, quemadmodum ipse praescripsit, sepultus.

CHRISTO- PHORI LONGO- LII EPISTO-

LARVM

LIBER I.

CHRISTOPHORVS
Longolius, Petro Bembo
S. D.

SI QUID hic esset quod te sci-
re oportere existimarem, scribe-
rem id ad te cum libenter, tum
pluribus etiam verbis diligen-
ter. Nunc omnino eiusmodi res
nostra sunt, et quid tibi literis meis significē,
planē non habeam, nisi illud fortasse scire vis,
me ad hunc diem tuas ad tuos literas expe-
ctasse, et Patavinum proficiscens, aliquod scri-
bendi argumentum inde colligerem. Scriptu-
rus eras tu quidem Pisauro, sed nihil adhuc
illinc. Suspiciabantur tui, cum has exararem, te
iam Florentiam, siquidem Pisauro eò recta
profectus esses, venisse. ego autem has tibi Ro-
C. Long. c ma

ma redditum iri: ubi velim negotia nostra ita cures, ut & ego semper speravi. & tu te factum mihi recepisti. Illud vero an epistola magnopere dignum sit, haud equidem scio: non mihi tamen praterendum existimavi: ut cognoscas quo par sit animo, tuos absentiam tuam tulisse, cum vel bestias discessum tuum luxisse videamus. Scito Bembinum delicias tuas desiderio tui penè extinctum esse: certè dolorem quem ex absentia tua contraxerat, nobis & bidui inedia & perpetuo ululatu discursuque testatus est. Nunc etsi ad cibum, nondum tamen ad pristinam illam suam alacritatem rediit: maestus semper, & ad contrectationes blanditiâsque nostras subringens. Tu cura ut valeas: id enim & nos facimus: ac simul operam dabimus, ut ne frustra consuetudine, consuetu, consilijs tuis & si tanquam videri possimus. Saluta mihi communes amicos: simul & illud quidnam sit fac intelligam, quod me nonnulli cominiscuntur de ingenijs Romanorum interrogatum respondisse, non crepare montes. Ego enim cum id nunquam dixi, tum vero cuiusmodi sit, intelligere non possum. Venetys proficiscens. XIII. Calend. Maij.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

2

Litteras quas ad me Florentia quinto Calend. Maij. dedisti, accepi ad 1 x. Calend.

Iun

Tum per breues quidem illas, sed mihi sanè
 longè gratissimas, et cui nihil optatius esset,
 quàm de te, ex te ipso aliquid tandem audire.
 Nam postquam Venetijs profectus eras, nihil
 neque à te, neq; de te in eum diem, ad me qui-
 dem perlatum fuerat: neque vero poteram ti-
 bi à nauigationis itinerumque difficultatibus
 non magnopere timere, qui te cum tuapte na-
 tura haud ita firmum, tum ex vetere illo &
 difficillimo morbo nondum planè cōfirmatum,
 in viam dedisses. Lenasti itaque tu me magna
 sollicitudine: liberauit autem planè nuper fra-
 ter tuus, qui te pridie Nonas Mai. Romam sal-
 uum incolamemq; Venisse affirmaret, quo pla-
 nè nuncio tanta sum latitia affectus, quan-
 ta par est eum qui te cum nascentis laudis
 sua fautorem agnoscit, tum sperata dignitatis
 autorem fore confidit. Profecto nisi me fidelissi-
 mis atque amantissimis consilijs tuis iuisses
 (et cetera dissimulentur, quæ & maxima &
 innumerabilia sunt, tua erga me merita) non
 modo is adhuc essem, qui anno superiore eram,
 hoc est, Via, qua ad bene dicendi facultatem
 ster est, omnino ignarus, sed ne sperare quidem
 ullam mihi studiorum meorum fructum vi-
 quam licuisset. Quod eo quidem pertinet, et
 intelligas quàm mihi salus tua cura vel sit,
 vel esse debeat: si modo is ego sum, et plane sum
 qui officium meum, memoremq; erga beneme-

ritos animum libenter praeſtare ſoleam. Boldu-
cus hic aliquot dies nobiſcum fuit: nobiſcum in-
quam, quod domum noſtram familiariter ven-
titavit, horasq; multas ſuaſiſſimo ſermone no-
biſcum conſumere ſit ſolitus. Is cum me ſape in-
vitatum, ad cenam aliquando tandem per-
duxiſſet, lauteq; ac ſplendide accepiſſet, ad ex-
tremum à me etiam contendit, Et opibus ſuis
perinde atq; tuis ſtiteret. Quod quidem ſtrum
ille ſua ſponte, an commendatione tua addu-
ctus fecerit, haud equidem ſcio, ſtrocunq; mo-
do ſive etiam ſtraque de cauſa id fecerit, Ve-
lim per literas tuas intelligat, cum humani-
tatem, ſtudium, officiũque illud ſuum mihi
fuiſſe gratiſſimum, tum vero me ſibi mirificas
apud te gratias egiſſe. Pari liberalitate nobis
Et animum Et domum ſuam patefecit Na-
uagerius noſter, qui nos etiam Calend. Mai.
viſit, atque Et te ſuis verbis ſalutarem ma-
gnopere rogauit. Proſequabatur Lud. Foſca-
rum Vincentiam, eodem itinere Veronam pro-
fecturus, atque ſi res ferret, illic cum Turria-
nis fratribus aſtatem conſumpturus. Ego vero
cum ad Idus Mai. Venetias nauigaſſem, et ſi
Octauiani Grimoaldi hoſpitio ſum Et ſus, ſus
tamen domi tua, atque apud te eſſe, Et volu-
mus, id eſt, rectiſſime omnia, cognoui: de quo,
eſi tuorum literis, multorũque nuncijs cre-
bro ſis certior, putavi tamen mearum eſſe par-
tiſſimam

etiam ea de re aliquid ad te scribere. Dedi ad te epistolam Venetijs proficiscens, sub id ferè tēpus cum tu Florentiam aut iam aduenturas, aut certe appropinquabas, ea tibi reddita fuerit nec ne, si ad me scripseris, gratissimum mihi quidem feceris. Nos hic interea dabimus operam: Ut quam de nobis predicatione tua concitasti expectationem, hanc sustinere ac tueri aliquando possimus. Vale. Patavij quarto Calend. Iunij.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

3

PEr paucis diebus ad eas quas tu ad me Florentia literas dedisti, rescripseram cum mihi altera abs te Roma sunt reddita, in quibus me illa mirifice delectarunt, cum qua in eandem quidem cum superioribus rationem, sed multo me hercule subtilius, luculentiusque scripta erant, tum qua de amica Pont. Maximi erga me voluntate significabas. Illud vero mihi tam gratum fuit quam minime expectatum, quod cum meis verbis teneretur esse. Nam cum ad ipsum nihil omnino literarum dare sim ausus, ne summas eius occupationes interpellarem, cuperem autem me illi & gratum & memorem probare, nec qua id ratione assequeretur mihi in mentem venisset, reperisti tu viam, imò vero confecisti ipse per te ex sententia mea negotium, cum nihil facila

minus sperarem, aut omnino iam cogitarem. Sed hoc planè tuum est mi Bembe, non ita denique amicorum rationibus consulere si ad moneare, sed omneis eorum cogitationes officijs tuis prænire atque superare. Nam Et etiam pecunia ex Principis fisco mihi prarogaretur, curasti. Quod quidem ipsum sanè sum admiratus. neque tamen ex ea quam tu fortasse sufficaris, parte, quòd nihil huiusmodi postularam, vel etiam speraram: sed quia non horum est neque temporum, neque morum, as alienum ad diem differere, nedum gratuitam pensionum pecuniam presentare. Pari te diligentia in ijs Esurum esse confido, qua tibi de me cum Ioan. Pino Regis Franci legato sunt communicanda. Aderit ipse Ultro: ita enim pollicitus est. Incumbite (quaso) in eam rem, atque inter vos commentemini, qua ratione fortunam nostram subleuare, Et pontificijs me beneficijs ornare possitis. Ego enim ab omni alia cogitatione auersus, curas studia, sensus denique omneis meas, ad excellendum ijs literis animum te auctore traduxi: in quibus si quicquam profecero, poterò tua quidem sententia, amicorum meorum non sustinere modo gratiam ac tueri officia, Verum etiam remunerare atque illustrare beneficia: Et ego Vero suspicor, mihi desperandum nō erit, quin eiu tã magno sim aliquando ornamento, quàm ipse

ipsi mihi praesidio extiterint. Aduentu tuo refrigeratos esse iniquos lenissimorum hominum de me sermones, ex literis M. Antonij Michaelis nuper intellexeram: ex tuis hoc amplius cognovi, cuiusmodi id tandem esset, quod in me contulissent. Res planè ridicula: sed mentem nescio quo fata, ex istiusmodi nugis tragædia nobis istuc quotidie excitantur. Atqui non tam sum miratus homines sui similes ista aduersum me commisci, quam viros quosdam plurimis atque optimis artibus ornatos, huiusmodi rumoribus commoueri atque in me etiam incitari. Sedasti tu quidem hosce rumores tuo aduentu: sed quid mihi Bembe, si tu aut Romam omnino non venisses, aut mihi parum amicus esses? herum, opinor, in inuidiam criminèque absens vocarer, vel in diæta potius causa innocens damnaver. Scis enim, quod etiam apud te frequenter sum quæstus, fortunam cum natura mea pugnare. huiusmodi ratione fieri, ne mihi quicquam assumam, quod iure possit, non dico boni, sed omnino malevolentissimi cuiusquam animum offendere. Illius iniquitate mihi vsu venire, ut visa mea cursus, aut potius hic noster secessus, quamlibet obscurus, minime certe inuidiosus, maleuolorum obrectationibus facile pateat. Si Itulos edissem, nunquam profectò relicta domo, patria, breuiter meo omnibus reclamâtibus hu: pro-

perassem, & cum Italis in Italia viverem. Si de Romanis male sentirem, cuius Romanos neque esse, neque numerari sanè vellem. Verum quoniam de his cum eodem Michaelē, eo consilio nuper pluribus egi, & eos meis verbis doceret atque commonesceret, ne sibi quicquam de me temere persuaderi sinerent: suā persedeo ea ad te scribere, qua mihi nunc in mentem veniunt: Veniunt autem mihi credo, quamplurima: sed nolo tibi molestus esse. Tantum te rogo, & tuam in me defendendo consuetudinem mihi praestes: & istorum criminibus, quod te facturum ostendis facisque, resistas. Quod de P. Paccio scribis, id huiusmodi est, & ea quidem Vir ille nostri amantissimus dixerit, qua & ipse fortasse cupiat; & ex re mea fore existimet, non autem quid ego statutum habeam. Statui autem (quod quidem inter nos liceat dicere) nisi quid aliud accidat, hoc ipso, cuius mihi potestatem Pontifex Maximus liberalitate sua facit, ocio perfrui: idque vel & tibi morem geram, qui hoc nostrum institutum mihi probare semper es visus, vel quia ipse ego huius consilij maiorem in dies singulas, nescio an fructum, voluptatem certe percipio. Hinc porro in eum sermone Paccium Venisse opinor, quod Mariano Castellano, & Florentinorum condiciones acciperem, à me vehementer etiam atque etiam petenti

petens, per literas responderim, nihil me tantum de re prius esse constituturum, quam affinis meos consuluissem: ijs autem rem aut non probantibus, aut etiam extrahentibus, me meo consilio esse usurum, atque in amicorum, quos mihi in Italia comparassem, potestate futurum. Fac (amabo te) legas quam in hanc sententiam ad Larianum epistolam scripsi: nam ad Paccium ea de re ne verbum quidem, quando nec ipse ad me quicquam. Videbis me eo commento usum, ut si precise & sine ulla exceptione quod petebatur negassem, ne illi me aut superbum, aut insanum suspicarentur, qui tanta, eaque amicorum opera mihi confecta, commoda pramiisque insolenter repudiarem. Ad collegam tuum omnino scripsissem, nisi constans fama iam multos dies hic percrebuisse, eum simul atque tu Romam venisses, in provinciam suam esse profectum: cuius rei (si tibi non est molestum) velim me facias certiore. Vale. Patavij, 1111. Idus Iunij.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

4

Epistola argumentum ad te nullam proferre habere, nisi id mihi Plautus noster suis ad me literis praeberet. Ad hunc enim cum mihi omnino litera danda essent, quae quidem nisi per te commode ei reddi non possunt

c s

sunt

sunt, effecit sanè, Et ad te etiam eo nomine scriberem. Leue (inquis) argumentum. At quod ad te scribam aliud plane non habeo: nisi tu fortasse illud scire vis, Et certe vis, quomodo hic astatem traducamus. Traducimus autem, mihi crede, summa cum Voluptate. Diem enim ita consumo, Et matutinas horas Latinis lectiunculis tribuam. prandium trigonabula pila condam, non quo nostra eiusmodi sint mensa, Et hoc condimenti genere magnopere indigeant: nec enim multum vel splendore, vel lautitia Vestrae cedunt: sed ita Valetudini nostra libenter consulimus, A cibo tempus & aris sermonibus ducitur: postea dum se calor frangat, leuiter meridiatur. quietem Graecae, & interiores litterae excipiunt. Sub hac eadem pila in caenam exercemur, sed meo sanè arbitrato, id est usque ad ruborem, citra sudorem. Reliquas dies partes Vespertinae ambulationulae, eaq; aut propter aquarum decursus aliquos, aut spatiosis in campis lenta sibi vendicant. Quod si quando maiore aëtu vi Urgeamur, admissis equis concursantes Urbem obimus. Simul ac me in cubiculum abdidi, repulso statim mecum, quid eo die memoria, quid scientia comprehenderim. Noctem à prima statim Vigilia somno damus: cum solè ad easdem Vices sacris operati redimus. Quid quare

vis? Vtor literis, quantum semper optavi: fructo-
 cio, quantum nunquam speravi. An vero tan-
 ta felicitatis fructus mihi constet, nisi forte
 tam felix oculum oculi est fructus uberrimus. sen-
 ties aliquando fortasse tu, quem mihi fortuna
 dedit studiorum meorum adiutorem, tanti oculi
 autorem, multarum & clarissimarum ami-
 citiarum conciliatorem. denique non inimico-
 rum modo meorum vitorem, sed etiam abre-
 ctatorum vindicem. Et alteros tandem stulti-
 tia sua pueret, intemperantia sua alteros per-
 niteret. Lascine nimis, at cente aliter gau-
 dium meum gaudere non possis, nec ego tibi la-
 scientia oculi specimen praeberem. Quod si tu, ne
 hac quidem in ratione, exultans dicendi ge-
 nus admittis, ecce ad illud Vestrum me con-
 fero. Vellem de me ad Marinum Georgium
 diligentissime scriberes, hoc est, me de melio-
 re nota ei commendaras. Nec enim nescis cum
 quantum hic in solitudine verser, qui cum pe-
 dem domo extulis, quem de facie, aut omnino
 nomine norim offendo neminem: tum quam
 mihi propemodum opus sit, non modo expe-
 diat, Et in alicuius principis autoritatis vi-
 ri vel fide vel amicitia esse existimer. Quan-
 quam enim, Et dixi à domesticis nemo plane
 est quem ego hic cognitum habeam, eorum ta-
 men qui studiosi numerantur, nemo ferè est qui
 me

me non norit. Certè Sive Unquam prodeo,
 quin hic mihi Vocibus passim aures personent:
 Hiccinè Gallus ille qui in Italiam? qui Roma?
 quem populus Romanus? nostri cetera. Dis-
 parant enim egregij nostri illi cives, me ideo
 Patruj esse, quod mihi Roma tuto esse non li-
 ceat. Eo sane fit, ut tanta gladiatorum licentia
 mihi interdum timeam, praesertim cum ad-
 versus hominem Gallum, non minor solum
 sit facinoris Verecundia, sed in mea iniuria
 popularis etiam quadam laus proposita esse
 Videatur. Equidem cum hac mihi in mentem
 Veniunt, evolare hinc nonnunquam cupio. atq;
 Lerinam cogito; Vbi sicariorum neq; facta
 Videam, neq; nomen audiam: nō qui salutem
 literis Unquā sim dicturus (ingrauescit enim
 in dies studium) sed ut illic ocio non tantum
 honesto & magno, Verumetiam tuto perfrui
 nobis liceat. Est mihi quidem Marinus Geor-
 gius Venetj proficiscenti, & studium &
 auctoritatem suam pollicitus: Verum rustico
 nescio quo pudore deterritus, nondum ani-
 mum inducere potui, ut me ei offerrem. Ita-
 que mihi gratissimum feceris, difficile est lo-
 qui, & sis quid velim sed dicatur sanè. Vel-
 lem ut me sua quasi sponte accersiret, atque
 omnem in partem tuendum susciperet. Quod
 quidem ille Unus omnium maximè potest.
 Vel iure & potestate, quam hic habet maxi-
 mam:

*mam: Vel consilio & autoritate, qua Ubique
 Valet plurimum. Collega tuus istic adhuc sit,
 an vero (quod quidem audio) in provinciam
 suam profectus, nondum me certiore fecisti:
 cum id tamen ut faceres, à te superioribus
 literis petierim, & me scire mea plurimum
 intersit. Non enim ignoras, & quanti homi-
 nem faciam, & quàm de me idem bene sit
 meritum. Vereor equidem ne à me literarum
 officium requirat: quod quidem ille pro mul-
 tis suis in nos beneficijs, studiorumq; & cau-
 sa coniunctione desiderare nò debet. An idem
 tibi in rationibus nostris cum Io. Pino re-
 gis Franci legato completendus sit, tus est con-
 siliij. Ego enim etsi eum omnia mea causa &
 Velle & cupere exploratum habeo, quid tamè
 hac in re valeat, nescio. Sed nec certè quid vos
 in eo genere præstare possitis, ipse satis intel-
 ligo, earum rerum iam planè rudis, & in
 huiusmodi actionum usu minus quàm nunc
 quidem velim, olim versatus. Itaq; quid effi-
 cere possitis, Vestrū est statuere: Meum, quod-
 cunq; mea interesse duxeritis, vos valde ro-
 gare: tametsi id fortè nec humanitas tua ex-
 pectat, nec facile amicitia nostra patitur. Si-
 mul enim atq; me in fidem amicitiamq; tuā
 contuli, me non tuendum modò, sed augendum
 etiam atq; ornandum suscepisti. Atqui illud
 etiam atq; etiam videte ne cum Principem
 habeatis*

habeatis cum omnium liberalissimū, tam vobis amicissimum, tum eum etiam qui me beneficijs suis ornatum velit, ipsi vos mihi defuisse videamini. Extremū illud est, ut omniū quas ad te dedi, epistolarum exempla mihi cares. Rides? Atqui tam ambitiosus non sum ut eas in honorem adducere, aut in volumina referre velim: sed me hercule scire cupio, cum quid adhuc ad te scripsi, tum ecquid meas ad te literas omnes acceperis. Scripsi autem penē semper non tam quicquid in mentem, quā quicquid in buccā venisset. Quod quidem ipsam vsu mihi etiam nunc venit: nam cum initio nihil omnino haberem quod ad te scriberem, dum tecū libenter quasi colloquor, instat penē volumen meorum ad te sermonum conscripsi. Vale, Patavij pridie Idus Iulij.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo

S.

5

GRatissima mihi fuerunt tuae literae, quas Patavij paucorum dierū intervallo accepi eodem exemplo binas. Vidi enim quantopere laborares, ut epistola ad nos perferrentur tua. nisi me fortasse schedula illa tua adductum esse putas, ut credam, eo te consilio vsam, quod superiorum genus tibi non satis probaretur. Mihi vero ita placuerant, ut ea posterioribus nihil nova voluptatis perciperē,
nisi

nisi quod me quasi repetita ipsarum lectio
 haud mediocri voluptate afficiebat: sed hanc
 ex ceteris quoq, tuis literis communiter ca-
 pio. Omnes enim per ociam accuratius relege-
 re soleo, ductus nimirum incredibili quadam
 earum suauitate atq, elegantia: quibus quā
 me afficias non dici potest. Nam quid studio-
 rum meorum rationes ita probas, Et nos etiā
 de ijs vehementer laudare Videaris, agnosco
 humanitatē tuam, Ego enim, quod ad te pro-
 xime quoq, scripsi, ne fundamenta quidem
 tanti operis mihi adhuc iecisse Videor: ne dum
 in absolunda adornandaq, superficie occu-
 patus adhuc non sum. quanquā in eo potius
 laboro, Et Veteris eloquentia speciem aliquam
 aut colorem scriptis nostris illinam, quā Et
 nervos eius ac vires in lucem renocem, praefer-
 tim hoc tempore nulla republica, sublato prae-
 sus Latine loquendi usu. De aduētū tuo quod
 scribis, est ille quidē in expectatōne hic ma-
 xima, neq, mihi sanē non gratissimus futu-
 rus: Et qui me sperem te adiutore id posse cō-
 sequi, quod te auctore Velle capere. Sed Vide per
 fortunas, num quid prius quā iēunc te cō-
 moueas de nobis confici possit. Nam cum pro-
 fectione tua omnē spem meam debilitari, Vel
 potius cōcidere Video: nisi quid in Io. Pino Et
 collega tuo praesidij fore speras, quod ego. planē
 desperavi. nam ad alterum ea de re nūquam
 ne Ver

ne Verbum quidem : alter quàm parum effi-
cax sit , vides. Quod mihi de Nicolai Leonici
familiaritate gratularis , potes id tu quidem
iure optimo , quippe qui suavisſima hominis
doctiſſimi, & me hercule optimi consuetudine
perfruar. si tibi salutem per me referri veluis
plurimam. Tu contra velim meo Verbis sal-
uere iubeas Alexandrum Capellam : quem
nō modo ex tuis literis , Verum etiam ex Leo-
nici nostri collocutionibus cū nostri esse stu-
diosum cognoui, tum etiam Virum bonum &
eruditum , & multo tractanda Reip. & ſe-
natui Veneto apprime gratū. atq; hoc ipſum
à me tibi scriptum eſſe, in ſermone , ſiquando
res feret , ei ſignificabis . Quid etiam? Quid,
apud te eſt, ut volumus, & migrationem hāc
tibi tuiq; bene & feliciter euenire optamus.
Erogauit Flauius noſter in puerū meū octim-
gentos, puto, ſeſtertios nummos : eos ſi à te pe-
tierit , cures ei quàm primum meo nomine.
Nec enim ignoras Unde eas ad Calend. Mai.
poſſis auferre , Vale, Venetijs. Calend. April.

CHRISTOPH. LONG.

Flauio. S.

PERgratum mihi feciſti, quod puerū meum
ſomatico proſecutus es : neq; id Vero ipſum
tam pueri cauſa , quem plane perditum vi-
deo, & iſtic adhuc eſſe audio , ad me quidem
nondum venit : quam quod in eo quanti me
facere

*faceres, re ostendisti. Verum ne impensam
 cum operta perdidisse rideamur, age, amabo
 te, cum Fr. Beraldo, ut pecuniam, qua puerum
 ab eo spoliatum scribis, tibi restituat. Sin erit
 in eo durior, scis unde tibi ad calend. Maias
 octingentos sesterlios nummos auferre possis.
 Tum enim decreta nobis à Pont. Maximo in
 annum sumptum pecunia dies cedit, in qua
 exigenda, quod adhuc fecisti, velim mihi operâ
 naues tuam. Quod si longius tibi interval-
 lum videbitur, interim per me quidem Ver-
 suram facias licet: nisi quis modo istic est, &
 certe Bembo noster est, à quo mea fide gra-
 tuito possis sumere: numeraturam confido,
 spero quidem certe. Extremum illud est, &
 has literas non epistola, sed nominis cautio-
 nisq; vim habere existimes. Nam quo sit
 erga nos animo puer, non valde laboro. Mul-
 tum quidem in eo tuendo diligentia positum
 volui, non quo is de me ita esset meritis:
 (scis enim in istam vel aetatem vel fortunam
 nihil huiusmodi cadere) sed ne cum à Ioan.
 Pino, cui illum diligentissime commendatum
 tradideram, me insciente discessisset, perditis-
 simorum hominum cōsuetudine exceptus istic
 corrumpetur. Id enim ad fidem existima-
 tionemq; meam pertinere sum arbitratus.
 Sed quando officio nostro perfuncti sumus o-
 perâq; à nobis & ne quid ei deesset, data est:*

C. long.

d abjcia

abijciamus iam omnem de eo curam atq; sollicitudinē, quicquid peccavit, sibi peccarit: me quidem neque laudatore, neque adiutore posthac letetur. Vale, Venetijs. Calend. Aprilis,

CHRIST. LONG. HIERONYMO FONDULO S.

7

LEgi epistolam tuam stomachi & querularum plenam; in qua multis mecum verbis exposulas, quod ita cessationem meam pusilla quidam epistola apud te purgarim, & scriptorum tuorum rationi interea non pepercerim. In extremo autem me ad literas tuas reijcis, intesque ut pro ingenio meo iudicem, ecquid in illas prater inanis voces & icinia quadam verba coniecisses. Ego vero mihi Fondule, nihil unquam huiusmodi me neque ad te scribere, neq; in epistolis tuis notare me mini genus earum semper probavi, pure enim loquebantur officij, diligentia, humanitatis plena, ut mihi nunc quidem mirum sit, tibi homini non inepto, in mentem venisse suspitari, idcirco me tibi variis scribere, quod literas tuas quibus respondeā indignas existimem. Ipse de te quam tu bene sentias, nescio: me quidem parum nosti, qui te à me contemptū putes. Ad enim dixi, literas tuas nullam mihi scribendi materiam attulisse, hoc ipsum illud est scilicet

est scilicet, quod tibi stomachū fecit, quod tantum bilis commouit. Equidem cum ad singulas tuas epistolas cuperem, sed vel necesse non esset, vel quid responderem non satis occurreret, desideravi nonnunquam in eis pleniorē rescribendi sententiam, sed qua tandem tua in eo culpa? non illā profecto magis quam mea, qui me argumenti penuria excusarim, praesertim cum tu me negligentia tam grauius accusares. Non audeo equidem tibi homini occupatissimo oneris quicquam imponere: sed si quid pusilla illi mea & veteri epistola commisi, diligentius attendes, videbis nihil causa fuisse, cur tu verba mea diutius quā vel animi mei simplicitas, vel naturae tua moderatio postulare, interpretarere. Quod si eorū quae tū tibi misi non sum plane oblitus, culpam profecto omnem literarum mearum silentij in me vnum contuli, tantum à te petij, ut si crebriores à me vel uberiores etiam velles elicere, ipse tu mihi istinc aliquod scribendi argumentum suppeditares. In quo si tam grauius, quā quidem litera tua ostendunt, offendit, quid iam mihi faciundum sit, non sane habeo. Taceam? at eo tu me nomine excusas. Excusem? at tu non modo excusationem meam non accipis, sed ille eo ipso peracutē quereris, quod me purgem. Expostulationi tua respondeam? at vereor, ne satisfactio-

d 3

ne mea

ne mea offendare, qui tam facile indigneris, morem tibi statim non esse gestum. Omnino ignosci mihi abs te, vel in aliena culpa, peterem, nisi id superiorib. literis frustra tentassetem. Sic igitur puto faciam, obiurgabo ipse te, qui prudentia humanitatiq. tua oblitas, hominis tibi amicissimi animum, sine causa abs te alienes. Sed profecto non alienabis. Qua enim sum in tuendis amicitijs constantia, querelas istas, vel delicias potius tuas omnes humaniter feram. nec si tu iniquior in me esse perges, ego te amare ea re desinam: tantum Vicem meam dolebo, qui cum te tanti faciam, quanti haud scio an neminem, iniustiore te tamen, quam mea erga te benivolentia mereatur, experiar. Dolenter hac ad te magis (mihi crede) quam iracunde scribebam, cum ecce tibi à P. Bembo litera quibus ille me de tuis in nos studijs & officijs certiore faceret, simul & inberet, Et gratias tibi per literas agerem, quod Io. Pinum, currentem quidem sua sponte illum, sed tuo etiã iudicio tribuentem plurimum, ad complectendam causam nostram incitasset. Itaq. mihi gravissimum fuisse officium tuum scito: idq. Et ipse tu aliquando intelligas, operam me daturum tibi velim persuadeas. Sed non faciam, Et tibi gratias ambiciosius egisse hic videar, quam vel tua expectet humanitas.

Vel

Vel patiatur amicitia. Tantum habeto, praestaturum me tibi re melius, quam verbis memoriam benevolentiamque quam debeo. Impertire meum verbis multum salutis, Et Quin, Latio Maximo, Et Fur. Mario Molsa nostro. Vale. Patruj XII. Cal. Ma. Obfignata iam diu epistola, atque propter repentinum Bembi nostri ab Urbe discessum, multos à me dies in manibus habita, accepi literas tuas, ad IIII. Calen. Mai. Roma datas, in quibus quod scribis de P. Prissoo nostro eumque aduentu mirifice delectatum esse, equidem valde gaudeo. Quod autem cum communibus etiam amicis notum commendatumque esse voluisti, in eo verò mihi tam gratum fecisti, quam quod est gratissimum. Spero enim Et mihi tanti Viri amicitiam istic amplam fore: Et illi ipsi Veteres nostras necessitudines, quae à nobis tantopere celebrarentur, visum iri non indignas. Tu quas ad eum Hieronymumque Alexandrinum de literis statim reddendas curabis: simul Et Pino nostro de ista fortuna dignitatuque accessione meum verbis gratulabere. Iterum Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Prissoo. S.

8

Q*uanta me laetitia affecerint Fouduli nostri litera quibus ille te Romam saluum Venisse scriberet, tu pro Veteri nostra Et artificis studia animorumque consuetudine exi-*

ad 3

stimare

stimare potest. Ego certe quicquid ex incunctissima alterius consuetudine fructus percipi possit, id omne ex humanitate tua & olim percepi, & me posthac etiam laturnum confido. Sed tu tamē mi Brissae, huic tanto meo gaudio non nihil molestia aspersisti, qui ut aliorum prius literis, quam tuis de aduentu tuo fierem certior, commiseris. Sed hæc ipsum tu facillime apud me purgaris, si quid ad nos statim scripseris, aut ipse potius Veneris: Venies enim mihi crade, expectatus. Exponerem hic tibi omnem statum nostri rationem nisi te ex Fomduls, Bembiq; nostri sermone ea iā omnia cognoscere existimarem. De tuis autem rebus, quando nihil nisi ex tuis literis certo scire possum, Velim tu de ijs ad me diligēter accurateq; perferibas. Vale. Patavij. Cal. Mai.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

9

Cum ante diem tertium Idus April. Patavium Venissem, reddita mihi sunt à te litera. & cū ijs etiā exēpla tū codicillorū, quibus nos Pont. Max. Francorum Regi commendasset, tum epistola quam tu de me ad Gul. Budavum scripsisses. Quid quæris? non potius amicus quidē agi, nec studiosus quā a-
lium est ad te de commodis nostris: sed quo
me tu

me tamen in genere Pont. Max. liberalitate
 cumulatū potius, quā ipsius commendatio-
 ne ab alio quouis auctū iri sperabā. Nā in gal-
 licis rebus, quas ego non tam benignas nobis,
 quā copiosas esse perspexeram, nihil unquam
 sane spei ponendū existimaui. Non eius gētis
 principū ingenia cū literis nostris sua sponse
 parum tribuētia: tum verò mihi, quod relictā
 Galliam in Italiam me contulerim, parum ami-
 ca. Et multo scilicet maiorem ex tūis erga me
 officijs voluptatem capiam, quā ex illius re-
 gis liberalitate fructum expectem: praesertim
 cū ad eam quā tu mihi ostendis spem, para-
 ti nihil omnino Videam. Equidem cū de com-
 plectendo in causa nostra Io. P. no tecum com-
 mentabar, id videlicet agebam. Et ab utroque
 Vestrum res nostra Pont. Maximo, non Regi
 Gallorum commendarentur. Neq; enim ne-
 sciebam quā stultum esset, me quicquam ab
 eo petere; cui operam ipse denegassem meam.
 Quid enim nobis ab ipso Rege? quid ab eius
 tandem matre, ad quam etiam de me Pont.
 Maximum scripsisse aus? Quid ab ijs ipsis in-
 quam nobis spei iniectum non est, quo nos vel
 apud se, vel etiam in Gallia retinerent? At-
 qui pluri apud me fuit. Et est me hercule etiā
 nunc, earum ad quas tu me Vocabas litera-
 rum consensu, quā omnis Regia illa for-
 tuna. Hoc tibi (credo) notū non erat mi Bem-
 d 4 be,

be, cum pontificios codicillos in eam sententiam conscribendos curares. Sed ea quidem mea certe culpa est, qui rem tibi non planè aperuerim. Tu vero nimio quodam nostri studio atque amore prolapsus es, qui me saltem de ratione codicillarum non consulueris. Potuisses enim, in mea praesertim causa, nonnihil à me commoneri, quo artificio (neque enim satis erat pugnare consilio) ea in re nobis utendum esset. Nunc commissum est, non modo ut tu in eo frustra elaborasse, sed ut ego ius ad quos missi sunt, & ridiculus, & impudens videri possim. Equidem mihi eorum sermones audire iam videor, qui me hoc biennio nihil nisi Pont. Maximi beneficentiam, nihil nisi P. Bembi in me studia magnifice iactantem audissent, Sed quando nihil nobis in eo iam integrum est (mutari enim res non potest:) da (quaeso) operam, ut quod est, quodque tuis ad Budanum literis verissime comiseris, hac me insciente omnia à vobis confecta esse intelligant: sic enim profecto, & illustriorem industriae tuae laudem retuleris, quasi qua tu ad me pertinere arbitrare, ea tua sponte feceris: & me magna sanè molestia liberaris, qui non mediocriter vereor, ne illi me iā conciliorum meorum turpiter pœnitere existiment, cum ego me in hac instituta vita ratione magis magisque in dies singulos confirmem, vel etiam ob
le

lettem. Atque in his cū mihi sint omniā mi
 Bembe charissime, ea tu & prætua prudentia
 considerabis, & in eam partem quam summa
 vel mea in te obseruantia, vel tua erga me be-
 nivolentia postulat, accipies. Scripsi ex tuis lite-
 ris ad Hieronymū Pondulū, idem facturū
 ad Io. Psum, & Albertum Carporū principē,
 cum tibi maturum videbitur: iubes enim ne-
 quid festinem. Nam quod etiam ad Antoniū
 Prætianum dandas nobis esse censes literas,
 possit ille quidem magno rebus nostris esse ad-
 iumento: & est, & quidem audio, non alieno à
 nobis animo: probasse enim illi consiliū no-
 strum aliquando tandem videmur, sed vide-
 num ex dignitate nostra sit, me supplicē ad eū
 nūc accedere, cuius ego neq; solūtatē neq; pro-
 missis cesserim, cū ipse mihi de se prolixè polli-
 ceretur omnia, si deposito profectiōis consilio
 malle apud meos in Gallia, quā in Italia vobis
 scū viuere sed nihil certe mihi cōsuetudine ve-
 stra, literisq; vestris fuit antiquius, quibus
 omne meū ita doctus, & mihi in mentē nihil
 veniat min⁹, quā cuiquā horū inuidere. Sed
 quid est quod in extrema tua epistola facis ob-
 scure? ad eā qua nobis à Pont. Maximo in an-
 nuum sumptum decreta est, pecuniam, acce-
 surum quiddam. Id cuiusmodi sit, aueo | cire, si
 quidē res est in manibus, sin minus, incumbere
 tamen in eam curam, & à te non studiorum

modo meorum, sed etiam fortunarum omnium ornamenta profecta esse omnes intelligent. Nec enim est quod te primus iste conatus deterreat, quasi non ex sententia nostra processerit. Nā & ego falli possum: est enim fortasse tam diligens commendatio maxime apud Regem ponderis futura, hoc praesertim tempore, cum is maiorem Pont. Maximi quam nostri rationē habeat necesse est: & tu aliā facile nobis viā munieris, qui apud Principem istum pontificiamq; cohortē omnes tanta vel gratia vel autoritate pollas, quantum te ista doctrina, virtute, splendore virum posse atque valere par est. Vale. Patavij. XII. Calend. Maij.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

10

E A tē mihi nunc ad te scribendi causa est, qua proxime fuit: hoc est ut literas, quas istic do, illis quibus ascriptae sunt, statim reddendas cures. Neque vero est, quod me in eo vel patientia tua vel facilitate abuti existimes: quando id certe non facio, ut aut oneris aliquid tibi imponam, qui id nutu conficere potes, aut ea in re opera tua libenter viar, quae parum ex dignitate tua esse videntur: sed ut omni tempore tecū quoquomodo sim, quando aliter

aliter consuetudine tua frui non possum. Equidem tum erga te cum in amo-
 ri satisfacere, tum etiā officio fungi mihi videor, cum ad te,
 quocunq; dato vel etiam quasito argumento,
 scribo, quod quidem in eam te partē accepturū
 esse confido, quam & summa tua humani-
 tas, & iam planē confirmata amicitia nostra
 postulas. In rebus nostris nihil est sanē novi,
 nisi quod me cernicis rigor (τίσανον appel-
 lans) aliquot dies exercuit : idque cum paulō
 ante ex pleniore intestino laborassem, sed non
 tā grauitē, ut à literis omnino abducerer. Sic
 enim me tuis monitis atque praeceptis illa-
 rum spe, ad laudem vocasti, vel inflammasti
 potius, ut si in illis vita mihi ponenda sit, pra-
 chare mecum aetnū putem. Omnino in hoc uno
 sunt totus, ut neque tu neq; collega tuus quic-
 quam de me ceteris vel nemere polliciti, vel
 frustra recepisse videamini. Quid si fidem in
 eo vestram planē liberare non potuero, stu-
 dio quidem certe, opera, assiduitate sin-
 gulari perficiam, ut nobis fortunam potius
 inuidisse, quam meum laborem auctoritati ve-
 stra defuisse, aequi & iniqui aliquando intelli-
 gant. Mense proximo sum partim Verona,
 partim Vincentia : animi causa quidem, sed
 nō sine libellis nostris futurus. Quare si fortē lon-
 gius internallū literarū mearū fuerit, id ne
 sis admirat? Nauageriū nostrū unā nobiscum
 Ven

Venturum spero. Sed si res faret, faciam te ante quam hinc proficiscar, de tota itineris nostri ratione certiores. Vale. Patavij, Calend. Aug.

CHRISTOPH. LONG.

Io. Aurelio Augurello S. II

Iucundissima mihi fuerunt tua litera, idq;
 ipsum sanè multis de causis. Primum quod
 tua, hoc est Viri omnium sententia optimi atq;
 doctissimi: deinde quod elegantissimis nume-
 ris, versibusq; cōtexta essent: postremo quod mi-
 rificam quandā tua erga me voluntatis signi-
 ficationem habebant. Addo etiam, quod defen-
 sionū nostrarum librum in ijs ita laudares, ut
 me eo plurimum affectum putarem, qui te so-
 la illius lectione, ad causam aduinctum esse
 perspicerem. Neque vero adhuc cōstitutum ha-
 beo, quid mihi inter hac amplissimum fuisse
 putei. Nam quod tu, qui in hac summa vir-
 tutis doctrinaq; fama vivas, ad me prior scrip-
 seris, est id omnino magnum: sed non eo sanè
 maius, quod singulare quoddam literarum ge-
 nus in constituenda amicitia nostra tibi sur-
 pandum duxeris. Illud autem, in mea praefer-
 tim causa, quanti? quod nihil reueritus iniquo-
 rum sermones, & Victoriam nobis tam amice
 gratulari, & res nostras grati tuo testimo-
 nio iudicioque addnare ei ausus? Ego vero
 mi au

mi Aureli, etsi te ea esse intelligo cum natura,
 Et dissimulare quicquam nolis, tum fortuna,
 Et tibi simulare necesse non sit, cum tamen
 ipse me ab eo longè abesse sentiam, Et tuam e-
 tiam nunc laudibus respondeam, facile in eam
 sententiam adducor, Et me non tam illis tuis
 Versibus laudare volueris, quàm ad sustinen-
 dam illam quàm de me excitatam vides expe-
 ctationem, amanter fideliterque cohortari. Id
 si ita est, quod quidem ex aetate tua meaque
 mihi facile persuadeo, bene velim de me spe-
 res. Dabitur enim à nobis opera, Et neque tu
 quicquam de me falso pradicasse, neque ego ita
 tam videar opinionem frustra concitasse. De
 mutuo meo erga te amore nihil est, quod hic
 ad te pluribus verbis scribam. Essem enim ijs li-
 teris studiisque, quibus me à pueritia dedi,
 omnino indignus. Et planè inhumannus, nisi
 tibi in eo non responderem modo, sed etiam cu-
 mulate satisfacerem: quod etsi quàm difficile
 sit video, id me tamen exitu tibi prestaturum
 confido. Tu me, Et instituiisti, fac diligas, ac vo-
 leas. Patavij x i i i i. Cal. Septemb.

CHRISTOPH. LONG.

Hieron. Alexandrino S.

12

Litera, quas te ante x v. i. diem Calen.
 lam ad me dedisse scribis, reddita mihi
 sunt

sunt Venetijs ad 111. Nonas April. quod quidem te idcirco in primis scire volui, cum ne tu longius huius epistola intervallo negligentia mea assignares, tum vero ut quibus litera recte darentur, posthac videres. Nam quod cessationem tuam tam religiose excusas, facis tu quidem humaniter: sed nihil sane, ut te mihi purgatum velles opus fuit, qui mihi negligentia nomine suspectus nunquam fueras. Nihil enim eiusmodi istis accidisse scio, quod a te mihi perscribi mea interesset, nisi quod de Alecantri fratris tui obitu significas: ex quo quantum doloris traxerim, tu pro mea erga tuos omnes, sed illum in primis, benevolentia iudicare possis. Verum quid agas? recusandum nobis non est, quo minus iure suo natura in nos utatur. Dederat illi fratrem tibi, singulari quidem, Et ingenio, Et virtute adolescentem: sed ea profecto lege dederat, ut suo arbitratu eum a nobis repeteret. Repetisti citius quidem quam expectaramus sed non quam illi licitum esset, maturius. Peramus igitur quemadmodum gratos, mini neque, stultos homines deet, placeat, quod neque accusare, neque vitare quisquam potest. Equidem de Rubemontio homine de me tam bene merito, mihi tam amico, tui se debui: idem tibi etiam de Volumnio faciundum sensui, quos uno die ambos nobis ereptos esse scribis. Nam de Gonzaga nostro quod est, au-

ditum

ditū, est falsum est. Philippi cuiusdā nobilissimi adulescentis Mantuani miserabili u. cades, fabulā locū dedit. Quod de Alcione & Stathio scribis, ego vero cum altero nullas unquā inimicitias gesserum altero quod ad me quidē attinet, bona fide in gratiam redij. Sciscitatus sum autem per litteras de Latio Maximo, cuius is esset, qui se Romanum diceret, multi negaret. ego interrogatus de eo, quid responderem nō habebā. Rescripsit quidem mihi Lilius, Calabrū eum esse: quid etiā ipse de te mihi audisse videbar. sed quoniā nō desunt, qui in disceptationē id ad huc reuocēt, tu me velim, si quid exploratius habueris, facias certiorē. Turpe enim mihi ducō, non posse me alienos à cimbis meis distinguere. Gratularer hinc tibi de noua ista honoris accessione si quā laetus quoq; splendore sis eques ad me scripsisses. Sic enim huc affertur captures istis esse nudos equites, eosq; ipsos prius equestri cōsa eximibor, quā in istū ordinē receptos. Qua quidem certa de causa, Latio Maximo nondum sum eo nomine gratulatus. Si quando intellexero qua sit in isto orāme dignitas, qua vobis in cotuendo facultas, tū quidem ea de re ad utrunq; accuratim scribam. Sed hoc iocari sumus. illud serio. Istam vobis emptionē bene ac feliciter euenire volo, Vestrumq; in ea re iudicium & vehementer probo. Vale. Patruj. 1111. Cal. Mai.

CHRI

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimaldo S. 13

A Vdio Bapt. Egnatium, quatenus ipse
 loca in scriptis nostris animaduersione
 digna iudicasset, ea tibi cum suis ad me literis
 notata descriptaque iam pridem tradidisse.
 cuius quidem rei autorem habeo Romulum
 Amazeum, qui id se de eodem Egnatio istuc
 audisse diceret. Quod si ita est, satis mirari
 non possum, ea ad me nondum esse perlatæ,
 præsertim cum tuam in me vel fidem, vel di-
 ligentiam nunquam desiderarim. Equidem
 cum multa mihi qua Verear, in mentem hoc
 loco veniant: tum nihil aque metuo, ac ne illa
 animaduersionum ratio in alienas manus per-
 uenerit. quod non accidisse, quam mea inter-
 sit, non ignoras. Tota de re si me certio-
 ramplarium feceris, & me magna sanè
 molestia liberaris, et mihi tam pratum, quam
 quod gratissimum, feceris. Saulinus noster Ge-
 nuam proficiscitur ad fratrem, aqua subter-
 cutem fusa grauius laborantem. Reditus sui
 spem nobis facit ad hyemem proximam. ego
 rediturum non puto. Vale, Patruj. Calendio
 Mayj.

CHRISTOPH. LONG.

Guliel. Budæo S. 14

Etsi cum Iaco. Sadoleti literis, meas quoque
 nuper ad te dedi: tamen cum Nicolao
 Deino

Deius Samarobrinus istuc proficisceretur, homo tibi quidem minime notus, sed tui tam cupidus, quàm studiosus mei, non potui ei, id etiam atq; etiam à me Vehementer petenti, nibi ad te literarum dare: quanquā me hercule quod scribam non satis occurrat, nisi tu hoc mihi permittis, Ut te pro incredibili meo erga te amore, ad eam quam de Virtute tua concitasti, sustinendam tuendāq; expectationem sterū cohorter. Neq; enim Ut cesses, iam tibi, aut integrū, aut omnino postulandū est, qui causam tua sponte susceperis, ac te. Reipub. in Veterem dignitatē libertatēq; vindicanda principem, bonis omnibus præsensus sis. Neq; Vero, eo fides tua liberata est, quod ille ad recuperandam libertatem exercitū comparasse Videatur. Comparavit enim copias, numero quidē magnas illas, sed genere & usu exiguas, id est, tyronum & collectitias: hasq; ipsas leuibus pralijs, quàm stataria pugna aptiores. Iam si, Ut nunc quidem est, bellum ducendum fuerit, cum tu sumptui in rē militarem faciendo parem fore putas, qui ne rem quidem familiarē are suo tueri potest? Quod Ut animo ad conferenda signa paratus Venerit, non tamen Vincas, quaptyū in acie tyroni committendum sit, eo presertim duce, qui neq; scientia rei militaris, neq; autoritatis, neque sanē felicitatis satis attulerit. Prorsus

e. Et:

Et hoc nomine hominem laudare possimus, quod nec de Repub. desperarit, Et ad afflictæ auxilium, magna cum spe, ac voluntate optima accesserit: in eo fortasse nonnihil reprehendere, quod neq; viribus, neq; facultatibus suis neq; rei magnitudine difficultateq; satis explorata, in speciosis quibusdam honorum nominibus, Et nudo bona mentis animo satis esse præsidi existimarit. Sed non propterea cuiquam stomachum facere, aut te ab instituto opere abducere debuit. Id enim perinde sit, ac si tu graviter agrotanti amico, ea re opem afferre nolis, quod alius quispiam vel curæ ratione tua offensus, vel diutina absentia inuitatus, morbo, quem tu nondum omnino depulisses, mederi frustra tentarit, possis huic forte succensere, quod eam in qua non satis scientia habeat, artem exerceat: misero illi: propterea deesse non possis, cui etiam hoc tam maturius succurrere decet, quod iam perspectum habeas, nisi tu medicinam vnus feceris, illi statim pereundum esse, idq; medicorum partim inscitia, partim iracundia, quorum utrū crudelius sit, tibi dijudicandū relinquā. Quod si de prouincia, quā nec dum obisti, Et in qua tibi summo bonorum omnium consensu imperium prorogatum est, homini nobisq; iratus, eo decessurus es, quod eam ille sibi tecum esse communem putarit, nec quæ gestisti,

sisti, omnia comprobavit: Vide ne eandem in
 te animi aequitatem desideremus, quam tu
 anno superiore in Erasmo Roterodamo re-
 quirebas. Meministi quàm tu illum gravi-
 ter abs te obiurgatum esse & clueris, quod non
 satis placate Iac Fabri sententiam (qua ille
 eum tanquam de religione male existiman-
 tem corripere) tulisse videretur: cum tu nunc
 tam acerbe feras, ausum esse aliquem, non
 de summa rei quidem illum, sed de belli ge-
 rendi ratione à te paululum dissentire. An
 tibi in causam ingredienti illud in mentem
 non veniebat, nequaquam de futuro: homi-
 nes, qui partim malevolentia, partim impe-
 ritia res tuas iniquè aestimaret: ac te in eo po-
 tissimùm dānaret, in quo industriā tuā nemo
 satis neq; laudare neq; sane admirari possit?
 hoc si nesciebas, & tuā profecto & imperato-
 rū omnium causam ignorabas. Verū quod ad re-
 pertinet, tantū abest, ut ille de laude tua quic-
 quā deliberit, ut eo quidē factū et stultitiam
 ipse suā prodiderit, & Virtutē tuā: clarā illā
 omnino et sua spē nobile, sed illustriore tamē
 reddiderit. Sic enim omnibus persuasum est,
 illa tua proxima Victoria, imo vero gloriosissi-
 mo triumpo, in Pop. Romani ararium itā plane
 tot seculis exhaustū, illatas esse abs te omnes
 omnium fere gentium opes, idq; nulla cuiusquā
 iniuria aut omnino querela, quo qui. & Scilicet ad.

mirabilis, Vel certius dici possit, non sanè & deo. Restat bellum aliud quod si ex sententia, Et spero et opto, confeceris (est enim abs te iam pridem inchoatum, & Et Vere dicam affectu) debebit tibi Pop. Romanus civitatem suam non maximis modo opibus beatā, sed optimis etiā legibus et institutis fundatā atq; stabilitā. Hic tu mihi delicias facis, quasi ea exceptione operam tuā Reip. sis pollicitus, Et ne alius quisquam manus operi admoliretur. id si ita est, & (ut inuersionibus tuis tecum agam) te instio huiusce adificationis redemptorem, Vel dominum potius fuisse contendis: cur non aut illi nouum opus statim nunciasti: aut interdixto, quod si aut clā cum eo ad restituentum opus experiris, potius quā ipse nunc boni Viri officio non fungaris? Planè si pro fiducia formula, inter bonos beneficiarius oportet, ac tu id nobis bona, nec aliena fide recepisti, factum etiam te etus opus nobis praestes oportet, Nec enim, Et ille se expromissorem & ultro obtulerit, illud certe planum feceris, populum fidem sequi maluisse, quā tuam. Nam quae tu mihi narras pradia, ea optimo esse iure omnes negant: sed nec praedes omnino locupletes esse, censores ipsi contendunt. Equidem neminem conueni, (conuenio autem quotidie plurimos) qui non & illi hanc operam libenter remittunt.

tat, & te unum esse fateatur, qui possis ex-
 tremam cum primis contexere: addo etiam,
 qui non te hac de re multum accuset, mecum
 q^{ue} quasi tecum expostulet, quod hominum ex-
 pectationem tam diu suspensam teneas. in eo
 præsertim exoluendo n^{on} mine, cuius cum opti-
 ma iam pars sit abs te expuncta, tum reliqua
 tibi expeditu est facilima. Quid multa? iu-
 stas eorū querelas sustinere iam non possum,
 qui te non dico appellat, sed plinè flagitant,
 idq^{ue} suo iure, quando fidē ipsis tuā priore ex-
 pectatione ostrinxisti, posteriore etiā confir-
 masti te ad assem exoluturū esse, quicquid
 quā populo spondidisses. Et re vera satius es-
 set nihil initio movisse, quā tanta excitata
 expectatione, nō modo hui^{us} nū opinionem nō res-
 pōdere, sed etiā sui dissimilē evadere. fidemq^{ue}
 suā nulla de causa labe factare, ne quid hic
 dicā, quā superbū sit, tot hominū desideria
 aspernari: quā stultū, cū id nullo possis negō-
 cio, nolle de Rei summa cū tua laude optime
 mereri: in cui^{us} quidē administratione, si te il-
 le nō nihil interpellasset, atq^{ue} adeo offendisset,
 esset tamē tua cū prudentia, tū etiā modestia
 atq^{ue} humanitate, maiore omnino Reip. quā
 privatarū similitudinē ducere. O mi Bu-
 dæ si vera sūt, quæ de cessatione illa tua scrip-
 sisti & in ea, quā mihi significasti, sententia
 permāsurus es, parū te scilicet nosti, qui de
 e 3 alijs tam

alijs tã sapiẽter iudices. Tu istã igitur spẽ, imò
 Verò hãc quã in manibus habes gloriã tibi
 Vel turpiter eripi, Vel turpissetiã perire fines?
 Non fines opinor, si tuos sensus bene cognitos
 omneis habeo. Scio enim & quã officio cõ-
 stantiã, tue deesse nolis, & quibus nomẽ tuũ
 Virtutibus atq; ornãmẽtis immortalitati cõ-
 mẽdare velis. Nisi animi tui gravitatẽ, novũ
 altitudinẽ quã nec ad inferendã iniuriã ulla
 modo possit, atque, neq; ad referendã facile
 impelli. Quod si illius odio in nos durior esse
 perges, Vide ne probabile nacti sermonis ma-
 teria homines, Et cuiq; cõmodũ fuerit, dicat,
 aut tibi bonã mentẽ, iracundia timore abla-
 tã esse, aut te non quidẽ iudicio Vigiliã tuã
 alijs tradidisse, sed metu territũ relicta statio-
 ne fugisse, aut (Ut optime tecũ decidat) sociũ
 laudis ferre nõ potuisse. Cupio enim te pro ea,
 quã mihi tecũ intercedere voluisti, necessitudi-
 ne, nõ omni modo culpa, sed omni etiã in-
 quorum crimine carere. Quod si causa, sua-
 dendoq; parũ proficimus, iam Verò precibus
 & gratia cõcedimus, Et Vel nostra, Vel tua,
 Vel ipsius Reip. causa exitus principijs cõsen-
 tire velis: id est, Et cuius magna ex parte san-
 ctus ẽ per te recuperamus, eiusdẽ per te quo-
 q; & ornamenta & iura aliquando recepta
 conspiciamus. Sic enim certe fiet, Et Pop. Ro-
 manus intelligat, Gallos olim nunquam
 tam

tam hostili animo Urbē diripuisse, quā ijdē
nūc studio ad eam ipsam quā alij euerterūt,
instaurandā restituendamq; incumbunt. Tu
modo caue, ut quod tanta tua, tanta patria
tua laude opus facere cepisti, id inchoatum
Et rude ijs perficiendū expoliendumq; relin-
quas, quos forte ut fabros aliquis, nemo certe
ut architectos, ad istiusmodi adificationē ad-
hibeat. Tū est hoc munus, tua partes: à te hoc
omnes qui vel Remp. saluam esse volunt, vel
dignitati tua fauent, vel ocio suo consulunt,
non expectant solū, sed etiam postulant quam
quā enim tātās rebus suis, tum fortuna, tum
dignitatis accessiones cōsilio Virtutēq; tua fa-
ctas esse fatētur, quātās in mēte venerat opta-
re nemini, tamē cōtēti nō sunt: atq; cū pro illa
qua quōdā florebat, gloria rerū omniū maxi-
ma, tū pro opū animiq; Et beneficij tui magni-
tudine incredibili, abs te maiora desiderāt,
nec quicquam esse tantum sibi persua dent,
quod non à te perfici atque facillime praestari
possit. Quod vero in Gallia natus es, non
tū eo iam quidem Vulgo mouetur, quā
bonis omnibus persuasissimū est, Romanos eos
esse, Et numerari deberi omneis, qui nec ser-
mone, nec animo, nec religione, nec legibus
à Pop. Romano dissideant. Extremum illud
erit, ut si nobis in eo morem gerere non pos-
sis: Velle enim te certo scio, officium meū ar-
rogantia

rogantia ne condones, quod iisdem de rebus,
et verbosius fortasse quam par fuisset, Et ve
hemētius quā tuā meaq; patiatur atas, tecū
agere sim ausus. Verum alterius causam
meus erga te amor sustinebit: cuius testifican
di gratia, magis quā ut prudentiā tibi ostēda
rē meā, sapius in eandē sententiā ad te scri
bo. alterius cupiditatē, rerū abs te gestarum
præstātia tuebitur: quarum equidē studio in
cēsus, facere non possum, quin ut de reliquo
optime spero, sic tibi interdū succēseam, quod
cum nobis tantam felicitatem tam diu inui
deas, tum nonnullis hanc ligurientibus lau
dent tam facile concedas: quam tibi me her
cule totam vni Et deberi, Et reservari inte
grā summo opere cupio, ut idē tu nobis Rēpub.
in pristinum statum restituas qui primus in
spem libertatis ingressus sis, vniq; tanti ope
is Et fundamēta ieceris, Et princeps eius
auctorq; extiteris. Qui sit rerum mearum sta
tus, et si ex proximis meis ad te literis cogno
scere potuisti, ex hoc ipso tamē qui tibi hāc
reddidit, planius omnia et vberius intelliges
in primisq; illud cur Vicena il la quina in
annos singulos sestertiorū nūmum mille qui
bus me Po. Florentinus inuitat, non tan
ti faciam, quanti multorum opinione sunt:
Cur commentationes nostras de animalū,
plautarum, mundi q; Et cæli natura, quas
supe

superiore hyeme in apertū proferre cōstitue-
 ram, in aliud tempus reposuerim, quibus me
 literis tum Pontifex Maximus, tum S. P. Q.
 Romanus in ciuitatē acerserint: tum vero
 quod nam secutus cōsiliū, huc me contule-
 rim. Quid quæris? in tota ista nostra ratione
 nihil sane est cuius te incertiorē facere non po-
 sit: ita est homo & prudens & rerū nostra-
 rum tūriosus, ea porro doctrina atq; animi ma-
 gnitudine, ut cum ipsum iureconsulti prin-
 cipatus studiosa iuuentutis abeuntem, omni-
 bus sui ordinis insignibus ornandum, ob rem
 in eo magistratu præclare gestam, decreuis-
 sent: nō ante illo sibi honore utendū duxerit,
 quam tyrocinio sua in iure & scientia auto-
 ritatem cōstituisset, & memoria fidem apud
 omnes fecisset, ut iam nō possis hominem
 multis nominibus commendatum nō habere,
 sed illo maxime, quod tum tui, tum scriptorū
 tuorū tanto teneatur studio, ut in eo quidem
 vix mihi cōcedat, qui me huiusce rei principa-
 tum obtinere arbitrabar. Sic tamē velim, ut
 eū honoris mei causa omni tua humanitate be-
 neuolentiāq; cōplectare, atq; ad id quod ipsius
 causa velle debes, cumulum mea commen-
 dationis adicias. Hoc si feceris erit mihi tam
 gratum, quam quod gratissimū. Salutē Ludo-
 uico Rufo, & Fr. Deloio quorū alterū ci-
 terioris Gallia prætorē expectabamus, alterū
 e s offensiore

offensiore in nos animo esse audiebamus: quæ res planè fecit, & ei literis obstrepere non sum ausus. Placæ mihi quæso, hominem: quem mihi nime omnium velim habere iratū. Ita est de me meritis, & nihil ei meo nomine abs te pollicendum non censeam, quo quidem voluntatem eius recuperemus. Quicquid promiseris, bona id ego fide præstabo. modo ne me isto renocetis. Vale. Ex Urbe Patasio, pridie Calend. Septemb. Obsignaturo epistolam mihi venit in mentem, te admonere, quæsto meo periculo, huiusmodi litera, nisi a te diligenter recondentur, in alienas manus perventura essent. Quare tum has, tum eas quas ad te proxime dedi, si modo salus mea tibi cura est, statim conscindes, aut ita certe, nequando emanent, comprimes. Vix credas quàm hic omnia mea scripta, dicta, facta in suspicionem veniant: tanquam id unum mihi sit operis, & de Italia dignitate: quàm possum plurimum detraham: cum si quis unquam de nostris hominibus huic nationi fanit: ego & faueam multum; & tribuam mercedem plurimam. Non temerè hoc scribo, qui singulari quodam hac in re sum fato. Nec enim nescis, quas mihi Rome turbas concitarit illa nostra de Gallorum laudibus declamatio. Quàm item à me abalienarit Erasmus Rotterodamum epistola quadam, de nobis ad
Iac.

Iac. I. ucam conscripta: quam etiam (si Deo
 placeat) idem Erasmus, cum nec ab ipso, nec
 ad ipsum missa esset, in volumina referendā,
 Et vna cum suis edendā curauit. Pari teme-
 ritate prolatus est in Italia, ab amicis quidē
 nostris illis, sed me nō consulto tamē, defensio-
 nū mearū libellus. Valentia autem quada-
 mea in iuris prudentia laudē Oratio, cū quis
 quid huiusmodi rugarum cōmentor, id non
 ad ingeny, doctrināve famam, cuius quidem
 illa capaces non sunt, sed vel ad presentē mo-
 do & sum. Vel ad comparandā aliquam dicen-
 di facultatem mihi praescribam. Equidem
 non facile dixerim, ista ne me scripsisse pe-
 nitent iam magis an pudeat: tamen si nō tam
 mea infantia, quā istorum qui Et contra
 voluntatem, Et prater opinionem meam mu-
 gas illas in apertū protulerunt, culpa traden-
 estur. Atqui facilis sit huiusce existimationis
 iactura: illud omnino non ferendū, quod me
 vulgò hominū opinio ex scriptis meis in crimē
 inuidiamq; adhuc vocat. Itaq; nisi me styli po-
 nas hic dare & uine q; enim obscurū esse possit,
 ad quem iudicium illa nostra pertineant:
 infundes & tranque epistolam, aut sic eam
 affirmabis, & nunquam exeant: quanquam
 enim nulla equidem malevolentia in homi-
 nem suffusus haec ad te scripsi, qui sanē ab in-
 genio eius nec studio, nec & voluntate abhorreo.

Et egro

Et egregium illum ac praeclarum ad nos ciuites
 nobis restituendum animum cum laudo ma-
 gnopere, tum me hercule etiam exosculor: ea
 tamen mea hic est causa, ut mihi vel de cu-
 iusvis ingenio libere pronunciare solum non
 sit: neque adeo interrogato tacere integrum. Si
 laudo, blandiri: si contumpeo, odisse: si taceo, in-
 uidere me suspicantur. Cur te igitur, inquires,
 ad nos non recipis, apud quos tibi vel planè ta-
 cere, vel etiā aperte qua sentias, dicere liceat?
 Primum, quia etsi imperitam multitudinem
 partim obscurius iniquam, partim non dissi-
 malanter infestam experior, tamen omnes do-
 minum ferè ordinis principes ad causam ad-
 iunctos habeo. Deinde eorum hic mihi et iam
 facta est, et ut spero fiet, gratiarum librorum
 potestas, sine quibus instituta à nobis opera
 nunquam neque ex sententia, neque ex dignita-
 te nostra absolui potuissent. Postremo, ne quid
 hic de P. Bembo et Iac. Sadoleti erga me vo-
 luntate dicam, qui sibi nullam mei ornandi fi-
 nem faciunt, à Pont. Max. honeste discedere
 qui possum? cum meis non solum in illa tem-
 porum meorum nouitate, sua auctoritate saluū.
 et Urbis compotem praestiterit, sed etiam nūc
 otium meū liberalissime tueatur, pollicitus se
 fortunant meam suis quoque beneficijs hone-
 stissime ornaturum, si in eas toto pectore li-
 teras incumberem, quarum spe ad summam
 laud

laudem omnium expectatione, me Vocari ipse sibi persuasisset. Sed haec subtilius cum magis Vacabit. Illud te Vehementer etiam atque etiam rogo, Ut Ruzai nostri animum mihi recolligas atq; restituas: simul et Ut in omnibus tuis epistolis, quas ad Bembum aut ad Sadoletum mittes, legitima quadam neq; ea Vulgaris nostri commendatio accedat, quanquam enim mea causa nihil non Ultro facturi Videantur, tamen rebus meis multum conducere arbitror, Ut per literas tuas me meaq; omnia tibi curasse intelligat. Id si feceris, Et ex intima tua arte mirificū quoddā cōmēdationis genus deprompseris, faciā Ut aliquando intetelligas, te officium tuum apud hominem memorem minimeq; ingratum posuisse. Iterum Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo. S.

15.

Pollicitus sum tibi superioribus literis, quod commendatione tua profectum esset id primo quoq; tempore ad te scribere. Nihil igitur. Et nunc quidem est, adhuc profecturus: neque id ipsius tamen culpa, qui se nihil tua culpa causa non facturum Bolduco recepit, sed mea quodāmodo ignavia, qui nondum hominem cōueni, Veritus primū, nō accersitus ad eū, qui occupatissimus esset, accedere: deinde ne si literis tuis fretus, quas ille à me

non.

non accepisset, & itro accedere, contra atque inter nos concernerat, idq; ipsum neq; loco, neque tēpore facere. Postremo metui, ne me multam gravis literis operā aliquādo dedisse alicunde rescisset. Est enim eo in gracios animo, quo ille qui ad Villam suam graca & ita ut iret, animum inducere nūquam potuit. Locari me putas? serio tecum ago, si quidem vera sunt quae audio. Audio autem hominem sibi persuasisse ut quisq; optime gracie sciat, ita esse nequissimum, nequissimū autem? Imo vero etiam indoctissimum. Itaq; si commendationem tuam renouandam esse mea causa putabis, velim eum commonefacias, nihil me minus, quam optimē gracie scire. Quod si diligenter feceris, & verum me hercule scripseris, & me magna invidia liberaris. Atqui nec te itē illud lateat velim, quod mihi hoc ipso in genere per quā ridiculū accidit. Postridie eius diei quā Bolducue literas tuas illi reddiderat, descendebam in forum. & speci & animi plenus: cū ecce tibi incurro in pratorem ipsum & Urbis praefectum, purpuratos ambos, ac magno comitatu ad eam quam incolimus Urbis regionē proficiscentes. Ego qui me cum mea sponte illi antea satis esse commendatū arbitrabar, tum vero commendatione tua gratiosissimum iam esse iudicabam, statim suspicatus sum eos ad me, quo vel benivolentiam suam erga nos testatorem,

stationē, vel commendationē tuam illustriorē
ficerent, officiose venire: tamen cum neq; pu-
dor meus ferret, et cum tātis viris temere cō-
grederer, et mihi etiā honorificentissimū fore
ducerē, et y domum meam ventitasse dice-
rentur, de via pauluū ad leuam defleto: M.
Antonium Flaminium, qui mihi unus comes
habeat, idē idem, num quo nam illi? rogās:
quo negante, Quin igitur dum hi cum toto
absunt comitatu curiam spectatum imus,
nondum à me per ocium visam? Ideo consilio
commentabar, et ibi fabula exitum expecta-
rem. Rediunt illi tandem: ego me in litigan-
tium turbam coniiciens abdo. iam enim me
et mea ambitionis pudebat, et quod eis do-
mi presto non affuissem, pœnitebat: Quo ad
ades nostras accedebam propius, eo magis ta-
citus mirari, neminem nobis occurrere, qui
rem tantam nunciaret. Ingreddior: solitum
ubique silentium. perconctor: nullum de pra-
tore verbū, quid multo? capi ipse aliquando
mecum et stultitiam meam ridere, et quod
erat statim coniungere: nihil illi minus quā
res meas esse cura: quod quidem pro animi
nostri facilitate equi boniq; fecimus, et si
res coget, post hac etiā facturi videmur. Pau-
cis antequam has ad te dūrem dieb. rumor
hic erat te rem tuā benegēssisse, sed is etiam
rancus factus est, et ad me nō satis constāter

perlatum. Tu si quid erit, quod amicis tuis incundū fore indicabis aut scribes ipse, aut alio. nū certe literis id nobis quoq; significandū curabis, & Valebis. Nos enim ita ut cū maximè & Valemus & studemus. Cum has ad te scriberem, cogitabam Venetias animi causa, Unde ad te literarum aliquid fortasse dabimus. Ex Urbe Patavio, Idibus Octobr.

CHRISTOPH. LONG.

Furnio Mario Molsæ S. 16.

EXercebar trigonali pila domi cum M. Antonio Flaminio, cū Nicolaus Machaelus salutē & triq; nostrum tuis verbis attulit. Quē cū rogasse, ecquid à te aliud? nihil sanè, inquit. aderit enim prope diem ipse, sic tamen literarum aliquid à vobis interim. expectat. Quid ita inquam, siquidem continuo congressi sumus, nec ille prater salutem quicquā. Hic cum ille conticisset, ego ad M. Antonium, Tu Flaminii, quid tibi sit licitum videris. ego ad istum scripturus non sum, qui neque me literis suis dignum. Vnquam indicavit. & acusatoris nostri nomen immortalitati commendavit. Scripsi has tamen statim cum paulum à lusione respirassem mi Furni: ne vel tu id à me serio dictum existimares, vel ego te in eo imitarer, de quo te potissimum sub accusare soleo. quanquam mehercule, quod scriberem,

verem nihil planè erat, nisi nobis adventum
 tuum in summa esse expectatione: cuius que-
 dem rei me primum suis literis certiore fecit
 Fl. Chrysolinus, deinde Q. Lilius Maxi-
 mus: quem Quinti prænomen secutum esse
 arbitror, quod Quintia alicuius, Et tu Fur-
 nia, cōsuetudine istic teneatur. Sed hac & no-
 stro more locati sumus. & coram liberius ri-
 debimus. Tu modo fac venias: Venies enim ex-
 peclatus, non mihi modo, qui quàm libenter
 multas horæ tecum ponam atq; suaviter tra-
 ducam, ipse meminisse potes: sed familiari-
 bus etiam nostris amicis, in primisq; St.
 Sausio & M. An. Flaminio: quorū alter per
 me salutem tibi ascribi, alter referri voluit.
 Tu si ante quintumdecimum Calend. No-
 uemb. diem ad nos exieris, fac omnino Vene-
 tijs iter facias. Nos enim ibi offendet qui cras
 ad summum perendie, illud animi causa cogi-
 tabamus. Vale. Ex Urbe Patavio, prid. Cal.
 Octobr.

G H R I S T. L O N G. D I O-
 nyfio Monacho Lerinenfi S. 17

Vtinā eius esset generis mea litera, Et te
 quemadmodū scribis, delectare possent:
 crebras omnino, nec eas sanè minus longas
 quàm optare videris, à me acciperes. Verum
 cum nec ipse tu, quanta ex sermonis Latini
 f pauper

paupertate laborem ignores, & egomet mihi
 planè sim conscius, quanta difficultate praefer-
 tim ad homines doctos tuiq; similes scribam:
 ne mirere si vel rariore vel breviores, quàm
 expectas, à me tibi reddantur. Nam etiam
 cum nihil unquam fere est quod tibi mittam
 nisi te à me fieri plurimi, sed de quo ipse non
 dubites: tum vero si quid aliquando est, deest
 penè semper, cui id rectè dari possit: Sodales
 igitur tui, quoties istuc proficiuntur, eius mo-
 rei certiorum faciāt necesse est: & ipse tu scri-
 bendi argumentum aliquod nobis praebeas o-
 portet, si modo meas elicere voles. His enim
 ad tuas benivolentia magis, erga te mea ad-
 ductus respondi, quàm quid responderem occur-
 ret: nisi forte in eo epistola materiam à nobis
 quaesitam esse putet, ut me tibi tum de prae-
 tio, tum etiam de futuro silentio excusarem:
 Kale. Patavio, IIII. Cal. Iun.

CHRIST. LONG. GRE-

gorio Cortesio S.

18

Quod posteaquam in Italiam redi, nihil
 ad te literarum dedi, id profecto neque
 oblivione tui factum est, qui etiam si velim,
 tui tamen oblivisci non possim, ita frequēs &
 iucundum hic est de te quotidie sermo: ne-
 que sane quin esset, quod per literas tecum a-
 gere vellem, sed quod ea erant in manibus,

944

qua nec literis, nec cuius recte committi pos-
 sent. Rem tenes, genus tabellariorum nostri.
 Nunc autem cum rationē ad te tuto scribendi
 inierim, scito mihi magis magisq; quotidie
 de rationibus tuis cogitanti, non iam placere
 ad rem, ea quā tibi istic ostenderam via ag-
 gredi, ne siquid offendantur, iniquorum sermo-
 nibus detur locus, quos vel minimare ad de-
 ridendū contentos fore video: sin ut volo E
 opto cadat, ne rem mali exēpli inbituisse, nec
 tam doctrina studio, quam religionis odio cō-
 confugisse existimemur. Quinetiā non possint
 multorū sustineri cause, si tibi quod postu-
 la Pont. Max. Vni concedatur: nec tu non te-
 mere de iudicio principum tuorū aut iudicasse
 aut desperasse, qui rem tam honestam ab-
 eis non petendā esse duxisset. Huc accedit gra-
 uis illa inter vos E Pont. Maximum contro-
 uersia, et ne si exploratum quidem sit illius
 nos cōpotes fieri posse, tamen velim hoc tēpore,
 ne ordinem deseruisse, vel etiā data occasione
 turpiter trāsugisse potius, quam studiis ne-
 stris praesidiū quasivisse ullum. Videamur. E-
 quidē cum nostra plurimū interesse arbitror,
 gravitatem ut tueamur, neque tam dictū
 quam boni viri hominum opinione habea-
 mur: tam vero de non omni solum cupiditate,
 sed omni etiam cupiditatis suspicione carere
 velim. Nec enim nesci, tamen si volunt a-
 f 2 tam

tem ea in re tuam, quasi ambitiosam & inane bonum nemo reprehendere possit, quam tamen difficile sit, his praesertim meritis, consiliorum nostrorum rationes vulgo probare. Atque si Roma nunc essem, ipse tibi negotium nullo maiore negocio per me conficerem, operam quidem profecto, studium, consilium, fidem, rem denique meam in eo tibi diligenter nauarem. Absens rem tantam per interpretes moliri sine periculo qui possum? Itaque ne per Sadoletum quidem nostrum quicquam mihi conandum arbitror, praesertim cum crebris amicorum & ipsius maxime Sadoleti literis Romam vocer, quo si me aliquando contulero, omnes vias persequar, quibus ad id quod cupis peruenire posse putem. Sed audi casum plane diuinum: scribente me hac ipsa anxie, repente nuncius, rem in conuentu Vestro ex sententia nostra confectam esse: habere iam te omnium munerum vocationem: tantum sodalitatis tuae studiosis omnibus ocy publicopatrum decreto impertitum, quantum tu vix vel per nos, vel à Pont. Maximo consequi potuisses. Quid quaris? Sustuli manus, meque à consilio & deliberatione ad gratulationem totum conueri: praesertim qui eam rem non modo facultatem apud tuos habuisse, quod vel ipsum plane desperabam sed summo etiam totius conuentus assensu comprobatum fuisse perspicere. Quapropter frue
re isto

re isto mi Cortesi occisio : quo nihil neq, tibi accommodatius, neque sodalitati tua ornatius, neque nobis amicis tuis iocundius contingere potuisse iudico. Vale ex Urbe Patavio, IIII. Calend. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Aug. Grimoaldo Pont. S. 19

QUOD magnum, cum tua in Christianâ religionem pietatis, tum in optimarum artium studia animi, Lerina tua prisca dignitati restituta, id est, doctissimis atq, sanctissimis viris discata, fructum ceperis: nec ipse quidem dubito, & pro mea erga te observantia valde etiâ lator & gaudeo. Nunc enim denique, non fortunam quidem ipsam, qua nihil hisce in rebus iuris haberet, sed Iesum Opt. Max. optatis tuis respondisse video. Quod quidem tu quasi ita futurum praevidisses, ceperas etiam, uti audio, ad amantissimas illas fontium scaturigines magnificum opus facere, loco mea quidē sententia, studiosorum hominum habitationi perquā accommodato. hanc quoque adificationi bene tibi ac feliciter euenire cupio, sed non mea minus quam tua causa, qui mihi illic non nihil loci atque ocij ad recolenda studia nostra abs te assignatū iri sperē. Litera quas ad Gr. Cortesium do, eius sunt generis, & eas in alienas

f 3 manus

*manus pervenire olim: qua plane de causa tui
tuis complicatas. Et in tuum fasciculum con-
iectas obsignavi, Veritus ut si illi nominatim
descripta essent, ne quem sodaliū eius ad te-
licnem sui inuitaret. Itaque, mihi gratissimū
feceris si eas ipse tu illi reddideris: quod ut fa-
cias te vehementer rogo. Mitto ad te defensio-
num nostrarum librum, non quo ha mihi
magis probentur illis, quas tibi istic legendas
tradidi, sed ut intelligas quid acerba illi ad
versariorum meorum accusationi responderim,
qua me absentem Et iam Roma profectum
in crimē invidiamque apud Pont. Maximum
vocasset. Vale. Ex Urbe Patanso, III. Cal. Iun.*

CHRIST. LONG.

Stathio S.

20

Variē sunt hodie tuis literis affectus.
quā enim officia in me tua commemora-
bas, fuerunt mihi non insuaves: quā vero ad
te esse allatum significabas, mihi epistolam
nescio quā tuam non satis probari, haud me-
diocrem molestiam mihi attulerunt. Illud au-
tem in eis odiosissimum, neque mediis fidius
vel pudore, vel aetate tua dignū fuit, quod
prope minitabātur me ad inimicitias voca-
re sis ausus Ego Stathi, quod scribis te, tum
istic tum in Gallia probitatem doctrinamque
nostram predicare solitum, quanquam id
nunc

nunc primū audio; tamē facile credo, atq; de
 eo tibi gratiā etiam habeo. Quod autē iniqui
 cuiusdā mihi hominis, eiusq; quō tu vel in-
 dignatiōe tua indignū profiteris sermonibus
 adductus, inimicitias meū gerere non recu-
 sas, in hoc plane modestiā tuam requiro: nam
 prudentiā quidē aut constantiam dicere non
 possum, quādo nihil huiusmodi in hanc etatē
 cadit. Fuerat tamē tua istius praelara in do-
 lis primum, hominis qui illa in me conferret,
 estimare ingeniū: deinde natura nostra mo-
 derationē: deinde ecquid de te in eo quidem
 genere detrahi poterat: postremo non statim
 tibi in animum inducere, te mihi displicere, si
 esset ista quā tu mihi non ita placuisset.
 At cognosce expostulationis tuae aequitatem.
 fac me dixisse illud vnum, de quo quæreris
 illam tuam in Salmonium Macrinum epi-
 stolam visam esse mihi satis, neque elegan-
 tem, neque copiosam, an hac tibi tādem iusta
 suscipiendarum inimicitiarum ratio vide-
 tur? At erat (inquid) tui officij me admonere.
 Quasi vero tu eam mihi legendam tradide-
 ris, aut ut ea in re operā tibi nauarē meam.
 Vnquam postularis. Vide quam inania sint,
 Et quam tu temere, ea qua ad te dilata
 sunt, credideris. Ego enim neque elegan-
 tiam, neque copiam in iis literis me deside-
 rare tum dixi, quanquam vtrunque deside-
 rabam

rabam: sed humanitatē tuam, qui nulla iniuria laceſſitus ſimilitates tibi, & ſi q³ trans alpeis, cum homine & irique noſtrum amico gerēdas putares. Quod quidē ſi a me, ne communis concordia quidem cauſa, dictum oportuit, tibi in cōmunem amicitiam gratis ſcribere: qui licuit? Sed nolo tecum accuratiſſime agere, neq³ ſane qua mihi in mentem aduerſus te veniunt, ea hic perſcribere: multo vero minus illa tibi commemorare, quæ te non modo intiteras, ſed in mores etiam meos iſtic in dies ſingulos enomere audio, purgare me tibi tantum hoc tempore volui, non te accuſare, quod de me temere credideris, atque tam nulla prorsus de cauſa, Romano quidem, (& tu arbitraris) ſed plane gladiatorio more, inimicitias amicitias teſſeram contēptim mihi propoſueris, adiectis quoque insolentiſſimis illis verbis, quibus te mihi acerbisſimum inſeſtiſſimumq³ hoſtem fore pronuncias, niſi te mihi amicum deligerem. Quid ſi nolim? Atqui ea ſanē tua eſt cūctas, cui facile ignoſci poſſit: tum rerum humanarum imperitiis, & multa potius miſericordia, quam ſullo inſigni odio dignus & ideare: ea autem noſtra humanitas, & iſtiusmodi ineptias facile cognatiſſimus animus, & minas fortiter contemnimus: ea religio, & inimicitias fugiamus, & iniuriarum facilimē obliuiſcamur.

Quare

Quare amicitia tessera[m] libens accipio, atq[ue]
 te interim pro instituta inter nos amicitia
 moneo, Et nequ[am] in lace[ss]endo posthac sis tam
 procax, Et cacum hunc animi impetum, si
 omnino tollere non potes, certe refrenes atque
 cohibeas. Nec enim tibi mecum semper eris
 negocium, qui cum mea facilitatis rationem
 libenter habeo, tum etiā indoli tuā plurimum
 faueo: cuius si ardorē, non ad suscipiēdas vel
 gerēdas inimicitias, quod planē barbarū est,
 Et homine Christiano indignū: sed ad bonar[um]
 artium studiū traduxeris. Spero te non
 tibi modo, sed civibus etiā tuis magno ali-
 quādo ornamēto futurum. Has ad te paulū
 quidē tristius atq[ue] seuerius, quā mea natura
 ferat, sed fideliter mehercule Et amanter
 scripsi: nō quod amicorū meorū iudicio, litera-
 tua tam contumeliosa, tam minaces, digna
 essent, ad quas tam humaniter rescriberem,
 aut omnino responderem: sed ne me tu tibi
 iratū existimares, si in eo quo me ad rescri-
 bendum inuitaras, morem tibi non gessissem.
 Quod quidē etiā mea spē facturus fuerā,
 tum Et animum tibi aperirem meum, tum
 Et te monerē, Videres etiā atque etiā dili-
 genter, quid tibi expediat, quid te deceat, aut
 si per te ipse id perspicere non possis, adhiberes
 in consiliū viros probos Et homines amantes
 tui, quorū ex sententiā nihil tibi facile minus

f

s

licebit

perlatum. Tu si quid erit, quod amicis tuis incundū fore indicabis aut scribes ipse, aut alio rē certe literis id nobis quoq; significandū curabis, & valebis. Nos enim ita ut cū maximē & valemus & studemus. Cum has ad te scriberem, cogitabam Venetiæ animi causā, Unde ad te literarum aliquid fortasse dabimus. Ex Urbe Patavio, Idibus Octobr.

CHRISTOPH. LONG.

Furnio Mario Molsæ S. 16.

Exercebar trigonali pila domi cum M. Antonio Flaminio, cū Nicolaus Machaelius salutē & triq; nostrum tuis verbis attulit. Quē cū rogasse, ecquid à te aliud? nihil sanē, inquit. aderit enim propediem ipse, sic tamen literarum aliquid à vobis interim expectat. Quid ita inquam, siquidem continuo congressuri sumus, nec ille prater salutem quicquā. Hic cum ille conticuisset, ego ad M. Antonium, Tu Flaminii, quid tibi sit licitum videris. ego ad istum scripturus non sum, qui neque me literis suis dignum unquam indicavit. & accusatoris nostri nomen immortalitati commendavit. Scripsi has tamen statim cum paulum à lusione respirassem mi Furni: ne vel tu id à me serio dictum existimares, vel ego te in eo imitarer, de quo te potissimum sub accusare soleo. quanquam mehercule, quod scriberem,

berem nihil planè erat, nisi nobis aduentum
 tum in summa esse expectatione: cuius qu-
 dem rei me primum suis literis certio-
 rem fecit Fl. Chrysolinus; deinde Q. Lalius Maxi-
 mus: quem Quinti prænomen secutum esse
 arbitror, quod Quintia alicuius, et tu Fur-
 nia. cōsuetudine istic teneatur. Sed hac & no-
 stro more iocati sumus. & coram l'berius ri-
 debimus. Tu modo fac Venias: Venies enim ex-
 pectatus, non mihi modo, qui quàm libenter
 multas horas tecum ponam atq; suauiter tra-
 ducam, ipse meminisse potes: sed familiari-
 bus etiam nostris cōtribus, in primisq; St.
 Saulio & M. An. Flaminio: quorū alter per
 me salutem tibi ascribi, alter referri voluit.
 Tu si ante quintumdecimum Calend. No-
 uemb. diem ad nos exieris fac omnino Vene-
 tijs iter facias. Nos enim ibi offendes qui cras
 ad summum perendie, illò animi cōsua cogi-
 tabamus. Vale. Ex Vrbe Patavio, prid. Cal.
 Octobr.

G H R I S T. L O N G. D I O-
 nyfio Monacho Lerinenfi S. 17

Vtinā eius esset generis mea litera, et te
 quemadmodū scribis, delectare possent:
 crebras omnino, nec eas sanè minus longas
 quàm optare videris, à me acciperes. Verum
 cum nec ipse tu, quanta ex sermonis Latini
 f pauper

paupertate laborem ignores, & egomet nihil
 planè sim conscius, quanta difficultate praefer-
 tim ad homines doctos tuiq, similes scribam:
 ne mirere si vel variores vel breviores, quàm
 expectas, à me tibi reddantur. Nam etiam
 cum nihil unquam fere est quod tibi mittam
 nisi te à me fieri plurimi, sed de quo ipse non
 dubites: tum vero si quid aliquando est, deest
 penè semper, cui id recte dari possit: Sodales
 igitur tui, quoties istuc proficiuntur, eius mo-
 rei certiorum faciàs necesse est: & ipse tu scri-
 bendi argumentum aliquod nobis praebeas o-
 portet, si modo meas elicere voles. His enim
 ad tuas benivolentia magis, erga te mea ad-
 ductus respondi, quàm quid responderem occurr-
 ret: nisi forte in eo epistola materiam à nobis
 quasitam esse putas, & me tibi tum de prae-
 torio, tum etiam de futuro silentio excusarem.
 Kale. Patavio, IIII. Cal. Iun.

CHRIST. LONG. GRE.

gorio Cortesio S.

18

Quod posteaquam in Italiam redi, nihil
 ad te literarum dedi, id profecto neque
 oblivione tui factum est, qui etiam si velim,
 tui tamen oblivisci non possum, ita frequēs &
 iucundus nobis hic est de te quotidie sermo: ne-
 que sane quin esset, quod per literas tecum ag-
 gere vellem, sed quod ea erant in manibus,

qua

qua nec literis, nec cuius recte committi possent. Rem teves, genus tabellariorum nostri. Nunc autem cum rationē ad te tuto scribendi inierim, scito mihi magis magisq; quotidie de rationibus tuis cogitanti, non iam placere ad rem, ea quā tibi istic ostenderam via aggredi, ne siquid offendantur, iniquorum sermonibus detur locus, quos vel minima re ad deridendū contentos fore video: sin & volo & opto cadant, ne rem mali exēplis instituisse, nec tam doctrina studio, quā religionis odio confugisse existimemur. Quinetiā non possint multorū sustineri cause, si tibi quod postulat à Pont. Max. Vni concedatur: nec tu non temere de iudicio principum tuorū aut iudicasse aut desperasse, qui rem tam honestam ab eis non petendā esse duxisset. Huc accedit grauis illa inter vos & Pont. Maximum controversia, & ne si exploratum quidem sit illius nos cōpotes fieri posse, tamen velim hoc tēpore, ne ordinem deseruisse, vel etiā data occasione turpiter trāsugisse potius, quā studiis nostris praesidiū quasivisse vllum. Videamur. Equidē cum nostra plurimū interesse arbitror, gravitatem & tueamur, neque tam dectā quā boni viri hominum opinione habeamur: tam vero te non omni solum cupiditate, sed omni etiam cupiditatis suspicione carere velim. Nec enim nesci, tamen si voluntas

rem ea in re tuam, quasi ambitiosam & inanem bonus nemo reprehendere possit, quam tamen difficile sit, his praesertim meritis, consiliorum nostrorum rationes vulgo probare. Atque si Roma nunc essem, ipse tibi negotium nullo maiore negotio per me conficerem, operam quidem profecto, studium, consilium, fidem, rem denique meam in eo tibi diligenter nauarem. Absens rem tantam per interpretes moliri sine periculo qui possum? Itaque ne per Sadoletum quidem nostrum quicquam mihi conandum arbitror, praesertim cum crebris amicorum & ipsius maxime Sadoleti literis Romam vocer, quo si me aliquando contuler, omnes vias persequar, quibus ad id quod cupis peruenire posse putem. Sed audi casum plane diuinum: scribente me hac ipsa anxie, repente nuncius, rem in conuentu Vestro ex sententia nostra confectam esse: habere iam te omnium munerum vocationem: tantum sodalitatis tuae studiosis omnibus ocij publico patrū decreto impertitum, quantum tu vix vel per nos, vel à Pont. Maximo consequi potuisses. Quid quæris? Sustuli manus, meque à consilio & deliberatione ad gratulationem totum conuerii: praesertim qui eam rem non modo facultate apud tuos habuisse, quod vel ipsum plane desperabam sed summo etiam totius conuentus assensu comprobatum fuisse perspicere. Quapropter frue
re isto

re isto mi Cortesi occisio : quo nihil neq, tibi accommodatius, neque sodalitati tua ornatius. neque nobis amicis tuis iocundius contingere potuisse iudico. Vale ex Urbe Patavio, III. Calend. Ian.

CHRISTOPH. LONG.

Aug. Grimoaldo Pont. S. 19

QUOD magnum, cum tua in Christianâ religionem pietatis, tum in optimarum artium studia animi, Lerina tua prisca dignitati restituta, id est, doctissimis atq, sanctissimis viris dicata, fructum ceperis : nec ipse quidem dubito, & pro mea erga te observantia valde etiâ lator & gaudeo. Nunc enim denique, non fortunam quidem ipsam, qua nihil hisce in rebus iuris haberet, sed Iesum Opt. Max. optatis tuis respondisse video. Quod quidem tu quasi ita futurum prauidisses, ceperas etiam, & ti audio, ad amoenissimas illas fontium scaturigines magnificum opus facere, loco mea quidē sententia, studiosorum hominum habitationi perquā accommodato. hanc quoque adificationi bene tibi ac feliciter euenire cupio, sed non mea minus quam tua causa, qui mihi illic non nihil loci atque ocij ad recolenda studia nostra abs te assignatū iri sperē. Litera quas ad Gr. Cortesium do, eius sunt generis, & eas in alienas

f 3 manus

manus pervenire olim: qua plane de causa tui
 tuis complicatas. Et in tuarum fasciculum con-
 iectas obsignavi, veritus ut si illi nominatim
 descripta essent, ne quem sodaliū eius ad te-
 licnem sui inuitaret. Itaque mihi gratissimū
 feceris si eas ipse tu illi reddideris: quod ut fa-
 cias te vehementer rogo. Mitto ad te defensio-
 num nostrarum librum, non quo ha mihi
 magis probentur illis, quas tibi istic legendas
 tradidi, sed ut intelligas quid acerba illi ad-
 versariorum meorum accusationi responderim,
 qua me absentem Et iam Roma profectum
 in crimē invidiamque apud Pont. Maximum
 vocasset. Vale. Ex Urbe Patavio, III. Cal. Iun.

CHRIST. LONG.

Stathio S.

20

Variē sunt hodie tuis literis affectus.
 quā enim officia in me tua commemora-
 bas, fuerunt mihi non insuaves: quā vero ad
 te esse allatum significabas, mihi epistolam
 nescio quā tuam non satis probari, haud me-
 diocrem molestiam mihi attulerunt. Illud au-
 tem in eis odiosissimum, neque mediis fidius
 vel pudore, vel aetate tua dignū fuit, quod
 prope minitabū me ad inimicitias voca-
 re sis ausus Ego Stathi, quod scribis te, tum
 istic tum in Gallia probitatem doctrinamque
 nostram predicare solitum, quanquam id
 nunc

nunc primū audio: tamē facile credo, atq; de
 eo tibi gratiā etiam habeo. Quod autē iniqui
 eiusdā mihi hominis, eiuq; quē tu vel in-
 dignatiōe tua indignū proficere, sermonibus
 adductus, inimicitias meū gerere non recu-
 sas, in hoc plane modestiā tuam requiro: nam
 prudentiā quidē aut constantiam dicere non
 ausim, quādo nihil huiusmodi in hanc atq; illam
 cadit. Fuerat tamē tua istius praelara in do-
 lis primum, hominis qui illa in me conferret,
 aestimare ingeniu: deinde natura nostra mo-
 derationē: deinde et quid de te in eo quidem
 genere detrahi poterat: postremo non statim
 tibi in animum inducere, te mihi displicere, si
 epistola quatā tua mihi non ita placuisset.
 At cognosce expostulationis tuae aequitatem.
 Fec me dixisse illud vnum, de quo quæreris
 illam tuam in Salmonium Macrinum epi-
 stolam visam esse mihi satis, neque elegan-
 tem, neque copiosam, an hac tibi tādem iusta
 suscipiendarum inimicitiarum ratio vide-
 retur? At erat (inquid) tui officij me admonere.
 Quasi vero tu eam mihi legendam tradide-
 ris, aut ut ea in re operā tibi nauarē meam.
 Vnquam postularis. Vide quam inania sint,
 Et quam tu temere, ea quā ad te dilata
 sunt, credideris. Ego enim neque elegan-
 tiam, neque copiam in iis literis me deside-
 rare tum dixi, quanquam & trunque deside-
 rabam

rabam: sed humanitatē tuam, qui nulla iniuria laceſſitus, ſimilitates tibi, ſei & ſq; trans alpeis, cum homine & irique noſtrum amico gerēdas putares. Quod quidē ſi a me, ne communis concordia quidem cauſa, dictum oportuit, tibi in cōmunem amicum gratis ſcribere: qui licuit? Sed nolo tecum accuratiſſime agere, neq; ſane qua mihi in mentem aduerſus te veniunt, ea hic perſcribere multo ſero minus illa tibi commemorare, quæ te non modo in literas, ſed in mores etiam meos. Iſtic in dies ſingulos enomere audio, purgare me tibi tantum hoc tempore volui, non te accuſare, quod de me temere credideris, atque tam nulla prorsus de cauſa, Romano quidem, (Et tu arbitraris) ſed plane gladiatorio more, inimicitia ac amicitia teſſeram contēptim mihi propoſueris, adiectis quoque inſolentiſſimis illis verbis, quibus te mihi acerbiffimum inſeſtiſſimumq; hoſtem fore pronuncias, niſi te mihi amicum deligerem. Quid ſi nolim? Atque ea ſanē tua eſt cū aſas, cui facile ignoſci poſſit: tum rerum humanarum imperitia, & multa potius miſericordia, quam ſullo inſigni odio dignus & idcare: ea autem noſtra humanitas, & iſtiusmodi ineptias facile conſequamur: is animus, & minas fortiter contemnimus: ea religio, & inimicitias fugiamus, & iniuriarum facilimē obliuiſcamur.

Quare

Quare amicitia tessera[m] libens accipio, atq[ue]
 te interim pro instituta inter nos amicitia
 moneo, ut nequa in lace[ss]endo posthac sis tam
 procax, & cacum hunc animi impetum, se
 omnino tollere non potes, certe refrenes atque
 cohibeas. Nec enim tibi mecum semper erit
 negocium, qui cum mea facilitatis rationem
 libenter habeo, tum etiã indoli tuæ plurimum
 faueo: cuius si ardorẽ, non ad suscipiẽdas vel
 gerẽdas inimicitias, quod planẽ barbarũ est,
 & homine Christiano indignũ: sed ad bonar[um]
 artium studiũ traduxeris. spero te non
 tibi modo, sed civibus etiã tuis magno ali-
 quãdo ornamẽto futurum. Hac ad te paulũ
 quidẽ tristius atq[ue] seuerius, quã mea natura
 ferat, sed fideliter mehercule & amanter
 scripsi: nõ quod amicorũ meorũ iudicio, litera
 tua tam contumeliosa, tam diuaces, digna
 essent, ad quas tam humaniter rescriberem,
 aut omnino responderem: sed ne me tu tibi
 iratũ existimares, si in eo quo me ad rescri-
 bendum inuitaras, morem tibi non gessissem.
 Quod quidẽ etiã mea sponte facturus fuerã,
 tum ut animum tibi aperirem meum, tum
 ut te monerẽ, videres etiã atque etiã dili-
 genter, quid tibi expediat, quid te deceat, aut
 si per te ipse id perspicere non possis, adhiberes
 in consiliũ viros probos & homines amantes
 tui, quorũ ex sententiã nihil tibi facile minus

f

s

licebit

licebit, quam ut cū atate, dignitate, fortunā
nostra deniq; erga te benivolētia depugnes.
Quod si aliter tibi faciendum ipse statueris,
non tamen perficies, et te omnino oderim.
illud fortasse assequeris, et cum operam de-
derim, ne mihi quiequā confusa tua noceant,
in utram partem nostrum de te iudiciū acci-
pias, non magnopere laborem. Vale.

GRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

21

A Moris erga me tui Vestigia, nullis ap-
nor literis vel plura, vel illustriora im-
primi potuerūt, quam iū quas abs te proxi-
me accepi. Sic enim quocūq; me verti, lenis-
simis atq; amantissimis verbis expressa ap-
parent, et etiam cum me obiurgas, magnam
quādā tua erga me voluntatis significationē
perspiciā. Illud vero quā non iam significat,
sed me meaq; omnia tibi cura esse plane de-
clarat, quod tot ac tantis, quas tu copia se-
quidē & eleganter collegisti, scribendi diffi-
cultatibus affectus, tamen tibi ad me scriben-
dum duxeris. At quas literas? quam vberes?
quam suaves? quam subtiliter luculenterq;
omnia qua ad nos pertinerent, explicātes &
facilime animadvertere. quātum in eo mea
causa laborasses, qui maiorem mea omnino,
quam tua quietis rationem habuisses? Atqui
nolim vir optime mihiq; charissime Bembe,
tantum

Tantum mihi posthac tribuas, aut omnino
quicquam meo nomine in scribendo industria
ponas, si quidem interim tibi cum huiusmodi
literarum satietate vel etiam (quod minime
cunctis velim) cum valetudine tua pugnandum
esse cognosces. Mihi quidem certe satis factum
putabo si ex literis tuis, meas tibi redditas esse
intellevero. Neque enim dubium mihi esse po-
test, quin si eas legeris, pro ea quam mihi te-
cum esse voluisti necessitudine, mandata etiam
nostra diligenter curaris. Itaque te omni ista
accuratius scribendi molestia libero, quanquam
me hercule in literarum tuarum lectione, quasi
in aurca illius aetatis specula quadam libenter
acquiesco. Verum non id mihi sumo, ut vo-
luptatem meam comodo tuo anteponi velim.
Quod autem te negotia nostra cum Io. Pino,
Regis Franci legato procuraturum scribis, de
eo sic velim ipse statuas, ut omnia tibi putes
ex re et tempore constituenda, neque verbum
à me in posterum hac de re expectandum esse.
primum quia nihil certi, ad quod literas meas
accommodare habeo, deinde, quia siquid in his
provideri potest, vos id melius. Quare velim
quidem à vobis factum egregium aliquod prius
audire, quam id futurum sperarim. sed quando
id non tam in vestra, quam fortuna ipsius man-
positum video, non equidem ipse vos, ne mihi desitis
rogabo, sed Deum potius immortalē ne studio
dilig

*diligentiaq; Vestre desit, cōprecabor. Illa porro
 mea tuorū in me beneficiorū commemoratio,
 non eō quidem spectabat, Ut Vel auribus tuis
 aliquid darē qui sum vnus omnium (Et nosti)
 minime blādus, Vel locum mihi apud te qua-
 rerem, qui me fratris habes loco, Vel te in me
 amando confirmarem, qui de constantia tua
 nanquā dubitauis: sed quo me tibi memorem
 atque gratum probarem. tametsi istuc mihi
 modice, Vel intra modū potius Et raro Videor
 fecisse, qui nullum eiusce rei locum sine nefa-
 rio scelere potuerim pratermittere. Sed quā-
 do ea es animi moderatione, Et tibi ne gra-
 tias quidem ab amicis agi Velis, erit mihi
 posthac tua Volūtas officio meo antiquior, pra-
 sertim cum ineptum sit, me, qui tibi vix re
 satisfacere possum, Verbis gratiam referre
 conari. Quod autem me ad omnem abiicien-
 dum timorem, graui illa tua disputatione
 cohortaris, atque interea etiam amāter sub-
 accusas, quasi saluti mea diffidere hic deniq;
 incipiam, qui Roma tam fortiter atque in-
 trepide imperita multitudinis impetū susti-
 nuissē: Ego Vero mi Bembe non tam magno
 animi motu perturbatus sum, quā aut tu
 quidem existimas, aut pars etiam quadam
 mearū ad te literarū significare Videbatur.
 Sic autē tecum egi, Et mecum interdū soleo,
 cum illa mihi propono, qua homini, cuius ex
 sit*

sit qua mea est causa. accidere & possunt & solent. Equidem ad neminē, prater te, in eam rationem scripsi, cum domesticis ne verbum quidē feci. Neque tamen magna iusti metas causa non fuit. Nam si ad vos Undique perferuntur omnia, audistis scilicet aliquid de indigna illa quorundam ex Gallia procerū, nonnullorū item ex studiosa iuventute adolescentium cade, quos hic per eos quibus illa ad te scripsi dies, crudeliter trucidatos esse constabat. Accedebat eodem, quod ex nequissimis illius Simonis nostrī gregalibus emissarij quidam, partim me litesis minacissimis contumeliosissimisque, ad inimicitias vocarēt, partim non bellos de me rumores dissiparent. Alij Lazarum nostrum iniquis sermonibus in me incitare conarentur. Quibus equidem rebus commotus, non ego quidem, & mea firmitudinis essem oblitus. sed certe & te improbitatis istorum facerem certiores, scribendum ad te putavi: idque magis & te me tuis consiliis aduersus impendētia mala munire, quā presentibus, quacauco magis quā timeo, perterrescerem. solutus enim ab omni grauiore cura tum eram: cui quidem rei argumento vel epistola illa mea esse possit, quā summā animi mei latitiam non modo tranquillitatē, optima sui parte pra se tulisse nō ignoras: etsi mehercule nō eadem hic est tem-
porum

porum meorum ratio, qua anno superiora
 istic erat. tum enim consilio & auctoritate
 de iure publico disceptabatur, eoq; mihi forté
 parcebatur, quod adversarij nostri Victoriám
 sibi despondissent: nunc &ro non ea solum
 spe deturbati, sed etiam turpissime victi, ad
 extrema consilia descēdunt, nec ex iure manu
 consertum, sed pilijs & gladijs rem repetitū
 veniunt. iam mihi istic cū Pop. Romano erat
 negotium, qui me iudicio & legibus, quám
 vis atq; opprobrio vinci maluisset: hic mihi
 res est cum potentis nescio quibus, quos neq;
 S. P. Q. ipsius Romani iudicium, neq; pudor
 ullus, neq; ius aliquod ad aequitatem animi
 traducat, sed sine furor, sua immanitas ad
 latronum gladiatorumq; consilia precipites
 agat. Eo sane factum est, ut non ad te modo
 & M. Antonium Michaelem p'uribus verbis
 scripserim, sed Venetias etiam ipsis obtre-
 datorib. meis in eandē sententiam rescripse-
 rim. Nec enim aliam profecto, quemadmodū
 me ab istorum calumnia vindicare, ratio-
 nem inire potui, nisi tu forté a me nullū me a
 ius nomen Italum benivolentia signum datū
 velles. ne tum quidem, cum me isti in crimem
 invidiamq; iterum vocarent. atqui oculum
 tuum huiusmodi cogitationib. perturbari not-
 beam. Sapiens er hoc tu quidem & amissime
 precipis. Secum nūc tam sollicitum ea res
 habuit

dabit, quā tu tibi persuades. Ita enim vitā
 meā iam pridē institui, et mihi nihil magno
 pere metuendū, neq; adeo in malis numerā-
 dum, quod quidā à culpa absit, existimem. à
 qua culpa, cum absim, hac certe in re, quā
 quis longissime, non tam moleste istorū calum-
 niar accipio, quā tibi nonnunquam videor
 ferro. Omnino eo sum animo, quo tu esses. si te
 in eum fortuna casum demisisset: et aut in-
 iuriam ferendo impium, aut crimen diuēdo,
 timidus querulusq; habere. Quasane cau-
 sa fuit, et istos de me impune cōiciari nollō.
 Equidē in ceteris causis facile tacere possum:
 simul ac vero quis volūtatē meam, tanquā
 à vobis alienā, atq; (et istorū verba ponā,)
 Italia infestam, populari odio subicere cona-
 bitur, non dissimulabo contumeliā, neq; san-
 cōmittam, et taciturnitas meam iniquus
 interpretes conscientia assignet. Quid enim
 si quis me quasi de religione male sententiā
 publica invidia obiciat, tacerdum mihi pu-
 tabis? Non putabū opinor. quare nec isti, cum
 me contra Italiae dignitatē omnia tum facere
 tū dicere calūniātur, id quidē tacitū tulerint.
 Scitum est enim, illud iureconsultorum, Qui
 tacet, fatetur, confessus: pro iudicato habetur.
 Purgatū me tibi quidē, imo, vero ne in suspi-
 cationē omnino neq; apud se, neq; apud tua
 similes in quā venisse certa scio. sed nō aliter

C. C. C. C.

tamen exulceratis caterorum animis mederi
 possum, quam si aut falsa ea esse ostendā, qua
 in me conferuntur, aut istos qui se Italia di-
 gritate atq; Pop. Rom. maiestatem adversum
 me tueri gloriantur, omni cura diuturnaq;
 sollicitudine liberaturus Lerinā commigrē.
 Quocirca à te peto ut te meo vel dolori, vel si
 maioris timori, aequū iudicē prabeas: si & me
 olim Roma temeritatis dānare solebas, quod
 imperita multitudinis minas insidiasq; for-
 titer contemnerem: & ea nostra est causa, ut
 pium meum silentium in contrariam par'em
 facillime rapti possit. Neq; tamen est, ut supra
 scripsi, quod studia mea his contentionibus
 interpellari metuas: quando nullam in eo
 iacturam, nō nihil etiam fortē lucri, in exer-
 cendo stylo fecimus. cuius ego te rei testē lau-
 dare possum, si modo vera sunt, quae de acces-
 sionibus in scribendo nostris epistola tua con-
 signasti. Quod si me nō tam praesenti iudicio,
 quam reliqui tēporis expectatione adductus,
 ad summam cohortari voluisti, tamen mihi
 bene sperandum est. Ut enim illa literarum
 tuarum particula, quae te mihi fortitudinis
 praeceptorum praberet, omnē animi mei me-
 tum, si timidus essem, abstergere potuisset: ita
 admonitio & adhortatio illa tua ταυ τλω τλω
 γγανυλω urges, rem non habere modo fa-
 vultatem, de quo quidem dubium mihi diu
 fuit

fuit, sed nobis etiam Et volumus Et optamus aliquando processuram ostendit atque pollicetur. De Mariano Castellano quod fecisti, est id mihi tam gratum, quam quod gratissimum. Sed maximo me certe gaudio cumularis, si hominem mea causa, omni humanitate comitateque tua quam honorificentissime complectendum susceperis: id est. re, Verbis, Vultu denique expresseris, Et quate tibi studio dignitatem eius coram commendarim, Et quam tu illum meis etiam literis habeas commendatum. Pari Velim liberalitate L. alium Maximū comprehendas, Virum mihi Et familiarissimum, Et illa meorum temporum nequitia probatissimum: de quo tecum hoc brevius ago, cum quod de homine tibi non prorsus ignoto scribo: tum quod si quo sum in hominibus amicisque deligendis iudicio, confido eum se tibi sua sponte satis esse commendatum, vel iam potius esse commendatissimum. Quod si ita est, peto à te, Et ad id quod ipsius causa iam Vis, addas cumuium commendationis mea. sin autem tibi aut propter Verecundiam suā, aut propter occupationes tuas, nondum satis est cognitus, sic eum tibi commendo, Et Virum optimum, hominem honestissimum, eundemque neque à studiis nostris abhorrentem, neque amicitia tua indignum, ab homine perneccessario commendari par sit.

C. Lang.

86

Cum

Cura has ad te dabam: & consilium peregrinationis, d: qua ad te antea scripsi, deposueram, neq; Marinum Georgium adhuc conueneram, quē tamen ex Bouldaci oratione, nihil non tua causa in rem eam facturum intelligo. sed id erit alterius epistola argumentum. Flauio nostro & Fondulo literas, quas in eundem cum tuis fasciculum conieci, reddendas curabis, & meis verbis saluere communis amicos iubebis. Vale. Ex Vrbe Patauio, 16. Calend. Octob.

CHRISTOPHORVS LONGOLIUS OCTAVIANO GRIMAL-

do S.

22

CRebras aduentus tui expectationes LACZARUS Bonamicus nobis commouit, qui te quotiescunque istinc redisset (redibat autem septimo quoq; ferē die) hac animi causa propediem existurum nunciabat. Qua quidem opinione, me iustum iam mensem Patauij continuisti, Venetias statim cogitantem. Nunc Vero cum tu minus ad nos, nos scilicet accurremus ad te Calēdis, aut postridie. Tu fac sint omnia ad eum diem parata, sed non vt antea, cum te morum magistro atq; etiam medico utebar. Iam enim, si nescis, & morbum olim depulimus, & in aduersarij nostri Epicuri castra trāsuimus: explorator, an transfuga, nondum habeo dicere. Sed tamen

hosti

hospitem expecta, qui tibi domi tua nihilo minore indugentia tractatus sit, quam Vibius Pacciacus M. Crassum Cimmaris temporibus in spelunca delitescentem accepit. Rides? Atqui certe spero hospitium tibi nostrum non minus gloriosum aliquando fore, quam illi, quod exulem suscepisset Crassum, fructuosum fuisse suspicamur. Hoc aspersi, ut me Epicuri epistolas quoque perfidenter imitatum intelligeres: qui ad Idomenaum Regis Persarum praefectum Grace quidem, sed in hanc sententiam scripsit. Si gloria tangeris, nobiliorem te epistola mea reddent, quam omnia ista qua admiraris, et propter qua te Vulgius suspicit. Sed ut ad id quod institui redeam: decreui paucis istis, quibus tecum futurus sum, diebus, omni prorsus abiecta literarum cura, animique sollicitudine deposita, cum natura in gratiam redire, id est, genio, quem quinq; ipsos menses misere defraudavi, aliquando tandem indugere, quod me ita demum ex animi mei sententia facturum confido, si tu nobis quam libenter cœnas facere soles, tam diligenter etiam lauteq; cubile instruas. Sed hac coram liberius, liceat modo isto Venire. Vale. Ex Urbe Patavio, quinto Calen. Octobris.

8

2

Chri

CHRISTHOPH. LONG.

Hieron. Fondulo. S.

23

QUod nihil ad te iamdiu scribo, caue id aut ob'iuione tui fieri putes, qui mihi haeres in medullis: aut contemptu, quem Virum esse bonum & doctum semper iudicaui: sed vel certa mea pigritia, quam in hoc ocio contraxi, vel nimia inter nos familiaritate, qua me, plusquam mihi per te quidem liceret, & sum perspicio: vel certè quod eius generis tuae sunt literae, & nullū mihi epistola argumentum suppeditent. Equidē eo sum ingenio, & non temerè literis utar, nisi quid eiusmodi mihi occurrat, quod aut mea aut ipsius ad quē mitto, scribi intersit. Itaq; cū de pueri mei discessu certiozem me fecisses, statim quidē rescripsi: ad ceteras tuas nō item, quod nullam mihi rescribendi materiam aut sententiam, attulissent, neq; serò in rebus meis quicquam c'et noni. Atq; tuas equidem lego libentissimè: sed me planè pudet, meas ad te inanes remittere praesertim plebeis & quotidianis verbis cōtextas. Sic tamē quod minus amice à me factum quereris, id mihi abs re amice ignoscei velim. Nō committam post hac & in hoc genere officium meum desileres. Tu modo da operam, & quod scribam semper à vobis habēā. Hinc enim nihil expectes, quod sit aut scriptio, aut lectioe magnopere dignum. Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Cul. Budæo. S. 24

Quam sis occupatus, etsi tu nihil ea de re
 ad me scripsisses, id tamen profectò vel
 tuarum literarum breuitas, vel locus ipse Unde
 illa mitteres, mihi satis significasset. Memini
 enim quam multis mecum sis agere solitus,
 siquando ociosus ex Marliano tuo, aut etiam
 Parisiorum Lutetia ad me scriberes. Itaq;
 veim ipse quidem occupationum tuarum
 rationem habere, sed nondum mihi plane iu-
 dicatum est, gratuler ne tibi genus istud Vi-
 tæ, an artium potius nostrarum studiorumq;
 Vicem doceam. Eodem enim tempore, & tibi
 præclarum esse video singularem istam tuam
 tum Virtutem, tum doctrinam non iam lato
 re in tenebris, sed illustri & excelso loco sita,
 in luce Galliarum ac regni clarissimi oculis
 auribusq; Versari: & literis nostris multum
 præsidij ornamentiq; detrahi, cum te ab ijs
 auersum, ad gerendam Remp traduci intel-
 ligo. Poteris tu quidem, quæ es apud princi-
 pem tuum vel autoritate vel gratia, doctos
 aliquot & literatos homines subornare, stu-
 dia nostra, quæ per te illustratum iri speraba-
 mus, non item certè tueri poteris. Sed quando
 nec quidnam potissimum secutus, regiam for-
 tunam literarum conscientia prætuleris, nec

3 quid

quid istic muneris sustineas, nec quamdiu
 in regio comitatu sis futurus adhuc scio: erit
 hac nobis alterius epistola argumentum, dis-
 putatio. Facere tamen non possum quin gau-
 deam, te talem virum à tanto rege in ami-
 corum cohortem esse accersitum. Spero enim,
 vel confido potius te, qui cum natura ipsa sis
 prudentissimus, tum etiam doctrina multa
 atq; optimarum artium scientia egregie eru-
 ditus, & liberis tuis consulturum, & digni-
 tatem tuam apud istum obtenturum esse.
 Nam de animi tranquillitate atq; illo cui à
 pueritia assuevisti ocio, nihil facile ausim
 affirmare, nisi fortè per principem ipsum ar-
 tem tibi desinere aliquando licebit. Enimue-
 ro, si bene te cognitum habeo, non sanè possis
 etiam ut velis, sine literis vivere, quarum
 cum nobis uberrimos fructus proferre ex-
 pisses. Sed tum demum ad te de meo sensu
 perscribam, cum tu me hoc de genere toto, &
 istius tui instituti ratione certiore feceris:
 non equidem, ut ipse tibi consilium dem, quo
 tu planè abundas quodq; tibi sapientissime
 captum esse scio: sed quia mihi tum deniq; te
 cum esse omnino videor, si aut literas tuas
 lego, aut aliquid ipse ad te scribo. Interea
 quod inter nos agi, & ex sententia mea (ut
 spero) per te confici potest, agam. Fran. Ru-
 brinus missus à rege Francorum ad Venetos
 lega

tus, Principi sui concinnandas curavit tabulas, quibus via istinc Byzantium &que docte descripta, egregieq; depicta contineretur. ideo fecit, opinor, consilio, ut ille quem Gracia regem à Pont. Maxi. appellatum esse contendit, regionum illarum quasi conspectu admonitus, Graciam sibi provinciam aliquanto maturius, quàm id futurum speretur, decerneret. Res est quidem, ut vides, cum ad tantum bellum imperatori in primis necessaria, tum mehercule, ut audio, etià per se cognito aspectuq; dignissima. Sed multo tamè Principi incundior futura, si testimoniū iudicij tui accesserit. Quod quidē ille prospiciens, neq; sanè dubitans quantum mea causa velles, egit mecum per literas, ut se tibi eo potissimū nomine commendare. Nec Venetys quisquam est Fr. Rubrio mihi amicior mi Budaë, nec sanè alius qui me aequè tueri et autoritate sua siquid accadat, saluū incolumemq; prestare possit. Quare mihi gratissimū feceris, si in eare homini ita comodaris, ut intelligat hanc commendationē magno sibi & sui fuisse. Id autē facillime assequeris, si munus eius verbis tuis ornari, ipseq; etià aliquod vocis tui testimonium dederis. Hoc ut facias, nō mea tantum causa, sed tua etià, te vehementer rogo. Summo enim splendore hominem, eundemq; gratissimum, nec à studijs nostris abhorrentem,

Et necessitudine tua dignissimum tibi non
 multo tuo labore in perpetuum deuinxeris.
 Lazarus Bayfus, quem in isto comitatu fre-
 quentem iam esse scribis, is est quem tibi olim
 Grace commodabam: Adolescens nostrarum
 artium studio mihi tum quidem coniunctissi-
 mus, sed nunc valde lentus, qui grauetur ad
 me scribere. Parū scilicet diuturno aula & su-
 proficit, qui diligentia & urbanitatisq; sua inter
 eos homines sit oblitus, apud quos ceteri & vel
 natura tardissimi, non impigri modo & hu-
 manissimi redduntur, sed nullo etiam maio-
 re negotio ad assentationem nonnunquā eru-
 diuntur. Atq; id in ipso eo magis sum mira-
 tus, quod cum vna Romae essemus, praeclaras
 illas, quas tu in asse tuo istiusmodi hominum
 generi descripsisti leges, ita probabat, ita de
 ijs laudabat, ita nunquam de manibus pone-
 re atq; contereve, & ad earum omnino pra-
 scriptum istic victurus videretur, Ego certē
 eum praecepta illa tua iam explicare, atq; ita
 expromere arbitrabar, & te, quo tum magi-
 stro utebatur, discipulum redderet. Extra
 iocum mi Budae, aut tu de rationibus eius
 ad me aliquid mittas oportet, aut facias qui-
 dem. Et ipse quemadmodum rem suam ge-
 rat, nobis significet. Cum enim à te discessi,
 quem istic pluris faciam habeo planē nemi-
 nem. Ille porro epistolarum tuarum nuper
 editus

editus liber, quantum me diligis, vel potius quantum te à me scis observari, tantum quaeso cura, ut ad nos primo quoque tempore perferratur. Cane sumptus eam in rem parcas. Ego enim cum quicquid tabellario dari iusseris, numerabo, tum vero etiam magnum abs te beneficium me accepisse iudicabo. 10. Fratris tui filium, atque huius ipsius consobrinum Mauritium Bu'iodum, non expectabo dum vel tu, vel parètes eorum mihi commendent: diliguntur à me propter summam eorum humanitatem & observantiam. Budens etià, quod earum literarum studiosus esse coeperit, quas tu maxime probas, hoc est Gracarum, nec id ipsum tamen meo hortatu, aut ijs horis quas iuris prudentia studium suo sibi quasi iure vendicat, sed tum sua, mihi crede, sponte, tum eo tempore, cum ceteri ferriantur & cessant. Veritus est, credo, maximi & planè ingenui animi adolescens, ne tu unus fuisse dicerere, qui novum hoc decus in familiam tuam intulisses. In familiam autem? imò vero in ciuitatem, atque adeo Galliam vniuersam. Nam quin primas omnium sententia omnem in partem referas, nulli iam neque integrum est, neque dubiū. Ambos igitur omni ratione hic tueor, & si quid opus erit, eorum quoque tenuitatem facultatem mearum angustia sustentabo. Hoc

g s te

te idcirco latere nolui, & parentes eorum per te sciant, me benivolentiam memoriamq; quam ipsis debeo, liberis eorum prestare. Volo enim mi Budae si quis alius, & esse & haberi gratissimus. Vale. Ex Urbe Patauio. Non. Decembr.

CRISTOPH. LONG.

Ant. Marcilio. S.

29

INstitueram Ferialibus ad te scribere, cum mihi in mentem statim venit, eum diem etiam maioribus nostris religiosum fuisse. quanquam mehercule, ne tum quidem quod scriberem occurrebat, nisi te mihi esse charissimum: quod te, vel tacente me, certo scire non dubito. Scribebam tamē, idq; eadem omnino qua etiā nunc de causa, & vel in eo quod tibi istinc profisciscens sum pollicitus, fidem meam liberarem. sum autem pollicitus simulatq; Patauium appulisse, me aliquid literarum ad te daturum. Vel te quoq; ad exolutionem promissorū, quibus te mihi obstrinxisti cohortarer: nō quod de cōstantia tua dubitem (scio enim te hominem esse certissimum) sed quia incredibili cupiditate ardeo eiusce rei quam tu mihi & tantopere commendasti, & te ex animi nostri sententia confecturum affirmasti. Venies igitur ad constitutum, neq; prius tamen, quam mādāta nostra istic diligenter curaris: imò. Verò quod agis, perfeceris. perficies

Es autem, si cum quanti te faciam memineris, tum verò tantum in eo industria, quantum mihi coram recepisti, posueris. quod et facias, non es tu mihi quidem & ehementer rogandus qui te omnia mea causa & Velle & cupere exploratum habeo. Illud tamē tibi velim persuadeas, si te mihi in eo morem gessisse intellexero, te inde nihilominorem, quam ipsum me voluptatem esse capturum. Ononino si officia in me tua cumulo isto auxeris, & me plane bearis, & hominem gratissimum tibi deminueris. Cura ut valeas: nos enim ita, ut cum maxime, & valemus & in studia nostra incumbimus. Ex Urbe Patavio, quarta Non. Novembris.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 26

E*T si statueram nihil ad te literarum dare, nisi tu mihi epistola argumentum aliquod ipse prabuisses, tamen cum ad Ant. Marcilium, hominem utriusque nostrum studiosissimum, scriberem, putavi aliquid etiā ad te literarum esse dandum, ne si nihil tibi missem, pluri a me institutam nuper cum eo amicitiam fieri existimares, quam tuam: haud ita multis quidem annis illam, sed innumerabilibus certe tuis erga me: officiis confirmatam. Itaq; breuitati mearum literarū*
igno

ignosces, & si pleniores elicere Voles, scripto me aliquo laceffes sum enim eo ingenio, & ipse multo libetius faciliusq; rescribā, quā alios appellem. quod quidem & istic, & per literas me tibi testari memini. Saluta meis Verbis Ioan. Maciniensem gemmarium: atq; Et signatorium annulum, quem ei faciendum locavi, quā primum mihi curet, commonefacito. Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

27

Iam pridem nihil scribo, quod multo auidius nummorū aliquid istinc expectem, quā Vos Vllas hinc literas. sed quando desiderium tui diutius ferre non possum, quod quidem mihi tum deniq; lenire Videor, cum ad te scribo: nec tu quicquā tam longo intervallo ad me, ego scilicet ad te aliquid mittā. Fui Venetijs dies amplius quindecim, quos ipsos partim cū Octaviano Grimaldo in Urbe partim cū Andrea Nauagerio nostra Murani summa cum Voluptate traduxi. Huius in suburbano, cū hortus ipse grato nobis spectaculo fuit, ita discessus & descriptus, Et omnes tum pomarij, tum seminary arborum ordines in quincuncem dirigātur, & exquisitissimo ambulationum topiario opere latera eius decumaniq;

cumaniq³ limitis camera conneſtiantur: tum
 Verò omnem expectationem meam Vicerunt
 mali aſſyria plurima, ſuis quaq³ internallis
 diſcreta. Et in certum quoq³ ordinem digeſta:
 quas eundem Nauagerium noſtrum paucis
 ante menſibus ſeuiffe audiebam, atque incre-
 dibili quadam celeritate ſolertiſq^{ue} ad fru-
 gem perduxiffe fructu mehercule latiſſimo, et-
 enim cuius aſpectu nihil ſit pulchrius, odore
 ſuauis guſtatu iucundius, Varietate autem
 atq³ magnitudine admirabilis. Delectatur
 enim etiam agricolarum Voluptatibus, ſed
 his honeſtioribus: Et qua diligentia artes no-
 ſtras colit, eadem proſecto cum horto ſuo ra-
 tionem habet. Sed ut ad cōiunctiora nobis ve-
 niam, ſcito ut primum Patauium Veni, per-
 ſſeſſiſſe me, quantum vel gratia, vel autorita-
 te apud Marinum Georgium Valeres. Accer-
 ſiſti enim ille me ſtatim honorificetiſſime, opes
 q³ ſuas in tuenda vel ſalute vel dignitate no-
 ſtra omneis mihi pollicitus eſt liberaliſſime,
 facturum putō, nam de te mirifice Et ſentit
 Et loquitur, neq³ à ſtudijs inſtitutis q³ noſtris
 tam abhorret, quàm vulgò hominum opinio-
 ne exiſtimatur. Amoris erga me ſui argumē-
 ta nō obſcura cum iā dederit, tum certē ab in-
 timis Et neceſſarijs eius ita obſermor, ut Et
 me amari putem, et ipſius merito huius tibi gra-
 tias omnino acturus fuerim, niſi omnem ex-
 noſtra.

*nostra necessitudine gratiarum actionem sub-
 atam esse voluisses. Velim tamen illum cer-
 tiorem facias, cum mihi officium suum fuisse
 gratissimum, tum me etiam sibi gratias apud
 te egisse diligentissime. Atque ne tu quicquam
 rerum mearum ignores, eadem hic nunc est
 Vita oculi nostri ratio, qua astate proxima
 fuit: nisi quid aliquot noctis horas assumi-
 mus, ac per anni quidem tempus iam & li-
 beralius exercemur, & in studia nostra a-
 crius incubimus, qua quidem studia, quo etiā
 alacrius tueri possimus, d. (quæso) operam ut
 pecunia nobis curetur: aut certè ut intelli-
 gam, quare ad eam Flavius nondum perue-
 nire potuerit. Iam quartam hanc epistolam
 ad te do, cum tu adhuc ne schedulam quidē.
 quinta si te opprefferit, na mihi longi tempo-
 ris & suram longiore epistola dependes, Vale.
 Ex Urbe Patavio, Calend. Decembr.*

CHRISTOPH. LONG.

Bern. Sandro S.

28

S I Vales bene est, ego quidē Galeo. Pluribus
 verbis tecum agam, cum plus oculi nactus
 fuero. Nunc Nicolao tuo satisfacio, qui mihi
 literas tuas hodie reddidit, is enim simulatque
 nobis opera sua nihil iam esse opus intellexit,
 istuc se statim recipere velle ostendit, cum in
 ipsum planè studiorum meorum cursum in-
 cidisset.

cidisset, quem quidem & scribundis literis in
terpellarem, nulla & ququam ratione adduci
potui. Nam si nescis, ita ocij mei rationem in
stitui, & septimo quoque de nam die ex aran
dis dictandis & epistolis Latinis vacem: reli
quum tempus omne, Gracis & grauiorib. li
teris consumam. Itaque epistola nostra breui
tatem ne sis admiratus, multo & rō minus
in elegantiam: quādo neque accurate scripta
est, & plebeio sermone tecum agimus. Quare
autem Nicolaus commendatione tua apud
me & uti non potuerit, ex ipso cognosces. Reli
quum est, cum & salutem meis verbis refe
ras plurimam, & Fr. Bragadeno, & ceteris
communibus amicis: tum & rō, & ut has statim
ab eorum lectione conscindas, aut certe ne cō
mittas, & à quoquam legi possint, qui de in
genio doctrināq; studiosorum ex vnius alicu
ius epistola lecti: uncūla pronunciare soleant.
difficile est eloqui, & iam suspicari potes quos
significem. Vale. Ex Vrbe Patavio, Non.
Novembr.

Inscribenda epistola. qua tu ad me & sus es,
mihi quidem non satis probatur ratio, etiam
si ea Alcyonium nostrum persape & sum esse
exploratum habeo. Sed hac corā.

CHRISTOPH. LONG.

Lelio Maximo S.

29

Fecerunt

Fecerunt P. Bembi litera, quo minus te
 mei prorsus oblitum esse existimarem.
 Salutem enim mihi tuis Verbis attulerunt.
 Tu ne Verò, qui &sq; in ultimam Britannia,
 annos superiore literas ad me sepe dabas, iam
 grauari aliquid mihi tere: idq; cum ego Vene-
 tijs iterum diligenterq; ad te scripserim, &
 nunc in ipsis penè incunabulis tuis Vivam?
 Equidem postquam in Italiam redij, nihil à
 te, vel etiam de te, praequam ex P. Bembi,
 & Hier. Alexandrini literis accepi. Quod si
 nostri oblivione commissum est; curabo ut prius
 istuc aduolem, quam totus tibi excido. Sin te
 scribendi argumentum aliud deficit; per se-
 quere res Urbanas, non illas quidem quae ad
 Pont. Max. aut Pontificij Senatus aliquem
 pertineant (multorum enim literis, nuncijs,
 rumore denique ipso ea nobis haud obscure
 nuntiantur quotidie) sed planè civium Rom.
 & eorum qui docti istic numerentur, actio-
 nes perscribe. Nec enim nescio, quam sum cu-
 riosus, quamq; omnibus peregrinantibus in-
 cundum sit, etiam minima, quae domi geran-
 tur, cognoscere. Ante menses quinque legit
 mihi quidem binas tuas ad se literas Hier.
 Alexandrinus, Gracas alteras, alteras Lati-
 nas: in quibus cum alia de rerum tuarum
 statu diligentissime scriberes, tum tibi duas
 à me Venetijs redditas esse epistolas significa-
 res.

res. Verum id à me scribi oportuit, cuius maxime intererat de rebus nostris abs te certior fieri: tum praesertim cum Marianus Castellanus mihi diplomata illa quibus in civitatem asciscerebat, mitteret. Sed planè ad inimicos olim nostros, nunc meos defecisti, ac prodita causa, quam tanta contentione egeras, ex patrono factus es accusatorum subscriptor quod cum alijs indicijs multis facile perspicio tum Verò quod & adhuc tam pertinaciter taceas, & aelatoris nostri mortem lacrymis carmineq; tuo adornaris. Sed iam satis iocati sumus. Illud serio vehementerq; à te peto, facias sciam, quid sit rerum agatur, quam tu rationem vita tua insitueris: quod sane sine summa sollicitudine nescire non possum. Nam de me ex P. Bembo cognosces, qui cum sensus meos tenet omnes, tum à me de rebus meis quàm sapissime fit certior. de te Verò, quem hic rogem, habeo planè neminem Saluta mihi Gorytium, cui quod quidem potui in hac defensionum mearum editione testimonium dedi Vale, & me, & facis, ama.

CHRIST. LONG. FLA-
vio Chrysolino S. 30

S A'ntem mihi hodie tuis verbis Fr. Capostianus dixit: simul & quàm multi, quàmq;
C. Long. h illu

illustres de me sermones summa mea cum laude abs te istic habiti essent, commemoravist. Id ego enim cum summa nobis esse voluptati ostendissem, neque tamen aut novum tibi, aut inexpectatum tibi esse significassem, & tu de me amantissime vel sentires, vel honorificentissime loquerere: egit idē mecum & tibi officij sui testimonium aliquod apud te darem. Qua quidem in re quando ei morem à nobis gestum esse vides, velim contra illum scire ex te, me id diligenter fecisse. Nam ad existimationem nostram magnopere pertinere arbitror, & homines, me vel minimis in rebus & memorem esse & gratum intelligant. Quod & facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale, Patavij Non. Febr.

CHRISTOPH. LONG.

Fl. Chrysolino S.

31.

Vellem aequè facile ex meis literis, quàm apud me sis perspicere posses, atque ego ex tuis quàm me & alde amares cognovi, complecterere, quod ipse quidem de te feci, absentem animo: hanc verò epistolam etiam exocularere. Nec enim eo es ingenio, & aut in amore te vinci velis, aut quando amicum coram non potes, animum certè eius cogitatione complecti nolis. Equidem exponere tibi non possum, quid tui voluptatis ex literarum

STANLEY

tuarum lectione ceperim. neque id vero, ea
sola de causa, quod supra omnem expectatio-
nem meā faceta elegantesq; mihi visa sunt:
quanquam tam felix in scribendo industria,
tuum erga me studium vehementius compro-
bavit: sed quod etiam illam morum tuorum
suavitatem ita expresserunt, ut mihi tecum
esse, & colloctionum tuarum humanitate
presens ipse frui planè viderer: simul et quod
in mentem eodem tempore veniebant innu-
merabilia tua in me vel presentem, vel ab-
sentem officia: quorum quidē memoria mi-
hi adhuc tam iucunda est, quā ea ipsa
cum ibidem, tum Venetijs grata extitis-
sent. Atqui huius neque est loci, neque tem-
poris, quā ipse de me bene sis meritis com-
memorare. tantum habeo, nullas mihi istinc
redditas esse literas, neque gratiores tuis, ne-
que iucundiores: in quibus cum cessationem
tuam apud me tam multis excusas, perinde
sanè facis ac si te mihi eo religiose purgares,
quod mihi gratias tum non egisses, cum ego
abs te beneficium accipebam. Equidem nisi
mihi perspecta esset animi tui singularis cum
simplicitas, tum moderatio, putarem me abs-
te huiusmodi excusatione accusari negli-
gentia quasi ipse officio functus non essem,
qui nullum prorsus grati animi argumentū
tibi adhuc prabuissē, quod ipsum, quo mirus
h. 2. adhuc

adhuc per literas praestiterim, id quidē causa fuit, quod cū occupationibus tuis libenter fauebam, tum amicitia nostra indignum esse ducebam, ut tu pro opera, à me verba acciperes. Tametsi amicitia nostra, paucis, ut tu quidem scribis, mensibus istis instituta, sed mehercule & multis tuis in me beneficijs & incredibili meo erga te amore confirmata, facile pati possit, apud alterum plus officij residere, modo ne alter neque tuenda amicitia voluntate, neque accepti beneficij memoria vincatur: quorum sanè neutrum ut in me desidere tur perficiam. Quod autem mihi de defensionum nostrarum libro gratularis, facis id tu quidem amice, & ego mehercule ipse mihi plurimum eo nomine gaudeo: sed non propter eam facile, quam tu fortasse suspicaris causam, quod doctorum hominum iudicio plurimum oratoria tum elegantia, tum dignitatis prae se ferant: id enim ipse mihi vix persuadeo, quando ne mihi quidem in eis satisfacio, qui tamen scripta mea aspernari non soleo: sed quod eius libri editione partim certorum hominum improbitatem frangimus, partim exulceratos multorum animos sanamus, partim bonos & doctos omnino ad causam adiunximus, atque adeò uti eis, nobis adiunximus. Quod si ita est, est quod ipse mihi planè gratuler, nec minoris tanta talium

talium virorum studia, quàm Romanam ipsam civitatem faciam: quæ quidem quo me non esse indignum demonstrarem, illas ipsas defensiones planè conscripseram. Donati sunt quidem alij civitate multi: qui Verò tanto bonorum omnium consensu, tanto doctorum hominum iudicio, ea dignus habitus sit, alterum non sanè reperiēs. Atqui hoc in genere, ea mea causa est, ut quid ipse sentiam libere exponere non possim. Quare quod ad te attinet, illud tibi persuadeas velim atque existimes, habere te fortasse multos aut beneficiorum magnitudine, aut assiduitate, aut vetustate tecum coniunctiores quàm me: studio, benevolentia, amore neminem: idq; non tam propter tuas, quas ad me tum humanissime, tum honorificentissime scripsisti literas, quàm quod planè ingratius sim & mei dissimilimus, nisi te mea sponte amem plurimum, qui cum me semper fecisti plurimi, tum nihil ad excolendam confirmandamq; nostram amicitiam reliqui. Cura ut valeas. Patavij, prid. Idus Iul.

CHRISTOPH. LONG.

Iac. Sadoletto S.

32

Missurus tibi Gul. Budæ epistolam, facere non possum, quin ipse quoque dem aliquid ad te literarum: quanquam quod scribā non satis occurrat, nisi hic tibi fortasse

Vis tua in me beneficia & commemorem. At-
 qui huius commemorationis te, & puto, iam
 cepit satietas: me quidem iam pudet, in ea
 toties habenda gratia elaborasse, quam ne
 cogitatione quidē ulla consequi possum. simul
 & illud vereor, ne hoc tibi nomine in asser-
 tionis suspicionem veniam, quasi frequens
 hac tuorum erga me meritorum prae-
 dicatio non officio, sed temporis tribuatur. Non com-
 memorem? quid igitur scribam? aut qua me
 tibi nunc quidem via memorem gratumq;
 ostendam? Sic scilicet faciam posthac tum
 denique scribam, siquid erit, cuius te certio-
 rem per me fieri oporteat. nam quin tibi stu-
 dium, benevolentiam, observantiam, quam
 debeo & vel absens praestē, te non dubitare certo
 scio. Scribo equidem ad nonnullos istic, etiam
 cum nihil est opus, sed ad eos omnino qui-
 buscū mihi aut domestici & sui, aut familia-
 ritatis aliquid intercedit: te ista gravitate,
 dignitate, doctrina virū, istis occupationum
 quasi fluctibus obrutum hominem, crebrioribus
 literis interpellare nō audeo. Tu modo fac me
 ames & valeas: nos enim ita & cum maxi-
 me, tum & amamus & observamus, tum
 verò valemus, & literis nostris vivimus: co-
 etiam sanē consilio, & tibi ocij nostri rationē
 per ocium aliquando reddamus.

CHRIS

Petro Bembo S. 33

QUod superioribus literis futurum praedixi, iam, id nunc scilicet accidit: quinta te iam epistola oppressit, nec tu litera adhuc, aut omnino numum. Atqui ad te scribendi nuper mihi in eo prora (Et aiunt) & pupis fuit, Et aliquid vel literarum clicerem, vel pecunia exprimerem. Nunc quando & trunq, adhuc desidero, quo hic me tandem animo esse cense? praesertim qui neq, & trum literas meas acceperis, neque de pensione Cal. Nouembr. quid actum sit sciam. Verum postremum hoc leuius ferendum: illud mihi nulla ratione dissimulandum, quod hac tua scribendi intermissione de salute tua sollicitus esse coepi. qua quidem salus qua mihi pecunia non antiquior? Vale. & si me amas, cura Et me Flavius, quem admodum tecum agatur, primo quoq, tempore faciat certiore. Rescripsit iam tandem Budaeus ad collega tus literas. eius epistolam ad te mitto: fac Et ea Sadoletto nostro quam primum reddatur. Salutem Cola nostro. Lazarus Bonamicus, quo Steph. Saulius tum in Latinis, tum in Graecis literis uno utebatur, migravit Bononiam: studiorum ne causa, quod quidem ipse affirmat, an verum Et Laurentij Campegi liberos instituat, nondum plane

h 4

explorat

exploratū habeo. Hic mihi tu Velim memine-
ris eorū, quæ ad te XVI. Calē. Octobr. scripsi,
non quo quicquam timeam: cōfirmasti enim:
tu me, & planè sum cū animo magno, tū
etiā spe bona, præsertim cum firmissima do-
mesticorum nostrorum benèvolentia muniti
simus: sed & me id non temere, tum scripsisse
cognoscas. Illud item fac cogites, annū quidē
iam ferè esse cum monitis tuis atq; præceptis
adductus, e. i. i. literarum studiosus esse capi,
quas tu maxime probas: sed me quid profe-
cerim omnino nescire. hunc laborē alteri de-
legare non possis. Itaque longiores tuas expe-
ctabo, vel exigam potius cum te Valere &
Vacare intellexero. Iterū Vale. Ob signabā
epistolā hanc, cum mihi à fratre tuo reddun-
tur eodem tempore, & litera & sestetiorū
numūm circiter duo milli: qua me planè re-
crearunt, ac rationes meas istic abs te dili-
genter explicari ostenderunt.

DE CIMO LEONI PONT.

Max. Principiq; Rom. S. 34

E Tsi apud me dubium nunquam fuit Pr.
optime, quin pro tua in omnibus quidem
mortalibus illa, sed mihi priuatim etiam per-
specta humanitate, munus istuc nostrū qua-
tecunq; esset boni consuleres, putavi tamen
utrumque esse partium, non id quidem verbis
exornare

exornare: quod si facerem, nihil ab re fortasse facerem: sed in eo consilij mei rationes tibi breuiter exponere, ne quis me vel facilitate tua ambitiose abusum, vel nullam omnino, officij mei rationem duxisse existimaret. Ego Pr. optime, et primum Gallicos hosce canes duos nactus sum, omnium quos unquam mihi videre contigisset, cum eximij corporis viribus praestantissimos, tum singulari in dominum amore fideque admirabiles, tum vero venandi usus exercitatisimos: rem statim omnino esse existimaui, non priuata modo conditione maiorem, sed qua etiam eum maxime deceret principem, qui tanto ceteris dignitate hominibus praeferret, quanto hi reliquas sui generis animantes et decora corporis specie, et generosi spiritus virtute anteirent. Neque vero illud me deterruit, quod res parum digna tanto principe videri poterat. Legeram enim Indiam petenti Alexandro, ab Albania rege canem unum, inusitata quidem magnitudinis illum, sed unum tamen et in quo praeter vel segnem immanis corporis molem, vel insigne robur nihil facile mirare, dono missum, nec minus liberaliter, quasi dignum quod ab rege ad regem tam longe mitteretur munus acceptum, cum in ijs quos ad te mittere, non corpus tantum ad valentissimas quasuis prosternebas bestias validum spectaretur, sed

h s agilitas

agilitas etiam ad eas omnes, qua velocitate
 censeatur conficiendas egregia. Sed nec certe
 ineptiarum crimen extimui, tanquam Pon-
 tificia dignitatis rationem in eo parum ha-
 berem. Ego enim cum Venandi artem ab op-
 timo quoque & doctissimo Veterum in primis
 probatam, ceteri quæ exercitationum generibus
 omnibus longè prælatus esse exploratus habeo:
 tum Verò te non tam quasi Pont. Max. quàm
 Et principem Romanum, id est regum omnium
 planè regè, nobilissimo honestissima exercita-
 tionis instrumento dignissimè iudicavi. Id quæ
 Christianissimi Francorum Regis, à quo tunc
 ad S. P. Q. Vnetum legati missi sumus, ex-
 plo feci: cui quidem etiam hac in re me plu-
 rimum gratificatùm iri certo scio. Nam is cū
 nihil tua causa nō vult, tum etiam te à suis
 Ubique plurimi fieri iubet & cupit. Quo sanè
 etiā minus iam mirabere, quid mihi in me-
 tem venerit, Et ego qui nec magna familia-
 ritate, nec ulla sanè præclara fortuna apud
 te commendor, & regio te munere donare,
 & tam familiariter ad te scribere sim ag-
 gressus. Donandi causa ea est, quam supra
 posui, & quid rex meus quacunque tibi vel
 grata vel iucunda esse intelliguntur, ea non
 à se modò præstari omnia Verum etiā à suis
 studiosissimè diligentissimè quæ curari cupiat.
 Scribendi porro fiduciā attulit, primum cōmun-
 Etissima

Et prima illa, qua ei tecum intercedit necessitudo: deinde Verò etiam re mihi iam probata incredibilis illa tua humanitas, qua me ab eodem Rege, atque religiosissima eius uxore ad te olim legatum, istic ita accepisti, ut ex eo tempore te non solum Pontificatus, quo appellaris, nomine Maximū, sed etiam singulari & planè quadam diuina bonitate optimū semper iudicarem, nihilq; antiquius duxerim, quàm ut quoquo intelligeres modo, me tibi memoriam beneuolentiamq; quam debeo, adhuc prestare.

CHRISTOPH. LONG.

Flaminio Tomarotio S. 35

I*ucundissima mihi tua litera fuerunt, qua & summā tuæ erga me voluntatis significationem haberent, & perbelle scripta, spem mihi afferrent non dubiam, talem te aliquādo fore, qualem ego te vel ingenio, vel diligentia tua fretus, multis futurum predicassetem. In ijs quod me rogas, ad quem diem nos expectes, ego Verò id, ut nunc quidem est, constituere nō queo: ita multis, & magnis negotiorum fluctibus obruior, de quibus ad te aliquid scriberem, si eius essent generis, ut literis rectè committi possent. Siquid tamen coniectura angurari licet, Nonis, aut certè ante diem*

diem tertium Id. Aprilis vobiscum ero. Tu
 Verò, quod te in viam des hoc tempore nihil
 est. Nam neque religiosis hisce diebus satis
 honesta sit cuiquam peregrinatio, neq; planè
 video, si Veneris, quos ex consuetudine nostra
 percepturus sis fructus, qui tantis occupatio-
 nibus distinear, ut vix huic tantula conscri-
 bēda epistola spatium habuerim, sed nec certe
 quod tibi mitterem aliud occurrebat. Cum
 hac maxime scriberem, ecce tibi altera tua
 epistola, sed in eandem cum superiore ratio-
 nem conscripta, nisi quod te vehementer mi-
 rari ais, nihil tibi literarum à me adhuc esse
 reddiditum. Eius autem rei causam, ex ijs qua
 paulo ante proposui facile collegeris. Vale.
 Venetijs, Palmaribus.

CHRISTOPH. LONG.

Steph. Saulio S.

36

QUod nihil adhuc literarum ad te dedi,
 non id quidem causa fuit, quod scri-
 bendi argumento destituerer, quo planè abun-
 dabam: sed quia eius erant generis res, qua
 literis recte committi nō possent, & ipse quo-
 tidie vel potius in dies singulos me ad vos
 recipere cogitabam. Nunc vero, cum necdum
 à regijs negocijs sim planè vacuus, & ea iam
 dies instet, quam hic omnino traducere con-
 stitueram, volui tibi consiliorum meorum ra-
 tionem

tionem per literas breuiter significare, ne tu
 me vel cessationis nomine suspectū haberes.
 Vel diutius etiam quā par esset istic expe-
 ctares. De re tua nihil adhuc constitutū tan-
 tū enim negocij regia litera & nobis & De-
 cemuiris exhibuerunt, ut priuatorum postu-
 lationibm operam dare per hosce dies neutris
 vacarit. sed tamen, ut spero, res ex sententia
 nostra conficietur, non vlla quidē ceterioris
 Gallia praefecti commendatione, qua ille in-
 sulfus & plane gallica est vsus, sed & cōsilijs
 nostris & ipsius causa aequitate pugnabimus.
 Experiemur quidem certe omnia, ut ante-
 quam hinc proficiscamur, tibi factū esse satis
 intelligas. Cogitabamus autem istuc aut Nō.
 aut circiter quartū diem Id. April. Interim
 Vide, amabo te, ut quoad in montibus Euga-
 neis commorab're, nequid absentia nostra
 rebus nostris detrimenti afferat, quod quidē
 facillime consequere, relicto domi Antonio
 tuo: cuius & fidelem & amorem erga te sin-
 gularē mihi perspexisse multis in rebus sum
 visus. Sed certe γλαῦνας εἰς ἀθένας, qui tibi
 consilium dem. Libellos, quos quasi itineris
 comites mecum detuleram, scito nulli nobis
 adhuc vsui fuisse: sed sarcietur tamen ociosis
 his diebus occij nostri iactura. Rem nos eò
 perducturos speramus, quò te iam aduentare
 inspicamur. sic fiet, ut cum rediero, puri iugo
 in

*in eadē studia incumbamus. Vale. Venetijs 9.
Calend. April.*

CHRITOPH. LONG.

P. Bembo 8.

37

NUnquam fore putavi, et aliorum prius
literis de aduentu tuo, quam abs te
ipso fierem certior, quod tamen quando pra-
ter opinionem meam commissum est, Venetias
te saluum Venisse immortaliter gaudeo. da
modo operam, si me amas, et statim intelli-
gam, hic ne te, et quando expectemus: an
verò nos istuc aduolare, an in Patavino tuo
tibi malis occurrere. Multa sunt quare tecum
esse velim hoc tempore, sed illud potissimum
rationes nostras conturbat, quod Saulius na-
ster heri Genuam, pertristi, neque tamen non
vero, fraterna valetudinis nuncio excitua
accurrit. Rediturum se quidem ille ad hye-
mem proximam affirmavit. Sed hac coram-
liceat modo nobis propediem congregari. Vale.
Patavij 4. Non. Mai.

CHRISTOPH. LONG.

Flam. Tomaeotio S.

38

Persuasi tandem Bembo nostro, et me-
vobiscum esse malet, quam secum. cras
igitur, ad summum perendie, nos istuc ven-

THROSI

turos speramus. Tu interim da operā nobis, cubiculum ea quam tibi istinc discedens ostēderam, ratione instructum ut sit. Interius conclavis Vestibulum, si nondum illi faciendum curarint, admonēbis eos meis verbis, id primo quoque tempore vel statim potius, extruendum ut locent, res est nec multi negotij, nec ocio nostro parum idonea. Lectus ē regione Vestibuli Velim collocetur. Pluteum ad dextrum ingredientibus parietem statues. Bibliotecam inter fenestras duas medium explicabis. Reliquam intestini operis supellectilem, quam poteris aptissime totam honestissimeq; dispositam voles, quicquid in eo genere sumptus feceris, id ego tibi omne simul ac Venero dissoluam. Saluere Velim à me iubeas hospites meos, quibus etiam puerum meum dum absūm, commendatum esse cupio. Vale. Venetijs, Idus Mai.

CHRISTOPH. LONG.

Ant. Marcilio S. 32

EXPECTABAM avidissime tuas. multis de rebus literas, cum mihi epistola tua red- dita est, festivitatis plena quidem illa & Urbanitas, sed multo mihi iucundissima sanē futura, si quod sperabā ad me scripsisses, quē admodum sacrum Martino diem, que Vete-

res etiam dolia relinebant, traduxissetis. Scio enim condictum vobis fuisse constitutumq^{ue}. Et eo ipso die apud Egnatium nostrum, iniuriarum iudices, federetis dicam, an accumberetis? Equidem etsi non dubito, quin aurificem nostrum ociosum omnino reddideris, iudiciūq^{ue}. Et cœnuuium ipsum facetiarum tuarum lepore docte exhilararis: Velim ad me tamē de tota cœna illius ratione diligēter perscribas, Et quo me, haud scio, quā laudabile, pertinax certe artiū nostrarū studiū, spectaculo abduxit, id mihi suauissima tua litera exhibeant. Scio quā tu vnus omnium huic rei conscribenda sis aptus: ego certe tantum me scire arbitrabor, quantum ex tuis literis intellexero. Nam quod te huc nostra causa venturum scribis, est id mihi quidem in optatis, sed quādo te expectemus, fac plane sciam. quanquā mi Marcili charissime, cum hoc in genere toto, tum in ceteris huiusmodi quidem rebus, ita mihi commodos Velim, si tibi Et id libenter facias prius in animum induxeris. Sic enim amicis uti soleo, Et tantū ab eis contendam, quantum eorum vel fere dignitas, vel etiam patiūtur rationes. Quare si quod te facturum ostendis, Veneris, nobis gratissimum feceris, qui suauitate tua perfrui cupimus: si non Veneris, a quo id animo fcremus. etenim qui tibi in primis consultum

Volum

Volumus: Et alterum quidem te amori erga me tuo tribuisse, alterum rebus tuis negare non potuisse iudicabo. Itaque nec te pluribus, ad eam istic conficiendam rem, quam litera tua abs te iam affectam esse significant, ipsa cohortabor. Scio enim eam tibi esse cura: sed tamē urgebis opus, mihiq; ad diem promissa repraesentabis. Quod si ut spero Et opto feceris, omnia me per te consecutum putabo. Quod de Elephanto abscripisti, planē non probo. Indicum quidem aut Afrum inedia Et verberibus domueris: iste vobis cum multo vna succo mitificandus est, tum etiam gloria potissimum alendus: sed ita ne studiū illū vestrū in indubij suspitionē veniat. Nec enim ignoras, temet si omnium terrestrium animalium sit longe maximum, Et gloria cupidissimum elephas, quā tamen suspiciosus idem sit, quāq; hominis animadverso vestigio, statim subsistat, circumspiciet, iras proflet: nosti cetera. Vale. Ex Urbe Patavio. octavo Calen. Decenib.

CHRISTOPH. LONG.

Octau. Grimoaldo S.

40

Maius atq; omnino aliud quā sperābam nactus es ex literis meis epistola argumentum: qui cum vel tuo more, brevi respondere, vel me etiam authore tacere potuisses.

tuiſſes (ſcis enim ita tibi mecum convenire,
 Ut tum deniq; ſi res coget:) tamen &berkimas
 mihi literas remiſiſti, ſed non eiuſ generis,
 quales abſ te quidem expectaſſem. Voluſti
 ſcilicet mihi nocem gerere, & me ſcripto
 aliquo tuo laceſſere. Id ſcita eſt, non tu quidā
 expectatione tua fruſtratus eſ: provocavi
 enim me, ſed ita mehercule quemadmodum
 crabrones irritari ſolēt. Equidem niſi maio-
 rem facilitatis mea, quā calumniarū tua-
 rum rationem ducerem, facere intelligeres,
 quo cum tibi ſit negotium: qui me accuſandi
 auſum inde tibi ſumpſeris, Unde te nobis
 gratias egiſſe maxime oportuit. At vide quā
 planē & latine, minimeq; aſtute tecum ago:
 ni qua tu copioſe quidem & elegēter in me
 colligiſti, ea ipſe duob. Verſiculis reſuto om-
 nia, cauſam haud dico, quare mihi hoſpitiū
 ſtatim non renuncies. Accuſationis tua ſuma
 haec eſt. Vituperandum eſſe me in amici-
 tia tui, quod non aliter ad te ſcripturae
 fuiſſe videar, atq; ſiquid ad Ant. Marciſiū
 ſcripſiſſem. Hic igitur priuū mihi memine-
 riſ, quidnā de ſcribendarū inter nos litera-
 rum ratione conſtitutum habeamus. deinde
 illud tibi ſuccurrat Velimcū mihi opus omni-
 nino non fuiſſe tum ad te ſcribere, tum Verū
 me, etiā cum niſil eſſet quod darem, tamen
 adeo ſcripſiſſe: ad Marciſiū autē eo poſſibilia
 miſiſſe

misisse, & quia id me facturum ei fueram
 pollicitus, & quia omnino habebam, quod illis
 scire mea plurimum interesset. Hinc tibi causam
 meam si non probavi, a quo certe iudicibus ap-
 probabo. Tu vero, qui te excuses, qui me, quod
 officiosus erga te gratis fuerim, accusare es
 ausus? Extra iocum, mi Octaviane, cum literas
 tuas legi libenter, tum ingens tibi sum de-
 lectatus mirifice. Tu quanquam admonitione non
 eges, qui me hortaris & eodem ipse vocas, tan-
 men fac stygium exerceas, & crebris me literis
 appelles. Ego enim cum ex oaze maximam
 voluptatem ceperam, tum te, quantum studiorum
 nostrorum rationes ferent, hac expectantione con-
 temnero. Saluta meis verbis communes amicos,
 nominatim Baptistam. Egnatium quem cum scri-
 ptorum meorum navem esse voluerim, avidis-
 sime iudicium eius expecto. Hortare hominem
 ut me aliquando hac sollicitudine liberet, &
 per me quidem, opus totum una litera emen-
 det. Sive enim credas, quam mihi iam parum
 in eo placeam. Assensum tuum Saturnalibus ad
 assensum tibi prestabo. Vale. Ex Urbe Patavio. 8.
 Cal. Decembr.

CHRISTOPH. LONG.

Rogerio Barmæ. S.

Nihil unquam minus futurum existima-
 vi, quam te tibi aliquem hinc commen-

dare

dare necesse haberem, qui cum istis essem, & tu omnia mea causa Velle Viderere, tamē id ut facerē, nunquam adduci potui. Nunc etsi me prater spem de Vetere illa mea sententia depulsū esse Video, facile tamen patior natum esse me tempus, in quo & de benevolentia erga me tua periculum tam longe gentiū facerem, & quantū studijs nostris ingenijsq; adhuc faueres, experirer. Vidum Brelaum optimum, & summa spei adolescentem vehementer diligo. Nam me & Lutetia Parisiorum, cum primum forum attigi, observare cepit: & hic tam constanter semper coluit, quā qui maxime. Is cū patris literis, quasi ex summo studiorum suorum cursu, domum veniret, intelligatq; se nondum eos percipisse ex legitimis literis fructus, quos si ad metam pervenisset, sese inde laturum sperarat, Vellet sibi studiorum tempus inveniēte quoq; annum prorogari. Id vero cum se suis literis consequi posse diffideret, neq; de patris sui in te, atque tua in me voluntate dubicaret, egit mecum, ut ea de re ad te quā diligentissime perscriberem. Nec ego honestius quicquam a te petere mi Barma, nec tu illi hoc tempore gratias possis facere. Conficiendū negotij spem nobis offerūt cum rei ipsius aequitas, tum vero summa tua apud adolescentis parentem, vel gratia, vel auctoritas, quibus illam

illum facile cessurum esse confidimus. Neque
 vero patri metuendum est, ut idcirco tarda
 filium decessio deleat, quod adolescentibus
 omnia peregre solutoria sint, quam domi.
 Noscis enim hominis ingenium, ego studium
 et disciplinam, qua mihi sane eum eiusmodi
 virum fore pollicentur, qui vestris pauco-
 rum laudibus aliquando respondeat. Non so-
 leo temere quicquam de altero affirmare,
 praesertim adolescente, qui qualis futurus sit
 prestari non potest: sed si quo tamen sum in-
 dignoscendis hominibus diligendisque amicis
 iudicio, spondeo vobis annum item unum
 additum patris desiderio, filij studio, alteri
 multorum annorum latitiam, alteri sempi-
 ternam latidem esse allaturum. Quare quan-
 tum me amas, vel te potius ipse scis à me ob-
 feruari, tantum emittere et contēde, ut à pa-
 tre eius tertij quoque anni accessionē im-
 petremus. Hoc te vehementer etiā
 asque etiam rogo. Vale. Ex

Urbe Patavio. Idibus

Ianuarij.

i 3

CHRI.

CHRISTOPHORI
LONGOLII EPISTO-
larum Liber Secundus.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S. I.

ACCÉPI tuas literas ad
quar. Non. Ianuar. in quibus
occupationū tuarum signum
mihi fuit, vel maximū, quod
tum aliena manu, tum patri-
etiam lingua, ad me scriberes. Sic tamē cum
mihi iucundissima fuissent, hoc certe asper-
serunt molestia, quod &iam quinq; mearum
ad te epistolarum perūsse significabant: nam
ad quatuor duntaxat posteriores rescripsisti.
In illa etsi nihil plane esse video, quod vel te
scire alterutrius nostrum iam intersit, vel te
magnopere delectare possit, faciundum mihi
tamen putavi, ut eam ad te eodem exemplo
mitterem, non quo mea tibi maxime pla-
ceat, (scis enim ut me tu calumniatorem
mei sis appellare solitus) sed ne me quicquā
de quinto

de quinta illa epistola mentitum esse existi-
mas. Quod scribis posteriores quasque meas
ad te literas, tibi prioribus magis probari
quidem, & insequentem quodque epistola ge-
nus, propius amantem, antecederet, ad illius
cuius nos imitationem evadimus, scriptis acce-
dant, sed me nondum eos ex studiis nostris
percepisse fractas, quas me aliquando laeta-
tum esse sibi persuasisse. In hac tibi equidem
asseritur mihi. Benebe clarissime. Neque vero
ego sententiam ea de re, enquirebam tuam,
quasi Patavinenses hecce deas, ad ea qua te
authore molimur, satis esse arbitrarer, qui
me fundamentum quidem tanti operis mihi
adhuc iacisse viderentur, ut aliquod suorum
literarum testimonium elicerent, qui me sci-
licet, una studiorum meorum conscientia
sustentare soleam. Sed ad illa mihi crede,
scripsi, & dase intelligerem, dominum me me
superiore anno studiis nostris opera manasse
iudicares, quantum mihi speraret, ac verum
expectationi tua non respondissent, id autem
ipsius eo possibulum rogabam, ut si me quon-
tempore operam bene passisse iudicares, per-
gerem ut capissem meam, & sol communem
superiorum nationa, vel correcti cursu tarditate,
eo aliquando pervenirem, que tu me & co-
ram verbis, & absens literis, & are nunquam
desististi. Sic igitur facies, & si quidem id,

quo nos adhuc confisumus, instituendi genus probaris, (non enim ignoras quamnam disciplina viam sin ingressus) autoritate nostra confirmabis: sin aliquod eruditum & ad discendum expeditum habueris, consilio tuo nos adiuvabis. Iam Pinum, quem à Pont. Max: sacra Apamearum praefectura ornatus esse audio, & mehercule etiam gaudeo, factio patior sua cōmoda nostris antepone. Neq; vero ab ijs que mihi Venetis ostendebas promissio unquam pependi: quod vel ex eo posses coniecere, quod ad eum scribere animatus inducere adhuc non potui. Hominis dignitatem atq; doctrinā semper suspexi in iuuantis amicis studium aut diligentiam ab eo nunquam vehementer expectavi. Tu, etsi fortuna nostra rictio nihil etiam nunc infortuniatior est, quam cum Venetis essetis premis tamen; si tibi videbitur, hominem: id est, cum meis verbis & crebro saluere inebis, & appellare non desites. Nichil minus velim, quam ut se in amicitia nostra vituperandum esse existimet, ne si officium suum à nobis desiderari intelligat, amicum ad nos oppugnandum aliquando ita doceat. Sed hoc Deus aliquis viderit rogo tantum ad cetera non curas, hanc quoque existim negligentia sollicitudinem accessisse. Video, ut me iam abs te tuo tuendum ornandumq; existim

existimares. Adolescentem qui has tibi reddidit literas, mea causa commendatum habeam. Velim: nam et Germanus est, & honesto apud suos locumatus, nec à literis nostris abhorrens. & quod caput est, nos hic etiam in primis & colit & observat. Excurrit autem Romam, non quo ei quicquid istic sit negotij, sed ut dum ceteri, occisis hisce Saturnialium diebus à literis fersantur & cessant, ipse Urbem, & eodem itinere Eshuriam agrumq; Picennū visit. Quicquid, eo in genere ei commodaveris, eris mihi gratissimum, nec apud adolescentem ipsum non optime collocatum. Vale. Ex Urbe Patavio. Idib. Ianuar.

CHRISTOPH. LONG.

Andree Nauagerio S. 2

Accepi literas tuas heri post meridiem, qui dies Id. Iann. fuit. Ad eas rescripsissem, illa statim ipsa, quomododum postulabas, qua mihi sunt hora reddita nisi scripta tua tunc esse generis iudicassem, ut mihi non festinanter & in transcurso, sed diligenter & per ocium accurate legenda essent, praesertim cum tu me eorum Aristarchum constitueres. Qua quidem in re irrideri me ab te profecto putassem, nisi animum tuum

plād

plane perfectum habuisseni quem cum mihi
studiorum nostrorum societate consummatis-
simum, tuum vero ab omni illiberali simula-
tione alienissimum esse confesso. Facta igitur
quod iubes neq. id vero ipsamam libenter
quam necessaria: ceterum qui mihi conscia
sum nullo esse me prorsus ea in re vel inger-
nia, vel iudicio. Vexare tamen sit me maiorem
voluntatis tuae, quam pudoris mei rationem
habuisse intelligas. paucis quadam hic nota-
bo, qua sunt cum tu legeris, iudicabis eam
esse lucubratiōis tuarum rationem, et me-
nimenta tuae calamitatis patiens a quoniam pati,
quam a me. limas perpoliriq. possunt. Atq.
ut supra crepidā aliquid statim audias, scito
in ipso protinus principio desiderari a me
S. doletī prænomen: idq. cum quod ea res
dignitatis quiddam habere, tum etiam quod
ipsa epistola iusta orationis instar mihi qui-
dem esse videatur. Eadē adiectionis formula
vellem abs te & Bembi, et meum etiā ubiq.
nomen subornari. Nam quod ais latinam
linguam, florentibus imperij Rom. opibus,
inter Italia limites constitisse: ego vera cum
cum alijs gētibz communem fuisse arbitrabar.
tum vero in Gallia maxime, Hispania, &
Tingitana provincia viguisse existimabam.
Adduxerat me autem in eam opinionem non
leve argumentum, quod earum gentiū quo-
tidianum

tidianus sermo haud ita multum ab Italico
 vel hodie distideret. Sed non is ego sum, qui
 in hoc sententiā meam anteponi velim tuae.
 In eo quidē certe admoneri te patiēre, ut cū
 aut totum quiddam, aut generatim omnia
 complecti voles, aut etiam mentis tua sensua
 iacentibus verbis cōfirmare, duplicatis nega-
 tionibus aliquāto parcino vitare; cuius quidē
 generis sunt illa, Nemo non, nullus non, nihil
 non: quae ut orationi modice aspersa incundi-
 tatis afferunt plurimū, sic crebrius repetita
 & frequentata satietatem pariunt atque
 fastidium. Nam quin totidē verbis ex M. T.
 Cicerone tibi tam multa impune sumere non
 liceat, ne tu quidem ipse puto, negas. Sed non
 animaduertis, felicit, qui assidua summi il-
 lius oratoris librari & accurata lectione, hoc
 consecutus es, ut etiam imprudenti tibi &
 inuito integra ipsius non modo sententia, sed
 multi simul interdū versus eucidant atque
 effluant. Quod ipsum mihi ut summa est ad-
 mirationis, sic haud siso an illis probaturum
 sis, qui Aesopi gnaceniū nobis obijcere nō desi-
 nunt nec Pub. Vergilij auctoritatē atq; iudi-
 cium hac in ra accipiunt. Equidō quod ad me
 attinet, ita statuo. Dirigendā quidē esse no-
 bis & formadā scribendi rationē putamus, ad
 illum dicendi genus: sed ita, ut virtutes eius
 oratione nostra exprimere caveretur, nō item
 ut

Et passim omnia ab eo mutuemur, aut, quod multos facere iam videas, quasi cētones quosdā ex Ciceronis verbis cōsumamus. Sed hoc toto de genere alias. Nūc tantū habeto, dandū tibi esse in primis operam, Et quae in manus hominum à te peruenient, planè tua esse, non aliena. Et aliunde corrogata videātur. Quod quidem hoc tibi magis faciundum censeo, quod tu hodie Vnus ex omnibus commentationes tuas literis commendare potes optime atq; elegantissime. Habes fere mi Andrea, quae studio tuo obsequutus in eo libello animaduersione digna existimauit, cetera sunt eiusmodi, Et mihi quidem magnopere probentur. Qua porro de mea erga lac. Sadoletio Voluntatis significatione adscripsi, ita deniq; proferri ea velim, si id Et libenter facias, animum induxeris: sin autem à te sententia quidem probabitur mea; locus autem ipse, aut eloquendi ratio non item placuerit, tu ea de re quod tibi videbitur constitues, Et ita spero constitues, Et me tamen ille gratum memoremq; ex tuis literis sit cogniturus. Tantum hac ad te perscripseram, ecce ab eodem Sadoletio litera, quibus Et te suis verbis salutarem, atq; tibi etiam suo nomine gratias agerem, rogaret, quod sibi tam praeclarum (opinor in illa Vel ad Pont. Max. Vel ad P. Bembum epistola: id enim cuiusmodi sit non explicat)

explicat) testimonium dedisses. Quod me fecisse si per literas tuas ei significari, erit id mihi tam gratum, quam quod maxime. Vale. Ex Urbe Patavio.

CHRISTOPH. LONG.

Flauio Chryfolino S.

3

Perbrenis quidem, sed incundas tamen abs te literas accepi: in quibus illud mihi fuit gratissimum, quod Iac. Sadoletum & esse in Urbe adhuc, neq; hoc tempore quoquā existurum significabas. Sic enim insecta mihi spes non est dubia, fore ut ille toties à me inuitatus aliquando rescribat. Equisdem non facile causam reperio, cur cum ego & Bembus istinc abessemus longius, ille crebras ad me daret literas: simul ut collega eius Romam aduentarit, statim scribere intermiserit, vel destiterit, potius: praesertim cum cum multis literis non prouocarem modo, sed etiā epistola argumentum ei de industria persape dedissem. Venit mihi interdum in mentem subueneri, ne plus ad eum quotidiana inuidetur meorum, qui & multi & callidi sunt calumnias potuerint, quàm Valueris mea in ipsum obseruantia: longè enim gentium abssum, neq; iniquorum sermonibus absens respondere possum. Contra cum mihi hominis

grauita-

gravitatem atq; prudentiâ propono, nihil eñ
huiusmodi potuisse aut fallere, aut de senten-
tiâ depellere mihi persuadeo. Omnino male
me habet tam diutina hominis cessatio nomi-
ne omnium cessatoris. Et (quod sape sum ex-
pertus) Vel in summis occupationib. officiosissi-
mi. Tu si me amas, inuestigabis huiusce rei
causam, et si qua offensionem a nonnullorum
perueritate in illius animo facta sit, huic ma-
lo statim medeamur: si uero circotaceat, quia
ei non vacet, desinamus quâdoq; Et de im-
mutato illius erga nos animo temere suspicio-
ri, Et hominē occupatissimum literas impro-
be siagitare. Quod Verò te, siquid unquā n. s.
Eius eris ocij, superioribus meis literis abun-
de satisfacturum polliceris, nihil est mi Flau-
ni, quod in eo, mea quidem causa, labores: sa-
tis enim Vel etiam omnia à te habuero, si Ve-
es, res meas istic procuraris. Quod ne me sine
causa nunc scripsisse putes, scito mihi decreta
à Pont. Max. in annum sumptum pecunia
diem, ad Cal. Nonemb. cedere, atq; magna ex
parte in diligentia tua esse positum, et eo tem-
pore ad nummos perveniendum, quod ne mi-
hi frustra persuaferim, te Vehementer etiam
atque etiam rogo. Vale. Ex Urbe Patavio.
XVI. Cal. Octob. Scripta epistola superio-
re, reddita mihi sunt abs te litera, quas ad
VI. Id. Septembr. te dedisse scribis. Ad eas.

vs

Et nunc quidem est, nihil rescribo, per acium
 responsurum, siquid huiusmodi occurrat, quod
 tibi non insuadendum fore iudicare. Ex literis
 Hier. Fonduli, quas una cum tuis accepi, co-
 gnitus puerum meum, quem Ioan. Pino Regis
 Franci legato Romam proficiscēti, commen-
 datum traideram, nuper discessisse: quod
 scilicet et debui, multis de causis moleste tuli:
 sed quādo adolescentis vel puero potius deesse
 non possum, qui me relicta patria nō in Bri-
 tanniam modo, Germaniam & Italiam do-
 rissimo anni tempore est secutus, sed fidem
 etiam suam mihi, & operam & observan-
 tiam magis omnino, quā ab ista aetate po-
 stulandum erat praestitit, si ad remanendum
 nullis conditionibus adduci potest, numerā,
 quāso, illi tantum pecunia ad sumptum ite-
 neris, quantum lucusq; satis esse videatur.
 Qui quid mihi eo nomine expensum tuleris,
 id ego tibi omne bona fide vel permutandum
 istie curabo, vel si expensione nostra deducere
 malis, acceptum statim feram. De tota hac
 re velim me quā celerrime facias certio-
 rorem. Iterum Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Hier. Fundulo S.

4

Complicaram meas ad P. Bembum, &
 Floren. Chrysolinum literas, cum mihi
 tua

tua, quas te prid. Id. Septembr. dedisse signifi-
 ficabas sunt reddita, & cum ijs item eodem
 exemplo altera, quibus dies ascripta erat
 V l. Id. Iun. Ad Strasq; plura propediem na-
 elus ocy respondebo: nunc quod me in postero-
 ribus commouit, accipe. Doleo equidem Ioan.
 Ballenium commendatione nostra diutius
 vti aut noluisse, aut non potuisse: sed me il-
 lud magis excruciat, quod eum a se leuiter
 hominē abalienauerit, cuius ei benivolentiam
 meis & verbis & literis conciliaueram. Ve-
 rum ea est adolescentuli tumetas tu iuge-
 nium, cui nemo nō facile ignoscat. Itaq; se eo
 consilio se subduxit, ut tantisper abesses dum
 Pini nostri iracūdia deferuesceret, quāso te
 ut puero cōmunem amicum placatū reddas:
 sin nunquam rediturus discessit, nec spes me-
 lioris vsta vlla ei istic ostenditur, cura ut ad
 nos quacūq; ratione remittatur. Nam ad
 officium dignitatemq; nostrā pertinere arbi-
 tror, ut is qualiscūq; nunc est, in Italia me
 egeat, qui domo & fortunae relictis (est enim
 huiusmodi apud suos loco natus) me auctoritate
 meā per tot maria, per tot terrarum
 tractus hucusq; libenter sit secutus. Quare ho-
 minem cōquires, viaticoq; quod à Flanio no-
 stro accipies, prosequere: ego autē & quancū-
 que tu ei fidem dederis, praestabo: & ut ad
 suos honeste liberaliterq; à nobis tractatus
 redeat,

redeat diligenter, curabo. Vale. Ex Urbe Pat.
16. Cal. Oct.

CHRISTOPH. LONG.

Iac. Sadoletto S.

5

Etsi sane non habeo, neque quod ad te
scribam (scis enim tibi iam literas
tuas expectandas potius esse, quam meas ti-
bi) neque omnino quò literas mittam (au-
dio enim te iam diu trans alpeis profectum)
cum tamen ad P. Bembum collegam tuum
scripsissem, facere non potui, quin ad te quo-
que literarum aliquid darem, quod ille tibi
vbius gentium esses reddendum curaret. Itaque
si forte adhuc in Italia es, hoc tibi planè no-
mine gratulor: nec enim nescis quanti apud
me sit Italia genius. Sin Carpentorati: gan-
deo equidem, sed non tam mehercule tibi, qui
in provincia sis cum imperio, quam civitati
ipsi: atque provincialibus tuis omnibus, quos
quidem te præsides sacrarumq; antistite bea-
tas semper quidem iudicavi, sed anno potis-
simum superiore, cum non solum ex eorū ora-
tione, verum etiam ex vultu & oculis & fron-
ta cognovi, cum quam tu illic charus esses,
tum vnam nem felicitatis suæ spem in te con-
tulissent unum. Optima enim, mea quidem
sententia, felicitatis pars hæc est, ut quis se
felicem esse putet, aut certè futurum speret.

k

Equi

Equidem cum illac iter Lutetiam Parisiorum facerem, tanta erat in expectatione adventus tui, ut pro eo ab omnibus certatim ordinibus vota fierent: comitiaque, nequorum nonnulli, qui te plane non nossent, interdum subvererentur, ut tu tantam expectationem sustinere ac tueri posses, quoad à me plenius edoceri, qui ipse tandem esses, quod erat, sentitè ceperunt: te non modo insigni ad laudem virtutis tua hominum opinioni responsurum, sed predicationem etiam meam facillime superatuum. Atque ego medius fidius non dubita, quin & integritatis tua sumam, & doctrinam gloriam, & sanctitatis opinionem aduentu tuo confirmari, eosque virtutū tuarum admiratione omnino is à in te converteris; ut se non ab Urbe Roma missum aliquem, sed hominem plane divinum, atque de caelo lapsum intueri existiment. Quod autem ad me attinet, illud tibi persuadeas velim, nemine esse mortaliū, quē ego pluris faciam quā veminem quem magis amem, venerationi cui vel plus, vel libentius debeam. De quo, existis, nihil etiam scribente me, non dubitare certo scio, scribendum tamen ad te putavi: atque omnino in eam partem peccare malui, ut in eo inveniū potius, quā nullas à me literas acciperes. Quod tibi ante quintum mensem scripsi, me summatim, necessarias meos de Placentiam

rentino negotio consuluissem, ex illorum ad te
 sententia atq; auctoritate statim scripturum
 scito illos postquā in Italiā redij, nihil ad me
 neq; literarū, neq; omnino pecuniarū misisse:
 Et equidē accusatores meos mihi infestiores
 esse non putē, quod incusatae tanto bonorum
 cōsensu sum receptus, quam illos quod contra
 voluntatē suā in Italiā reueres. Sed facile
 spero, ut cūstoria improbitas tuas ceterorūq;
 amicorum meorū cōsilijs infringatur, tū vero
 illorū cogitationes vel officijs nostris, vel ipsa
 die debilitantur. Si quid tamen aliquando
 tandē rescripserint, ad id meae accommodās li-
 teras, ex illorum sermone ad te scribam: neq;
 tamen si iniquiores in me esse pergent, cōsi-
 lijs eorum feterim, sed ipse mihi planē consu-
 ham, modo res nobis integra ad reditū tuum
 reservari possit. Quod si nihil omnino scripse-
 rint, non multa quidem ipsis E. Gallia Eni-
 mversa salutē dicam: sed faciam profecto ut in-
 telligant me E. novarum amicitiarum con-
 iunctione, adversus veterum iniquitatē mu-
 nitum esse, E. quā in partem meam in Ita-
 liam reditum accipiant, non magnopere la-
 borare. Interea curabo. Et mihi fructus ocij
 meos confici, cumq; tibi rata aliquādo de me
 reddi possit. Vale. Patruj prid. Idus Jul.

CHRISTOPH. LONG.

Laelio Maximo. S.

G. Binao

Binas hic à te, haud ita longo intervallo
 literas accepi: Vnas Paulus frater tuus
 mihi reddidit, alteras idem cum Venetias iam
 migrasset, ad me perferendas illinc curauit.
 Priorib. excusationem intermissionis litera-
 rum tuarum affert: quam quidem ita acce-
 pi, ut magno interim dolore afficerer, cum
 quod P. Paulus Castellanus immaturamor-
 te nobis ereptus esset, tum quod ea res & Lu-
 liano nostro & tibi tantum negotij molestia-
 rumq; attulisset, quantum tu vix literis com-
 plecterere tuis. Verum cum ea lege atq; condi-
 tione nati simus, ut nobis hac atq; alia istius-
 modi innumerabilia velimus notissimis sub-
 eunda sint: meminerimus nos esse homines, fe-
 ramusq; si non libenter, at toleranter certe,
 quod nullo consilio neq; vitare, neq; mutare
 possumus. Sed praecuras et actiones, qui hac ad
 te. Itaque quod de Perusina illa tua peregrina-
 tione addidisti (cur enim mihi non liceat
 te autore incunda tristibus miscere?) est id
 quidem mihi non inuicundum, sed fuisset omni-
 no multo inuicundissimum, si quid de delicijs illis
 nominatim ascripsisses: Vix enim credas quam
 scire cupiam, ut tui tibi amores illuc processer-
 rint. Nam tecum Roma quamdiu fuit, fuisti
 tu certe semper de te ipsius admodum.
 Quod autem tibi per rei familiaris occupatio-
 nes, nihil ad doctrinam studium ocij reliquum esse
 doles,

doles, ego quoque tua causa doleo: sed si me audies, aut ista studia non tanti facies, aut facile desiderio tuo satisfacies; si & noctibus abuti, & matutinas horas, cum neque tibi quisquam molestus est, neque tu cuiquam negotium exhibes, lectumculis dare soles. Defensionum nostrarum librum istis tantopere probari, magis equidem gauderem, si vel adversariorum nostrorum iudicio talis esset, qualem tu cum esse pradicas: Vel optima laudum illarum pars ad te, ceterorumque amicus nostros non transfunderetur. Explicans quidem in eo quicquid tui habebam cum artu tuo consilij, sed non ea sane consilio, ut dicendi peritus, a quo quidem etiam nunc quam longissime absum, sed ut vir bonus vestraque aduocatione non indignus haberet. Vni epistola respondi, venio ad alteram: in qua quod scribis praeleg te mea causa sustinere, facile ostendis, amorem erga me tuum sine causa in suspicionem venisse. Atqui nunquam id mihi subneri in mentem venit: sed cum intermisisses literas ad me dare, me easce rei causam illam omnino reperitum; Volui scilicet leniter te pungerem, ut tuas quoque modo elicerem: quod eo sane commento me consecutum esse & video & plane triumpho. Est igitur mihi pergratum obrectatores meos a te refutari, sed ita mehercule, si id ea facis moderatione, quam me tibi anno superiore Lug-

duno praescribere memini: id est si eorum im-
 probitas et non regerendis consiliis (nec enim
 digni sunt, quibus tu quidem maledicas) sed
 animo forti. Et gravis, quasi fluctum saxo in-
 fringas. Contemptu mihi Lali, contemptu opus
 est, ne se homines leuissimi aliquid esse putet,
 si te de constantia tua depuleris, aut omni-
 no commouerint. Sed hac de ratione vlciscen-
 di inimicos tota quid sentiam, nihil astinet
 pluribus dicere, cum appareat, quodnam ipse
 in defensionibus meis sum secutus consilium,
 qui eos mihi nunquam appellandos censeat:
 neque, id tamen propter alias, quas tibi tunc attuli
 causas, quam ut se, meo quidem sententia,
 prorsus indignos esse intelligerent, quos vel
 cum honore praefatione quisquam appellaret.
 Pari velim animi aequitate feras, Simolone
 illum in civitatem irrephisse, nam in eo aut
 nullum grave vulnus Respub. accepit, aut si
 quid omnino admissum est, inimici quidem
 nostri eiusque flagitii culpam sustinebant. Ne-
 que tandem est cur se ille nobis ea nomine tam
 arroganter conferat: ego enim, tamen si harpo
 transalpinus, ac idcirco nulla flagrant inui-
 dia, tamen inuicti omnibus ipsius amicis.
 Et multo quam ipse prius, summa hono-
 rum omnium doctorumque hominum suffraga-
 tiore, Velpatius singulari S. P. Q. Romani
 iudicio in civitatem sum ascitus. Ornamēta
 enim

enim virtutis & doctrina indocti complures
 foederatq; homines adepti sunt: tanta bono-
 rum studia, tanta doctorum virorum iudicia
 sine literis & probante affectum est nemo.
 Equidem ipse tam grane animus ordinum
 de me iudiciū plerū facio, quā vel omnia
 amplissimorum bonorū nomina, me dum civi-
 tate ipsam, in quā vīnā hac, vna ea inda-
 gnissimam immisissimā nō esset. Sed tu quē Romae
 civem appelles, nescio. mihi quidem civis ē
 Repub. denique, ut etiam is solus est, non
 qui civitatis ius ostendet, sed qui tanti nomi-
 nis dignitatem virtute animiq; magnitu-
 dine tueatur & sustineat. Eadem est hirci
 illius causa, quē quidem ab ijs tamē con-
 ductum esse non magnopere miror si quidem
 tales sunt, quales ab te depinguntur. Id sci-
 licet miseri tanta mercede consequuntur, non
 modo ut nihil sapere, sed ut doctis etiam in-
 famire videantur: quanquam aliud omnino,
 quod me ducat coniectura, habeo. Videscentur
 cum sui mores, atq; iisdem illis flagitiorum
 suorum penas dabit, quae cum pūc in bonorē
 adducere videntur, tā in trīnados. Praemia
 porro illa, quae tu mihi haud paulo plus quā
 par sit, admirari videri, vir autem sapiens
 in minimis posuerit, nostris non modo non
 aquanda, sed ne comparanda quidem sunt
 commodis, siue illa aestimare libeat, quae ex

Pont. Max. liberalitate ad nos perveniunt,
 siue illa quibus à Pon. Florentino inuitamur.
 qua quidem cur à me non magni putentur,
 scribam ad te alias: nunc tantum habeto; me
 multo plura ex hoc ocio Voluptatis capere, quàm
 ex quinis illis Vicenis sestertiorum numum
 militibus Stilitatis cōsequi poterim. Omnino,
 Et nunc quidem est, malo dignantis mea,
 quàm commodi rationem dicere: tametsi
 maiorem aliquē fortasse fructum tanta con-
 tempta pecunia nobis aliquando attulerit,
 quàm accepta in prasens asferre potuisset.
 Gracculum illum, quem laudibus nostris con-
 fici scribis, contemnas censeo. neq; enim disfra-
 peretur alienis, nisi diffideres suis, et se plane
 parum ad id, esse intelligeret. Equidem (quam-
 quam tū aliter suspicari videris), tamen ho-
 minem esse poetam nunquam putavi, Versi-
 ficatorem quendam Et μυσικάτατος semper
 iudicans, minimi iudicij, nullus ingenij, Gra-
 carum literarū prorsus expertem, Latinarū
 planè rudem, ingeniarum artium omnino
 imperitū, ambitiosum ad hac et supra quàm
 dūcē possis gloria cupidū, atq; eo laudis aliena
 finni Et furent improbiſſimum, Et obreſca-
 torem aſſolutū. Qua de Hier. Fundulo, fueris
 ea mihi omnino gratissima, sed minime noua.
 Iam enim olim penitus hominem cognitum
 habeo, cum pluribus atque optimis artibus

ornat

ornatum, tum vero nulla in ceteros invidia
suffusum, contraq, singulari quadã & exi-
mia tum probitate, tum etiã, quam in mul-
tis hodie studiosis desideres, Urbanitate pra-
ditum. Petri Zancas suavitatem, ex Rinaldo
illo carmine, quo accusatoris nostri mortem
deploravit pridem facile cognoramus, hominis
autem peradolescẽtis poema esse nesciebamus.
Gratulaberis igitur ei meos verbas, vel de
tam genexoso spiritu, vel de tam praelara in-
dole, simul & hortaberis, ut qua cepit ire
via, pergat. fore enim nisi & ipse sibi desit,
hoc est, si extrema cum primis contexet, &
ego praesentione multũ fallar, ut & suum &
eorum, quos celebravit omnium nomen im-
mortalitati aliquando commendet. Litteras
quarte istinc ad me scripsisse commemoras,
omnes accepi. Tu vero meas non omnes, hoc
est, illas, quas Iudio portu & Eutetia Paristo-
rum ad te dedi. Neq, sane tam moneor, quod
in alienas manus inciderint aut etiam in-
terierint, quàm quod iam omnino nesciam,
quid illinc ad te Marianumq, scripserim.
qua quidẽ causa fuit, ut mihi omnia mearũ
ad Coropistolarum exempla mitti postularẽ.
Quod eas autem Marianas in Volumina re-
ferendas curavit, est id quidem magnũ illius
erga me amoris argumentum, sed ad eam
sustinendam, quam in ceteriq, amici nostri

de me prädicatione uestra opinionem excitafis, valde periculofum. Nā cricitis iftis epifto-
 las meas probari poffe qui fperō, fi ne mihi
 quidem probantur ipfi, quod eas non folum
 non accurate, fed quotidianis etiam fcribis
 Et plobis fermane contexere folet am? Equi-
 dem mallem eos omnes confcindiffet, ut nū-
 um tūc nōtū opignaret tū diuifionem
 mūdoy dē tū dēdīfay īcipulū mēhūpūlo.
 Audio enim iftic quoq, multos effe, qui de
 ingenio Et doctrina ftudioforum ex auscuius
 vnus epiftole lectione ftatim prononciant
 quafi verō ea noftra fit ratio, Et tantundem
 fortuna debeamus quantum confilio: aut q
 qui epiftoles fuas ediderint, eas non prius
 per ocium diligenter recognouerint, quam in
 apertum protulerint. Multum quidam nobis
 in fcribendo industria ponendum effet, fi
 aut res ferias graniter tractaremus, aut om-
 nibus fcriberemus, aut ad ingenij commen-
 dationem aliquod commentaremur. Diuic
 autem cum amicos familiariter doceamus,
 fi quid fit quod illos ftatim fciŕe aut noŕŕa.
 aut ipŕorum inueŕŕit, maiorem profuŕto effuŕij.
 quā in fcribendo diligentia, et tēnō nobis
 habendā exiŕtimo, ne uel quid epiftole de-
 ceat noŕŕuiŕŕe, vel amicitia libertatem agna-
 uiffe videamur. Sed hac de re ŕatis, ŕet etiā
 nominis malū, praŕertim cum mihi in hac
 ratio

rationē aliā videar nonnihil ad te scripsisse.
 Præinde ad litteras tuas redeo: quarū quidā
 extrema pagella tantā gladiorū licentiam,
 ac indignas mutuasq; citiū Ro. cades conti-
 nebat, ut facilime animi adverterē, nihil istic
 esse præter te ac paucos item amicos, quod me
 delectare posset. Qui enim tantā inhumanita-
 tem spectare sustineat, quā etiā q̄ qui longē-
 sunt absunt, sine horrore audire non possunt?
 Non ita certe maiores nostri, nā ita Romani.
 Verū ea mea est causa, ut quid sentiam nolim
 aperte scribere, tantum dico, ista me audire
 magis quā videre. Sane quidā illud multo
 libētius legi, quā Io. Gorgyio, homini gratissi-
 mo officiū meum gratū significares. equidem
 dabo operā, ut neq; ipsum, neq; alium quen-
 quam suscepti negamū unquam, permittat. De
 eodem Gorgyio illud mihi velim diligenter
 perscribas, ecquid sacrum Anna diē annuex-
 faxio illo studioforū hominū cōventu epulūq;
 celebravit, an verò propter anni superioris
 disidiū, curas facere annuo desierit: an so-
 dāntem potius illum. (scio quam dico) non
 vacarit, reliquis curam dederit, neque vero
 quātempore laute splendideq; acceperit, quaro,
 (non hominū magnificentiā) sed quid dictū,
 quāq; frequens, hominū ea hominū ge-
 nere fuerit, qui se Academicos, & esse &
 numerari existimant. Subuecor interdum.

ut

Et cum illis in gratiam redierit. contrariis
 mihi in mentem venit, istis & cenar & hor-
 tos Epicuri mirum in modum probari, hunc
 autem mensas non sumptuose minus quàm
 libenter instruere, iam nihil inimicitiarum
 reliquum esse suspitor. Tu mox Velim de tota
 dici illius ratione certior facias. nam quod
 ad me attinet, Viro hic in studijs nostris cum
 St. Solio, Viro ea erga me liberalitate & be-
 neuolentia, et in re familiari sua nihil suum
 esse malit quàm meum: ea animi modera-
 tione, et cum me hospitio receperit, inde ma-
 gnâ se arbitretur, atq; etiâ prae se feras
 existimationem accipere: ea porro in literis
 vel industria, et nō multū ingenio, quo tamē
 valet plurimum, debere videatur, vel felici-
 tate, et incredibile fit, quò nam processerit, &
 paucis annis peruenturus existimetur. Sta-
 thius Simioli nostri discipulus quidam, Hier.
 Alexandrino non ignotus, homo Romanus sit
 an Calaber, fac planè sciam. De Flaminio
 nostro Velim ad me aliquid scribas, eundemq;
 meis verbis salutes: ac etiâ roges, cur nihil
 adhuc ad me literarum. Ego enim nihil ad
 eum scripsi, quòd neq; sciri de eum ipso age-
 retur, neq; certi quicquam haberem, ad quod
 literas meas accommodarem. Quòd ingenio,
 industria, virtute aequalis suos omnes tunc
 superarit, planè non dubito: ne fortuna tanta
 indoli

indoli maligne responderit, etiam atq; etiam timeo. Sed tamen Velim ut animo maximo sit, optetq; semper secunda, cogtet adversa, feriat qualiacunq; acciderint, neque sibi praestandum quidquam praestet culpam existimet: à qua sane tam longe abest, quam ab ea atque qua vel culpam aditus praestare debeat. Tu verò mihi Leli, ac P. Bernbardibus, & Jac. Sadoles, quos quidem vel mea, vel tua, vel sua etiam humanitatis causa te complexuros esse certò scio. Sed iam modum, vel finem potius scribendi facio. modum enim epistola iam dimittentiq; excessu, Vale & me ama. Patruj Cal. Aug.

CHRISTOPH. LONG.

M. Ant. Michaeli S.

Tantum epistolam tuam legeram, cum me Nicolaus Delphinus per literas certior fecit nihil esse quod iam liberarem: curasse enim se tibi orationes illas, quas ad de Romam mitterem, tu a me tantopere consensidisset. Egit tamē idem mecum, ut tibi omnino rescriberem, quod quidō intra sumē spōte factū erat, nō solum in eo quod de me peccātur, tibi morem libenter gesturum eram. Quamquā illa huiusmodi sunt, ut me mihi quidō nō lente ac fastidiose prebentur, edendae autem putantur.

putavi, non quo dicendi facultatem aliquam, qua quidem in nobis vel nulla, vel certe perquam exigua est, ostentarem: sed ut de innocentia mea toti Italia liqueret, apud quam me perpetua illa & plane hostilis minaciarum morum acquisitio infamam meam ad adduxisset. Iam cum in ea oratione, quam amici quidam mei & nostra voluntate & prater opinionem meam, Romamiferant, ea tantummodo diluerentur crimina, qua nobis illi partim in Senatu, partim vulgo obiecerant: nihil autem ferè eorum dissolveretur, quae coram Pont. Maximo, in absentia dixerant, faciendum mihi putavi, ut eorum calumnijs maledictisq; absens quoquomodo responderem, & novo quodam defensionis genere causam meam apud amicos Italos agerem. Qua quidem consiliorum ratio, quam nobis istuc commode ceciderit, haud dum phoenè exploratum habeo: hic certè & Venetijs, atq; adeò in tota citeriore Gallia multorum voluntates partim recuperavimus, partim etiam ad causam adiuvimus. Verum de his ad te scribero: nihil initia constituturum, sed tecum potius expostulare, quod amicitia nostris tibi tribuisset, qui maiorem tuam literarum religiose regendam, tum verè per Dico- leum Delphinum ad eundem putasses: quafi quid aliqd. omnino sit, quod ita me per te

ipse

ipse impetrare non debeas, aut ego immemor sim tuarum erga me meritorum, ut sine summo meo dolore à te rogari possim. ego enim si nescis, ex quo primum tempore inter nos salutauimus, te semper dilexi, & me à te diligere statim iudicavi. Accessit eodè tempore tuum erga nos nec obscurum, nec vulgare studium: paulò etià post beneficium, cum salutem dignitatemq; nostrà, vel aduersus veteres quosdam tuos amicos tuàdàm suscepisti, idq; nullo meo merito promocatam, neq; adeo à nobis inuitatam fecisti (patrabam enim tibi propè necesse esse, eas partes agere) sed tua sponte, quod alienam ab hac ingenua animi tui probitate duceres, & à sedente homo innocens à necessarijs suis nefarie opprimeretur. Secutum illud tempus est, cum me rationes meae in Galliam Germaniamq; domum renouarunt, & quidem illi, quos nutu significationeq; semper appellavi, absente tam aspere & acerbè insectati sunt. At mihi ignotum esse putat, quam multos & illustres omni summa morum laude sermones, tuos de me habueris? Veni tandem Venetias: ibi me oblitum existimas, ut Bembum nostrum confestim monueris, quos tibi de me rumores disparent, quibus absentem calumnijs premeant, quia tu ipse deniq; via ips occurrendum censeres? Quorsum hac? quod miratus sum.

am

cum hac nosset, tibi in mentem venisse, Et ad me tanquam ad hominem prorsus alienum & natura difficilem minus libere scriberes. cui quidem tuo quasi iure imperare possis, praesertim ea in re, quae non tam ad fidem tuam liberandam, quam ad expectationem nostri tuendam pertineret. Sic mihi tamen literae tuae iucundissimae fuerunt, tum quia praebeatitudine, humanitate ac elegantia tuam praese ferebant: tum quia ipse mihi tacitus gratulabar, cum de P. Bēbi nostri confirmata valetudine atque ipsius erga nos benevolentia per te fierem certior: non quo novum mihi sit aliquid audire de eo, quod pro nostra dignitate amanter atque honorifice dixerit aut fecerit: id enim illi consuetum est, & prope quotidianum; sed quia intelligebam maturo eius adventu atque sermone, iniquorum improbitatem infringi: irritatos certorum hominum animos leniri, quos in me non meum quidem ullum aut dictum aut factum, sed inimicorum meorum calumnia incitassent. Equidem facere non possum mihi Michael, quin cum ista ad me deferuntur, eos interdum accenseam, non qui ista conminiscuntur: homines enim sunt sui similes, id est, animo semper passili. & ipsa malevolentia ieiunus atque inanes: Verum quosdam non indoctos homines, quorum aures iniquorum sermonibus facilius patere audio, quam eorum aut dignitas

feras

ferat, aut atas omnino postulet. Profecto si se viros bonos esse meminissent, me quoque ex natura sua fingerēt, nec studijs suis indignū, eaq; doctrina, cui me ab atatis initio dedi, propter obscuras quasdam & dubias hominum mihi infestissimorū criminationes iudicarent. Quod si me callidum libeat fingere, quid potest esse stultius quàm si homo transalpinus, atque idem tanta, quāta post homines natos alienos nemo, invidia pressus, de Populi Romani dignitate in media Italia apud Italos ipsos palam detrabere conetur? hoc certe qui de me credunt, multo stultiores ipsi sunt, qui talia disputāt. Iam quid minus in hominē ambitiosum (quod vnum praeipue isti mihi obiectant) cadere potest, quàm illorū existimationē occultis sermonibus praeuatim appugnare, quorū laudes in publica orbis terra domicilio, hoc est Roma celebravit? Quod eū me minimi neque animi, neque consilij esse fateantur, qui minus est, non eino dico, qui & in foro, & Roma, & multorū regum comitatu sit versatus, sed hominis planē quē domo pedem nunquam extulerit, quā eandem rem ad nocendum deligere, quā ad excitandas inimicitias sit gravissima, ad ladendum leuissima? Atque ut hic omittam, quā id mihi neque tutum sit, neque honestum: quid est tādē, cur de Romanorum ingenijs male

nunc

nunc demum sentiam, qui de ijs Vel tum optime indicarem, cum ab imperita multitudine Roma deposcebar? Quod Vera illi ipsi, quorum maxime consilijs, capitis reus agebar, nobiscum ad extremum senserint, atque ita ius meum optinuerim, Ut dijs hominibusq; probantib. Victor ex inimicorū dolore triumpharim, hoc est secundum me S. P. Q. Romanus litem dederit, miseritq; ad me, etiam Venetias vsque, consignata publice diplomata duo, quorum alterius Senatusconsulto, alterius plebiscito in ciuitatem singularib. Verbis asciscebar: cum hac inquam ita essent, ne suspicioni quidem locum relictum arbitraber. Eiusdem cinium Romanorum ingenia damnare iam non possum, quin me, consiliorumq; meorum rationes omnes eodē tempore cōdemnem: quando nihil planē non feci facturusq; fui, quo ea ciuitate dignus aliquando E essem E haberer, quae Vna omnium optimo cuique semper patuisset. Quare si quando in eos, qui obtrektorib. nostris tam libenter fauent, incidet, fac eis cum illa qua paulo ante proposui explices, tum Verò P. Paccium, Bapt. Casaliū, Camil. Portium, Iac. Sadoletum, P. Bembum imitandos proponas: quos cum mendacijs multis homines leuissimi quidem natura illi; sed opib. gratiaq; florentissimi, onerarent, tamen ea

ex fuerāt gravitate atque animi altitudine,
Et non modo malenolorū sermonib. non cre-
diderint, sed me etiam consilio, auctoritate,
opibus denique suis texerint. Ita est profecto.
Nemo sibi quenkūq; detrachere facile credit,
qui Virtutis sua confidat: sed quo quisque est
in Vera laude alienior, hoc est ad temere cre-
dendum pronior. Quod si amici illi tui, quos
tu viros doctos & nobiles in tua ad P. Rem-
būm epistola videri volebas, istiusmodi ser-
monibus non credunt quidem sed delectan-
tur, libenterq; hoc genus ramos admittunt,
Ut cum aliquos inter se commiserint, conten-
tionibus eorum tanquā aliena insania per-
ocium ipsi fruantur: Vide ne vel rem pessimi
exempli etiam aduersum se statuant, vel se
nomine Rom. prorsus indignos reddant. Sic
enim semper accepi, homines planē Roma-
nos neque nascendi fortuna, neque ciuitatis
honore, sed animo cum multis alijs Virtuti-
bus ornato, tam magno & exelso, tum vero
simplici & aperto censeri. Sed de his fortasse
plura, quā par fuisset. Quod autem ad te
pertinet, in eo ero breuior. Sic enim fac exi-
stimes, me vel mea sententia hominem non
futurum, nisi tua ista erga me studia meis
summis in te officijs aliquando aquata sen-
tias. Vale.

1 2

CHRIS.

Quod mihi affines hosce tuos vel nostras
 potius tam diligenter cōmendas, probè
 tu quidem facis, qui propinqui amiciq; ho-
 minis officio libèter fungaris: sed si proximas
 meas ad te literas accepisti, scis te currētē,
 quod aiunt, incitare. Iam enim antè in are
 meo erant, quàm tu eos huc aduentare au-
 disses. Dabitur à nobis opera, Et apud eos
 semper recte sit: nunc quidē est Et volumus.
 Nam cū studiose discunt, Et erudiuntur
 egregiè, tum vero valet, Et eam prae se ferunt
 indolem, Et si nulla neq; me, neque te affini-
 tate, aut etiam studiorum necessitudine at-
 tingerent, sim eos tamen omni meo studio
 atque benevolentia cōplexurus. Epistola tua
 non modo recentis, Et ais, editionis, sed ne
 cuiusquam omnino generis hic etiamnum
 reperiantur. Cura amabo te, eas nobis, sed
 quàmprimū: incredibili enim earum studio
 tenemur: pro vectura soluetur quicquid as-
 cripseris, plus etiam quàm vel tu iusseris, vel
 tabellarius sperarit. De bibliotheca Nicena
 confecissem, si id tibi tam gratum fore puta-
 sem, nunc quādo breui nobiscum futurus es,
 Et hic aliquid etiam temporis positurus, su-
 persedeo eius tibi librorum indicem mittere.
 Literas

Litteras tuas avidissime expectamus, sed cū illo epistolarum tuarum libro: cuius desiderio ita sanè efferrimur, ut si nos ames, abs te statim in eo adiuvandi simus. Nam quod in epistola tua scriptū erat, amicū illum nostrū tibi litem intendere de eo quod tu illi de me recepisses, nec ego prastitisssem, in eo quidem vobis satisfecissem, si vel ex sententia, vel ex dignitate nostra instituta à me opera in apertum proferri potuissent: quanquā illi pro me, tu quid spononderis, non satis intelligo. Scis enim orationes illas prater voluntatem meam exisse: in quibus tamen Videor mihi praeclarus, atq; adeò maius, quàm vel res ferret, vel tēpus postularet, ipsius me liberalitati testimoniū dedisse, cū dixi Vnius Ludovici Ruzai opibus studia mea foveri. Tu qui natā οὐκ ὀλιγοῦν ἀmplificandi rationem tenes, demonstrabis hoc homini: simul & illud ostendens, dum liber ille exstabit, ipsius in me beneficiū nec obscurum, nec ignotum esse posse. Quod si in eo tātopere adhuc laborat, et aliquid amicitia nostra monumentum extet, sube illum meis verbis spe esse optima. Perficiam enim ne quem Vnquā lateat (si modo is ego sum, cuius opera ad posteros perventura sint) quemadmodum ipse me Lutetia abeuntem cum alijs premijs retinere tentavit, tum vero suburbanī fundi munere ad
l 3 remanere

remanendum etiam atque etiam inuictariter
 atque id ipsum ita testatū relinquam. Ut qui
 intelligent, minus sanè iam C. Mecenatis
 erga Horatiū Flaccum in tantis illius opibus
 liberalitatē admirentur. Quod de animad-
 uersionibus tuis integrum esse tibi negas: ego
 vero te vel in medijs istis negociorū fluctibus
 huic rei parem esse arbitrabar, nec modo posse
 absolutum iam diu opus perpolire, sed etiam
 à capite si res cogeret, ordiri. Sed aliter facio
 atque constitui: decretum enim mihi est, ver-
 bum hac de re nullum amplius tecum faceret
 Veruntamen si me audies, & liberalitati tua
 constare, vel constantiam potius tuam Rei-
 pub. prestare voles, primo quoque tempore te
 promissis exolues. Mitto ad te Nicolai Leo-
 vici epistolam, Viri mehercule optimi, & do-
 ctissimi, & quod caput est, tui etiam studio-
 sissimi. Is cum sibi in animū omnino induxis-
 set, ut primum huc venisses, tecum amicitia
 instituere, author ei fui, ut ea in re literarū
 hanc vteretur, obuiasq; tibi literas quā
 primū mitteret: quod eo quidem consilio feci,
 ut congressus sermoq; vester, non iam ignoto-
 rum inter se, sed planè amicissimorū hominū
 fructum voluptatemq; haberet. Tu qua tua
 sint partes iam vides. Res tibi est cum viro,
 quem & sacerdotium sacrosanctum, & ca-
 nicies spectabilem, & morum elegātia ama-
 bilem

*bilem, & multa ac recondita litera nobis ad
mirandum praebeant. Vale. Ex Urbe Patav. 8.
Cal. Febr.*

CHRISTOPH. LONG.

Vidobaldo Rouzerio S. 9

*S*i *Vales bene est: ego quidē Valeo. Cognovi
ex tuis literis, quas ad me lucius & la-
chrymarum plenas dedisti, & quanto te mor-
tore parentis tui obitus affecisset, & quanta
te vita istius satietas iam teneret. Quorum
quidem alterum vel in medio dolore, quem
ex molestijs tuis traxeram, gratum ac penē
etiam iucundū mihi fuit: ex ea enim in spem
veni, te aliquando ad nos rediturum esse:
alterum pro eo sanē ac debui graniter ad-
modum & agre tuli. Accepisti enim tu om-
nisno vulnus, sed mea quidē sentētia, eiusmodi,
cui tu facillime mederi possis: nisi fortasse
cum vel longa iam die, vel etiā praesenti ani-
mi ratione eluxisset, quem te amisisse tum
quidem graniter querebare. Amisisti autem
parentem, virum optimum omnino illum,
sed parentem tamen, hoc est eum, cui te lege
atque rerum natura ordine superstitem esse
oportuit: Et is quidem non tam tibi creptus,
quā diem suum obisse putandus sit,
praesertim cum ea aetate decesserit, cum iam
satis tum natura, tum etiam virtuti fecisse*

Videretur. Neque eius hominis mors quasi immatura nobis acerbius ferenda est, qui quandiu opus fuit, vixerit. Et ita vixerit, ut cum non perisset, sed in aeternam illam domum vitamque migrasse credendum sit. Quanquam qui cum loquor? an non cum eo, qui cum se Christianum hominem esse meminit, tum vero in literis diligentissime semper versatus, nullam tamen adhuc cuiusquam ad filium de morte patris consolationem legit? Itaque cum neque, qui animas una cum corporibus nostras interire existimarent, lugendos liberis parentum obitus duxerint, quod eorum morte non esse moriendum arbitrarentur, qui suo fato functi essent: neque vero Christiana nobis persuasio hominem Christianum lugere sinat, quod praeteritum sit illorum nos morte dolere, quos cum denique vivere sciamus, cum vixerint: tulisti tu quoque opinor, casum istum humaniter: nec quia tu ad me de eo scripsisti, tam eo scripsisti. Ut mihi luctus tui acerbitate significares, quam ut cum te hominem ostenderes, tum literas etiam meas quoquomodo eliceret. Id si ita est, habes tu quidem meas, sed non eius certe generis, quales maxime expectabas, aut illa omnino tuarum ad me literarum ascriptio postulabat: qua quidem tantum mihi tribuisti, quantum equidem nec ipse agnosco, nec si prudentiusculus sum optare audeam.

Quare

*Quare si me amas mi Vidobalde, ne me post-
hac tam honorifice, ne inuidiose dicam, vel
contumeliose potius, salutaueris: sic enim
Thersitem Achillis laudibus ornamus. Quod
Et ex animo, Et bona planè fide id feceris,
me tamen authore in posterum non cōmittes,
Et tu aut pudori meo parum consuluisse, aut
certis etiam hominibus ineptire Videare:
tamen si, si me audies, nihil iam scribes, sed
te potius ipse nobis Et literis quàm primum
reddes. Quod si ea adhuc est rerum tuarum
ratio, Et te huc statim recipere non possis,
abijce tamen interim omnes istas molestias,
nec tibi tam aliena vitia stomachum faciāt,
quàm tua te Virtutes delectēt. Id Verò ipsum
facilime consequere, si te ad artium nostra-
rum studia referes: ad qua ita te Voco, Et te
imbecillioris istius tua Et Valetudis Et na-
tura rationē hacere in primis Velim. Dabis
igitur operam, primum Et Valeas: deinde Et
tibi constet ocij tui ratio: demique Et nos tuis
literis nonnunquam appelles. Vix credas
quantum ex earum tum elegantia, tum
suauitate, Voluptatis captamus. Galecium
Gonzagam meis Verbis saluere Velim iu-
beas. Vale. Ex Vrbe Patavio. 4. Non. Ian.*

EX literis quas mihi à te Flaminia
 Tomarotius attulit, cognovi, eas quas
 ipse adolescenti cuidam Germano No. Ianua.
 ad te dederam, Non. Febr. tibi nondum red-
 ditas fuisse: eum enim diem Nonarum literis
 tuis ascripsisti, neque mearum omnino memi-
 nisti, Et in hac facile suspensionem veniam,
 aut illum Romam non venisse, aut ei epistolam
 in via excidisse. Quare eam eodem tibi exem-
 plo mitto, Unda cum illa quam ad te Calend.
 Aug. scripseram, neque te adhuc accepisse, ex
 literis tuis colligo. Quod te de intermissione
 literarum excusas, facis tu quidem humani-
 ter, sed nihil mihi crede, opus fuit, Et te apud
 me eo nomine purgares, qui Et quantis occu-
 pationibus distineare, non, neque de tuo in me
 amore quicquam dubitavi. Tantum illud ve-
 lim fixum animo maneat tuo, me hac studia
 te potissimum authore ita esse complexum, Et
 cum nullam neque patria, neque meorum, neque
 adeo mei ipsius rationem duxerim, tum Verum te
 Unum iam esse, in quo totius fortuna nostra
 spes omnis nitatur. Sic enim certe fiet, non Et
 tu me quidem ames magis (nec enim potes,
 cum me in oculis feras) sed Et rebus nostris coram
 maiorem adhibeas, quam Io. Pinum adhuc
 adhibuisti

adhibuisse audio. Atq; hoc sanè loco mihi in
mentē venit, ad quam ille me spem Venetys
proficiscēs vocaret : cum tu interim haud ita
magnā ostenderes, ego autē multo languidiora
omnia, etiā quā tu proponeres, expectarē.
Sed quando ea est rerum humanarum con-
ditio, ut nihil temere neque sperandū sit, neq;
desperandum, sustinebimus nos, & quantu-
lancunq; tu nobis spem etiam nunc affers
sequemur, praesertim cum ad eam alendam
illud multum pertineat, ita vel ingenio vel
fortuna tua comparatū esse, ut amicis officiū
tuum non tam promissus, quā re & exitu
declares. Flaminium cum mihi cōmendas, scis
te currentem incitare. Diligitur enim à me
iampridem propter egregiā eius probitatem,
& planè Romanam indolem : qua mihi eo
quidem maiori cura futura est, quo in ipsa
magis elucet vno omnium, spemq; mihi dat nō
dubiam hunc vnum esse, qui maiorum suorum
laudibus aliquando respondeat, iam quintū
hic mensem vere perpetuo fruimur, atquo
alienissimo anni tempore illud Homeri recte
& surpare possumus, quod ille de olympi tran-
quillitate cecinit.

Οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὐτε πόντ' ἰμβριῶν
δύναται, οὐτε χιὼν πίπτειν αἶται, ἀλλὰ μάλ'-
αἰθέρα. Πέπληται ἀνέφελος, λευκὴ ἀναδι-
δραμὴ αἴθρα. Quid eo quidem planè
ad te

*ad te scribo, ut animo perspicias, quanta sit
huius nostri ocy felicitas, quane anniuersa-
rijs quidem hyemis frigoribus interpelletur.
Vale, Ex Urbe Patav. 6. Cal. Mart.*

CHRISTOPH. LONG.

Aug. Beatiano S.

II

ET si mihi dubium nunquam fuit, quin
eo erga me absentem animo adhuc esses
quem tu mihi istic meo tempore praestitisses:
non potuit tamen Vehementer non gaudere,
cū illud idem literis tuis mihi significares.
Quanquam enim perspecta amicitia officio-
rum commemorationem minime desiderat,
habet illa tamen, mea quidem sententia,
quiddam neq₃ insuave, neq₃ iniucundum:
praesertim cum ab homine amico, nihil ambi-
tiose studea sua iactante, sed officium inge-
nuè declarante suum proficiscitur. Quo qui-
dem consilio cum tu ad me nuper scripseris,
testerisq₃ te cum erga me semper fore, qui
difficilimis illis temporibus in dignitate no-
stra vel tuenda, vel etiam augenda fuisses,
neque adeò te vel Bembo ipsi in me amando
cessurum: sim planè barbarus nisi tibi eo no-
mine gratias agam, quamq₃ id mihi gratum
fuerit, te per literas meas certiore faciam.
Quod autem orationes nostras M. T. Cicero-
nis actionibus comparare es ausus, tōto più
mala

μάλα ποικιλῶς fecisti: ego enim me (quod
 tibi *ὅτι* affirmanti credas) tantum ab il-
 la planè divina eloquentia abesse reor, quan-
 tum ab hominis ipsius aetate distamus: nec sa-
 nè magis scripta nostra illius monumentis,
 quàm hac tempora planè aureo illi seculo
 conferri posse iudico: nisi tute fortasse illud
 mea causa tibi sumis, & summam eloquen-
 tiam summa innocentia definias: qua qui-
 dem ratione ne Ciceroni quidem ipsi bene di-
 cendi facultate cesserim. Atq; mehercule nul-
 la sum alia re adductus, & Defensionum na-
 strarum librum ederem, quàm & me cau-
 samq; meam toti Italia approbarem. Equi-
 dem si dicendi genus in eis probassem, non si
 ne nostro de re tota iudicio in apertum pra-
 didissent: & tecum omnino preclare actum pu-
 tem, si vir bonus existimor. Nam dicendi pe-
 ritiam atq; eloquentia nomen tibi tuq; simi-
 libus totum tuum relinquo. Verum de hoc
 genere toto plurius tecum agam, cùm plau-
 ocij nactus ero. Quod me ad extremum mor-
 nes, & te diligam, si me à te diligere & credo
 & cupio: ego vero mi Beatiane & trunq; pra-
 elare facio, feciq; quo te primum die cognovi.
 Nam & te quem ipse amarem dignum sta-
 tim iudicavi, & & te tu me inter tuos habe-
 res vehementer exoptavi. Nunc verò cum tuā
 erga me benevolentiam maximis studiis of-
 ficijs &

ficijsq; cumulari, certè hominem ipse me non putem, nisi te & faciam plurimi, & omnes in partes enitar, ut aliquando intelligas, me tibi memoriam benevolentiamq; quam debeo, cumulatissime prestare. Steph. Saulius, qui cum hic suavisime coniunctissimeq; Vivimus, me tibi salutem suis verbis ascribere voluit. Vale. Patavij quarto, Idus Iunij.

CHRISTOPH. LONGO.

Hieron. Nigro S.

12

TVerò Niger adeo neq; humanitate, neque Urbanitate à me victus es Ulta, quod tibi salutem in meis ad communes amicos literis semper ascripserim, Et me tibi vel propter literas tuas plenas officij, studij, diligentia, etiam plurimum debere cōfitear: qui tanquam in eo parum tibi satis fecisses, quod & presentis & absentis causam incredibili studio atq; singulari industria defendisses, scribendum etiam ad me, excusandumq; cessationē tuam honorificentissimis literis putavis: quasi Verò tu quicquā in eo deliqueris, in quo si quid flagitij esset, meum certè totum id esset, qui neq; tibi pro maximis tuis erga me meritis gratias egissem, neq; te rerum mearum certiozem pro mutua inter nos benevolentia fecissem. Atqui & utrunq; pridem tibi cumulate prestiti: idq; cum mea sponte quodam

dem, tum P. Alconij hortatus feci, quem tibi singularis mei erga te animi, scriptaq; ad te epistola testem fero: nec enim certe mei cupidior est, quàm tui studiosior. Voluit scilicet homo nostri amantissimus, atque meorum in te studiorum maximè conscius, epistolam prius legere, quàm eam ad te mitterem. Misi autem cum ijs literis, quas ad Iacobum Sadoletum, P. Paccium, Martium Castellanum Romam proxime dedi. Equidem cum tuaslegerem, satis mirari non poteram, quorum aut negligentia, aut improbitate ad te perlata non fuisset: praesertim cum suas reliquas redditas esse certo scirem. In ijs cum alia ad te multa scriberem, tum vero te hortabar, Ut orationem illam qua causam nostram defenderas, aliquando ederes. Esse enim ex re mea aut etiam totius Italia dignitate, Et transalpina gentes omnes intelligant, non defuturos fuisse innocentia nostra patronos, si per adversariorum impotentiam res legitimo Quiritum iure tractari potuisset. Id autem Ut faceres, eo magis à te contendebam, quod de eodem P. Alcyonio intellexeram, eandem orationem, qua tibi superiore anno exciderat potius, quàm conscripta fuerat, abs te politissima arte nunc esse perfectam. Quod si ita est, hortor te etiam nunc, Et per amicitiam nostram obsecro, Ut eam, si qua de causa

hoc

huc tempore minime edendam censeas, ad me tamen quamprimum mittas. Hoc si feceris, maiorem sanè opinione tua gratiam à me miseris. Extremum illud est, Et tibi persuadeas me daturum operam, Et ne te suscepti patrociniū unquam peniteat, etiam si orationem illam à te recognitam mihi nō miseris. Ea enim quæ in manibus habetur, iāq; olim vel apud ultimos hominū Morinos, aut etiā in Ultima Britannia à doctissimo quoq; legitur, & mehercule probatur, ea est prescriptio ne, Et dum extabit, non possit tuorum in me officiorum memoria non extare. Quid enim vel in aduersariorum nostrorum impotentia contumeliosius dici potuit? Vale. Patavij 4. Id. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Alexand. Paccio S. 13

Nondum planè constitutum habeo, placeatne Voluptatis an doloris ex tuis interio-
traxerim: Voluptatis. quod incredibilem tuā
erga me benevolentiam prae se ferrent: dolo-
ris, quod me humanitate abs te victum, neo
mibi iam integrum esse viderem, ea adven-
sus te usurpare officia, quæ tu amice quidem,
sed magno mehercule meo pudore praeipnis-
ses. Etenim cum tu ista doctrina atq; digni-
tate vir, ad me non amandum modo, quod
ipsam

ipsum sanè per se maximum est, sed etiam
 absentem scriptis tuis defendendum, tua
 sponte accessisses, par certe fuerat, aliquod
 me grati in te animi signum dedisse. Nec
 enim nesciebam quid tu anno superiore, ad
 Iulium Medicem, qui à Pont. Max. Græco
 Vel potentia, Vel authoritate plurimum in
 Italia etiam nunc potest, cum in mei commen-
 dationem amicissime, tum in causa nostra
 defensionem elegantissime, illo etiam meo
 tempore scripsisses, cum propter Vehementem
 aduersariorum nostrorum accusationem,
 magna non tam apud S. P. Q. Romanam,
 quam apud omnes Italos inuidia arderem:
 Et Græca nimirum epistola, rebus nostris cum
 magno tam insperato fueris, Et presidio Et
 ornamento, idq; cum me de facie nihil dum
 nosses, nec ego sanè quicquam minus, quam
 tam præclarum patrocinium istinc expecta-
 rem. Volui equidem eo tibi nomine singula-
 ribus Verbis gratias agere: Verum siue mo-
 beneficij tui magnitudo in ipso conatus arti-
 culo semper oppressit, siue digna ad id quod
 molebar oratio destituit, testificari tibi lite-
 ris meum erga te amorem nunquam potui.
 Curavi tamen (quod proximum erat) Ut
 per P. Bembum, Virum singulari tum sapien-
 tia, tum eloquentia præditum, intelligeres, eo
 me in te esse animo, quo planè debeo, hoc est
 in longo

longe optima. Hic tu quasi parum in eo tibi
 satisfecisses, quod ad me amandum prior ac-
 cessisses, quod absentis causam tanta graui-
 tate constantiaq; egisses, quod dignitatem
 nostram tuendam ac augendam potius su-
 scepisses, scribendum etiam tibi ad me puta-
 sti literas, quibus me ad firmandam inter
 nos amicitiam tum amantissime, tum hono-
 rificentissime inuitares. Iam perspicis opinor,
 quo me (nisi planè sim impudentissimus) pu-
 dore affici par fuerit, cum te partes meas at-
 tetulisse viderem, atque ea præcepisse officia,
 quæ a me sine nefario scelere, aut certe sine
 ingrati animi suspitione prætermitti non po-
 tuerunt. Et sanè commissum facinus admis-
 sumq; dedecus esset, nisi cùm mihi Verba ad
 rem tantam explicandam defuissent, tum
 me ad id tempus reseruassent, quo me tibi &
 gratias agere & gratiam referre simul posse
 sperabam. Quod cùm ita sit, patrocineturq;
 mihi aduersus hac omnia, partim mea erga
 te observantia conscientia: illud etiam tibi
 persuadere velim, me non potuisse litera-
 rum tuarum lectione non magnopere delecta-
 ri: neque ideo solùm, quod plena officij, diligen-
 tia, humanitatis essent, sed quia ipso mihi
 planè, non tibi modo gratulabar, cùm ea im-
 as, homine mihi tam amico, esse perspiciebam,
 quæ de insigni ad laudem doctrina tua mul-

terruerit

torum literis ante cognoram: Et simul quod
 perspiciebam me, aliquem apud te expurgan-
 di silentij mei occasionem esse nactum. Atqui
 Et ad id semel veniam, quod literis tuis cu-
 pere videris, sic habeto, atque existimes, te
 non illud modo esse affectum, Et inter nos
 perpetuo amemus (quod quidem ipsum cum
 tua nihil referat, mea certè plurimum in-
 terest) Verum me etiam daturum operam.
 Vt ne te huius ad me amandum inductio-
 nis animi voluntatisq, unquam peniteat.
 Pollicerer hoc tibi pollicens, nisi in animo ha-
 berem, re non verbis me tibi approbare, o-
 mnemq, vel cogitationes tuas officijs meis su-
 perare. Quod ne me temere scripsisse arbitre-
 ris, has velim literas apud te syngrapha, non
 epistola vim habere, Et mecum quasi obsi-
 gnantis tabellis agas, ut qua tibi hic recepi,
 sanctissime omnia observaro, hoc est, opinio-
 nem tuam in tuenda amicitia nostra stu-
 dijs meis vicerem. Vale. Patavij.

CHRISTOPH. LONG.

Stathio S.

14

ET si cum superiore epistola, scribendi ad
 te finem mihi fecisse arbitrabar, vel
 quia mihi ad hoc quidem literarum ge-
 nus non satis esse ocij intelligebam, vel quia
 te epistolam illam in eam quam volebam,

m. 2

E

Et optimam partem accepturum confidebā:
 commotus tamen proximis tuis literis, qui-
 bus subuereri videris, Et parum sincera fide
 in gratiam tecum redierim, scribendum ste-
 rum ad te putavi, cum Et literas tuas mihi
 non iniucundas fuisse cognosceres, tum Verò
 Et tibi significarem, gratiam nostram; Et
 quam de praclara tua indole semper habui
 opinionem, iniquorum sermonibus nunquam
 labefactam fuisse. Tuli equidem moleste,
 quod Vel illis de me tam facile credidisses,
 Vel ob non satis probatam à me quandam
 epistolam tuam, inimicitias mihi denuncia-
 res: Et te autem odio meo dignum existima-
 rem, adduci certè non potui. Nec enim nescie-
 bam, quid atati, quid ingenio, quid facilitati
 tua tribuendum esset: praesertim cum te non
 tam tua sponte, quam inuidorum meorum
 impulsu, eo progressum esse perspicerem. Itaq;
 egi tecum paulò quidem seuerius, fortasse
 etiam asperius, quam Et tu expectaras, Et
 ego me hercule Velim: sed nulla, mihi crede,
 iracundia permotus id feci, Verum aut ple-
 nioris intestini, ex quo tum grauius labora-
 bam, dolore concitatus: aut ne metu remissum
 ac dissolutum, imò Verò tibi parum amicum
 arbitrare, si in eo te leniter admonuissem,
 in quo ipse amicitiam nostram grauius la-
 sse videbare. ἀντὶ τούτου ἡμεῖς οὐκ ἀντι-
 στήνουμε.

λοιπ, οὐ μὴν ἐγὼ, οὐ δὲ μοι. Ego enim cum
 nullas cuiusquam inimicitias mihi suscipien-
 das existimo, tum neminem mihi non amicū
 esse cupio, qui ea quidem quae tu es indole sit
 praeclatus. Atque ut statim intelligas, quā te
 mihi iam non amicū modo, sed familia-
 rem etiam hac scribendi cōsuetudine putem,
 accipe quid ego in literis tuis desiderarim: nō
 qui eas magni esse momenti res ducam, sed
 cum et te ad eandem in scriptis meis liber-
 tatem et surpandā subinitem, vel potius tuā
 in scribendo ipse imiter (sic enim accipio) tum
 et in eo, quod me priorib. tuis literis non fe-
 cisse querebare, tibi morē geram. Quasi ex
 autem, quod eorum quae ad stomachum meū
 parum facerent, te officiose nō admonuissē.
 Iam primum, Salmonium amicū tibi atque
 hominem gratū esse scribis: id si ita est, cur
 in eum tam acerbē inueberis? Sin tibi hoc per-
 mittis, quod is de te atque nomine latino peſsi-
 me sit meritus, cur hunc eundē in eadem epi-
 stola, amicū tibi et gratū hominem esse
 praeclaus? praesertim si cum eo in gratia num-
 quā fuisti, aut certe his interpellatibus, quae
 tu quidē causaris, iniurijs, hodie esse non pos-
 sis? Quod et ita tibi tuo iure loqui liceat,
 illud quidem certe reticere non debuisti, sed
 omnino apertē scribere, quid tandem sit,
 quod ille nomini latino vitio verterit. Neque
 enim

enim id esse mihi facile persuadeo, quod te
 istuc dicere memini: solere civium tuorum
 multos recte loquendi rationem negligere.
 Nam ut homo grāmaticus, cum tu illum for-
 tasse barbarum appellares, id acerbius dixe-
 rit, nulla sanè tamen insigni contumelia no-
 men latinum affecisse, sed pro lingua latina
 dignitate potius egregie disputasse videatur:
 qui ab ijs latinum sermonem solæcismi fædi-
 tate interdum pollui agre tulerit, à quibus
 maxime castum incorruptumq; servari opor-
 teat. Nisi tu fortasse in ea sententia es, eos ut
 literas non multo doctrina studio, sed sola na-
 scendi conditione consequi existimes: atque
 eos qui longe à Latino orti sunt in ijs capeffen-
 dis operam perdere, Latinos autem homines
 simul ac nati sunt, in cunctis etiam diserte no-
 meroseq; vagare. Atqui certe non negabis ci-
 vium tuorum plerosque ne Latine quidem
 fovere, nedum Romani sermonis puritatem
 in postremis habere. At in Iani Lascaris, ho-
 minis tibi amici carmine, Versum, aut Ver-
 bum potius quoddam non probavit. Quid
 tum? an ideo tibi statim (ut Verba tua po-
 nam) arma sumenda credidisti, tanquam
 de re Latina prorsus esset actum, si quid ille
 in eo hominis præsertim Græci Versu impro-
 basset? Vnde mi Stathi ne huiusmodi patro-
 cinio transalpinis gentibus risum, Italæ sto-
 machum

macham moueat. Nam quod ad Ianum La-
 scarum attinet, est ille omnino mihi maiore
 & quasi sanctioris cuiusdam necessitudinis
 vinculo coniunctus, quàm tibi, quod eius mi-
 hi optima Roma opera vni in Gracis literis
 vti licuerit: sed non minus tamen Salmonio,
 quàm nobis amicus: nec medijsfidius indi-
 gnari solet, si quis scripta ipsius etià liberius,
 quàm par sit, censeat. Quod autem in eadem
 epistola braccatum quendā contumeliose ap-
 pellas, in eo quid tibi velis planè nescio, nisi
 tu fortasse in te lufisti, quem quidem cum Ro-
 ma, tum Lutetia Parisiorum, atq; nuper Ve-
 netijs nunquam togatum, raro penulatu, sem-
 per ferè braccatum conspexi. Atq; Et illud o-
 mittam, quo transalpinarum getium in Ita-
 los iniquitatem perstringis (nec enim te id
 ex animo dixisse reor, cum tu certè eos iam in
 vos animatos esse haud quaquam sis expec-
 tus) istud cuiusmodi tandem est, quo me sanè
 graniter repunctum iri existimasti si de pue-
 rili illa mea concione mihi obiecisses? de qua
 nihil amplius dicam, quàm quod S. P. Q. Ro-
 manae indicauit: qui me non solum ab im-
 iusmodi calumnia dijs hominibusq; aparo-
 bantibus absoluit, Verum etiam triumphum
 ex inimicorum meorum dolore iustissimum
 agere voluit, quando me, quod quidem nullis
 adhuc mortalibus contigit, absentem vixta-

tis doctrinâq; ergo ciuitate Romana dona-
 uit: missis etiam ad me Venetias &que pu-
 blice consignatis diplomatis duobus, quorum
 me altero Senatus, altero Trib. plebis, ciuita-
 tis iure singularibus verbis dignissimum in-
 dicassent: idq; cum alijs, &ti testantur, de cau-
 sis, tum certe quod Italiam & Urbem Româ
 eo laudassem modo, quo ante me mortaliū
 nemo. Quod eo sanè pertinet, & intelligas S.
 P. Q. Rom. ideo mihi maximum honorem ha-
 buisse, quod se maximum quoq; à nobis acce-
 pisse duceret. Quorum quidem secutus auto-
 ritatem populus Fluentinus, mihi non ciuita-
 tem modo suam, si me illuc ad instituendam
 bonis artibus iuuentutem conferrem, sed Vice-
 na præterea quina in annos singulos sestertio-
 rum nummū millia ex arario publico decre-
 uit: quod etiam mihi adhuc nostra patrūq;
 memoria &ni datum esse inficias non veris.
 Transeo præclara illa & in causam nostram
 perquam honorifica tot doctissimorum homi-
 num, tot principum virorū testimonia, ipsius
 denique decimi Leonis Pont. Max. de conten-
 tione item illa, qua mihi cum nonnullis Ve-
 stris amicis anno superiore Roma intercessit,
 iudicium: etiam postquam ille nominis no-
 stri delator, in me absente tanto plausu tan-
 daq; auditorum admiratione dixisset, & elo-
 quentiæ Romana cum eo & renixisse, &
 rursus

rursus extincta esse à plerisque credatur. Quo quid manifestius, plus valuisse apud a- quos iudices absentis innocentiam, quam ac- cusatorum gratiam atq; eloquentiam? quos id mihi potissimum tum obiecisse non ignoras, quod tu mihi nunc in epistola tua vitio dabas. Quod nisi hoc in genere, ea mea esset causa, ut quid sentiam nolim explicare, ostenderem alijs rationibus, cur orationem illam mihi exprobrare non debueris. Equidem innitens hoc vlcus refrico, sed veritus sum plane, ut si tacerem, ne & crimen ipse agnoscere & tibi parum satisfacere viderer, qui à me, si quid esset quod me in literis tuis offenderet, uti te monerem petijsti. Quare si quid contrà in his erit, quo te ipse laesum putabis, postulo à te meo quoque iure, ut in tua mihi culpa igno- scas, qui id mihi fecisse videor, quod & ratio, & ipse tu mihi praecribebatis. Vale. & te mi- hi chariorem esse tibi persuade, quàm ijs sis, qui nos committere tentarunt Patanij.

CHRISTOPH. LONG.

Merlino Gelafiano S.

Scribam ad te, cum vacabis uberius: nunc
 Senim eo tantum scribo, ut mihi non sa-
 tis esse ocij intelligas. Nam qui tuas attula-
 runt literas, ij cum longo post intervallo,
 m s quam

quàm eas ab te accepissent, mihi reddiderunt : tum eo certè ipso temporis puncto cum hinc proficiscerentur, nūquid ad te vēllere petierunt. Quo quidem etiam factum est, Et neq; ad tuos quicquam omnino miserim : in quo tibi tamen propediem E cumulate satis fecero, sed non in eam planè, quam tu te cupere ostendis sententiam, Et tibi pecuniam in sumptum suppedient. Si enim annum item unum aut alterum impetrabimus, pecuniam quoque impetrabimus : sin illud teneri non poterit, frustra nūmoram meminerimus. Quanquam hi, si fortunæ nostris Ets Voles, tibi defuturi non sunt. Nec enim aut tam parum locupletes sumas, aut tam pecunia cupidus, quin studia tua libenter ac liberaliter tue ri possimus. Sed hoc tui etiam, non solum mei fuerit consilij. Orationem quam tanto pere desideras mitto ad te, non satis quidem multis facturam illam, Et quæ ne mihi omni no placeat, sed hæc tamen ipsa illa est, cuius admiratione commotus Pop. primum Romanus, absenti mihi ciuitatis diplomata statim expedierit, quæ præsentis denegasset : deinde Fluentinus Vicena in annos singulos quina festertiorum nummum millia ex arario publico mihi decrenerit. Quod ipsum non tam mirantur Itali, ob pecunia magnitudinem, nūquid ea per se in eo docendi genere est plane
 admira

admirabilis, quàm quod insolens sit & adhuc inauditum, trans alpos accersiri hominem qui in media Italia Latinas literas conferat. Sed hac quoque perocinum. Salutem Belleio: (de quo non sanè belli, nec quales expectabamus rumores ad nos perferuntur, sed quos tamen falsos esse sperem,) cupio quidem certe. Vale. ex Urbe Patavio. V. Cal. Mai.

CHRISTOPH. LONG.

Simoni Villanouano S. 16

PErgrata mihi fuissent tua litera, si quàm nobis luculente ingenij tui elegantiam expresserant, tum incundum de vita tua rationibus nuntium attulissent. Sed id & antiquum est, & hand scio an etiam fato literarum quodam comparatum, ut quo quis ingenuas artes complectatur studiosior, hoc fortuna fluctib. iactetur acerbior. Hac enim, ne fortè nescias, mihi tecum est communis querela: nam etsi ipse nulla insigni, ut nunc quidem est, rei familiaris inopia premor, illud tamen eiusdem fortuna iniuria commissum esse video, ut ea sit rerum mearum tenuitas atq. angustia, ut tibi ista spe, ista probitate adolecētis, auxilium meum imploranti, nō dico

dico non opitulari, quod ipsum per se mis-
 rum est, sed vix benigne quicquam polliceri
 possim. Ego enim, quod te satis intelligere exi-
 stimo, pari literarum studio incensus & af-
 flictus procul à patria vitam ago, nō meis iā,
 aut quod par erat, meorum, sed planē alienis
 opibus casus meos sustentans. Verum quando
 nemini vni omnia deus concessit, nec ego quis
 quam ocio nostro esse ducam vel incundius,
 vel honestius, facile patior apud ceteros plas-
 opum residere: mihi certē nunquam in men-
 tem venit, istorum cuiquam invidere, quo-
 rum abs te insolentiam & iactationem fer-
 ri posse negas. Idem ipse de te censeo statuas,
 nec te inanibus istis curis conficias. Parvo ti-
 bi ad tuenda studia tua sumptu opus est: in
 autem nusquam homini studioso & frugē
 deesse potest. Sed ad epistolam tuam: in qua
 quod te mihi de literarum tuarum silentio
 tam multis verbis purgares, nihil sanē neces-
 se fuit. Quam enim ipse mihi in eo scribendi
 genere legem dixi, hanc ceteris quoque omni-
 bus dictam velim: ut tum denique literis,
 cum id vel nostra vel amicorum interfit, ut a-
 mur. Reliqua epistolarum genera, etsi me nō
 parum delectant, praesertim quas homo neq;
 stultus neque infans conscripserit, ea tamen
 ab amicis non magnopere exquiro, quorum
 officium ad mutuam animorum voluntatem,

non ad inania hæc studia, semper referendum
esse iudicavi. Sic igitur facies, & per me qui-
dem tacebis cum voles, & quandiu voles: ita
tamen ut mihi literarum tuarum sermo ces-
satione gratior sit futurus: sed ea, ut dixi,
conditione, ne tu in eo parem à me vel gratiā
expectes, vel diligentiam. Vix enim credas,
quān mihi in tanto ocio scribundis literis pa-
rum vacet. Quod porro te nobiscum vivere
velle ostendis, est id mihi quidem gratissi-
mum: sed quid te ea in re iuvare possim hoc
tempore, non planè video. Persequar tamen
vias omnino, ut mihi consuetudinem tuam in
optatis maximè fuisse aliquando intelligas:
quanquam id te iam intellexisse litera tue
significabant, & certè ita est. Amane te quo
primum die cognovi, spectaviq; ex eo tempo-
re semper, quemadmodum nobis de studiis
nostrorum rationibus inter nos commentari
sapius liceret: Verum nescius quid tu ea in re
animi haberes, curavi id scilicet adhuc len-
tius, quān animorum nostrorum coniunctio
postulare videatur. Nunc etsi mihi cōsiliis
tuorum rationes significasti magis, quān
explucisti, tamen videbimus diligenter ali-
quid, in quo sis tum certa tuendi ocij tui fides
(hoc enim tecum agere videris) tum eius
quān mihi tecum intercedere velim consue-
tudinis explorata facultas. Tu fac interim
animo

animo sis magno, nec quicquam esse puteranti, quod studiorum tuorum iter interrumpat. Qua nunc iacet afflicta, emerget, mihi crede, aliquando virtus. Vale. Ex Urbe Patavio. nono Calend. Iun.

Scripta iam diu epistola, nec eò data, quod cui rectè committeretur non esset, accepi alteras abs te literas, multo miserabilius quidē & tristius, quàm superiores, sed in eadem tamen rationem conscriptas. Itaq; hic mihi tantum admonendus es, ne te agnitū dēdas, quæ nec rationibus tuis quicquam profutura est, & studijs tuis multum etiam obfutura. Sed nec tam acerbus iste, quem impendere ostendis, casus videri potest, & cum eo tibi omnem libertatis & dignitatis spem abiiciendam esse existimes. Iam primum ea servatus, siquidem servatus dicenda est, alios mercede docere, tibi cum omnibus fere tui ordinis hominibus communis futura est. Deinde si sapias, nec ipse te nunc proiciis, & beres etiam inde fructus percipies. Denique non tam iustus abs te quenquam suis musis operas exactum puto, quin tibi cum tui rationem habere liceat, si non quatenus cupias, certè quantum boniini, qui & meditationis bono & moris, & in reâ disciplina viam rēalim ingressus sit, sufficiat. Postremo velim te mihi humanum esse memineris, qui iam pridem

non cum natura tua, qua quidem tibi contingit optima, sed cum fortuna, qua tum ò. omnino non sit pessima, lætari caperis. Id si diligenter feceris, nec spe fueris nulla. Et ista qualiacumq; sunt humaniter tuleris. Agerem hic de rebus tecum Et certius Et subtilius, si quibus conditionibus inuiteret, Et quo ipse sis statu, mihi aperte exposuisses. Nunc in rerum omnium ignoratione summa, ad quidnā potissimum literas meas accommodem, aut quid tibi consilij dem non planè habeo: sit tamen id caput, seruiendum tibi esse temporis: ego enim ne diu seruias, perficiam: operam quidem certe ac studij meum omne in ego tibi quam diligentissime nauabo. Extremum illud erit, quod etsi minimum prafidij affert, est tamen omnium certissimum. Persuade tibi in re familiari mea esse nihil, quod tibi non commune mecum esse velim. Iterum Vale. IIII.
Non. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

St. Saulio, & M. Ant. Flaminio S.

IF

ET si constitueram nihil ad vos literarum dare, nisi me vel scriptus vestri ipsi promouissetis, vel hic certè aliquid epistola dignum nobis occurrisset: tamen cum adhuc P. Alcyonius proficisceretur, ho-

mo

mo nostri ita studiosus, Et se sine meis lite-
 ris hinc discessurum esse negaret, scripsi has
 ad vos, pro summa vestra inter vos coniu-
 ctione, comuniter, quibus id à me unum in-
 telligeretis, eosdem nos adhuc esse, quos hic re-
 liquissetis, duntaxat Et pro re nata, neq, pri-
 stina vita splendorem, neq, ocij quietem, neq,
 singularem eorum quibuscum vno, erga me
 benivolentiam desiderem. Nam illam con-
 suetudinis vestra iucunditatem, illam sermo-
 nium, in quibus mihi erant ferè omnia sua-
 mitatem ita requiro, Et non in vicinam ali-
 quam domum, quod quidem fore initio pu-
 taram, sed in ipsam planè ultimam Britan-
 niam cum hospitibus meis demigrasse mihi
 videar. Sustinetat me tamen una Et conso-
 latur maturi vestri spes reditus: cuius expe-
 ctatione ne me dicta die longius suspendatis,
 vos etiam atq, etiam rogo. Quanquam enim
 nobis iam integrum non est, eodem Et posthac
 secto Et amur: ea tamen locorum vicinitas fu-
 tura est, Et totos dies inuncti simul esse possi-
 mus. Quid etiam? quid? quod scilicet in me-
 dijs istis curis ridere vobis liceat: ego certè ri-
 deo, non ea quidem ipsa qua nobis proponun-
 tur (sunt enim magna deliberationis) sed
 quod ad me aliquando tandem ventum sit,
 Solicitor crebris ex Germania literis, Et M.
 Lutheri causam suscipiam: ab Urbe Roma
 nuncijs,

*amicis, et hominē stylo persequar. Missi sunt
 utrinque ad me cōmentarij pleniores, pollici-
 tationesq̃, eiusmodi et omnino scripturæ
 sint, si id sine instituta studiorum nostrorum
 rationis incommodo præstare possim. Causa
 me interdū mouet, quæ quidem neque illu-
 strior, neque grauior alia unquam reperiri
 queat: cōtra me deterret negocij magnitudo.
 Nec enim difficilis quicquā esse puto, quā,
 non dico tantis de rebus copiose grauiusq̃
 dicere, sed eas vel Latinis literis illustrare:
 quod à nobis tamen perfici posse nondū plane
 despero. Commentabimur quidem aliquid, ne
 soli cessasse videamur. In utram partem? In
 utrāque scilicet, quo certius tota de re indi-
 care possimus: quanquam quò me vel grati
 animi officium, vel tot atatum gentiumq̃, cō-
 sensus vocet, non ignoratis. Et certe durior est
 Martini causa, quem & Pont. Maximus
 diris omnibus iam defixerit, & Caesar ipse
 nuper hostem iudicatis: sed nondum tamen
 bonorum omnium iudicium perdidit. Ger-
 mania certè ad eam hodie tuendam multo
 erectior est, quàm antea unquam fuisse exi-
 stimetur. In Pontificis causam si descendo, id
 periculis est, ne me potentioribus videar ven-
 ditare, atque eorum etiam flagitijs autorem
 præbere: in Lutheri, ne cōtra religionem sen-
 tire & facere aliquis existimet, qui hominē
 ne damna.*

damnatum defendam. Sed cum primū constitutum aliquid habuero, faciā vos fortasse vertiores. Salutem communib. amicis, nominatim autem Do. Saulio & Hectori nostro: nam de Io. Saulij valetudine ita sum sollicitus, ut hoc in genere nec quid scribam, nec quid à vobis petam satis reperiam: Vereor enim ne quod audire nolim rescribatis. Sed hoc Vestri fuerit consilij, sit ne de eo aliquid ad me mittendū: ego enim quod vnā absens possum, saluti eius vota facere non desino. Valete. Patavij. pridie Id. Iun.

CHRITOPH. LONG.

Steph. Saulio S.

18

*C*um ad XVII. Cal. Iul. tristem de Io. fr. ris tui obitu nuncium accepissem, scripsi ad te statim pro tempore pauca quaedam, eaq; ipsa te mihi quidem tum satis probata: quippe qui benevolentia magis erga te mea adductus, testificaturusq; tibi dolorem meū, eō festinanter descendissem, quā quod aut te virum fortissimum, casum istum tam acerbe ferre existimarem, aut si tu eo gravissimo accepto vulnere frangerere, ipse me tibi mederi posse confiderem, qui sanē consolandus eram, propterea quod fratris tui morte molestius nihil iam dudum tulissem. Verum
lectis

lectis hodie tuis literis, quibus mihi rescri-
 bendum putasti, cum magnum ex officij mei
 conscientia fructum cepi, tum vero ad mi-
 nuendum luctum tuum pusillâ illam meam
 epistolam multum valuisse cognovisti: qui uni-
 versum tibi tuum dolorem a me exhauriri
 potuisse significes, si certam tibi spem, bene
 cum eo, qui nobis occidisset, agi attulissem.
 Ego vero, quanquam nonnulla in eo mea est
 culpa, quod tanta de re subito & exigue
 scripserim, tamen te singulari propè pruden-
 tia virum istiusmodi rerum, praesertim quas
 in ore atque animo semper haberemus, mi-
 nime admonendum existimavi. Arbitrabar
 enim tibi homini è religione Christiano, nihil
 aquè in mentem tuam venisse, atque de illius
 manibus cogitare: quos quidem non modo
 miseros non esse, sed in aeterna illa ac beata
 domo aetatem agere, aetæ hominis vita te
 docere poterat. Quod ipsum etiam tibi à me
 satis significari tum putabam, cum ea illum
 probitate floruisse testarer, ut Probi cogno-
 mine merito nobilitatus esset. Atque ita est
 projecto mi Stephane, si cuius unquâ pietas
 atque singularis innocentia ab impiorum
 pœnis tuta caloque digna mihi visa est, Ioân-
 nem certe tuum ab hæc rerum humana-
 rum perturbacione, in divinas illas sedes
 migrasse non dubitanter affirmare ausim.

Non faciã ut hic singulas eius Virtutes atq;
 ornamenta commemorem, quibus illum &
 beatum fuisse dum vixit, et hodie beatissimũ
 esse iudicem: Vereor enim ne dum divina eius
 bonitati testimonium dare cupio, desiderium
 tuum refricem, vel dolorem potius augeam.
 Sed tamen si quemadmodum ostendis, &
 certe par est, simplex illa tibi de dolore ipsius
 cura relicta est, Valde iubeo sperare te, imò
 Verò planè confidere, non posse non optime
 cum eo illic agi, qui nobiscũ hic optime sem-
 per & sanctissime vixerit. Atque hac quidẽ
 de Ioan. fratris tui manibus: quorũ apud
 me tam explorata est salus, ut eos mihi ve-
 neratione potius, quàm misericordia prose-
 quendos putavi, atque etiam propitios tam
 exoptem. Reliquum est, ut humana ista om-
 nia qualiacunque sint, sapienter tibi & for-
 titer ferenda esse ducas, qui pra ceteris vni
 sapientia studiosis deditus, & eo animi ro-
 bore praeditus, ut quacumq; vulgus admi-
 ratur aut timet, ea ipse tu, si animum indu-
 xeris, contemnere possis atque despicere. In-
 duces autem facillime, si quod te facere ar-
 bisror, philosophiam ipsam nihil aliud esse,
 nisi perpetuam mortis commentationẽ sem-
 per memineris. Idem. Ex Urbe Patavij IIII.
 Calend. Sex.

BHRIST

CHRISTOPH. LONG.

Steph. Saulio S.

19

Siquid Enquā ex hominis mihi necessariū
 morte dolorem cepi, acerbissimū certe no-
 bis de Ioan. fratris tui obitu nuncium fuisse,
 tu pro meo in te tuosq; omnes, sed in illū in
 primis amore existimare potes. Tanti enim
 semper hominem feci, quanti apud me is esse
 debuit, quem & tu faceres plurimi. & ego
 mihi amicissimum esse iudicāre, tum verū ea
 probitate praeditum cognoscerem, qua illum
 Probi cognomine merito nobilitasset. Verum
 quid agas? sic nobis hunc casum ferendū esse
 censeo, quemadmodū decet eos homines, qui
 nec de amicorum immortalitate quicquam
 dubitent. & illum mortalem hic fuisse, & se
 non diu superstites ei fore sciant. Profecto
 cum mihi una sententia genus humanum
 iam inde à condito orbe damnatum esse in-
 mentem venit: cum omni spe praecisa nos ad
 ultimum supplicium omnes quotidie rapi & in-
 deorum nullā omnino illis aut fortuna, aut
 aetate, aut virtutis rationē haberi perspicio:
 facit ipse scilicet salutis desperatio, nō quidē
 ut omni doloris sensu careā (hoc enim nobis
 in tantis malis sit forte optandum magis,
 quā sperandū) sed ut quadā animi aequi-
 tate me sustentans, cum amicorum exitus

human

humanus feram, qui eodem ipse me duci
 Videam, tum vero ut de me precipue cogitē,
 Et hoc ipso vno me consoler, quod solatio re-
 lictum loci nihil intelligam, duntaxat quin
 nobis velimus nolimus perendum sit. Nam
 ut ista qua vulgo acerbissima putantur, non
 tam horreamus, quam multitudinis opinio-
 ne timenda sunt, hoc nobis ipsum cum per-
 suasionis nostra certa fides, tam etiam ani-
 mus ipse prestare potest. Quem quidem tu,
 cum Et natura sis natus optimum, Et mul-
 tarum rerum usu, multaque doctrina, Et
 quod caput est, religionis Christiana pietate
 instructissimum, feras ea moderate oportet,
 qua nec vitari, nec accusari à quoquam
 posse conflet. Hac enim lege in vitam ingressi
 sumus, ut aut statim occideremus ipsi, aut
 diutius vivendo, eos non sine dolore aliquan-
 do amitteremus, quos vel plures, vel aliter
 atque par fuerat, charos habuissimus. Scribe-
 rem plura, aut his etiam leniora, nisi tum ea
 te adhuc meminisse certo scirem, qua in hās
 tecum rationē multa nuper disputavi: tum
 vero eam esse animi tui formidinem, ut ne
 his quidem remedijs magnopere indigeas.
 facere tamen propter benevolentiam non po-
 tui, quin tibi hoc tempore meum vel officium
 per literas prastarem, vel amorem quacunq;
 ratione testificarer. Vale.

CHRIST

CHRISTOPH. LONG.

M. Ant. Flaminio S.

20

I Vcundissima mihi fuerunt tua litera, quibus cum alia multa nobis non ingrata, tum vero disertis illius philosophi Vanitatem atque ineptias facite admodum exequbare. Est is tamen mihi Flamini eo ingenio, ut non modo à bonis omnibus irridendus sit, sed pessime interdum accipiendus, vel potius quasi pestis quadam omnino cauendus: qua in sententia etsi iam olim esse ceperam, tamen nuper ab eo ipso in casum plane confirmatus. Nam cum post diem tertium quam superiores ad vos literas dedissem, ad me reuertisset, nec dum deliberatum habere se diceret, Strum institutum iter persequeretur, an vero se hinc Venetias, ad eos quos ibi agrotos multos reliquisset, curandos referret: cohortatusque essem hominem, ut si non aliam ob causam, certe quo consuetudine vestra perocium aliquando frueretur, istuc ire pergeret: hic tibi non ausum vir optime mihi quae charissime, qua homo impurus in te, patremque tuum enomuerit, commemorare. Nam Heclorem nostrum quasi hominem imperitum & indoctum longe aspernebatur: Stephanum vero, etiam ut auaritia sordibus inquinatum execrabatur, qui a se

n 4

LaZa

Lazarum Bonamicum tam facile dimisisset, quem duplicato opera pramio retinere potuisset. Tu verò (sed talia sunt, qua ne literis quidā honeste cōmitti possunt) tantū habeto, pessime illū de te & sentire & loqui. Ego qui tum intimis sensibus angerer, animi equitatem vultu egre sustinerē, sed simulatione tamen cā mihi tuendā arbitrabar; rogo hominem, vndenā illa, qua in te cōferret, rescinsisset, qui te vix de facie, idq; paucos ante dies, nosset: me quidē, qui tecum annum amplius vnum familiarissime vixissem, nihil in te quod non homine ingenuo, & iis quibus a puero deditus fuisses, optimis artib. dignum videretur animadvertisse. Hic Simiolus ille, cum aliquādiu hastasset, ne impudētia sua exitū alium credo, reperiret: Erras, inquit, Longole erras, si quod te vel ingenij, vel virtutis lumē in eo perspexisse putas, qui & ipse pedagogus sit, & pedagogo patre auoq; natus. Quid quæris? nisi equidem ipse hominis amentia: sed eiusdem quoque petulantis mercedicini flagitiis coercendum indicanti. Atqui Vides, quæ sit hic mea, præsertim aduersus istiusmodi homines, causa libertas. Itaque totum me ad sanandam, si qua ratione possem, eius stultitiam conuerti, verbisq; satis multis ostendi, non modo, quàm præposterum esset. & à boni viri officio alienum, aliena

Virtutis

*Virtutis detractio sibi laudis aliquid qua-
 rere: sed etiam quam illiberale in alienis vel
 inſte inſectandis vitijs libenter occupare.
 Qua quidē oratione haſtenus ille commotus
 eſt, ut fatretur me recte: quidem ſentire E
 monere, ſed ſe tamen nescio cuius tua epiſtola
 tam cito obliuiſci non poſſe. Verum indignus
 eſt, de quo tam multa: quia nec ipſa ſane ta-
 men ſcripſiſſem, niſi te pro mutua noſtra be-
 nivolentia admonendum putaſſem. Ut etiam
 atque etiam videres, quantum illi tribuendum
 committendumne eſſe iudicares, qui cum te
 ob os ita quemadmodum ſcribis, dilan-
 det, abſentem tamen tam acerbo diuexet, E quaſi
 reum perpetua oratione inſectetur: ne illud
 omnino reuerſituro, apud quem te accuſet: ſed
 hoc quoque ſingularis eius ſtultitia ſit argu-
 mentum. Quod mihi de literis à me tibi ſcri-
 ptis gratias agis, facis tu abundantiā quadā
 humanitatis tua, ut ea quoque grata habeas,
 qua niſi tibi libenter preſtarem, is ego certe
 non eſſem, quem tu me eſſe ſemper pradi-caſti.
 Quanquam illas non tam tua quam vel P.
 Alcioni vel etiam mea ipſius cauſa tum
 conſcripſi, qui E tuas elicere proſecto cuperē:
 E ita mihi tecum quoquomodo loqui vider-
 rer. Quod ſi rarius à me adhuc factum eſt,
 quā neceſſitudo familiaritasque noſtra poſtu-
 lare videatur, velim cum mihi id in primis
 n s moleſt*

molestum esse iudices, tum Verò me posthac non commissurum credas, Et illo vel temporum vel locorum intervallo iter amoris nostri & officij mei facile interrumpi possit. Tu modo fac, Et quam mihi tuis ipse literis diligentiam navare cepisti, eam mihi in reditu Vestrum nihilominus prestes, id est, Et de rebus istis omnibus me quam accuratissime certiores facias. Nec enim nescis quam ego sum istiusmodi rerum curiosus, neque sanè à me dici potest, quam mihi in eo quod de principum istorum conatib. scripsisti grati feceris, Itaque res eorum gestas, vel eventum belli potius à te expecto: qua quidem expectatione ne me diutius torqueas vehementer à te peto, & si pateris, etiam te rogo. Salutem Do. Saulio, & Hectori nostro. Vale. Ex Urbe Patavio. IIII. Cal. Sextil.

CHRISTOPH. LONG.

M. Ant. Flaminio S.

21

Scripseram nudiusquartus cōmuneis ad te & Ste. Sauliū literas, daturus eas P. Alcyonio: qui cū istuc iter haberet, se tamē professionis suæ cōsiliū abiecturum potius, quàm sine meis literis ad vos Venturum esse ostenderat. Sed nosti hominis ingenium: ille enim & cæna, quam ei opiparam hic dede-
ramus

ramus, & laudum, quibus à nobis ornatissimus discesserat, & literarum, quas summa contentione ut festinanter scriberem pervicerat, oblitus, profectus esse dicitur: quod vos idcirco scire volui, ut meis verbis hac de inhumanitate cum eo expostuletis. Quanquam idipsum de quo querer, non omnino incommode nobis cecidisse videri possit: ea enim ijs literis incaute commiseram, qua illum in primis celatum esse cupiebam. Perfecerat scilicet pristina nostra consuetudinis usus, ut magis quibuscum agerem in mentem mihi veniret, quam cui literas daturus essem satis meminisssem: eas porro ipsas, cum aliter instituisse, tibi tamen vni inscripsi, quod eodem fere tempore de lo. Saulij obitu sum à Casare Fulgoso factus certior. Ita visum est faciendum, ad Steph. Saulium precipuas & isti tempori accommodatiores mittere. Tu si gravabere mihi Latine scribere (scio enim quam hoc in genere tibi nunquam satisfacias qui ceteris, mihi crede, satisfaceres, si quantum in eo valeas, tantum auderes) per me quidem Italice scribas licet, idque ita denique, si quid habueris quod me scire nostra intersit: sin minus tacebis quoad voles: voles autem tandem me a thore, quandiu nihil erit quod scribas. Salvere à me iubebis Do. Saulium & Hectorem nostrum. Ex Urbe Patavio 17. Calend. Iul.

De

De ludorum apparatu, & tota decursionis ratione, hoc est, quis cui commissus esset, qui rem strenue gessissent, qui palmam denique tulisset, item qui in arena corruissent, qui & quot & quatenus hastas infesto cursu confregissent: breuiter singulorum dierum acta & casus ad te diligentissime, & pollicitus eram perscripsissem, nisi Bernardini contentione perfectum fuisset, primum & res ad Idus reijceretur, deinde etiam & S.C. tolleretur. Itaque scito legitimos ludos à nobis nullos spectatos esse: tantum Voluptatis modo, quantum cum tu hic ader. as percepisse.

CHRISTOPH. LONG.

Simoni Villanouano S. 22

E*tsi minime dubitaram, quin mea tibi apud Fr. Rubrium litera magno essent adiumento futura, quem mea causa omnia & Velle & cupere sciebam, gratissimū mihi tamen fecisti, quod quamvis te liberaliter complexus esset, ad me diligenter scribendum putaris. Perfecisti enim tuis literis, cum & rebus tuis bene consultum à nobis esse intelligerem, tum Verò & ibi quasi praesens summa cum Voluptate gratularer. Istam igitur Urgebis facultatem mi Villanouane, & quantum tibi semper optauimus ocij, tanto nunc perfuere. Tu modo fac, & ut eius tibi ratio diligenter*

genter constet, & nos scriptis aliquando incessas tuis, praesertim si quid erit: quod ad me de Rep. scribas: quanquam enim nullā eius mihi partem attingendam putavi, qui nihil hoc ocio ducam, neq; sanctius, neq; suavius, tamen non dici potest, quā quid in ea geratur, misceatur, turbetur, scire cupiam. Suave est enim mari in magno: nosti cetera. Neque verò multum velim in eo scribendo penas industria: plebejs aut etiam gallicis vertis per me quidem ea exequare licet; modo ut ne quid eorum qua literis recte committi possunt, me lateat, etiam si sine capite, rumore, nuncio, ad te delata fuerint: quibus tamen notam aliquam ad caput velim affigam, qua certis ab incertis discernantur. Id ut facias te tam rogo vehementer, quā quid vehementissime: vix enim credas, quā sim eius generis rerum curiosus. Velim meo Verbis Vercellano nostro salutem referas. Vale. Ex Urbe Patruio Calend. Iul. Sed heus tu, ita ne vel area nostra confidis, vel tanti tuas epistolas facis, ut in singulas binos sestertios tabellario ascribas. Assē tantum opus erat, est q; is legitimus vel in pleniores literarum fasciculos sumptus: nisi tu fortasse proximis euarriā deberi putasti, cuius quidem rei te non mea magis, quā tua causa certiorē faciundum putavi.

CHRI.

Non putavi me tibi, quam de Villanovano nostro mihi gratum fecisses, aliter posse ostendere, nisi in eo declarando novo literarum genere & latine tecum agerem, qui gallice adhuc egerim: & quanquam in eo nihil à singulari tua vel in studiosos omnes liberalitate novum, vel erga me benevolentia alienum fecisse videre: tamen scito me tantum ex isto tuo in ipsum beneficio voluptatis cepisse, quantum literis exprimere non sanè possim. Scripsit enim is ad me qua abs te humanitate acceptus esset, quid tu sibi mea causa promississes, quid etiam iam praestitisses: quibus de rebus primum tibi, & ut debeo, maximas gratias ago, qui tanti literas meas feceris, & is lectis non solum opera, qua quidem fuisset cōtenti, sed opibus etiam tuis hominem adolescentem, optimam quidem illum atq; doctissimum, sed fortuna iniuria abiectum, tuendum tibi ornandumq; suscepis. Deinde tibi recipio, te ex ista liberalitate tua maiores in dies singulos fructus perceptum esse: is enim apud te iam est, qui cum magno tibi quotidie & sui multis in rebus esse queat, tum vero eas colat & tractet artes, quibus nominis tui dignitatem etsi domi forisq;

foris q̄, claram satis illam, illustriorem tamen
possit reddere. Sed hac illum prestare malim,
quam à me predicari. Extremum illud est
quannus hominem sua iam causa commen-
datum habeas, sis q̄, in eo quod ei pollicitus es
vel constantia tua causa permansurus, nihi-
lominus tamen abs te maiorem in modū pe-
to, ut quemadmodum cepisti, eum tu omni
tua benevolentia atq̄ liberalitate complecta-
re. In Britannia qui tumultus adhuc sint, à
te Vehementer expecto: ecquid item Insu-
bres rerum novarum moliantur. Mera hic enim
nobis narrantur monstra: copias nostras in
Pyrenæi montibus omnes ferè casas esse: Frā-
cis cum ex Eburonibus sese in regnum trepide
recepisse: Pont. Max. noua consilia capere: Me-
diolanæ res male pacatas esse: Barrensem cū
magna Germanorum manu admentare: Hel-
uetios cū Casare sentire. Quæ etsi magna
ex parte vel omnia potius falsa esse non du-
bito, atque à Casarianis ipsis conficta, facies
tamen si me amas, & si quid explorati habes
de omnibus certiore. Vale. Ex Urbe Pa-
tauis. Calend. Iulij.

CHRISTOPH. LONG.

Simoni Villanouano, S.

24

Acepi hodie tuas literas post horam octa-
uam, quæ mihi iucundissima cum fue-
rint

rint (eos enim quos in primis expectarem de
 Rep. nuncios attulerunt) hoc tamen asperse-
 runt molestia, quod me tibi calumnia nomine
 suspectum esse significarent. Ego. Verò mi. Vil-
 lanomane tantum abest, ut te, quem multis de
 causis facio plurimi, in crimen vocare velim,
 ut ne calumniam omnino gravem à te pas-
 sus, tecum sim unquam expositurlurus. lo-
 cari scilicet tecum tum volui, atque te inte-
 rim hominem planè hospitem improbitatis ta-
 belliorum, quibus nos prada esse, dolebam, le-
 viter admonere. Nam quod epistolas tuas ne-
 minime quidem abs te putari scribis, agno-
 sco e quidem modestiam tuam: sed tamen sci-
 to eas à nobis in maximis poni, neque à te
 quicquam mihi hoc tempore fieri posse gra-
 tius, quàm si talibus de rebus crebro me &
 diligenter certiores facias: ita tamen ut ea-
 demum literis committas, qua prolata, tibi
 fraude futura non sint. Malo enim aliqua
 nescire, quàm te mea causa quicquam peri-
 culi adire. Percrebuit hic rumor atrocior
 quidem ille, quàm ut libeat credere, sed con-
 stantior, quàm ut omnino contemni debeat:
 Tacitam de cælo Mediolani Iouis arcem, nu-
 per conflagrassè. Tu si quid exploratius istic
 erit, de eo statim ad me scribes. Vale. Ex:
 Urbe Patavio. Non. Quintil.

CHRI-

CHRISTOPH. LONG.

Franc. Rubrio S.

25

S Imen Villanovanus certicrem me hodie per literas fecit, addubitare te, num epistolam quam ad me nuper latinam dedisses, acceperim. Ea verò mihi reddita est fuitq; gratissima, & quod inter nos dictum liceat, multo etiam quam expectarem elegantius conscripta. Sed Vercellani scilicet nostri atq; ipsius Villanovani consuetudine iam factus est orationis tua cultus nitidior, quàm tibi per nostrorum iureconsultorum literas adhuc licuerit. Ad eam autem nihil rescripsi, vel quod necesse non putabam, vel quod te mea causa ab regijs negocijs abduci nollem. Scio quàm hoc praesertim tēpore laboriosam obeas legationem, quàm item hoc scribendi genus ociosorum sit hominum, non corū qui in magnarum novarumq; rerum deliberatione totos dies versentur. Sed tamen si quo literarumstrarum studio teneris, faciam ut in eo officium nostrum posthac ne desideres: tu mihi modo fac epistola argumentum semper praebeas: hinc enim nihil est quod expectes: istuc omnia vndiq; ad te perferuntur. Sed ne planè sit inanis epistola, scito quae de copijs nostris in Pyrenaeo censcisis ad te nuper scripsi, & tu vera esse negas, cum hic omnia in dies

dies singulos magis ac magis confirmari. Legi equidem heri epistolam Venetijs missam qua duas nostras legiones cum aliquot equitum turmis & decem Germanorum cohortibus subito Hispanorum aduentu oppressas esse nunciarent: quod quidem ut credam, etsi adduci non possum, facit tamen istorum vel constantia vel pertinacia, ut etiam nunc animi pendeam. Tu mihi hunc, quaso, scrupulum exipe, atq; ea tota de re paulo me accuratius certiore facendum curato: tibi enim ad hoc ipsam non satis esse oculi intelligo. Vale. Ex Urbe Patav. 3. Id. Quintil.

CHRISTOPH. LONG.

Simoni Villanouano S.

26

A Coepi binas abs te paucorum dierum intervallo literas, easq; & officij & rerum novarum plenas: quod ipsum cum dico, non iam expectas, opinor, ut illas mihi gratas quoq; fuisse adijciam: id enim tu, vel faciente me, certo scire potes. Tu modo fac, ut quam mihi adhuc istic navasti diligentiam, in ea mihi praestanda pari studio atq; assiduitate perseveres. Neq; vero te cessatio mea deterreat (scis enim quam sim in scribendo natura piger) sed si me amas, hoc saepius mecum agito, quod ad excitandam ignaviam nostram crebrioribus literis opus esse perspicias.

In eo etiam mihi veniam abs te dari velim.
 Et mea post hac causa sis paulò quàm adhuc
 fueris istiusmodi rerum curiosior. Ego enim
 qui à spectaculis & ludis non valde abhor-
 ream, principum nostrorum turbas & motus
 quasi scenam aut theatrum aliquod wolvū-
 dōv mihi libenter propono. Sed hac tuo ta-
 men commoda omnia. Nunc ad literas tuas:
 in quarum posterioribus, quod significas exer-
 citus nostri cladem maiori nobis esse infamie
 quàm fuerit rebus illis detrimento, pau-
 cos enim omnino in ea pugna cecidisse, velim
 ita sit: sed tamen hic pro certo habetur, cum
 copiarum nostrarum ducem in hostium ma-
 nus vivum devenisse, tum vero regnum vni-
 versum ab Hispanis eodem victoria cursu re-
 ceperatum esse. De Pompeia quidem, qui-
 dem, qua ipsa Vasconum caput esset, quin in
 hostium potestate sit, hic dubitat nemo. Fa-
 num autem Iovis, quod est in saltus Py-
 renæi faucibus oppidum munitissimum, à no-
 stris adducteneatur, nec ne, nondum explora-
 tum habemus. Ea igitur de re certiores nos
 quàm primum feceris, simul & qua pace,
 quibusque præsidys Mediolanum firmatum
 teneamus. Nam ne illa quidem qua vel-
 lemas afferuntur, tametsi Lautrecum cum
 non contemnendis Aquitanorum & Hel-
 vetiorum copijs in Italiam advenire au-

asmas. De militari Bellai nostri tribunatu, bene Velim omnino: quanquam enim Marticum Musis haud ita belle conveniat, sunt ea tamen illa Vel prudentia Vel suavitatem, Et ferociam eius nil difficulter in potestate sua habitura Videantur. Mitto tibi literarum fasciculum, quem Velim Lutetiam diligenter perferendum cures. Id autem facillime ex sententia nostra confeceris, si in eo Rubri nostri, Vel opera, Vel auctoritate Et si Voles: quod Et facias, Et Et ei plurimam meo Verbis salutem imperias, à te Vehementer peto, Et si pateris, etiam rogo. Quotiescunq, à me tabellae, cuiusmodi ha sunt, exteriore sui parte rubricae oblitas accipies, scito tibi nihil earum nomine tabellio persolvendum esse: me quod opus erat, hic erogasse. Vale. Ex Urbe Pata. 11. Calend. Sextil.

CHRISTOPH. LONG.

Simoni Villanouano S. 27

Nihil erat, quot te mihi de literarum intermissione excusares, quam nullam adhuc fuisse Video, etiam si tu in Formiano quodam tibi relegatus esse Videare: tum vero omnia sic suspensa esse intelligo, nihil omnino Et sit, quod ad me pro certo scribere potueris. Duas illas, quas te mihi misisse scribis epistolas, accepi, fueruntq, mihi incundissima: nec

nec tamen eiusmodi, Ut respondendum illis
 quicquam fuerit, prater illud; magnam me
 ex earum lectione voluptatē cepisse: sed quo-
 tidiana huiusce rei testificatio, ex amicitia
 nostra sublata iam esse debet. De Antonij
 Præsiani ad Iccium portum profectio, iam
 pridem hic audieramus. Qua Verò de Lau-
 treci equitatus legionumq; numero prid. Ca-
 lend. sextil. nunciasti, nemo hic credit, con-
 traq; omnia qua nolim huc afferantur: Illū
 cum tyrone & collectio exercitus, tum par-
 ua, ne easatis fida Helmetiorum manu Me-
 diolanum venisse: Pontificis copias & genere
 & numero firmissimas, iam in Hostico ca-
 stra posuisse: Exercitum nostrum oppidorum
 munimentis se tueri: Sex Retorum milia in
 Mantuanum agrum ex Germania perua-
 sisse: In Ulteriore autem Gallia Caesaris copias
 in dies singulos magis ac magis augeri: Ro-
 gi decretum esse bellum ducere, nec nisi ex oc-
 casione summa manum conferere. Qua in
 sententia si ille perstiterit, planè vicinusq;
 sin minus, Ut etiam superiores discedamus.
 Vereor tamen ne magno nobis constet victo-
 ria: sed hoc deus aliquis viderit. In Hi-
 spania audio eas ciuitates, quæ se in liberta-
 tem vendicant, & expugnasse oppidum,
 in quo Ioanna Regina à principibus adser-
 uaretur: atque eo casu liberatum esse Gal-
 lorum

lorum praesidium, quod in arce Pompelonensi ab Hispanis obsideretur. Soluta enim obsidione recurrisse illos statim in intimam Hispaniam, Regina opem laturos, qua in plebs potestatem iterum venisset. Quod si ita est, ducesq; nostri tanto fortuna beneficio sunt Es, non dubito quin omnis iam Vasconum regio ad imperium redierit. Tu si quid hac de re exploratus istic erit, facies mihi notum id sit: itemq; illud, quam in Galliarum parte Caesaris Reguq; exercitus paruo flumine dividantur. Mirum enim, nihil de eo certi nobis adhuc esse allatum. Illud penè prateri, quod minime omnium velim: Regi stare sub signis in Gallia, equitum quidem millia circiter quindecim, legiones vix septem, sed eas virtute fideq; praestantissimas. Casarem vero in cogendo exercitu adhuc esse occupatum: sperari autem ut propediem equitatu nos aquet, peditatu longe superet. Tu de his omnibus, Et si quid praterea novi, ad nos curiosius scribes, atque mea causa res huiusmodi omnes sagacius aliquando odorabere. Cum enim ostendas te ea tantum scribere, quae ex praterente exceperis, venit mihi in mentem suspicari, te parum mea causa laborare: sed non plus tamen contendo, quin rationes tuae patiantur. Vale. Ex Urbe Patavio VI. Idus Sextilis.

CHRI

Non cōmissem ut tua me epistola primo
 opprimeret, quā tu à me literarum
 aliquid accepisses si vel tibi esses certum ha-
 buissem, vel quid ad te potissimum scriberem
 mihi in mentem antea venisset. Scis enim
 eam temporum tuorum rationem adhuc fuis-
 se, ut neq, tu, propter varios navigationum
 tuarum cursus, certo loco confederis: neq, ego,
 propter casus tui acerbitalē, illo tecum scri-
 bendi genere agere potuerim, qui nec quo te
 consilio iuarem, nec quod tibi pollicerer, ha-
 berem, nec te virum fortissimum omnino con-
 solari auderem. Itaque etsi ad literarum tua-
 rum lectionem erubui, quae cessationem quo-
 dammodo mihi exprobrarent meam, libera-
 runt me tamen eadem ipsa magna molestia,
 quod & te Romam saluum venisse signifi-
 carent, & eam pra se animi tui ferrent ma-
 gnitudinem, ut gratulandum potius virtuti
 tuae, quā te cuiusquam oratione confirman-
 dum iudicaret. Sic enim certē me tu in tan-
 to rerum tuarum naufragio, cum de te spe iu-
 bes esse maxima, tum vero ne tuorum incom-
 modorum nuncijs quicquam perturber coher-
 tatis: ut & priscam illam vel in te Sino, Po.
 Romani fortitudinem mihi videar agnosce-

re, & in eam interdum etiam spem veniam.
 Ut te fortuna aliquando complectatur vnice,
 quem illa iam aliquot annos terra marique
 sacētā infectata sit acerbissime. Sed hoc ipsa
 viderit: te quidē certē apud mortales omnes
 plus ex ista tua constantia laudis relaturum
 perspicio, quā illa aut tibi iam ademerit,
 aut etiam in posterum rebus tuis nocere pos-
 sit. Quare frui isto tuo mi Tomaroti inuictō
 animi robore, & quod iam summa omnium
 nostrō ū admiratione facis, speres omnia sem-
 per optime: & quemcunq; fortuna tulerit ca-
 sum, hūc tu excelsō atque elato animo perfer
 sapientissime. Flaminium tuum, vel nostrum
 potius, quod mihi commendandum non du-
 xisti, id quidem & ipse facile passus est, & tu
 mea sententia, recte auguratur: neq; enim
 illa cuiusquam commendatione illi apud me
 opus fuit, quem vel eximia sua virtus, vel
 suauissimi mores atq; singularis probitas mi-
 hi ita commendet, ut neq; chariorem eo, neq;
 coniunctiorem hic planē habeam neminem.
 Certē nullum à me bene de eo merendi tem-
 pus amittitur: quod ipsum hoc facio libētius,
 quod quotienscunq; eum video (video autem
 nullo peno non die) expressissimam quandam
 animi corporisq; tui imaginem mihi videor
 intueri. Tibi autem quantum debeam, ipse
 mihi locuples sum testis. Sed de mox in eum
 officijs

officijs spero te iam, & malo ex aliorum, vel ex ipsius etiam literis, cognoscere. Quod autem me ad aetatem nostram scriptis meis illustrandam adhortaris: ego verò me abs te magnopere irrideri putarem, nisi ista te cum simplex & aperta animi tui altitudo, tum verò perspecta mihi iampridem tua erga me benevolentia ab omni eiusmodi illiberalitate vendicaret: nam quis ego tandem sum? Sed nihil faciam inepte, nec committam. Ut me autore, quisquam de me male existimet. Tantum habeto, à me non modo id nunc quidem non agi, ut aetas nostra, sed nec omnino ut nomen, de quo etiam me admonuisti, illustretur meum. Vides tu quoque opinor, quae sint hodie loco Romanae & artes & literae: quae tantum abest, ut studiosis suis aut honorificae esse, aut fructuosae putentur, ut semper quidem fidem illa, saepe etiam existimationem nostram labefaciat. Quid in ijs igitur, inquires, operam tuam ponis omnem & industriam? dicam tibi, & vere mehercule dicam, sed ea lege, ut tibi hoc dictum arbitrere vni. Teneor incredibili earum voluptate, atque ea eius sane modi, ut etsi ipsae de re, de valetudine, de dignitate etiam nostra plurimum in dies singulos detrabere sentiam, non possim tamen neque adeò velim illa omnino ratione ab illis abduci. Iam istuc, mera est, inquires

insania. Mera prorsus: sed qua me tamen interim omni istorum sapientia magis delectet. Verum de his plura, cum ex te intellexero, quam vacuo sis & parato ad has nugas accipiendas animo. Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

29

R Eddita mihi sunt hodie tua litera, & cum ijs à Pont. Max. Lutheriana causa commentarij, quod ad summi quidem Pontificatus rationem attinet, plures omnino illi: in eo autem in quo maxime urgemur, plane nudi & inanes. Nihil enim facile in ijs reperias, quod vel ad manuum expiationem, vel ad lustricam vinorum confessionem, vel ad innocentia restitutionem, vel ad cetera qua ille in disceptationem vocans multa misceat, quicquam pertineat. Quisnetiam ad maximi sacerdotij confirmationem alia ibi fere afferuntur nulla, nisi qua in Pontificum libris, & in perurgatis istis theologorum disputationibus iactantur. Ea autem esse eiusmodi omnia, ut cum per se infirma sint, & imbecilla, tum vero ab aduersarijs iamdiu explorata, nec tu ipse quidem ignoras. Sic tamē debemus operam, ut ne quis à nobis boni civis officium recte desideret: quanquam hac in re,

NONO

neno quodam & adhuc inaudito molestia genere distrahor: qui non possum, neque istorum quorum & probo & scripturus sum causam, ita laudare meres: neque illorum quorum odi partis & improbo consilia, vitam quoque magnopere damnare. Quid enim illis prater causam deest? quid nobis prater ius à maioribus traditum superest? Pro eo tamen iure, quod ego planè divinum esse mihi persuadeo, nobis non modo stylo, Verum etiam, si res cogat, pilo & hasta dimicandum esse censeo. Sic igitur ad scribendum descendo, ut omnes facile bonos intellecturos sperem, me nullis in hunc sensum, neque beneficijs esse alleatum, neque cuiusquam iniurijs compulsam. Tamen si mihi Bembe iam nunc animo perspicio, ut neque istis pugnandi cupidus, & illo sum modo satis facturus: ardentius enim me (scio) & contumeliosius vellet scribere: neque ab ijs quorum potissimum salus agitur ullam omnino gratiam relaturus: neque enim me sua unquam causa huc descendisse, sed temporibus servire voluisse existimabunt. Verum hoc Deus viderit. Ego enim quam persanam sustineam non ignoro, cum Christiani hominis officio functurum me confido, tum verò quicumque fuerit exitus, consiliorum meorum conscientia me sustentabo. Quod me in Patavinum tuum non in-

uitas

*Vitas facile patior. Nec enim fortasse tibi istuc
satis est tecti, & quadam etiam hic à nobis
perpoliuntur opera iam olim instituta: sed
tamen te propediem Videbo. Vale. Ex Urbe
Patausio prid. Cal. Quint.*

CHRISTOPH. LONG.

Flaminio Tomarotio S. 30

B Reuitate literarum, qua mihi tecum per
te uti licet, eo nunc utor libentius, quod
nihil eiusmodi possim ad te scribere, quale &
tu expectabas & ego mehercule optarem.
Nam cum mihi *Avowwix* illa mea liberum ni
hil adhuc reliquit, tum Verò hominem tam
graviter agrotantem offendi, ut mandata
tua ei exponere alienum putarim, præsertim
cum de angustijs eius ex Grimoaldo nostro
aliquid odoratus essem: & mihi in sermo-
ne iniecisset, nihil esse quod vel ipse hoc tem-
pore a Leonte expectarem, quem quidem tã-
ta pecuniarum angustia premi constaret, ut
ne suis quidem parceret, & pontificatus iam
olim consecrata pradia proscriberet, & fa-
ctum argentum omne aurumque in stipen-
dium militare iam signasset. Itaque mihi li-
macum ritu, meo victitandum esse succo Vi-
des: tibi Verò polyporum modo brachia tua
circumrodenda, atq; adeo nisi te deus aliquis
respe

respexerit, planè denotanda. Non sunt hac ridenda omnino, qua studijs & ocio nostro tam sunt inimica: sed nosti ingenium meum, qui malim omnia ridere, quam flere. Vale. Venetijs, VI. Calend. Octobr.

CHRISTOPH. LONG.

Steph. Saulio S.

31

LEgit mihi Nicolaus Leonicus lsteras à te sibi nuper missas, neque tam opinor, edigit & quam tuistic rerum tuarum rationem instituisse, inde fierem certior (id enim paucis omnino verbis ipse commodius exposuisset) quàm & ex ijs, quantum prisca ac germana illius eloquentia studio proficisses, cognoscerem. Ac mihi profecto genus earum tum quidem eiusmodi visum est, & quamquam te ista tum natura, tum industria praeditum nihil non facile consecuturum speraram, & sinceres tamen expectationem meam: simul & Leonico ipsi subinviderem, què tanta scriptorum tuorum elegantia beares: tibi vero tacitus succensere, qui nihil ad me prorsus scriberes, hominè (& cetera omittantur) tibi vel studiorum societate còiunctissimum, vel multis etiam & magnis de causis amicissimum: dissimulabam tamen dolens, expectabamq;, & de maturo tuo ad nos reditu aliquid

quid tandem adscriberes, cum ecce in extremo earum turbo, quo repente in venientem annum reiecti sumus. Quid quaris? ex re, nisi te facerem plurimi, haud ita magna, magnum (mihi crede) accepi dolorē, qui & Leonicum elatum viderem, & me non solum literarum tuarum fructu orbatum, Verum etiam, qua me una adhuc sustentaram aduentus tui spe planè destitutum perspicere. Itaque tibi has statim, dolenter quidem sed amāter scriptas, misi, ut quādo mihi suavisima tua consuetudinis & suū tādū curandum esset, saltem literarum tuarum iucunditate desiderium nostrum lenires, atque adeo non nihil adscriberes, quo nos tibi adhuc cura esse communibus amicis fidem facere possemus. Quod enim à discessu tuo & ipse statim ad regiū hunc adulescentem me contuli, & tu ad me nisi semel, & breuiter, & nulla tua erga me voluntatis significatione, idque sapius à me provocatus, scripsisti, adduxit ea scilicet res in hāc opinionem certos homines, ut te mihi immutatum suspicarentur. Ego qui te ex animo meo metior, & à me amicitia nostra fidem sancte cultam esse mihi sum conscius, non quidem istorum sermonibus omnino commoveor: sed admonendum tamen te puto, ut aliquid des hominum opinioni, neque commissum velis, ut taceantitas tua in eam, quam minime decet, partem.

partem à nonnullis interpretari possit. Hoc si feceris, & constantia tua consulueris, & mihi certè gratissimum feceris, qui non modo abs te amari, Verum etiam tuum erga me amorem omnibus notum atq; testatum esse cupiā. Vale. Ex Urbe Patavis. X l. Cal. Nonenib.

CHRISTOPH. LONG.

Ant. Flaminio S.

32

Accipio tuam de intermissione literarum excusationem: sed ea demum lege, ut me tibi eodem nomine purgatum esse velis. Neque enim ulla negligentia mihi officio defuisse videor, qui cum quod scriberem, nihil planè haberem: tum verò vel te, vel à te aliquid, unde mihi scribendi augmentū nasceretur, in dies singulos expectarem. Quod autem me iniurias tuas ambitiose magis, quàm vere doluisse existimas, in eo certe gravem amicitia facio iniuriam. Nihil est in me Vanum, neque esse debet, praesertim cum ad te scribo, quem omnium cogitationum mearū, non solum actionum participem esse semper volui. Sed de ista tua suspitione malo tecum coram exposulare: tantum interim habeto, eum esse me, qui & amicorum iniurias nihilo feram lonius quàm meas, & me cuiquam venditare neque sciam, neq; si sciam omnino velim, & ad quoscunq; scribam, cum

iij

ijs plebeio sermone non libenter agam. Quod
 ais Vereri te, ne Vobis istic hyemare necesse
 sit, ego Verò id Stephano nostro decretum iam
 esse intelligo siquidem Vera sunt, quae de Leo-
 nico & de Fulvio audio. Ac profecto tuti ad
 nos ituperis ratio, hoc quidem tempore nulla
 iniuri potest: obsessis, trium exercituum castris,
 cis Padum & ijs omnibus, nec ipsa sane Ae-
 mylia ab ardore belli etiā nunc vacua. Qua-
 re eodem quò tu me, ipse te nunc sciscitet Vo-
 co, Et quando amicitia nostra fructus prae-
 tes percipere non possumus, ad leniendum
 Vtriusque nostrum absentis desiderium, bo-
 no literarum utamur. Et quoniam non sem-
 per scriptioe digna: res nobis occurrent, tu
 si nihil erit aliud, vel de ratione studiorum
 ad me tuorum scribito: idem enim ego fa-
 cturus sum, si modo in eo genere officium
 meum non aspernabere: nō aspernari autem
 illud mihi videbere, si tu eiusmodi aliquid
 prior mihi miseris. Sed hoc tui fuerit consilij.
 Illud equidem interea nescire te nolim, scri-
 ptam esse à me eam causam, quam ut suspi-
 cerem, crebris me ab Urbe Roma nuncijs Ur-
 geri tibi aliquando significavi. In ea (si qua-
 ris) eiusmodi P. Bembo & Andr. Naugerio
 visi sumus, ut eas à nobis res non modo Lati-
 nis literis complexas esse iudicarint, quod
 ipsum ne fieri non posset multum certè Vere-
 bamur:

*bamur: sed noua etiam quadam tum rerum
argumentorūque visum vero dicendi ra-
tione ita illustratas atque ornatas, ut me
vnum omnium & in arcem Lutheriana causa
inuasisse affirmarint, & theologiam ipsam
ex scholis in concionem & forensē aciem
eduxisse. Plus omnino illi mihi tribuunt,
quā vel industria nostra mereatur, vel ego
quidem ipse agnoscam: Venit enim mihi quo-
que in mentem suspicari: testimonium illud
placuisse cohortationis ad speratam vir-
tutem, quā vera & plena laudis ad pra-
sentem gloriam. Sed tamē facere non possum
mi Flamini quin & tali tantorum virorum
sive iudicio sive consilio delecter, & quod ex
eo delectationis percepi, id ad te per literas
quoquomodo deferam, quem quasi alterum
me, ac fortunarum mearum omnium socium
esse velui. Salutem do Saulio & Hectori no-
stro. Vale. Ex Vrbe Patruio. X. Calendarum
Novembr.*

CHRISTOPH. LONG.

Thomæ Linacro S. 33

*P*Ergratum mihi fuit munusculū tuum,
quod quasi quadam coniunctionis atq;
amicitia nostra monumentum Reginaldus
Pelna hodie mihi reddidit: sed quo nihil
facile

facile, ad eam quidem rem, opus fuisse iudico: ego enim qui ceteros, praesertim amicos homines, ex natura mea soleo fingere, eam quam ipse tibi absens praestarem memoriam atque benevolentiam, abs te mihi praestari non dubitabam. Quod si tua erga me voluntatis pignus aliquod apud me esse volebas, qui tam multa in ipsa Britannia anno superiore dedisses, misisses potius literarum aliquid, quae nobis cum omnibus Virgulis & annulis iucundiores certe fuissent, tum vero certius de tuo in me animo veriusque testimonium attulissent. Nunc aurum misisti, cuiusque quidem illud tunc erat, sed quae neque tu homo philosophus plane abundas, neque ego magnopere capior: literas non misisti, quas & tibi conscribere fuit facillimum & mihi legere longe iucundissimum. Atque ut intelligas ea me sentire quae scribam, ego vero contra ad te mitto pro annulo epistolam, simul & defensionum nostrarum libellum nunc primum ex sententia nostra editum: de quo si tu ad me quid sentias, libere perscripseris, erit mihi nihilominus, quam ipsum munus tuum gratum atque acceptum. Vale. ex Urbe Patavio. Non. mai.

CHRIST

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimo. S.

34

Cum iam sextum diem literas tuas expectassem, calamus sumpsissem, ut te ad promissorum exsolutionem inuitarem, redita mihi sunt epistola à te duæ officij scilicet & rerum nouarum plena. Gallos eam accepisse cladem & doleo, & mehercule etiam lator: doleo, quod eius turma fortissimum quenque cecidisse reor, & inter eos Montanum Gronium, hominem mihi non solum vetusta necessitudine, sed etiam quadam literarum societate coniunctissimum: lator, quod haud ita magna mercede iam didicerint, non esse temere oppugnanda hostium castra, praesertim loci natura & hominum ingenio munitissima. Itaque Heluetiorum probo consilium & Venetorum, qui se gallo socios ad eam oppugnationem adiungere noluerint. Sed mensis Antistitis copias esse collectitias mihi facite persuadeo: pugnaturas autem aduersus Gallos, & decem esse millium numero non item. Quam enim aut fiducia, aut etiam spes Gallis eodem se loco contineret, nisi se vel numero parem, vel illos contra ciuitatis suae decretam ciuesque suos minime pugnaturos esse, certo sciret? Mediolanum presidio tum externo, tum domestico formatum esse audieram. Carolum Casarem & Franciscum Regem

p 2

fiena

signa collaturos minime putarā. De eiusdē
 Caesaris angustijs iam olim exploratū habe-
 bamus. De Grolerio gratū fecisti: Et q₃ in eo
 quemadmodū capisti, diligentia tuam mihi
 praestes, te etiam atq₃ etiā rogo. Nam Et nu-
 maria res nostra tibi cura sit, te ne admonē-
 dum quidē puto. De Bembi nostri Valetudi-
 ne aliquid scribes, nōnihil item de mira ista
 proluvie, qua & forum Marcianū, & Urbē
 penē totā in aquis obrutā esse audio. Hic certē
 flumina alueos suos egressa agros totos inun-
 darunt, ac propediem futurum speratur, Et
 cum assiduīs hymbribus, tum ipso anni tem-
 pore domita & trarumq₃ partium pertinacia,
 exercitus aut dimittantur, aut in hyberna
 certe deducantur. Tu cui literas tuas des,
 posthac Videto: proximas enim si quidē illis
 diem recte ascripsisti, longiore multo quā
 par erat intervallo accevi. Quod ad me atti-
 not, studeo quidem Et cū maxime: sed nun-
 quam neque mihi pituita molestior fuit, nec
 astricta aluius plus negocij exhibuit, credo
 quod te authore, ac duce abstemius esse cape-
 rim: quanquam id non tam ea causa, quā
 temporis intemperie, vel puteana aquae cru-
 ditate accidisse arbitror: quare Vereor ad
 Vinum mihi redeundum Et sit, aut pluvia
 certe decoctāne Utendum. Vale. Ex Urbe Pa-
 tavinio ad I X. Cal. Novembr.

CHRIS

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 35

EX ijs literis quas à te heri & hodie ac-
 cepti, cognoui id scilicet quod conieceram
 quadam ductus futurum prädixeram. Non
 igitur descendet cis Padum in aciem aduer-
 sus Gallos Heluetios, sed neq; Parmā (nisi
 me fallit opinio) circumsedebit. In Ferrariū-
 ses opinor, tota belli moles vertetur: nec tamē
 quid illis, hoc quidem tēpore, spei istis osten-
 datur, facile dispiciō: contraq; omnia ipsis in-
 festa video, paludes, flumina, hyemem, urbem
 denique ipsam cum sua sponte munitissimā
 atque copiosissimā, tum verò omni bellico
 apparatu instructissimā. Adde ducem vigi-
 lantissimum, & rei militaris scientissimum:
 aperta Gallorum auxilia, occulta Venetorum
 subsidia: quos ipsos qui tuis potius, quàm Ve-
 ra Urbs in Pontificis potestatem deueniat,
 perpeffuros esse mihi persuadeo. Quod ut tam
 magnis copijs obsideri Ferrara possit, traba-
 tur tamen obsidio necesse est, idq; alienissimo
 anni tempore: nam ab oppugnatione, infelix
 ad Parmam conatum exitus eos deterrebit.
 Sed vnde interea in tantis Caesaris Pontifi-
 cisq; angustijs, tot legionibus, tanto equitatus
 stipendiū reditū iri putas? Dilabetur, mihi
 crede, miles Italicus, partim hyemis difficul-
 tatibus

titibus victus, partim non persoluto stipendio iratus: Helvetius autem vel ad Gallos transibit, vel etiam ducibus suis manus afferet. Nosti eius gentis insolentiam, maximè si pecunia qua deliniatur, praesto nō sit. Omnino eorum aduentum Pontificis Caesarisq; exercitui exitio tandem futurum arbitror: gravē quidem certe iam nunc esse non dubito, cum & duorū mensū stipendia sibi representari postulent, & se Gallorum rebus hosteis fore pernegent. Atque hac quidem de citeriore Gallia: nam quod in ulteriore omnia Francisco Regi secunda, Carolo Casari adversa esse, narras, sunt eadem hic quoque nobis audita, sed fama obscuriore: nec enim qua oppida Gallus in potestatem redegerit, quasve Germania provincias innaserit, huc affertur: tantum ferro & flamma ab eo omnia longe lateq; Vastari: civitates partim spōse, partim coactas deditionem passim facere. Eadem est nimirum Hispaniensis belli ratio: nam ibi quoque accisas esse Caesaris res, captamq; à Gallis Pompelonā cum tota Vasconū regione & Cantabria: sed nec ubi, nec quo euentu pugnatum, aut etiam an omnino pugnatum sit, adhuc intelligo. Tu si me amas, ut certe amas, ista exquires, & facies me natā de singulis rebus certiorē. Vix enim dici potest, quā mihi iucundum sit eiusmodi

spectacul

ſpectaculum, in quo ſine ulla noſtro periculo, tam varios tot ſtultorum Regum caſus, tot populorum inſanias contemplari liceat. Cogita Nauarra regnum ab hinc menſem tertium nullo à Gallis negotio captum, idem paulo poſt ab Hiſpanis receptum, idem nunc iterum Gallorum teneri imperio. Cogita totidem ante menſibus preſſos in Aquitania Gallos ab Hiſpania, in Belgarum finibus à Germanis, in Italia à Thuſcis, Appulis, Siculis, & ab ijs etiam iſſis quibus imperarēt, Inſubribus. Rurſus propone tibi eoſdem Gallos nunc longe ſummoſ hostibus depopulari intimam Hiſpaniam, vexare Germaniam, imminere Hetruria & Appulia, fideliffimis amiciffimisq; ſuis ſocijs, & delectu prouincialiſ niti. Hæc cum integro ubiq; adhuc bello ſpectare liceat, an non magnos & quaſi gladiatorios quosdam à fortuna nobis edi ludos iudices? Verum ut ad coniunctiora mihi Veniam, de ſaletudine noſtra diſputas tu quidem diligenter, & mehercule peramanter, ſed nondum tibi tamen aſſentior: quanquam enim à ſummis medicis, deſtillationi atcommodatum eſſe aqua & ſum traditum ſcio: non ſemper tamen eius potum probandum exiſtimo, præſertim in ea qua me adhuc exercuit, grauedine. Nam cum craſſiore pituita nares obſtruantur, extenuendam illam

omni ratione censeo, idque potissimum Vino, eoque meraco & copiosiore: quod sua & cum intestinum calorem excitare potest, tum verò pituitam ipsam tenuiorem reddere. Sin vero aut fauces, aut in pulmonem destillet humor, nescio an tum frigidam dare conveniat: ea certe & caput perfundere, & os subinde fouere non inutile arboror. Hac est enim frigoris natura, ut quod fluxū sit, eius & cogatur atque concreseat. Sed hac huius non sunt loci. Sic tamen habeto, depulsum esse statim à me repetito Vini & su morbum, sed non item solutam alium: cui tamen malo nihilominus medebimur, si corinthiā & uam passam saccaro accurate cōditam mihi miseris. Confirmata autem planè valetudine & vel ad aquam redibimus, vel multo quàm ante dilutiore Vino utemur. Salutem Anto. Marcilio: qui cur in medio mari Vulcanum iratū timeat, Neptunum sibi propitiū fore putet, non satis perpicio. Vale. Ex Urbe Patavio. prid. Calend. Novembr.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 36

Consumpsi hesternum diem ferè totum cum Fr. Charecato, viro, qui nec à literis nostris abhorreat, & multis magnisq; de rebus à Pont. Max. ad Casarem saepe legatus sit

fit. Is cum mihi multa de Caesaris imperij
 magnitudine atque opibus narrasset, ostēdit
 ad extremum monstificas quasdam rerum
 species, quas ab Indorū regibus ad Casarem
 missas, atque sibi ab eodem Casare donatas
 esse affirmaret. Ea magna ex parte gemma
 quaedam ampliores fuerunt, tam cōfusus me-
 tallorum generibus, ut neque discretū quic-
 quam in eis appareret, & multarum etiam
 animantium simulacra exprimerent, eaq̃
 non tam fortuito linearum colorūque con-
 cursu, quā ipsa extantis materia mole cō-
 formata. In ijs erant anatum rostra, galli-
 corum tantum capita, paxonum penna, atque
 alia id genus pleraque. Verum omnium ad-
 mirationem facile vicit, eius qua apud Indos
 religiosissime colitur, Furia persona, non na-
 tiva quidem illa, sed hominum ingenio pre-
 cioso & affabre deformata. Audisti enim
 puto, mira ijs gentibus superstitione esse per-
 suasum, Deam & Furiam sic mundi im-
 perium inter se initio divisisse, ut illa coli-
 tibus, hac inferis & manibus ius diceret: utq̃
 ita fieri, ut dum hanc vñā sibi placat, am tre-
 pido metu cupiant, eam omni etiam divini
 cultus honore prosequantur. Lignea igitur
 eius est persona, sed cui tenuissimum Vermis-
 culati operis emblemata ita inductum sit, ut
 penicillo depicta, non gemmeis tessellis ornata

P S Videat

Videatur. Mentum, superiusq^{ue}, & inferius
 labrum Cyanei lapilli segmentis enitent.
 Nasus gena, mala, bucca saphiri micis sp'en-
 dent. Supercilia à fronte tenui ex Iaspide te-
 nia distinguuntur. Frontem latiore sma-
 ragdo fascia praeingit, qua secundum aures
 leuiter demissa ad mentū & q^{ue} & string^{itur} porri-
 gatur. Superiora rutilo Iaspidis nitore collu-
 strantur. Os hians dentes ostentat quatuor,
 latos, continuos, candidos, ac item duos, qui
 rictum hinc atq^{ue} hinc claudant, exertos, nec
 aprugnis absimiles. Eburnei quoq^{ue} oculorum
 orbes, ex electroruffa fenestrantur pupilla,
 speculis vim tam absolutam reddente illa, &
 totam hominis imaginem exprimat atque
 representet. Qua ad superciliorum & nasi
 commissuras subsidet lacuna, ea vero ebur-
 neola bulla expletur. Tempora autem iisdem
 quibus oculi, electris speculis illustrantur:
 sed reteribus ijs, non orbiculatis. Auricula
 pro persona modo grandiores ex Iaspide ef-
 fulgent. Omnino res visenda quidem illa,
 sed structura potius & opum magnitudine,
 quam ulla liberalis faciei dignitate. Mihi
 quidem ut primum eius spectanda potest ac
 facta est, Furiam videre sum visus, aspectu
 barbaro tetram & horridam, ore hiantē,
 exertis & utrinque dentibus, colore partim æ-
 ruleo partim viridi, partim rutilo, nec eo
 tamen

tamen & quam satis florido, sed vel austero,
vel diluto, vel pingui, vel etiam, quod im-
biarum concursu evenit, obscuriore & in-
grato. Vale. Scripseram iam, ecce tibi rumor,
Gallos à Mediolanensibus in Urbem receptos
esse: nec eo contentos ciuis, Casariana quoq;
illinc expulsa factione, constitui se cum Gallis
omnia circumfessionis incommoda perpeti.
Si verum, ducetur hyeme tota bellum, &
quam sperabam diutius istorum insania
fruemur. Verum metuo ne repentina illa
Mediolanensium benivolentia ostentatio Gal-
lis magno tandem constet. Ex Urbe Patruio.
XII. Calend. Decembr.

Obsignata iam epistola reddita mihi sunt
tua litera, quibus ad superiores meas binas
diligenter & peramanter rescribis, ac simul
ut de mea valetudine certissem faciam,
petis. Est ergo apud nos, ut te cupere video,
idq; tua passa tua accepta refero. Tu etiam
cura ut valeas, & quam certis in rebus pru-
dentiam adhibes, hanc in depellendis istis
capitis doloribus adhibe. Excusationem tuam
de literarum intermissione accipio: nam al-
tera minime necessaria fuit, nec enim prater
aptiorem firmioremque in ea re capsulam,
quicquam desideravi. Vale.

CHRIST

CHRISTOPH. LONGO.

Octauiano Grimoaldo S. 37

Accepi heri munusculum tuum, & cum eo literas, ex quibus te mihi alteras misisse cognoui, qua quidem ad me nondum sunt allata. Animum tuum circa & aletudinis mea curam, non ignotum quidem illum mihi, sed tamen dulcem & optatum perspexi etiam in eo, quod vnam non modo accurate conditam, sed cuius te nihil admonueram, prius etiam vno diligenter elotum ad me miseris. Res mihi planè grata, ut cuius vim presenti remedio sum hodie expertus: neque enim antea licuit. Quare & illa & consilijs tuis posthac utemur libentius: simul & et nos memores gratosq; aliquando intelligas, operam dabimus. Quod autem legatus iste omnia, tum in Hispania, tum in Germania commodiora esse affirmat, quàm ut hic erat nunciatum, est id omnino incundum nobis: sed memeto hominem & Hispanum esse, & à Casare istuc missum, ut etiam si mentisatur, ratio officij illi constare possit. Nam eorum qua ad te nudius tertius de induciarum conditionibus scripsi, luculentos habeo autores. Ex illorum enim, quos Veneti in Gallia missos ad Reges, atq; in Britannia legatos habent, literis conscripsi. De ceterioris Gallie rebus mirum hic si entium: tu si quid habes, facies

*facies sciam. Vale. Ex vrbe Patavio. Id.
Novembr.*

CHRISTOPH. LONG.

Fr. Chærecato S. 38

R Eddita mihi sunt hodie tua litera, & cum ijs item epistola dua, quarum alteram ad te Erasmus Roterodamus, alteram ad Carolum Cas. Emanuel Rex Lusitanorum dedisset. ex tuis duplicem cepi voluptatem: quod & significationem tua erga me voluntatis haberent non obscuram, & id scribendi genus nobis exprimerent, quod haud scio an tui ordinis alius quisquam sit adhuc consecutus: mihi quidem certè ita probatur, ut nullum facile magis. Omnino pura sunt, faciles, ac summa elegantia prædita: quam quidem tibi in isto scribendi impetu constare sum admiratus. Sed hoc scilicet natura debes tua ab omni liberali doctrina instructissima: qua ipsa ut ad dicendum, sic etiã ad cogitationes suas scriptis eleganter commendandas est aptissima. Ex Erasmi epistola cognovi, primum id quod mihi dubium nunquam fuit, esse illum optimo erga Pont. Max. & amplissimum collegium animo. Deinde, quod ab hominis ingenio non abhorreat, tanti te ab eo fieri, quanti literarum studiosi omnes facere te debeamus. *Emanuel*

tis Regis litera. nihil non plane regium, &
 Lusitana illa pietate dignum, mihi polliceri
 atq; etiam sperare sunt visa. Velim quam il-
 le grauitur & religiose Carolum nostrum
 ad coercendos Martini Lutheri conatus est
 cohortatus, tam bona & constanti fide in op-
 primendo religionis hoste Caesar Pont. Max.
 auctoritatem ac vires suas praestet. De citerio
 vis Gallia rebus nouis nihil penè quod ad te
 pro certo scribam, habeo. Galli se oppido etiam
 nunc continent. Exercitus Pontificis ad se-
 ptimum ab Urbe lapidem castra posuit. Gal-
 lus spem omnem in delectu provinciali habe-
 re dicitur: neq; tamen eiusce rei causam Ul-
 lani sanè reperio, qui sciam Insubrum &
 reliquorum sociorum auxilia, propter acerbi-
 tatem atque Gallica dominationis iniurias
 non esse aut ita magna, ut eis praesidio esse
 possint, aut ita firma & fida, ut ijs quic-
 quam temere sit committendum. Sed hoc ipsi
 viderint. Audio duodecim illas, quae in agro
 Mantuano consedissent, Heluetiorum cohor-
 tes, aliquando tandè ut cum Gallis manus
 conferere vellent, persuasas, Parmam, aut
 certè Placentiam versus iter fecisse, ibiq; illis
 omnia Aemylia Flaminiaq; praesidia praesto
 affere. Contra non desunt, qui affirmant,
 Heluetios omnes, qui quidem Pontificis co-
 pias trans Abduam secuti essent, dilabi, ac
 sese

*seſe domum recipere. Tu ſiquiſ exploratio-
vel ex caſtris, vel ab Urbe, vel etiam aliun-
de habes, fac, amabo te, ſciam. Vale. Ex
Urbe Patavio, X l. Calend. Decembr.*

CHRISTOPH. LONG.

✱ Otaviano Grimaoldo S. 39

EST omnino quemadmodum ſcribis: fu-
gerunt turpiter Galli, amiſſis penè im-
pedimentis omnibus, amiſſis magna ex par-
te tormentis, ſed multo me hercule turpius
ſociorum perfidia ſunt proditi. Fidem in ijs
nullam fuiſſe, in quibus eſſe debuit maxima,
Et quibus Galli confiderent maxime, litera
quoque tua declarant. Ita non tam Galli,
quos tu accuſas, quàm fides ipſa Et aquitas
in fugam acta ſunt. Neque Verò hac co dico,
quaſi Gallos ab omni errore vindicare velim
quos cum ſemper flagitiſe imparatos hic vi-
di, tum etiam ſuita quadam arrogantia
praditos cognovi, qui à ſe vnius ſe ni plena le-
gionis, Et mille equitum præſidio, contra pe-
nè totius Italia conſenſum, vniuerſa certe
Hiſpania Et Germania conſpirationem, pro-
vinciam retineri poſſe confiderent: ſed ne eos
ſua ignavia Mediolano pulſos eſſe arbitrere
hac nunc diſputo, à quibus nec illud omnino
commiſſum

commissum esse oportuit, Et alieni potius auxilij spe, quam copiarum suarum numero & Virtute niterentur. Nam quod adscribis obsumptum de Christ. Palanicino, & Fæder. Bonromao supplicium, alienatum à Gallis populum ad hostes defecisse: possit in eo quoque, fortasse Gallorum reprehendi consilium, sed occasio (michi crede) illa fuit defectionis non causa. Ex composito acta sunt omnia, & repentina illa studij simulatio ad opprimendos improniso malo Gallos nuper colligebatur. Ac Casarianos quidem illorum cadem spectasse puto: Pontificem vero eo rem sensim perducere voluisse, Et consternati fugere potius cogerentur, quam dimicando aut vincere, aut vinci. Ne me hic oblitum putes spectaculi nostri: fruor illo, etsi non magnacum voluptate, fruor tamen etiam cum ij cadunt, quibus maximè faueo. Doleo tantum id nobis hac hyeme eripi. & trans alpes totum transferri: sed non transferetur profecto, si quidem vera sunt qua huc afferuntur. Audis enim Gallum prorsus hominem cecidisse nullum, fuga sibi strenue sanè consuluisse omnes, etiā militem velocitate equitem aquasse: Launcum & fratrem cum equitibus quadringentis & cohortibus octo iam Bergomi esse: Valerianum Crema cum quatuor equitum turmis, alios aliò, sed in pacatum tamen omnes incolumes

incolumes sese recepisse: firmo tenens praesidio
Cremonam, firmiore Parmam: magnam co-
gi Ligurum, magnam Gabienorum & Foro
bientium manum: maxima aduentare ex
ipsa Ulteriore Gallia auxilia: Alphonsum
Ferrariensem omni bellico apparatu instru-
ctissimum Gallis suppetias ferre: denique Ve-
netos ipsos ad eas quas sub signis habent co-
pias, duas conscribere legiones, levis autem
armatura equites mille, qui ex Epiro recens
venerant Gallis subsidio iam misisse. Ni fal-
sa sunt haec, & tantum victis superest vel
animi, vel consilij, ut Agathoclis & Scipionis
exemplo, aliena cum sua tueri non possint, au-
deant inuadere, non modo cum Galis in Ita-
lia debellatum non est, verumetiam pericu-
lum, ne Tusci & Appali pro focis & aris pro-
pediem pugnare cogantur. Ad superiores
meas literas quid rescripturus sit, expecto:
sed multo magis de rebus transalpinis
aliquid, & quidnam victores victosque
consilij in Italia capturos ipse conij-
cias. Vale. Ex Urbe Patanso.

VII. Calendas De-
cembriis.

CHRISTOPHORI

LONGOLII EPI-

STOLARVM

Liber tertius.

CHRISTOPH. LONG.

Iac. Sadoleto Episc. S.

NON idcirco breuius, quàm
consuetudo mea ferat, tecum
nunc ago, quin valde multa
habeam, quæ abs te sciri dili-
genterq; curari mea plurimū
inter sit: sed quia eum mihi videor nactus ho-
minem, qui illis ad te multo commodius per-
laturus sit, quàm ipse illis literis tibi expli-
care queam. Itaque cum literarum mearum
ignosces breuitati, præsertim cum tam longo
intervallo scribam, tum Verò quæ M. Cabal-
lus noster ad te mandata mea detulerit, ea
sic tibi erunt cura, ut & summa mea ergis
te obseruantia, & singularis tua in me bene-
uolentia

*volentia hoc tempore postulat. Scis quarum
 tu me ad rerum laudem semper excitaris, scis
 quo consilio huc ipse me contulerim: nec de
 eo, opinor, etiam dubitas, quin dies ac no-
 ctes hoc unum hic adhuc egerim, Et quam
 tua predicatione de me concitasti expectatio-
 nem, hanc ego tueri ac sustinere aliquando
 possem. Atqui nunc periculum est mihi Sa-
 dole- te, ne tantus studiorum ardor in ipso conatu,
 Vel in ipso etiam processu plane extingatur.
 Quod ne fiat, etsi in alterius potestate id est
 positum, quia tamen apud illum, penes quē
 iam sunt omnia, multum auctoritas tua pon-
 deris habitura est: aā quaeso operam, Et in
 etiam, atq; etiam intelligat, esse praeprimam
 quodammodo meam istis in angustiis cau-
 sam, qui nec magnum quiddam ab eo qui
 rerum potiatur, postulem; Et is postulem, qui
 fidem eius secutus, Italiam patria Et pro-
 pinquis Et fortunis illis omnibus anteposue-
 rim. Denique recentis huius Victoria glo-
 ria possis animum eius ad pristina liberali-
 tatis memoriam reuocare. Nam desperato
 studiorum nostrorum fructu, si quam modo
 ea de re spem habes, aut etiam si nullam
 magnopere habes, nonnihil subicere non in-
 utile fuerit. Sed pluribus, quam constitue-
 ram, praesertim ad te, qui cum hoc arti-
 ficij genus teneas unus omnium optime, tum*

etiam postquam me in fidem atque amicitiam recepisti tuam, nullum mei, non modo tuendi, sed augendi etiam atque ornandi locum pratermiseris. Quare finem facio. si illud addidero, quod utinam addere nihil esset necesse, non quo nolim tibi omnia debere, cui quidem penè debeo omnia, sed quod graue sit homini prudenti, ab eo, cui, cum de te sit optime meritus, nullam tamē possis gratiam referre, magnum praterea aliquid petere. Sic igitur habeto: Esse te iam Unum in Italia, in quo tuendi oculi nostri spes omnis sit posita: qua ne me spes fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale. Ex Urbe Patavio 7. Cal. Decembris.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 2

QUod tibi has literas reddiderunt, Galli ij sunt homines, quos tibi ut coram commendarem, ad te nudiusquartus Veni, Alteri eorum Carolo Bracheto est nomen, Maturino Galliaro alteri. Docui eos, quid istic factu esset opus: facturos non dubito. Omni cautionis genere tibi cauebitur, chirographis, iurisiurandi religione, factis ad tabulam nominibus. Tu vero etsi iam rogandus non es, qui vel constantia tua causa eos sis complexurus, fac tamen oro, tantum sibi à te commodatum esse

esse intelligant, quantum & ego ex tuis verbis ipsis sum pollicitus, & tute mihi humanissime liberalissimeq; facturum recepisti. Hoc si à te impetrabimus, cum mihi, qui quantum eorum causa laborum non ignoras, pergratum feceris: tum etiam tibi homines gratos ac memores in perpetuum deninxeris. Ludouici Vinis Somnium, quod cum iam pridem istuc reliquisset, nuper apud te adhuc esse sum miratus, alterutra istorum ad me perferendum dabit. Et quoniam somnij mentio facta est, scito me ea nocte cum istinc solui, nihil omnino cepisse somni. Coarctatus veterum multitudine, & astuans, neq; sedens, neq; iacendi, neq; ambulandi, neq; adeo respirandi facultatem liberam habui. Quid queris? nec molestius quicquam adhuc sum hoc anno perpeffus: nec verò posthac committam, ut quò possim interdum, eò noctu nauigem. Vale. Ex Vrbe Patavio, quarto Nonas Decembris.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 3

Miror nihil adhuc abs te, de Decimi Leonis obitu, mihi esse missum, praesertim cum iam quartum hic diem constanti rumore fama percrebuerit, oppressum improniso
 1 3 morbo

morbo illum Cal. Decemb. Roma concidisse,
 & è vita postridie eius diei excessisse: Gri-
 manum antistitem ad comitia istinc eò iam
 deuolasse. Equidem statim, accepta à Gallio
 illis epistola tua, ipse scripsissem, n. si mihi
 dum tu aliquid tanta de re scriberes, expe-
 ctandum duxissem: qui (ut scis) tantum me
 huiusmodi rerum scire puto, quantum ex li-
 teris tuis cognitum habeo. Quantum autem
 mea interfit, si verus est is nuncius, & de re-
 bus meis tacum deliberem, ignorare te non
 arbitror: quanquam mihi sic non tam consi-
 lio, quàm auxilio tuo est opus. Quare per
 Deum scribe, & siquidem illo obiis, cum
 Petro Benibo de nobis communica, canteq;
 quid is de me futurum speret, exquire. Scribe
 rem ad eum, si aut quid certi haberem, aut
 ab eo literas meas libenter & hoc tempore,
 & tam infirma & valetudine legi posse existi-
 marem. Caro. Brachetius, & Matur. Galiar-
 dus incredibiles mihi, nec minus tamen tibi
 apud me gratias egerunt: nec liberalius se,
 nec humanius à quoquam tractari potuis-
 se affirmant. Qua quidē ex re cum ego quoq;
 maximam capio voluptatem, qui eorum cau-
 sa volo, tum verò etiam ipse tibi, & debeq;
 gratias ago maximas, qui mea commenda-
 tione adductus homines tibi planè ignotos,
 & prorsus alienos, non modo officijs tuis sis
 com-

complexus, sed hoc difficilissimo tempore, in tan-
 tis angustiis, re etiam familiari tua prolixè
 inueneris, idq; vulgari tantum adhibita cam-
 rione. Hoc sane neq; horum est temporum, ne-
 que morum, sed proprium tuum. Expecto abs
 te aliquot tua passa pondo, eius enim quam
 mihi superiore mense curasti, iam ne acinnoi
 quidem reliquus est. In eo illud quicquid vide-
 bis, paulo firmitior capsula ut sis, & tua ipsa
 aliquanto liberalius condita. Nam ut plenior
 sit, atq; recentior, à me ne admonendus qui-
 dem es, qui abs te ea de re sum admonitus.
 De diligentia, quam in permiscenda pecunia
 nostra adhibuisti, multum te amamus: sed ta-
 men scire velim, cuienam illam scribendum ex-
 raris, ut cum dies venerit, nisi rescripta sum-
 sit, à quo argentum petatur, habeamus. Que
 porro sit in rationibus vestris perscriptionis
 & numerationis differentia, velim, cum ver-
 cabit, accuratius me doceas: non quo nesciam
 aliud esse omnino & facilius perscribere pe-
 cuniam, aliud & difficilius numerare prae-
 tem: sed in facienda versura quantum colly-
 bi & sura, praeerea ratione numeratam su-
 mentibus decedat, cognoscere cupio. Adscri-
 bes illud item, quot sit unciarum ista vestra
 Marcæ: nam Libram esse unciarum duode-
 cim, Unciam quatuor & viginti scrupulorū,
 Scrupulum rursus obolarum duorum, Obo-
 lum

lum deniq; in semiobolos, quis caratos Cul-
 gus appellat, diuidi, nemo ignorat. Commum
 ab Hispanis & Germanis magna & bis oppu-
 gnatum fuisse. sed aliquanto maiore à Gallis
 defensum, hic quoq; audieramus Lautrecum
 in Vincentino agro hybernaturum minime
 putaram. Fæder. Gonzagam Bosulanum Cre-
 mona prasidio fore non despero. Fulgosios in
 retinenda Genua perseueraturos video, pra-
 fertim. si iua de Pont. Max. obitu nuncian-
 tur, vera sunt: de quo & me quàm primum
 facias certiore, à te vehementer peto. Cate-
 ra per octum. De Villanouano nostro Egna-
 tium appellato: dignus est adolescens. cui etiã
 tu, non modo ille & ego, plurimum faueas.
 Nos etsi in tanta rerum omnium perturbatio-
 ne, atrocissimo quoq; hoc nuncio summas per-
 cussi: tamen in studijs nostris libenter vini-
 mus, atq; ea ipsa tueri à nobis posse ad annos
 quinq; non desperamus. Tu modo fac, quem-
 admodum cepisti & rationes nostras tibi cu-
 ra esse intelligam. Vale. Ex Vrbe. Pata. 6. Idus
 Decemb.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S.

4

Acripio cessationis tuae causam: sed ita,
 ne quid eiusmodi quod mea intersit, ad
 me

me scribere post hac Verere, ne si permolatum quidem id mihi fire videbitur. Satis erit rem ad me pertinere, Et mihi officium tuum gratum sit Et etiam incundum, tu quidē prestare non potes, neq; vero debes, qui non quod Vis ipse. sed quod res cogat, id meo mandato ad me mittas. Itaq; si non quam cupis incundos, qualescunq; certe poteris, mihi afferto nūcios, etiam Et eos non satis exploratos habueris. Nec enim, quod Vereris, temere commonebor, praesertim si nihil affirmaveris ipse: Et in omnem partem rebus meis maturius consulero, si quid modo tale fuerit, cui consilio provideri possit. Ex Leonis Pontificis morte magnam accepi dolorem, magnam plagam: quā tam auctoritatem promissaq; eius secutus contra meorum voluntatem in Italiam redierim, nunc me planē destitutum hic videam, illic etiam ludibrio fore intelligam. Sed his malis aut non succumbemus, aut etiam aliqua ratione medebimur. Omnino enim iam dudum tam prater opinionem meam accidit, quā Et ille aetate optima, valetudine firmissima, ratione victus exquisitissima, sub ipsum bruma tempus, idq; saluberrimum, repente morbo extingueretur, atq; tum maxime nobis eriperetur, cum Et viveret ei quoque maxime expediret, siue Remp. compositurus fuis, siue etiam hac recenti sua victo-

ria fructurus. Scilicet a l hac ludibria nasci-
 mur, Et tūm potissimum nulli simus, cum nos
 maxime florere arbitramur. Atq; hoc ipsum
 est, mihi crede, quod me consolatur, Nihil esse
 in istis, quæ vulgus admiratur. certi. De Gna
 passa Valde te amo: Veruntamen cum capsu-
 lam, in quam illa conijceretur, firmiorem Gel-
 lem, non funiculo multiplex arctius Vin-
 Etam illam, quod a pueris tuis diligentissime
 factum simul & risi & mehercule probanti;
 sed materie solidiorem, atq; aptius compa-
 Etam desiderabam. Sed redeo ad rem. Trans
 alpeis, Et Video, frigent omnia: tametsi nō de-
 sunt, qui Tornacum arctissime obsideri etiam
 nunc contendunt, & cohortem Helvetiorum
 Vnam à Belgis illic esse concisam. Francorum
 Regem in hac tanta gerendarum rerum oc-
 casione minime cessaturum puto, nisi forte is
 quoque transalpino frigore congelauit. Co-
 mum à Pontificijs copijs captum esse, hic au-
 ditum est: sed Si ne an pactione adhuc incer-
 tum. Franc. Sfortiam Barrianum ab Hel-
 vetijs Italia prohiberi, cum ydem Helvetij
 Galles Mediolano in eius gratiam nuper ex-
 pulerint, mihi quidem est mirum, sed non ab
 eius gentis ingenio prorsus alienum. De Iulij
 Medici opibus tibi facile assentior: aut ipse,
 aut factionis eius aliquis. Pant. Max. creabi-
 tur: idq; propediem futurum spero: sin aliter.

de

de eo Vehementer timeo , & diuturniore
quàm homines existimèt, interregno comitia.
prolatum iri video: neq; sic tamen ea gratui-
ta fore puto , nisi nos deus extremis hoc penè.
temporibus respexerit. Quid interim Benti-
nolos putas? quid Ballones? quid Aestenses?
quid Franc. Robornanum Urbanatem? Num
à Bononiensibus apsis praefectum suum cesum
iam esse, hic nunciatum est. & nonnihil Ra-
enna tumultuatum. Gallos quidem & Ve-
netos Mediolanum Versu iter facere, pro cer-
to hic habetur: neq; tamen qua id fiducia, sa-
tis adhuc perspicio. Rescribes ad omnia. Mit-
to tibi. (quas petis) Gallorum literas eodem
exemplo conscriptas. Vale. Ex Urbe Patavio.
Id. Decembris.

CHRISTOPH. LONG.

Iacobo Sadoletto S.

S.

EX literis meis, & ijs qua M. Caballo ad
te nuper dedi mandatis, intellexisse te
puto, & qui rerum nostrarum hic esset sta-
tus, & qua mihi in re auctoritate tua tum
quidem opus. Nunc vero cum omnem spem, &
omnia tuendi ocy nostri consilia nec opinata.
& impronisa ista Leonis Pont. Max. morte
peruersa videas, inuenda tibi nana aliqua
tuendi nostri est ratio. Mibi enim deest con-
siliū, neque hic sanè spes ulla ostenditur.
Petrus

Petrus quidem Bembius, cuius potissimum opibus, si quid tale accidisset, me sustentatum iri arbitrabar, longo illo & difficili morbo ita etiam nunc implicatur, ut nec ipse mei meminisse possit, nec ego ei hoc tempore molestum esse velim. In te reliqua spes est: qui etsi non satis exploratum habeo, quantum me hoc in genere iuuare possis, tamen quia & rationes meas nosti, & etiam multos istis familiaritate & amicitia coniunctos habes principes viros, à quibus aliquod studijs nostris adiumenti afferrì posse & opus confido, peto abs te pro singulari tua erga me beneuolentia, ut si quid tibi venerit in mentem, quod nobis comodo & ocio nostro & sui fore videbitur, eiusce rei cogitationem aliquam atque actionem suscipias. Agerem tecum pluribus verbis, nisi cum te mea causa velle non dubitarem, tum vero res ipsa per se satis loqueretur. Tantum habeto, si mihi hoc meo tempore abs te consilium esse intellexero, percepturum te aliquando magnam ex officio tuo voluptatem: neque vero eam laudum tuarum fore vltimā, quod Christophorum Longol. aliorum omnino opera in altum delatum, sed in ipsis medijs fluitibus misere destitutum, ipse tu ex omnibus vna commendationis tua aura in portum perduxeris. Vale ex Vrbe Patruis. Idus Decembris.

CHRI

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 6

Congelarunt (opinor) istic quoque, non modo transalpis, omnia: nos tamen hic magna sumus in expectatione, quâ de comitijs Pontificijs, quâ de Sfortia Barriani aduentu, quâ de Cremona obsidione: quam tamen nullam fore tibi affirmo: nam Balliones, Roborianos, Aestenses, Bentiuolos etiam congelassse video. Te vero nescio quo Veterno torpere, qui tamdiu taceas, neque hoc saltem, an tibi Gallorum eodem exemplo sint reddita litera, significas. Ego enim statim ab accepta Vna ccorinthia rescripsi, simul & quemadmodum postularas, illas tibi misi. Si nihil erit quod scribas aliud, de eo certe me velim certiore facias, Gallorum literas acceperis nec ne. Vale. Ex Vrbe Patu. I X. Calend. Ian.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 7

Accepi binas à te literas: alteras ad 17. alteras ad 10. Cal. Ian. datas. Superioribus statim non respondi, quod tu Vni meae epistola nihil dum rescripsisses: nunc igitur ad ambas tuas. Tornacum in Caesaris potesta

potestatem venisse iam sciebamus, sed id mihi tamen ex tuis literis factum est notius, quod etiam, quibus illi conditionibus deditionem fecerint, adscripseris. Verum ea res non tantum Francorum rebus adversa est, quam Belgis commoda quae Tornaco & Morino quasi quibusdam compedibus vincti tenebamur: quamquam de capta Morinorum Terrauana nihil adhuc scriptum. In eo potius magnam accepisse plagam Franci videntur, quod in ipso ardore belli medio illuc quoque Heluetiorum perfida proditi esse dicuntur. Quod ipsum si verum est, quo iam militum genere sunt & surri, plane non video, praesertim aduersus Germanum & Hispanum peditem: nam ut ex suis legiones conscribant, nulla ratione adduci possint: neque vero si tutum iam sit, satis in ijs fuerit praesidijs, quas neque militaris disciplina, neque usus armorum ullus aptos bello reddiderit. O si fortuna sua Carolus Caesar uti sciat: sed nesciet profecto, nisi quis fortasse deus omnia ad veteris imperij formam reuocare constituat: Verum hoc aptare licet. hisce temporibus sperare non licet. Numaria permutationis ratio spissior est & operosior, quam ut ea per literas aut à te satis expediri, aut etiam à me percipi possit: digitis tantum opus in ea esse putaram, ut iam videam, non modo oculis, sed acutissima etiam mentis acie

acie praestet is necesse est, qui astimationes
 tam subiticiis, & alia subinde se facie pro
 temporum condicione ostentantes animo con-
 plexurus sit: quare in congressum nostrum to-
 ta rejiciatur. Habes ad priorem epistolam:
 nam ex posteriore falsum id esse cognovi,
 quod de Iulij Medicis cade istinc allatum fue-
 rat: falsum id item quod de Bononiensium
 ad arma itione nunciatum. Continuit eos in
 officio cum Helvetiorum legionis Ennos prae-
 sidium, tum vero illius ipsius praefecti autho-
 ritas, quem ab ois iniurio trucidatum audie-
 ramus. De Gallorum in hybernis petulantia,
 doleo equidem tum Cremonensium, tum verò
 etiam Gallorum ipsorum causa: sed nosti mi-
 litarem insolentiam, qua tamen ipsa hoc mi-
 nus in istis ferenda est, quàm durior eorum
 conditio nunc est: sed hoc ipsi viderint. A Ro-
 boriano Pisaurum & Umbriam puncto tem-
 poris recuperatam esse miror, idq; eo magis,
 quod Bentivolis, Aestensibus, Ballionibus,
 ocium adhuc agentibus, ad rem tantam ag-
 gressus sit. Quid Veneti in tanta gerendarum
 rerum occasione quiescant, non sanè perspicio,
 maxime cum receptam esse à Ballionibus Pe-
 rusiam, ab Alphonso Aestensi Martinam &
 Lepidi Regium pro certo hic habeatur. Lan-
 tæcum vero, cum optima Gallici equitatus
 parte & evocatorum reliquijs ad Parmam
 cense

confecisse, non tam spe (opinor), illa potiundi
oppidi parte, quæ ab Hispano teneatur, quàm
nequid Mediolano suppetiarum in Aemy-
liam mittatur. Huc accedit quod præter Cre-
monem, & in eam Parma partem, qua Fran-
corum præsidio firmata sit, in Gallorum fide
etiam nunc est Alexandria, Piacentia, No-
naria, Asta, Dertona, Haecum, Pisquito-
num, Trecium, & alia pleraque transpadana
Gallia munitissima oppida. Habebam in
animo quicquid mihi esset gemmarum annu-
lorumq; reliquum, id omne tibi mittere, &
quod ex eo confecisses, ad veterem istam sum-
mam adijceretur. Sum enim iam avidior ad
rem quàm putes, speroq; ut ad 11. Calend.
Feb. duplici fors nostra accessione cumulata,
fructuosiore aliqua negotiatione per te adau-
geatur. Sed prius de te scire velim, quàm sint
istæ preciosa gemma, & numquid ante eum-
diem confici cogiq; possit. Super sunt mihi e-
tiam nunc sestertij numi ferè mille, quibus
me ad annum tueri posse confido: ita enim ra-
tiones nostras constitui, ut ad id tempus nihil
neque Vestiarij, neque librorum, neque adeo
alimentorum nomine sumptus nobis faciun-
dum sit. Tu de eo diligenter rescribes: nec il-
lud, nescio cuius, interim Verebere:
Talibus à dominis post cuncta novissimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.

Eos

*Eae enim distrabimus ne mendicemus,
 Cocinum nostrum commodius tucamus. Om-
 nino facile patiar is necare, quorum in
 secundis rebus possessio nullum afferat fructum,
 in adversis alienatio, magna nobis sit adi-
 mento. Expecto tuas ad omnia; etiam ad il-
 lud, ecquid Egnatius Villammani nostri ra-
 tionibus adhuc prospenderit. Vale. Ex Urbe
 Patavio 8. Calend. Januarij.*

*Cum epistolam hanc Natalibus scriptam,
 duos postea dies in manibus habuissim, mira
 hac quadam allata sunt de incredibili Gal-
 lorum apparatu, utque etiam inopinate ta-
 multusq; eorum in Italiam aduentu: sed
 qua tunc demique pro compertis tribituras
 sum, si ea ipse tuis literis confirmaris: istinc
 enim missa dicuntur: Verumtamen ne du-
 bites, subieci codicillorum exemplum, quos ea
 de re Martinus Becichemus ad me dedit.*

CHRITOPH. LONG.

Ant. Marcilio S.

2

NE te nostri plane oblitum existimarem,
*factum est hodie Bapt. Leonis nuncio,
 qui me tuis verbis et salutaret, ad me domum
 officiose venit. Extremum hoc, sua ne ille spen-
 te, an vero ex tuis literis fecerit, nescio: ma-
 luissim tamen, id quod par erat, ipse mihi
 scripsit*

scripsisses aliquid, aut de his etiam qua mihi
 pollicitus es, aliqua prastitisses. Scilicet tibi
 Viluimus, quos nec promissis, nec literis tuis
 iam dignos putas: neque, Verò huiusce rei cau-
 sam satis exputare possum, nisi nos forte
 quasi Barbaros & calamitosos homines iam
 aspernaris. Feremus istud quoque, tui stomachi
 fastidium, Et ceteras tristissimo hoc nostro
 tempore fortuna iniurias toleramus: Verum
 fito tibi rem cum eo esse homine, qui nec ami-
 co tum taciturnitate quicquam ducat gra-
 uis, tū eorum cessationem pertinaci ad ex-
 tremum silentio Gliscatur. Hoc quanti à te
 fiat, propediem facile cognoscā. Remoto loco,
 peto a te mi Marci suauissime, Et quando
 coram non licet, Etique per literas me tuorum
 leporem atque facetiarum participem inter-
 dum facias: de Elephanto & istiusmodi ho-
 minum genere, si quid vni habes, fac Et
 sciam. Id si abs te impetraro, erit mihi tum
 incundum, quàm quod incundissimum. Vale.
 Ex Urbe Patasio. Natalibus.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimo. S.

9

Quid ego te, quem esse dicam, qui dies
 ipsos sedecim, crebris à me tum nuncijs,
 tum literis ad scribendum provocatus, etiam
 nunc taceas? Si nihil est quod mittas, hac
 ipsum

ipsum saltem significa, modone totidem verbis : quanquam nondum contrita sunt ea omnia, quæ vel horum sunt temporum, vel etiam ad me maxime pertinent. An hoc autem ferri abs te Marcellum amicum non posse, ad quem vuper literas dederint? Iam ista tua culpa est, qui quod nobis incundissimum esse non ignoras, & tibi quidem factum facillimum, id me ab illo, quam abs te sperare malueris. Ego verè iam si tacere perges, vel ad Galceranum & ad Elephantum. Video te commoueri: rescribe igitur, ne tibi posthac vni omnium litera mea conquiescant. De Villanovano nostro instabis apud Egnatium nostrum. Vale. Ex Urbe Patruio. V l. Id. Ian.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoal. S. 10

DEus Hispanos istos male perdat, homines qui cum literarum tuarum iter tandis intercluserunt, tum vero in diripiendis sociorum rebus tam sunt perfide rapaces atque importuni. Sed ea (ut spero) aliquando recuperabis qua amisisti, vel etiam aliunde damnum resarcies. Ego quidem de Lugdunensis mercati prolatione, quanquam ea res magnam exigendis nominibus nostris moram afferat, tamen tuli ut debu, hoc

hoc est, quemadmodum abs te quoque rei familiaris iacturaas ferri velim. Mensem quidem meo incommodo quasi intercalatū perspicio: sed in eo id mihi videor percepisse commodi, quod posthac cautius negociabimur, neque temere commissuri sumus, et pro regis cuiusquam arbitrato, vel potius libidine, rationes nostra conturbentur: tamen si in eo tua precipua sunt partes. Sed de his coram. Fr. Roborant diligentiam & virtutem satis admirari non queo: Alphonsi vero Acstensis octum ac formidinem potius hic omnes quidem accusant, ego autem nihil ab eo neque timide, neque temere fieri puto. Iulium Medicem à Pompeio Columna tam male acceptū esse doleo: neque id vero opsum tam Iulij causa, quem quidem suam in ordine dignitatem facile obtenturum spero, quam Christiana Reip. gratia, qua ne turbulenta ista comitiorū ratione labefactetur, valde timeo. Tornacensem arcem Francorum praesidio etiam nunc teneri nesciebā. Mediolanenses in armis esse, hic iam auditum erat: sed quantum Urbana multitudini in acie committendum sit, non ignoras. Quanta sint Francorum opes, magnus iste & repentinus, & alienissimo anni tempore instructus, & in Italiam missus eorum exercitus declarat: consilio autem & virtute et quid valeant, gerendi belli ratio prope

propediem docebit. Tamen si ne illud quidem
mihi iam probatur, quod eius gentis adhuc
sequantur fidem, quam esse perfidissimam
omnium, magno suo malo vel nuper didice-
runt: sed planè stultus sum, qui Gallos sui
dissimiles nunc deniq; eff. cupiā. De Ador-
norum conatibus semper abs te aliquid ex-
pectavi, nec tu adhuc ea de re verbum. Villa-
novani nostri lētum est negotium: sed quādo
tu aliquid de eo speras, mihi non desperan-
dum arbitror. A. Marcilio nihil adhuc lite-
rarum: quod tibi homini qui annuum ferre
non possis, iucundissimū esse non dubito, atq;
ea re scilicet tibi significo. Cū hac maxime
scriberem, nunciatū est Polo nostro Thomam
Vulsenum, Eboracensium illum dico antisti-
tem Britannum, Pontificem Max. esse jaciū-
lā si ita est, nihil profecto neque nostra, neq;
patrum, neque adeo quorum nostrorum me-
moria accidit mirabilius: habitam esse Ro-
ma in tanta amplissimi collegij frequentia
eius hominis rationem, qui non modo &
novus, & Britannus, & absens, sed omnino
in Italia nunquam visus esset, nec illi pene
eorum a quibus creatus est, de facie notus.
Tulit ille nimirum consiliorum suorum fru-
ctum, maximum quidem illum, sed planè
debitum, utpote cuius fere vniuersi, hoc tempo-
re actiones omnes & cogitationes, ad Chri-
stiana

stiana Reip. ocium atque pacē pertinuerint. Extremum illud erit, quod fortasse primum omnium esse oportuit. Ego etsi mihi de te pollicebar omnia, quae ab homine amicissimo expectari solent, tamen incredibilem ex illa literarum tuarum particula cepi Voluptatē, in qua facultates tuas omnes mihi liberalissime detulisti. Itaque ne te istius erga me Voluptatis unquam poeniteat, dabitur à nobis opera, eaq; mihi crede, optima. Vale. Ex Urbe Patruo prid. Id Ianuar.

His perscriptis literis reddita mihi sunt tua, ex quibus non Thomam Valsenum sed de nostris hominibus, Hadrianū Florentinū Traiectensem Pont. Max. renunciatum esse cognoui. Ea res quā mihi incunda sit, & forte aliquando grata futura, tu satis per te existimare potes. Summum apud nos imperium, summū Pontificatū video. Quid iam nobis optandum sit, planè non intelligo. Pax inquires: ne huius quidem spem adhuc abiecti, eo praesertim Pontifice, qui cum Britāno illis, ocq; cupiditate nunquam concessit, tum etiam ingenio atque natura est multo mitior, tum Vero omnibus paucis artibus lōge instructior. Omnino nihil tam neque prater spem, neque ex animi mei sententia cecidit, quā ut si Pontifex Romanus declararetur, de quo hoc toto comitiorū tempore, nihil mihi in mētem
Generat

Generat cogitare, Et qui longe gentium abesses,
 nec Roma unquam fuisset. Nam de Thoma,
 nescio quid obscure initio iactum fuerat. Nō
 hoc sine numine diuinum. Reliqua exquires,
 qua & quando in Italiam venturus sis, an
 verò ad se amplissimum collegium in Hispani-
 am accersiturus: quod ipsum ad sedandos
 vltiores Hispania motus Casari commo-
 distimum esse intelligis. Quod de Francorum
 rebus te iam desperare significas: ego verò
 hoc Pontifice difficiliora illis omnia fore vi-
 deo, actum de illis non video. Tantis opibus si
 mediocrem modo prudentiam adiunxerint,
 pares nobis erunt, praesertim accedentibus
 eidem Venetis & Heluetijs. & fortasse Bri-
 tannis: quos hoc accepto nuncio, nunc deniq;
 societatem coituros cum Gallis firmissimam
 auguror. De Marailio risi: sed tamen si tibi
 videbitur, cubiculare istud negocium meis
 verbis ei gratulabere, & ad rerum nostra-
 rum procuratiōem eum adhortabere. Habes
 ad omnia.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. II

Theatrum nostrum, Et ex lateris tuis
 perspicio, non modo clausum adhuc non
 est, sed nunc primum frequentari atque cele-
 brari

brari magis incipit, idq; maxime singulari
 prope virtute & Casariana quadam Fran.
 Roboriana tum celeritate, tum vigilantia,
 qui cum nuper exul, egens, abiectus esset,
 enasit, repente maximarum copiarum im-
 perator, tot populorum victor & princeps,
 totius Hetruria terror & fulmen. Omnino
 mira sunt quae de eo narrantur: illud pra-
 sertim, si captam esse Persiam, tanto mili-
 tum, tanto equitum praesidio firmatam, tam
 munitam, tam copiosam. Quasnam vero po-
 tissimum exules Senam reducat, haud equi-
 dem scio, non magis hercle, quam quid in
 tanta gerendarum rerum occasione Veneti
 & Aethenses ociosi etiam nunc desideant.
 Nam de Bergenstine omnes valde timent,
 unus est Salassarum reguli frater, qui qua-
 dringentorum Gallorum equitum praesidium
 illuc iam venisse affirmet. Si ita est, res ab
 Hispano & a Germano tota est: sin aliter,
 Vereor ne plagam Veneti accipiant, & se parum
 praclaras illas inducias innare sera cognos-
 cant. De Helvetiorum adventu rumor hic
 iam nullus: nam Gallos copias suas parare,
 armare, construere audio: nec quid tamen sine
 Helvetijs aggressuri sint intelligo, nec si ve-
 nerint, an eis quicquam committendum sit
 prospicio. De Pompeio Columna & Alex.
 Casarino, quos ab amplissimo collegio ad
 Hadrian

Hadrianum Pont. Max. legatos esse missos scribis, gratum mihi fuit cognosse. Hannes sunt nobis amici, quique tristissimis illis meis temporibus causa nostra propugnatores Roma extiterunt acerrimi. De isto armamentarj incendio, tui scilicet ut debui, hoc est molestissime: vix enim credas, quam isti civitati faueam. Nam prater damnum quod in presentia ab ea factum est, portendere etiam aliquid res ipsa grauius videtur. Deus omne auertat: sed superioris belli mala haud ita dissimilem casum consecuta sunt: nuper vero paucas ante menses quam Galli Mediolano pellerentur, arcis turris quadam munitissima de caelo tacta conflagrauit. Sed redeamus domum: tamen si ne hic quidem est quod magnopere scribam, nisi me opinione mea celerius ad numos esse peruenturum. Quas enim ego, in Cal. Martias regis edicto, collatas arbitrabar solutiones, has tu in. Non. Febr. tantum sustentatas esse significas.

De Pont. Max. bene coniecis. Rationibus nostris accommodatior alium creari potuit nemo, quanquam ne hoc ipsum cuiusmodi futurum sit, plane intelligo: sed tamen comitiorum exitus mihi optatus cadere non potuit. Valebit, puto, apud eum aliquid patris mei memoria. Valebit quod ego ipse cum Philippo Caroli patre vixerim: denique con-

r s munis

munis lingua & sermo, patria vicinïtas, ciuitatũ
 nostrarum communio, studiorum societas,
 spem mihi afferunt non contemnendam. Ve-
 rum hoc fortuna viderit. Ego enim eum, in
 quo nunc sum tamdiu tenebo cursum, quoad
 me ingenuarum artium cognitione Romanis
 dignum ciuitate prabnero. Quo utinam sem-
 per sint animo, & Hadrianus ad tuendam
 Christiana religionis pietatem, & Carolus
 ad conseruandam augendamque Rom. im-
 perij maiestatem. Rides? Atqui scito, neutri
 de his deliberatius esse, aut etiam facilius,
 Romana Reip. statum constituere: quàm
 mihi ea, qua orationis lumine adhuc indi-
 geant studia, Romanis literis illustrare &
 perpolire. Respondi duabus tuis epist. Vale.
 Ex Vrbe Patasio. XIII. Cal. Feb.

CHRISTOPH. LONG.

Stephano Saulio S.

12

Quantum ex tuis literis voluptatis ce-
 perim, ex eo possis conijcere, quod nullas
 adhuc neque diutius audivisq; expectatas
 acceperim, neque amantius elegantiusque
 ad me scriptas, iam diu legerim. Verum vix
 tantum earum mihi lectio incunditatis af-
 ferebat, quantum interim pristina nostra
 consuetudinis refricabat desiderium, praefer-
 tim tot rebus in dies penè singulos nonis,
 prater

præter omnium spem atque sententiam consecutis. Dū immortales, quæ tempora, quos risus, quantam sermonum, coniecturarum, iocorum, amicissimarum atque suavissimarum inter nos concertationum facultatem amisimus. Quod ipsam hoc molestius tuli, quod nemo ferè hic fuit, qui cum his de rebus familiariter communicarè. Nam Póius noster, est quidem ille ingeniosus & mehercule doctus & elegantissimi iudicij adolescens, sed qui neq; istiusmodi disputationibus ac nuncijs magnopere capiatur, & mira quadam etiam tum modestia tum taciturnitate sit præditus. Cum Leonico quidem sum septimo quoque die his de rebus aliquid cōmentatus: sed ei magna ex parte gerendus est mos. Nostri autē quam plena & familiaris me delectet libertas. Sed hoc mihi ferendum est, qui singulari quodam in hoc sum factus, ut ab ijs semper absim longe gentium, quorum consuetudine delecter vel Vnice vel plurimum. Ac siquæ aliquando tandem venisurus es, cum absentiam tuā tolerabimus interim fortius, tum præteriti temporis incommoda aduētū tuo facile, uti spero, sarciemur. Quod de tota vita atque studiorum nostrorum ratione certior à me fieri cupis: ea verò, excepta colloquutionum nostrarum suauitate, eadem ferè etiam nunc est, quæ tecum hic fuit.

At

Ab hora diei quinta ad sextam pila ludimus. Pransi, Flaminio Tomarotio comite, verbis partem aliquam obimus. Sub Vesperam, domum nos recepimus. Hora noctis altera accumbimus. Cernati ocium pictis tabellis, aut etiam scrupis ad quintam oblectamur. Noctis reliquum somno & quieti datur. Mensa, si hoc etiam forte quæris, duas ciborum lautitia exaquant. Vinigratia & suauitate longe superant: quod quidem Vinum vel & sive ab Ultima Venetia ora magna cura accersitur. In cubiculo tantum laboramus, quod plane astiuum est, & iis sane ad Septentriones luminibus, ut non modo frigora, quibus maiora non meminimus, depellere, sed ne Ventos quidem illi ratione excludere possimus. Quod autem Vinum contra tantam hyemis asperitatem adhiberi potest remedium, luculento nos camino tuemur, & bruma incommoda astatis spe lenimus. Nihil enim hoc loco estate totum optari possit, neque aptius neque amantius. Imitare græcos, inquit. Licuit hoc hyemis initio: nam hyberni elegantissimi, tum vobis facta est potestas: sed me fefellit celi huius natura, quam & tam horribili diuturnaque frigore, & ab aquilonum sentia remotissimam putari. Verumtamen valetudine multo firmitiore, quam anno superiore sumus & si, & dei benignitate adhuc utimur: ter quaterve

ad

ad summam alius nobis suppressa est autumn-
 no, & pituita negotiū exhibuit: reliquis tem-
 poribus ne commotiuinculam quidem ullam,
 aut etiam tentationem sensimus. Vulneri,
 quod ex morte Leonis accepi nec opinatum
 & gravissimum, medebitur, & si spero, Ha-
 driani nostri Pontificatus: nostrum enim
 meo mihi iure appellare videor eum, quem
 nobis vel commune municipiorum nostrum
 vinculum, vel lingua & sui, vel quadam etiam
 literarum societas coniungit. Huc accedit ne-
 cessitudo, quam cum patre meo constitutam
 ille quandam habuit: & quod ipse quoque
 apud Philippum Caroli parentem aliquan-
 do vixerim. Omnino is unus est ex omni-
 bus, quem Pontificem rebus meis maxime
 consentaneum fore arbitrer. Attamen ne
 me omnem in eo tuendi oculi nostri spem ha-
 bere existimes, audi quodnam mihi subsi-
 dium ad eam rem compararim. Coactis nu-
 mulis nostris negociari cœpi: quo auctore?
 Octauiano Grimaaldo: quo institore? eodem
 quo ille scilicet. Miraris? illud vero magis
 mirabere, Casarianum me iam esse factū.
 Omnino dilabor in eam causam, cum incre-
 dibili gentium penè omnium consensione Gi-
 elius, tum etiam in Francorum stultitia de-
 pristinis meis illis sententijs deiectus. Sed tu
 formasse de studiorum meorum cursu aliquid
 audire

hoc est, quemadmodum abs te quoque rei familiaris iacturas ferri velim. Menssem quidem meo incommodo quasi intercalatū perspicio: sed in eo id mihi Videor percepisse commodi, quod posthac cautius negotiabimur, neque temere commissuri sumus, Et pro regis cuiusquam arbitrarij, vel potius libidine, rationes nostra conturbentur: tamen in eo tua praecepta sunt partes. Sed de his coram. Fr. Roborant diligentiam & Virtutem satis admirari non queo: Alphonsi vero Aestensis oculum ac formidinem potius hic omnes quidem accusant, ego autem nihil ab eo neque timide, neque temere fieri puto. Iulium Medicem à Pompeio Columna tam male acceptū esse doleo: neque id vero ipsum tam Iulij causa, quem quidem suam in ordine dignitatem facile obtenturum spero, quam Christiana Reip. gratia, qua ne turbulenta ista comitiorū ratione labefactetur, Valde timeo. Tornacensem arcem Francorum praesidio etiam nunc teneri nesciebā. Mediolanenses in armis esse, hic iam auditum erat: sed quantum Urbana multitudini in acie committendum sit, non ignoras. Quanta sint Francorum opes, magnus iste & repentinus, & alienissimo anni tempore instructus, & in Italiam missus eorum exercitus declarat: consilio autem & Virtute et quid valeant, gerendi belli ratio prope

propediem docebit. Tamen si ne illud quidem
 mihi iam probatur, quod eius gentis adhuc
 sequantur fidem, quam esse perfidissimam
 omnium, magno suo malo vel nuper didice-
 runt: sed plane stultus sum, qui Gallos sui
 dissimiles nunc denique esse cupiā. De Ador-
 niorum conatibus semper abs te aliquid ex-
 pectans, nec tu adhuc ea de re Verbum. Villa-
 novani nostri lētum est negocium: sed quādo
 tu aliquid de eo speras, mihi non desperan-
 dum arbitror. A. Marcilio nihil adhuc lite-
 rarum: quod tibi homini qui amicum ferre
 non possis, iucundissimū esse non dubito, atque
 ea re scilicet tibi significo. Cū hac maxime
 scriberem, nunciatū est Polo nostro Thomam
 Vulsenum, Eboracensem illum dico antisti-
 tem Britannum, Pontificem Max. esse faciū.
 Id si ita est, nihil profecto neque nostra, neque
 patrum, neque adeo quorum nostrorum me-
 moria accidit mirabilius: habitam esse Ro-
 ma in tanta amplissimi collegij frequentia
 eius hominis rationem, qui non modo &
 novus, & Britannus, & absens, sed omnino
 in Italia nunquam visus esset, nec ulli pene
 eorum a quibus creatus est, de facie notus.
 Tulit ille nimirum consiliorum suorum fru-
 ctum, maximum quidem illum, sed planē
 debitum, & ipote cuius fere & visus, hoc tempo-
 re actiones omnes & cogitationes, ad Chri-
 stiana

stiana Reip. ocium atque pacē pertinuerint. Extremum illud erit, quod fortasse primum omnium esse oportuit. Ego eisi mihi de te pollicebar omnia, qua ab homine amicissimo expectari solent, tamen incredibilem ex illa literarum tuarum particula cepi voluptatē, in qua facultates tuas omnes mihi liberalissime detulisti. Itaque ne te istius erga me voluptatis unquam pœniteat, dabitur à nobis opera, eaq³ mihi crede, optima. Vale. Ex Urbe Patavio prid. Id. Ianuar.

His perscriptis literis reddita mihi sunt tua, ex quibus non Thomam Vulsenum sed de nostris hominibus, Hadrianū Florentinū Traiectensem Pont. Max. renunciatum esse cognoui. Eares quā mihi iucunda sit, & forte aliquando grata futura, tu satis per te existimare potes. Summum apud nos imperium, summū Pontificatū video. Quid iam nobis optandum sit, planè non intelligo. Pax inquires: ne huius quidem spem adhuc abiecti, eo praesertim Pontifice, qui cum Britāno illis, oq³ cupiditate nunquam concessit, tum etiam ingenio atque natura est multo mitior, tum vèrò omnibus paucis artibus lōge instructior. Omnino nihil tam neque prater spem, neque ex animi mei sententia cecidit, quā ut si Pontifex Romanus declararetur, de quo hoc toto comitiorū tempore, nihil mihi in mētem

Generat

Venerat cogitare, Et qui longe gentium abesset,
 nec Roma unquam fuisset. Nam de Thoma;
 nescio quid obscure initio iactum fuerat. Nō
 hoc sine numine divinum. Reliqua exquires,
 qua & quando in Italiam venturus sit, an
 verò ad se amplissimum collegium in Hispani-
 am accersiturus: quod ipsum ad sedandas
 ultiores Hispania motus Casari commo-
 distimum esse intelligis. Quod de Francorum
 rebus se iam desperare significas: ego verò
 hoc Pontifice difficiliora illis omnia fore vi-
 deo, actum de illis non video. Tantis opibus si
 mediocrem modo prudentiam adiunxerint,
 pares nobis erunt, praesertim accedentibus
 eodem Venetis & Helvetijs, & fortasse Bri-
 tannis: quos hoc accepto nuncio, nunc denique
 societatem coituros cum Gallis firmissimam
 auguror. De Marulio risi: sed tamen si tibi
 videbitur, cubulare istud negotium meis
 verbis ei gratulabere, & ad rerum nostra-
 rum procuracionem eum adhortabere. Habes
 ad omnia.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoaldo S. II

Theatrum nostrum, Et ex literis tuis
 perspicio, non modo clausum adhuc non
 est, sed nunc primum frequentari atque cele-
 brari

hrari magis incipit, idq; maxime singulari
 prope virtute & Casariana quadam Fran.
 Roboriansi tum celeritate, tum vigilantia,
 qui cum nuper exul, egens, abiectus esset,
 evasit, repente maximarum copiarum im-
 perator, tot populorum victor & princeps,
 totius Hetruria terror & fulmen. Omnino
 mira sunt quae de eo narrantur: illud pra-
 sertim, si captam esse Perusiam, tanto mili-
 tum, tanto equitum praesidia firmatam, tam
 munitam, tam copiosam. Quasi tam vero po-
 tissimum exules Senam reducat, haud equi-
 dem scio, non magis hercle; quam quid in
 tanta gerendarum rerum occasione Veneti
 & Aestenses ociosi etiam nunc desideant.
 Nam de Bergensi hic omnes valde timent,
 suus est Salassorum regis frater, qui qua-
 dringentorum Gallorum equitum praesidium
 illuc iam venisse affirmet. Scita est, res ab
 Hispano & a Germano tuta est: sin aliter,
 Vereor ne plagam Veneti accipiant, & se parum
 praclaras illas inducias innare sera cognos-
 cant. De Helvetiorum adventu rumor hic
 iam nullus: nam Gallos copias suas parare,
 armare instruere audio: nec quid tamē sine
 Helvetijs aggressuri sint intelligo, nec si v-
 nerint, an eis quaequam committendum sit
 prospicio. De Pompeio Columna & Alex.
 Casarino, quos ab amplissima collegio ad
 Hadrian

Hadrianum Pont. Max. legatos esse missos scribis, gratum mihi fuit cognosse. Homines sunt nobis amici, quique tristissimis illis meis temporibus causa nostra propugnatores Roma existerunt acerrimi. De isto armamentary incendio, tui scilicet ut debui, hoc est molestissime. Vix enim credas, quam isti civitati faueam. Nam prater damnum quod in presentia ab ea factum est, portendere etiam aliquid res ipsa grauius videtur. Deus omne auertat: sed superioris belli mala haud ita dissimilem casum consecuta sunt: nuper vero paucas ante menses quam Galli Mediolano pellerentur, arcis turris quadam munitissima de caelo tacta conflagrauit. Sed redeamus domum: tamen si ne hic quidem est quod magnopere scribam, nisi me opinione mea celerius ad numos esse peruenturum. Quas enim ego, in Cal. Martias regis edicto, collatas arbitrabar solutiones, has tu in. Non. Febr. tantum sustentas ac esse significas.

De Pont. Max. bene coniectis. Rationibus nostris accommodatior alium creari potuit nemo, quanquam ne hoc ipsum cuiusmodi futurum sit, plane intelliga: sed tamen committorum exitum mihi optatius cadere non potuit. Valebit, puto, apud eum aliquid patris mei memoria. Valebit quod ego ipse cum Philippe Caroli patre vixerim: denique com-

*munis lingua & fœs, patria Vicinitas, ciuitatū
nostrarum communio, studiorum societas,
spem mihi afferunt non contemnendam. Ve-
rum hoc fortuna Viderit. Ego enim cum, in
quo nunc sum tamdiu tenebo cursum, quoad
me ingenuarum artium cognitione Romanis
dignum ciuitate prabnero. Quo Utinam sem-
per sint animo, & Hadrianus ad tuendam
Christiana religionis pietatem, & Carolus
ad conseruandam augendamque Rom. im-
perij maiestatem. Rides? Atqui scito, neutri
de his deliberatius esse, aut etiam facilius,
Romana Reip. statum constituere: quàm
mihi ea, qua orationis lumine adhuc indi-
geant studia, Romanis literis illustrare &
perpolire. Respondi duabus tuis epist. Vale.
Ex Vrbe Patauio. X I I I. Cal. Feb.*

CHRISTOPH. LONG.

Stephano Saulio S.

12

Quantum ex tuis literis Voluptatis ce-
perim, ex eo possis conijcere, quod nullas
adhuc neque diutius auidiūsq; expectatas
acceperim, neque amantius elegantiusque
ad me scriptas, iam diu legerim. Verum vix
tantum earum mihi lectio incunditatis af-
ferebat, quantum interim pristina nostra
consuetudinis refricabat desiderium, præser-
tim tot rebus in dies penè singulos nominis,
præter

præter omnium spem atque sententiam consecutis. Dii immortales, quæ tempora, quos risus, quantam sermonum, coniecturarum, iocorum amicissimarum atque suavisimæ inter nos concertationum facultatem amissimus. Quod ipsum hoc molestius tuli, quod nemo ferè hic fuit, qui cum his de rebus familiariter communicarè. Nam Polus noster, est quidem ille ingeniosus & mehercule doctus & elegantissimi iudicij adolescens, sed qui neq; istiusmodi disputationibus ac nuncijs magnopere capiatur, & mira quadam etiam tum modestia tum taciturnitate sit præditus. Cum Leonico quidem sum septimo quoque die his de rebus aliquid cõmentatus: sed ei magna ex parte gerendus est mos. Nostis autè quàm plena & familiaris me delectet libertas. Sed hoc mihi ferendum est, qui singulari quodam in hoc sum factò, ut ab ijs semper absim longe gentium, quorum consuetudine delecter vel vnice vel plurimum. Ac fines aliquando tandem venisurus es, cum absentiam tuâ tolerabimus interim fortius, tum præteriti temporis incommoda adueto tuo facile, uti spero, sarciemur. Quod de tota vita atque studiorum nostrorum ratione certior à me fieri cupis: ea verò, excepta colloctionum nostrarum suauitate, eadem ferè etiam nunc est, quæ tecum hic fuit.

Ab

Ab hora diei quinta ad sextam pila ludimus. Pransi, Flaminio Tomarotio comite, Serbis partem aliquam obimus. Sub Vesperam, domum nos recepimus. Hora noctis altera accumbimus. Cenati ocium pictis tabellis, aut etiam scrupis ad quantam oblectamus. Noctis reliquum somno & quieti datur. Mensa, si hoc etiam forte quaris, suas ciborum lautitia exaquant: Vini gratia & suauitate longe superant: quod quidem Vinum vel vsque ab Vltima Venetia ora magna cura accersitur. In cubiculo tantum laboramus, quod plane astium est, & us sane ad Septentriones luminibus, ut non modo frigora, quibus maiora non meminimus, depellere, sed ne Ventos quidem Vllis ratione excludere possimus. Quod autem Vnum contra tantam hyemis asperitatem adhiberi potest remedium, luculento nos camino tuemur, & bruma inuammoda astatis spe lenimus. Nihil enim hoc loco estate totum optari possit, neque aptius neque amantius. Imitare græcos, inquis. Licuit hoc hyemis initio: nam hybernæ elegantissimæ, cum vobis fuerit, est potest: sed me fefellit cæli huius natura, quam & tam horribili diuturnaque frigore, & ab aquilonum sensu & remotissimam putamus. Verumtamen Valetudine multo firmiore, quam anno supersique sumus vsi, & dei benignitate adhuc vtimur: ter quaterque

ad

ad summam aliam nobis suppressa est autumno, & pituita negotiū exhibuit: reliquis temporibus ne commotiunculam quidem ullam, aut etiam tentationem sensimus. Vulneri, quod ex morte Leonis accepi nec opinatum & gravissimum, medebitur, uti spero, Hadriani nostri Pontificatus: nostrum enim meo mihi iure appellare videor eum, quem nobis vel commune municipiorum nostrum vinculum, vel lingua & sui, vel quadam etiam literarum societas coniungit. Huc accedit necessitudo, quam cum patre meo constitutam ille quondam habuit: & quod ipse quoque apud Philippum Caroli parentem aliquando vixerim. Omnino is unus est ex omnibus, quem Pontificem rebus meis maxime consentaneum fore arbitrer. Attamen ne me omnem in eo tuendi oculi nostri spem habere existimes, audi quodnam mihi subsidium ad eam rem compararim. Coactis numulis nostris negociari cœpi: quo autore? Octaviano Grimaaldo: quo institore? eodem quo ille scilicet. Miraris? illud vero magis mirabere, Casarianum me iam esse factū. Omnino dilabor in eam causam, cum incredibili gentium penè omnium consensu & etiam, tum etiam in Francorum stultitia de pristinis meis illis sententijs deiectus. Sed tu fortasse de studiorum meorum cursu aliquid

audire

audire mallet. Eum igitur ijsdem horis, & eodem adhuc in campo tencimus, in quo cum tu hic adesses, industria nostra desudabat. Quotidie commētamur aliquid & legimus. Thucydidis historiam ad exitum fere perduximus: quod item tu cur non feceris, causa abs te nulla affertur. M. T. Ciceronis Topica, Partitiones, De inuentione rhetorica libros duos confestim: De oratore item volumen primum, priusquam ha tibi venerint, perlectum a nobis fore putamus, idq; nihilo minore, quam epistulas suas euoluimus, studio atque diligentia. Nam cum antelucanis horis uti iam didici, tum vero nulla me fortuna iniuria ne transuersum quidem linguam ab instituto itinere diuellere potuit. Itaq; tantum & scripsi & legi, quantum vix quisquam facile credat, & ipse tu aliquando senties. Habes ferè ad omnia: nam quod rogas, quo sim erga te animo, de eo scribendum mihi vix puto: tu quidem certè dubitare non debuisti. Sim enim mei dissimilissimus, nisi te tanti faciam, quanti ab homine memore, minimeq; omnium ingrato, is qui bene de eo meritus sit, & fieri debet & solet. Adde etiam quod an tibi probaturus sim nescio, sed ita se res habet: auctus est absentia tua meus in te amor, nec quo id sanè modo acciderit, satis exputare possum: nisi fortè qui quotidie praesentis

sentis tui assidue explebatur animus, quia te iam carnis duntius, eo nunc te requirat ardentius. Sic enim certè nati sumus, ut quæ in oculis posita sunt bona, eorum vim non admodum animadvertamus, atq; adeo plerumq; sensim obrepente satietate, fastidiamur: quæ verò longius absunt, ea vehementer & anxie expectamus. Quorum mihi certè posterius & nunc venisse sentio, atq; eo magis, quod iam ne te mihi in perpetuum cavendum sit, timere incipio. Nam neq; tu de adventu tuo quicquam scribis, & ipse Italiâ eo video ardere bellorum incendio, quod multis annis restinctum iri non puto. Vale. Ex Urbe Patruvio, XIII. Calend.

CHRISTOPH. LONG.

Ant. Flaminio S.

CUM mihi à Steph. Saulio litera sine tuis cessent reddita sanè commotus sum: sed tum multo me hercule magis conturbatus, cum in extremis illis, quæ tibi non scribendi causa fuisset, legissem. Effecit tamen officium tuum, quo te mihi per eius literas excusatum esse voluisti, ut dolori, quem ex istâ tua valetudine traxeram, nonnihil voluptatis aspergeretur: præsertim cum nec periculum gravius illum denunciaret, & ipsum
vino

anni tempus saluberrimum, spem mihi
non mediocrem ostenderet. Itaque mihi offi-
cium tuum scito fuisse gratissimum: sed ita
ut neq; salute tua quicquam mihi possit esse
antiquius, nec modo literas à te iam illas
non flagitem, sed ut de isto tuo patius in bo-
nas artes studio aliquid remittas, etiam at-
que etiam rogem. Novi natura tua infirmita-
tem: novi incredibilem tuam in omni perci-
pienda humanitatis viri osiduitatem. Qua-
re si mihi quicquam credis, homini quem tu-
te scis tibi esse amicissimum, & in alienis qui-
dem dyndicandis causis minime stultum, da
aliquid corpori, seruis valetudini, satius tibi sit
earum quas quarimus rerū nosse fontes &
capita: rationem earum & vias ingenio tuo
autore & cogitatione haud ita multa, modico
certe studio consequere: praesertim qui puer
in leuioribus illis artium studiis operam opti-
me posueris, & nūc in grauioribus extrema
ista tua adolescentia iam tantum profeceris.
Infinitam istam diligentiam, & immensam
lectionem nobis relinque, qui quo minus na-
tura atq; ingenio valeamus, & in rectam di-
sciplina viam tardius ingressi sumus, eò cum
nos appropere opus est, magis tum verò cui
gilare in studio diligentius, & labores omnes
sufferre possumus facilius. Volo enim mi Fla-
mini charissime, ut cum homines ingenium,
indust-

industriam, doctrinam tuam admirabuntur:
 laudent etiā prudentiam, qua te bene & sum
 esse omnes indicabunt, si ocio pariter & va-
 letudini tua consulueris. Non temere hoc scri-
 bo. & ad quem scribam, video. Cura igitur
 primum, ut valeas: hoc enim nihil mihi fa-
 cere potes gratius: deinde ut de tuo ad nos re-
 ditu aliquando cogites, & Saulium nostrum
 eodem Voces: postremo ut Do. Sau'ius signan-
 do te viset, & Hector noster, quem tibi sem-
 per assidere non dubito, plurimam hic sibi à
 me salutem adscriptam esse intelligant. Sed
 tibi plus omnino curis impono, quam per va-
 letudinem tuam mihi liceat, Itaq; reliqua
 abijce, vnius tua salutis rationem habe. De
 rerum nostrarum statu, si quid scire voles,
 Saulium nostrum percontator, ad quem & be-
 res de eo literas misi. Etiam atq; etiam mi
 Flamini Vale. Ex Urbe Patavio. XIII.
 Calend. Februar.

CHRISTOPH. LONG.

Bapt. Egnatio S.

14

Simonem Villanquannum quanti faciam,
 quantumq; eius causa laborem, te iam
 tum, cum eum tibi praesens commendarem,
 perspexisse arbitror: quid autem tu de eo mi-
 hi humanissime receperis, meminisse te non
 dubito.

dubito. id quod etiam ex Grimoaldi nostri literis cognovi, qui de ea re, tibi cura esse mihi saepe significavit. Tamen quia lentius adhuc negotium processit, quam initio speraveramus, quodque ea est Villanovani ipsius fortuna, ut nisi abs te rationibus eius mature consulatur, sit ei in Galliam remigrandum, & hac vestra omnium bonarum artium attrice atque parente Italia carendum: peto abs te. Hic vero mihi verba desunt, quibus cum tibi commendem: quicquid enim vel a me dici potest, id tum dixi, cum hac de re tecum coram agerem: vel adhuc fieri abs te & tenuari potuit, id etiam factum esse certo scio: sed gerendus est adolescentissimos, qui renovatam meam per literas commendationem plurimum apud te ponderis habituram esse sibi persuasit. A te igitur peto, ut pro singulari tua erga studiosos omnis benivolentia & liberalitate, hominem summo ingenio, incredibili studio, iudicio elegantissimo, doctrina vero tanta, quantam penè extremi adolescentia anni capiant ornatum, in Italia per te retentum velis. Scio quam tu unus omnium ad eam rem conficiendam sis aptus, quantum gratia, & autoritate istic valeas video: neque vero quantum mea causa velis Villanovanus ipse dubitat, ut si iam expectatione sua frueretur, non te mihi, sed me sibi dedisse

fuisse indicaturus sit. Quare velim mi Egnatium remi arbitrere meam: Quicquid in eius studij, opera, diligentia contuleras, in me collatum esse putes. Magno tibi aliquando erit ornamento, summa spei adolescentem ope tua ad summam laudem pervenisse: magna in presenti voluptati, eius vel eximia probitas, vel suavisissima consuetudo: mihi quidem certe ipsi, cui plurimum cupis, gratissimum feceris. Illud verò haud scio an addendum sit, adyciam tamen, non minus tibi ab eo debitum tui gratia, apud quemcumq; Villa novanum collocaris, quam ipse tibi Villanovanus est habiturus: qui cum ceteris animi virtutibus sit in primis ornatissimus, tum verò minime omnium est immemor atque ingratus. Vale. Ex Urbe Patruis. X. Calend. Febr.

CHRISTOPH. LONGO.

Octauiano Grimoaldo S. 17

ET si quod tibi mitterem non habebam, scis enim me ex tuis ferè literis scribendis argumenta solutum esse ducere, nec te posteriori meae epistola adhuc respondisse: tamen cum Villanovani nostri rogatu, ad Bapt. Egnatium scripsissem, non potui nihil ad te dare literarum, quibus cum tuas elicerem, tum verò mihi gratissimum fore intelligeres, si cum ipse tu Egnatio suum

reddo

reddidisset, commendationem meam oratione tua subsequerere hoc est, si communem amicum ad id quod impudam, etiam te autore suscepit, conficiendum negotium excitares. Non dici potest, quam de Villanovano laborum: nec totum amicitia nostra, qua quidem summa est, addidit meo, quam humanitate et naturam mea, qui tam praeclarum ingenium tuum, tam misere extinguere doleam. Quam illi ad aliquot annos est opus, non quo vel cum Rudais, vel cum Exasio nostris, quos iam elegantia dicendi et subtilitate et eruditum et oritur illis aliquando contendat. Quia porro in Italia hoc tempore spes ei inquam nesci forte ostenditur: nec istic omnino illa sine Egnatii nostri opera atque diligentia. Sic agitur facias literas meas Egnatio cum dederis, hominem ad id quod volumus diligenter cohortare, et ad nos aliquid etiam ipse scribes, siue quid novi habes de Regum nostrorum infamia, siue quem admodum se adhuc manserit frigora, quibus sane maiora non maxime nos, neque nimium diuturnitate et frequentia, neque ventorum assiduitate et sanctorum. Vale: Egnatium cum de Villanovano cum ipso agerem, solebat adolescentem apud se esse, dum quid offerretur, in quo spes esset. Liberalitate eius tum non summo, si, quod nihil necesse esset: nunc conditionem libenter

libenter complecteremur : res enim Urges.
 Quare quid in eo etiam nunc habeat animi
 Egnatius, Videbis, & me quamprimum cer-
 tiorem facies : etenim celeritate opus est. Ex
 Urbe Patavio. Calend. Febr.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoaldo S. 16

Qua mihi ad te scribendi causa nuper
 fuit, eadem certe nunc est. Cupio tuas
 elicere, sed multo mehercule magis, ut de Vil-
 lanovano cum Egnatio abis te conficiatur,
 plus oneris sustineo, quam tute putes : Vinis
 enim sumptu meo : & quam paratus ipse
 sum à pecunia, Vides. Verumtamen à nobis
 aletur quoad vel poterimus, vel à vobis eo
 consultum fuerit. Quare in eam curam inci-
 cumbe, & rem tuam agi putato, ne mihi
 quoque cum ipso Villanovano ad te propedi-
 confusum sit. locari me putas? Peream, si
 quicquam unquam molestius tuli : neque, verò
 id ipsum tam mea, quam omnium studioso-
 rum causa. Tantam talis adolescentis indo-
 lem non modo nullis ornari, aut certe invita-
 ri premiis, sed ipso etiam quotidiano victu care-
 re? Si mihi familiaris mihi fuisset & notuo-
 levis forte casum eius ferrem : nunc quo me
 tandem animo esse censes, qui cum illius ingenij

Vim atque ornamenta plane cognita habeam, ei tamen opitulari diutius non queam. Quæ tandem in re? num ut honores aliquos adipiscatur? num ut sericatus spectetur? num ut lautus & beatus obambulet? debentur hæc quidem tanta Virtuti, modestia, ingenio, iudicio, studio: sed hoc non agitur: illud, me miserum, ne nobis inspectantibus turpiter mendicet, agitur. Effet in his locis Steph. Saulum, non laboraremur. Sed indignatione debilitor & dolore. Proinde quo locores eius sit, tu fac statim scribas. Vale. Ex Urbe Patavio, VII. Calend. Febr.

CHRISTOPH. LONG.

Octavio Grimoaldo S.

17

Narro tibi: cessationem tuam amplius ferre non possum, neq, Verò causam eius ullam reperire: nisi hoc ipsum fortasse ais, rescriptum esse mihi à te. Si ita est, Vide quibus tuas literas dederis, ego enim iam dies ferò quindecim ne schedulam quidem abs te: sin eò taces, quod de Villanovano ex animi nostri sententia cōficere non queas: at hoc ipsum scribito. Inibitur fortè noua à nobis tuendi inuenis ratio: sed tamen si quid adhuc speras, Surge quaso Egnatium, de quo nihil dum spem abiici. Nonis hominis humanitatem, & in studio

studiosos omnes liberalitatem. Omnino tanta sum hac de re in sollicitudine, ut quidvis potius, quam literarum tuarum silentium videar perlaturus. De repub. Audio nescio quid de Mantua à Gallis proditione tentata: quod ipsum nihil esse reor: item de Alexandria ab Hispano capta: quod non difficulter credo: nam Cortonam & Sancti spiritus farum, duo copiosa & munita Florentinorum oppida, à Franc. Roboriano direpta esse iamdiu huc est allatum. Quod autem nihil neque à Germania, neque à Gallia, neque de Pont. Max. neque adeò de Helvetijs, quos Gallis subsidio aduentare nuper audiebamus, alpes in causa esse arbitror, quas hac hyemis asperitate clausas esse simile mihi videri videtur. Vale. Ex Urbe Patanso. V. Calend. Februar.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 18

DE tuo isto silentio, quid tibi statuendum censeas, tute videris: me quidem certè, ipse hominem non putarem, si tam crebris, quam ego tecum egi literis, ad scribendum abs te inuitatus, etiamdum tacerem. Nam meas tibi non esse redditas epistolas mihi persuadere quis possum, qui sciam, neque me cui-

quand

quam earum ullam dedisse, cui tu probe notus non esses. Et ipsorum etiam tabellariorum in perferendis literis commoda fructusque omnes consistere? At enim fortasse nihil epistola dignum tibi occurrit: quasi vero de re vel mea, vel publica, vel Villanovani, vel etiam de ipso Egnatio oratio tibi deesse possit, praesertim homini tam disertio, Et alias semper ad scribendum impigro. Verum non audeo te accusare, qui si humanitati atque prudentia diffidam tua, sim mei dissimilissimus. Angor tantum animo Et queror, nec de quo sane conquerar satis exploratum habeo. Facit tuus erga me amor Et acceperis istud tuum omni in re iudicium, ut nihil abs te neque temere, neque iniuria fieri putem. Rursus tam insolens Et diuturna taciturnitas in tanta maxime scribendi materia, animum meum vehementer sollicitum habet, ne quid gravius acciderit vel tibi, ita ut scribere non queas, vel rebus meis, sic ut non audeas. Tu si quod mihi velim valetudine impeditus cessas, delega (quasi) eum laborem tuorum alicui, qui me de omni statu tuo faciat quam primum certiore: sin forte rationum nostrarum conturbatione aliqua commotus taces, nihil est quod vereare. Scis enim quoniam apud me sint ista fortuna bona loco, quidque ego adversus omnes fortuna inurias imprudem habeam animi: sed me

iam

iam Verba deficiunt, fac igitur si me amas.
 Si aliquid perendie Vel à te, Vel de te acci-
 piam, me cum me literarum tuarum fructu
 du primaris, earum quoque expectatione diu-
 tius torqueas atque excrucies. Vale. Ex Urbe
 Patavio. III. Cal. Februar.

CHRISTOPH. LONG.

Octavio Grimaldo S.

19

AD eum quem ex tam longo literarum
 tuarum silentio percepi dolorem, acce-
 det etiam mittendi ad te pueri mei impen-
 sa: quid enim aliud capiam consilij, si nec ego
 aliter de te quicquam possum cognoscere, Es-
 tu sex continuis à me provocatus epistolis mi-
 hi scribere etiam nunc fraudare? Atque Sti-
 nam is ea de te referat, quæ à nobis liben-
 ter Vel legi Vel audiri possint. Iam enim tibi
 scribendi otus imponere nullum audeo, satis
 abs te habebō, si me per hanc internuncium
 hac sollicitudine liberatis. Omnino magnum
 quiddam sit necesse est, quod te hominem
 tam officiosum, mihi tam amicum tam diu
 tacere cogat: quod ipsum quoniam cuiusmo-
 di sit, coniectura nulla assequi possum, si lite-
 ris consignare id noles, puero meo recte com-
 miseris. Atque ne quibus de rebus certior fie-
 ri cupiam ignores, prater taciturnitatis tua
 causam, scire Velim primum, nunquid apud
 s s te sit

te sit Et Voluntas. Deinde, quot nā ex XIII.
die Calend. Febr. meas acceperis epistolas.
Tum ecquid Egnatio nostro suas reddideris,
Et de Villanovano confeceris. Tum Verò, an
descriptum Steph. Saulio fasciculum Genuā
miseris. Postremo de rationibus nostris si quid
addideris, gratissimum mihi feceris. Nam de
Rep. quid ego te rogem, quæ hæc quæ mihi con-
iunctissima sunt, tam leniter hic attingam?
Vale. Et mihi puerum meum statim remis-
tito. Ex Urbe Patavio. Calend. Febr.

Per scriptis his non sine magna animi mei
molestia literis, ecce tuæ, breves illæ omnino,
Et exiguæ de Villanovani negotio spem af-
ferentes, sed quæ me tamen ab eo, quæ me de-
bilitarat, valetudinis tuæ metu liberarunt.
Itaque pueri istuc mittendi causa iam nulla
est: nam cum tu valeas, nec maiore vllō impe-
ditus sis negotio, his lectis ad omnia (Et si spe-
ro) respondebis. Sed quod ais nihil in Villano-
vano præter ætatis maturitatem desiderari:
ea Verò corroborata est, atq; mea quidem sen-
tentia eiusmodi, quæ hæc in genere maxime
optanda sit. Annos natus est sex supra vigin-
ti: idq; mox ad Egnatium literis tum signi-
ficant, cum eum dixi ea esse eruditione, cuius
penè extremi adolescentia anni capaces es-
sent. Quare si hoc vnum adhuc obfuit, facile
est conficienda illi conditionis ratio: sed cele-
ritate

ritate opus est, ut ante ad te scripsi. Sumptus enim tamdiu sustinere non possum, neque rursus eum ab omni alia humana ope desertum dimittere. Literas tuas sic expecto, ut nihil anidius. De flagitiosa Gallorum in servanda Alexandria negligentia, vel ut tu scribis, insolentia, alia videbimus: nunc enim praecura libere scitari non queo. Illud enim tantum miror, sex modo amissis militibus incolumem praesidium omne dilapsum esse. Ad reliquas Franc. Roboriansi victorias Senam accessisse gaudeo, & de Florentina valde timeo.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoaldo S. 29

Cum hodie literas tuas, quas mihi pridie Calend. Februar. misisti, de integro legendas in manus sumpsissem, animadverti in earum extremo esse caput, quod ad rationes nostras spectaret, nec à me tum lectum esset, aut satis animadversum, cum ad eas rescriberem. Perturbato scilicet eas percurreram animo, quod ipsum ex meis facile cognoscere potuisti. Vberior igitur fuit negotiatio nostra, quam putaram: idque omne & diligentia, & tua erga me benivolentia acceptum refero. Quod autem adscribis, ut si pecuniam

pecuniam ab argentarijs exigi velim, istuc
 Veniam: sin minus, quid tibi faciendum sit, per
 literas demonstrem: ego vero, etsi cum nemine
 omnium libentius sum, quam tecum, tamen
 ne si exigenda quidem ea sit ~~causam~~ cur mi-
 hi istuc veniendum sit nō perspicio, praesertim
 cum tibi scripta sit, non mihi. De reliquo nihil
 est quod ad me referas: quocunq, te rationes
 nostra vocabunt, sequere, neq, tibi authorita-
 tem meam expectandam putato. Ego enim
 cum istiusmodi rerum sum plane rudis, tum
 vero me in sinum atq, fidem tuam totum cō-
 tuli, quem neq, facile discingi, & in omni ge-
 nere prudentissimum esse semper auditui.
 Itaque exigenda illa ne sit, an transcribēda,
 an ad aliud negotiationis genus transferen-
 da, an permutanda, quanquam deliberatio-
 nis est: tui tamē est consilij, quicquid angustia
 nostra postulent non ignoras, & in quo spes sit
 illa, exploratum habes. Equidē, quod ad me
 pertinet, quicquid feceris, id prudenter abs te
 & fideliter factum esse indicabo, atque adeo
 ratum habebo. Ac quia multus in eos es, &
 quid te facere velim, omnino scribam, gere-
 tur tibi mos, sed uniuersē, nec enim aliter pos-
 sum. Ducentos istos quinquaginta denarios
 ad superiorem summam adijcito, totamq, pe-
 cuniam ita tractato ut tuam: sed hoc diligen-
 tius & cautius, quod in paucis istis nummi-
 lis

luc mihi sunt omnia: non sit ociosa, nec in eo
item versetur negotio, quod sit hominum vel
fraudibus, vel calamitatibus opportunū. Hoc
si praesiteris. Et oia nostro optime consulue-
ris. Et me huiusmodi memoriam gratumque
aliquanda experire. Vale mi Grimaalde sua-
nissime. Et si quid est de Villanovano ab E-
gnatio confectum, facies me quam primum
certiorem. Non dici potest quam me hoc omni
premat Et graviter urgeat. Ex Urbe Patu-
niae pridie Non. Februar.

CHRISTOPH. LONG.

Bapt. Egnatio S.

21

Scripsi ad te nuper de Simone Villanova-
no quam potui diligentissime, non quo
memoria tua constantius diffiderem (scie-
bam enim quam tu gravitati tua servires,
Et in amicorum praesertim rebus minime
esses oblivisus) sed id tum Villanovano ipsi
ante dabatur, qui ut se tibi per literas quodq;
accuratissime commendarem, mecum ege-
rat. Quod autem nunc in eandem rationem
de integro tibi scribo, id scilicet mea sponte
facio, qui cum se currentem incitare cupio,
tum vero quibus ille in malis iaceat video,
Et tantum ex eo dolorem, quantum animo
capere vox possum, traha. Agitur mi Egnati
non

non de honore eius aut dignitate, quod quidem optandum nobis esset, sed quod me pudet scribere, ne summa spei, summa virtutis adolescens in ipsa florentissima Italia parte fame pereat. Huic tu literarum ac literatorum omnium ignominia & turpitudini, quando unus hoc tempore mederi potes, (aut nemo certe istic potest) non iam abs te peto, quod prioribus feci literis, sed per singularem istam tuam erga studiosos omnis omnibus perspectam, à me semper pradicatam liberalitatem tuam te obsecro, ut homini solo virtutis studio, & fortuna insuria calamitose, quibus cunque rebus potes consulas atque prospicias: ego, quod ad me pertinet, amplius quam feci facere non queo. Tua sunt iam partes, ut quem officijs tuis multis es complexus, aliquo etiam beneficio tuo benigne cumulatum velis. Non equidem audeo quicquam tibi istiusmodi oneris imponere: sed quia tamen dignam ista tui animi benignitate mihi videris esse consecutus fortunam, sine hoc à te petam, quod quidem te libenter facturum esse mihi coram ostendisti. Quid hoc ipsum tibi iniquies, Tantisper tecum sit dum apud aliquem eum collocas. Hoc si à te impetramus, faciam profecto ut apud memores & gratos homines beneficium à te positum esse cognoscas. Vak. Ex Urbe Patavio. V. l. Id. Ecb.

CHRE

CHRISTOPH. LONG.

Petro Bembo S.

22

Etsi nihil erat omnino quod scriberem, nō potui tamen Flaminio nostro istuc proficiscenti non vel inanes ad te dare literas potius, quàm nullas. Sanè enim in rebus meis nihil est novis. Versamur adhuc in his, ad quatuor me vñus omnium semper es cohortatus. literarum studijs. De te vero, etsi minus quàm cupimus, audimus, tamen qua volumus: tam leuem iam accedere quartanam, Et utrum tentatiuncula sit ea, an febricula, Vix ipse tu sentias atq; dyndices. Hoc ipsum mihi quàm gratum sit, etiam tacente me satis, puto, intelligis. Equidem (quod vñum absens E possum E debeo) pro salute tua vota facio, E Et te planè confirmatum, hic primo quaq; tempore Videam, etiam atque etiam exopto. Flaminiam ipsum à me hic tibi commendandum esse non arbitror. Est enim iampridem in are tuo, Et quem tute mihi ipse accurate commendaris: testimonium modo mei de studio eius atq; industria iudicij, es dabitur. Scito ex omni nobilitate Romana, multis iam seculis extitisse neminem, qui ad summa ingenij atq; iudicij ornamenta tantum adiunxerit diligentia, E in omni liberali doctrina studio assiduitate. Non enim politiorem

modum

modo humanitatem & communes literas attigit, sed etiam se utraque lingua in recte dicendi differendique ratione ita exercuit, ut non credibile sit, neque quàm longe iam processerit, neque quò paucis annis tam pleno gradu peruenturus sit. Pertextet enim, scio, quod exarsus est, nisi aliqua fortè temporum iniuria ab instituto cursu alio rapiatur. Sed de Flaminio nimis multa, praesertim ad te, qui cum de adolescentis indole summa semper sperasti, tum vero fortasse libenter adhuc legere non potes. Valebis igitur, & à Polo nostro saluebis. Vale. Ex Urbe Patavio. VI. Idus Februar.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoal. S. 23

Flaminio noster eo tempore, nunquid ad te vellem, mihi denuntiavit, cum quid à te expectarem magis haberem, quàm quid ipse mitterem. Scis enim te. nihil dum ad posteriores meas duas respondisse. Mihi quidem certè nihil ab te adhuc est redditum, tamen si multarum à me habes epistolarum argumenta: Veruntamen nihil urgeo, atq; etiam occupationibus tuis faueo. Iam enim sentio, quàm tibi superiorum mearum in tuis flagitandis, literarum crebris molestia fuerit. Scripsi had se
ad

ad Bembum & Egnatium : huic ut Villano-
 uani causam aliquāto acrius susciperet, illi,
 ne me negligentia damnares, se se Flaminius
 isto & ad eum sine literis meis contulisset.
 Exitus hyemiscum initijs consentiunt. Maxi-
 mie & assidue aucta flumina hymbribus
 agros totos inundarunt. De Heluetiorum ad-
 ventu nonnullus hic est odor, itemq; de Frac.
 Robertanis, & Iulij Medicis consuetudine.
 Omnino sunt qui rem inter eos conuenturam
 suspicentur. Ego nihil esse reor : sed tamen si
 fiet, aut ille ad Gallum, aut hic ad Germa-
 num transeat necesse est. De Francis mirum
 est hic silentium : quanquam non desunt, qui
 tres Hispanas cohortes stipendij inopia co-
 actas à Casare ad Venetos defecisse affirmant.
 Sed hoc tu melius, ac potius optime omnium.
 De studiorum nostrorum ratione si quid scire
 uoles, Flaminius ipsum percontator. Vale.
 Ex Urbe Patavia. 6. Id. Februar.

CHRIST. LONG. OCTA-

uiano Grimoaldo S. 24

O lucundas & gratas literas, quas mihi
 à te Flaminius noster attulit. Sanè non
 dici potest, quam me earum sermo delecta-
 rit, atque illud in primis, quod de rationum
 nostrarum procuratore scripsisti. Equidem
 et si des

et si difficile factu esse video id quod polliceris, tamen tum ingenio, tum industria, tum usu, tum verò etiam singulari tuo erga me amore fretus, sperandum id mihi censeo. Tu contra velim ea à me expectes omnia, quaecumq; ab hac studiosa vita nostra atque consuetudinis parte proficisci possunt. Etenim si hoc tu praestiteris, mihi Leontis liberalitas non magnopere desideranda ut fuerit, ad quemnam potius omnem studiorum meorum fructum detulero, quam ad te, cuius unius opera, fide, diligentia, otium meum honeste copioseq; tueri potuerim? Sic itaque tibi velim persuadeas: me, si quid post hac legendo, audiendo, commentando, scribendo, affectus fuero, daturum operam, ut amicitia nostra haud paulò sit illustrior ea familiaritate, quæ Nicol. Grimoaldo Ceba auo tuo cum Franc. Philelpho viro doctissimo inter sit. Non auderem hoc tibi tanta polliceri fiducia, nisi & eodem apud te esse loco bonas artes viderem, quo apud auum tuum extiterunt: & quam opinionem de studiorum nostrorum exitu conceperis, ex literis tuis perspicerem. Quàquam maior hac omnino iam est, quam ut ei à me satisfieri possit. Equidem mihi iam nauasse operam video nonnullam, quod unum ex omnibus M. T. Ciceronem dicendi magistrum mihi delegerim: sed nondum me
tantum

tantum profecisse sentio, Et eo tibi nomine ipse gratulari debeas, atque te his temporibus natum gaudere: quod quidem Vele ex eo comprobari potest, quod te, qui tanti eloquentiam nostram facias, crebris meis literis ad paulo vel diligentius vel sapius scribendum nihil dum potui perducere, nullo id sanè impetraturus negotio, si ut ais, illum consentando, vim eius affingerem atque exprimerem. Remoto loco mi Grimoalde suavisime, quantum in eo imitando adhuc profecerim, me quidem non paritet: sed tamen tantum abest, ut me illi parem unquam fore sperem. Et mecum preclare actum iudicaturus sim. si tenuem modo aliquam divina illius eloquentia similitudinem adumbraro. Id enim scilicet nunc malior E. scribendo persequor. Sed hac de re nimis multa: tantum velim existimes, si studiorum nostrorum rationi fructus responderint, perfecturum me. Et non modo hac hominum aetas, sed etiam tota forte posteritas, quàm bene apud me studium, operam, officia tua collocaris, intelligat atque cognoscat. Sed redeo ad spectacula nostra, luctuosa quidem illa, sed quae hoc tempore essent planè nulla, nisi citior Gallia quotidiano Hispanorum latrocinio infestaretur: nam transalpinis gentibus omnium anni tempus attulit, certe illinc ne lenis

rumor quidem: tu Verò de Hadriano nostro nihil. Atque Basinone de Pontificatu suo nuncium accepisse fertur, & Gregorij nomen secutus: illo videlicet ipso nobis indicans nomine, quanta vigilantia in hoc obeundo munere sis & surus. Ac profecto summa ea sit oportet atque mirifica, si modo. Vti spero & opto, is ipse est, qui superiorum Pontificum partim ignavia, partim scelere labefactatam Christiana pietatis religionem instauraturus est. & confirmaturus. Deum queso Opt. Max. consilia eius Reip. Christiana salutaria sint, neque ocio nostro parum accommodata. Vale. Ex Urbe Patavio 16. Cal. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Ant. Marcilio S.

25.

Tentari abs te patiētia meam arbitror, qui nec nuncijs, nec literis, nec precibus denique commotus meus etiā nunc taceas. Quid enim, contemptum me putem? Non tam (opinor) superbus tu es, nec ego certe contemnendus. At vide quā tu humanitati tua constes, qui hominem tibi tam amicum, tam familiarem, literarum tuarū incunctante tam diu prines, praesertim ab eo ad scribendum laceissus. Ego enim mehercule cum omnibus in rebus, quae nobis ipsi prestare possumus,

maur.

non, Vinci turpe duco: tum vero officijs **E**
amori eorum à quibus promocere, non respon-
dere, turpissimum. Sed ut initio dixi senturi
abs te patientiam meam arbitror: quare ob-
durabitur adhuc hic mensis: sin autem ut es
etiam tum cessabis, non te equidem scripto-
rum meorum desiderio extruciare tentabo (Vi-
deo enim, quam tu id facile sis laturus) sed
tum longissimis epistolarum voluminibus ob-
tundam, tum vero quotidiano sumptu in ta-
bellarios faciendo obruam: sin id quoque abs
te contemni intellexero, concitabo in te lucas
istas boues, de quibus tu nihil adhuc ad me:
credo, quod eas indignas existimes, de quibus
tu verbum facias. Veruntamen vide utrum
malis (utrunque enim vitare non potes) quo-
tidiano ne istarum belluarum barritu vexa-
ri, an de earum ingenio mihi aliqui per scri-
bere. Equidem posteriorius hoc malim, tum
quia te saluum cupio, tum quod etiam incre-
dibili quodam leporem atq; facetiarum tua-
rum studio teneor, vel potius ardeo. Quo qui-
dem in genere cum tu longe alijs excellas,
omnib. quos vel natura hilaritate, vel omnis
liberalis doctrina humanitate venustos **E**
urbanos nominas: fac, amabo te, ut saltim per
litteras, quando coram nō possumus, inter nos
festine docteq; interdum rideamus. Vider-
ne quantam iocandi materiam ipse tibi iam
1 3
præbe

præbuerim, qui me quoque non insulsū esse tibi significarim? Sed, vel me tuo arbitrata iudas licet, modo saluam aliquam & lepidam epistolam mittas. Quid vis enim potius, quam cessatū tuam ferre possum. Vale. Patanū 12. Calend. Mart.

CHRIST. LONG. BAPT.

Egnatio S.

26

Vereor ne tu me pudoris mei parum memorē esse iudices, qui rogandi finem faciam nullum, præsertim cum nihil abs te loci precibus nostris relictum esse, ex Grimoaldi nostri literis potuerim intelligere: sed ea est Villanouani nostri tum virtus, tum quæ me dies noctesque extruciat, egestas, ut mihi hoc in officio cessator esse videar, qui me tibi molestum in scribenda esse iam non dubitem. Audior rationibus eius duo plurimum adhuc obfuisse, atatem & nationem: atqui ea hominis atas est, quæ mea quidem sententia, sit huic maneri maxime idonea. Sextum enim supra vigesimum agit annum, ea iam prudentia atque moderatione præditus, ut hisce virtutibus senectus ipsa non magnum pondus addatur videatur. De altero, non me quidem fugit, quam male Galli in Italia audierit, sed ego tibi Villanouanum præstabo, cum ab omnibus Gallia Satyris ineptisque liberum

berum, tum planè *Italicæ* & *grauitate* &
lingua, & (quod maxime ad rem pertinet)
 pronūciatione in primis ornatū: nam quibus
 potissimū gens illa *virtutibus* commendatur,
 fide, probitate, religione: has quidem nemo
 in eo desiderarit, non sanè magis, quàm in-
 genium, iudicium, studium, literas, excellen-
 tem denique in iure civili prudentiam atq;
 memoriā. Sex enim ipsos annos sub optimis
 praeceptoribus Ticini in eo studio euigilauit:
 atq; ita profecit, ut aequales suos omnes lōge
 vicerit. Quare à te quaeso, ut si quis ad eam
 voluntatem & diligentiā, quam in eo
 innando adhuc adhibuisti, cumulus accedere
 potest, is hac mea commendatione accedat:
 sin nihil addi potest, ne sedulitatem meam
 aut impudentiam aut ambitionis condempnes.
 Non enim liberalitati aut constantia diffusus
 tua, sed tam q̄s in quibus Villanovanus iacet
 miserū, tam mea etiam humanitate com-
 motus, eadem de re tecum ago & sapius &
 accuratius. Vale. Patavij. Calend. Mart.

CHRIST. LONG. OCTA-

uiano Grimoaldo S.

27

NVllum ferè nunc haberem ad te scriben-
 di argumentum, nisi nescio quid lite-
 rarum Egnatio & Marcilio exarasset. Mar-
 cilio

cilio? inquis: & isti quidem velim epistolam suam ipsemet reddas, sed prius à te lectam, Et cum videris quanti is à me fiat, penae mihi des taciturnitatis tua, qui literarū tuarū silentio commisisti, Et ad illum nulla sententia scriberem, quem tu minime omnium amulum feras. Tacet ipse quoque etiam nunc, sed non hoc diu impune tulerit. Ad Egnatium porro scribendi hac mihi causa fuit, quod nec eius etiam literas adhuc potuerim elicere, nec Vilianouano illo tempore aut loco deesse velim: cui quidem tamen ne iam desint omnia, valde metuo. Istic enim à vobis lentius curatur negotium, quam res & fortuna ipsius postulet. Sed hoc tu videris, in quem, nisi mature prouideris, hoc quicquid est oneris, totum decidet. Admonituus à me non nunc primam: quare incumbe tu quoque, si sapias in istam eam. Egnatium nisi perfecta re aut desperata rescripturum non puto. In citeriore Gallia audio Mediolanū ab Hispanis & Germanis summa ope muniri, pecunias imperari, deletum provincialem haberi, pōtes in Pado ad Placentiam fieri, omnia tumultus & trepidationis esse plena, praesertim cum Cares in Alpinos Gallis suis auxilio venire dubiū iam non sit. A Gallia & Germania nulla adhuc fama, clausis scilicet etiam nunc Alpibus & nostro mari: quae tamen propediem aperiatur necesse

neceſſe eſt. Sed tuum eſt iſta ſcribere: hoc enim iſtinc manant. Illud quidem meum, eſſe Ro-
 nonia Hiſpanum hominē quendam, qui à ſe
 omnia Petr. Alcyoniꝝ in faciēdo Ariſtotele
 latino errata collecta eſſe, ac propediē editum
 iri huc ſcripſerit: de quo ipſo, ſi tibi videbitur
 Alcyonium noſtrum facies certiorē, & ſi
 mul hominem meis verbis ſalutabis. Vale. Pa-
 tauj. 12. Calend. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Mariano Caſtell S. 28

Accepi epiſtolam tuam ad 9. Cal. Mart.
 in qua quod officiū deſiderari abſ te
 meum ſignificas, eſt id mihi quidem ſubmole-
 ſtum, ſed nihilominus tamen iucundum: Et
 qui nulla mea negligentia à me ceſſatum
 eſſe ſciam, & te iſta literarum mearum fla-
 gitatione mei memoriā adhuc tenere per-
 ſpiciam. Nam ne forte neſcias, ego aliquan-
 to magis, atque adeò iuſtius à vobis aliquid
 expectans, quàm vos à me: etenim cum iſtuc
 perferātur vndique omnia, tum verò ea quo
 tidie Roma & ſunt & dicuntur, que ſcilicet
 epiſtola ſunt digniſſima. Hic cōtra ſummum
 ocium, ſummū eſt de Rep. ſilentium: ſed quan-
 do tantopere literas requiris meas non com-
 mittam poſthac, ſi in eo genere de me queri
 poſſis:

possis: tu modo fac ut de rebus Urbanis ex te
 aliquid interdum cognoscam. Lalius enim
 Maximus nostri iampridē planē oblitus est:
 eques videlicet Romanus, & idem vir for-
 tissimus, hominis noui, et in ignauo literarū
 ocio intabescentis. Sed hoc fero eadem, quae
 Leontis mortem, animi aequitate: ex qua et si
 mihi grauissimū vulnus impositū esse sentio,
 qui me ab omni humana ope desertum hic
 nunc videam, non succūbo tamen, neq; mihi,
 neque institutis meis desum studijs, in qui-
 bus eo etiam elaboro diligentius, & euigilo
 acrius, quo mihi praeclarius aliquando fore
 spero, me non modo nulla fortuna iniuriā de-
 sententia mea deijci potuisse, sed etiam ad-
 uersus omnes sauisimas eius tēpestates rectū
 cursum tenuisse. Omnino Gallia mihi clausa
 est, quod contra meorum omnium voluntatē,
 Leontis promissū secutus, in Italiam redie-
 rim: in ipsa autē Italia cum Leonte ipso spes
 mea omnis interijt. Florentia tumultuatur:
 Bembus longo & difficili morbo prostratus
 iacet: abest Sadoletus, abest etiam Hadrianus
 noster, de quo quidem multa mihi & magna
 polliceor: sed ut vides longe abest gentium,
 nec modo de aduentu, sed omnino de salute
 eius nihil exploratum habemus. In Hispania
 esse dicitur, sed nec in Vtra, nec an in Italiam
 venturus sit, etiam nunc scitur. Si venerit,

spe

spe sum optima: sin Quintum Clementem si-
bi imitandum putarit, mihi tamen in Italia,
idum studiorum meorum rationem explica-
ro, manere decretum est. Negotari enim iam
cepi ex ea pecunia, quam ad hosce fortuna ea
mea, sepositam habebam: resq; iam in proces-
sit, Et ad multos annos ipse me are meo tueri
posse videar. Neque vero est quod vereare, ne
hoc non Vita genere studia conturbetur mea:
Aliena hac in re & opera & fide utimur.
Aliena, inquires, fide? prorsus aliena, sed ho-
minis nobis amici. Quid enim faciam, si nec
listeris meis deesse, nec ipse mercatura operant
 dare possim, homo cum in omni negotiatione
plane rudis tum vero ocy & quietus longe eu-
pidiissimus? Adhibita est tamen ea uobis
cautio, Et nobis frans non facile fieri possit.
Sed hoc sors viderit. De Panegyricis prasta-
bo, quid tibi sum pollicitus, & Romana,
mihi crede, fide prastabo: sed nondum sa-
tis maturuerunt, neque tamen a maturi-
tate absint longius. Res est ardua & ope-
rosa; praesertim cum id mihi sit cordi, non
solum Et amicitia nostra, sed etiam Et Tri-
be Roma non indigna habeantur, Itaque quo-
ties tibi minus in eo maturare videbor, fa-
illius tibi in mentem veniat: Tanta molis
erat Romanam condere gentem. Flaminium
ex tuis listeris equidem accusare possum ne-
gigen-

gligentia, quod nihil unquam ad te de me:
 sed cum nihilominus à me commendatum
 velim habeas. Dignus est adolescens quem
 omnis tua humanitate liberalitate q̃ comple-
 ctare. Vsum es tu quidem aliquando summa
 in eum benignitate, sed tum cum nō tam ne-
 cesse esset, quàm nunc est, nec ipse in tantam
 doctrina spem adhuc ingressus. Cane enim pu-
 tes quicquam ei istic esse, aut iam multis etiā
 seculis fuisse, simile vel ingenio, vel industria
 vel probitate, vel etiam gravitate. E quidem
 sic de eo pronunciare soleo, ut dicam neq̃ na-
 tura benigniore quenquam hodie vti, neq̃
 cum fortuna duriore conflictari. Quare cum
 id ei cumulatissime adsit, quod nullius bene-
 ficio assequi possit, id autem omnino absit,
 quod tu ei cumulatissime prestare potes: ne
 commissum velis mi Mariane, ut tanta spei,
 tanta virtutis adolescenti, & quod constat,
 propinquo tuo, tum deniq̃ defuisse videare,
 cum ad summam eruditionē dignitatemq̃
 pleno gradu contēderet. Perveniet enim quo
 tendit, & si tu paululum modo adiunxeris,
 maiorum nostrorum gloria dignum se prabe-
 bit. Hoc ut facias, vel mea, vel ipsius adole-
 scientis, vel etiam honoris tui causa te tam
 rogo, quàm tibi nominis Romani dignitatē
 cura & esse & semper fuisse certo scio. Orin-
 thium delicias tuas meis verbis dissuaviabe-
 re.

re, matrisq; eius Iulia & matertera Ludovica salutem referes plurimam. Bernardina vero tua etiam me diligenter excusabis. Quæstus est mecum graniter de literarum mearum silentio: sed satius puto fuerit, ei rescribere, no me superbia quoq; cõdemnet, qui per te excusari maluerim, quàm literis eius respondere. Valebis igitur, & Busseios, Torquatos, Alterios, Salomonios, ac reliquos item communes amicos à me iubebis saluere, Patanj. Calen. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Steph. Saulio S.

29

Vellem eo epistola initio tecum agere nunc possem, quo superioribus meis ad te literis sum usus: sed facit dispar tuarum ratio, & ha quoq; dissimile principij genus postulent. Scito igitur proximas tuas literas tantum mihi attulisse, & molestia & doloris, quantum vel mihi dictu sit perdifficile, vel tibi, nisi mentem erga te perspectum haberet amorem, creditu non facile. Ergo mihi te, utroque nostrum vino, in perpetuum carendum erit: cuius ex suavisissima consuetudine tantum capiebam voluptatis, quantum in omni genere prudentia fructus & utilitatis. Equidem, etsi sum ex miserrima horum temporum conditione, tum ex languidiore literarum

terarum tuarum significatione, aduētui tuo
 subdissidere coepi, am, fruebar tamen interim
 quadā inanis spei & supra libenter, sperabam-
 que aliquando fore, & expectationi nostrae re-
 ditu tuo tandem satisfacere: nunc etiam il-
 lud, omni praecisa spe, litera tua nobis eripue-
 runt. Quo me igitur tandem esse censes ani-
 mo? Nempe eo, quo esse debeo, orbatu talis vi-
 ro, mihi amicissimo, familiarissimo, iucundis-
 simo. Polus quidem noster, non tam eorum
 commemoratione, quā à me de ista tua &
 Virtute & industria persaepe audierat, quā
 literarum quas tu mihi scripsisses, elegantia
 atq; prudentia commotus, te vnum iam sibi
 destinarat, qui cum societatem studiorū coi-
 uet sanctissimam regia scilicet indolis, & a-
 cerrimi iudicij adolescens, te ex paucis episto-
 lis tuis, quasi leonem ex vnguibus, totum faci-
 le aestimauit: dignumq; quem vnum ex omni-
 bus in omni studiorum suorum ratione comi-
 tem haberet, & socium indicauit. Itaq; cum
 hunc tristissimum de te nuncium à me acce-
 pisset, magnum etiam mihi visus est dolorem
 accepisse, qui se de tanta spe, & ea quidem
 vnica, repente deturbatū videret. Scis enim
 qualia hic sint vestri ordinis ingenia, & qui-
 bus etiam studijs dedita. Verum ille, quid-
 nam sibi consilij capiendum sit, viderit: ego
 certe, quā vna amoris memoriaq; tui ratio-
 ne

ne potero, tecum semper ero, literas partim legens aut expectans tuas, partim scribens, aut mittens ad te meas. Hoc enim unum mihi relictum esse video, quo absentis tui desiderium mitigem atque consoler. Quod si tu, quemadmodum ostendis, mecum in scribendo certaris, cum magna me sane lenaris molestia, tum vero te amici hominis officio fungi non modo indicabo, verum etiam ubique predicabo. Sed venio ad literas tuas, quas abs te non sine cura et angore animi scriptas esse intelligo: nec tamen eiusce res causam ullam exponis, tantum tibi consilium opus esse significas meum. Quod si ita est, et tu homo prudentissimus sine me deliberare non facile possis, et tanta res agitur, et eam literis consignare non audeas: iam vero absentiam nostram longe mihi gravius ferendam esse video, quam initio putavam. nam quod ad fiduciarii illius sacerdotij, quo te à Leone abdicare coactus es, procuracionem pertinet, expectandum tibi censeo, dum vel res apud Insabres ex Gallorum sententia constituentur, vel Hadrianus noster venerit, aut certe rem Romanam composuerit. Nec enim dubito quin apud eum Pontificem ius tuum obtenturus sis, quem iam multis antibus unum, sine vitio, sine obnunciatione, sine ulla ambitionis vel lenissima suspicione, summa

mo amplissimi collegij consensu, sacris nostris omnibus praefectum esse antistitem omnes & pradicant & admirantur. Ego id profecto diuinitus factum arbitror. Places tamen interim, ut istic ad pontificias aliquot tabulas testere, inuitum te & metu Leonis adductum monasterij illius procuratorem tam deposuisse, nunc autem constitutum tibi esse, ut primum ius dici Roma ceperit, recuperatorio iudicio experiri. Hac cautio etiam si minus necessaria est, opus tamen est, & ad vitandam tacita consensionis suspicionem hoc tempore non inutilis. Sed hac tu spero melius, vel tua vel istorum consultorum prudentia fretus. Vale. Patavij. V. Non. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

M. Ant. Flaminia S. 30.

Ignosce, quod qui antea solitus sum me a sponte tibi scribere accuratius, nunc asper-
tissima abs te provocatus epistola respondeam
negligentius: perturbato enim hac scribimus
animo. Turbarunt autem nos Saulij nostri
littera, quibus ille mihi spem redditae Vestri
ademit omnem. Vix credas quam id mole-
ste feram, quantoq; Vestri desiderio nunc ar-
deam, qui (fatendum est enim) digressum a
me Vestrum haud ita graniter tuleram: ni-
mirum

mirum matura vestra confisus reversioni,
 necdum satis animadvertens quantam vo-
 bis cum suavitatem a me dimitterem. iam
 Verò me & res & tempus docuit, quantum
 tum in eo amiserim. Auget hunc meum do-
 lorem stultitia mea recordatio, qui id consi-
 lij proficiscenti Saulo dederim, Et istic potius
 quam hic. Quid etsi ne tuum quidem mihi
 erat iucundum, habendam tamen maiorem
 illius rationem putavi, quam mei. Ita cum
 absentia vestra, tum veratiam magis consi-
 lij mei insania torqueor: nam istic bellum ex-
 ortum est, hic in summo viribus octo. Sed huic
 dolori meo si minus frequentes à vobis litera,
 tempus quidem certe ipsum, atq; novarum ne-
 cessitudinum coniunctio, Et spero, me debetur.
 Nunc ad literas tuas, ex quibus cognovi eas
 quas vobis superiore mense misi, ad III. Ca-
 lend. Febr. istuc nondum fuisse perlatas: at-
 què hinc ea cōplexus mihi videor omnia, qua-
 cunq; de vita ac studiis nostrorum ratio-
 ne cupis intelligere: quare eas eodem exēplo
 vobis mittendas putavi. Constitui Verò abs-
 te octij tui consilium ita mihi probatur, Et eo
 tibi nomine etiam valde gratuler: sed bona
 mehercule fide, non autem quemadmodum
 tu, qui mihi vere & iure optimo gratulatus,
 quod ad nostros homines summum pervenis-
 set imperij ius, summus pontificatus, nescio
 & quid

quid etiam de eloquentia principatu adiun-
xisti: quem quidem in hominibus nostris non
sanè video, nisi tu fortasse illi rūs iungas hy-
unquē, aut etiam Silenii Scarabaei q̃ nostris
tantum in eo genere tribuis, Et perfecti ora-
toris imaginem ab amico nostro effictam atq̃
expressam putes. Quod si ita est: est etiā quod
te vehementer pudeat, qui eloquentiam Go-
stram non tam uberiore vlla rerum verbo-
rumq̃ copia, quàm insigni illa Batavi ora-
toris stultitia victam esse fateare. Sed nunc
iocari praestomacho non libet, Vacuo animo
scribam liberius Et diligentius: itemq̃ de
Lutheriana causa, quod degustes, fortasse ti-
bi mittetur aliquid: Vale. Patavij. V. Non.
Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoaldo S. 31

Allata mihi sunt heri à Steph. Saulio li-
tera, ex quibus intellexi fasciculum il-
lum, quem ad te, Et Genuam mitteretur, pro-
xime dederam, ei ad. I I I. Calend. Februarij
nonduin fuisse redditum: Et illam omnino
aut interceptam esse, aut tabellariorum negli-
gentia amissum suspicer. Nam perscriptores
tuos accusare non audeo, qui si mea causa pa-
vam vellent, imperio certè moverentur tuo.
Itaq̃, da si me amas operam, Et etiam nunc,
descriptum

descriptus fasciculus, ad eum omnino perferatur. Quod tu per literas tuas, mutui inter nos officiorum certaminis contentionem tam ante accipis, est id mihi pergratum, per quod, sanè iucundum: tu modo vide, nedum me officiis tuis vincere contendis, nimia cupiditate probare, hoc est, ne me fortunis spolies omnibus, quem industria tua mirifice locupletatum cupis. Scis eo consilio istam à nobis negotiationem institutam esse, non quo rem augeremus, sed ut Platonis & Democriti exemplo, in hac peregrinatione ocio nostro præsidium aliquod pararemus. Sit quantum igitur minor potius dum tatio & crebrior, quam cum aliquo periculo fluctuosior & rarus. Mare quam sit insidum, vides. Terras hodie penè omneis partim bellorum incendijs, partim militum latracinijs infectas esse non ignoras. Istic quam certa sit fides, nescio. Sed suo Minervam, qui hac ad te: ac sum etiam profecto timidior, quam mihi per te liceat: quare quam rationes nostra cautionem possulent, tute videris, qui unus omnium certe vides plurimum. Ego enim: siquidem tu, Et ostendis, istius tua industria fructum honore metiere, cum tibi habebo, quicunque ex studijs nostris proficisci poterit honestissimum atque uberrimum. Et quoniam de Fran. Philadelpho tam multa in literis tuis, equi-

dem cum dixi, coniunctionem nostram multo clariorem fore ea causa, quam illi cum Nicol. Grimoaldo Cebano tuo fuisset, Philelpo me comparare tum noluer. cuius quidem eloquentia atque doctrina tam facile cedo, quam tu animum tuum cum literarum nostrarum studio, & totius vita splendore iam exequastis, tum vero exquisitiore quadam, & mea etiam sententia expeditore negociandi ratione longe vicisti: qui istuc in summo ocio ea & tractes & assequare, qua ille ut conficeret, ab Italia procul ad extremam senectam vixit, non Graciam modo, & Thraciam summis difficultatibus peragrans, sed maximis etiam periculis Syriam, Armeniam, Persidem, Arabiam, ac reliquas Orientis partes percurrens. Cum igitur de necessitudinis nostra claritate illa scriberem, non tibi immortalem posteritatis memoriam pollicebar (hoc enim promittere arrogans esset homini, atque haud scio an etiam multo stultissimi) sed id significari volui pluribus a me necessitudinis nostra vestigia monumentis impressum iri, quam ut aui tui nomen nobis commendasset. Scis enim unam tantum & alteram ad Cebam nostrum extare epistolam. Sed de his alias, nisi hac potius ipsa nimis multa: Veruntamen me pupugit longa illa literarum tuarum de Franc. Philelpi, & Christ. Longolij eruditione disputatio.

spntatio. Egnatius noster quid iam habeat animi, nescio. Tribus à me ad rescribendum honorificentissime inuitatus epistolis, ne schedulam quidem adhuc, nec literam. Nihil iniquies, de Villanouano explicat? Ne tu quidē ipse attamen scribis. Equidem malim causam instio non suscepisset, aut etiam omnem eius cogitationē postea abiēcisset, quam me literarum suarum expectatōe tamdiu suspendisset. Sed ei posthac molesti non erimus, ne in scribendo quidem. Val. Patanij. V. Non. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Bapt. Egnatio S. 32

Misit ad me literas tuas hodie Romulus Amazens, inuēdas illas quidem mihi & expectatas, sed eo sanē tempore à te scriptas, cum hic de Villanouano iam confecissemus. Collocatus est enim à nobis apud adolescentē quēdam cum honesto in primis loco natū, & optimis deditū studijs, tam eo etiā fortuna splendore ornatum, & sic erga Villanouanum animatū, ut utriq; optime consultū arbitremur. Quamobrē cum iam nihil est quod eius causa labores, tum verò tibi & meo & ipsius Villanouani nomine gratias ego, quam possum maximas: non de eo solum, quod mea causa in eum cōtulisti & studiū, & officiū, sed

6 3 de

de tua quoque ad eum suscipiendum, si res coe-
 gisset, voluntate, quam mihi per literas tuas
 humanissime atque liberalissime detulisti.
 Equidem, etsi domo tua non est usus, tamen
 quia eam illi patere voluisti, perinde me tibi
 astrictum iudica, ac si apud te vixisset. Quid
 autem interiore tua epistola grauiorem ta-
 mihi aduersarium constituis, quam si fue-
 rint ipsi, qui me Roma indignissime diuexa-
 runt: iocaris in eo tu quidem acute, nec ami-
 ce minus, quam opportune, qui nunc denique
 lite secundum me a Senatu P. Q. R. honorifi-
 centissime data, in capitis iudicium me tam
 longo intervallo retrahas, Et unus ex omni-
 bus iugulum hostiliter petas meum. Sed nihil
 agis. Veritas multorum gladius peti potest, in-
 gulari non potest. Nec enim quod tibi quasi te-
 lum acerrimum sumis, ingratus in patriam
 videri possum, qui me Maclinensem semper
 Et ubique sum professus, eaque de Maclinia or-
 namenti Et tum pradicomi, Et postea scripsi,
 qua perpetuo mea in patriam charitatis testi-
 monio fore non despero. At Gallus videri ma-
 nis quam Germanus. Ne istius quidem En-
 de coniecturam duceas, video: tu quidem certe
 nihil offers, cur ita tibi videri debeam. Sed
 nec ea sane res ad Macliniam quicquam per-
 tinet, qua sine Gallia attribuat, sine Ger-
 mania, nihil inde obscurior sit, aut illu-
 strior.

Prior. Non enim illo nationis & circumfu-
 farum gentium nomine clara est: sed tum ci-
 vium suorum virtute atq; gloria, tum ipsius
 Urbis elegantia & amoenitate celebris homi-
 num memoria, atq; benevolentia commenda-
 ta est. Carolus quidem Caesar inter tot regno-
 rum nomina, inter tot imperij titulos, Macli-
 nensem principem sese inscribit, idque more
 maiorum, quæ eam quasi nullius provincia
 regionibus circumscriptam, numero semper
 exemerunt, & unde finitima gentes omnes
 ius peterent, esse voluerunt. Ac profecto sic se
 res habet, quemadmodum in altera defen-
 sionum mearum oratione disputavi. Dydi-
 cari vix potest, Germania Maclinia sit an
 Gallia. Facit lingua, imperium, vulgi opi-
 nio, ut Germania adscribenda videatur: rur-
 sus hominum ingenia, mores, victus, vesti-
 tus, ac illæ gentium omnium celebratus mo-
 nimentis Gallia ac Germania limis Rhœni,
 eam Gallia adiudicat. Quæ quidem mihi
 causa est, ut utriusque honestissime cupiam,
 & hos bellorum motus inter eos componi exo-
 ptem potius, quam alteros cum aperta Reip.
 Christiana perniciæ vincere aut scisci. Sed
 ad id redeo, quod ait cecos fuisse aduersa-
 rios meos, qui illud de duabus sellis non
 viderint. Viderunt Egnati, & in alterca-
 tione etiam mihi obiecerunt: sed contra atq;

tu, nam cum à me quærent cuiatis essem, qui nec Gallus nec Germanus essem: ita occurri. Ut me & Gallum esse & Germanum dicerem. Hic de duabus sellis cum nescio quid illi cassillarentur, etiam tribus me sedere dixi, qui præterea Romanus iam essem. Hoc illis non fereantibus, & os hominis clamantibus: respondi, quod negare non poterant, Mandatum esse me, & patriam à me eam duci meam, ubicunque & mihi & Virtutis locus esset. Atq; ita sanè est: civis meos eos numero omnis, quicunque, nec à pietate Christiana, nec à literis nostris abhæreant: nec tum Roma tam de adipiscenda civitate cõtendi, quæ nec opinanti & absenti delata esset, quàm ne improborum quorundam hominum conspiratione ex ea turpiter eijceret. Hac ad te scripsi paulò verbosius fortasse, quàm tu velles: sed in eo te offendi, quod longiori illi tua dissimulationi plenius responderim, tu me voluminibus posthac obruas tuis licet. Vale, & me, quod facis, ama. Patavij, III. Non. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Ottaviano Grimoaldo S. 33

NUnquam uberiores ad me dedisti literas, quæ mihi hodie sunt reddita, cùm paulò ante ab Egnatio epistolam accepissem.

In

*In tuis cum omnia mihi fuerint iucunda, tum
 Verò id iucundissimum quod de fuderis inter
 Francos & Helveticos icti ratione addidisti:
 tamen si nihil ego à Caribus illis bona fide a-
 ctum iri puto. Nolim ita sit, sed mihi insignè
 aliquam cladem, non tam hostium virtute,
 quam Alpinorum auxiliorum perfidia Fran-
 ci accepturi videntur. Consilia Prosperi Co-
 lumna eadè planè esse suspicabar, quia tu pru-
 denter auguraris. Est enim minimè stultus,
 neque in subeundis periculis nimis audax.
 Aliquid sit omnino oportet, quod cum ad per-
 ferenda obsidionis incommoda adduxerit. Sed
 hoc propèdè res ipsa nos docebit, qua quidē
 diu duci non potest. Non ista alia ratio pla-
 nè nostra est, & à nobis Loteria, quasi Vascu-
 lariam dicas, appellatur: ab argenteo scilicet
 Vasorum ad abaci ornamentum apparatus, qui
 ita inter eos, quorum in sortem contesti sunt
 nomina, distribuitur, ut cuiq; aliquod Vas ob-
 tingerit. Quod autem eo ludis genere te mini-
 me delectari significas, nec committendum pu-
 tasti, ut pecuniam tanto periculo exponeres
 meam: agnosco prudentiam & tuam erga me
 benevolentiam, qui nihil de rationibus nostris
 statuas, quod non sit periculo vacuum. Mar-
 cilio velim res ista bene & feliciter eveniat
 quanquam Vereor, ne si ex animi nostri sen-
 tentia ei ludus procedat, ita superbiat, ut nos*

contemnat: sin damni aliquid faciat, ne iratus taceat, aut certe tristius, quàm expectamus rescribat. Tu modo da operam, ut de exitu negotij primo quaq; tempore sum certior: sic enim ad id quod scripseris, literas meas accommodaro. Vellem in aliud tempus litera tua incidissent: agerem tecum subtilius: nunc cum S. Egnatij literis responderim, S. Hilarihus hac ipsa scripserim, plus mihi fecisse videtur, quàm mihi per gentilis huius diei hilaritatem liceret. Kale. Patavij. III. Non. Mart.

CHRISTOPH. LONG.

Rogerio Barmæ S.

34

Pudet esse quod cum varissimas ad te dem literas, nullas etiam mittam nisi commendatissimas: sed cum nihil ferè est quod scribam aliud, tum verò tua in me benevolentia, vel hic tam nota est, ut si cui vel auxilium, vel potestate tua sit opus, is per me potissimum tibi commendari vellet. Ego autem etsi ea te aequitate atque animi constantia pradtum esse exploratum habeo, ut gratia locus apud te non sit, qui quid res ipsa S. causa postulet, non quid homines cupiant, pro singulari tua prudentia atq; iustitia animadvertere soleas: tamen interdum facere non possum, quin necessarios meos hoc officij genere prosequar: eos praesertim, quos nec amicitia nostra

nostra indignos, & salua dignitate atq; fide
tua, abs te iuari posse confidam: Ut hoc maxi
me tempore. Narrauit enim mihi Leonardus
Pomarus medicus, quid Lugduni Petro Po
maro filio suo occidisset: quem quadruplato
rum delationibus oppressum, & in vincula
coniectum, istuc tãdem indignissime raptum
esse diceret, capitis apud vos dicturum cau
sam, non de illo quidem suo scelere illum,
quem laesa religionis nemo insimularet, sed
quod patrem suum impietatis falso accusare
uoluisset. Atqui nihil necesse est, omnia & hic
commemorem. Notam enim tibi eorum cau
sam esse scio: quanquam & pater ipse tibi sa
tis notus sit, Vereor. Est autem vir planè bo
nus & doctus, & in ea, quam proficetur me
dendi arte, longo peritissimus: mihi Verò tum
his de causis, tum quod ad me amandum iam
olim accesserit, sanctiore quodam necessitudi
nis vinculo ita coniunctus, & ad meum erga
ipsum amorem nihil omnino addi possit. Ac
quando in caput absentis patris miser istic
torquetur filius, bonaq; eius quasi hominis
indicta causa impietatis damnati, publice
iam possidentur: dicam tibi Vere & ex ani
ma quid de hominis sensu atque religione nõ
nunc primum existimarim. Sic enim habeto,
tam longe mihi semper abesse Leonardum
ab illa Hispaniensi superstitione visum, ut eni
etiam

etiam cum primis optime de Christiana pietate persuasum iudicarem: quam quidem insensentiam sum adductus cum singulari hominis doctrina & probitate, tum verò quotidianis & accuratis eius sermonibus, quibus mecum ille & Lugduni persape, & Venetijs ita semper est usus, ut ipse me pra illo in Christianis literis rudem, in persuasione nostra etiam si non repugnantem aut barbarum, tardum certe & duriores esse arbitrer. Neque verò me fugit, quāto non sit temere, de pia alterius voluntate pronunciandum, ne ex vultu quidem, aut ex oratione ipsa, qua etsi quadam est animi imago, saepe tamen mentiri potest & fallere: sed multo sanè est arrogantius & periculosius hominis Christiano, solis suspicionibus commoto, de nefaria civis sui cogitatione iudicium facere. Iesus quidem Christus ipse, se unum occulta hominum impietatis & indicem esse voluit & victorem gravissime ijs etiam minatus, qui de huiusmodi causis quicquam statuissent, nec eas ad se totas integrasq; reiecissent. Nam quòd Lugduno profectum esse Leonardum calumniantur, ne ei dies eo nomine dicentur, qui quidem aliquot ante annis, grassante illic sanctissima peste discessit, quā in hoc hominū genus inquiri captum esset: num tamen continuo impius sit, si cum temperum nōsser rationem,

rationem, nec se mediocri ardere nesciret in-
 iuria, quod & Hispanus esset, & locuples
 haberetur, fordidissimorum quorundam, &
 tamen graciosissimorum hominum, à quibus
 fortunas suas certam spe vocatas esse in-
 telligeret, calumnijs sese subtraxit, atq; ma-
 ture eripuit? Addeunt delatores eius id, quod
 extra Hispaniam Hispanic penè omnibus vul-
 gò obijci, & quod gravissimum est temere e-
 tiam credi video eiusdem criminis rem ex
 Hispania illum iampridem profugisse. Quod
 ipsum si tam verum esset, quam certe falsum
 est, esset tamen, mea quidem sententia, ini-
 quum, tanto præsertim intervallo, externis
 eum præiudicijs damnare. eius in primis gen-
 tis, cuius ipse odio in invidiam ac periculum
 nunc vocaretur. Non enim ignoras totam
 istam causam inde pendere, quod in Hispania
 sit natus: sed fuerit sanè vel publico iudicio
 & iure illic damnatus, an illi in huiusmodi
 crimine, inter homines religiosissimos postea
 pœnitere non licuit? Profecto enim multis in
 Gallia annis versatus sic vixit, sic liberos
 Lugduni procreavit, sic eos in isto studiorum
 domicilio optimis & artibus, & moribus in-
 stituendos curavit, deniq; sic se erga omni-
 gesit, ut cum alios plerosque homines pruden-
 tissimos atque sanctissimos ad amicitiam
 suam adiunxerit, tum verò etiam Iac. Fabrū.
 &

Et Car. Bouillum viros summa virtute atque
 maximarum rerum scientia ornatissimos,
 ita sibi deuenxerit, ut cum illi dignum indi-
 carint, quem immortalibus suorum scripto-
 rum monumentis posteritati commendarent.
 Ac vide mi Barma, quàm inique Et prapo-
 stere eorum hodie imitemur mores, qui Chri-
 stianos homines quondam proseriberent: da-
 bant illis operam, ut quicumque Christiani nu-
 merarentur, non modo spe salutis, sed etiam
 magnis propositis premijs ad pristinam im-
 pietatem renocarentur: nos vero eos qui recte
 Et nobiscum sentiunt, ad eiurandum Chri-
 stum ipsiur cogimus. Profitentibus quidem
 certe illis se Christianos esse, non credimus
 detestantes impietatem, quæstioni subijci-
 mus: tormentorum viscoactos fateri, hostium
 numero habemus. Apud illos si quis Verba
 Christianum se negasset, statim dimitteba-
 tur: apud nos nec Christiana pietatis profes-
 sio, nec ulla acta vita innocentia ad diluen-
 dum impietatis crimen satius est. Adeo qua-
 dam hominum pestes vel suspicionibus suis
 scelerate indulgent, vel etiam aliena avaritia
 turpiter crudeliterque inserviunt. Sed
 quid ago? causam hominis, Et vehementius
 quidem ago, cuius modo religioni testimo-
 nium apud te per literas dare constitueram.
 Et filium tibi commendare, quem istice:

Quincius

Vinculis causam miserabiliter dicere audio. Commovit me scilicet rei indignitas: simul & illud veritas sum, & si in re minime vulgari. & tanta, & sitato literarum genere esse sua, nec hanc meam commendationem vulgarem duceres. Itaque, si quid unquam mea causa voluisti, si me virum bonum, si minime in rogando ambitiosum, si alieni ingenij existimatorem non stultum esse putas: peto nunc à te, primum, ut tibi persuadeas sic me de Pomaro patre sentire, & de eo qui de persuasione nostra sentiat optime: deinde, ut filium eius adolescentem optimum, & quod constat, non ulla quidem sua culpa, sed pietate potius & patris fortuna calamitosum, saluum esse & incolumem per te velis. Hoc si feceris, cum ego te hominis planè Christiani officio perfunctum esse iudicabo, tum abs te beneficium apud homines humanitate tua dignos & memores praeclare positum esse tibi prestabo. Mihi quidem ipsi gratissimum fueris, qui Leonardi Pomari causa, omnia tum velle, tum cupere debeas. De rebus maioribus quod tibi scribam, habeo prorsus nihil, nisi me in summa suavisissimi atque honestissimi ocij facultate studijs meò hic perfrui, ea nimirum spe atque mente, ut ista à me omnia non temere esse relictà homines nostri aliquando intelligant atque cognoscant. Vale.

CHRIST.

NON dici potest, quanta me hodie Flavius
 Chrysolinus Voluptate affecerit: prorsus
 incredibili. Confirmavit enim mihi ex Cola
 nostri literis depulsum esse abs te Veterem
 istum & difficilimum morbum. Equidem
 etsi superioribus diebus audieram, primum,
 quartana frigus à te prorsus discississe, dein-
 de calorem, quam lenissime accedere, postre-
 mo hanc quoque reuerti desisse, ita ut & tu
 omnium sententia febris omnino careres, &
 ego ipse mihi his timoribus atque molestijs,
 in quibus propterea menses octo iacueram,
 planè liberatus viderer: quia tamen longio-
 re circuitu febres interdum redire atque o-
 mnem vim morbi in septimanam aut in de-
 cumanam etiam cōverti posse ex medicorum
 libris didiceram, nullam sum adhuc ausus li-
 teris meis gratulationem complecti. Nunc au-
 tem cum iam bis, ac, nisi me dierum fallit ra-
 tio, etiam ter, nulla in diem tuum aëps incur-
 verit, sic ut partim diligentia atque tempe-
 rantia tua, partim ipso anni tempore, & cle-
 mentissima huius tempestatis beneficio recu-
 peratum esse Valetudinem tuam mihi per-
 suadeam: faciundum putavi, ut meis tibi li-
 teris, quam ista mihi res grata esset, ac incū-
 da, sty

da, statim significarem. Scio equidem mihi non necesse hoc esse apud te, qui pro mea tibi iam pridem perspecta & cognita erga te observantia id indicatū habeas & exploratū: sed meo sanè gaudio aliter satisfacere non queo, nisi latitiā meam per literas tibi quomodo deferam atque declarem. Quare cum tibi etiā atq; etiā gratulor mi Bembæ suavisime atq; charissime, tum Verò Deum immortalem precor, ut te saluum & incolumem nobis in perpetuum conservet: & quādo huc iam diu spectas, Patavij te propediem firmum atq; valentem sistat. Vale. Patavij. XIII. Calend. Apr.

CHRITOPH. LONG.

Hieron. Sauorniano S. . . . 39

VENIT ad me hodie Constantinus tuus: qui cum me & tuis & suis etiā verbis sanè quā liberaliter salutasset, multaq; à me tum de studijs, tum de rationibus suis familiariter rogatus, permodeste ac ingenuè respondisset: Visus est mihi adolescens, ut nihil dicam aliud, te tali ac tanto patre multo dignissimus. Tu Verò quod in me tam officiosus es, ut tuorum neminem huc unquā dimiseris, quin mihi ab eo salutem tuo nomine impertiri solueris plurimam: est id quidem mihi apprime gratū, nec ab ista tua
singulari

singulari humanitate sanè alienum. Nam quod me ad Asopum tuum inuitas, currentē, Ut aiunt, tu quidem incitas: feror enim istuc iam diu mea sponte, tum Ut consuetudine tua, quam unam ex omnibus facio plurimis, per ocium aliquando fruar: tum Ut arcem istam, quam tua virtute atque animi magnitudine defensam in omne tempus nobilitasti, Visam Et spectem. Sed nihil dū animo meo morem gerere potui neq; Vero id ipsum tam propter institutā studiorū meorum rationem, quam nulla peregrinatione conturbari libenter vellem, quā quod illo nūc adhuc iter Vel ducem, Vel comitē adhuc non sim nactus. Nunc Vero cum Bembo etiam noster istò spectare videatur (sic enim de filio tuo audio) non committam, Ut is sine me ad te Veniat. De reliquo dabitur à me opera, Ut istius tua erga me voluntatis, ne te Unquam pœniteat: quanquā exim ea fortuna mea est, Ut tecum, istius splendoris Viri, paria facere non queam, officio quidē, Et studio certe Et amore tecum ita certabo, Ut in eo amicitia genere primas baud quaquam laturus esse Videare. Vale. Pat. 13. Calend. April.

CHRIST. LONG. OCTA.

uiano Grimoaldo S.

37

Nihil tam præter opinionē meam adhuc accidit, quā Ut in tanta tabellariorū

copia

*copia, loco tam propinquo, tot nōnis in dies
 singulos istuc allatis rebus, literas tam diu
 desiderarem tuas. Aliter certe est hodie &
 Vigessimus dies, cum nihil abs te: qui me cum
 alijs de rebus erudire potuisti multū, tum
 Vero quid Vel lucri, Vel damni sortes ista
 Marcilio nostro attulissent, diligenter docere.
 Hoc enim ut faceres, posterioribus meis ad
 te literis nominatim petieram. Itaq; quan-
 do tu tacendi finem facis nullum, ego scri-
 bendi faciam initium: neque me pudebit à te
 tacurnitate Vinci, modo te literarum me-
 rum officio Videri esse fateare. Scis enim cum
 mihi te, um initio conuenisset, ut ego ad duas
 epistolas tuas septimo quoque die Vna res, o-
 derem, rem contrà omnino accidisse. Tu enim
 ad linas meas literas, Vix singulis, idque
 maiore etiā intervallo rescripsisti: cum tamē
 tibi Italica lingua multo sit Vti facilior,
 quàm mihi aliena & Latina. Scilicet nihil
 est quod scribas, tanto ardente bello Italia,
 tanto in Insubribus partium conatu: nam
 Valere te, ex multis qui istinc Venirent, &
 tecum malū fuissent, nuper didici. At enim
 summis occupationibus distringeris. De hoc
 ipso etiā Gallos illos homines cum accurate
 perconatus essem, ociosum te & admodum
 hilarem visum à se affirmarunt. Reliquum
 est, ut in eos culpam sorseras omnem, qui*

epistolas accipiant, nec ad me perferat. Velim ita sit: nihil enim minus volo, quam ut in amicitia nostra accusere: sed tu fac diligentia tua, tabellariorum ut vincas negligentiam, ne si quando epistola nostra in manus hominum veniant, non tam ego ineptus aut impudens, qui literas tuas semper flagitem, quam tu inhumanus iudicare, qui amicum hominem toties & tam diu literarum tuarum desiderio torqueas. Sed tu forsitan epistolas meas vnius non facis assis, qui tibi in singulas erogandus est. Id si ita est: Vel de eo maxime certiore me facias Velim. Inibitur enim à me ratio, quemadmodum sine tanto tuo sumptu officium meum tibi praestetur: rarius enim scribam, & vberius. Tu tamē in eo nolim me imitare, qui & crebras & ponderosas à te literas semper expectem. Quid Mediolani, quid in Gallorum castris actum sit, scire de te Velim: hic enim inconstantissime narrantur omnia. De Franc. item Roboriano, Aestensi Alphonso, Rauennatibus, Barriano duce Iulio Medice, Fulgosis tuis si quid adscripseris: per mihi iucundum, per quod gratum feceris. Sed quid singula persequor? qui de omnibus, quae in Italia & extra Italiam gesta sunt, modo istuc nunciata sint, certior abs te fieri cupio. Quod si non facile tibi in mentem veniunt quaecunque digna literis quotid

quotidie audias, totumque quandam in cora-
tionem sequare licet. Scripturus enim ad
me, omnia primum insignia Italia oppida
mentis oculis collustrato, Deinde animum in
Hispaniam, Galliam, Britanniam, Germa-
niam, Pannoniam, ad ipsum denique Tur-
carum Regem referto. Sic enim nullo negotio
in memoriam rediges, Vel tibi occurret po-
tius, quicquid eo die epistola dignum acceperis.
Misi ad te nuper nescio quid de quodam
Hispano homine, qui P. Alcyonij in faciendo
Aristotele Latino errata Banonia colligeret.
Nunc illud adjicio, ea iam edita esse, & hac
missa cum hac inscriptione. Errata Peiri
Alcyonij in interpretatione Aristotelis, à
Ioane Genesio Sepulveda Cordubensis collecta.
Hoc si tibi videbitur, Alcyonio significabis,
aut per alios certe denunciandum ei curabis.
Sed si bene te novi, ipse tu denunciabis, Et ho-
mini ad tanta cōtumelia nuncium, Vultum
videas, quod unum sanè spectaculum tibi
inagnopere invidero. Nunquam enim is ex
oculis laborabit, qui tam etus frontem specta-
rit. Hanc epistolam simul usque legeris, &
velim concerpas, aut ita ut ne unquam ema-
net, comprimas. Vale. Patavij, decimo Ca-
lendas Aprilis.

CHRISTOPHORI

LONGOLII EPI-

STOLARVM

Liber quartus.

CHRISTOPH. LONG.

Mariano Castell. S.

I

Vo detriginta circiter diebus ad superiores tuas literas rescripseram, cum alteras à te accepi: sed eodem penè exemplo datas. Tantum enim in his modo de cessatione mea quæreris: de qua me tibi iam satis purgatum arbitror, siquidem proxima mea ad te epistola tibi est redita. Panegyricos tuos Velim luculentius & accuratius descriptos mihi mittas. Quos enim habeo, ne ipse quidem eos possum legere aut etiam intelligere: adeo sunt mendosi. & rustica nescio cuius librarij manu non tam descripti, quàm discerpti ac planè corrupti. Nam ut omnium quas ad te & Lalium Maximam dedi, literarum exempla mihi curares

curares, tecum saepe egi, nec quicquam ad-
 hac profeci. Quare cum id quoque diligenter
 curabis, tum vero Latinum ipsum cohortabe-
 re, si quod mittat, non sit aliud: hoc ipsum sal-
 tem ut scribas, qui sit hoc tempore Augusti
 nostri cultus, quia oratio, quamam istic de
 Hadriana nostra expectatio, qua hominum
 opinio. Hic enim certe nobis de ipso pollice-
 mur omnia, quem iam multis seculis vnum
 rite atque ordine, sine ulla omnino vitio Pont.
 Maximum factum esse omnes predicant.
 In eius Pontificatu omnes à me spem poni
 volunt: nec equidem habeo nullum, sed non
 tantum, quamquam vix videri debere: non
 quia apud ullum vel commune civitatum
 nostrarum vinculum, vel lingua societatem,
 vel quandam literarum coniunctionem, vel
 patris mei memoriam, vel etiam quod ipse
 apud Philippum Carolum Caesaris patrem puer
 vixerim, valiturum putem plurimum: sed
 quod id haud ita laboro, qui ut probe nosti,
 cum incredibili quodam tenear oculo & lite-
 rarum studio, tum etiam si minus natura,
 iudicio quidem meo, & ratione quadam
 ab omni regali comitatu abhorream. Sed
 Veniat in Italiana moda. Tum enim quid
 nobis sapiendum sit consilij videbimus, ac
 tecum etiam deliberabimus. Bombus noster
 etiam nunc Venetis est, undique denique

Octavus longa illa & gravi quartana liberatus. Simulataq; se ad nos contulerit (quod quidem paucis diebus futurum speramus) salutabitur à me tuis verbis diligenter: quod item officium tu, in referenda Petro Casarello salute, mihi velim istuc, præstes. Quæ apud Insabres aguntur, quaq; sunt acta, malicorum ad vos literis & nuncijs perferri non dubito. Quid autem futurum sit, propter incertos bellorum exitus, dicta est difficile: sed tamen res in proximum discrimen videtur adducta. Nam neq; Mediolani magnos esse comitatus intelligo, neque ea sunt Galli ingenio, ut assidendo, quam pugnando malint vincere. Ita fore suspicor, ut alteri fame cæli, finiendi belli cupiditate: alteri de summa rei prælio decernere festinent & appropere. Quod si continget, lugebit, mihi crede, Victor: Unus autem communis omnium hostis Turca triumphabit. Vale. Patavij, Etiano Calendæ Aprilis.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoaldo S. 2

Cum mihi antea minime satisfacerebat Marcellius, quod nihil ad literas rescriberet meas, tum vero lecta epistola tua, ei graviter succensusui, quod ipse idem tuarum ad nos literarum cursum tandem impedivisset.

Quid

*Quid quaris? dabit mihi penas, nondum dico
 quas, aut quando: sed dabit tamen opinione
 sua & citius & gravior, ipsum non scri-
 bere toties inuitatum, eundem tibi scribere
 cupienti, esse impedimento. Nentrum impune
 feret: idq; velim ei meis verbis denuncies,
 extra iocum. Tu posthac non quid alij cupiāt,
 sed quid ego à te expectem, fac cogites: ex-
 pecto autem septimo ad summum quoq; die
 tuas literas, etiam ut nihil magnopere sit
 quod scribas: quanquam hac eiusmodi sunt
 tempora, ut epistola argumentum tibi deesse
 non possit. Sed de his vimum, & saepe, &
 multa. De Rep. Hadrianus igitur noster in
 Ultima adhuc est Hispania. Atqui maturo
 eius aduentu fere sperabam, ut si minus pax
 oriretur, bellum certe ex Italia depelleretur.
 Scis enim quantum is apud Casarem & gra-
 tia valeat & auctoritate apud Gallos san-
 ctitatis opinione; & Pontificatus maiestate.
 Profecto si quis est, quo extorquere arma
 possit ex manibus iratorum Regum, Hadria-
 nus noster est, qui cum pacis sit cupidissimus,
 & vir omni laude ornatus, tum vero ea est
 & potestate & auctoritate praeeditus, ut eos
 ipsius arbitrati arma deposituros esse non
 desperem. Sed aduentu eius opus est, & in
 ipso Pontificatus domicilio Roma commove-
 tur oportet. Vix enim credas quantum trās-*

alpina gētes Urbis nomini & dignitati adhuc tribuant. A principibus istis omnes teneri, & iamdiu tritas esse pecunia vias sciebam: tam immanem istic existere ambitum planè nesciebam. Sed hoc cōmune est verum omnium publicarum vitium. Instruenda classis consilium valde probo, nec quid tamen quadraginta triremes aduersus trecentum profutura sint, video: non sanè magis quàm qui obsidionis illius futurus sit exitus: quanquam si vera sunt qua scribis, Casariani Gallis neque opibus, neque copiis cedunt, & sunt ipsa populorum benevolentia munitiones, ac ducum suorum prudentia vigilantiaque multo superiores. Gallos equitatu & militum genere firmiores esse audio, & ad dimicandum paratissimos, quibus se tamen initia parum prospere dederunt; amissis uno balista saxo, duobus simul clarissimis viris M. Antonio Columna, & Camillo Triunlto. Omnino vix tanti Gallis esse debuit Prosperum ipsum capere, & Mediolanum expugnare, ut illis in tanta totius virorum penuria, & alienissimo tempore tam misere spoliarentur. Ego quidem ipse Columna interitum graviori tali, quàm eorum quisquam sibi facile persuadent, qui cum male de me meritum esse non ignorant. Adversatus est ille quidem causa nostra Roma, sed

sed neque tam Vehementer quàm potuit,
 neque tam Vilo maiore conatu, quàm nomi-
 nis sui auctoritate atque gratia: quam qui-
 dem apud Pop. Romanum labefactatum iri
 putavit, si quod mihi pollicitus erat, causa
 nostra patrociniū suscepisset. Itaq; Et tunc
 eius ambitioni facile ignoscebam, sic eius
 nunc Et acerbissimum casum doleo, quia Vna
 mortua ratione pradesse possumus, manibus
 bene precor Et exopto. Camillum Trium-
 virum Valentia quondam salutem in hyber-
 nis, cum graui armatura equitū ala praef-
 fet: familiaritas mihi cum eo nulla interces-
 sit: sed ea vixit modestia, virtutis, prudentia
 fama, Vt ex eius morte magnum ceperim
 dolorem, Et theatrum nostrum in perpetuū
 claudi optarim. Verum quid agas? non mo-
 do libenter Et inuitis nobis pugnant, sed nos
 etiam pugnarum suarum spectatores, nec
 id sine nostro periculo, esse cogunt. De Ioan.
 Medice longe alia hic narrantur. Circum-
 sideri hominem artificum Sencini: quō etiam
 Galli finitimos populos spe diripiendi copio-
 sissimi oppidi euocasse dicuntur: certe hic
 magna de eo summa expectatione suspensi.
 Franc. Roberiana bene in praesens quieti sua
 consuluit, quod eam Pop. Florentino fœdus
 percussisset: sed Vt sustinenda parum grati
 animi inuidia, Et eruptura aliquando Gal-
 lorum

lorum Florentinorumq; odio par sit futurus, etiam atq; etiam Vereor. Eadem est Aestensis Alphonſi cauſa: quem in tanto belli ardore, quod praefertim eius paſſimum cauſa ſit excitatum ocioſum eſſe non oportuit. Baleares inſulas à Caſare deſeciſſe, hoc nihil dum allatum fuerat: tantummodo Caſarem in Hiſpaniam cogitare audieramus, quem tu Bruxellis, ſi Deo placet, faciendas tum cornis, tum ludis occupatum eſſe ſcribis. Omnino nihil à principum noſtrorum ingenijs faciat alienum, qui imperij ſui rationem luxuria, Voluptate, licentia deſinunt. Nam Leſcutū aiunt in Gallorum caſtra cum omnibus ſuis copijs iam perueniſſe incolumen, capta in itinere Nonaria, Viglena, & alijs quibuſdam ignobilioribus caſtellis. Quod autem is inter ſcyphos & epulas, Apulia minatur & Sicilia & Hiſpania; agnoſco Gallicam fortitudinē. Sed haec tametſi mala ſunt nobis, tamen iam tolerabilia longo & ſu facta. Illud quod de Turcarum regis terra mariq; apparatus adſcribis, planè exhorreſco. Nam ſive in Italiam ſive in Pannoniam is Veniet, hoc eſt, ſi Vincet (Vincet enim, mihi crede, modo Veniat) ſeruendum nobis erit, & turpiſſime quidem ſeruendum. Verum hoc Deus Vidèrit, qui quid nobis maximè expediſat, & videt & dare poteſt. Habes quod optaſti, ad longiſſi-

gissimam bene longam epistolam. Vale. Patavij. Cal. April.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 3

Expectavi heri die toto avidissime, si quid à te ferretur historia dignum. Eadem in expectatione hodie fui & q̄ ad horā sextam, quo quidem tempore scui tabellarios munere suo iam esse persunctos. Quare cum tu nihil adhuc eorum qua istic, accipe qua multorum literis & nuncijs confirmata, hic pro certis habentur, atque illud in primis ipsum, Falsum id esse quod nullo certo auctore, sed ex opinione hominum atq; fama de Io. Medice nuper rescripti. Transijt enim ad Gallos cum equitibus levis armatura trecenis, grauis quinquaginta, militum vero cohortibus quatuor. Causam relinquenda illi patriam hanc fuisse aiunt, quod Vidonem Ragonium à Florentino Po. sibi in copiarum imperio pra'atum ferre non posset. Nam tres illa, qua nuper Mediolano ad eosdem Gallos transfugerunt, equitum turma, eo se extrema stipendiij inopia adductos affirmabant. Nouariam in Gallorum Venisse potestatem proxime tibi scripsi, sed tum vs captam fuisse nesciebam: disrepta est igitur, & cohortes partim Hispana, partim Germana tres, qua
illae

illic praesidij causa essent, occisione occisa.
 Viuis in Victoris manus deuenire Nicolaus
 Rusca, & Philippus Torellus, eius ciuitatis
 longe principes, ac Casarianarum partium
 studiosissimi. Vigem quoque expugnatum est,
 sed nondum arx recepta, in cuius oppugna-
 tione tormenti pila grauiter ictus Cotinus
 Martinengus alterum oculum amisit, nec an
 vulneri ferendo par futurus sit, etiam nunc
 satis constat. Florentinorum auxilia, labo-
 rantibus Mediolani Casarianis, nulla Gen-
 era existimantur. Sunt enim finitimo bello
 impediti, ducto in Senensem agrum exerci-
 tu, ad comprimendos Borgehsiorum exulum
 conatus, qui magnis Ballionum, & nonnul-
 lorum item Vrsinorum principum copijs nixi,
 reditum sibi in patriam moliantur. Alphon-
 sus Aestensis quo Bagnacauallum modo re-
 cuperauit audisse te arbitror. Istinc enim id
 missum est. Mediolanum inter & Ticinum
 quicquid fuit agri consiti, à Gallis vastatum
 est, completa fossa, aequata omnia, ita ut ab
 utroque oppido alterius portam conspici pos-
 se affirment. Ideo à Gallis consilio factum
 arbitror, cum ut si in aciem descendendum sit
 equitatu, quae maximè valent, commodius
 stantur: tum verò ne subitis eruptionibus
 opprimi possint. Non enim ignoras, quàm ini-
 quo castra fecerint loco inter duo maxima
 oppida,

oppida, ea quæ hostium copiis refertissima atque
 munitissima conscenderunt. Mediolanum fa-
 me urgeri veri simile est, in tanta oppidano-
 rum multitudine, tamque arde. iam diu obse-
 so oppido, ut nihil nisi furtim importetur.
 Consilia Prosperi, quæ iam sint, exputare non
 queo, præsertim cum & Helvetij ex anima
 res Gallorum iuvare videantur, nec subsidij
 spes ulla circumcesso ex Germania ostenda-
 tur, nec re frumentaria Galli tam anguste,
 quam initio nunciatum est, utantur. Huc ac-
 cedit quo d' pacificator Britannus à Gallopan-
 corum mensium inducias iam postulat, quo
 commodius de compositione agatur. Id ego sic
 interpretor. Summis difficultatibus, atque re-
 rum Italicarum desperatione adductum Ca-
 sarem nostrum, inducias per Britannum ten-
 tare. Sed nihil, scio, impetrabimus. Nec enim
 tam stulti sunt Galli, tametsi stulti, quin quod
 ista spectent, aperte intelligant. Vereor etiam
 ne nos irrideant, qui nos huiusmodi nugis
 aliquid profecturos speremus. Omnino aut
 novis auxilijs opus est, usque præsentibus, aut
 præclara aliqua simul qua Ticino, qua Me-
 diolano eruptione. Tertium nihil video, nisi
 fidam, omni consumpto commeatu, deditio-
 nem, aut certe fugam: quæ iam sibi nudius
 quartus al. quot Prosperi turmas agre con-
 suluisse audio: nam Rheti & Vindelici,
 quos

quos secum Barriannus adduxerat, sensim de
 labi dicuntur, & in germaniam reuertit.
 Barriannus quidem ipse quasi spe & animo
 fractus, se iam Placentiam recepit, inde Man-
 tuam cum eius civitatis principe petiturus.
 Quasi vera sunt, non modo meliore loco res
 Francorum sunt, sed nostra etiam planè de-
 plorata ac perditæ, Hadrianus noster cum
 priuatus ad multos, tum ad amplissimum col-
 legium literas publice misit, quibus Verecun-
 de dubitanterq; scriptis, ad extremum tamē
 significet, susceptam esse à se Romani sacer-
 dotij procurationem, neq; sibi quicquam fore
 antiquius, quàm ut primo quoq; tempore ad
 gerendum Pontificatum in Italiam Romāq;
 Veniat. Oneraria Venetorum triremi vsurus
 putatur, quam ad Cantabria littus nescio
 quomodo appulsam, praesidio suo instruxerit,
 & ut circumacta Hispania sibi Barcinone
 praesto esset imperarit. Equidem pro mea in
 eum beneuolentia mallet pedibus Veniret,
 quàm se maritimis periculis & iactationib;
 id atatis homo obijceret. Per Narbonensem
 provinciam & tutius & honestius iter fa-
 cturus mihi videretur, nec ullam ab alienati
 Francisco animi suspicionem daturus. Mare
 quàm à pradonib; Gallis sit infestum, cum
 alia ab eis intercepta naues plurima decla-
 rant, tum verò dua illa maxima, quarum
 altera

altera superiore autumno cum omnibus Valentina nobilitatis reliquis opibusq; capta est: altera nuper, cum principibus Hispanis viribus duodecim, qui ad gratulandum Fladriano nostro in Hispaniam proficiscerentur, qua etiam Gehebatur felix ille Iulij Medicæ arcanorum consiliorum omnium scriptor: de quo tu quoq; ad me proxime. De Marcilio, incidi nuper in epistolam quendam Egnatij nostri, qua illum rara probitatis virum appellat: ego verò rara etiam humanitatis, & si tacere pergat nullius officij hominem ipsum esse iudicabo. De elephanti barritu aliquid à te expecto. Vale. Patavij. 7. Id. April.

CHRISTOPH. LONG.

Leonardo Pomaro S.

Officium meum, quo in te filioq; tuo commendando sum usus, cum tibi gratum fuisse gaudeo, sum etiam alicuius apud Rogerium Barma ponderis futurum non despero: de quo ipse si quid acceperit, velim me statim facias certiorum. Remonabatur enim, si quid opus erit, commendatio. Quod petas, ut in eandem rationem ad Franc. Deloium scribam, literas confeci, easq; cum hijs ad te mitetam. Aliter autem cum eo atq; cum Barma egi: vel quia aliud est ad ipsum quaestio-

nus iudicem, aliud ad eum qui in consilio sit, scribere: Vel quia me apud hunc amore tantum & gratia valere existimem, ut longa illa causa explanatione nihil necesse sit, praesertim cum à procuratoribus Vestris de re tota certior factus sit, atque diligenter eruditus. De reliquo sic tibi persuadeas Velim, nihil esse quod ab industria, studio, officio, re denique nostra proficisci possit, quod non libenter ad tuendam dignitatem tuam sim collaturus. Vale: ac animo forti magnoque fac ut sis. Patavij. V Idus Aprilis,

CHRISTOPH. LONG.

Francisco Deloio S.

5

Nescio quàm tu pro nostra necessitudine literarum mearum officium desideres: mihi quidem non modo certares nulla, sed ne genus omnino epistolarum aliquod in mentem adhuc venit, quo quidem tecum commode agere potuerim. Scis enim cum qua temporis profectionem meam hanc ita longo intervallo sint consecuta: tum Verò quod meum non sit, in anibus literis amicos colere, eos praesertim, quibus à Rep. non satis esse oculi explanationem habeam. Quo quidem in numero cum te unum ex omnibus esse distantissimum certo scirem, non oblivione tui, neque negligentia mea nullae tibi adhuc misit literas. sed:

quia

quia nihil planè haberem, de quo ad te hominem occupatissimum, tam longe gentium scribendum existimarem. Verum de mea erga te observantia dabantur, spero, et aliquando à me signa, quibus facile iudicatus sis, tamen hic à me tui memoriam summa cum benivolentia cultam esse, quàm & summa tua dignitas, & singularis tuus erga me amor postulare videantur. Interim de eo tecum agam, quod me nunc ad has tibi scribendum litteras potissimum adduxit. Leonardo Pomaro Medico, & Lugduni sum & suo familiarissime: & Venetijs, quotiescunque eò me animi causa confero, & tor adhuc non minus familiariter. Is in suspicionem impietatis istic nescio quomodo venit: puto, quod & homo Hispanus sit, & Lugduno ante aliquanto profectus, quàm in id hominum genus, quos Marannos appellant, inquiri ceptum esset. Sed hoc, & in rebus aduersis, si non aquo, fortis certè animo tulisset: illud autem non gravissime ferre non potest, quod præter damnata secta ignominiam, & in absentis etiam fortunas quadruplatores iam inuasirint, & in suum caput de filio suo accerbissime istic queratur. Ac filium quidem, qui in Gallia sit natus, atque Lugduni sancte institutus, tum ipsius probitas atque innocentia, tum verò illa quæ in eius ore elucet Gallica

liberalitatis simplicitas atque facilitas facile ab isto crimine vindicabit. De patre vero, quem tibi minime cognitum esse reor, sic tibi Velim me autore persuadeas, Virum esse plane bonum illum & doctum, & ab illa cuius nunc insimuletur, superstitione longe alienissimum. Scio equidem non esse prudentis affirmare de voluntate alterius: sed si tamen ex Vultu, ex oculis, ex sermone, breuiter si ex longo Vsu & consuetudine penè quotidiana cuiusquam sensus & mens perspicui potest, auctim tibi recipere nihil minus in Romarum cadere, quàm Vanam istam, propter quam nunc in periculū vocatur, superstitionem. Quamquam nisi me fallit opinio, non tam Vlla laesa religionis suspitione periclitatur, quàm quod magnam pecuniam Lugduni habere existimatur. Nosti etiam tu, qua sit & horum temporum ratio, & quàm impium hodie istic & graue crimen, Hispanicum esse atque locupletem. Sed non faciam, ut te aut istorum improbitatis accuratius admoneam, qui religionis nomine ad quastū suum sceleratissime abutuntur: aut quàm ab hominis Christiani officio sit alienum, doceam, eos impietati, non dico damnare, sed omnino insimulare, qui se Christianos esse homines aperte profiteantur. Tantum à te peto, ut si Vllam in me fidem esse putas, tantum huic meo test-

mon;

monio tribuas, quantum de his alicui, qui in
 Pomari perniciem vel stulticia, vel cupidita-
 te aliqua occidat, incumbas: sic enim certe
 de ipso existimo, et de viro optimo, atque reli-
 gionis nostra studiosissimo. Tum verò illud po-
 stulo, et salua existimatione atque religione
 tua, quibuscumque rebus poteris presentem fi-
 lium et absentem patrem iuvare, ijs omni-
 bus eos mea causa diligenter complectare at-
 que tuare. Nec enim dubito quid vel tuissi
 quaestioni ipse interfis, vel multos eorum ex
 quib, istud cogitur, familiaritate atque amicitia
 coniunctos habeas. Caput commendatio-
 nis mea hoc est, et vel iudicio et beneficio tuo,
 vel etiam gratia et autoritate tua, qua t
 in isto ordine valere plurimum scio, enitare,
 contendas, et Pomari nobis salvi atque incol-
 lumes praestentur. Quod si feceris, cum eos vi-
 ros optimos atque gratissimos cognosces, tum
 verò me ipsum singulari beneficio afficies, qui
 hac de re tam laboro, quam quae vehemen-
 tissime. Hoc et velis, te vehementer etiam
 atque etiam rogo. De me autem, valeo dei bo-
 nignitate, et tunc maxime. Versor autem
 summa cum voluptate in ijs studiis, quibus
 ego nec suavis quicquam nec honestum quic-
 quam esse duxi. Vale. Patavij. X. Id. April.

CHRISTOPH. LONGO.

Octauiano Grimoaldo S. 6

Ergo non fugam Barriannus meditabatur, sed stratagemata illud fuit, quo deceptis noctu hostibus secum Prospero commodius coniungeret: ego vero quid ea coniunctio illis profutura sit non dissicio. Nam si dimicandum est, Gallos, à tergo & fronte ancipiti praelio destineri fuit satius: sin bellum ducendum, Tiro quoque omnia infestiora reddi potuerunt. Sane ne illud quidem mihi probatur, quod ipse cuius maxime peteretur caput, rebus adhuc dubijs vel aduersis potius, tanto periculo se in tantum periculum coniecisset. Aut Gallos plane cecos esse fateamur necesse est, aut omnes eos daturus operam, ut ne uel manibus elabatur, quo aut in potestatem redacta, aut caso, belli finem sibi statim fore non dubitant. Quare non modo omnes praesidiarum suorum exitus posthac diligentius custodient, sed maioribus etiam, si res coget, animis depugnabunt. Neque tamen, si sapienter in aciem descenderint, non quia Mars sit communis, sed quod assidendo incrementam Victoriam consequi possunt: nisi fortasse eorum castra ad extremum oppugnaturi sumus: quod ipsum à Prospero minime commissum iri certo scio. Sed si Galli eo quo dixi consilio pugnam detrectabunt, qui
omnis

omni tum copiarum, tum opum genere hosti-
bus longe præstant, quid imperatoris nostræ
prudencia relinquetur loci? Non tantum, in-
quies, in Gallos homines cadit, vel cons. ij, vel
constantia. Si ita est, summis viring, pugna-
batur odijs, idq, inter Helvetios & Germa-
nos, qui de virtute sua hoc pralio decretum
iri arbitrantur. Quem porro sit acies habitu-
ra exitum, dici non potest, sed tamen nisi quis
Panicos existat casus, magno victoribus, sta-
bit victoria. Nam Hetrusci belli rationem ab
eius, qua hic instat, pugnaeuentu totam pen-
dere video. Ego certe animi vehementer pen-
deo, nec quid ad te scribam magnopere iam
reperio, nisi hic vituperari Hispanos in Vige-
nana arcis deditione, quod cum Italici commis-
sionibus suis non minus ac sibi consulere po-
tuissent, irati hostis arbitrio eos reliquerint:
nam de Alexandria à Gallis recepta, hic
iam pridem audieramus. Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Steph. Saulio S. 7

FRANCISCUM Denarium Carcyrensem, cu-
ius ministerio in rebus domesticis bien-
nium ferè sum usus, tibi vnice commendo.
Dimisi autem illum a me, non quo mihi non
satisfaceret operis suis (satisfecit enim sa-
mulato

3 4

moderate & fide, & beneuolentia, & modestia, & probitate) sed quod in animo sibi esse diceret, Romam hoc tempore visere, & dum per atatem liceret, multorum hominum mores nosse, & Urbes: quam quidem in opinionem, quocumq; illi modo nunc uenerit, est tamen a nobis in hoc comatu adinuandus. Quare per mihi gratum erit, si curaria, & apud Virum aliquem grauem & honestum istuc ei esse liceat. Quod & uelis, te etiam atq; etiam rogo. Nunc Venio ad tuas literas, quas hic duabus deinceps epistulis accepi. In earum priore paululum me recreasti, qui spem redditus tui nobis aliquam attuleris, obsecrare tu quidem illud, sed (& opinor) non temere. Itaq; quod me isto uocas, idq; mihi das consilij, quod rationibus nostris sit omnino accommodatius, quam tuas, agnosco tuam in me amorem: sed nihil mihi scito & suauitate consuetudine tua esse iucundius, & ne si istis quidem Pontifex sit Maximus, apud eum malim uisere, quam hic prudentia & suauitate tua aliquando perfui. Quare si tu Patavinum uerturus es, nulla me hinc profecto ratio adduerit: Sin minus, cum Hadriano noster in Italiam aduentarit, tum aut tecum de eo quod scribis, per literas deliberabimus, aut consilium tibi nostrum statim expediemus. Interca quod prouidendum mihi censes, ne

nimum

minimam opera in rem minime necessariam
 conferam, atq; doctrina studio abstrahar à re
 bus agendis: ego vero neque ingenuarum ar-
 tium tam sum studiosus, ut eo quidem nomi-
 ne adhuc vituperari à quoquam recte possim:
 neq; ullam sanè hodie magnopere video a-
 ctionem, qua literarum nostrarum usus, dele-
 ctationi, honestati sit anteponenda: nisi tu fon-
 tasse in ea es sententia, ut principib. istis ser-
 uire, sit hodie Romæ gerere, atq; administra-
 re. Sed hoc quoq; ipsum aliàs. Literas, quas
 Genua proficiscens, mihi abs te scriptas acce-
 pimus, accepi. Brisso mecum erat, cum supe-
 riores tua mihi sunt Patavij reddita. Is enim
 mihi de te alia multa, tum illud etiam, ut do-
 mum tuam & rem familiarem sibi patere
 voluisses: quod ipsum, etsi ab ista singulari
 tua liberalitate non erat alienum, fuit mihi
 tamen auditu iucundissimum. Scripturum
 enim ex Mutinensi, quemadmodum tibi polli-
 citus est, cōfido. nam mihi quoq; ex literis tuis
 à me appellatus, id se facturum recepit. De
 Hadriani ad Collegium amplissimum, & S.
 P. Q. Romanum literarum exemplis valde te
 iuvamus. Respondi priori, venio ad alteram:
 in qua illud etiam mihi fuit gratissimum,
 quod ex consilio nostro omnia prius à te acta
 essent, quàm litera mea tibi venirent. Ex eo
 enim iudicavi quàm cōsentientibus essemus

quos secum Barriannus adduxerat, sensim de
 labi dicuntur, & in germaniam reuerti.
 Barriannus quidem ipse quasi spe & animo
 fractus, se iam Placentiam recepit; inde Man-
 tuam cum eius ciuitatis principe petiturus.
 Quasi Vera sunt, non modo meliore loca res
 Francorum sunt, sed nostra etiam planè de-
 plorata ac perditæ. Hadrianus noster cum
 priuatus ad multos, tum ad amplissimum col-
 legium literas publice misit, quibus Verecun-
 de dubitanterq; scriptis, ad extremum tamē
 significet, susceptam esse à se Romani sacer-
 dotij procurationem, neq; sibi quicquam fore
 antiquius, quàm ut primo quoq; tempore ad
 gerendum Pontificatum in Italiam Romāq;
 Veniat. Oneraria Venetorum triremi & surus
 putatur, quam ad Cantabria littus nescio
 quomodo appulsam, presidio suo instruxerit,
 & ut circumacta Hispania sibi Barcinone
 præsto esset imperarit. Equidem pro mea in
 eum beneuolentia mallet pedibus Veniret,
 quàm se maritimis periculis & iactationib;
 id ætatis homo obijceret. Per Narbonensem
 provinciam & tutius & honestius iter fa-
 cturus mihi videretur, nec ullam ab alienati
 Francisco animi suspicionem daturus. Mare
 quàm à prædonib; Gallis sit infestum, cum
 alia ab eis intercepta naues plurima decla-
 rant, tum verò dua illa maxima, quarum
 altera

altera superiore autumno cum omnibus Valentina nobilitatis reliquijs opibusq; capta est: altera nuper, cum principibus Hispanis viribus duodecim, qui ad gratulandum Fladriano nostro in Hispaniam proficiscerentur, qua etiam Gehebatur felix ille Iulij Medicis arcanorum consiliorum omnium scriptor: de quo tu quoq; ad me proxime. De Marcilio, incidi nuper in epistolam quamdam Egnatij nostri, qua illum rara probitatis Virum appellat: ego vero rara etiam humanitatis, Et si tacere pergat nullius officij hominem ipsum esse iudicabo. De elephanti barritu aliquid a te expecto. Vale. Patavij. 7. Id. April.

CHRISTOPH. LONG.

Leonardo Pomaro S.

4

Officium meum, quo in te filioq; tuo commendando sum usus, cum tibi gratum fuisse gandeo, sum etiam alicuius apud Rogerium Barman ponderis futurum non despero: de quo ipse si quid acceperit, Velim me statim facias certiore. Renouabatur enim, si quid opus erit, commendatio. Quod petis, Et in eandem rationem ad Franc. Deloium scribam, literas confeci, easq; cum hijs ad te mistam. Aliter autem cum eo atq; cum Barma egi: Vel quia aliud est ad ipsum quaestio-

3

no

nus iudicem, aliud ad eum qui in consilio sit, scribere: Vel quia me apud hunc amore tantum & gratia valere existimem, Et longa illa causa explicatione nihil necesse sit, praesertim cum à precaratoribus Vestris de re tota certior factus sit, atque diligenter eruditus. De reliquo sic tibi persuadeas Velim, nihil esse quod ab industria, studio, officio, re denique nostra proficisci possit, quod non libenter ad tuendam dignitatem tuam sim collaturus. Vale: ac animo forti magnoque fac Et sis. Patavij. V Idus Aprilis,

CHRISTOPH. LONG,

Francisco Deloio S.

5

Nescio quàm tu pro nostra necessitudine literarum mearum officium desideres: mihi quidem non modo certares nulla, sed ne genus omnino epistolarum aliquod in mentem adhuc Venit, quo quidem tecum commode agere potuerim. Scis enim cum qua temporis profectionem meam haud ita longo intervallo sint consecuta: tum Verò quod meum non sit, inanibus literis amicos colere, eos praesertim, quibus à Rep. non satis esse oculi exploratum habeam. Quo quidem in numero cum te unum ex omnibus esse distantissimum certo scirem, non oblivione tui, neque negligentia mea nullas tibi adhuc misi literas, sed

quia

quia nihil planè haberem, de quo ad te hominem occupatissimum, tam longe gentium scribendum existimarem. Verum de mea erga te observantia dabantur, spero, ea aliquando à me signa, quibus facile iudicatus sis, tam hic à me tui memoriam summa cum benivolentia cultam esse, quàm & summa tua dignitas, & singularis tuus erga me amor postulare videantur. Interim de eo tecum agam, quod me nunc ad has tibi scribendum literas potissimum adduxit. Leonardo Pomaro Medico, & Lugduni sum & suo familiarissime: & Venetijs, quotiescunque cò me animi causa conféro, & ut adhuc non minus familiariter. Is in suspicionem impietatis istic nescio quomodo venit: puto, quod & homo Hispanus sit, & Lugduno ante aliquanto profectus, quàm in id hominum genus, quos Marannos appellant, inquiri captum esset. Sed hoc, & in rebus aduersis, si non aquo, forti certè animo tulisset: illud autem non gravissime ferre non potest, quod præter damnata secta ignominiam, & in absentis etiam fortunas quadruplatores iam inuasirint, & in suum caput de filio suo accerbissime istic queratur. Ac filium quidem, qui in Gallia sit natus, atque Lugduni sanctè institutus, tum ipsius probitas atque innocentia, tum verò illa quæ in eius ore elucet Gallica

y a libera

liberalitatis simplicitas atque facilitas facile ab isto crimine vindicabit. De patre vero, quem tibi minime cognitum esse reor, sic tibi velim me autore persuadere, virum esse plane bonum illum & doctum, & ab illa cuius nunc insimuletur, superstitione longe alienissimum. Scio equidem non esse prudentis affirmare de voluntate alterius: sed si tamen ex vultu, ex oculis, ex sermone, breuiter si ex longo visu & consuetudine penè quotidianam cuiusquam sensus & mena perspicui potest, austin tibi recipere nihil minus in Pomarum cadere, quàm Vanam istam, propter quam nunc in periculū vocatur, superstitionem. Quamquam nisi me fallit opinio, non tam vlla laesa religionis suspitione periclitatur, quàm quod magnam pecuniam Lugduni habere existimatur. Nosti etiam tu, qua sit & horum temporum ratio, & quàm impium hodie istic & graue crimen, Hispanum esse atque locupletem. Sed non faciam, ut te aut istorum improbitatis accuratius admoneam, qui religionis nomine ad quastū suum sceleratissime abutuntur: aut quàm ab hominis Christiani officio sit alienum, doceam, eos impietatis, non dico damnare, sed omnino insimulare, qui se Christianos esse homines aperte profiteantur. Tantum à te peto, ut si vllam in me fidem esse putas, tantum huic meo testi-

mon;

monio tribuas, quantum de his alicui, qui in
 Pomari perniciem vel stulticia, vel cupidita-
 te aliqua occidat us incumbas: sic enim certe
 de ipso existimo, et de viro optimo, atque reli-
 gionis nostra studiosissimo. Tum vero illud po-
 stulo, et salua existimatione atque religione
 tua, quibuscumque rebus poteris presentem fi-
 lium et absentem patrem iuare, his omni-
 bus eos mea causa diligenter complectere at-
 que tuare. Nec enim dubito quidem vel tuissi
 quaestioni ipse interfis, vel multos eorum ex-
 quib. istud cogitur, familiaritate atque amici-
 tia coniunctos habeas. Caput commendatio-
 nis mea hoc est, et vel iudicio et beneficio tuo,
 vel etiam gratia et autoritate tua, qua t
 in isto ordine valere plurimum scio, enitare,
 contendas, et Pomari nobis salui atque inco-
 lumes praestentur. Quod si feceris, cum eos vi-
 ros optimos atque gratissimos cognosces, tum
 vero me ipsum singulari beneficio afficies, qui
 hac de re tam laboro, quam quae vehemen-
 tissime. Hoc et velis, te vehementer etiam
 atque etiam rogo. De me autem, valeo dei bo-
 nignitate, et tanto maxime. Versor autem
 summa cum voluptate in his studiis, quibus
 ego nec suavis quicquam nec honestum quic-
 quam esse duxi. Vale. Patavij. X. Id. April.

CHRISTOPH. LONGO.

Octauiano Grimoaldo S. 6

Ergo non fugam Barriannus meditabatur, sed stratagemam illud fuit, quo deceptis noctu hostibus secum Prospero commodius coniungeret: ego vero quid ea coniunctio illi profutura sit non difficio. Nam si dimicandum est, Gallos à tergo & fronte ancipiti praelo destineri fuit satius: sin bellum ducendū, Tispe eis omnia infestiora reddi potuerunt. Sane ne illud quidem mihi probatur, quod ipse cuius maxime peteretur caput, rebus adhuc dubijs vel aduersis potius, tanto periculo se in tantum periculum conieceris. Aut Gallos plane cecos esse fateamur necesse est, aut omnes eos duros operam, ut ne ueniant, elabatur, quo aut in potestatem redacto, aut caso, belli finem sibi statim fore non dubitant. Quare non modo omnes praesidiorum suorum exitus posthac diligentius custodient, sed maioribus etiam, si res coget animis depugnabunt. Neque tamen, si sapienter in aciem descenderint, non quia Mars sit communis, sed quod assidendo incruentam victoriam consequi possunt: nisi forte easque castra ad extremum oppugnaturi sumus: quod ipsum à Prospero minime commissum iri certo scio. Sed si Galli eo quo dixi consilio pugnam detrectabunt, qui

omnis

omni tum copiarum, tum opum genere hosti-
bas longe præstant, quid imperatoris nostri
prudentiæ relinquetur loci? Non tantum, in-
quies, in Gallos homines cadit, vel cons. ij, vel
constantia. Si ita est, summis viring, pugna-
batur odijs, idq, inter Heluetios & Germa-
nos, qui de virtute sua hoc prælio decretum
iri arbitrantur. Quem porro sit acies habitu-
ra exitum, dici non potest: sed tamen nisi quis
Paniceus existat casus, magno victoribus, sta-
bit victoria. Nam Hetrusci bellirationem ab
eius, qua hic instat, pugnaeuentu totum pen-
dere video. Ego certe animi vehementer pen-
deo, nec quid ad te scribam magnopere iam
reperio, nisi hic vituperari Hispanos in Vige-
nana arcis deditione, quod cum Italici commi-
litionibus suis non minus ac sibi consulere po-
tuissent, irati hostis arbitrio eos reliquerint:
nam de Alexandria à Gallis recepta, hic
iam pridem audieramus. Vale.

CHRISTOPH. LONG.

Steph. Saulio S. 7

FRANCISCUM Denarium Carcyrensem, cu-
ius ministerio in rebus domesticis bien-
nium ferè sum usus, tibi vnice commendo.
Dimisi autem illum a me, non quo mihi non
satisfaceret operis suis (satisfecit enim cu-
mulato

3 4

*multate & fide, & benevolentia, & modestia, & probitate) sed quod in animo sibi esse diceret, Romam hoc tempore visere, & dum per atatem liceret, multorum hominum mores nosse, & Urbes: quam quidem in opinionem, quocumq; illi modo nunc veneris, est tamen a nobis in hoc covatu adinuandus. Quare per mihi gratum erit, si curario, ut apud virum aliquem grauem & honestum istuc ei esse liceat. Quod ut velis, te etiam atq; etiam rogo. Nunc venio ad tuas literas, quas hic duabus deinceps epistulis accepi. In earum priore paululum me recreasti, qui spem redditus tui nobis aliquam attuleris, obscure tu quidem illud, sed (ut opinor) non temere. Itaq; quod me isto vocas, idq; mihi das consilij, quod rationibus nostris sit omnino accommodatius, quam tuas, agnosco tuam in me amorem: sed nihil mihi scito usu atq; consuetudine tua esse incundum, ut ne si istuc quidem Pontifex sit Maximus, apud eum malim vivere, quam hic prudentia & suauitate tua aliquando perfrui. Quare si tu Patavium venturus es, nulla me hinc profecto ratio adduxerit: Sin minus, cum Hadriano noster in Italiam aduentarit, tum aut tecum de eo quod scribis, per literas deliberabimus, aut consilium tibi nostrum statim expediemus. Interca quod providendum mihi censes, ne
nimium*

niminum opera in rem minime necessariam
 conferam, atq; doctrina studio abstrahar à re
 bus agendis: ego vero neque ingenuarum ar-
 tium tam sum studiosus, ut eo quidem nomi-
 ne adhuc vituperari à quoquam recte possim:
 neq; ullam sanè hodie magnopere video a-
 ctionem, qua literarum nostrarum & sui, dele-
 ctationi, honestati sit anteponenda: nisi tu fon-
 tasse in ea es sententia, ut principib. istis ser-
 uire, sit hodie Romæ gerere, atq; administra-
 re. Sed hoc quoq; ipsum aliàs. Literas, quas
 Genoa proficiscens, mihi abs te scriptas accepi,
 mihi accepi. Brisso mecum erat, cum supe-
 riores tua mihi sunt Patavij reddita. Is enim
 mihi de te alia multa, tum illud etiam, ut do-
 mum tuam & rem familiarem sibi patere
 voluisses: quod ipsum, etsi ab ista singulari
 tua liberalitate non erat alienum, fuit mihi
 tamen auditu iucundissimum. Scripturum
 enim ex Mutinensi, quemadmodum tibi polli-
 citus est, cōfido. nam mihi quoq; ex literis tuis
 à me appellatus, id se facturum recepit. De
 Hadriani ad Collegium amplissimum, & S.
 P. Q. Romanum literarum exemplis valde te
 amamus. Respondi priori, venio ad alteram:
 in qua illud etiam mihi fuit gratissimum,
 quod ex consilio nostro omnia prius à te acta
 essent, quàm litera mea tibi venirent. Ex eo
 enim iudicavi quàm cōsentientibus essemus

inter nos sensibus, qui quod ipse hic cogitarem, tu tam longe à nobis gentium eodem tempore faceres. Nam quod Bēdinellī fratris tui iniuriam legibus & iudicio persequi statuisti, laudo equidem pietatem tuam, seu tempore in eo opportunitatem vehementer desidero: Vereor enim mi. Stephane charissime, ne cum in summa inimicorum tuorum potentia, tum ista gladiorum licentia, tibi non satis tutum sit incurrens contra armatos contendere. Memento te esse Roma, & quod me maxime commouet, in Urbe, qua non solum sine imperio ipsa hodie sit, sed magnis aduersariorum tuorum opibus etiam nunc teneatur. Sed quoniam eò res iam à te deducta est, ut honeste pedem referre non queas, etiam atque etiam diligenter videto, quantum cuiusque vel tuorum committendum sit. Quam aduentu Pont. Maximi omnia istic tutiora sint futura, & tibi etiam auiora, non equidem dubito: sed ut eo usque saluum te & incolumen nobis conserues, cum tua cautionis est & prudentia, tum verò diuina, opinor cuiusdam providentia. Proinde quanti nos facis, vel te à nobis fieri non ignoras, tantum (quaso) fac in te custodiendo consilij & diligentia adhibeas. Satis maturum & uberem pietatis tua fructum tuleris, si saluti tuae hic temporibus consulueris. Hec̃tor noster mandata

data ad me tua nulla adhuc pertulit, literas tantum Venetys reddidit. Ex eius sermone scribam ad te accuratius, si quid modo eris huiusmodi, quod literis recte committi possit. Vale. Patavij. III. Id. Mai.

CHRISTOPH. LONG.

M. Ant. Flaminio S.

8

Hectorem nostrum, qui mihi literas tuas attulit, per ocium nondum conuens: eo conuento alteras ad te dabo. Interim ain'tu periculum esse, ne Latio nostro non modo equester census, sed etiam equus adimatur? Atqui census in eum ordinem à Leone nostro lectus est, & statim ab eius morte, turma. Ut audio, profectus. Sanè nudus decimus ab eo quibus sunt reddita litera, quibus non modo tale quiddam mihi visus est nihil metueri, sed altos etiam illos decurionis spiritus gerere. Sic enim cessationem suam mihi excusat, Ut me, quod de ea apud Marianum Castellanum per literas queri leuiter sum ausus, etiam acerbissime accuset. Sed hoc nobis humaniter ferendum est: illud autem quod de Alexandrino adscripsisti equite, minime dissimulandum. Hominem nobis tam amicum, tam probum, tam doctum, spirantem adhuc & viuum à scelerato isto Chironante

mante domi sua defossum esse. Hoc Lalius Vi-
det, nec cum Vniuerso equitatu subuenit e-
quiti praesertim Romano? nam de agresti il-
la, in quam sese abstrusurum esse Furnius
Molsa affirmaret. spelūca, factus sum à Bris-
sone nostro certior. Ac de Furnio quidem non
Valde sum miratus: Vult enim Furniam suā
imitari, quam sese in recentem istum Lupa-
rum Furnum iam abdidisse, intelligo. Brisso-
nem ipsum sum miratus eò insana perducī
potuisse, Et ab ista hominum luce in solitudi-
nem & tenebras confugeret. Equidem Ve-
reor ne tu quoque quasi fatali quodam malo
eòdem prolabare, qui à grammatistis istis
tam contumeliose sis acceptus, Et ne inter po-
etas quidem tibi iam quicquam relictum sit.
loci, qui etiam in disertorum fuerat nume-
ro, & Vtriusque generis hominum existima-
tor habebare acerrimus. Sed istuc tua culpa
est, qui Academicorum tuorum institutum
oblitus, ausus sis aliquid de me certius affir-
mare, non modo quàm res ipsa, sed istorum
etiam aures paterentur. An nescis ab Eras-
mo nostro laudatos esse Scarabaeos & Crabro-
nes? eosdem à nobis perpetua oratione vitupe-
ratos? Quid igitur tibi venit in mentem, Et
me illi non modo & comparares & aquares:
sed etiam assueuerāter anteponeres? Ergo aut
tibi solum Versendum est, me apud istos indo-
Et mo

Etne habere, qui cum ignorantia professuri
 iam dudum verberis: aut ex Academia
 ipsius disciplina commutes orationem, osten-
 dasq; me Erasmo non modo non ante feren-
 dum, sed ne conferendum omnino. Quod si fe-
 ceris, cum tu voluntates eorum facile recupe-
 raris, tum vero me magna invidia etiam li-
 beraris. Sed hoc haecenus iocati. Franciscum
 Denarium Corcyrensem, qui has tibi reddi-
 dit, velim à me etiam atq; etiam commenda-
 tum habeas. Nam cum mihi ministerio suo co-
 mulate satisfecit: tum ea est probitate, & fi-
 de, et pudore, & tametsi ipsum in studijs meis
 minime accommodatum esse intelligam, tæ-
 men inuitus eum à me dimittam. Caput com-
 mendationis meae hoc est, & tantisper eum su-
 scipiat & tueamini, dū aliquid in quo spes
 sit, istic nanciscamini: quod ipsum nec lōgum,
 nec difficile fore spero. Hoc te tum rogo, quā-
 quod vehementissime. Vix enim credas quam
 topere laborem, & me a commendatione, tuo
 studio, Saulj nostri vel officio, vel beneficio re-
 bus suis non male consultum, si probus adole-
 scens intelligat. Si fuisset ad litteras nostras
 vel atate, vel natura aptior, profecto non tam
 facile à nobis discessisset. Reliqua enim indo-
 les eius ita mihi probatur, & nihil suprā.
 Vale & communes amicos à me saluere in-
 be. Patavij. III. Maij.

Hu

His scriptis, necdum datis, accepi à Mariano literas, ex quibus cognovi quid Molsa nostro istic accidisset. O casum acerbum. At ille quidem à medicis hominem nondum esse deploratum, quanquam ad septum transversum vulnus pertineat. Verum me sollicitum habet continens ista febris, qua nisi cito dissolvitur. Sed non queo plura præ dolore scribere. Tantum à te peto, Et quicumq; erit exitus, de eo me quàm primum facias certiores.

CHRISTOPH. LONG.

Lælio Maximo S.

N*De tu homo mirus es, qui cum in epistola tua initio aperte posueris, nulla dicendi tibi taciturnitatem posse purgari tuam, idem tamen statim te mihi de ea sic excusare conere, Et me etiam perpetua oratione gravissime accuses, quòd literas à me tuas desiderari Mariano significassem. Quid quærès? minime miratus sum me tam longo temporum locorumq; intervallo, ex animo effluxisse tuo, qui ne in brevis quidem scripto tuo memoria satis Valere viderere. Atque hoc ipsum est, inquires, quare te inhumanitatis et temeritatis accusem, qui mecum sic agas. At quid potius agam, si nunquam nisi lacessitas scribis, Et eo modo scribis, Et causam tecum expostulanda mihi semper afferas? Vide igitur*

tua

tur Vtrum fateri malis, *μνηστικὸς ἀποπτε-
 μα*, an militaris insolentia ferociam: omni-
 no enim plaga tibi accipienda est. Sed illa le-
 uiter ignauis, inquires: nam hac honestior
*ἀνδρὶ δεινὸν ἀσκήσαντι πᾶσι τε καὶ ἀδύνατον
 διώτας*. Vtrum Voles: modo culpam agno-
 scas, & post hac Verba mea simplicius inter-
 pretere. Extra iocum mi Lale charissime,
 nunquam te mei oblitum existimauis, non sa-
 pe magis quam, Et scribis, tui. Scio enim
 quanti me facias, quamq; sis in tuendis ami-
 citijs & firmus & constans. Neque Vero ego,
 cum ad Maxianum scripsi Verendum mihi
 esse, ne tibi planè excidisssem, qui ipso anno
 nihil scripsisse, aliud volui atque te leniter
 pungere, Et literas quocummodo elicerem
 tuas, In quibus etsi me asserrime obiurgatum
 esse à te voluisti, fuit ea tamen mihi obiurga-
 tio cessatione tua non solum tolerabilior, Ve-
 rum etiam planè gratæ atq; incundissimæ:
 præsertim cum & abundantiam quandam
 tui erga me amoris ostenderet, nec te istic tam
 equo incruisse, quam optimis atq; elegantis-
 simis scriptoribus operam dedisse significa-
 ret. Cautè enim putes quicquam adhuc nisi-
 dius à te profectum, aut mihi certe missum
 esse ornatius. Quare cum excusationem
 tuam accipio, tum Verò etiam tibi gratas
 habeo, quæ tantum in studiis nostris nauarunt
 operæ

opera: tum à te peto & ad nos homines aman-
tissimos tui, interdū scribas: sed illud quàm
primum, qui sit hoc tempore Urbis status,
qui po. Romani sensus, qua de Hadriano no-
stro expecta:io. Quod si nihil de Rep. illud
quidem certe fac sciam, qui sit Augusti no-
stri cultus, unde nona isthac in Alexandri-
num equitem inceserit religio, quid sodali-
tuo acciderit Molsa. & Voluntarium sibi con-
eiscat exilium. Sed plura impero, quàm ab ho-
mine occupato prastari possint: quare si non
ad omnia, ad eorum aliqua saltem rescribe:
¶ Vale. Patavij. III. Id. Maij.

Scripta, & vides, per quàm hilare episto-
la, ecce de gravissimò, nec opinato Molsa nostri
casu fu'me. Omnino Verba mihi desunt, qui-
bus dolorem meum tibi significem: qui fort as-
se cohibendus est. Scio enim tantum te ex eo
traxisse doloris, quātum vix vlla dies exbau-
rire poterit. Non igitur committam, & ad in-
finitum tuum marorem, luctum ipse meum
adiungam. Rogabo modo te, & quo tua spon-
te diligentissime facis, in isto curando vulne-
re, siquidem remedijs locus vllus relictus est,
studium tuum omne & industriam adhi-
beas. Ego enim si quid pia preces, & absentis
votū valent salutem ei optare non desino: ne-
que profecto modum faciam, dum tu me de
exitu rei certiores feceris. Va. C.

CHRI

Maxima sum ex tuis literis affectus
Voluptate, non eo solum, quod suavis-
sime atque perhonorifice scripta magnam tua
erga me observantia significationem habe-
rent (quanquam id ipsum mihi pro eo sanè
ac debuit, fuit gratissimū) sed quod ea etiam
Verborum puritate atque elegantia essent
bellissime contexta, Et illam, quam de studio-
rum tuorum cursu praeceptam animo habe-
bam opinionem planè confirmarent, atque
haud scio an etiam Vincerent. Omnino mihi
non solum aequalib. tuis, quos quidem norim,
praestare iam videri omnibus: sed eò quoque
singulari quodam natura indulgentia per-
uenisse, quò haud ita multos adolēscētes pari
studio atque diligentia aspirasse exploratum
habeo. Quare cum tibi de ista tui in perci-
piendis literis ingenij facilitate atque pro-
cessu gratulor: tum verò te hortor, ut quibus
artib. operam tuam omnem adhuc dedisti, in
ijs ipsis tibi tamdiu elaborandū putes, quoad
tam vberes atq. maturos studiorum tuorum
nobis edas fructus, quàm pulchros atq. sua-
uoliterata istius tua pietia flores iam pro-
tulisti. Quod si feceris, cum rationibus tuis
optime consulueris: tum verò ex industria
tuas

℥

tua magnam aliquando voluptatem ceperis, & nomē tuum immortalitatis cōmendatum consecraris. Quod autē me ad reditū amantissimis verbis inuitas, facis ut in acerba grauisima iniuria recordatione, summa tamen delecter orationis tuae dulcedine. Ne viuam, si quid adhuc hoc in genere scriptum legi humanius, vel etiam accuratius. Verum ea est, ne fortē nescias, me a causa, ut tanta de re nihil dū a me constitui possit. Si quorum tamen voluntatibus aut precibus unquam in eo cessurus sum, faciam ut intelligas, magnum ad id ipsum literas tuas pondus attulisse. De reliquo sic tibi velim persuadeas, nullū esse, neque officij neq; studiū genus, quod quidē a me proficisci, quo non ego ad te ornandum, extollendum sim libētissime vsurus. Tu modo fac, ut in me amādo perseueres, & literis tuis nos interdū appelles. Hoc mihi, hoc tempore, facere nihil potes gratius. Saluta meis verbis fratres tuos, pueros optimos atq; humanissimos. Vale. Patavij. Id. Maij.

CHRITOPH. LONG.

Steph. Theolo S.

II

LEgi Camilli tui, pueri humanissima atque optimi, ad me epistolam. Vix dici potest quantum ex eo perceperim voluptatis. Equidem

Equidem ea lecta facere non potui, quin & puero ipsi statim rescriberem: & tibi, quo potissimum autore in rectis studiis incumberet, etiam gratularer. Scito enim neque suavius, neque aptius quicquam, non modo ab ista aetate, sed nec a multo quoque adultiore, postulandum fuisse ijs literis, quas ille ad me nuper dedit. Ne me hoc putes auribus tuis dare. Non vulgate quidem fuit, quod de ingenio eius & industria expectavi: sed vicit tamen opinionem meam, atque ita sanè vicit, ut istius paucorum annorum accessiones, non excurrentis alicuius naturae incrementa, sed enoantis praeclare cuiusdam indolis processus esse iudicem. Tu (quasi) fac, ut in quam ingressus est discendi viam, ab ea ne transversum quidem vnguem. Habeat Ciceronem semper in manibus, hunc legat ex omnibus unum, hunc amet, hunc admiretur, ab eodem ipso si quid scribendum erit aut dicendum, non dubitanter sumat & mutnetur: fors enim, ut ille ait, sit ex & scilicet reliquos cum erit ocium, & iudicium ipse facere poterit, tum attinget. Interim hunc nunquam de manibus deponat: ex eo quasi ex purissimo quodam atque uberrimo Latini sermonis fonte, omnem emendate loquendi copiosèq; dicendi rationem hauriat. Afferrem hanc in rationem vulgo non satis probatam

plura, nisi tecum agere, qui scias. Et videas, quam inquinata sit. Et absurda eorum hodie oratio, qui alia atque Cicerone ipso dicendi scribendive magistro sunt. Vbi. Illuc igitur redeo. Sic mihi placuerunt Camilli tui litera, Et gaudium meum ad te continuo per epistolam deferendum esse duxerim: idque cum pro mea in novam Romanam benevolentia feci, qui ingenio vestro supra omnem fidem fauentum. Vero Et eius quam tibi debeo, memoria. Voluntatisque significationem nonnullam darem: qui me vobis, Et nunc quidem est, ratione alia memorem. Et gratum offendere possum nulla. Nam Camillum ipsum, si quid istiusmodi atate certi pronuntiari potest, in eorum certe quam paucorum refero numerum, quos parentibus latitiam, sibi opes. Et gratiam, posteris etiam suis gloriam aliquando allaturos esse sperem. Quare res quoniam ad te vel maxime pertinet, qui cum talem tum procreavit, tum liberali tua institutione finxeris: Vide ne quid. Vel de ista tua diligentia, Vel de studiorum eius ratione in hoc atate flexu remittatur. Vale, Et. Exori tua Ludovica femina primaria, meo. Verbis gratulare. Patavij. Id. Maij.

CHRISTOPH. LONG.

Iac. Sadoleta S.

12.

Binae

Binius ad te iam dedi literas: alteras per-
 panicum ante Leotio nostri obitum dioban,
 alteras statim ab eiusdem interitu. Eas ut ac-
 ceperis, sane vereor. Nihil enim tu adhuc re-
 scripsisti, homo cum ceteris in rebus diligenter
 sumus, tu vero in scribendo tardus. Et officio
 sumus: si autem respondisti, vide cui dederis,
 ego enim his quinque mensibus, nihil neque a te,
 neque de te. Itaque faciundum putavi, ut eo-
 dem exemplo tecum agerem. Et hic te, ne me
 literarum tuarum desiderio diutius torque-
 res, rogarem. Nihil enim meliore etiam
 nunc loci res nostra sunt, quam tu erant, cum
 superiores tibi mitterem. Spes tantummodo
 quadam ex Hadriani pontificata, michi in-
 secula est. Omnino salutarem apud eum vel
 communem civitatum nostrarum vinculum
 vel quod ipse cum Philippo Carolo Casario
 patre in Hispania vixerim, non despero: sed
 ut si quando ille adveniat, et nobis ad eum
 ipsum accessus patefactus sit, socium nostrum
 honeste trahi possimus (quoque enim adhuc
 modo possumus) cui est mihi salutare tam com-
 mune, quam etiam auxilium. Verum hoc ex re
 non modo tuo. Nam illud a te etiam atque
 etiam vehementer peto; ut si quid futurum
 certo scio singulari istius tui virtutis doctri-
 nae, laude Pont. Max. commendatum, in fa-
 miliaritatem eius aut amicitiam generis,

idem me tibi quadam studiorum facietate
vel opinione potius coniunctum atque neces-
sarium esse intelligat. Hoc si feceris, & me
vel indicij, vel beneuolentia tua testimonio
apud eum ueneris, faciam ut eius te officij
ne unquam peniteat: memorem quidem me
semper, & gratiam certe expetere. Vale.
Patanj. X. XI. Calen. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Mariano Castellano S.

13

Quod tibi Lelius Maximus describen-
do receperat in eisdem suam liberauit.
Dedit enim ad me literas, uberrimas que-
dam illas & elegantissime perscriptas: sed
in quibus me grauissime accuset, quod de
negatione sua apud te familiaris queri sum
ausus. Hoc ea pertinet, ut tibi posthas literas
meas tui missas existimes, praesertim si quid
his huiusmodi consignaro, quod homines mor-
bis parum amici in aliam, atque uelimus,
partem accipere possint. Nam si iocationibus
ad te uentis, quasi grammatib, quibusdam
aculeis Lelij animus ita offensus est, ut ho-
mestioribus literis ea de re mecum capu-
lulandū putaret: quid ceteros cōjce, quae mea
illa erga me beneuolentia, nec potius illa
humani

humanitas mihi coniunctis? Sed de his nimis multa, praesertim ad te, qui semel tamen a me admonendus fuisti, ne dum alios ex tuo in me amore metiris, novas nobis istae turbae incautus exites. De Flammina quod benigne polliceris, respondes illi omnino, quam de prolixa tua atq; benefica in studiosos omnes natura semper habui opinioni: sed nihil eo quod ostendis etiam nunc est opus. Inita est enim in nobis ratio, quemadmodum hic adoleſcentem tueamur. In Vestiario tantum laboramus: in quo si adiutus a te fuerit, ocium eius liberalitate tua constitutum esse iudicabo. De P. ane-
griſis, res tui est consilij. Maxima quidem non magnopere interest, nisi quod istos emendatio res esse scio ijs, quos describendos curares. Noni librariorum Vestrorum sompulentia, imperitia. Sed de hoc, ut dixi, ipse tu statues, cuius potissimum res agitur. P. Benobo mandata tua exposui: eram enim apud eum cum litera tua mihi sume reddita. Narrabat is illo ipso tempore, quia tu extremis tuis literis de acerbissimo Molsa nostri casu adscripseras. O male factum. Verum ita se habent res humanae, ut hac nobis, neq; inusitata, neque intolerabilia videri debeant. Ad hos enim fortuna casus nascimur. Quid etiam? Accepi a Camillo Theolo literas, quas is te autore mihi misit. Visa est mihi glucere in ijs supra

pueri aetatem, quadam ingenij conditionisq;
forma. Quæ quidem de re & cum ipso, &
cum patre auroco statim egi consilio, ut alter
à me laudatus magis excitaretur ad laudē,
alter omnem in excolendō filij ingenio adhi-
beret diligentiam. Vale. Patauj. X V I.
Cal. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 14

Vereris, opinor, nequid mihi literis tuis
molestia afferas: quam enim ego aliam
cessationis tuæ causam esse suspicer? Atqui
ego nihil tate veritus scribendam ad te pu-
taui; & cum qui has tibi reddidisset etiam
diligenter commendandum. Peto igitur abs-
te, ut ipsum tantisper apud te esse velis, dum
navem & tempestatem sit nactus idoneam.
Dimittendi à me hominis causa nulla planè
est alia: nisi quod & ipse urbem visere cu-
piat hoc tempore, nec ego cum studijs meis
satis accommodatum intelligam: prater ea
enim sic fideliter beneuolęque operam suam
mihi navauit, ut tametsi ocj nostri ratio-
nibus sit minime omnium aptus: tamen me
non libente discedat. Neque id vero ipsum
mea causa, cui ministri deesse non possunt,
sed quod verear ne rerum omnium ignora-
tione perditus, planè perdatur miser ado-
lescens

desceus. Vides aetatem, Vides formam. Prose-
cutus sum eum Græcico satis liberali, Seve-
riore quidem certe, quam facultates mea
paterentur. Habet etiam à me ad Stephanum
Saulum, & M. Anton. Flaminium literas
commendatitias. Verum tamen si quos tu Roma
habet amicos, quibus eum recte commendare
possis, de ipso Velim ad eos diligenter scribas:
istic vero, ut honoris mei causa, dum cōscen-
derit, ei de habitatione accomodes, te etiam
atque etiam Vehementer rogo. De Hierony-
mo Sauroniano si quid habes fac scia. Bem-
bus hic te ad Id. Iun. expectat, ego vero etiam
ante eum diem, literas tuas amantissime: nec
vero te deterreo, quo minus in Gallos iam
scribas, qui cum à pecunia tam flagitiose es-
sent imparati, tantos tamen tota Italia tu-
multus commorant: sed me magis movent,
qui ab ista Tartarum classe impendent Reip.
Christiana casus & miseria: quanquam
Panones, Germanos, Sarmatas, Sauromatas
magnis hac ætate copijs impetum in Thra-
ciam facturos audio. Certe qui illinc Veniunt
Pannones, Byzantium suum iam inime-
rant. Sed de his abs te doceri malim. Vale.
PATANJ. XVI. Calenn. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Ottaviano Grimoaldo S. 15

Z s Quam

Quam perturbato ad me animo scrip-
 sisses, etiam te tacente, vel ex eo facili-
 me collegissem, quod nihil de ijs qua potissi-
 mum abs te expectabam, mihi misisses. Ac
 profecta ea perturbationis istius est causa,
 qua vel fortissimum queminis de statu suo
 deiciat. Nos tamen hic ea de re nihil omnino
 accepimus: contra potius heri, Adornos na-
 stros male acceptos & repulsos, sese in eite-
 riorem Galliã trepide agere, recepisse: nam
 vel Prospero vel Piscariano Genuam cum
 exercitu proficisci, salvis Gallorum pactoni-
 bus non licuit. Sic enim ijs nominatim causã
 audio, ut nene Prosper, nene Piscarianus,
 nene eorum exercitus quinque passuum milibus
 Cremona longius discedat: quod ipsum à
 Gallis cum alijs de causis exceptum esse suspi-
 cor, tum vero ne sine iusto exercitu turpissime
 obsessi viderentur. Sed quacumque vel his id
 postulandi causa fuerit, vel illis eò descen-
 dendi: certum est, si quidem vera nunciat ijs,
 qui illinc veniunt, neque Prosperum, neque
 Piscarianum cum omnibus copijs in Liguriã
 profectos esse, & haud ita à Cremona longo
 nudius etiam tertius castra habuisse. Hac
 hodie, cras ad summum, firmiora sciemus.
 Nec enim res tanta diu celari potest. Confir-
 mavis mihi nuper iterum P. Bembo, te hic
 propediem futurum: quod si erit, eris id mihi
 optatiss

optatissimum, qui eorundem cupiam de rebus
communibus tecum commentari. Sin minas,
agam per literas accuratius, aut ipse etiam
ad actuum. Idem isto me conferam. Literas
tuas simul atque accepi, statim ipsi Panega-
rola reddidi. Regatus a me nunquid ad te
vellet, constitutum tibi esse respondere tabella-
ris suas tibi hodie mittere. Vale. Patavij. 3.
Non. Iun.

CHRIST. LONG. AEGI-

dio Viterbiensi Card. S. 16

Cum nuper essem apud Petrum Bem-
bum, humanam amplitudinem tua stu-
diosissimum, lecta est mihi, ab eo quodam epi-
stolae, quam pater a te sibi missam dic-
tam. Et tua etiam manu suavissime atque
humanissime scriptam esse diceret. Ea quam
illi inuenda fueris, tute vel pro vestra cōsue-
tudine, vel ex ea etiam quod tantum mihi re-
dituram ipse putarit, facile existimare potes.
Mihi quidem infimum cuius caput, quod quid-
dem unum ad me pertinebat, tanta fuit co-
luptati, quantum si ex illis verbis hic aperire
quarem. Tamen si idem nonnihil admirationis
attulit, quod aditum mihi ad cognitionem tuam
patet factum esse etiam munus significaret,
qui me tibi ne nomine quidem, adhuc na-

1477

tam esse arbitraver. Sed tamen voluptas ipsa
 incredibilis fuit, cum me tanti abs te fieri
 perspicerem, et me tuo Verbo, tanti Viri ore,
 per quam amice & honorifice salutatum ef-
 se velles. Scio equidem nihil esse in me eiusmodi,
 quod te ista doctrina atq; dignitate Viri,
 ad amicitiam expectandum meam adducere
 debuerit: sed tamen facere non possum; quin
 isto tuo vel benevolentia, vel iudicii testimo-
 nio plurimum delecter. & de eo etiam tibi gra-
 tias agam immortales, quod me ad tuorum
 numerum prius adscripseris, quam id ego
 aut optare, aut omnino sperare fuerim au-
 sus. Quia quidem ex re facile quoque intelli-
 go, quam non sum facile expectationis de me
 tuo responsum: cui tandem fore spero, factum
 nobis quoque fiet modo, si vel perpetua grati-
 animi memoria, vel illo studiorum nostrorum
 fructu, testimonij tui laudem sustinere atque
 tuers potero. Sic enim velim tibi persuadeo,
 ita me tuis literis animatum esse, ut iam sum
 cum omnium nostrum, quod minime fieri posse
 videbatur, compleremus multis ardentibus:
 cum vero deo habitando, & observantia, &
 sanctitatis loco, quo is apud me debent esse
 Viri, quem & mihi antecessimus: & inam-
 plissima civitatis nostra gratia; si qua laus qua-
 dam & excelsa non optimarum artium atq;
 virtutum commendatione, satis vero etiam
 divina

divina cuiusdam eloquentia laude florentem,
collocatum esse non ignorem. Extremum illud
erit: quod equidem non adscriberem, nisi &
gravissimos viros idem rogare atq; rogari so-
litos esse scirem; & ipse parum his confide-
rem artibus, quibus me tibi commendatum
esse suspicor: sentio enim quàm parum ab ijs
sim vel ornatus, vel instructus. Peto igitur
ab te, ut quando me tua sponte in fidem
atq; amicitiam recepisti tuam, si minus stu-
diose nostra vita gratia, constantia quidem
plene tua causa; in ista ad me amandum
animi inductione atque voluntate perseve-
ren. Ego enim ne quod studium aut officium
incolenda amplitudine tua, meum inquam
requiratur, perficiam: opera quidem certe, ut
ne quis id illo tempore iure desideret, à me
dabitur, eaq; optima atq; perpetua. Vale.
Patavij 4. Calend. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Nicolao Draconi S. 17

Etsi de tua erga me benivolentia mini-
me dubitabam, qui quàm cum cateris in
rebus omnib. tum vero in tuendis amicitijs
constans esses & firmus, exploratum habe-
rem: tamen scito mihi literas tuas, ex ea etiã
parte fuisse iucundissimas, quatenus me de
perpe-

perpetua isto tuo in me amore certiorum faciundum putasti. Nam quod scribis te, veteris illo depulso morbo, ac pristina plane recuperata valetudine, cum mansuetioribus miserationem habere, & in literis totum profectus vivere capisse: id verò ipsum huiusmodi est, ut si quis politici humanitati faveat, ab eo tibi vere gratulandum existimen, ego quidem certè eo maxime nomine & gaudeo, & ut tibi ista, tum valetudine, tum oculi suavitatem in perpetuum frui liceat, mirifice capio atque vehementer exopto. Nec enim mihi dubium est, quin si id contingat, eos sis aliquando edicturus ingenij & industriae tuae fructus, qui & nobis, qui te facimus plurimi, voluptatem afferant maximam, & tibi etiam ipsa gloriam pariant sempiternam. Sed de mea erga te voluntate, neque mihi hic scribendum puto, & si quid de ea unquam significare velim, eris tu mihi imitandus, qui arrepto ex Fulvii literis testificandi amoris tui loco, non prius verbis quam re ipsa declararis, quàm tibi res mea essent cura, idque cum à me ne levisissime quidem fuisses admonitus. Sic enim velim tibi persuadeas, nihil abs te potuisse hoc quidem tempore, proficisci ad me gratiarum, qua de Vincentio Variano tua sponte tam diligenter curasti. Omnino enim aliquis ista virtutis & ingenij indole mihi opus est, id est, qui

is, quò tum meis, tum suis pariter studijs bene consultum velit, & prospicere possit. Nodus hac in re unus occurrit, neq; non sive facilis, quòd discipulum iste se apud me fore, non ministrum arbitratur. Cum ea, ut nosti, mea sit ratio, ut ludus mihi nunc aperiendus non sit, sed uno eiusmodi aliquo opus qui operas ea mihi cōditione locet & præstet suas, qua tecum Fulvius & Cādidus hic vixerūt: tunc et si multo minus negocij apud me habiturus iste sit, quàm illi tecum sustinuerunt. Primum enim scis, quàm ipse raro in publicum prodeam, & si quando domo exeam, ut nonquam pedissequo, semper utar aut comite aliquo, aut ipse etiam solus urbem obeam. Deinde si quod est domus sordidius ministeriū, suis id operis curatur. Lætus modo unus si sternendus est: præterea nihil, quod cum a studijs abducatur aut pudcat. Quanquam ne hoc opinio servili iudicio, tantum ocij tam parva opera, eaq; liberis hominib. hodie & sitatissima, & plerisq; etiam optatissima, redimere atque comparare. Ita si Vincentius tuus, quem tu mihi & honesto admodum loco natum, & fortuna esse scribis optimam, eo est animo, ut literarū causa eò descēsurus sit, facies me quā primū certiores, & Franciscum a me dimittam, & eius rationib. quoquomodo consulā: sin tansi literas & artes nō facis nostras,

strat, cura: o mihi alium: cui si affuerint ca-
tera, quibus istum ornatissimum esse pradi-
caa, non magnopere desideraturum sum in eo,
neq; generis notabilitatem, neq; ullam sanè
fortuna splendorem. Habeat modo tantum
pecunia, quantum ad librorum sumptus, &
vestiarum tuendū satis sit, reliqua à me sup-
peditabuntur abunde omnia. Quinetiam il-
lud nobis in primis erit cura, non modo ut tē-
poris ei satis sit, quo ad magistros eat: sed ut
in hanc quoq; nostrā discendi rationem atq;
consuetudinem ingressus, me sibi & hortato-
rem semper, & si res postulabit, etiam inter-
dum doctorem domi esse sciat atque intelli-
gat. Quid quaris? ita à me tractabitur, ut
dempta cubiculi mei cura, nec à pariete libera-
lim, quicquā, nec à magistro sanctum cuius-
hoc in genere postulandum sit, aut etiam ex-
pectandum. Habes ferè quasi adumbratam
& informatam eius qui mecū victurus est,
vita: rationem. In qua illud in etiam atque
etiam videto mi Draca, tanta cura dignus
is ut sit, quem ad me ea spe missurus es: ne, si
forte minus aut illi mihi utilis, aut ego ei
accommodatus, utrunq; nostrum tandem pe-
niteat: te tui indicij, qui talem delegeris, me
mea fortuna, qui neminem reperiam, quem
meo studio meiq; officijs libenter completis
debeam. De Steph. Saulo quod quaris est is.

Roma

Roma, eò statim profectus ut Hadrianus no-
 ster Pont. Maximus renunciatus est. Rogatus à me per literas : quid tum alieno tempo-
 re ad Urbem properasset : rescripsit nihil sibi
 fuisse longius , quàm Videri esset , Vbi Bendi-
 nelli fratris sui iniuriam ac mortem aliquā
 do Viscisceretur , simul & de fructuosissima il-
 lis sacerdotij procuratore , recuperatorio in-
 dicio primo quoque tempore experiretur. Est
 cum eo M. Ant. Flaminius , homo , ut scis , no-
 bis cum perpetua animorum voluntate , tum
 firmā studiorum societate coniunctissimus.
 Ambo à te si voles , saluere meis literis iube-
 bo. Sed quid quero Velisne , qui pro Vestra in-
 ter vos necessitudine , id te non nolle , atque
 adeò cupere certo sciam ? Sic igitur propediem
 faciant. Tu vero meis verbis Velim q's salu-
 tem impertias omnibus plurimam , quoscun-
 que predicatione tua nobis istic adiunctos &
 conciliatos esse voluisti. Vale. & sic te in isto
 laudis atq; industria cursu gere , ut valetudi-
 ni tua in primis seruias. Patavij 16. Cal. Iul.
 Quae tibi supra de pueri apud me victuri con-
 ditione recepi , praestabuntur ea quidem bona
 à me fide omnia , atq; etiam aliquāto , quāvis
 scripsi , commodius & prolixius. Sed quando
 ab existimatione mea alienum videtur , ut
 mihi hāc in re à quoquam perscribatur : cum
 ad me Velim mittas , qui se fidei mea penitus

A

com-

commisſum, atque mihi plane traditum eſſe
arbitretur.

CHRISTOPH LONG.

Petro Michiauello S.

18

Cum ipſius Antonij Francini adventus
mihi per ſe iucundiſſimus fuit, tum hoc
iucundior, quod ex multo & accurato eius
ſermone facile cognoui, eam mihi ad te ad-
huc praſtari memoriam atq; benevolentiam,
qua ſit ab homine amiſſiſſimo & longo & ſua
coniunctiſſimo expectanda. Omnino enim ve-
rebar, ne diuturna mea ceſſatione offeſſus,
alienigre à me eſſes animo: praſertim quo
nec in eo quod tibi anno ſuperiore per literas
pollicitus eſſem fidem meam liberaſſem. Ve-
rum ea, ut noſti, repente inciderunt tempora,
qua mihi non modo iſtuc veniendi, ſed miſ-
tendi facultatem omnem prorsus eriperent:
quibus ipſis rebus, etſi me tibi ſatis purgatum
eſſe debere arbitrabar, tamen optatiſſimum
mihi fuiſſe ſcito & gratiſſimum, quod de tua
erga me voluntatis conſtantia atq; perpetui-
tate, Francinus noſter mihi nunciauit. Nam
de me ſic tibi velim perſuadeas, ita à me ab-
ſentis tui coli memoriam, non modo ſit quic-
quam de meo in te amore imminutum non
ſit, ſed id ipſum quod fuit, etiam longo con-
ſuetudinis tua deſiderio ſic amplius atq; in-
creſcitur.

censuram, Et nihil hoc tempore, quàm Et te videam, mihi sit longius atque antiquius. Per-
scriberem hîc tibi omnem Vita studiorumq;
nostrorum rationem, nisi eam Francino ea
sanè lege aperuisssem, Et te eo de genere toto
certiorem ipse faceret. Ex ipso igitur subti-
lius singula: hac à me summam pauca. Sic
dei benignitate valeo, Et cum maximè: sic
ocio fruor, Et suavisime: ea denique tam con-
scientia sustentor, Et si homini Christiano in
animo sint omnia, neque miser, neque sanè
sim infelix. Vale. Patavij septima, Calen-
das Julij.

CHRISTOPH. LONG.

Andrææ Nauag. S.

19

Cum ad rs. Calend. Jul. hac potissimum
de causa Venetias Venissem, Et ab Rhū-
nuso naturalem C. Plinij historiam aufer-
rem, intellexi nihil ei abs te ea de re adhuc
missum esse. Ego Verò q̄sdem, quibus ei Cle-
mentem Britannum literis commendasses,
promisti tui rationem complexam esse arbitra-
bar: quod ipsum quando non accidit (jests-
nante enim, Et eo tempore properante Cle-
mēte scripsisti, Et mihi mirū non sit, te de eo
quod mihi pollicitus esses, fugisse tū scribere)

A 2 fac.

fac, si me amas, ut ex literis tuis, liber is nobis primo quoque tempore curetur. Vix enim credas quantam nobis illius inspiciendi cupiditatem excitaris: simul & hoc tempore natus sum aliquid oculi, quod libenter in eius generis lectione sum omnino positurus. Narrauit mihi Calceranus noster, te totum esse in literis: quod equidem non sum miratus, qui scirem te isto profectum ut studiis tuis fruerere liberum. Quod autem addidit, te etiam suavisima Baptista Turriani doctissimi hominis consuetudine uti: istuc vero ipsum tibi & gratulor, & penè etiam subinvideo. Sed si quando in ista loca venero (quod quidem primo autumno futurum spero) faciam ut tu item mihi fortasse gratulere. Interim hominem meis verbis vel saluere iubeas, atque ipse tu valetudinis tua rationem in primis habeas. Apud Bembum est, ut volumus. Vale. Patavij. 9. Calend. Iul.

CHRISTOPH. LONG.

Laurentio Bertol. S.

20

Nunquam fore putavi, ut aut res de qua ad te scriberem, aut etiam verba quibus tecum agerem, mihi deessent: praesertim si tam longo intervallo literas darem: sed plane nunc desunt, nec quid scribam, nec quomodo

modo scribam satis occurrit. Equidem et si
 ipse me non ab omni culpa omnino vindico,
 qui commiserim, Et qui sit rerum tuarum sta-
 tus etiam nunc ignorem, atque ex eo genus
 scribendi nullum reperiam: tamen tuum fue-
 rat, etiā tacente me, de eo ipso mihi aliquid
 mittere. Nam de Vita mea ratione, tum istic,
 tum Roma vel ex P. Bembo certior fieri po-
 tuisti: de te Verò quem rogarem adhuc ha-
 bui neminem, prater Verardum fratrem tuū,
 qui me anno superiore tuis Verbis quidem sa-
 lutavit, sed eo sanè tempore, cum hinc profe-
 cturus, equum iam admitteret. Idem cum nus-
 per fecisset Antonius Francinus, Et nunquid
 ad te Vellem rogasset: quanquam quod scri-
 berem non habebam, tamen hac tibi breviter
 significanda existimaui. Primum eum me ad-
 hac erga te esse animo, quem cum singulari
 tua probitas atque humanitas, tum Verò in-
 numerabilia tua in me officia merentur Et
 postulent. Deinde fixum meum manere con-
 silium, quod tibi Lugduna decedens aperui,
 cum mihi decretum esse dicerem quidvis po-
 tui perpeti, quàm à sperata studiorum meo-
 rum laudè ante aliquot annos discedere. Pen-
 stremo ea me suis, tum corporis valetudine,
 tum animi tranquillitate, Et si nobis res
 paulò sit uberior, beati planè Et esse Et nu-
 merari possumus, Sed hoc fortuna viderit. Tu

si posthac literas meas voles, elicere, mitte ipse aliquid Unde mihi epistola argumentum nascatur. Sententia. Ioanni Zenobio, Verardo, fratribus tuis, viris optimis, plurimam Velim à me salutem impertias. Vale. Patavij. VI. Calendas Iulij.

CHRISTOPH. LONG.

Bapt. Ant. Francino S. 31

*S*olueram istinc eo, Et scis, animo atque consilio, Et simul ac Patavinum appulsiſſem, exararem literarum aliquid cum ad alios nonnullos, tum vero ad Philippum Strozam, Alexandrum Paccinum, Verardum Bertolinum, de quibus nobis multum tum hic, tum istic fuisset sermo. Verum cum nihil in mentem veniret, quod hoc quidem tempore illis à me recte mitteretur: superſedendum putavi, nonullo quidem scribendi labore, qui mihi vel omnino nullus, vel certe fuisset suavisſimus, sed inepta potius & odiosa. Et à me profecto aliena inanum literarum ostentatione: praesertim cum tu is esses, qui Et mea causa velles, Et rationem consiliorum rerumque mearum omnium, ad eos aliquanto elegantius deferre posses, quam ad ego illis exequi liceris. Sic igitur, Et spero facies; hoc est eas meis verbis diligenter salus abis: simul Et nostra

nostra audire cupient, dabis operam, Et ne
 ulla in re literas meas desiderent. Nosti enim
 omnem statum meam conditionem. Literas por-
 ro, quas ad Laurentium Bertolinum, & Io-
 nem Petrum Mathianellum do, velim primo
 quaq, tempore mi reddendas curas, nisi tu for-
 te ipse Florentiam propediem cogitas: id si
 est, malim eas abs te accipiant, Et earum fero-
 amonem ipse oratione tua statim subsequere.
 Sic enim ad eos scribo, quasi ex te plenius om-
 nia cognituri sint, qua literis meis leniter at-
 tingenda existimavi. Sed hoc commodo tuo.
 Illud te etiam atq, etiam Vehementer rogo,
 Si cum illo veneris, mandata nostra tibi cu-
 ra esse velis: ego quidem hic & memoriam
 tui summa benivolentia tuebor. & literas
 tuas ea, quam mihi ostendisti, spe expectabo.
 Vale. Patavij, ad I I. Calend. Iun.

CHRISTOPH. LONG.

Bernardino Corton. S. 22

Cum nuper Fulvium fratrem tuum ubi
 esses, & quid ageres rogarem, esse te
 quidem ille Forcialij Carnorum respondit:
 quid Veneragares, id se non modo nescire, sed
 necnam omnino literas ulla iam pridem ra-
 tione elucere potuisse. Vereri autem se, ne quid
 ad te delatum esset, quo animus tuus sibi esset
 offen

offensior. Tum ego, qui te non sine causa, ista
 taciturnitate adversus fratrem tuum & si ar-
 bitrarer, & ipsam etiam sibi parum utilem
 adhuc fuisse suspicarer: Vide inquam, ne te
 hic ita geras, & merito ille tibi succenscat.
 Studium, inquit, in me fortasse desideret, gra-
 tias admissum nullum reperiet. Quid tu, in-
 quam, an sceleribus modo putas, & atrociori-
 bus delictis animos bonorum offendi, non etiā
 ignavia, inertia, luxuria, lascivia, eorum pra-
 fertim qui spem aliquam industria & virtu-
 tis nobis aliquando praeberint? Multa in hac
 rationem cum disputassem, simul & illud ab
 eo expressissem, aversum esse à se cistellam
 quandam tuam cum aliquos sudarolis: et si
 rem leuiorem esse iudicabam, tamen gravius-
 me eum corripui: perfeci q; & ille lachrymas
 vix tenens, tum instans adversus se indigna-
 tionem tuam esse fateretur, tu mihi gratias
 etiam magnas ageret, quod admonendi sui
 curam suscepissem. Quid multa? sollicitus est
 se in potestate tua futurum, ac iuri civili, aut
 etiam literis (nam dialecticis quidem & phy-
 sicis non admodum delectatur) ex authoritate
 te mea posthac operam daturum. Quo se tam-
 tum angere dixit, quem admodum tibi satisfaci-
 eret, quem à se mirandum in modum ob-
 lienatum esse dabitur. Penitentis fati-
 scaris, inquam & reliqui tēporis diligētia. Ille
 ille

ille cum perturbata. Vultu oburgationis tua
 acerbitatam horrere videntur, nec eo dū me
 adduci, Et ad te perficis acrius, facile posset:
 recepi me curaturum per literas, Et omnem
 tu primo offensam depoueres, quam ipse in oī
 spectū tuum veniret. Quamvis quid forte pro
 pter infirmitatem atque moram ab ea studio
 se, vel etiam prudenter factum esse videatur:
 peto abs te, Et ut humanitas tua vel frater
 na necessitudine, vel mea deniq; causa, ado
 lescentia eius ignotum esse vellet. Magnum ti
 bi sit, quod se respexerit, quod superioris vita
 deest atque errata, id consilij caperit, quod ipsi
 fecerint sum fore non dubitem, tibi certa gra
 tum esse debet. Et in modum. Confirmavit
 enim mihi, se in studio ita enigilaturum, Et
 paucis videretur tantum sis ex sua industria
 perceptura voluptatis, quantū ex acta vi
 ta inertia traxeris doloris. Scio equidem tibi
 hoc nō facile persuaderi posse, nec item meum
 esse, aliena voluntatis assensentia, praesertim
 adolescentis hominis, sponsorem fieri: sed in
 memore ipsius fuit, tum oratio, tum etiam as
 fectus, et mihi fidem faceret, Et cum ta
 lent qualem volumus, futurum considerem.
 Quod tamen sit, volumus enim quoque posthac
 omni fructu, potius complere, id est, in
 hoc bene vivendi cursu fiduciam habendam
 cure, ut in vivendi studio suavisque, fortuna

iniquitatem, neque cuiusquam accusare
 queat iniuriam aut illiberalitatem. Hoc te
 facias, te non tuam mea iam aut ipsius, quam
 tua plane causa rogo. Tua enim maxime om-
 nium interest, si patrem tuum, id est atas, cui ne-
 mo non facile concedatur a in dote, de qua opti-
 me sperare liceat, omni potius officio. Et leni-
 tate ad optimam spem excitari, quam nimia
 severitate ad nimis confusa traduci atque
 detrudi. Sed hoc tu pro tua prudentia conside-
 rabis melius. Mihi tamen gratissimum feceris,
 si, quod has te scribens fere mihi persuade-
 bam, ei te faciem. Et exorabilem prabue-
 ris, quod ut velis te habementer etiam atque
 etiam rogo. Vale. Patruj praei. Cal. Jul.

CHRISTOPH. LONG.

Nicolao Draconi S.

Quid tu estis de Maximiano, aut alio quod-
 cumque ad studiorum nostrorum rationes
 apto. Et idoneo confeceris, nescio: nam exli-
 teris quas mihi Patruj Samornianus nuper
 a te reddidit, insertis adhuc omnia esse co-
 gnovi. Ego quidem inserui hoc Fulvium
 etiam. Sed nostrum potius, in hac sententia
 perituri. Sed ad bonam fragorem sibi iam tan-
 dem reddendum putaret, ac se vobis san-
 dignum aliquando prabere vellet. Vixit est.
 mihi

mihi adolescens, neq; in errore esse pertinax,
 neq; ad ea qua honestiora sunt percipienda,
 tardus. Certe enim mihi statim pollicitus est
 se curaturum, ut omnem superioris vita iner-
 tiam, à se abiectam esse intelligerem, atq;
 ita abiectam, ut nulli suorum aequalium neq;
 studio, neq; labore, neq; assiduitate cedere in-
 dicaretur. Sed quoniam huiusmodi inductionis
 animi atq; recentis voluntatis fidem vobis à
 se fieri posse desperaret, contendit à me, ut sibi
 ad te & ad Bernardinum fratrem suum li-
 teras de se accurate scriptas dare: quod ipsum
 hoc faci libentius, quod cum hac ratione, qua
 ad oculum eius tuendum sunt necessaria, faci-
 lius consecuturum viderem, praesertim te au-
 tore, qui quantum apud fratres eius valeas,
 & mea etiam causa valeo, non dubitem. Sic
 igitur hominem tibi commendo, ut magis ex
 animo, infioréve de causa possim meminens.
 Reterem hoc à te pluribus verbis, & vehemē-
 tius, nisi ea esset adolescentis ipsius tum cau-
 sa, tum pudor, qui te vel sua sponte ad rem su-
 scipiendam complectendamque inuocaret.
 Quin fratrem apud fratres in gratia facile
 positurus sis, ambiguum non habeo illud tan-
 tum bonus adolescens reformidat, ne acer-
 bioribus illi verbis secum agere velint, quam
 fraterna pietatis vinculum patiatur. Hinc
 tu malo, mi. Dracon, accommodato, ad
 eam

eam rationem sermonis tui lepore, Velim imprimis meditare, atque ita occurras, Ut prius quam congregiantur, omnem isti ex animo offensionem deposuerint, placatasq; se & aquos Venienti fratri prabere parati sint. Sed de Fulvio haecenus. De me vero sic habeto: nullius me rei expectatione aque suspensum esse hoc tempore, atq; illius de qua internos proxime scripsimus. Quare, si me amas, Vel potius quantum me amas, tantum in eam rem incumbere, facq; Ut abs te propediem aliquid ex animi nostri sententia confectum esse intelligamus. Ego etsi ad vos ex Idibus aut etiam Cal. Septemb. cogito, tum Ut ultimam istam Venetia oram, & Carnorum regionem perlustrem, tum vero Ut eos quos mihi istic comparasti amicos visam. & complebar: Velim tamen interim Camillo Colloretano salutem diligenter referas, & aque amplissimis verbis à me pollicere omnia, quae sint ab homine amicissimo expectanda. Faciam, Ut nihil ei temere de me receperis. Vale. Patavij. prid. Calend. Iul.

CHRISTOPH. LONG.

Octaviano Grimoaldo S. 24

Cum Ludovico Stephaniano, qui tibi has litteras reddidit, nulla mihi quidem interesse

tercedit familiaritas aut consuetudo: sed ea
 est necessitudo atque amicitia Nicolao Leo-
 nico, cuius me causa omnia, tum Velle tum e-
 tiam debere non ignoras coniunctam, ut si a-
 micorum communes sunt etiam amici, mihi
 non possit esse non necessarius. De hoc ipso me
 cum egit accurate Leonicus, ut eum diligen-
 ter commendarem: quod facio, teque vehe-
 menter etiam atque etiam rogo, ut si quid
 unquam honoris mei causa factum esse vo-
 luisti, in ipsius Stephaniani negotio quanti ad
 te fiam declares. Quibus rebus ei possum comen-
 dare, nec tibi obscurum esse arbitror, qui ra-
 tiones eius iam pridem consolidaris: Et si for-
 te dubitas ab ipso diligenter edocere. Li-
 brum Rodolphi Agricola de Inventionis dia-
 lectica, quem, ut scis, diu sum oblitus Egnatio
 mittere, Et ipse aliquando tandem cum ad
 eum pertulissem, oblitus quoque sum istinc dis-
 scedens auferre, velim mihi referendum cu-
 res. Videtur enim Egnatius noster, tum in eo
 remittendo indormire, quam ego in eo mis-
 tendo inmemor fui Et oblitus sum. Verum ta-
 men ipsius commado: hoc est, si eo, ut constitue-
 rat, Et ut ego opinor, iam satis est Et sum. De
 Rep. mirum in tanta rerum omnium pertur-
 batione silentium: quod tamen disturnum fo-
 re non puto. Sed nihil in his malis tam bor-
 reo, quam Turcarum classem: qua cum in
 cursu

cursu esse dicatur, quò tamen cursum teneat, adhuc ignoratur. Tu si quid de Regum nostrorum insania vel furore potius habes exploratum, fac, amabo te sciam. Vale. Patro. prid. Cal. Iul.

CHRISTOPH. LONG.

Francisco Bellino S.

25.

Nescio quàm tu hodie mei Visendi cupidus fueris, qui, Et me domi in aduentum considerem tuum, heri non difficulter impetraras. Me quidem longa tui expectatione suspensum acriter torsesti: sed non impio ne ferer, neque ullam sanè maximi hymbris excusationem accipiam. Quo enim dies ipse tempestatibus exitit fœdior, hoc scilicet fuit ad horas multas, suavisissimo sermone consumendas aptior & accommodatior. Nunc autem commisisti, non modo ut tua, qua quidem delector plurimum, sed ut Bembi etiam iucundissima consuetudine hoc ocioso die carerem. Omnino enim ad eum aditurus fui, nisi ut te domi opperirex heri tam diligenter mecum egisses. Hac te scire volui, cum ut ne me posthac aduentus tui expectatione frustrere, tum ut ad querelam meam, si quid forte potest prater nimbos & tonitrus, meditare. Dolo enim te imparatum & mutum offendere:

offendere : quanquam ea tua est ratio, ut
quid causa afferre possis, non despiciam : nisi
hoc fortasse vis, tanti tibi sermones nostros nō
esse, ut pluvio ad me celo, ac luvienta via
accedas, qui sericatis calceis utare. At qui per
petuis porticibus tectus venire potuisti, Et
fuerunt nonnulla nimborum intervalia. Sed
hac ex te malo cognoscere. Tu, si commodum tua
potes, fac statim à cerna congregiamur : est
enim quod te velim.

CHRISTOPH. LONG.

Sadoletto Pontifici S. 16

Ego quidem mi Sadolete (sine me qua-
so, quod nec studijs nec amicitia nostra
indignum, paulo tecum familiarium agere,
quam vel summa tua auctoritas, vel perpe-
tuum meum, de tua singulari virtute indi-
cium patiatur.) Ego igitur mi Sadolete sis
mihi ante a persuaseram, esse te virum om-
nino cum omni literarum genere praestantissi-
mum, tum vero incredibila quadam integri-
tate atq; animi constantia admirabile : tātā
autem te vel humanitate, vel suavitute pra-
ditum esse, plane nesciebam. Sic enim vitam
hominis esse arbitrabar, ut quisq; gravitate,
temperantia, dignitate, doctrina maxime ex-
celleret, ita se ad hac familiaria quidē officia
minime

minime demitteret. Nunc Verò lectis tuis literis, quas tu ad me eodē etiam exemplo plurimas & suavitissimas dedisti, sanē expectationem meam longē superasti, perfecistiq; & ipse à me sis posthac escam. Valde amandus, non ut antea; laudandus modo & suspiciendus. Nam quod me turbulentissimo illo tempore Melliniano, cum incredibili omnium ordinum invidia istuc arderem, tuis sententijs persape ornasti: quod causam nostram & in Senatu, magno cum tuo periculo, & apud Pont. Maximum, summa mea cum laude egisti: deniq; quod certorum hominum offensiones, & multitudinis calumnias fortiter subieris, nihilq; tibi vel salute, vel dignitate nostra antiquius esse ostenderis: multum tibi quidem, imò Verò tantum ijs nominibus debeas, ut si subductis rationibus tabulas conferre libeat, soluendo sem nunquam futurus. Verum ista, ut neq; tuo erga me amori dedisse, neq; tuendi iudicij tui constantiaq; tua causa potius, quàm quod id aequum esse putares, fecisse videare: sunt tibi quidem certo cum P. Bambo, R. Paeio, ac nonnullis item alijs. Viris clarissimis communia: quos in innocentia nostra tuenda parè tecum studio, industria, gratia, austeritate contendisse non ignoras. At Verò quod tu ista doctrina, dignitate, amplitudine vir, tot privatis, tot publicis disten-

tus

tuos negocijs, ad me, ne literis quidem meis
 subinuitatus, ea qua discessum meum conse-
 cuta sunt omnia, tam accurate, nec id una
 epistola, nec aliena manu perscripsisti, prae-
 scripsi cum id ut scirem, tua nullam in partem
 referret, mea plurimum interesset: in hoc quidē
 socium habes neminē. Hac scilicet animi tui
 probitas, hac facilitas, hac in hominem exte-
 rum & multitudinis invidia abiectum hu-
 manitas, planē tota, quantacunque est, qua
 certe apud me maxima est, tota est inquam
 tua: itaque adeo me tibi deminxit, ut nulla
 iam oratione consequi possim, quāti te faciā,
 quantum tibi debeam, quantum mihi omnem
 in partem existendū esse videā, ut me gratū
 memoremq; semper intelligas. Sed hac suo
 loco, suo tempore commodius: nunc venio ad
 tuas literas, quas hic quatuor epistolis acce-
 pi: quanquam id iam supernacaneum in ple-
 risq; earum videri possit: sed quāda ita vis-
 geretur tibi mos, & singulis ordine quemad-
 modum postulas, & me rescribetur. Ad pri-
 mam, quā ad V l. Id. Septembr. cum in Bri-
 tanniam itex habere, dedisti, tibi hoc rescri-
 bo, me vero ea tam inde ab inuente adole-
 scentia fuisse mente atque animo, ut nec cui
 aequalium meorum ingenuarū artium cogni-
 tione concederem: nunc autem summo studio
 coniti, ut me cum vobis patram fuisse non
 B indig

indignū, tum insolenti atque scelerata isto-
rum insectatione multo indignissimum, equi
Et iniqui aliquando intelligant. Nam quod
Antim à protectione mea, in celeberrimo am-
plissimi collegij concessu, ipso quoq; audiente
Pont. Maximo, ita sunt in me inuecti, et pa-
rum abfuerit, quin omnium propè sententijs,
hostis absens iudicaretur: id equidem multo-
rum liceris Genua primum, deinde Lugduni
cognoueram, plenius autem apud extremos
hominum Morinos, atque adeo apud ipsos
toto diuisos orbe Britannos, eadem omnia
intellegeram. Quo non enim gentium contu-
meliosa illius Et peracerba actiouis fama
peruenit? quas non terras Urbanus ille tu-
multus peruasus? ipsis nimirum (opinor, Et se
exteris nationibus aliquid Et esse, Et fecisse
ostenderent) tum suis, tum amicorum literis
hosce rumores dissipantibus. Profecto meorū
plerique Et primum in conspectum Veni, nec
oculis suis satis credere, nec me saluum ar-
bitrari: ceteri Verò, quod quidem Gallis in
more positum non est, arētius etiam me am-
plexari: et ensim quibus nihil aque prater spem
accidisset, atque Et me incolumem intueren-
tur. Et autem à me reditum in Italiam ad-
ornari intellectum est, non dici potest, quibus
precibus, quibus promissis animum meum
ab eo consilio ad remanendum traducere sine
conati

conati. Quid postquam se frustra moliri viderant, ad minas conuersi, diuis atque ex-
 tractionibus me desigere, quisspem suam tam
 crudeliter fallerem: nullo me non supplicio
 dignam iudicare, qui scius ac prudens in
 ipsam inuidia flammam me congererem: qui
 contumaciter spretis necessariorum propin-
 quorumque, & optimè de me meritum
 hominis præstibus, ad inimicorum meorum
 carnificem festinarem, quam me semel
 euasisse magni miraculi instar esse ducerent.
 Sed extremam istuc parum ad literas tuas
 in quibus quod ais Pont. Max. accusatoris
 nostri actiones ita laudasse, ut causam meam
 superiorem diceret: fuit id mihi quidem, pro
 eo sanè ac debuit, apprimè gratum: Verum
 illud tibi minime assentior, illum nominis
 nostri delatorem optimo omnia animo fecis-
 se, atque summis virtutibus ornatissimam
 esse. Quibus ille vel natura vel fortuna or-
 namentis sit præditus, planè nescio: est qui-
 dem pessime, tum de me, tum etiam de seipso
 meritis, qui contra bonorum omnium vo-
 luntatem, præter ius omne ac fas, ausus sit
 me absentem; imò ne in ius vocatum qui-
 dem, in magno conuentu, apud principem
 ipsum, non tam accusare, quam probis om-
 nibus impudenter perfundere. Quod cuiusmo-
 di sit, ipse aequius tu multo adiudicares, si

Et es infamia insolens, eodem loci impuri
 consuetus, non magno tanto silentio, sed miri-
 fica etiam quadam convitiatorum tuorum
 laude iactare. Tu optimum illum mihi, tu
 ornatissimum, qui alieni capitis periculo hi-
 strionica nescio cuius gestulationis famam
 aucupetur? qui Vera pietatis oblitus, apud
 ipsos religionis Christiana principes, in ho-
 minem Christianum immaniter ~~hac~~ bacche-
 tur? qui fidem illam cuius suorum sedi-
 tianem sibi concitandam putarit, Et per ho-
 minis non innocentisq., contumeliam, vel
 apertum potius exitium, nomen illustraret
 suum? Tantum abest, Et causam eius mihi
 probaris, Et ne rationem omnino inire pos-
 sim, quemadmodum mihi Pont. Max. Et
 purpuratos istos patres excussem: quos certe
 nihil minus decuit, quam isti in me decla-
 mandi potestatem facere. Sed dixit perquam
 apposite: hoc perinde est mi. Sadolete, ac si tu
 eum apud me de eo laudares, quod convitiis
 mihi egregie fecisset. Nolim equidem ipse
 quenquam odisse, nec si istis etiam de causis
 odi, alios velim in sententiam meam trahere.
 Atqui permagni interest, purges ne apud me
 aduersarios meos, an omnes: quanquam ne-
 bulonem istum ne excusari quidem abs te
 posse reor, qui cum sub protectione mea tem-
 pta per communes amicos, ac etiam Regis
 Franci

Franci legatum mecum egisset, faciliusque impetrasset (quis enim me humanior?) ut in gratiam rediremus: continuo tamen à discessu meo, non contentus ijs scilicet, quæ in præsentem tota Urbe enovuisse, ausus est. Sed non faciam ut Vulnera mea sapiens refricem: Ulciscar. Quid dixi? imò hominem amabo, petulantiam eius & perfidiam semper auersabor. Parum tibi è religione Christianæ adhuc videor? Sit igitur sanè per me quidem, quando ita tu sis, nec ipse mihi immitior quàm sibi fuit, vel optimus vel ornatissimus, nec tã ipse accusandus, quàm scelesti illius subscriptores infestandi, quorum consilijs actus insaniere cæperit. Quod autem me mones, ut aliquanto maiorem Valetudinis meæ, quàm studiorum nostrorum rationem habeam, agnosco humanitatem tuam: sed mehercule non sum tam studiosus, quàm tu fortasse existimas, nec salutis meæ tam securus: quin malim hunc vicio diu perfrui, quàm nihil statim nescire. Nã quod ais prolata defensione nostra, non modo causam meam omnibus probatã fuisse, sed magni etiam inde me ut auctoris nomen retulisse: ego vero utrum molestius ferre debuerim, nescio: inimicorũ ne Vulnera, an potius amicorum remediũ. Illa enim in me totius propè Italia odiæ concitata audio: hoc me Vobis ri-

diculum praeuisse non dubito. Etenim deus
 hominibus eam orationem tantum per proba-
 ri. Et credam, fieri qui potest, quae ne meum
 quidem iudicium unquam promereri potue-
 rit? Solari me scilicet in tanta calamitate
 voluisti, ἐκ μὲν τῶν μᾶλλον εὐχόμενος ὅτι, ἡγεῖ μὴ
 τῶν ὀλίγων τοῦ ἀνθρώπου προσέχειν καὶ ἐκείνῳ. Quae
 tamen in sententiam adduci non possum, qui
 in te non minus fidei & humanitatis, quam
 prudentia semper & consilij esse iudicavi.
 Verum quaquomodo res se habet, dabitur à
 nobis opera, ut & Italorum voluntates recu-
 peremus, & labefactam ingenij nostri fidem
 aliquando recipiamus. Singularem erga me
 P. Pascij & fratris & animum, & bymen-
 tem item Bapt. Casali in tuenda dignitate
 nostra propugnationem, et si coram perspe-
 xeram, neque de eorum constantia quicquam
 dubitabam: fuit mihi tamen ex literis suis
 cognoscere periuicundum, quam fideliter,
 quamque honorifice etiam absentia causam
 defendissent. Istius patrocini ne eos unquam
 peniteat diligenter curabimus. Quod me ad
 extremum hortaris, ut forti animo inimi-
 corum iniurias sufferam, simul & quantum
 mihi elaborandum sit videam, ut incredi-
 bili, quae de me excitata est, expectationi sa-
 tisfaciam: Ego vero praestare utrumque mihi
 facere videor, qui & illos iampridem deno-
 rans

*vanis, iamq; conquire incipio, & ad eam
 quam de me constastis, sustinendam opi-
 nionem me dudum comparavi. Equidem in
 hoc sum Vno dies ac noctes totus, Et (quod
 initio tibi sum testatus) tum me Vobis patro-
 nis fuisse non indignum, tum Verò capitali
 illa & famosa insecratione multo indignis-
 simum, non solum hac hominū atas. Verum
 etiam omnis posteritas intelligat. Iam Venio
 ad epistolam, quam prid. Id. Decemb. cum
 Mediolani (opinor) essem, dedisti: cui quidem
 tamen quid respondeā non sanè habeo: tantū
 enim mihi de meo in Italiam reditu gratu-
 laris: sed ita mehercule, Et humanitatis amo-
 risq; erga me tui Vestigia nullis quidō literis
 imprimere potueris illustriora. Nā cum nul-
 lum meum extet in te officiū, tua vero in me
 toti iam Italia nota sunt merita, sic tamen
 negas quæ in me contuleris. conferasq; bene-
 ficia pratermitti abs te sine scelere & sum-
 ma inhumanitatis nota potuisse. Hac ipsa
 sunt mi Sadoletæ charissime, quæ me tibi
 magis quàm illa ipsa beneficia denūciunt,
 quæ mihi somnum subindo excutiant: nec me
 Vigilare sine cura, opinor, patientur, quoad
 præclarū aliquod grati erga te animum docu-
 mentū protulerim. Ad Pont. Maximum scri-
 bēdis sic mihi auctor es, Et interim nec qua ra-
 tione, nec quatenus cum illa nos agere velis,*

prescribas: atqui id in primis abs te expectabum. Veruntamen si quemadmodum tu scribis, littera illi mea silentio gratiores futura sunt, non committam ut in eo officium nostrum diutius a quoquam desideretur. Nicolaus Tepolus talem se nobis hic praebeat, quale tu mihi illum fore praedixeras. Studiosus est & doctus, & homo apprimè temperatus: humanitate vero tanta praeclatus, quantum ab eius ordinis nemine expectaram. Hinc ad alteram epistolam. Nam ex tertia prospexi, quam vel in scribendis ad me literis esses officiosus ac diligens, qui simul atque tuas mihi nondum redditas esse intellexeris, dum illas superiores cum ea quam ad Gul. Budaeum dedisses, eodem mihi exemplo statim curaris. In quo illud quidem peropportune decidit, quod hac mihi ratione tuam ad Budaeum, legendi potestas facta sit: qua sanè ex te tanta sum voluptate affectus, ut hoc equidem tempore nulla potuerim magis. Sed quoniam idem Budaeus ad Bembum quoque nostrum scripsit, litterasque eius eliciuit, mitto tibi illarum exempla, sed ea modicum fidem lege, ut tu me item Budaei ad te epistola participem facias. Nam quod Lalsum Maximum in mittendis tuis ad me literis negligentia accusas: ille autem statim ut me Venetias appulisse audivit, officio functus est: postridie enim quam tibi scripser

scripseram, tuas omnes accepi: Vellem idem
 Lalius se mihi tam facile de taciturnitate
 sua purgaret, quàm eum tibi hoc nomine ex-
 cusem. Addebas Leonti nostrum ad Urbem
 aduentum in expectatone esse maxima, fre-
 quentemq; & perhonorificam atq; amica vo-
 luntatis plenam, ab eo de nobis mentionem fieri.
 Id si ita est, nondum planè abiecti sumus,
 speramusq; istarum iniuriam nobis aliquan-
 do & honori & emolumento fore. Consedi
 autem hoc potissimum loco, quod & ab Urbano
 isto tumultu sit alienissimus, & eorum mihi
 librorum hic fiat potestas, sine quibus instituta
 à nobis opera recte perfici atq; perpoliri non
 possunt. Nam quod suspicaris me Bembi nostri
 consuetudine adductum huc migrasse: Valuit
 illa quidem ad id plurimum, sed magis (mihi
 crede) locus ipse, & Nicena bibliotheca quo-
 ties libeat excutienda facultas. Iam deinceps
 epistola quam ad me proxime, id est ante XI.
 Cal. Febr. dedisti, respondeo: atque illud equi-
 dem primum: Mihi iam non esse novum, me
 abs te eorum fieri certior omnium, qua-
 tu ad rationes nostras pertinere arbitaris:
 deinde mihi gratissimum fuisse, quod qui-
 tus esset ea de re tota sensus libere aperue-
 ris. Ego enim pari liberalitate animi (quod
 quidem te non nolle ostendis) quacunque
 mihi in mentem veniunt, diligenter perscri-
 bam

ham. Sic enim te rebus meis consulere certo scio, & salutis atque dignitatis nostra rationem in primis haberi velis. Atqui hoc in genere & raque nobis constare & possit, non planè difficio. Nam & sit incredibile totius erga me Florentini populi studium, & praeclarum nobilissima atq; sapientissima civitatis inuentum optimis tum moribus, tum literis institueret: deniq; & ijs conditionibus & premijs homo transalpino accersar, quae superbum sit homini Italo, vel quamlibet excellenti doctrina prae dito repudiare. Vide tamē mi Sadolete, ne mea sit causa, & ego id munus vel honeste subire, vel etiam sustinere non possim, qui ius civile iam olim proficere ceperim, in foro Lutetiae Parisiorum ita sum versatus, & in centummirale illud iudicium allegarer, qui nec Pannonia regum, nec Gallia promissis cesserim, nec eos quibus nos Leo Pont. Max. ornatos esse voluit, honores abjicere possim: praesertim cum is ocium nostrum per honorifice copiosissimeq; adhuc tueatur. Hic tu mihi, scio. Iulium Firmicum, Lucianum Syrum, Lactantium Firmianum narrabis, quos constat relicto foro atque iudicijs, ad hanc se vita partem totos contulisse. Ego verò etiam ipsum M. T. Ciceronem post felicem illam nunquam satis laudati consulatus sortem, post fortiter & integerrimè
admin

administratam provinciam, relatumq; inde
 imperatoris nomen, & laureator fasces, qua-
 si ludum amicis aperuisse scio: hac etiam a te
 docuisse literas Hermolaum Barbarum
 & Hieronymum Donatum patricios Vene-
 zas non ignoro. Addo illud: multos hoc sibi
 instituto viam partim ad consularia in-
 signia, partim ad consulatum ipsum mun-
 disse, Senecas, Quintilianos, Ausonios, Flo-
 ras, Frontonas. Sed & illis temporibus docue-
 runt, cum ea res multum etiam dignitatem
 afferreret: nunc cum & haec iaceant artes, ad
 quas tu me vocas, & mihi populo scenaq;
 servandum sit, & tuenda in primis graui-
 tas: Vereor ut familia nostra honoris satum a
 me consultum homines iudicent si hoc descen-
 dero. Sed contemnamus sanè vulgi opinio-
 nem, statuamusq; non posse cuiquam esse tur-
 pe id docere, quod sit multis gloriosum scri-
 psisse, omnibus honestum didicisse: etiam ne
 me obeunda muneri parem fore putas? Ego
 sanè, quod me fateri quidem pudet, sed hic
 fatear necesse est, nondum ad eum doctrinae
 gradum perveni, ut quisquam ea in re opti-
 ma mea opera uti possit. Magnum est, mihi
 crede, negotiū, & laboris & desperationis ple-
 num, acerrimo erudita illius civitatis iudicio
 satisfacere, cui haud scio an Argypoli, Chal-
 condyli, Lascare, Aretini, Polistiani, Landi-

ni, Marcelli omnino satisfecerint. Anget hanc
 meam diffidentiam non tam conscientia me
 diocritatis nostra, quæ tamen ipsa maxima
 est: quàm quod incredibilem expectationem
 illic esse, vel aduentus vel doctrina prædicas.
 Quis enim tanta opinioni respondeat? Ne tu
 hic illud modò spectes, quid de me aut certi
 homines, docti quidem illi & graves: sed ni-
 mis amantes mei iudicent, aut etiã ipse tu
 speres: illud potius tibi fac occurrat, quantum
 id sit quod à nobis nunc præstari posse exi-
 stimes. Præsenti enim & numerata pecunia
 opus est, non ea quæ annua, bima, trima die co-
 retur. Verùm fac à nobis vel studio, vel dili-
 gētia effici posse quacunq; desideratis: vacuū
 ne etiã periculo consilium tuum, & me in-
 iudiā parem fore mihi præstabis? Scis quanto
 capitis mei periculo Roma certatum sit. Vici-
 mus nos quidem, & iuste, deus immortalis,
 Vicimus: sed tamē plura offensionis apud mul-
 tudinē ipsa victoria contractum esse quàm
 causa, non ignoras. Quàm tu me vel fortem,
 vel prudentem hic esse velis, nescio: equidem
 saussimas inuidiæ tempestates excitari iam
 prospicio, & imperitum in me renouari
 odia. Hominum certe nobis aperte iratorum
 illa mihi iam audire videor: Vnde nobis ab
 Ultima barbaria novus Anacharsis iste? An
 non ille Italia inimicus? Pop. Rom. hostis?
 Apagesis

*Apagesis longum & infelix istud lolsum. Eo-
rum Verò quibus nobis obscurius sunt iniqui, aut
etiam patria studiosi, paulò forte mitior fue-
rit oratio, sed haud ita dispar ad disturbanda
consilia nostra ratio: Quis nunc hic ne-
stis successit sedibus hospes? Non adeò neque
effugiam, neq; agrum esse Italiam, quin ipsa
sibi discendi magistras suppeditare possit. Non
modo ad Hetruria populas, sed vniuersos Ita-
los hanc pertinere, nec omnino dissimulanda
esse contumeliam, ut &sq; trans alpes accer-
satur barbarus aliquis, qui Latinae in ipso
Latia literas conferat. Praclare nimirum me-
cum actum, quod in Romanam ciuitatem
Vestra paucorum factione irruerim: iam
non esse tolerandum, ut Romanos ipsos La-
tinæ artes atq; literas tanta vnius gloria in
Italia doceam. Quid quæris? eo me certè no-
mine, quasi ex iure manum confectum voca-
bunt: quaso, quid tum tu? quid ego? qui cum
inueratam illa ardeo inuidia, & sum istius-
modi hominum iniurijs, nescio quo meo fato
opportunus, tum Verò meapte natura litium
fugiens nec ad subitaneorum velitationes sa-
tis exercitatus. Age Verò, vincantur omnes
facile à nobis, vel iustis, vel tumultuarijs pra-
lijs: horreo tamen adhuc reges reges quædam
inueniuntur: sed aliter profecto atque He-
ctor ille Homericus. Nemo enim istorum est,*

quoniam

*se de Italia nomine atque dignitate optime
 mereri arbitraretur, si me inde, quando ali-
 ter non posset, vel veneno vel ferro exturba-
 ret. Vides iniquum pugna genus, in quo tur-
 pis infamia plaga victo accipienda sit, victo-
 ri paratum exitum, mortuo etiam miseri-
 cordia defutura. Quis enim vel meorum, vi-
 cem meam doleat, si semel facto naufragio,
 ipsisq; multum & diu reclamantibus, cō-
 me iterum demisero, Unde exitum nullum
 Videam? Quibusnam igitur, inquires, rebus
 adductus in Italiam reuertisti? Primum, Et
 fidem quam de meo reditu vobis dederam,
 liberarem: deinde, Et Vestra doctissimorum
 atq; optimorum virorum consuetudine frue-
 rer. Postremo quod ad excitanda fovendaq;
 studiorum hominū ingenia plurimum con-
 ferre sum arbitratus celi Vestri clementiam
 terra halitum, maris afflatum: atque Et uno
 verbo complectar omnia. felicem illum ac pla-
 nē diuinum Italix genium sum secutus: qui
 etsi nobis, hoc est transalpinis gentibus, sua
 sponte non admodum fuit; exorari tamen
 se nonnunquam patitur, observantiaq; no-
 stra & assiduo cultu delirium non minore
 nos interdum indulgentia; quam indigenas
 ipso complectitur. Hac ferē sunt mihi sadoles-
 ce, cur Vicenis illis quinque in annos singulos
 septentiorū nummū millibus. haud ita mo-
 near,*

*ar, Et rem totam ad Vestrorum hominum
 quempiam deferri malim. Quasi tibi proba-
 bantur, ocio nostro Et institutus à nobis stu-
 dijs bene consultum indicabo: sin minus, in
 potestate tua tamen sum futurus. Nec enim
 in ego sum, qui consilium meum anteponi ve-
 lim tuo, quem toto de me animo, ac ornamen-
 tis commodisq; nostris praevalensissime cogita-
 re exploratum habeo. Sed fuit tibi gerendus
 mos, qui cum multa sententia tua convenien-
 tia disputasses, quare minus istud à me re-
 cusandum esse non putares, ad extremum
 volueris, et si à te in eo dissentirem, diligen-
 ter Et continuo rescriberem: quod quidem
 à me factum est eo etiam die, quo tua mihi
 sunt reddita: facturum id. tamen ipsum ac-
 curatius Et per ocium, nisi mihi tuis literis
 hanc festinandi necessitatem imposuisses.
 Quod si tu bona fide, tua in scribendo incuria,
 tibi à me ignosci postulasti, quid me hic tan-
 dum facere par est, itaque subito scribam?
 Sed non committam, et tu me vel ineptum,
 vel delicias hic facere existimes, praefer-
 tim cum iam dudum epistola modum excessis-
 sim: si modo haec una epistola appellanda
 est, qua ad quatuor tuas uberrimas Et
 elegantissimas respondi, Et quam multa
 si non quam paucis, haud ita certe multis
 explicavi. In eo tantum te admonitum
 velim.*

Velim, ut sine propter literarum exilitatem, & wixvuvvuvvuvv compressos versus, sine etiam propter manus nostra ruditatem, difficilior tibi videbitur harum lectio, cures eas tibi per librarium tuum luculentius describendas: quod quidem inter se Budaeum & Erasmus nostrum faciliare audio, quos tu, si me audies, hoc in genere auctores non aspernabere. Vale. Venetijs. prid. Calend. Ian.

CHRISTOPH. LONG.

Bernardino Corionæ ^oS.

27

Incredibilem cepi ex literis tuis voluptatem, neque eam tamen ex ea potissimum parte, quod & honorifica & amoris erga me tui essent plena: quanquam id sanè ipsum quoque mihi fuit gratissimum: sed quod commendatione mea adductus cum fratre tuo in gratiam statim redieris, atque omnes eius in te siue iniurias, siue ineptias appellare oportet, mihi condonaris. Qua etiam de causa maximas tibi, ut debeo, gratias ago: simul & ut de ipso bene sperare velis, à te postulo. Mihi enim subverxi videris, ne is rem ad verba non censerat. Depone (quaso) hanc suspitionem, qua quid tibi profutura sit, non video: mihi ceriè gravis & molestus est, qui te ista prudentia virum, eo quod nunquam fortasse

vasse futurum est, malo, iam laborare sentiam. Omnino enim aut, quod spero, in officio erat, aut (quod deus aueriat) ad pristinos mores redibit. Si quod mihi pollicitus est, exitu praestiterit, gaudebis tu. Unus ex omnibus vel maxime: si in indulgentia tua abusetur, sibi totum, nihil tibi peccarit.

Deinde etiam illud tibi erit solatio, quod in eo sanando, quacumque potuerint adhiberi remedia, ea ipse tu adhibueris. Et quando medicina facta est mentio, tu velim eo sis in fratrem tuum animo, quo clementes medicos erga agrotos esse non ignoras, etiam eos qui sua culpa in morbum de integro inciderunt. Neque enim corporis humani magis esse arbitrer sapius agrotare, quam animi ipsius persaepe falli, labi, errare. Atqui morbos curare, ut alicuius sis non contemnenda industria & artis, nullius est tamen virtutis: concedere autem delinquentibus, & se tam lenem deprecantibus praebeere, quam placatum vitis nostris Deum optamus: hoc vero quiddam plane divinum est, id est, tuum, qui quo minus vel atatis vel Dei ipsius beneficio iam delinquis, hoc te magis eos miserari, non odisse decet, quos aliquibus animi perturbationibus vexatos & occatos huc illuc temere raptari atque ferri videamus. Quare tecum de Fulvio tuo sperem etiam

nunc abjocere nolum, tum verò ita postulat animatum esse velim, ut si is iterum atque iterum offendat, ei tamen sapinus ignoscendum esse putes: ego quidem ipse iterum atque iterum deprecabor, & si bene te noverim, etiam fortasse veniam ei impetrabo. Sed de his nimis multa, praeferim ad te, qui si fraterna pietatis & sensu nihil tangerere, Francisci quidem Assisiensis viri sanctissimi, cuius te amulam profiteris, exemplo commoverere, quem quidem omnium mortalium mitissimum fuisse, atque lenissimum omnes predicant. Quod autem in extrema tua epistola scire te ostendit, ut idem frater tuus apud me vivat, de eo ipso ille mecum primum egit, quam me antea istuc proficisceretur. Ac tum quidam eam attuli causam, quam ipse mihi visus est facile accipere: nunc verò nihil crebar me tibi indicare, atque illud simpliciter fateri, tam longum mihi fuisse cum eo consuetudinis & sum tantam intercessisse familiaritatem, ut nullum mihi in eum, neque arbitrii ius relictum esse intelligam. Huc accedit, quod ea vestra est fortuna, ut nihil ei mecum vivere sit necesse. Mihi autem huiusmodi aliquo est opus, cui cum omnia adsint fratris tui ornamenta, tamen ea desit facultas, ut se hic suo sumptu commode tueri possit. Nec enim ullo aequo alio ac necessitatibus vincula ministras in offi-

C

cito contineri iudico: hoc est, si illis exploratum sit, se suis rationibus sine eo qui cum vivant, recte non posse consulere. Habes consilij meae rationem, quam tibi probatum iri confido, spero quidem certe: ceteris autem in rebus quibuscunque tibi commodare potero, faciam. Et mihi tua voluntate nihil esse cognoscas antequam. Fulvio quidem ipsi neque monendo, neque hortando, neque si res coges, meo labore etiam subdocendo, nullo sum loco defuturus. Vale. Patavij. Decimo sexto Calendae August.

CHRISTOPH. LONG.

Eul. Cortonæ S.

28

E Ademferè horum accepi hodie abs te, Et à Bernardino fratre tuo. literas, Et eodem mihi tempore redditas, sic in eandem omnino, quæ de vestro in gratiam reditu, quæ de draconis nostri absentia rationem brevissime conscriptas: quorum quidem altero nihil nobis potuit esse gratius atque iucundius, altero nihil facile molestius, Et qui rem nostram istiusmodi absentia desperatam, aut certe neglectam istic iacere perspicere. Quorum utrum minus. Velum, non facile dixerim: sed tamen malo rem nihil facultatis habuisse, quam hominis amici diligentiam in ea desiderare. Tu enim, quad

C 2 10

te facere ostendis, rure velim excites, & cum ipso mandata mea digerai, atque diligenter persequare. Nam de Camillo Colloretano quod fecisti, scito mihi quidem fuisse gratissimum: sed illud non minus fore acceptum, si cum de Varanensi aut alio quovis confeceris, ita ad nos confirmatus ipse reuertare, Et eo mihi gratias aliquando Bernardinus agat modo, quod te in Veterem suam gratiā restituerim, quo sunt illi hodie à me per literas acta, quod se tibi tam facilem atq; placibilem prabuerit. Draconem nostrum velim saluere iubeas, meisq; verbis roges, Et quod initio sua sponte suscepit, ac sanè diligenter visus est gerere negotium, id mea causa ad exitū aliquando tandem perducī velit. Quod si vobis nihil istuc occurrit, quod ex re mea esse videatur, facite me quā primum de eo ipso certiozem. Hic enim aut Venetijs facile reperturi sumus, quod nobis sit & sus futurū. Equidem mihi iam dudum ipse nullo negotio prospexissem, nisi rem totam, te auctore, Draconis permisissimū. Qua de re ad ipsum quoque scribere cum in animo haberem, ac potius iam instituissem, impeditus sum Verecundia: metui scilicet ne me is parum in scribendo prudentem indicaret, si crebras eadem de re literas à me acciperet. Tu si nihil dum ad nos cogitas, aut etiam si propediem cogitas,

tus, fac tamen antequam Venias, litera mihi à te Veniant. Vale. Patavij 16. Calend. August.

CHRISTOPH. LONG.

Nicolao Draconi S. 29.

I Am literas tuas desiderare incipiebam, cum mihi opportune ad 9. Calend. Sextil. epistola est à te reddita, in qua illud mihi sane iucundum fuit, atque haud scio an etiam iucundissimum, quod te M. Tullij Ciceronis studiosiorem iam factum esse cognovi. Certe enim non modo quadam aspersisti, qua mihi eiusce rei significationem darent minime obscuram, sed etiam genere toto Ciceronianum. quiddam mihi visa est redolere. Laudo consilium, ac simul te pro mutuo inter nos amore, ad eius scriptoris lectionem etiam atque etiam vehementer cohortor, vel currentem potius incito. Etenim si Latina lingua non iam domestico aut forensi vso, sed tacita quadam mutorum doctorum consuetudine percipienda est: cui nos tandem potius ad discendum demus, quam illi qui omnium atantum iudicio habitus sit omnium traditorum eloquentissimus, eloquentissimum eruditissimum? Equidem sic ipse statuo, primum fieri non posse, ut quis cogitata sua praeclare satis & ornate latinis verbis complectatur, qui non Ciceronis scripta diligenter & attente perlegerit.

legerit. Deinde eum qui illius libros multum
 & studiose voluerit, si quidem mediocri ali-
 qua sit prudentia praeclatus, ea ipsa multis ali-
 quando fore admirabilem: sin modica vel e-
 tiam exigua tinctus, sic tamen inuenta sua li-
 teris mandaturum, ut in his nihil neque puti-
 dum, neque ineptum à quoquam deprehenda-
 tur. Nec enim ego Ciceronē ex ea solum parte
 solitus sum mirari, quod accurata quadam
 orationis ubertate & copia omnino, qui un-
 quam & quam floruerunt oratores facile su-
 peravit: sed quod ea sit, tum in excogitando
 ingenij subtilitate, ut nemo acutior, tum in
 collocandis & distribuendis rebus prudentia
 atque iudicio, ut nihil ne fingi quidem possit
 cautius atque omnino aptius. Huc accedit non
 iam humana illa, sed planè divina quaedam
 orationis forma, qua cum elegantia & digni-
 tate sit praestantissima, tum vero ea est facili-
 tate atque venustate condita, ut quae gravissi-
 ma sunt & ornatissima, & certis numeris
 studiosius adstricta, illabratata tamen & sim-
 plicia & soluta liberius fluere videantur.
 Hunc tu igitur, quod facis, & admirabere in-
 primis, & quoad eius fieri poterit, etiam imi-
 tigare. Ut enim nulla eius laudem consequi-
 ro industria, magnum tamen id erit & egre-
 gium, quod assequere, si optimo, quamvis ma-
 gno intervallo, fueris proximus, aut etiam
 in

in tertius, atque adeo in quartus confiteris.
 Sed alio delapsus sum, qui ad literas modo
 tuas rescribere in animo haberem. Non potui
 scilicet facere, quin tibi paulo uberius expli-
 carem, quàm mihi in Cicerone persequendo
 consiliū probaretur tuum. Ergo ad literas
 tuas: in quibus quod ais Fulvio nihil autho-
 ritate tua fuisse opus, idem ille mihi quoque
 scripsit. Quae ex re duplicem tibi voluptatem,
 & quod tu ea molestia caruisses (molestum
 enim tibi scio futurum fuisse, tam in Urbem
 venire hoc tempore, tum vero magis ab insti-
 tutis studiis tuis abduci) & quod affines illi
 tui, sese fratri suo equos & faciles praestitis-
 sent. Veruntamen est quod tibi gratias ni-
 hilominus agam; qui te mea causa omnia
 fuisse facturum, & adhuc esse, si res coget,
 ostendas. Fulvium ipsum velim in hac stu-
 diosa Vita Volentem te oratione tua confirmes,
 confirmatum & Viatico instructum ad nos
 primo quoque tempore remittas. Nam tu qui-
 dem, si sapias, ex istis locis migrabis nūquam,
 qui eam istic degas vitam; pra qua meum
 mihi iam ingratum sit ocium: de quo tamen
 Vin credas, quàm ipse me beatum aliquan-
 do existimarem. Avium concentu è lectulo ad
 literas mane excitari: à libris circum flori-
 da praeta, circum amantissimos colles oberra-
 re: ab ambulatione, cominiis istiusmodi &

sermonibus perfui, dum calor se frangat, aut in opaca suauiter Umbra meridiari, aut altiore in loco, lenioribus balistis & scorpionibus certioris dextera & obtutus periculum facere. Inde admissis equis ad Venadum exire: postea se in bibliothecam abdere, Vbi lectio ni modum non satietas, sed ratio ipsa statuatur. Adycis ad hæc lautas & magnificas nescio quas cœnas, ab ijs vero ipsis molliores quasdam alias ambulatiunculas & literatas collocutiones: postremo suaves & delicatos illos somnos. Ne viuam, ni ista eiusmodi sunt, ut ad ea vel spectanda mare transiturus fuerim, si quid vsquam tale existere suspicatus essem. Quid nunc censes cum me isto, ad tanta coeundam felicitatis societatem tam liberaliter inuitatum Vocetis? Neçles, mihi credes, ac dies istuc cogito, vel potius enolare cupio. Quare fac me circiter Idus Septembris expectes. Adero enim ad eam diem, Deo inuante, nec ante ad reliquum peregrinationis obeundum progrediar, quam omnem Vita studiorumque rationem penitus perspexero, id est, ipse me vobiscum aliquot dies in ista agrorum amantitate oblectaro. Vale. Patavij.

CHRISTOPH. LONG.

Iac. Sadol. pont. S.

30
Hic

His literis quas mihi heri M. Antonino Michael Venetys misit, magnum cepi cum officiū, tum vero etiam tui de me iudiciū fructum. Officiū, quod te mihi de literarum tuarum silentio tam accurate excusandum putaris: iudiciū, quod me tecum vivere, & tua omnia mihi vulneris patere. Omnino, etsi ea mea est fortuna hoc tempore, ut nihil aliud te mihi potuerit deferri gratius: scito tamen egregiam tuam istam erga me voluntatem, promissorum tuorum existo mihi multo esse gratiorem: nō quo ipsa qua ostendis opinionem viceris meam, (pollicitus enim mihi sum de te semper omnia quacumque ab homine amississima & eadem liberalissimo expectanda essent) sed quod literarum legens tuas, prolixam istam & beneficam tuam naturam mihi cernere atque planè intueri viderer. Itaque cum gratias tibi, ut debeo, ago maximas, tum ut isto in me animo in perpetuum esse velis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego enim ne quod unquam mentis a me & grati hominis officium aduersum te pratermissum esse intelligas, observantia, studio, assiduitate, uti spero, perficiam. Nam quod ais nullam tibi videri causam, qua re Patavinum Urbis domicilio anteponam: ut neve quid hic de mea invidia, neve de isto Urbis statu afferam, ego vero sitam expedi-

tas Visendi rationes haberem, quàm tu, me
 non magnopere interesse arbitrarer, & trobiq;
 auitem agerem. Nunc cum & tu rem fami-
 liarem ita constitutam habeas, & ubique gen-
 tium copiosissime te & honorificentissime pro-
 pristina tua fortuna splendore, & amphissi-
 ma ista tua dignitate tueri possis: mea vero
 ea sit conditio, & vel in hac rerum omnium
 libertate & copia, tamen ipse me cum unico
 affecla vix sustentem, quid me tandem Ro-
 ma facturum putas? Verum quando mihi do-
 tium tuam patere vis, hoc est me isto perduce-
 re, non committam, & coniectu & optatissi-
 mi mihi tua consuetudine diutius caream.
 Sed quia res mea hic ita contracta sunt, &
 neq; facile, neq; statim explicari queant. rō-
 dūm habeo quid ad te, de aduentu meo per-
 scribam: simul atq; me expediero, faciam te
 certiozem. In torum meminero, eo me esse ani-
 mo, & liberalitate & familiaritate tua ali-
 quādo velim & tūc etiam idem à te, quod
 super robis literis hic peto, & cum primū fa-
 cultas erit, adiūm mihi ad Pont. Max. tua
 commendatione patefieri velis atq; commu-
 niri. Huc te cum rogo, quā quod vehemen-
 tissime. Vale. Patanj, ad 3. Cal. Sextil.

CHRISTOPH. LONG.

Octauiano Grimoaldo S. 31

Jampridem

Iampridem nihil scribis, opinor, propter
 inanem latitiam eorum, qua de recepta à
 Fulgus Genua proxime misisti, aut certe
 quia quod scribas, non nihil habeas: nisi for-
 te utraq; de causa etià nūc taceas. At qui erro-
 ris illius culpam vel ego, qui omnia mihi abs-
 te significari volebam, vel eorum qui falsum
 illum rumorem dissiparēt, pertinax impuden-
 tia sustinuerit. Nam si quid mittas, nihil
 habes novi, hoc vero ipsum mihi erit planè
 novum, praesertim in tanto rerum motu, vel
 potius tumultu, & bello undique ardentibus
 Gallia, Britannia, nec ipsa satis pacata Hi-
 spania: in quam tamen Casorem nostrum ex
 Britannia Non. Quint. transmississe audio.
 De appulsu eius nildum certi nunciatum.
 Rhodum vero maximis terra mariq; Turca-
 rum copijs ardentissime circumfideri, constan-
 tior hic erat fama, quàm vellem. Quod si ita
 est, mirum in tanta rei gerenda facultate
 Pannonēs & Sauromatas domi ociosos sede-
 re, aut si occasione utantur, nihil de eo illinc
 ad nos literarum affluere. Tu velim ad om-
 nia simul & de re nostra aliquid, quam ni-
 hil adhuc tinnisse valde miror. Hieronymum
 Sauroniarum, si nondum exijt, velim à me
 saluere iubeas: itémque Ant. Marcellinum, à
 quo mirificam aliquam, de Elephanto in
 Hethraia literas docente, epistolam dux ex-
 pectavi.

pectavi. Memini cum à me Mutianus ille ter
 Consul rideretur, quod sibi elephantum esse
 visum memoria mādasset, qui literarum di-
 ctus Gracarum didicisset & scriberet. Nunc
 vero ne si quod videmus ipsi, id à nobis lite-
 ris mandetur, impudentissimi ab omni poste-
 ritate iudicemur. Quis enim tanta futurus
 est animi facilitate, cui tam explorata rerū
 natura vis atque potentia, ut tametsi proxi-
 mum humanis sensibus, & terrestrium ani-
 malium esse elephantem sciat maximum, ta-
 men his temporibus, elephantum quendam
 extitisse credat, qui humana & teretur vo-
 ce suavisissima: tum vero etiam omni litera-
 rum genere perpolitus, atq; optimarum artium
 cognitione instructus & ornatus, tota Italia
 longe haberetur, & doctissimus, & eloquen-
 tissimus? Proorsus res nova est, & mira, & in-
 audita. & quæ apud posteros plus admira-
 tionis habitura sit, quàm fides: nisi Marcilij
 nostri ingenio ita memoria tradatur, ut fa-
 cta non ficta esse videatur. Vides ut omnia
 colligam, quo vel te, vel Marcilium ipsum ex-
 cite. Extra iocum, cessationem tuam iam
 ferre non possum: superioribus diebus eā quo-
 quā modo tuli, quod te ipsum in dies singulos
 expectarem: nunc cum ex Theocreni sermone
 aduentum tuum desperarem, hac tibi qualia
 canq; mittēda existimavi. Literas quas lac-
 Sadoletto

Sadoletto descriptas esse vides, dabis M. Antonio Michaeli Romam perferendas, idque statim, quod ut facias, a te etiam peto. Vale. Patavij. ad 3. Cal. Sextil.

CHRISTOPH. LONG.

Raynoldo Polo S. 32

ETSI mihi nihil erat optatius, quam Pat-
 caum nostrum primo quoque tempore vi-
 sere, tamen utar literarum tuarum consi-
 lio: sed non ex ea parte, quo minus hac profes-
 sione studia interpellentur mea. (nullum e-
 nim ego literarum studium officio atque hu-
 manitate duco antiquius) sed ne ipse potius
 colloctiones vestras aduentu meo interpel-
 lem: qua quidem sanè causa fuit, cur ei tecum
 obviam ad fossam Clodiam non prodierim.
 Videbam enim eiusmodi vestrum fore con-
 gressum, cui vel intimi cuiusvis, nedum alie-
 ni hominis interventus, molestus esse posset.
 Nam quod de illius erga me benivolentia et
 amore scribis, est id mihi omnino gratum, atque
 in primis incundum, sed in quo nihil ipse fal-
 latur. Habet enim me cupidissimum sui, di-
 gnitatisque sua studiosissimum: cuius ipsius rei
 quem ego ei locupletiorē edam testem, quā
 te? qui, quā ab eo humaniter in Britannia
 fuisset acceptus, de me persape audisti: quā-
 quam

quam alia sunt omnino, qua mihi hominem
 à me visum, mirifice commendarint: erudi-
 tio, doctrina, & quod in plerisque omnibus stu-
 diosis hodie desideres, ingenium ad gerendam
 Remp. aptissimum. Nunc vero cum ipsum me
 cum in amore certare ex literis eius tuasque
 perspexerim, dabo operam, ut ne ipsum istius
 inductionis animi, & ad me amandum vo-
 luntatis unquam peniteat. Sed hac malo co-
 ram ex me cognoscat, veniat modo, sed prope
 diem: nam si procrastinatis, ego vero istuc ad-
 volo, neque iam sermonum consuetudinisque ve-
 strationem ullam habeo. Scis in qua tu me
 solitudine reliqueris: abest Flaminius, abest
 Bellinus, tu denique cum toto comitatu, adest
 unus Iacobus, cui me cura esse voluisti: &
 sum equidem ei etiam cordi, sed non item il-
 le mihi: nam posteaquam rumores aliquos
 mihi renuocavit, non iam homo, sed lituus
 & aer: nosti cetera. Fac igitur per Deum,
 quod te facturum ostendis, ut mature ve-
 nias, nisi forte me hospitem paucis diebus istuc
 habere mauis. Non enim committam, ut cum
 tam propinquis in locis simus, neque ego vobis
 fruor, & vos me discareatis. Leonico nostro
 decretum erat, cras ista se salutandi Paccii
 gratia conferre. Ego qui hominem minus
 adhuc belle habere, nihil dum certe ad iter fa-
 ciendum satis confirmatum esse indicarem

antior.

*author ei magnopere fui, in viam uti ne se-
daret hoc tempore. Metui scilicet ne vel incu-
tis autumni, vel superioris morbi gravitate
imbecilior, facile offenderet. Hinc meo consi-
lio cum manus ad extremum ille dedisset,
praesertim cum de adventu vestro ex literis
tuis certiore fecissem, salutem hic tibi à se
ascriptam esse voluit plurimam. Vale. Ex Un-
de Pat. ad. 11. Cal. Sept.*

CHRISTOPH. LONG.

Raynoldo Polo. S.

33

Etsi summis totius corporis doloribus op-
pressus, dubia spe vita spiritum misere-
duco, fecit tamen summum meum & perpe-
tuum de te iudicium, ut hoc cruciatus nescio
quo modo frangerem, dum supremo hoc litem-
narum munere ad te perfungor. Nam postri-
die, quam ad te scripsi, sanissima me febris
arripuit, quae me hoc triduum torset, ut ni-
hil unquam acutus in vita sim perpeffus:
scilicet quasi divinare ita futurum, volui
quemadmodum tibi proficiscenti ostende-
ram, ut bibliotheca mea omnia tibi obveni-
ret, si quid mihi in ea, quam adornabam, pere-
grinatione accidisset. Verum ut vides, propius
erat, quam arbitraremur summus ille na-
lex dies. Peto igitur abs te per amicitiam
nostram.

nostram, quam ad summum pervenisse existimo, Et mortuo mihi memorsam benevolentiamq; quam necessitudo nostra postulat, humaniter ac pie praestes. Da opera Et Valeas: Et Paccaio meis Verbis salutem impertias plurimam. Vale. Patavij 8. Calend. Sept.

CHRISTOPH. LONG.

Iacobo Lucæ Decano Aurelianensi S. D.

NUnquam nobis sanè non deerit scribendi argumentum, nisi (Et te olim monui) mutuis id interrogationibus excitemus: quo nomine scripsi ad te haud ita pridem, mihi adeò gratum fore, si plenius ex te intelligerem, cur princeps Vester Erasimum Budae pretulerit, Germanum Gallo, exterum cini, ignotum familiari. Nam quod ad eruditionem pertinet, non Video qua in re Budae Erasmo cedat: siue humaniores, siue Christiano dignas homine literas aestimare libeat. Quod vero ad dicendi facultatē pertinet, parem, mea sententia, in tam diverso dicendi genere laudem merentur. Beatissima in ambobus Et rerum Et Verborum copia: sed ita Et alter latius expatietur, alter angustiore quidem alueo, Verum altiore ingētem aquarum vim trahat: fuit ille plenior, hic fertur rapidior. In Budae Video mihi agnoscere plures nervorum,

uernorū sanguinis, spiritus: in Erasmo plac
 carnis, cutis, coloris: in illa plac diligentia: in
 hoc plac facilitatis. Creber ille sententijs, hic
 facetijs: ille omnia utilitati, hic pluximum
 delectationi tribuit: Pugnāt Būd. cura inge-
 nio, gravitate, dignitate: Erasmus arte, sub-
 tilitate, lenitate, suauitate ad victoriam
 contendit. Hunc amare possis, illū admirari:
 Huic fanere, parere illi. Profecta ille me vio-
 lenter cogit, hic suauiter allicit. Ducit alter
 blanditijs, alter viribus trahit, Verborū de-
 lectus religiosus, proprietate perspicuus: si res
 translationem exoptulat, in metaphoris felix,
 sententijs grauis, figuris varijs, summa ora-
 tionis specie honestus, sublimis, senerus, grā-
 disloquus. Contrā Erasmus Venuustus, mode-
 stus, popularis, floridus, Verborum supellectile
 diues, compositione simul expeditus, simul ni-
 tidus, frequens exemplis, densus argumētis,
 gratus salibus. Ille in oratione sua totus qua-
 dam semper est, sed tum potissimū tonat, tum
 fulminat, quoniam materia tēporum nostrorū
 oburgationem admittit: hic etiam quam
 morib. conuitium facit, magis instituto suo
 seruire atque dolere videtur, malagmatis,
 collyrijs, ceratīs & ceteris id genus leniorum
 medicamentorū remedijs sanitati cōsulens:
 Et ille amarulētis quidem illis, sed hac tem-
 pestate necessarijs potionibus, sectionibus.

D

caute

cauterijs alte grassantē vim morbi insectatur. Breuiter sē historiam scripturi sint, Budaeus Thucydidem, magis quam Sallustium: Erasmus Linium, quā Herodotū retulerit: Si poema pangendū, hic tragicum & Heroicū quiddam verborū sententiarumq; pondere altius intonabit: Ille Comediam Urbanus, Lyricos suauius, elegiam mollius inspirabit. Assurgit tamen & hic quoq; alieno ingenio, suo vero tam difficulter, quā ille nunquā, etiamsi velit, sese demittere queat: alioqui superiores ille virtutes ut neutri desunt, sic in altero magis patēt, in altero magis latēt, effectū pares, habitu dissimiles, ut haud prorsus aberret quisquis hunc concioni, illū iudicijs natum dixerit: alterū Palladis numine afflatum, alterū Gratiarū choro stipatum. Caterū ut intelligas nihil esse, quod si ab omni, ut ille ait, parte beatum, aut certe quod omnium stomacho satis possit facere: audi quid in eis desiderant, qui se aliquod operis precium in re literaria fecisse arbitrātur. Budaeus hoc illis peccare videtur, quod nihil peccet: Erasmus quod citijs suis faueat. Illū enim dum scrupulosius omnia ad veterū normam exiget, saepe oblitum eorum, quibus scribit, sibi tantum & Musis canere: hunc dum ingenio suo nimis indulget, nihilq; putat esse tam vulgare, quod non aliquando in oratione suum

*suum sibi locum honeste vindicet: turbidum
 interim suere: illum potius nobis significare
 quid velit quàm dicere: hunc immodica ser-
 monis libertate, veluti lato gramine lato
 stragulare: illum oratione nunc obliqua ver-
 ticosum, nunc figurata elatum saepe intem-
 pestere: hunc recto nudoq; ductu humi iorē,
 plerunq; humi serpere: hunc lascivia mollio-
 rem, illum austeritate duriorē. Densque
 alterum docti mirū in modum posse placere:
 alterum etiam imperitis, si in tam secunda
 (Et illorum verbis utar) facundia modū te-
 nerent, Et suo semper freti ingenio, alieno
 nonnunquā essent disertī, Et iudicio, Et con-
 silio, Nam, cum prestare possint quicquid vo-
 lunt. Par est, inquit, Et optima quaq; ven-
 lint, nec sese ambitiosius nobis cōditēt: eō res
 nostras recidisse, Et mature potius iuvandis,
 quàm in tempestate delectandi simus: pro
 suscepto operis instituto fideliter docendis, non
 crebris licentiosissimisq; excursionibus am-
 bigiose suspēdendis: digredi quidē Senecam
 Et Plinium, sed alterum parce, alterū raro,
 nec sic quoque quasito, nec nisi oblato argu-
 mento. Hac critici, quorum sententia quo-
 minus statim subscribam, faciunt cum alia
 multa, tum quod non defuere clari oratores,
 quī non grammaticos, sed populum eloquen-
 tia iudicem statuerint. Esto sit porrigendus*

doctis modo calculus, sint soli literarū principes de re in consiliū mittendi, quisnam amabo hac aetate dignus, cui tam superba censura iure credatur? Tuebuntur se uterq; laud magnis solum exemplis, sed etiam validissimis argumentis. Dicent se non perperam scribere, sed illos corrupte indicare: in orationibus suis non nasci, sed ab imperitis spinas afferri. Erasmus se omnium rationem habuisse, Budam paucorū theatra contentum esse. Itaq; ipse nihil dīerno, vel, ne sutor (ut aiunt) supra crepidam: vel quod apud me paria faciant, hoc est, virtutibus, si quas sunt vitia pensent, atque adeo superent. Habent enim plus quod laudem quā quod ignoscā. Illud tantum miror, quod ab instio dicebam: Cur princeps Vester in tanta Budae probitate, doctrina, eloquentia, Germanum Gallo, exterum cini, ignotum familiare praeulerit. Nec hoc dico, quod Erasmi fortuna inuideā. Studeo namque homini, si quis mortaliū alius, tametsi de facie nunquam mihi visus, idq; ob communem patriam (sumus enim eiusdem, ut nostri, & lingua & ditionis) colo autem ob eximias illas animi dotes, quas in eo ita suspicio, ut votorum meorum summa sit, hinc ad annum etiam alterum supra vicissimum, quā me aetate superat, si non illum, quem nunc tenet, falsē proximū eloquentia gradum

*gradam attingere. Improbū, inquit, votum:
improbū sanè, sed quod nec ipse planè im-
probet. Ego nec existimationi, nec commodis
tanti Viri inuideo, cuius eloquentia apud
me pluri est, quàm totius Gallia opes. Sed
in hoc ista scribo, Et si quid habes, actutū me
certiorem facias, cur semper neglectis Gallo-
rum, nunc primum fastidiis Italorum in-
genijs, Germanica tam ambitiose affecte-
mini. Vale, ex Urbe Roma. IIII. Cal. Febr.*

PETRI BEM- BI ET IACOBI

SADOLETI EPISTO-

larum Liber.

PETRVS BEMBVVS
Christ. Long. S.

*Vraui mandata tua Florētia
diligēter: idq̃, amplius, quod
Protonotario Bartholino, qui
mibi visus est mirifice de te
ē sentire, ē loqui, Defen-
sionū tuarum librum dedi. Cum Iulio Car-*

D 3 dinale

dinale multum de te sermo. Is mihi significavit, quod ad te Iacobus Sadoletus de Florentinorum erga te voluntate scripserit, se auctore factum. Romam cum venissem, Cardinalis Colonna defensione tuas misit: Sadoletum ipsum, Paccium, Adornium, Lalium, reliquosque, de quibus me tuis in literis admones, tuo nomine salutavi. Postremo etiam Leonis X. Pont. Max. pedibus, cum is à Manliano redisset, dedi osculum tuis verbis: nam me in Urbe, propter imbecillitatem valetudinis meae, Apennini traiectione, viaque, radioque laboribus auctam, decem ipsos dies continueram. Ille vero me, ubi esses, quid ageres, quid cogitares, satis quidem familiariter, atque (ut mihi visus est) etiam amanter interrogavit. Aderat Paccius, qui et ipse de te, deque illo ipso tuo libro, quem iam legerat, multa praeclare. Idem cum ego Principi respondissem, te Patavinum esse profectum eo consilio. Ut consummas illius studijs quibus te totum tradideras, biennium, vel certe quantum ad id temporis satis tibi esset, impederes: habere dixit se abs te literas, in quibus erat scriptum, te Florentinorum conditionem velle accipere. Qua quidem ad verba nihil omnino Princeps, cum antea adveniens illum Romanis Consulibus, ut eius sententiam eliceret, num te donatum esse vellet civitate, cum alia multa singulari cum tui commendatione, tum illud

illud etiam dixisset, fouere se tua studia, cum-
namque ad id pecuniam tibi curari iussisset:
Et quod statueras Patavinum secedere, & te
in Urbe doctissimorumq; hominum cōuentu,
institutis iam abs te cōmētationibus aliquot
annos dares, eius tibi conficiendū facuitas me-
deesset, totūque illud consiliū profectio-
nia tua vehementer, & se probari significauisset.
Quod cō tibi scripsi, Et scires quam iam ille
opinionem atque spem, de te ocioque tuo isto
Patavino conceperit. De rumoribus, qui hic
iactabātur, male te de Romanis sentire, cum
hos montes nihil solidum crepare diceret
placē nihil est quod labores. Primum incerto
autore, deinde parum adhibetur fidei, postre-
mo quicquid est, id omne nostra aduersa iam
evanescit. Amicos quidem habes omnes, Vel
doctos, Vel bonos, prater unum Simonē illum
tuum: quem tamen doctum esse nunquam
iudicans, bonum credebam: in quo quāquam
fefellerit, vides. Itaque oderit, diligit, aqua
habendum, nisi tibi etiam incundū esse debet,
te ab illo non diligi, quem tua causa nemo
bonus diligit. De Rembini catalli marore su-
scipto ex discessu nostra quad. scribis, vides
quid egeris: auxisti, in quidē depreciorum, Vel
etiam dalarē meum. Valde me pariter illum
domi reliquisse tam fidum, cum nullius o-
ris comitem: tanta sedulitate, festinatio,

ious, Et omnibus delicijs carere mihi Videar,
qui eius blanditijs careo. Namos principis
sex mensium nomine tibi depēdi curavimus,
eos habebis cum his literis. Protonotario Saut-
lio, & LaZaro & Flaminio plurimam sa-
ludem dicito meis verbis. Vale. Roma. IIII.
Calend. Iun.

PETRVS BEMBVVS

Christ. Long. S.

R Effondeo ad tres tuas suavissimas atq;
amantissimas literas, diversis tempo-
ribus datas, & quidē breviter: teneor enim
satietate quadam vel potius radio scriben-
di, Et nihil omnino difficilius, nihil morosius
faciam, quam cum calamum sumo, nihil li-
bentius, quam cum depono. Cur? inquires.
Quia, quoniam multos iam annos ea vover
scribere, qua ad stomachum meum non fa-
viunt, etiam illa qua mihi grata solent esse,
nunc displicent, cum sunt scribenda: ita scri-
ptio ipsa omnis permolesta, nisi forte diutur-
nus morbus segnem me atque ignavum ad
omnia reddidit. Quod si est, spero me ad pri-
stinam meam in scribendo alacritatem brevis
rediturum. Satis enim belle, Et nunc quidem
est, me habeo, omnesque iam prope morbi re-
liquias abiici. Non altera illa causa est, hinc
evocari oportet, addamq; me aliquò, in studia
scilicet

scilicet atque in literulas nostras, quemadmodum tu quidem fecisti, dum illa dedisco, qua initio mihi adhaerunt, Et à me pagellam accipias libet animo, ne dicam in integra scriptam. Sed venio ad tuas literas. Bolducius noster quod tam in te officiosus fuerit, gaudeo, eoque magis, quod nihil eorum qua commemoras, meo rogatu: ego tamen illi per literas gratias cum tuo nomine, tum meo, qui quidem quasi Pollux omnia, qua in te honoris causa, tanquam in Castorem cōferantur, in me etiam conferri puto. De Naugerio meo qua scribis, mihi grata sunt: ille verò nō modo in literarum studijs, sed etiam in amicis colendis mirificus. Qui quod astatem in suis duranis hortis confecerit, Valde latori neque enim vereor, quin illi constiterit fructus ocij tam iocundi, ad quem quidem oblectandum, ab astūque tuendū, Et audio, etiam à Benaco multa Citriorum arbores suas Umbras adduxerint. Respondi ferè ad tuas priores literas. In secundis literis, quod de Ioanne Pino Gallorum regis legato me admones, id erit mihi cura, Semel illum conueni, cum esset domi sua, ea de causa, Et constitueremus inter nos aliquid, quod tibi esse usus & ornamento posset: multus quidem de te sermo, sed quoniam erat ei cœna tempus, ita ab illo discessi, Et inchoata tantummodo esset effigies

D S

negot

negocij tui. Reliqua posita sunt non solum in-
diligētis, sed valde mehercule etiam in casu.
Diligentiam ne adhuc quidem addiderem,
cum Principis in molem Hadrianam seces-
sio, quod ventitare, propter imbecillitatem
corporis minus saepe possum, ille vero ferè quo-
tidie: tum maximis calores effecerunt, quibus
etiam qui valētissimi sunt, a labore defati-
gationeq; absterrentur. Casus, cum venerit,
eum quantum potero complectar, neque di-
mittam nisi depicta omnibus coloribus ima-
gine, atque ita confecta ut nequid desit. Sed
omnino totū hoc sic habeto, nihil ut mihi an-
tiquius futurum existimes ijs rebus, qua ad
commodum dignitatēque tuā pertinebunt.
Itaque si erit opus, etiam Collegam meum,
ut suades, aduocabo, sed nunc ut videtur, non
est. De tuis obrectatoribus, quod ad me, quod
ad Marcum Antonium Michaelē tam mul-
tis verbis scripsisti, plaudere non probo: te ne
nunc quidem eorum causa animo tranqui-
lo esse, quorum rumores & maledicta, non
solum refrixerunt tuis responsionibus editis,
sed plane iam omnis illa factio propè obmu-
tuit. Itaque tu, si me audies, nullum omnino
post hac de illis verbum facies, atque etiam
si fieri poterit, ne cogitabis quidem. Neque
enim digni sunt, qui tuū istud tam honestū
ocium, tam praelata studia, vel momentaneum
temp

temporis interpellent. Quamobrem magis,
 miror id, quod erat in postremis tuis literis,
 te scilicet ab illis in tanta gladiatorum licen-
 tia tibi interdum timere. Tu Verò qui Roma
 populum Romanum stantem in te, ac propo-
 armatum contempseris, sustinueris, fregeris,
 neque interea timoris signum ullum edide-
 ris, aut vocem emiseric: ab illo nunc non so-
 lum fracto, sed etiam ad tuas partes tra-
 ducto, in Urbe minime turbulenta. Patavio
 tibi esse timendum duces? Atque etiam scri-
 bis, Lerinam te propterea cogitare. Quàm
 vellem istud Verbum, tuo ex ore ne excidisset.
 Sed nolo, tibi molestus esse. Quamobrem ab-
 duc animum ab istis cogitationibus quàm
 longissime, teque tuto esse posse existima, ubi-
 cunque erant vel boni, vel docti viri: quan-
 quam te iam omnes propè homines diligunt:
 habes autem Italiam maxime cupidissimā
 tui, propterea quod iam est tui fama nomi-
 nis claris atque illustris peruenata. Dedi-
 tamen Marino Georgio, Patavij Pratori li-
 teras hac de re, quemadmodum tibi placere
 ostendisti: quem quidem existimo nulla in-
 re tibi salutisq; tua defuturum. De eo me
 velim facias tuis literis certiorē. Prior pars
 earundem literarum, quas ad me novissime
 dedisti, tuorū studiorum vitāq; rationē cōti-
 nebas: qua me summo opere delectavit, cepiq;
 ex

ex eo maximam voluptatem, quod te video
 ita literis, quarum es multo avidissimus, in-
 cumbere, et valetudini etiam servias. Pila
 ludus, quo te ante cibum exerces, mihi valde
 probatur. De ambulationibus vero illas ve-
 stras, sermones, concursationes, de quibus scri-
 bis, peream, si omnibus Romanis praefecturis
 magistratibusque non praefero. Cum vetudinem
 autem qua uteris, et scilicet, ante quam som-
 no te des, reputes tecum ipse atque recolligas,
 quicquid dignum ea die memoria scientiaque
 comprehenderis, quis non magnopere laudan-
 dam et complectendam putet? Pythagoreo
 praecepto illi ferè germanam atque simillimam
 νοῦ κατέβλω? τίδ' ἐπέφα? Nosti reliqua. Sed
 illa in doctrina studiis, hac in rerum actione
 versatur. Itaque ea tibi perpetuo utendum
 censeo. Altera fuit epistola tua pars minime
 quidem necessaria, qua mea in te beneficia
 commemoras: quod quidem in secundis etiā
 literis fecisti multis atque honorificentissimis
 verbis. Ea si natura tua benignitate, amo-
 risque in me tui abundantia impulsus collegi-
 sti, te eorum esse morum, benevolentia, comi-
 tatis planè gaudeo: nihil enim potest esse tam
 suavi liberalique natura amabilius atque pra-
 stantius. Sin propter eā, et vel te gratum osten-
 deres, vel me in te amando confirmares, ven-
 erum eorum te adducere debuit, in eam com-
 memo-

memorationem: nam neque tu esse ingratus iam illo pacto pates, qui si nihil aliud agas, tamen ea de nobis dixisti, scripsisti, notum esse omnibus hominibus voluisti, ut me tibi etiam perpetuo devinctum putem: neque ego is sum, qui à te amando revocare animam atque mentem possim, nisi tu is esse desinas, qui profecto es, moresque tuos atque doctrinam dediscas. Itaque si me amas, ne tu posthac ad me quidam quicquam eiusmodi. Hic cum in ea Urbis parte casu essem, quam tu incolebas, Et Mariani Castellani hospitii tui domo, mihi à meis pueris ostenderetur, Vocari hominem iussi, eumque tuo nomine salutavi: quam quidem ille salutationem mihi visus est libentissime atque hilariter accepisse. Dixi ei de te cupide scire atque amanter quarenti, qua proxima habueram. A quo cum discederem, peti, nunquid vellet ad te literarum dare: dixit se daturum: Veruntamen non dedist. Sed omnino fui longior, quam initio putaram. Collega meus Roma pedem non extulit: Princeps enim retinet, Et ut puto retinebit exemplum tuarum ad me literarum, quod requirit, erit cum his literis. Saulio, LaZaro, Flaminio multam salutem dico meis verbis. Tu si me amas, ad nos crebro, et facis, omnibus de rebus scribe: incredibiliter enim me tuae litterae delectant. In quibus illud etiam videas, quod
mihi

mibi est planè iucundissimum, addere te quotidie aliquid scriptioni & stylo. Itaq; τὰν τῆς γράμματος suadeo tene as. Cum hac scriberem, Princeps in Vaticanum se referebat. Sed valebis, valetudinique seruias. Roma. XIII. Sept.

PETRVS BEMBVVS

Christ. Long. S.

Accepi tuas literas Non. Ian. datas, ad XVI. Calend. Mart. heri, cum exercendi mei causa, extra Urbem equo vectus, claro & placidissimo die, aprica via domum pervesperire redissetem, ab adolescente illo, quem mihi ipsa illa tua litera commendabant, redditas meis pueris: cum eis, si quid vellem, se ad te postridie reuersurum dixisset, atque ubi se conuenirent, ostendisset. Itaq; cum ipsum non vidissetem, has ad te literas dedi ante lucem, qua me quidem somnus hora singulis prope noctibus deserit: adhuc enim vigilia nos exercet, qua vna si relinqueremur, essemus planè restituti. Sed venio ad tuas literas. Quod meum de tuorum studiorum ratione iudicium tam diligenter exquiris, in eo & amoris erga te meo multum, & auctoritati nonnihil sanè tribuere te ostendis: quorum in altero, quàm rectè facias, tu videris: cuius planè interest, si deceptus sis, ab altero ne te unquam deceptum

petam possis dicere, cumulate ipse diligentissimeque præstabo. Ad eam autem partem, in qua scribis, quid tibi causa fuerit, ut aueres scire quid sentirem, ut scilicet intelligeres recte ne operam posuisses, an secus: quo vel pergeres ut capisses, vel aut aliam ingredereris viam, aut in ea ipsa quæ es ingressus, cursu corrigeres tarditatem: existimabam satis me quidem superioribus literis respondisse, quibus te literis profecisse quidem multum scripseram, superesse autem aliquantum etiam quò progredere. Itaque te hortabar, ut quod reliquum erat conficeres: quod me hercule etiam nunc te hortor, hoc est, ut Ciceronem ipsum, quem tibi unum scribendi magistrum, me autore proposuisti, eundem uniuersum non solum veres, sed etiam conquaquas, ac in succum & sanguinem conuertas tuum. Id autem spero te assequi posse, si diutius hoc idem feceris, quod adhuc facis: affectum omnino esse, quem admodum tibi antea scripseram, non existimo. Neque hoc ideo dico, quasi tu parum profeceris, annua prope ad id cogitatione laboréque adhibito, multum est enim, adde etiam si vis, maximum quidem illud, quod iam actum abs te est, ut mihi quidem videri solet, cum tuas literas lego, meamque de eo expectationem atque spem non aequatam modo

modo abs te, sed longe etiam superatam tibi
 vere atque persancte affirmo ac denuncio: sed
 quia nollem eo te maximo esse contentum, &
 tanquam ad metam perveneris curriculo con-
 fecto conquiescere, propterea dico. Nam quo-
 niam ea est ingenij tui vis atque praestantia,
 nihil omnino ut sis tam arduum tamq[ue] diffi-
 cile, quo si animum intenderis, non te id pos-
 se completi atque conficere brevis & luculen-
 ter pusem, nulla te quidem in laudis medio-
 critate consistere facile patior. Itaque quan-
 quam minima fortasse via superest, ut ad ex-
 cellens illud atque summum scribendi genus
 atque formam perveniat, quo te voco, quam
 est id quo perrexisti: tamen nisi tu etiam
 quod restat confeceris, non tam mihi gra-
 tum futurum est, praeclare sane ac splendide
 id te muneri inchoavisse, quam molestum,
 non absoluisse: quod abs te commissum iri mi-
 nime puto. Recordor enim quid tibi ad eam
 absolutionem tunc tēporis sumpseris atq[ue] hoc
 cum recordor, magis miror, quinquam nunc te
 cum de commutanda studiorum tuorum ra-
 tione, quā rectissima es ingressus, tum verò nū
 sibi sit, quasi tarde adhuc ambulanti, dein-
 cept festinandum sciscitari. Festines autem?
 Ut quid? incidas in aliquem morbum? Ego
 verò te mihi Longoli malo tranquilla naviga-
 tione usentem, aliquanto serius eum adspi-
 sci

sci eloquentia quasi portum, quē petis : quā
 propter nimiam Ventorum vim iactura fa-
 cta celerrime navigare. Quamobrem si mihi
 consilium sequi volueris (quanquam est hac
 quidem meritis potius sensusq; nostri, quam
 Vllius consilij significatio) neq; hunc tu cur-
 sum commutabis. Cur enim? neq; remo Vllō
 plus Vtere, excites autem temperate ac pla-
 ne gradibus, Et dicitur, Valetudiniq; in pri-
 mis serues. Sed iam satis aut etiam nimis
 multa de ijs. De Ioanne Pino, erit mihi cura,
 cum Et omnia mandata tua exhauriam, tu
 illud maxime, Et quicumq; percipi ex homi-
 nis te amatis benivolentia potest fructus at-
 que Vtilitas, percipiatur. Id totum quale sit,
 quoniam satis exploratum non habeo, non
 committā Et eius te res expectatione sapientis
 excitem. Extremum est, quod erat primum
 in tuis literis Eius ad nos epistola tua exem-
 plum, qua perlata non est, quod scribis mihi
 te mittere, scito nullum fuisse cum tuis lite-
 ris: id Velim describi mandes, mihiq; mittas,
 ne Vlla tua lucubratiuncula nobis perierit.
 Habes ad omnia. Nunc qua praterea scire te
 non nolle arbitror, hac sunt. Apud Sadoletū
 reliquosq; amicos recte est. Thebaldus Et
 Beatiannus etiam fortunis ancti tibi hilarino
 salutem adscribūt. Ego domum cogito. Quid
 est aliud? Intellexi de Alexandro Capella.

E

Viro

Viro sanè bono & docto, & (ut mihi visum est) etiam amantissimo tui, te cum Nicolo Leoni: o homine vere philosopho singulari benivolentia coniunctum, cum eo familiariter saepe esse, vel propterea quod non longe ab illius adibus incolis. O praeclaram Viciniam, teq; hominem mirificum, ad praestantium & clarorum virorum amicitiam conciliandam. Na ego horum procerum prensationes appellationesq; honorificas omnium, una cum vestra deambulatione, & sermone libenter commutauerim. Nunc ei, quod possum, multā salutem volo impertias meis verbis. Etiam Marinum Georgium Patavij pratorē, quem scis à me vixce diligi, ex me si saluere iusseris, mihi gratissimum feceris: idq; ut facias, planè te rogo, tum & Saulum, & Flaminium. Tu valebis, nosq; diliges. Roma.

IACOBVS SADOLETVS

Christoph. Long. S.

EX eis literis, quas ad Calium Maximū das, cognovi te proficisci Venetias cogitare, aut hoc tempore fortassis iam esse profectum: quod nec sum admiratus, & te potius mecum collaudans, quod more veterum philosophorum (sicut de Platone ferunt, & de Pythagora) omnes tibi terras obeundas pararis, unde speres hausturum te, & doctrinarum aliquid & sapientia: etsi nonnihil

ae

te in eo, Bembo nostro tribuisse arbitror, Et cum eo aliquantum esses, fuerereq; Et familiaritate illius exoptata, Et virtute nunquam satis laudata. Sed ego sensus tuos si bene perspectos habeo. statuo te cum amicitia Vestra ac illius summi Viri suavitati multum huic tua perpetua voluntati plurimum tribuisse, Et quoad acerrimi Vis ingenij cum incredibili diligentia studioq; coniuncta progredi in re literaria potest, in te ipso contendendo atq; elaborando experire. Sed huic Virtuti Et laus debitum primum est, sic nonnumquam invidia obtrectatrix accedit. Suspicio enim ad te delatam esse concionem, quam hic post tuum discessum in magno conventu, ipso audiente Principe adversarij tui habuerunt, in qua magna laus Celsi Miliani optimi atque ornatissimi adolescentis. Is enim orationem eam dedit sane quam apposite, Et animo (Et facile possumus existimare) non malo: specie enim boni quandoque obtinentur, qua suapte natura vitiosa sunt: Et ea illius atq; cui concedatur, Et errare aliquando possit sine reprehensione, certè, quod mentis ingenua est, idem ipse Celsus affirmat, hac causa excepta, in qua patria sua dignitati Et fama (Et ait) non adesse non vult: ceteris in rebus honoris tui rationem se in primis habiturum. Atque Et

E 2 huic

huius (quemadmodum dixi) ingenio laus
tribenda est, Voluntas minus reprehendenda:
sic qui huic rei ab initio auctores fuerunt, non
satis nec animum suum nec consilium proba-
bant : animum, quod prorsus apparebat pra-
va conciliatrix iniusti odij obtrectatio : consi-
lium, quod absurdum videbatur. quas ipsi li-
teras sibi laudi sperarent fore, eas damnare
atq; oppugnare in altero. Itaq; non modo nō
extinxit studia eorum quae causa tua faue-
bant, illiusmodi concio, Verum etiam arden-
tius inflammavit. Nam & in circulis subito
exorti sunt sermones plurimi, & fiebat in ijs
ut quanquam ille visus fuisset dicere praecla-
re, tamen non minus auctoritatis haberent te-
stimonia nostra apud incorruptos : excepta
certe principis vox est, cum ita diceret, proba-
re se ingenium actionemq; Celsi, causam ve-
rò tuam meliorem iudicare. Quare sic quoq;
inde tum discessum est, ut honorificentius te-
cum actum putaretur eiusmodi oratione ha-
bita, quam si omnino nulla fuisset habita. No-
stris Verò neq; sic tacitum ferendū visum est:
sed cum extaret defensio tua, quā pro te ipse
conscriperas primo decretum est, dandā ope-
ram esse, ea uti recitaretur : operam suam ad
hoc pollicente Flaminio, adolescente in primis
ornato huius civitatis. Deinde cum hoc spif-
sus esset visum, in eam sententiam potius
discessum

discessum est, edendam illam, & in omnium manus divulgandam esse: quod & factum est. magna non solum approbatione omnium bonorum, sed etiam commodatione eloquentia tua. Sic enim à cunctis indicatum est, incredibile quiddam esse, quod de tuo ingenio expectari possit, cum quod praestitisti, iam sit admirabile. Nisi quidem qui te amo & gero in oculis, nihil euenire potuit optatius, quam intelligere, cognosci ab omnibus, non frustra nostra de te suscepta esse iudicia, in reque te florere clarissimorum Virorum amicitijs: in quibus, si quavis, egregius Paccius, nec solum fide atque amore te, sed etiam autoritare & gratia singulari: Vehemens Casalinus, ac densque, ne infinitum sit, & inuicem ille chorus praestantium ingeniorum, quem tibi amicissimum praesens sensisti, is tui absens memoriam sancte diligenterque conseruat. Quae ego ad te idcirco scripsi, licet minime inuitatus tuis literis: quod profecto conueniebat, cum magis peregrinantium sit eos qui domi remanent, de suis rebus omnibus reddere certiores: sed eam ob rem scripsi, primum ut forti animo ferres, quod tamen facis, iniurorum hominum iniurias: deinde ut meditare, quantum tibi in omnem partem conuitendum sit, ut incredibili expectationi, quae de te concitata est, satisfacias. Quanquam

ego arbitror te, quod de Theopompo dicere solebat Isocrates, freno egere magis quàm calcareibus: quem ego non in studijs literarum dies & noctes assidue insistentem, parum habere valetudinis rationem. Sed ego eam tibi, si & te & nos diligis, maximopere tuendam esse censeo: nam & temporis plus ad hanc eadem studia habebis, & prudentia tibi laudem ex hoc quoque genere comparabis: qua profecto non minoris, quàm illa ingenij, à docto viro facienda est. Ego pro mea in te singulari beneuolentia, omni & tibi honesta & salutaria euenire cupio. Tu si me mutuo amabis, ad meq; de tuis rebus saepe scribes, perficiam, ut nec te frustra scripsisse, nec amorem tuum perperam collocasse arbitrere. Vale ex Urbe. V. l. Id. Septembr.

IACOBVS SADOLETVS

Christoph. Long. S.

DEderam diu ante ad te literas, cum te aut constituisse iam Venetijs, aut non procul inde abesse existimarem: quas spero tibi nunc denique fuisse redditas. Longior autem itineris tui mora intercessit, quàm putauissemus: nam ea nostra fuerat expectatio, te cum Venetias peruenisses, hominumque ibidem ingenia morèsq; cognosces, celeriter ad Urbem esse rediturum: cum praesertim

fertim omni depulso periculo, placatis ani-
 mīs eorum qui tibi fuerāt infensores, absens
 Virtutis causa dignissimū esses ea ciuitate
 iudicatus, quā vna propter Virtutem omni-
 bus semper gentibus praestitisset. Sed etsi nobis
 desiderio fuisti, tamen hac tua diuturnior
 commemoratio mihi non ingrata accidit. quan-
 do te autore & interprete nactus sum doctis-
 simorum & clarissimorū virorum amicitias,
 quarum ego mohercule beneuolentiam omni-
 bus fortunīs antepono. Itaq; literis tuis ad
 me Lugduno datis, plenissimis illis quidem
 amoris atq; officij, dupliciter latatus sum:
 quod & te saluum nobis atque incolumem
 tot laboribus exhaustis, tot periculis, prope-
 diem affore nunciabant: & illud significabāt,
 trois praclarissimos viros, vel potius lumina
 tria doctrina ac sapientia, mihi tuis testimo-
 nijs amicitiora esse facta: quorum equidem
 vnius Budai literas accepi vna cum tuis
 scriptas humanissime, reliquorum nondum
 ad me allata erant. Eis ego omnibus respon-
 surus sum, & quidem sedulo. Neque propter
 vim Verbi eius, quo tu in scribendo vsus es,
 quasi fuero dignatus inquis: sed quod nihil
 alienius homine ingenno esse existimo, quā
 non contendere in omni officio, omniq; si-
 gnificatione beneuolentia esse superiorem. Sa-
 uē talium virorum literis scriptas nullas
 E 4 rescri

rescribere, cuius tandem esset superbia? qui cum suis summis excellentibus ingenijs, illam doctissima antiquitatis gloriam, in nostrum auxilium retulerint: sunt quoque omnium opinione ac iudicio, non inferiorem sua virtute laudem consecuti. Habes itaque statim ad Budam perscriptas: ad ceteros pendeo animi, quo pacto me geram, ne forte me illi suas accepisse, quas non accepi arbitrentur, accusentque tarditatem in rescribendo meam, meumque officium & mea fides reprehendatur. Cui tu mea sollicitudini & subuenias peto: subuenies autem, si illis quam primum certi res feceris, eorum literas adhuc in expectatione esse: aut ego prior si tibi videbitur scribam. hoc fundamento nixus, quod te teste cognoverim quae sint erga me voluntate, id mihi esse gratissimum. Verum nihil horum prius quam tuas accepero, quibus me de re tota quid sentias, admonebis. Sed in his ad me Budas: ille enim uero luculento testimonio confirmat, quod me amare experis, tua predicatione esse factum, & commemoratione meorum in te officiorum, quae sanè commemoratio tua pristina eximia probitatis index est. Nam ego ea in re & usurpavi officia, quae praetermitti sine scelere, & sine summa inhumanitatis nota non potuerunt. Tu in eis quae mihi honori censuisti fore stas es & versatus, & (quod facile appareret) studium

diuini amoris, oratio vero tua honorifica de
me effusa cuiusdam bonitatis fuerit. Quod si
liceret in vera & constanti amicitia sub-
ducere rationes, dicerem quantum tibi hoc no-
mine deberem: sed omnia ad efficium refe-
renda sunt: quod vnum bonus semper est
propositum. cuius vnius conscientia contenti
sumus. Quamobrem ne illud quidem ve-
rendum tibi est, ut ad me parum Latine
aut ineleganter scribas: es tu omnino qui-
dem latinissimus: sed aliud etiam est fami-
liariter, aliud accurate & prope anxie scri-
bere: quod genus scribendi morosius à nostris
familiaribus epistolis reijciendum est. Quod
me consulas, num tibi ad Pontificem scriben-
dum esse censeam: ego vero censeo. Quo au-
tem modo? quocumque tibi libeat. In quam e-
nim cumque partem te dederis, litera illi e-
runt silentio gratiores. Is porro ut ad bene-
tui similibus faciendum promptus est, ita bo-
norum de se memoria testimoniisque lata-
tur. Nec vero vllum scribendi ceperis argu-
mentum, quin ad vnam aliquam ex eius
praestantissimis virtutibus aptum & accom-
modatum sit: si familiariter & domestice
scripseris, ad illius summam humanita-
tem: sicuti honore & grauiter, ad eminenti-
ssimam dignitatem respectum habuisse vi-
debere: vero autem ille magis gaudeat, dis-
ficile

scile dictu est. Hoc quidem haud utique dubium, literas illi tuas cuiusmodicunque, futuras gratissimas. Ego quas tuas ad amicos mihi misisti, ad Lulum Maximum ambas curavi perferendas, eique iussu nunciari suas ut continuo redderet Mariano. Camillum Porcium tua salute impertini, qui te ab se amari mirifice confirmat, multamque tibi renunciat salutem. Vbaldinus aberat Florentia, matris primo morbo euocatus, dein funere retentus: quoad rem suam explicet familiarem, dies aliquot absumpturus est. Nos leni agitudine aliquandiu tentati, damus operam, ut valeamus, tibi que item faciundum ducimus. Bembo nostro, & Nicolao Tepulo, quem cognosces hominem, ut opinor, sua benevolentia dignissimum, plurimam meo verbis salutem dicito. Vale. Ex Urbe 7. Id. Decemb.

IACOBVS SADOLETVS,
Christoph. Long. S.

Binas tuas accepi: quarum ad priores. Bineas reddidi nullas, non mehercule negligentia, nec quod amoris in te mei (quod tu nescio quo pacto suspicari visus es) facta fuerit imminutio: quod nec fieri ullo modo potest, neque vero suspicari sane decet. Sed
quia

quia mihi in studijs literarum vehementer occupato animus aliud versum distractus, hanc curam & cogitationem respondendi tibi, vel tanquam minus necessariam omisit, vel in aliud tempus commodius reservauit. At nunc quod tua me recentiores admonuerunt litera, non patiar à te desiderari officium meum. Ac primū tibi illud pradico, me re tota prius bene consulta ac diligenter considerata, tandem posthabitis sermonibus hominum, & eorum opinionibus, qui me ad ambitionem & vitam negotiosam renocabant, contentum ea fortuna quacumq; mea est, ex his fluctibus in quibus nimium diu sum versatus, in portum me contulisse, rediisseq; cum libris nostris in gratiam: à quibus liberalis acceptus etiā, quam putaram, cogito posthac meam omnem cum illis ducere rationem, nectantum, ut veterum legendis monumentis eam delectationem capiam, qua maxime liberalis & digna homine ingenuo est: sed etiam ut propterea ex me aliquid, quod si minus eruditis ingenijs propter doctrinam, at propter conatum egregia in me voluntatis saltem probatum esse possit. Quamobrem quod ad me scribis, fore aliquando, ut constet apud me ratio studiorum tuorum, eam mihi rei expectatio ita incunda est, ut vicissim tibi denunciem, accipiendam tibi quoque esse rationem meorum:

meorum: contendamus modo acri animo, &
 quam inter nos conciliauit studiorum simili-
 tudo, eorundem nunc exercitatio augeat be-
 neuolentiam. Aut si nil addi ad bene consti-
 tutam amicitiam potest: erit tamē inter nos
 consuetudo iucundior, cum de eisdem & tra-
 ctabimus, & cogitabimus literis. Nam quin
 ad optimas uterq; nostrum studium omne di-
 rexit, alteri de altero haud dubium est: idq;
 ita esse tu existimare de me, ego de te pollice-
 ri possumus. Sed quod ad me quidē attinet,
 huius rei atq; ocū maiorem facultatem vide-
 bar habiturus, si mihi egredi ex hac Urbe, &
 in meam ecclesiasticam provinciam proficisci
 contigisset: Una enim atq; eadem opera, &
 deo ipsi satisfecissem, cuius iam unius seruus
 sum, & mihi ac tranquillitati mea rectius
 consuluissem. Sed quando id mihi de princi-
 pis voluntate non licitum est, estq; hac ciui: ac
 in primis ad fallendum & disturbandum
 animos idonea, robore animi & virtute ad-
 nitendum est, ut in medijs ipsis fluctibus por-
 tum, & in tanta morum ac iudiciorum va-
 rietate, consilij nostri constantiam teneamus.
 Sed hac haecenus. Ego te toto pectore vacare
 incumbereq; literis, & gaudeo amicitia no-
 stra causa, & tibi gratulor, auctorq; sum, ut
 nihil potius neque praestabilius ducas. Illud
 censeo, habere te oportere valetudinis ratio-
 nem,

nam, qua sine omnia corruant necesse est, etiam qua praeclare videantur posita. Legi Boudai nostri literas, scriptas sanè quàm benevole. Velim Leonicum, hominem literis & probitate insignem, maius verbis salutes. Nanagerio autem, si erit commodum, etiam gratius agas: quod de me honorifice sit in scriptis suis locutus, etsi me non minus benevolentia eius, quàm testimonium delectat. Vale. Ex Urbe. III. Calend. Ian.

IACOBVS SADOLETVS,
Christ. Long. S.

M. Caballus noster cum ad me superiores tuas literas attulisset, quod mandatorum exponendorum tempus prateriisse dicebat, ea ipse quidem narratione superse-
dit: sed me ipsa satis commonebant litera, quo tibi gratia & sedulitate nostra esset opus: quacerte non defuisset, si aut ille tum vine-
ret, unde opem expectabas, aut si is tum non iam omnino omnium bonarum artium, vel ornandarum, vel etiam tuendarum curam omisisset. Ergo occasione omissa, literis illis cur respondere causa non est visa. Alteras por-
rò tuas nullas accepi, quin & has recentioris serui: data enim ante diem XVI. Cal. Iun. V. Cal. Quintilis mihi sunt reddita. In quibus
quod

quod spem magnam tui oculi honeste traducen-
 di in me ipso ponere videris, gratum id mihi
 admodum, nec te opinio ea fallat, quod ad stu-
 dium quidem attinet, quod & ad benenolen-
 tiam, qua mea te aduersum mirifica semper
 fuit: Verū qua fortuna sunt, ab ipsa illa sunt
 praestanda. Atq; Utinam nunc tibi de meis fa-
 cultatibus prolixè polliceri possem: quod vix
 ego audeo, ita sum in re mea domestica ac fa-
 miliari prorsus perturbatus. Sed quod proxi-
 mum illi est, id mehercule libenter & ex a-
 nimo facio, Et contubernium offeram, eamq;
 amicitia fidem, qua omnia amicorum comu-
 nia esse vult. Neq; ego tamen consilium tuum
 capere adhuc potui, quid esset cur tu aut Pa-
 tauinum Roma, aut deniq; locum in terris Gl-
 lum huic Urbi, ad tuorum studiorum ratio-
 nem anteponeres. Quod vero in eisdem adiuu-
 giis literis sperare te atq; existimare, fore tibi
 aditum ad summi Pōtificis familiaritatem,
 potissimum operam nauante me, hancq; de
 te Et suscipiam cogitationem me Vehemen-
 ter rogas: alterum mihi submolestum, me ad
 te rogari, alterum etiam durum incertum, quid
 me sim factururus. Quenquam enim in alte-
 rius manu videatur situm, qui mea vita sta-
 auit. & quod actionum mearum curriculum
 futurum sit: tamen non tam id versoer, Et mi-
 hi sit ad fortunae liberiores. & splendoriores
 aditus.

aditus, quàm illud fixum in animo & statutum gero, nullam auram honoris, nullam spem esse vel amplissima dignitatis, qui cum putem hanc ocij oblectationem, qua in re literaria incundissime perfruor, debere commutari. Quare, aut hac quoque mihi salua erunt, aut illa omnia etiam repudiabuntur. Sed de his satio. Ego, quod & nostra amicitia proprium, & mea erga te voluntatis perpetuum semper fuit, quacunque ab amicissimo & coniunctissimo homine speranda sunt, iubeo ea te à me non sperare solum, verum pro tuo iure etiam expectare. Vale. Ex Urbe sexto Nonas Iulias.

IACOBVS SADOLETVS,

Christ. Long. S.

Accepi tuas quaternas, & ait ipse, maior literis rescriptas, in quibus omnia me delectarunt, ac praesertim illud, iamdudum te cognosse, te à me diligi: quod equidem tribuo iure cum virtuti tuae atque doctrinae, qua, & ut ego mehercule sentio, ita nunc praestas, & spem quoque nobis praebeas te ad summum huius laudis peruenturum: tum vera probitas mihi tua visa est semper amabilis, ac ea in primis animi altitudo, qua reie-

Etis patrŷs nationibus in Latium te atq; ad
 Italiam, consequenda ac fruenda humanitatis
 causa retulisti: sed hac satis iam nota omnib.
 esse & testata debent. Quod de Celso durius
 ferre visus es, ignosco equidem, nec reprehen-
 do iustam iracundiam. Verum ille praeclaris-
 sima indolis adolescens, snbŷta morte ereptus
 patria atq; suis, multorum spem, qua de eius
 futura dignitate praecepta fuerat, cŷuiumq;
 suorum amorem repente orbem & desolatũ
 reliquit. Liceat ergo eius manes non solũ pa-
 catos, Verum etiam laudatos ab omnibus no-
 bis quiescere, cuius ego viuetis inimicitias cõ-
 tra te susceptas non accusare, ingenium vero
 & reliquam probitatem non amare non po-
 tui. Cuius funus incredibile est quantus ma-
 ror bonorum omnium, & qua publica lamen-
 tatio fuerit profecuta. Principis erga te volũ-
 tas propensa est: ac vellem in tuis literis ad-
 scripsisses, et quid de tuo aduentu in Urbem,
 quod ve ad tempus nobis sperandum esset. Li-
 benter enim cum eo cõmunicassem. Nunc sua-
 deo tibi, vt omnino & celeriter ad eum scri-
 bas: nec sanẽ apparatus opus est, nihil illo faci-
 lius, communius: gratiam in primis habet ob-
 ŷeruantiam eorum, quorum apud animos vi-
 uere intelligit memoriam nominis & libera-
 litatis suae. Quod ad illud munus attinet,
 quo ego te vocari omnium expectatione an-
 tea

nec ad te scripsi, disputas tu quidē in stran-
 que partem, sed in eam pronius, quasi Gilo-
 hoc aliquid. Et pario homine ingenuo dignū
 consistuas; in quo ego iudicium non interpo-
 nam meum: satis enim in te statuo esse con-
 silij: in eo utique patieris te obinargari; si iure
 nimium mihi asperas. Et duriores, quā na-
 tura fert, res tuas fingere videris mi Lōgoli.
 Habet omnino omnis praeclara Virtus emu-
 lationem quandam, Et afflatu invidia at-
 tingitur: non Etque eò tamen, Et de Vita in-
 discrimen. Veniendū sit: civiles accidunt dis-
 sensiones, Et comes gloria obtrectatio, oratio
 etiam quandoque asperior: Verum ea citra
 facinus. Quanquam ego te si ad eam provin-
 ciam dedidisses, spem maximam obtinebam,
 sopitū iri facile omnes illas invidias tempe-
 states prudentia tua: nihil enim aequae atque
 facilitate. Et patientia frangitur cōtumacia,
 Et ea demum in magnam gloriam verit, si
 qui uti sciunt: quod qui ignorat, non fortu-
 na culpam accusent: sed reprehendant suam.
 Te quidē optimis literis, honestissimis arti-
 bus praeitū, civitatis eius civem ob honorem
 Virtutis factum, e qua in omnem terrarum
 orbem, totius humanitatis Et sapientia non
 magis praecepta: quā exempla redundarūt;
 attollere animum decet supra huiusmodi in-
 iurias, Et omnem lepiditatem Virtutis obtre-

F

Flautium

Et tantum, animi tui constantia inferiorem ducere. Quare si in eam sententiam te convuleris, ut tibi illuc adeundum, oblatumque negotium suscipiendum videatur esse, quid dignitatis tua sit, statues ipse: nō enim audeo monere te in hoc, vel hortari, aut si id quoque nostra amicitia ratio postulat, satis à me superioribus literis factum esse arbitror: capiti quidē & saluti tua nullum inde periculum impendere, & ego certū habeo, & tibi fidenti autor sum. Nam de emolumentō quod quaris, spero confici posse in annum stipendium, aureum numum ad quadringenties: quod mehercule rarum auditu est, vel mirabile potius, in hoc genere dicendi: sed tanta est opinio tui, nostris quoque & aliorum testimonijs corroborata, ut videantur qui te expetunt, quō volemus adduci posse. In quo amplius etiam cōtendemus, quam diximus, ubi certum scierimus, quod tibi deniq; de eare fueris constitutum. Nam ut constituas primo quoque tempore, ne diutius illi à me expectatione suffensi teneantur, te vehementer rogo: quodcunque certe constitueris, id indicabo rectum. De oratione tua, quod agre vulgātē fers, agnosco vim iudicij tui: speras enim te melius scribere, & accommodatius posse. Res quidem ipsa plenissima laudis fuit, nec à me scriptum quicquam quod assentationi sit, quam

quam Veritati propius. Neque enim dico,
quin in ea nonnulla insint, qua diligentius
perpoliri posse videantur: sed totum illud pra-
clarum est, & ingenio, & copia, & quod ma-
xime mouendis affectibus, tua omnium cele-
brationem & laudem meruit oratio. Quo-
circa bono te animo esse volo, itaque existi-
mare, si quid in me veri & recti esse putas,
fuisse eam rem tibi gloria. Cetera, si qua re-
stant, cum ocius erit, scribemus ad te & berius:
nam ut nunc se res habet, scito nullum mihi
diem à publicis vacare curis, ut ne succisius
quidem, quod aiunt, horis ad mea exoptata
studia mihi detur redditus: sed hoc Deus vi-
derit. Bembo meo, quem auide expecto, plu-
rimam meis verbis salutem dic: itemque
Nicol. Teupolo. Vale. V l. Cal. Mart. die bis-
sextili.

IACOB. SADOLETVS

Christoph. Longolio S.

Tantum literas tuas acceperam Vene-
tius datas, cum has ad te exarant ter-
tio loco, Nam binas antea scripseram: & nas,
te provocans, & de ijs qua post tuum disces-
sum acciderant certiore te faciens: alteras
ad illas Lugdunenses tuas, quarum exem-
pla tibi misi, postea quam non mediocri me-
um molestia ad te non fuerat allata: sed &
ad Budam suas, eodem item exemplo: qua

F a

accipe

accipe in bonam partem, nēne tabellariorum negligentiam mea culpa adscribito. Lalius onus receperat curaturum se, & recte redderentur. Qua de Bembi nostri humanitate erga te & liberalitate scribis, mihi noua non sunt: est enim ille & ir omnibus numeris absolutus, princeps optimarum artium: cui te conturbernalem factum & mehercule lator, & subinuideo vobis tamen suauitatem congressus, sermonumq; vestrorum. Pontifex te ad urbem expectabat, ex meq; de reditu tuo percontatus est: incidit enim saepe, & de te habeatur mentio ab illo sanē perhonorifica, & plena amica voluntatis: quare ad eundē scribas plane consulo. Orationem tuam si huc miseris, legetur ea & à me, & ab ipso sommo Principe perlibenter. Ego ex plurimis occupationibus, quibus hoc tempore urgeo, hoc tempus eripui respondendi tibi, idq; raptim: tu ignosces literis perperam scriptis, meque amabis, & istis omnibus salutē à me dices. Ex Urbe. F I I I. Non. Ian.

ERAS. ROTERODAM.

Christoph. Long. S.

Cum multis nominibus mihi incūda fuit, eruditissime Longoli, epistola tua, non illa quidem ad me scripta, sed de me: tum
hoc

hoc precipue, quod mihi renouauit Veterem ingenij tui notitiam, ac spem eloquentia nequaquam Vulgaris, quam ante complures annos conceperam ex oratione panegyrica, qua laudes diui Ludouici, ni fallor, Galliarum regis admodum adhuc inuenis es prosequutus. Epistolam exhibuit Ruzamus Urbis Lutetiae supprefectus, homo tum eruditus ipse, tum eruditionis aliena mire candidus aestimator. Tantum autem abest, ut agre feram mihi praferri Budaum, ut in illum penè parcus, in me prodigus laudator fuisse videaris. Abunde multum illi tribuit tuus candor, sed quoties hominis dotes prope diuinas contemplor, Videor mihi Videre quiddam maius omni facundia. Mihi Verò tantum tribuis, quantum nec agnosco, nec postulo: cui abunde palmarium est, ac triumphale, cum viro modis omnibus incomparabili comparari: neque poteram mea quidem sententia, plenius honestare famam Erasmi, quàm si illum faceres ita posteriorem Budaio, ut eum non longo intervallo sequeretur. Maiore tamen cum Voluptate Budai laudes legi quàm meas, Vel quod illius gloria sic faueat, ut nullius aequae, Vel quod quicquid illi possessionis est honesta, id meum etiam esse ducam: non tantum publica illa Pythagoricorum lege, quae vult inter amicos esse communia omnia, Verumetsiam peculiari

liari fœdere, quod Verbis rite conceptis & Sygraphis obſignatis inter nos iampridem pepigimus, ne alter Vtri ſus ſit inſiciari. Belle tu quidem me mihi depingis, ſed haud ſcio an omnino meis coloribus. Et tamen ad hanc tabulam ipſe mihi nonnihil blandior, non quod illi prorsus credam, ſed quod inuēt Appellis manu depingi. Porro cum indicat, quid in me deſiderent Critici, non minus epi Vititatis, quàm Voluptatis: quanquam ad quadam Vtuncque tergiverſari poteram, niſi tuo iudicio tam impenſe fanerem. Nam quod ſcribis me fauere meis Vitijs, credi mihi non tam fauor eſt, quàm Vel inſcitia, Vel potius pigritia. Sic ſum nec poſſum naturã Vincere. Effundo Verius quàm ſcribo omnia, ac moleſtior eſt recognoscendũ quàm eudẽdũ labor. Iam Vt in delectũ Verborum nolim omnino Videri indiligens, ita non arbitror congruere ei, qui res ferias perſuadere cupiat, in affectandis dictionis emblematis eſſe moroſum aut anxium. Neque Vero mirabitur eloquentia noſtra riuum alicubi turbidum fluere ac lutulentum, qui cogitarit, per quos autores decurrat, nimirum ſordidos, & impuri ſermonis, Vt non poſſit hinc naſi aliquid limẽ ducere. Uſu Venit hoc non raro ſummis illis eloquentia procribus, Vt in Gracorum Valerianibus Verſantes, frequenter imprudentes

Gracẽ

Grasæ loquerentur. Illud haud scio an scriba
 debeat imputari, quod mihi tribuis immodi-
 cam sermonis s̄b̄tatem, qua dos nimirum
 Budeo peculiaris est. Nam rectus ac nudus
 orationis ductus, simplici natura congruit
 nec mirum est humilem esse sermonem, cuius
 humilia sunt omnia, corpus, animus, fortu-
 na. Porro nimis cribras & immodicas di-
 gressiones, quas nobis communiter ascribunt
 Critici (nam sub horum, ni fallor, persona
 maluisti tuam indicare sententiam) iam
 mutuis literis & uterq; alteri obiecerat. Cum
 primis autem demiror, qui tibi succurrerit
 demirari, cur Galliarum princeps Frācisus
 Germanū Gallo, exterum civi, ignotum fa-
 miliari pratulerit. Neutrum alteri pratulit
 rex, sed & utrunque alteri studuit coniungere.
 Neq; enim cuiquam suo loco cedendū erat si
 me in Galliam contulissem: tantum abest ut
 Budeo fuerim effecturus. Quod scribis &
 ditionē, & patriam, & linguā mihi tecum
 esse cōmunem, non tam mihi gratulor, quā
 huic regioni, quā vehemēter gaudeo talibus,
 hoc est & veris semperq; duratis ornāmētis in-
 dies magis ac magis illustrari. Proinde nihil
 optatius mihi possit accidere, quā multos
 exoriri tui similes, qui nobis in hoc laudis
 studio, nō modo cedant, sed etiā antenerint.
 & quicquid est hoc nominis, quod mihi mea

D 4

perper

peperere studia, suo splendore obscurent. Sed tamen agnoscat opinor posteritas, nobisque nonnihil debere se fatebitur, quod parū felici seculo, quod his regionibus, in quibus prorsus extincta fuerant & inuisa bona litera, longum & inuidiosum certamen sustinuisimus aduersus pertinacissimos meliorum studiorum hostes. Sed utcumq; de nobis cēsebit atas secutura, Volupe est interim optimas literas passim feliciter efflorescere. Bene Vale Longoli doctissime, & in hac studia, ut cepisti constanter ac feliciter incumbe. Lonanij. Cal. April. Anno M.D. XIX.

GVLIEL. BVDAEVS

Christoph. Long. S.

Hilaribus ad Vesperam literas tuas accepi, cum Iacobi Sadoleti literas ac Petri Bembi, hominum tibi amicissimorum, ut eorum testantur elogia. Hominem Verò te felicem, ac benenolentibus Gratijs literarum istarum studium auspiciatum: cui in Urbe incola id contigerit, quod ciuibus in suis oppidis & in Ventre non saepe solet, tantorum ut Virorum ad Vnguem absolutorum amorem, suffragationem, patrocinium, tam propensa emerere. Ita autem mihi propitiā detur esse Minervam, ut causam hanc Vnam satis effe
credo

credo, quamobrem domo sese extorrem homo
 literarum cupientissimus faciat: consuetudi-
 ne & uti possit, officiorumque vicissitudine
 huiusmodi virorum rei literaria principū.
 Tametsi doctrina & eloquentia splendorem,
 humanitatis, comitatis, ac modestia perin-
 genua dignitas & species obscurat ac prae-
 diat, in utriusque literis elucens mirifice.
 Ipse dum in Aula versabar, eorum nomen
 celebrari magnopere intellexi, Principis etiā
 opinione, Pontificisq; epistolam unam vidi
 à Sadoletto subscriptam, in qua stylium ad-
 miratus sum, ad decorem attemperatum
 gravitatis ac dignationis Pontificia, purum
 atq; latinum. At nunc in ea epistola, quam
 ad me scripsit, in qua suus ipse totus est Sa-
 doletus, Tullianā phrasin animadverti, parū
 hac aetate usitatam, Characteris prisci, non
 adulterati exemplū. Certe ad utrunque reli-
 giosius posthac, atq; etiam cunctantius con-
 sulviusq; scribam, qui mihi eruditionis sua
 documentum luculentū parvo specimine de-
 derunt, scilicet (quod aiunt) leonē ab Ungui-
 bus. Ad quos tu ipsos (si dijs placet) viā iam
 iam inturus, equumq; prope admissurus,
 epistolas me expedire, ac velut e penu litera-
 ria atq; etiam promptuario quodā faundia
 promere cēsusisti, & tandem extrudisti: cum
 etiā tum ipse sarcinas componerē, tumultua-

F S rio

rie in Villam migraturus. Prædiceres igitur,
 Et lectissimū quodq; bellissimūq; huiusce-
 modi Viris apponerem accurate. Et religiose.
 Id quod cum nō feceris (Et satis meministi)
 illud saltem mihi cauere ab ipsis non grana-
 bere. quib; tu adeo commēdatus es, ne frandi
 sit nobis Viros eloquentia primores laceſſiſſe,
 cum autoritati tuæ tribuere me id volueris,
 periculūq; receperis, nec ipse negare tibi ami-
 citia munus sustinuerim. Id tu si bona fide
 mihi accuraueris, Suppræfectum Ruzanum
 placatiorem tibi ipsa placabilitate præstabo.
 epistola priuatim elaborata, aut mihi inſen-
 ſum reddam, litemq; meam Veſtra cōtrouer-
 ſia faciam. Iam de te hominem coram non
 ſemel aggreſſus ſum, inopinatoq; adortus;
 ſed in orbem non niſi negocij cauſa ventito,
 Et hac hyeme morbo mihi iniuſto, quem iam
 annum hunc quartumdecimum circumfero,
 nec excutio, conſictatus ſum graniter, Et ad
 inertem ſque animi deiectionem. Quare
 ſolitudinem captare inſtitui, quantum per
 officia Vita iniuncta licebit, Et rei econo-
 mica procurationē, quam detrectare nequeo.
 Quod de annotationibus ſcribis; fruſtra eſt.
 Et iocari te ſuſpicio, qui ſatis noſtis (Et opi-
 nor) quid mihi ſit euidere animi. Id id mihi
 nomen expunctum ſatis eſſe conſido Alziati
 fide, qui expromiſſorem ſcabitur. Ultra ille
 quidem

quidem & constituto obstrinxit, me tacente, quæ scilicet fidem meam solueret. Is cum sit longe me locupletior, præsertim in are suo meoque simul, (neque enim planè facultates eius nosse licet ex eo genere, quod in manus mihi fuit) tantum sanè mihi pulchre esse cōfido, neminem eo nomine postea potiturum, eorum quidem certe qui animadverterint, non modo felicem eius fuisse in contrectandis Pandectis Florentinis, & penes se habendis sed etiam qui industriam eius & solertiam in sarcendis locis, bona fide astimarint. Nam populo tantum est egregie prædibus ac prædijs. Et dicitur. Prædes appello Paradoxa & Dispunctiones, & alia quæ ille velut conductor ac redemptor sartorum ac tectorum iuris tuendorum edidit. Hanc ipse redempturam operis cum vicerit, nihil & sique iam ad me pertinet eiusque rei, cuius ipse maniceps factus est omnibus (ut opinor) approbantibus, duntaxat qui digni sunt & idonei, quorum nomina sint in albo. Itaque hanc tibi atque omnibus renuncio pollicitationem, quam feceram. Digitum ille sustulit, & conducenti cecidisse me testatur sum. Quid est igitur iam, quod hac de re appelles? abunde est mihi si bona fide mecum egerit, de ijs quidem certe quæ a me inchoata & cumque erant, si tamen illa quadrare possunt operi ab eo

infid.

instituto : id quod mihi videtur ipse existi-
 masse. Quod si quibus in locis in speciem opus
 ipse ex redimino, quasi novum extruxit: bona
 fides hoc poscit, et mea redimino sint. In his
 igitur utrum fidem ipse bonam agnouerit, se
 cum ipse aut cum amicis statuat, ego rem de-
 ducere in iudicium hominum non statui. Li-
 brum eius Dispositionum legi, lectione tu-
 multuaria et interrupta: cum nuper in Ur-
 be nostra essem ob negotium accitus. Multa
 praeclare ab eo animaduersa et constituta re-
 stitutaque mihi visa sunt: idque ipse affirmans
 inter homines, qui non satis mentem eius
 sententiamque capiebant, et ille nonnulla a-
 crius ac feliciter deprehendit, quam explica-
 nit ad captum plurimorum. Librum cum ve-
 nalem diu non inuenissem, utendum ab ami-
 co ad paucos dies, atque etiam horas rogavi.
 Est tamen locus unus in quem incidi lectione
 subsultante: neque enim seriem ducere vaca-
 bat in chartarum evolutione. Locus est (et
 meminisse videor) in titulo, Si certum peti-
 tur, libro 12. Pandectarum. Quo in loco cum
 quindecim mutua vulgo legatur: ipse quin-
 decies sestertium legendum affirmas, ait me
 (et verum est) hanc locutionem, centies cen-
 tensa millia sestertium esse interpretatum: seque
 mecum sentire. Sed ea ab antiqua lectione
 argumenta in libro meo collegisse: qua si cui
 calum-

calumniari collibuisse, dissolui facile atq; re-
felli possent: me scilicet ille quidem aut insci-
tia pudenda nota, aut certe negligentia asper-
gens, aut inuenta autoritate eleuans. Et ipse
tamen locum vnum Lini citans, quem non
memini, ait se firmissimam columnam operi
meo subiecisse, qua me hominem (Et ipse in-
quit) quamlibet oculatum fugerat. Quo fit, si
homini docto credimus, Et inuenta illa mea
de Asse, Et rei numeraria ratione constiten-
da, qua ego magno labore atq; animaduersione
non oscitante, in eum operis titulum haud
ipsum paradoxum, construxisse gloriabar in-
terdum, Et nunc etiam dicere non vereor, le-
ui momento ruitura, Et primo quoq; impul-
su collapsura fuerint, nisi columnam illam
adamantinam operi meo hominem doctum
Et ingeniosum obiter affirmauisset. Me misere-
rum si ita est, nec Venia certe dignum, nec mi-
sericordia, qui tantam operis fiduciam pra-
me tota in opere tulerim: quod tibicinibus
multis atq; impeditis tam leniter fultum sis.
Et vna columella ab Alciato aut alio forte
reperita, omnibusq; obuia, instar eius futura
non modo prestare, sed etiam luculenter supe-
rare videatur. Vnde fit, Et argumentose mihi
operis tam suspecti, quasiq; inchoati, Alciato
probatu perfectiq; debeatur: quippe qui rei co-
perta argumenta tantum adumbrauerim.

cum

cum ille Veritatis demonstratiōem postea expresserit, nutantem res opinionem confirmaverit, operi columnen addiderit, deniq; (ut dicitur) colophonem commentationis imposuerit; cum interim ineptus ego tanto errore ducerer, ut decē pluris q; huiusmodi columnas, nec deterioris marmoris, nonnullas etiā eiusdem statuisse ac confirmasse operi iam solido existimare, nec labefactabiles. Quas omnes fanē Vereor, ut ipsi Alciato satis ociose percensere arbitrariq; vacauerit, oculis quidem proprijs, non Vicarijs. Nam primum Vix ei licuit id facere rebus in gravioribus occupato, ut ex ijs qua scripsit, coniectu promptum esse videtur: multiplaci enim multa q; lectione videmus, & accurata cum occupatum fuisse. At libri de Asse plena iustaq; lectio atq; animadversio, acrem & multam intentionem poseit. Deinde in superiore loco explicando, in qua operis ipse particulam architectonico oculo mensus est, diligentiam suam animadversionemq; nec mihi unquam probauit, nec tibi sit opinor. Sacramento enim iusto contendere cum eo non dubitarim, iudiciumq; ipsi ex numero acrium hominum & peritorum ferre, ut ille eo ipso in loco, quo me modeste quidem & docte, sed tamen utcumque compellauit, & in transitu perstrinxit, tota decempeda lapsus sit: inculento etiam errore

errore decumanoq; (quod dicitur) prouectus,
 in loco Pandectarum restituendo, quantum
 que centenarius à millenario distat, tantum
 ipse abfuerit. Atque totus à veritatis investiga-
 tione, homo alioquin egregie doctus, styliq;
 facultate. Et intelligentia rerum praeclarus,
 dignusq; mea sententia, quam hic consignau-
 tam volui; cui publica consensu emendatio
 Pandectarum, eiusq; disciplina constitutio
 mandetur, Et in integrum restitutio; Et
 quidem fieri potest: Etque adeo doctrinam
 mihi industriamq; probauit: non etiam ma-
 gnopere equitatem in pauculis locis à me an-
 te animaduersis Et explicatis. Hominem
 aenone vidi eximia sanè comitate gratio-
 sum Et amandum, quantum iudicare licuit
 ex congressu breuissimo. Ad me enim adiit of-
 ficiosè statim atq; in Urbē veni, contra quam
 deouit omnino, nisi mihi ipse anteuertisset ex-
 hibitione officij super eorum fabulanti cum
 homine mihi noto, nec satis tum Valenti: Et
 pastridie matutino proficiscendum mihi fuit:
 obiter enim illuc Veneram digressus à comi-
 tatu. Neq; vcrò ex istimo eum cupiditate ma-
 lenale prouectū, incidisse in meā mentionem
 (poterat enim si hoc quasivisset, Annotatio-
 num loca non pauca, Et opinor, ad reprehen-
 sionem arripere speciosius.) Sed cum in Lan-
 guī auctoritatem incidisset à me intactam: Et
 laudem

laudem eam maiorem nomine & Franci ho-
 minis & Budai esse duceret, huius quoque
 partem vendicare in transseursu. Valuisse. Vt-
 que adeo rara sunt exempla candoris atque
 aequitatis inter homines gloria amantissimos:
 paucosq; reperias innocentes & integros in
 aliena laude contrectanda. Hac ratio cum
 alioqui ipse animo fatiscerem & languere-
 rem, me impulit ut his atque huiusmodi
 scriptis supersedere statuerem, quas sine Her-
 culis & xore (ut ita dicam) tueri ipsa sese ne-
 queunt. Mihi iam excessit atas ab ista concer-
 bandi contentione: sine qua iacere multis vi-
 detur scriptorum opinio, operumq; elucubra-
 torum indicatura. In alio vero genere naua-
 re operam malim (nisi mihi humanitas quid
 acciderit) in quo totus ipse meus sum, & cum
 plenius animo meo uberiusq; obsequar, tunc
 etiam minus metum ab oculis fascinantibus:
 non quod inaudito privilegio sacrosan-
 ctam existimationem librorum meorum esse
 postulem. (neque enim tam aut hebes, aut
 insalens sum) sed septum me magis puto fo-
 re, si ab inuidiosis argumentis stygum abstrin-
 nuero. Proinde libera fidem meam, si potes,
 Utcumque se tibi occasio obtulerit, quam teme-
 re obstrinx, non satis explorata magnitudi-
 ne rei, perpensisq; facultatibus meis. Sin per-
 gis ipse quoque pro more tuo apparere me-
 duxim.

duriuscule, quid ni possum, si velim, summone
 re te longi temporis praescriptione? Quanquā
 quis tibi aliquin actionem daturus est ad-
 versus hominē qui solū vertit, ac foro iam
 Urbēque celsit? Vidisti enim me ruris inco-
 lam cum canobiarcha Astromontano, qui ut
 valeat ipse etiam atque etiam opto: Unus
 sanē optima nota iuuenum, quos hac edidit
 atas ad honestatis doctrināq, praesidium, cu-
 iusmodi homines singularis quadam fors ge-
 nitura tibi conciliare solet. Scribam (ut opi-
 nor) Sadoletō & Rembo, viris ad vnguem
 consummatis & perpolitis, quorum tantam
 istam benevolentiam prope est ut tibi inui-
 deam. Vale, & accingere primo quoque tem-
 pore ad eam contentionem, ut nomen tuum
 Gallicumq, illustres: nec sinas me iam quin-
 quagenario maiusculum, in ea expectatione
 tui consenescere, in qua haecenus acquiesci.
 Beasses me de ista bibliotheca Alexandrina
 amula: nisi semisfractō animo essem ob hanc
 flagitiosam valetudinem, qua multas aquas
 arumnas. Nam de hospitio beatus mihi vide-
 re: propter quod & adimonium deferi vel ad
 tribunal Cassiani iudicis possit, ut fuit in pro-
 verbio. E Marliano nostro, Cinerarium die.
 Sed Rex longissime hinc abest, & litera ad
 Legatum Venetorum mittenda, quare me-
 tuebam ne interciderent. Salutabis mihi

G

Fgna-

Egnatium, quem miror literis meis non rescripsisse, quas ei redditas esse ex thesaurario Insubriae Grolerio cognoui, homine Egnatij amicissimo, omniumq; doctissimorum. Vale.

καὶ ἵνα οἱ τῶν φίλων τῶνδε τῶν ἱλὺς ἀξι-
τάτων. c. Marliano nostro.

s. Calendas

Martij.

BARTH

BARTHOLO-

MÆI RICCI DE IMITATIONE, AD

Alfonsum Atestium Principem,
suum in literis alumnum,
Herculis I. I. Ferrariensis
suum Principis
filium.

LIBER PRIMVS.

V M de me sapius audires,
Alfonse Princeps, in omni fa-
cultate imitandi rationē plu-
rimum conducere, eamq; vna
esse artem, qua quicquid ago-
ret quis, illi quasi & rectā, & facilem agen-
dis vna pramuniret, atq; conficeret, contra vero
qui ea careret, illū laboriose omnia, et frustra
conaturū. ac maiores nostros cū illu, atq; adeo
cū posteris iniquius egisse, qui cū de ceteris o-
mnibus ingenio artib. absolutissime scripsis-
sent hanc vna tam nobile, tamq; necessariam
potius indicassent, quā quod ad eā intelli-
gendā, atq; percipiendā satis est, omnino pra-
stassent, de me eodē audires: mecū sapius egi-
sses, & quid ego de imitatione sentire, ac qua-

G 2 de

de ea præcepta tradidissent, ad te copiose perscribere. qua tua honestissima petitio me, diu, multumq; torisit; sciebā enim me tua causa & debere, & cupere omnia, contra vero sum vix rei difficultate, quo minus & animo meo obsequi, & morē tibi gerere possem vehementer impediebar. Nam si Vlla mea est dignitas, qua hanc fortasse exigua est, eā totam à te esse mecum omnes sciunt, cum hoc loco, quo me Hercules pater tuus apud te esse voluit, tum quod ipse eius istis studijs maiore mihi in dies gloriam cōparare contendis. In re autem tanta suscipienda qui deterreri nō poteram, cum scirem primum maximam esse controversiam, & trum imitatio daretur nec nē? deinde si daretur omnino, quibus in præceptis ea delitesceret, mihi penē diuinandū esset, cum de ea multi multa disputent, pauci autē hanc ipsam aut sequantur, aut etiā norint. ac quod Vnum in tanta rei difficultate mihi certissimū præsidiū esse potuit, Et aut te ad parentem tuū reuicerem, qui quā paucissimis rem tantā tam absolute, quā etiā amanter explicaret, aut salte ego eius consilio Vterer, ac ad eius sententiam meam scriptionem accommodarem, & trumq; multiplices eius feliciter gerēda reip. cogitationes mihi prorsus auferebant. Illud etiam accedebat quod cum duo scriptorum genera sint, & nam, quod

quod ab imitatione prorsus abhorret, alterū,
 quod & eam optime callet, & in suis scriptis
 fidelissime complectitur, ab utroq; mihi ma-
 gnopere pertimescendum erat: ne si hoc, quod
 illa optime & titur, me quicquam in eius pra-
 ceptis tradendis aut negligenter omisisse, aut
 parum prudenter & idisse (quando & ego in
 tanta rei difficultate non possem non aliquid
 admittere, & ea plerunq; sint hominum in-
 genia, quae longe vitia, quam virtutes atten-
 dant acutius) sua diligentia animaduertis-
 set meum hoc omne studium iniquius accusa-
 ret, atq; insectaretur ardentius. Cum neque
 id quodq; prorsus contemnendum & ideri de-
 buit, ne quod isti ipsi tritissimam viam quasi
 communire voluissent, quodam modo subindi-
 gnaretur, ac minime a quo perferret animo.
 Ad altera vero, quod in sua loquendi licentia
 libertatem communis orationis tueri profite-
 tur, cuius numerus tanto est maior, quanto
 etiam nequior, magnam periculum erat, ne
 id me in iudicium vocaret, ac iniquissime pro-
 ditionis reum faceret, qui non patriam, sed ger-
 manae lectionis libertatem prodidisset, quando
 ego unus tandem exorsus essem, qui eos ad
 aliorum rationem loqui vellem. Quae me dua
 res gravissima ad hunc usq; diem a scriben-
 do retardarunt, ac penè etiam prorsus deter-
 ruerunt. Sed cum is meus semper animus fue-
 rit,

vit, atque ea sententia, ut existimarem nullum maius vitium esse, quam officio non respondere, neque culpam ullam maiorem contrahi posse, quam de nobis optime meritis nullam memoris animi facere significationem, malui à ceteris omnibus prudentiam meam accusari, quam à te officium meum desiderari. Sine ergo qui primus audeam de ea facultate absolutius scribere, quæ tam difficilis est, quam etiam præclara, quæ præclarissima est, me huius amisci etiam oderunt, accusent inimici, aque imperiti. Tu vero me eundem aliqua ex parte gratum habe, quisque, in quo possim, gratiam tibi aliquam retulisse credam, tibi affirmo hoc unum mihi multo plus voluptatis, quam molestia illa omnia, esse allaturum, meque præ hac animi mei benigna satisfactione nihil aduersariorum meorum calumniam, multo vero minoris inanem accusationem prorsus esse facturum. En igitur, *Alfonse Princeps*, quæ mea sit de imitatione sententia, simulque eius præcepta, quæ à me tantopere expetebas, in hisce tribus libris tibi fideliter perscripta, cui vniuersa sententia, ut locutioni adhuc fecisti atque adeo quotidie perbelle facis, aque studebis, non dubito, quin breuis, quicquid tibi scribendum accidat, id est facile, et certum cum ratione facere possis, sed iam imitationem ipsam aggrediamur.

CVM

Cum igitur de imitatione, de qua hac à
 nobis est omnis suscepta disputatio, varia sint
 auctorum sententia, percommode hoc loco me
 facturum arbitror, si prius, quàm ego quid
 de ea sentiam, ac eas præcepta tradere ag-
 grediar, aliorum opiniones accuratè disputa-
 tione refellam, Ut quasi totius adificij fun-
 damentis præclare iactis, reliqua instituti
 operis substructio facilius ad fastigium suum
 perducatur. Duae sunt igitur opiniones, de imi-
 tatione inter se non leniter dissentientes: Una,
 quæ in sua tantum natura, quancunq; nacta
 sit, imitanda mirifice sese oblectet, extrinse-
 cus, quo melior fiat, nihil quarens omnino: al-
 tera, quæ contra ad alterius imaginem se to-
 tam conformare, atq; constringere prorsus stu-
 deat, quam unam imitandi rationem ita su-
 spicit, itaq; admiratur, Ut in quo opere cuius-
 que generis optimi auctoris impressa, in qui-
 bus apte possit consistere, Vestigia non agnove-
 rit, quinquam id tale sit, Ut ex cæteris orna-
 mentis nihil ei ad omnem commendationem
 desit, nihil desideretur amplius, illud se tamē
 posse cumulate laudare perneget. Neq; enim
 ego quenquam esse arbitror, qui, cum res, atq;
 artes ferè omnes naturam ducem sequi atq;
 imitari magistrum Videat, tam à rerum om-
 nium, atque artium instituto, atque consue-
 tudine abhorreat, Ut nullum huic facultati in-

rebus agendis & sum, per quam caterarū rerū
 & sum maxime cōprobat, attribuat omnino.
 Quid enim quāso aliud est tota agri colendi
 cura, atque studium, quā natura ipsius non
 adumbrata, sed expressa quadam imitatio?
 Illa agrorum siccitatem cœlesti humore tollit,
 homines vero, quod possunt, id ipsum irriga-
 tionibus, efficere conantur. Quod solum natu-
 ra est pinguis, id etiam multo est feracius,
 itaque in eo, quod & illa naturali caret, ho-
 minum solertia stercorationem excogitavit.
 studiorum omnium moderata cessatione adhi-
 bita, ad susceptum munus promptius cōficien-
 dum, multo alacriores, atq; ardentiores red-
 duntur homines, id quod in nouali agro pru-
 dens seruauit agricola. Quoniam vero natu-
 ra nihil sempiternum, nihil perpetuum habe-
 tur, omniaq; quæ in has auras semel produ-
 cta sunt, ad interitum suum & aliquando
 perueniant necesse est, aliud illa deficienti suf-
 ficit ad longioris temporis propagationem, quo
 modo arbores tum insitione, tum plantatione
 ab agricolis quotidie reparari videmus. Sed
 & ab agro ad ciuitates, atq; ad nobiliores ho-
 minum artes me referam: Continuo philoso-
 phia, quæ est rerum diuinarum, atq; huma-
 narum cognoscendarum amor, & cupiditas,
 non ne in suis studiis uatura desiderium secun-
 da est? si quidem omnes homines nihil tam-

natura

natura cupiant, atque appetant, quàm scire, quàm intelligere? leges vero, quibus hominum societas incolumis, atque integra conservatur, non ne & ipsa quoque in vetando, atque imperando ad naturam rationem suam iussa constituentur? illa enim, quod honestum est, maxime tuetur, atque amplectitur, ab eo vero, quod turpe sentit, longe abhorret. haec vero bonos praeiungit, supplicio fontes affici iubent. In universa vero dicendi arte quid aliud Rhetores attendunt, quàm ut eius praecepta omnia ad naturam ipsam accommodentur? Continuo enim oratori aut ab exordio, aut etiam sine, incipiendum esse praecipiunt. quorum utrumque cum natura maxime facit. nam qui incitatus, ac graviter commoto animo agit, irati naturam sequens, subito in adversarium irruit, ac quasi, antequam gladium stringat, ad manus venit. Qui vero sedatus, ac tranquillius agunt, eorum est proprium exordiri, in quo aut auditorum animi statim conciliantur, aut etiam renocantur, si aliquo modo fuerint alienati, quod totum item à natura est, qua hominem docet, ut in eo, quod petat obtinendo, continuo, atque in ipso actionis ingressu petitioni suae studere incipiat, ac auditorum cum ad reliquam dictionem, tum ad rem concedendam faciliores sibi comparet. Narrandum est brevitè, quin in re nota ne-

narrandum est quidem, propterea quod natura Veritatem paucis contineri pernoxit, ac ea, quae optime nouerit, fastidit, si sapius doceatur. Partitur item causam suam orator in pauciora capita, quasi vero natura totam fabricam suam in pauca rerum omnium primordia dissipet, non illud facile commoustravit. Confirmare sua, aduersarij contra argumenta infirmare, atque debilitare debet orator, quod natura ipsa ad vincendum potissimum ostendit, suas adangere quenque debere vires, aduersarij vero, quantum possit, infringere, atque comminuer. Commode autem digredi a re, aut dicto, aliquo auditoris animum defessum recreare, non postremum oratoris est officium, quia videlicet natura satietas in ijsdem, ac perpetuis rebus excitatur, atque commouetur maxime, defessa autem natura aliqua recreatione reficienda est, si eam integram ad rei suscepta finem feliciter perducere velimus. Postrema vero orationis pars ea est, qua auditorum animi maxime commouentur, cum eos aut ad odium, aut ad misericordiam perorando traducimus, quae duo cum natura maxime consentiunt. Probe enim natura comparatum est, ut quisque pro erratis, ac sceleris genere in ipsum reum aut lenius ad misericordiam commoueat, aut acerbius ad iram inflammetur.

quorum

quorum utrumque eius orationis partem maxime propriam esse solet. Ut aut ea ex aliqua aequitate misericordiam reo, comparet non minimam, aut criminis atrocitate illum in eam inuidiam adducat, qua longe copiosius condemnatur. Uniuersa autem oratio ad Trasimachi aetatem nuda, ac rudis, quaeque tantum animorum sensa exprimeret, imperite, atque negligenter est perducta. nulla enim in verborum collocatione iucunditas, qua de industria conquisita esset, nulla coactis ad aures quoque oblectandas prorsus sentiebatur. Trasimachus ad delectandum auditorum animum, numeram soluta quoque orationi primus admiscuit, quem postea Socrates secutus longe hanc numerorum rationem moderatiorem effecit, quia sciebant naturam hominis, qua numeris constet, è caelo ductam, quasi unde facta erat, numerorum dulcedine maxime delectari, id quod in poëta, ac musico longe facilius comprobatur. Medendi vero ars, cui vita recuperatio debetur, nonne et ipsa à certissimam naturam experimentis profecta est? nam quemadmodum à canibus vomitione, atque à ciconia excrementi provocata desedione ex inferioribus partibus, sic ab hircinis suetu sanguinis iniectione mutata esse facile videri potest. Quid autem pictor quid statuaris, cum ille pingit, hic format aliquam imaginem? non-

no

ne quo propius ad naturam, aut hic celo, aut pennicillo ille accesserit, eo etiam laudem feret illustriorem? Neg. Vero Viliorn artificij facultates hac quoque imitandi ratione carere. Veteres nauem fabricati sunt. si queras Unde formam eam sint mutuati, ab auibus sumpsisse se respondebunt. nam remi alarum loco perbelle, perq, apte dispositi, totum corpus ad cursum, quasi auem ad Volatum impellere videntur: Unde etiam scriptores dixere nauem Volare. contra Vero de auibus, isdem remigium alarum vsurpare non dubitarunt. Quin etiā vt in auibus, sic in nauibus rostra sunt dicta, ac Vtriusq, nomen (ne quid similitudinis omittam) quā penè idem sit, quis non intelligit? nam si primam tantum alterius literam tollas, alterius integram Vocem remanere videbis. Sed hac hominū sunt, qua subsequuntur animalium, Coruus ita articulatam Vocem in salutando Casare aliquando protulisse fertur, Et illum penè fefellerit, ac pro homine acceptus sit, Et nos, si quam rauce, quā aspere incrocitet, ad quam item Vocem effingendam (vt nūc complures in hoc genere auiculas omittam) Coruo Psittacus nullo articulo obscurior habetur, ita enim apte, Et explicate Vtrique litera omnes exprimiunt, Et, si non videantur, eam Vocem prorsus hominem sonare credas. Vnam sensam in
hoc

hoc genere praterire non possum, quod animal quam natura, & facie, & gestu ridiculum effinxit, tam ei mirum ad omnia imitatione effingenda artificium adiunxit. Omnis autem administrandi imperij ratio duplex est. Una, cum solus Princeps, altera, cum cives ipsi Rempub. communiter gerunt: hac in formicis, illa in apibus constantissime cernitur. Quid vero quod ne arbores quidem artis huiusce expertes remansere, quæ tantum abest ut alienam naturam refugiant, & eam etiã prorsus induentes, suam quasi dediscant, ac (Et inquit Maro) mirenturque novas frondos, & non sua poma. Omnia si denique diligenter animo perlustrabimus, nihil tam buxile, nihil tam abiectum in natura opere uniuerso reperiemus, cui natura ipsa non aliquid attribuerit, ad cuius quasi regulam aut viuendi, aut agendi rationem dirigat, atque contendat. Qua cum ita sint, ut quicquid agatur, id ad alicuius naturam, aut suam, aut alienam rationem omnino agendum sit: iam Videamus utrum alienam tantum, an nostram, propriam naturam (quemadmodum à nobis initio est propositum) sequi debeamus instando. Ac quod ad eos, qui in sua tantum cuique manendum esse censent naturam, quibus id argumentis convincere conentur, primum Videamus. Id igitur isti duabus

duabus rationibus obtinere magnopere con-
 tendunt, Una, quod imitatio nulla spes sit
 vincendi: altera, quod natura vis nulla un-
 quam sit afferenda, nam quod ad vincendum
 iacet, sic argumentantur, cum omnis laus,
 ad quam quisque suapte natura ducitur,
 in Una victoria sit posita, in victo autem ni-
 hil honesti, nihil non contempti esse videat-
 ur, ea autem imitationis sit ratio, quia à Vi-
 ctoria longissime sit, siquidem imitandi stu-
 dium nunquam se sic acuet, sicq; incitabit,
 ut quod imitetur assequi, nedum superare
 possit, se affirmant, ut qui hanc Unam Vi-
 ctoriam affectant, quam omnes natura vi,
 atque impulsu vehementer affectant, ad
 nullam aliorum imitationem eos agere de-
 bere magis, quam ad suam propriam, nam
 imitatore perinde agere dicunt, atque il-
 le pictor, qui suis coloribus alicuius rei ima-
 ginem exprimere conatur, qui nunquam tan-
 tum artificium, nunquam tantam cum ma-
 nu diligentiam adhibebit, ut ad id imitan-
 do tam propè accedat, quin ei semper ad ve-
 ritatem multa supersit amplius, qui si con-
 tra libere, atque ex sua mente, Et Volunta-
 te, ut ei magis videbitur, aliquid à se ef-
 fingat longe facilius contingere posse, ut eam-
 laudem assequatur, quam alium sequendo
 nunquam attigisset. Parè item ratione in ro-
 equa

equo faciunt, qui liberius ex carceribus sese in cursum agens, quique nullis habenis obstrictus, sed suapte & cursu, & studio ad vincendi gloriam impulsus, eam multo facilius assequetur, quam qui dorso hominens ferat, ac quasi ad eius rationem pedem ponere cogatur. nam qui in scribendo stylus suum, suum ingenium sequatur tantum, qui natura sua quasi vestigijs currat, non ad alterius rationem sese agit, aut quicquam attendat alienum, longe eam laudem, quam omnes mire principatus affectant, facilius assecuturum esse affirmant, quare etiam ad suam se quisque magis naturam propriam imitandi studium omne se reuocat, atque in se uno totam illam, quam ad alterius exprimendi imaginem adhibeat diligentem rationem, se constituat, precipiendum esse statuunt. Natura autem repugnare, atque eam in contrarium flectere, tam esse impium clauis est, quam si more gigantum cum diis bellum geratur, cuius quantalibet sit, nihil inquit attinet disputare, cum plene sciat, si quis maximo studio ab ea vel longissime aliquando abductus sit, atque per multum temporis spatum in alieno permanserit, se ei proprium ad eam recurrendi facultas oblata sit, quam tam aride arripere, quam quod auisissima

*disſime, nam, ſit inquit Horatius, Naturam
 expellas furca, tamen uſque recurret. Quasi
 vero Cicero & Caſarem L. F. & C. Cottam
 non magnopere commendat, qui ſuo utrique
 dicendi genere delectati, alienum contempſere.
 cum neq; item Curionem improbet maxime,
 qui quenquam non magnopere ſtuduerit imi-
 tari, quibus ſuis rationibus quid efficiant, ſi
 deamus, ac etiam ad eorum imitationem, quo-
 niam in eius praeceptis verſamur, id quam pau-
 ciſſimis fieri poſſit, videamus. Ac quod ad Vi-
 ctoriam attinet, quam nullam ex hoc imitan-
 di ſtudio reportari poſſe contendunt, continuo
 id iſtis demus, quod tamen paulo infra ſecum
 accidere, ſit ipſi quoque nobis concedant, facile
 convincemus. Sit inquam ita, ſit qui imitetur,
 eo ſemper, quem ſequatur, longe ſit inferior,
 nunquam eum aequet, nunquam ſuperet. Certe
 ipſi mihi hoc dent neceſſe eſt, ſit inter ſe ipſi
 quoque imitatores ſuam laudem habeant,
 quam, qui ceteros antecedit; aſſequatur, ſic
 enim quaſi cum qui in curſu contendunt, in
 quo cum plus uno primus eſſe non poſſet, qui
 tamen à primo reliquos, aut qui ſaltem ali-
 quos poſt ſe reliquerit, ea, qua poteſt, glo-
 ria parte contentus diſcedat. nam quanto
 iſti longius imitatoremihi relinquunt ab
 eo, quem ſibi propoſuerunt ad imitandum,
 tanto mihi in eo ſpatio occupando, ac pro-
 priis*

pius ad Verum accedendo maior cum cæ-
 teris imitatoribus gloria ostentatur, Et si,
 quem primum locum cum multis conor, af-
 sequi non possum, comites certe in eo imi-
 tandi studio complures possino longe supera-
 re, quando primus locus non tam à nobis
 avide est expectandus, Et secundus, Et ter-
 tius prorsus afferemur. Ac iam illi quo-
 que, quem imitemur, Et facile aquiri, Et
 superari etiam posse interdum, comprobe-
 mus. Certe Et isti dicunt, in natura rebus
 effingendis tardissima est hominum ars, at-
 que ingenium minime impigrum: Sanè ta-
 men horum Vtrunque Vsq; eo Vires suas
 intendit, Et cum natura opere horum opus
 interdum recte conferri possit. Siquidem me-
 moria proditum esse à doctissimis Viris le-
 gimus sapius, Zensim Eracleotens pictorem
 eius ætatis excellentissimum, Vnacracemum
 ita suo artificio ad naturam expressisse, Et
 ad eum aves, tanquam ad Verum cupide
 advolitarent, ac rostro etiam sapius appe-
 terent. Hoc loci istos frontem video contra-
 xisse, atque graviter esse percussos, quando
 qui historiam accusent, nihil habeant, ha-
 bent tamen adhuc quod confugiant, nescio
 quid anguli, facile enim inquent, fuit tam-
 belle auralas fallere, in ex praesertim re, quæ
 mirum appeterent in modum, quod non ita

H.

illu

illi ipsi in puero acciderat effringendo, qui manu altera suam gestaret, altera baculum teneret, nam si id quoque illi evenisset, potuit pari ratione puer baculo ausculas ab suis absterre. Age ausculas omittamus, & ostendamus non iam animantem illum rationis expertem, sed ipsum hominem, atque eum etiam hominem, qui omnium minime debuit, in eundem errorem esse inductum. Ferrunt iidem auctores istum ipsum Zeusum, cum in eo certamine sua racemum à se eo artificio, quo est à nobis supra dictum, factum protulisset, ac ab adversario velum in tabula mirifice depictum afferri vidisset, aliquantulum moratum, velo illo id tegitatum, quod sua sua opponeretur, tandem dixisse. Ecquando velum istud tollis? ad quam vocem, cum Parrhasius (cum eo enim in id certamen venerat) arrisisset, tum plane sensit se in veli imagine maxime esse delusum, atque ita illi victoriam sua sponte facile cessit, ut iam ei, quem sequendum sumpserit, hic parem habeamus imitatorē. Quid vero si hunc ipsum etiam superiorē, atque adeo longe superiorē eo, quem sit imitatus, probatissumo istos convincam exemplo? at hoc quoque quàm facile præsē. Vide. Omnia Catulli ea, cuiusque generis, scripta sunt, quae à bonis omnibus maxime probentur, quae vero in Pe-
lida

lida, & Thetidis nuptijs cecinit, longe probatiora habentur, atque laudabiliora. in ijs Ariadna destitutionem, ac luctum querimonijs plenum inducit, ea est eius poeta pars, si qua alia, absolute perfecta, atque expolita, omnia adsunt ad iniquissima iniuria querimoniã, atque lamentationem in perfidum, atque ingratum & hospitẽ. & Virum, ex ijs inquam, quæ in eiusmodi hominem excogitari, quaq; dici possunt, nihil non visum, nihil non dictum, atque obiectum est, at ea etiã dictione omnia sunt exposita, atque dicta, & nihil ornatus, nihil purius aut exponi, aut dici posse videatur. Hanc tamẽ partem integram cum Maro in suam Didonẽ imitando transferret, tantũ abest, & longissime ab illo relinquatur hic posterior, & cum ipse longissimo post se reliquerit intervallo, & utriusq; carmina suo loca cõmodius cõferentur, cũ de inventionis imitatione agetur, ex quorũ collatione id ita esse, tum spero fore, & facile probem. Nũc ad istos redeo. Cicero gloriari solebat Latinos homines sapiẽtius, quàm Græcos invenire, quæ vero ab ijs accipissent, neque ea de nugatorijs, aut inanibus, sed quæ digna iudicasset, in quibus ingenium suum exercerẽt, lōge illis ea facere meliora. quero ego de istis, quid tum Vir tantus aut agebat, aut solebat aliud, nisi & hoc ipsum, quod in Marone

cum latino homine planissime est comprobatum? Et quæ ab alijs egregie essent tractata, posse iterum, Et sapius fieri meliora imitando, quæ tota de ratione longe sumus infra copiosius disputaturi, Ut iam isti clamare desinant, atque obicere cessent, qui alium imitando sequatur, nunquam eum esse antecessurum, nunquam primum locum occupaturum. Qui vero pictorem præstantiorem fieri posse eum, qui ad suam mentem tantum Et artem, Et manum dirigat, quàm qui ad alterius absolutissimam pingat imaginem, constantissime affirmant, non ego satis quid efficiant intelligo, neque fortasse isti ipsi prorsus vident: nam si pingenda libertatem eam appellant, quæ in chimæ a pictores uti solent effingenda, is per me quidem licet, Ut etiam, quæ in avia in volatu, iste in pingendo sit liberior. Sin (quæ omnes faciunt) eam ideam, quam iam conceptam ad aliquam rectam rationem habeat, penicillo, Et coloribus suis sequi malit, atque ad eam exprimendam omnem artem convertat, is ab imitatione non discedet, recte sanè, ac ea eius erit propria incitatio, in qua etiam si se non aquet, alijs tamen in ea facile præstare poterit, haud inepte quidem, Et prudenter. Sed quare ego unde eam ideam sibi hunc effinxisse velint, nam si aliunde sumptam

*ream affirmant, victos se fatentur: sin à se
 ipsis desumptam, atque depromptam, magis
 tucantur, quare item Unde eā satis habeant
 probatam, quaq; bonorum iudicio, quo vno,
 non autem nostro proprio standum est, mini-
 me improbetur, praesertim cum illud perno-
 tum sit, Ut coruo sui pulli. Quare etiam pi-
 etorū facile princeps Apelles, cum quid tale
 coloribus suis à se expressisset, propalam id
 proponere solebat, atque in oculto angulo ipse
 delitescens, praetereuntium sententiam, ac
 iudicium aucupabatur, cui sic obtemperabat,
 Ut eum ad sutoris correctionem crepida sibi-
 lam corrigere non puduerit. Quid quod Ci-
 cero, & Vergilius, duo latina lingua splendi-
 dissimae lumina, cum ea essent & natura &
 oratione, quae absolutius fieri nihil potuit,
 quamq; posteri ad imitandum sibi omnes bo-
 nis facile proponunt, alter tamen nihil egit,
 quod sua imitatione careret, alter non solum
 id quoque praestitit optime, sed precipere non
 cessat, ad optimorum rationem, quae quid aga-
 tur, diligenter esse agendum. Neque postremo
 equus, qui sessore vacuus, atque habenis ad
 metam liberior per se stadium currat, eò aut
 citius, aut etiā celerius perveniet, quam qui
 lenem, ac prudentē habeat rectore, ille enim
 passim, quod appetitus rapiet, princeps vaga-
 bitur: hic, quo hominis, ac viae, brevioris ra-
 tione*

tione ducetur, securior peruehatur, faciet quæ
 potius, quæ admodum ille ait, Acer, & ad pal-
 ma per se cursurus honores, si tamen horteris
 fortius ibit equus, & re vera qui ab optima
 duce iter suum agat, id nunquam nisi rectis-
 sime conficiet, neque in eo quicquam temere ad-
 mittet, quo ei aut in caput redeundum, aut
 quoquam declinandum, aut etiam in medio
 consistendum sit. Quod vera dicunt, natura
 vim nullam esse afferendam, ac ab ea ne latum
 quidem unguem esse discedendum, nam sua nimis
 isti indulget natura, contra autem permultum de-
 trahit de artificio, nam si ita sit, Socrates do-
 ctor singularis minime recte Ephoro, et Theo-
 pampo discipulis suis consuluisse videtur, quorum
 utrumque à natura sua, quam non posuit abduxit,
 nam cum alterius orationem quasi alunde luxu-
 riantem videret, alterius quasi verecunde ces-
 santem, illi calcar, hunc frenum adhibens, quan-
 tum de alterius luxuria detraxit, tantum au-
 dacia ad alterius cunctationem addidisse cre-
 ditur. Neque Demosthenes tantum studij, tantum
 induetria, tantum laboris in una tantum litera
 apte proferenda posuisset, si à natura nunquam
 discedendum esse indicasset, nam cum hic na-
 tura vitio, et litera nifibile se ac inepte profer-
 ret, tantum ab artificio consecutus sit, ut nullam
 aliam facilius, nullam aptius, nullam decetius ex-
 primeret, atque proferret. At ab una litera ad
 magnam

magnā huius eloquentia partē transcamur, omnes isti ipsi Demosthenis vim in dicēdo à natura tributā esse dicunt, hic se in eo tantā natura bono sese continuisset, neque ad aliā in ceteris partibus oratoris trāsisset, atque se confinxisset, nunquam eum locum, quem primum habuit inter oratores, tam facile obtinuisset, nam nisi à naturali illa sua dicendi vi, atq; vehementia ad lenius, ac remissius genus, quoties res postulares, aequè descendere, ac ducēdi faces illas remittere didicisset, eamque semper audire voluisset, neque unquam ad lenitatem imitando sese excoluisset, profecto gravissimus orator extitisset. Verum nunquam primus, ac perfectus. Contra vero Aeschines, si quam habuit à natura dicendi suavitatē, in ea se tantū continuisset, nequo fortius illud Demostheni eum dicendi genus interdum esset imitatus, Et ipse altera oratoris optimi parte caruisset, neq; tam fortasse suavis, quàm etiam elumbis, ac frigida eius oratio sentiri potuisset. Verbis effervescebat Sulpitius adolescēs, ac paulo etiā nimirū redūdabat, si in ea verborū luxuria perseverasset in reliqua etiā atate, id ei maximo vitio datum esset, hic Antonij cōsilio ad Crassum se cōtulit, eumq; sic animo, Et mēte cōplexus est, Et brevis eo studio, atq; imitatione id dicendi genus, quod ei naturale erat, laxum, atque

H 4

redum

redundans, ampliū, ac magnificū perfecerit,
 quod nunquā solus effecisset. Nam quod ad
 Casarem attinet, res quidem se sic habet: sed
 hunc ipsam, cū à naturali illa festinitate sua
 nusquam discederet, quippe qui in tragedia
 quoque, lenis esse cogeretur, et orationem sine
 nervis, ac parū gravē idem Cicero motare non
 dubitavit. Cotta vero iam natu grandior ad
 Antonij imitationem se contulit. de Cuiusmodi
 autē quid amplius dicam, quā eum præter
 unū verborū splendore, nihil oratoris habuiss-
 se? quid, penē infinitis vitijs laboravit? num
 neque tamē eo in loco si sit Cicero, quī Curio-
 nem non improbat, quod parū quengquā imi-
 taretur, sed Antonius, qui ex sua videret
 natura dissimulatione. Quod autē ad Anto-
 nium ipsam, nihil aliud dicam, nisi quod do-
 ctissimorū hominū sententijs ac scriptis ma-
 xime est cōprobatum, non tam eum artū con-
 temptorē, quā dissimulatorē fuisse optimū.
 Hactenus eorū rationibus, qui à natura pro-
 pria toti pendunt imitando, satisfactum esse
 arbitror, atque fortasse ita, ut ne isti quidem
 ipsi, quæ à nobis sunt in eorū sententiā dispu-
 tata, non omnia probent, ac vera fateantur.
 Sed paulo tamen, quam suam isti naturam
 admirātur, atque unā eam sequuntur amā-
 ter, eam si placet fortius excutiamus. Primum
 igitur isti, qui ad suam queng, naturā scri-
 bendo

Bēdo renocat, quiq; à sese eam nihil discedere volūt, nūm stulte ac pueriliter facere videri possunt. Qui imitādi rationē vniuersam cuius termini lōge, lateq; pateāt, intra vnius homunculi natura angustissimos fines cōcludant, atque constringant artē. Qui mihi perinde facere vidētur, atq; imprudens agricola, qui ex vna tantū arborum specie omnia fructū genera suapte natura creari velit: id quod sua stultitia exoptare facile poterit, re autem nunquam assequetur. Certe vero id magna ex parte optinebit, si artificiū, si naturarū communio fiat, quemadmodū vbiq; vnam arborem insitione complures fructus, eosque omnes probatissimos ferre videmus, deinde vero in magnum periculum suum iudicium adducunt, qui enim isti plane perspectū habere possunt, an natura ex omnibus illis partibus constet, qua ad perfectā discendi rationem pertinent? praesertim cum minime sibi quisque notus sit, neque impeditius quicquam iudicemus, quā cum de nobis id facimus, ipsi. Naturā habuit Apuleius ad eam descriptionem, quam continenter est persecutus, at hic res rationem, quam agebat, aliquam habuerit, conuenit id dictionis genus ad asini rugitus. Politianus (quando hunc imitatio grauissimum habuit aduersarium)

Et de rebus grauissimis, Et ad familiares

cōplura Volumina scripsit, & ubiq; eam naturā
dicendo est persecutus quam cum alijs etiam
sequendam esse, aliquando precipere non
puduit, horum duorum locutio tantum abest
Et illa ex parte probata sit, Et ab ijs, qui ele-
gantius scribi volunt, ne legi quidem, aut
audiri possit diutius. Sed fac non imperite
sit factum, non pueriliter, fac; recte istos sen-
sisse de sese, addo etiam conātum suum omni
ex parte facillimē esse cōsecutos, dixerint apto
omnes ad suam naturam, non impolite scri-
pserint, necesse tamē erit, illud eueniat, quod
Cicero Gracia euenisse querebatur, Et dum
in sua se quisque natura admiretur scribē-
do, neque ad eum; quem optimam existimet,
orationem suam conformare studeat, plura,
atq; maxime diuersa dicēdi existāt genera.
At dicendi artem, ad quam penē imitandi
praecepta omnia constituuntur, à natura ipsa
profectā esse, nemo vnuquā inficiabitur, neque
id ipsi vnuquam inficiabimur. Verū illud con-
stanter nobis tenere licebit, non continuo eam
ex cuiusvis hominis ingenio esse cōprobatam,
sed vix etiam multorū seculorum prudentia,
Et iudicio in id auctoritatis peruenisse, quod
est maxime constituta. Vt fortasse primi illi
homines, cum bestiarū more in agrio palātes
agerent, qui vnam naturam magistrā tan-
tum habebāt, eam recte sequerētur in agen-
do

do, neque aliquid extrinsecus sumerent aut ad agendū, aut ad dicendum. Cum Verò longius atas adolenisset, ac gens coisset in societatem; quin ignari prudentiores imitarentur rectissime, nulli dubium videri potest, id quod nobis, qui iam pridem cum perfectissimis agimus, sine dubio faciendum esse censemus. Alterū Verò genus erat quod tantū imitationi tribuebat, ut nisi in illo opere, quod in manus incidisset, optimi in eo genere auctoris imaginē expressam videret, etsi id ab omnibus alijs partibus optime constaret sibi tamē non satis probatum iri affirmare non dubitaret, ut mihi rem cum ijs esse videas, qui nullum medicū adhibeant, in extremis inhaereant obstinate. illi omnia à sua quæque natura, nihil extrinsecus petere iubent ad scribendum. hi contra nisi quod ad aliorum rationem probatissimum in tua oratione senserint, nō sunt admodū comprobaturi. Sed ij, quæ suam quæque naturam sequi volunt agendo, satis supra (quemadmodum arbitror) à nobis sunt confutati, atque conuicti. nunc autem illi, quæ ita censent, omnia nobis ad alienum institutum esse conformanda, nihil ad nostrum, parū sunt ratione confutandi, atque convincendi. Ego neque tā inhumanus sum, quæ natura bono hominē privare audeam, neque tam fixus, qui non videā natura vim in omnibus rebus
maxi-

maxime dominari. neq; ego unquam C. Casarem, nec Cottam, nec Curionem minus probatos habeo oratores, quoniam sua natura maxime sint delectari, sed quod, in quo ipse potuerunt bonos imitari, neglexerunt, non possum plane probatos habere. nã si hoc sit, quod isti volunt. à seipso nihil ut sit expetendum, na cum illis iniquè actum est, qui primi homines, quos imitarentur, aut in adibus adificandi, aut in suis sensis vicissim promendis nullos habuerunt. quod minime est dicendum, ne naturam omnibus in rebus optimam magistram, ac matrem omnium benignissimam aut in hac parte maneam atq; imperfectam aut impiam nouercam insimulare videamur, neque hac ipsa satis cum homine liberaliter ageret, cum quem liberum procreasset, in loquendo tamen eum in seruitutem redigeret, si, nisi ad quasi præscriptam alterius rationem, vel verbum vllum ei proferre minime liceret. Præterea verò quid in eo omnes auctores tam conuenienter consensissent, cum naturam in omnibus rebus suam cuique optimam ducem esse prædicant sequendam? quid inquam illud, quod in ore est omnium cum creberrimum, tum celeberrimum, Nequid inuita facias, dicas Ve Minerva? si à nostra deficiendo ad alienam, atque adeo nostra maxime contrariam nobis esset confugiendum?

giendum? Sentio hoc loco istos indignari gra-
uiter, ac me summa inconstantia, atq; etiam
prauaricationis accusare, quò modo contra
naturam causam meam egerim tam acri-
ter, nunc verò tota ea dissimulata sic in eius
castra transfugerim, sicq; eius defensionem
susceperim, ac omnibus eam praesidijs commu-
nire ceperim, Ut qui totus ab ea stet, quidq;
fortissime vnam eam tueatur. hos autem ne
multis morer, ac quasi secum oratio mea,
non autem cum illis contendere videatur,
quid ego tandem de imitando sentiam, ac
quam huic facultati summam faciam, iam
explicabo liberius. Ego igitur sic sentio, & na-
tura artificium, & artificia naturam, Ut in
ceteris rebus, sic in imitatione plurimum pro-
desse, atq; alterum alterius auxilia omnino
indigere, nam qui naturam suam, in quo mi-
nime mala sit, sequatur, eum valde esse pro-
bandum, nec qua sibi deesse senserit, si ea a-
liunde imitando, assequi studeat, quicquam
contra improbandum existimo, ita enim fiet,
Ut neq; natura aduersetur, & aliena, qua
aut praetererunt necessaria, aut suis etiam me-
liora, minime contemnere videatur. quae mea
sententia cum Horatij sententia maxime cõ-
sentit, qui sic & naturam, & artem in par-
gendis versibus coniungit, Ut alterius alterã
ope indigere planissime testetur, cum ait:

Natura

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
 Quasiū est. Ego nec studiū sine diuite vena,
 Nec rude quid proſit video ingenium: alte-
 rius ſic

Altera poſcit opem res, & coniarat amice.

Naturam & ſtudiū deſiderat Horatius
 in poëtis, qui magis naſci, quàm fieri ſolent:
 quanto autem verius id in ſoluta erit tenen-
 dum oratione? Quasi verò ipſe quoq; Cice-
 ro atque adeo in ijs ipſis, quos iam ſape ad-
 duco, non idem planius ſenſerit, ſi quidem
 hic C. Caſarem, C. Cottam, ac Curionem com-
 mendabat, qui naturam ſuam ſecuti eſſent
 non peſſimam, in eo verò quod aliunde ſume-
 re poterant, ad orationem ſuam perfectius
 abſoluendam, cum neglexerint, eos ipſos tum
 minime leuiter improbat, id quod ille,
 quiſquis is fuit (quando ſunt, qui Horatium
 fuiſſe negant) in Lucilio ad hunc modū dam-
 nabat.

Nempe incompoſito dixi pede currere verſus
 Lucili, qui tam Lucili fautor inepte eſt,
 Vt nō hoc fateatur? ad idem, quod ſale multo
 Urbem deſtruxit, charta laudatur eadem.

Laudat ille Lucili ſalos, non ita verſus cō-
 poſitionem. at id eius atque condonetur, ſic e-
 nim tum incōpoſite ſcribebant, atq; incondi-
 te. Onidius naturā verſus effuſiſſe fertur
 facillime, id quod ipſe quoq; teſtatur eſt ali-
 quando.

quando. Hic si eos ad aliquod diligentioris artis, aut attentioris natura studium scripsisset, ac sibi in sua natura tantum non esset obsecutus certe suos amores versu elegantiore persequi, sua autem tempora non tam molliter, tamq^{ue} effeminatè deflare potuisset. Rectius autem P. Sulpitius, de quo paulò antè supra dicebā qui cum natura ipsa ad magnificum, atq^{ue} praeclarū dicendi genus instructus esset, videns tamen se eò sola natura sua bono pervenire non posse, se ad Crassum cōtulit, à quo vniū anni spatium plurimū adiumenti ad naturalē illam dicendi dignitatem attulisse testatum reliquit Cicero. Sanè Verò cum in omnibus hominibus vix omnia esse possint, quae cumulate laudentur, na is audacter, nisi etiā temere, facere videtur, qui in se vno ea posita esse omnia insolenter confidat, atq^{ue} arroget impudenter. Hic à natura factus erit ad dandū, ille magis vt deleatet, alius vt grauius cōmoueat, accusationi alius, alius defensionis, alius ad populum in senatu, alius à natura dictionem suam felicius habebit accommodatam. Siquidem natura nasci, factum ad omnia, Dijs solis contingere solet, itaq^{ue} re-
 Et ea, in quibus natura defuerit, nobis nostro studio, atq^{ue} industria erunt comparanda. Imitetur autem filium meus imitator qui cum proceritate, colore, vultu, orē facie deniq^{ue} tota

ita parentem optimū referat, eius quoq; animi virtutes, ad quas fortasse natura minus apte se factum sentiat, suo studio, sua diligentia in seipsum exprimere conetur. quemadmodū in bonis patris facere solet idem filius, qui non solum ea, qua sibi à patre relicta sunt bona, conservare, sed q̃s etiā extrinsecus suo studio, suaq; industria plurimum adiungere solet. Ita meus faciat imitator, cui natura bonū plurimum affuerit, id diligenter conservabit, si qua verò desiderabūtur, aut quasi ad locupletiores familiam alendam, aut filiabus dotem cōparandam longe compluribus, ea suo studio aliunde bonorum imitatione cōparare debet. Quod igitur quisq; natura bonum possideat, is in eo ita se exerceat, is id ita tueatur, ita foveat, ita amplexetur, ut in eo cetera aliquando se praebeat ad imitandū. in eo verò, quod desiderabitur, (neq; enim nobis semper cupressus erit pingenda) id arte, atq; meliorum imitatione ut corrigat, accurate studebit. Qui verò natura pessime imparatus erit (quando omnibus aliquid consilire volumus, etsi cum bonis admodū sentimus non, ut aiunt, ex omni ligno apte Mercuriū fieri solere) cui inquam penē tota aliena sit natura induenda, sua cōtra exuenda, cum ne se quoq; vitium suū aliqua ex parte corrigere posse desperet, fideliter admonemus, si studiū
dila-

diligentiam, amorem in eo adhibebis corrigēdo. Quin etiam nocidere posse, ut probatissimum, atq; maxime perfectum evadat polliceri possumus fortasse non inepte, qui quasi agrestis arbor faciat, qua cum nullius tolerabilis saporis fructus ferret prius, per ferculū unū alienū in se immixtum, veterem illam omnī acrimoniā exuens, novos, ac minime insuaves succos recipit: sic ille totus à sese discendens, ac in eum locum probatiorem naturam admittens, atq; interserens, aliquando etiā se sentiet estripite hominem euasisse perelegātem, cometur modo, audeat, contēdat, habeatq; in primis, qui viam monstret, qui fideliter edoceat, vel si omnino cum primis minime excelluerit, certe eò perueniet, ut sui loci haud quaquam paniteat, neq; in postremis, atque contemptis habeatur. Equidem imitationis (ut quid de ea sentiam tandem planius explicem) id accidisse arbitror, quod ceteris omnibus artibus accidisse constat, ut ea, qua à sapientibus viris probarentur, studiosius sequeremur, quàm qua non satis tuto à nobis essent excogitata, cum periculo experiremur. Quemadmodū in frugibus planissime videtur potest, qua postquam sunt in usum hominum adinuenta, nulla gens tam effera, nulla tam elegans fuit, qua ab ijs serendis atq; colendis ad novā viciatā ratiōnem indagandā animum suum

suam conuerteret. Sic in adibus adificandis
 evenisse affirmare non dubitarem, in quibus
 homines primum, ut cuiq; factum accidebat,
 ex quaque materia ad frigoris imbres, nives,
 atq; ardentioris solis aestus depellendas, atq;
 defendendos tectum aliquod sibi constitue-
 bant. Ut verò ij reperti sunt, qui ad necessitan-
 tem illam adium quoque dignitatem, at qua
 magnificentiam addidere, primam illam
 simplicem adificandi rationem amiserunt, atq;
 ferri velinquentes, hanc artis magistra solam
 posteris sibi vendicaverunt. Simili ratione in
 pictura factum esse facile conjici potest, eam
 videlicet initio aut ex carbone, aut ex ebula
 baculis extremis lixeis, usq; crassioribus rei tan-
 tum, qua effingeretur, imaginem circumsu-
 xisse, postea verò rem feliciter ad distinctio-
 nes colores pervenisse, ac non modo ut forma
 veritatem ipsam referret, sed animi etiam
 affectus, ac aetatem in vulgum proponeret ex-
 plicitam, fidelius obtinuisse. Quae una
 perfecte percepta, illa rudioris aetatis linea-
 menta quasi spongia sunt ex hominum ani-
 mis, nedum ex gentium usu prorsus deleta,
 atque extincta. Et in hac quoque nostra pa-
 ri ratione faciendum esse facile videri pos-
 sit, nam quousque primi rerum omnium an-
 tiores non satia probarentur, suam tum cuiq;
 ingenium ut exereretur, ac se unum seque-
 retur.

retur, recte fortasse permitti potuit, Et verò paulatim cum hominum ingenia, tum studia usque cose expoliendo pervenere, Et penè omnia haberent absolutissima, atq; perfectissima, ac cuiusq; rei quasi certissimam imaginem sibi effinxissent, plerunq; ad eorum regulam certissimam agendi rationē dirigendam esse, boni omnes comprobasse videntur. Quin etiam in ipso natura nostra bono excolendo nihil prorsus obfuerit habere ad cuius imaginem id expoliamus, atq; perfectius absolamus, Et omnino hac imitandi ratio cum hominum studijs, tum etiam natura beneficio plurimum profutura sit. Illud autem in primis, etsi postremo in loco positum sit, diligenter etiam, atq; etiam erit videndum, Et qui siue naturam suam tantum sequatur, siue qui aliena se quoq; commiserit, rei in primis, qua de agitur, naturam attentius observet, atq; custodiat diligentissime, quemadmodū Maro qui alio numero, atq; verborum granditate tubam inflavit, cum Aenea errores, atque res eius praeclare gestas cecinxit, alio cum rusticum (Et bucolicum carmen longe hoc quaeque inferius nunc omittam) praecepta tradebat; cum eodem tamen genere Versus omnia persequeretur. quod de Vno scribendi genere dictum, de omnibus dictum volo. Sed iam qui vobis imitandi sint auctores, quosque ducas

1 a sequi

sequi debeamus, explicare aggrediamur. Optimi igitur in quaque facultate, quorum similes simus, nobis proponendi sunt auctores, ne si quem sibi quisque ad imitandum suscepit, eum superare, aut etiam equare, quorum utrumque est difficile, ac per arduum, non possit omnino, saltem eo in loco consistat, quo prorsus iacere non videatur, ac in eo quoque commendationem aliquam ferat, quo non homilia sectatus, in deligendo recte sensisse indicetur. Quos autem optimos intelligam, non plane sunt, qui nobis usu, ac bonorum testimonio maxime comprobantur. Casarem in historia Cicero plurimum commendat. Salustium usque eo quidam in Romana extulerunt, ut illi in ea principatum deferre non dubitarint; cum Livio laetum eloquentia (ut ipsi dicunt) iam plerique tribuant candorem. Catoni, Varroni, Columella (his etiam Palladius aliquo modo, si quis velit, per me quidem licet, accedat) Ascanio, Celsi, Vitruius, in suo cuiusque scribendi genere atque ordine certissimo non minima laus tribuitur. in uno vero Cicerone (ut Casaris nunc testimonium omittam, qui illum non tam de patria, de qua optime, quam de nomine Romano meritum esse testatus est,) omnia, quae eloquentia propria sunt, una omnium hominum, et seculorum sententia cumulatiissime

tissime sunt absoluta. In poëtis autem Terentium ea commendatio prosequitur, quæ eius fabulas ob earum elegantiam à Lelio, atque Scipione conscriptas esse suspicatur. Plauto nullum maius dari potuit testimonium, quam cum maiores dixere, musas, si latine loqui voluissent, Plantino sermone fuisse loquuturas. Seneca autem mea quidem sententia non tam accusandus est, quod non perpetuo planè ac splendide latine locutus sit, quam etiam laudandus, atque recipiendus, quod tragedia formam, neque eam admodum contemnendam, qui nobis commoñstret, solus remanserit. Catullum, Tibullum, Lucretium, Horatium, Maronem, tantum abest ut boni omnes non magnopere laudent, et eos etiam nullo fine suspiciant, mirentur, colant. Sed rem hanc totam, si placet, paulo copiosius, atque diligentius pertractemus. Ex ijs itaque, qui ad scribendam historiam (quando hos prius supra nominavimus) sese applicuerunt, tres esse dicebamus, qui in ea facile præsarent, Cr. Salustium, C. Iulium Casarem, T. Livium Patavinum, qui omnes cum maxime diversum scribendi genus secuti sint, in suo quisque tamen assecutus est, et admodum probaretur, nam in duobus primo, et postremo, sanè quædam virtutes extant, quæ summam illis

1 3 quam

quam possident in scribendo, laudem omnem confecerunt. Sed his tamen luminibus Virtus quadam ipsorum propria nonnullas tenebras effuderunt, Et in Salustio, qui cum Thucydideo more creberrimis, ac locupletissimis sententijs historiam suam exornet, atque illustret, ac in ea dicendi breuitate, qua historia maxime propria est, sine controuersia solus dominetur, nec non locorum atque personarum mirus sit descriptor, non caruit tamē suis quibusdam vitiis, qua hisce virtutibus aliquid officerent, non enim desunt, quae elaborata orationis hunc accusent, certe vero per multa hic Verba, quae prorsus ab illa exaltatione, atque adeo sua aetate exciderant, retinere conatur: nō enim abduci potest, quin latinam orationem nimis vetustis, atq; horridioribus Verbis absurde infuset, obtenebret, exasperet, atq; inculet. Liniū autem (Et eius candorem nunc missum faciam) magis in concionibus suis summos sibi clamores excitare boni pleriq; existimant, ac cum illa in parte omnem laudem exhausisse facile cōsentiant. Sed hic quoq; in eo, in quo maximam laudem assequi videtur, ne interdum extra suos cancellos (Et Patavinis illud nescio quid ei condonem) dicendo efferatur, magnū est periculum cum eo orationis genere in concionibus uti nō liceat, quod acre, atq; cōortum appellatur. ac

sapino

Sapius & suu veniat, ut milites hortandi sint acriter in rem propriam ac vehementius gerenda. Iam vero ut de Casare agamus, hanc ego mihi ex nostris, in quo omnes historiae virtutes elucescant, nihil vitij contractum sit, sine ulla exceptione propono. Nam si in historia plana breuitas maxima in laude ponitur, quis uno Casare pura atque illustri breuitate dulcior, atque planior? in quo ne verbum quidem, quod aut ad rei planiorem descriptionem desideres, aut ad nimiam luxuriam disfluens redundet positum esse offendes. Sincerus hic rerum est gestarum pronuntiator, nudus, rectus, ac nullo oblitus fucis, sed suo quasi sanguine coloratus, quoniam eo ipso, quod omni orationis ornatu caret, nullusque ad venustatem calami stris eius dictio est iniusta, multo ornatio, atque venustior videtur. Ut mulier, quae suapte bono satis habens ad pulchritudinem, quo minus ad eam cultus adhibeat, ea multo venustior, multoque comptior sit. Verba in omni oratione ea maxime esse debent, quae & suu probetur, si vero ad id horum delectus accesserit, nihil tum postea relinquitur, quod orationi desideremus. Quae res in uno Casare maxime existens, nihil enim verborum est & suu & consuetudine non protatisimum, nihil humile, nihil abiectum, nihil indignum in eius oratione sentitur. Historia item oratio ut lenis, atque aquabilis tractu

profluat non postrema est commendatio. At in Casare qua Verborum lenitas? quàm apte collocatio? qua Vero huius aquabilis concinnitas? nihil in eo asperum, nihil incompositum, nihil absurdum offenditur, omnia item sic coherent, sicq; apte coagmentata sunt, ut emblemata Vermiculatum imitari eius oratio videatur. Hac denique ita cum iâstis, ac tolerabilis spiritus terminantur, ut nè Verbo quidem productior, quàm par est, trahi, aut angustior, quàm deceat, premi sentiat: cum in superiorum altero tribus interdum Verbis costricta, fortasse nimis arcte comprehendatur, in altero vix tribus Versibus luxurians sententia longius dilaxetur. Qui autem hunc accusant, quasi omnem historia legem in sua historia minime complexum, ij quàm id recte viderint ipsi. Equidem cum Vna Cicerone errare malo, quàm cum illis sapere, qui cum de hoc ipso agit, sic inquit: Sed dum voluit alios habere parata vnde sumerent, qui Vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui volunt illa calamistria inuere, sanos quidem homines à scribenda deterruit, ut ineptos eos appellet Cicero, qui velint manus addere, ac quasi pigmenta circumlinere sanos, qui ab ea munere suscipiendo sunt detriti, id quod nulla alia ratione factum est, nisi quia diutius scriptor omnem historia vim in sua

sua historia consumpserit, nihilque quod ad eam partem scribendi pertineret, aut omiserit, aut non sit omnino egregie persecutus. Hunc igitur mihi, si historiam scribam, sine ulla dubitatione proponam, ad cuius scribendi rationem meam ipse omnem conformem, atque constituam historia imaginem. Quae mea sententia eo quoque nomine meo animo longe probatior accidit, quod idem And. Nauagerium sensisse memoria teneo, postea vero Petr. Bembum hoc ipsum in sua historia fecisse video, quorum duorum praestantissimorum hominum auctoritas tanti apud me est, ut cum ab illa maiorum nostrorum aetate discedo, quae elegantioris Latinae dictionis copiam omnem secum extulit, his et recte iudicandi, et perquam ormate loquendi primas facile concedam. Historicis vero plures sunt, qui de agricultura cum summa laude scripserunt, verum in Catone multa inania, praeter verborum usum absoletum, sunt qui grauius reprehendant. In Varrone autem aliquanto Latinus sermo cultior est factus, sed ipse quoque paulo pressior videri potest, quam tanta rei magnitudo postulare. Viam tamen si quis strinsuic insistat, non admodum eum improbem, modo eam quibusdam in locis laxiorem, ac paulo patentiorem efficiat cundo. Hos Columella se-
quitur,

quatur, sed qui ab utriusque angustia (ut dicebamus), nimis precipiendi ratione in patientiora praecepta discessit, Et ea ipsa cultiori illo dicendi genere, quod magis probatur, elocutus est. Ad hos Palladius accessit, non totus hic quidem fortasse contemnendus, qui non solum Veterum instituta non neglexit, sed suam etiam quandam precipiendi viam abinuenit novam, qui singulis separatim mensibus suum quoque studium constituit, ac certo quoque tempore quid faciendum, quid non, planissime demonstravit, in quo rem rusticam non tam edocere, quam etiam componere est visus. Vereor ne meum iudicium in certissimum periculum adduxerim, qui tam libere de praestantissimis viris, quid ego senserim, posteris etiam scriptum relinquere sim ausus, hoc enim qui facit, non tam videtur de aliorum scriptis iudicium facere, quam sua ipse scripta, de quibus alij iudicent, in medium proferre. Sed in hoc quoque Ciceronem, quem imitemur, locupletissimum habemus auctorem, qui idem praeclarissime fecit in eo libro, qui Brutus inscribitur. Atque haud scio, an hoc quoque meo periculo studicis, quod unum attendo, studeoque maxime, aliquid profecerim omnino. Ut post hoc meum iudicium non desint, qui suum quoque, fortasse rectius, interpo-

interponant, ac quod à me studiosi habere nequiverint, id mea saltem causa planè sint consecuti. Redeo igitur ad institutum, ac ad eos, qui interpretem agunt, quique magis in alieno studio suum studium exercent, quàm aliquid, quod alijs interpretentur, eius generis ipsi conscribant. Si mihi igitur interpretes sit aliquando agendus, nihil mihi aut Donati prudentia, aut Servij Honorati diligentia, (Et reliquos minorum gentium interpretes omittam) quicquam obstitit, quo minus Asconium Pedianum mihi deligam, cuius ad rationem interpretandi totum me conferam, atque adiungam, quod à meo Manutio in epistolis ad Atticum exponendis video fieri sane quàm praeclare. agant alijs per me quod lubet, non sese ostendent, non ab re aberrant, non omnia conturbant, non etiam perperam sapientiam exponant, videant interdum quid discant, hic vero meus ita rectè omnia pertractat ita planè docet, Et neque in re facili fastidium creet, neque in difficili non facillime satisfaciat, quin id utrunque ea oratione persequitur, Et vix scias interdum an is sit, an Cicero, qui loquatur, Unum in eo tantum desiderari potest, Et aliquando integer alicunde in lucem emergat, id quod à meo Manutio magna ex parte videtur expectari. In in autem disciplinis, quibus singulis

lis singulis tantum scriptores memorantur, facillima in deligendo accidit deliberatio, quem enim fugit, si cui in re medica scribenda versandum sit, ab Vno Celso, Viro mea quidem sententia divinisissimo, nunquam esse discedendum? sin autem in ea facultate, qua Villas, qua ades, qua templa, qua Urbes ipsas, quales futura sint, effingendo pramonstrat, atque repræsentat, operam suam collocarit, quam ille imaginem sequetur, nisi quam illi Vitruvius constituerit, atque confinxerit? Sed præter eas, quas pauciores commemoravimus, longe etiam plures scribendi forma supersunt alia, qua suam & ipsa, cui se adiungant, à nobis imaginem desiderant. nam & agimus cum absente per literas, idque non Vno modo. Artium deinde præcepta traduntur. Postremo incidunt accusationes, vituperationes, suasiones, totidem, qua his apponantur, defensiones, laudationes, dissuasiones, horum omnium generum imagines, mea quidem sententia aut ab Vno Cicetone, aut à nemine alio sunt petenda, siquidem hic ita eas omnibus suis lineamentis, atque coloribus describendo expressit, itaque expressas omnis orationis ornatu illustravit, ut in Vtro sit maiorem laudem affectus, non facile dixeris, nam quod ad epistolas, planè scis earum multum esse genera, aut hic Vnus omnia felicissi-

me executus est, aut qua non attigit, aut id facere ei minime usus venit, aut contempsit omnino. Certe si quis, qua Cicero tractavit, perfecte noverit, nihil vereor, quin cetera quoque à se ipso possit egregie pertractare, quod Bemus in suis (Et dicunt) brevisbus optime comprobavit : qui sic ea in epistola formam redegit, Et, cum illa legas, Vere latinas epistolas legere videaris : cum vero precipit, non tam id agit facile, quod agit, quam facilime, quam fideliter, atque distincte, nam si de re multiplex præceptum sunt tradenda, statim ea in sua dividit capita, partes deinde cuiusque capituli recto ordine, atque ratione absolutissime, ac minutissime conficit. Sin autem oratio altius tollenda est, atque aut ad indices causa est peroranda, aut aliquem ad populum ornandum, aut in Senatu graviter sententia dicenda est : aut hic unus omnia egregie præstitit, aut alius nemo, quis enim hoc videt acutius ? quis inuenta suo quaque loco certius disponit ? quis ornatus ? quis copiosus ? quis graviter loquitur ? quis item cum causa exorditur, aptius ? quis brevius, suavis, magisque dilucide rem totam narrando complectitur ? quis suas vires anget fortius ? quis adversarij validius debilitat ? quis item commodius à proposito digreditur ? quis commodius ad propositum redit ?

redit? quis hoc postremo, & quibus animi
acerbissime impellantur ad iram, & quibus
impulsu lenius ad misericordiam traducan-
tur; aut miserabiliss; aut acris pertra-
ctat? in qua quoque postrema dicendi vir-
tute maxima quia solus dominabatur, in iis
causis, in quibus plures patroni adhiberen-
tur, eam omnes illi consuetissimis senten-
tiis deferebant. Res una est varia, & mul-
tiplex oratoria facultas, in cuius aliqua par-
te qui excelluerint, multi sanè quidem nu-
merantur oratores, qui vero uniuersam e-
ius pertractanda rationem egregie, ac per-
fecte tenuerit, cuique primas, & secundas,
& tertias omnes uno consensu facile con-
cesserint, solus est Cicero. nam si in re hu-
mili versetur, eamque aut demissus, &
par est, sequatur, aut si ad causa amplifi-
cationem illam ipsam altius tollat, disci non
posset, quàm utrunque faciat commode. In
magna vero si idem usus acciderat; aut hic
unum ad eum extollendam orationis vinctum,
atque illam ipsam luminibus omnibus illu-
strandam splendidissime adhibebit, aut pra-
eterea nemo. Sin autem contra hac eadem
entennanda sit, nihil hoc humiliss, nihil
abiectiss demitti potest, cum in tempera-
ta nihil extrinsecus attingat, quo quidem
magis ad hanc, quàm ad alteram partem
inclinat.

inclinare Videatur. Dna sunt res in Oratore,
 qua illi maximam laudem asserre solent,
 dicendi vis, ac suauitas, & tra quarum vis
 in quo extiterit, is certe magnus habebitur
 orator, & tra vero Cicero certius possederit,
 in dubio relinquitur, nam cum & tra, ita
 auditorum animos suauitate perfundit, & tra
 eos omni liquefaciat dulcedine. Contra, si
 libet, sic altius eos ipsos defigit, & tra in iis gra-
 uitatis aculeos ad diuturnum tempus re-
 linquat, ac ne singula (& tra capi) pergam suis
 laudibus tollere, qua in hoc & tra omnia flo-
 ruerunt, id tantum addam, hoc & tra in quo-
 vis dicendi genere nihil perfectius, nihil con-
 mulatorius, nihil absolutius nec factum esse,
 nec fieri potuisse, huncque eum fuisse orato-
 rem tenere possumus, quem Antonius se nun-
 quam & tra disse dicebat, quemq; Cicero ipse in
 suis oratoris libris optime informat, tametsi
 is probe, & tra modestissime dissimulet. Hunc
 igitur & tra in hisce dicendi generibus ad ca-
 sui imaginem scripta sua conformet, atq; ad
 cetera dicendi genera locutionem transferat,
 quisque sibi proponere, ac diligere maxime
 debebit. Sed quoniam mihi iam integrum nō
 est, & tra poetar ab oratoribus segregem, quas su-
 pra conuinxerim, pargo, & tra eas quoque ab-
 soluam, tametsi quam difficili, scapuloque
 in loco mihi versandum sit, plane & tra
 cum

cum de iis hominibus, qui animi vigore ad deos propius, quàm genere ad homines accedant, ego homuncio iudicium facturum sim. Sed hoc quoque loco plaris sit, apud me animum erga studiosos meum singulari officio extitisse, quàm vel tantum meum periculum dissimulando deiecit. Ego igitur ex tanto eorum numero (est enim penè infinitus) qui in pangendis versibus sese oblectarunt, paucos admodum reperio, qui ita ingenio floruerint, ita eloquentia prastiterint, ita denique diuino illo spiritu afflata versus eius generis ediderint, et digni habeantur, quorum nobis imaginem proponamus ad imitandum. Atque ut ab illis exordiar qui numeris huic, qua vulgo latini loquebantur, orationi coniunctiores sunt: Duo tantum nobis ex comicorum numero supersunt, M. Plautus, et P. Terentius, ex quorum utroque satis habebis, quod in tuam fabulam transferre possis ad imitandum, nam siue risum quaras creberrimum, quod populo maxime placere intelligo, id ex Plautio sumas licebit. Sed ne risum tamen excedat, erit tibi magnopere videndum. Sales enim et facetia usque eò sales sunt, quoad intra legem suam continentur, cum vero ad scurrilitatem luxuriantur, tum plebeo tantum digna sunt theatro. Sin gravitatem

in se

in scenam inducere manus, ac cum summa
 et dignitate delectare; qua visa id efficias,
 Terentius tibi facile demonstrabit, de quorū
 utroq; plura nihil attinet dicere, quā quae
 ab Andrea Nauagerio in sua in Terentiam
 epistola prudentissime sunt disputata. Lati-
 nam quidem orationem paucis quibusdam
 vetustis vocibus (sic enim ipse tum loqueba-
 tur) declinatis, ex utroque tibi mutuari lice-
 bit, longe tamen eam vetiorem Plautus sup-
 pedabit. sterilis enim quodammodo; vel
 (et modestius agam de tanto viro) parcior
 est Terentius, qui, quae res illi se offert sapius
 dicendam; eodem ferè semper modo; aut
 paucis admodum mutatis; aut pronuncians
 nihil laborat, cum Plautus in eo nunquam
 sit sui similis; nouusq; in noua oratione sem-
 per appareat. Polstior, ac castior tamen, quo-
 dam etiam modo nobilior Terentiū locutio
 omnibus semper est visa, qua res una for-
 tasse in eam opinionem homines induxit, et
 eius fabulae magna ex parte à Lelio, atque
 Africano expolitas, vel etiam confectas esse
 suspicarentur. Comediam subsequitur Tra-
 gœdia, etsi scio alio ordine hanc natam esse,
 in hac autem si meum iudicium libere pro-
 feram, vereor magnopere, ne contra multorū
 sententiam satis id possim sustinere, atque
 probare, nam secus, quā ego sentio, multis

K

iam

iam pridem persuasum esse intelligo. Sed ne ab hoc quoque deterrear, Nauagerius efficit, qui Terentio hoc modo post multa secula aduersus multorum sententiã in comicis locum suum praeclare restituit. Secum igitur in hoc genere fabula plerique pessime actum esse graniter queruntur, neque id tantum tragicorum paucitate, qui ad vnum ex frequenti numero sunt reducti (id enim incõmodi cum multis alijs artibus illi commune accidisse, aliquam cõsolationẽ habere posset) sed quia, qui reliquus est, ita eius scripta improbãtur, ut ne digna quidem sint, quae perlegantur, ne dum in vllum eum tragicorum numerum perduxerint, vtrum autem id ita sit, iam videamus. Tria sunt, quae tragœdia maxime conueniunt, expectatio, gestio, exitus. horum nihil in tot huius tragœdijs desiderari videtur, summam enim hic auditori cum magnarum rerum excitat expectationem, tum illum vsque eò suspensum sustinet, ut quorsum tantus apparatus prius, quàm ad rem ipsam sit peruentũ, minime sentiat. Quod autem ad rei gestionem, aut ea verbis tantum explicatur, aut etiam re ipsa ostenditur, & ut vera ante oculos geritur, dictionis id quidem genus est, quod satis tolerabile esse videatur, certe quicquid habet minus purgata locutionis, & illi atatus, & eius fortasse

iussa nationis potuit condonari, aut tanti
 omnino esse non debuit, ut qua eius cetera
 multa sunt optima, tum inique ex hominum
 lectione quasi delerentur, praesertim cum lo-
 cutiois rationem penè totam aliunde pe-
 tendam esse precipiamus. Alterum erat, cum
 res ante oculos, et est prius vere gesta, ite-
 rum quasi vera geritur, in qua neque hic
 exlen, aut temerarius est actor, nam et si Me-
 deam coram populo necantem filios inducit,
 item Hercules à patre furentis sagittis con-
 fectus, licere hoc quoque per fabula legem,
 sunt qui gravissime testentur auctores, Et
 qui Graecam scripsere fabulam, hoc suo ar-
 bitratu factitasse constat. At Horatius in
 latini aliter sensu, at etiam rectius sense-
 rit, Et naturam suam, Et fortasse etiam sua
 tempora secutus, ab horum spect. uorum
 immanitate abhorrerit, subsequens est alia
 atas, atque alius scripteribus animus est da-
 tus, certe neque Horatio iniuriam, neque
 mihi novam legem facio, si ad duarum le-
 gum alteram subscriptionem meam accom-
 modo, eius non sequor, quasi vero Et Teren-
 tius à comicorum lege non interdum rece-
 dat, Et non in fabulam bonam meretricem,
 socrum nurus cupidā, ac prorsus alienas per-
 sonas ad quoddam certum tempus minime
 inepte introducat. Exitus autem is est, qui

*ad
 actionem tragædiæ conveniunt; luctuosus, quæ
 rationem si pati. & latior adhibeatur, non ita tamē
 quæ minus fabula probari possit. Trage-*
 dia una gravitas, maxime propria est, hæc
 autem aut personæ, aut re, aut verbis ipso
 contineri, utque præstari solet. Quod autem
 ad personam, ea quidem in hunc sunt modum
 quæ tragædijs conveniunt, regia, magna
 Res autem nisi ex quoque, quæ tragædiæ
 occurrer. Postremo vero sic graviter agit, &
 neque rei verba, neque verbis res per ampla
 deesse videatur, in re enim horribili & brevis
 oratio non gravis? Vbi non tristis? Vbi non
 atroxi? Vbi autem remissior? Vbi læta? Vbi pla-
 cida? Vbi denique cunctis re tota non consentit,
 atque convenit optime? Tragedia vero gravi-
 tatem, de qua nunc agitur, adinvari in
 primis gravitate sententiarum nemo non
 intelligit. Quis autem uno Seneca in sen-
 tentijs est crebrior? quis etiam gravior? cum
 in eo quot versus, tot penè gravissima sen-
 tentia numerentur, eaq; omnes & suo loco,
 & cum dignitate posita, atque dicta sunt?
 Quanto tragedia scriptor magis misericor-
 diam auditori commovebit, quanto rem casu-
 deliorem, ac magis atrocem faciet, tanto ab
 hoc maiorem sibi plausum excitabit, tanto
 enim gratiam inibit aequiorem. ac Seneca
 cum id exequitur, & que ea partem illam
 integer

integerrime praeſtat, ut mirari inter queſtus
 actuminationes auditori ſuo cōmoneat. Chori
 in tragedia niſi currere ipſa conſentiant,
 niſi pleni ſint ſententijs, niſi aequae ſcelus at-
 que dignum eſt lamententur, aut contra,
 virtutem laudibus efferant paribus, ij. Virgilio
 aliquo carere non poſſunt, ubi autem hic no-
 ſter legem eam non diligenter cuſtodiverit,
 ac religioſe conſervarit, ubi non ea omnia
 cumulaſe praſtiterit. Ubi aliquid amiſerit,
 expedit, qui mox dāceant, quod tantum abeſt
 ut facile poſſint, ut (ſic cum hoc aliquando
 a quore agant animo) in ijs iſſis choris ſcri-
 bendis noſtrum gracos omnes, qui extant, ſu-
 peraſſo fateantur, neceſſe ſit, id vero mihi in
 hoc viro permirum videtur, quod cum tot
 fabulas, eaſque tam copioſe omnes perſcrip-
 ſerit, nonnulli tamen ſemper appareat, nun-
 quam ſuſſinitu, neque qui, quod a ſe antea
 ſit dictum alias, in aliam item mutuetur
 locutiſſet. quaſi unumquemque innotet, cuius idem
 perpetuus ſit curſus, quae tamē aqua ſemel
 praeſterlapſa eſt, nunquā relabatur. Ut iniqui,
 atque haud ſciſi aut impie iſti facere videan-
 tur, qui tam ob parvam cauſam ſunicum
 poetam ne legendum quidem eſſe contendāt,
 ſiquidem totum hominem leniſſima de cau-
 ſa praeſuadet tollere, belluarum magis, quā
 hominis eſt cōſuetudo. Equidem cum in hoc ge-
 nere

lis singuli tantum scriptores memorantur, facillima in deligendo accidit deliberatio, quem enim fugit, si cui in re medica scribenda versandum sit, ab Vno Celso. Viro mea quidem sententia dominissimo, nunquam esse discedendum? sin autem in ea facultate, qua villas, qua ades, qua templa, qua Urbes ipsas, quales futura sint, effingendo pramonstrat, atque repraesentat, operam suam collocarit, quam ille imaginem sequetur, nisi quam illi Vitruvius constituerit, atque confinxerit? Sed prater eas, quas pauciores commemoravimus, longe etiam plures scribendi forma supersunt alia, qua suam & ipsa, cui se adiungant, à nobis imaginem desiderant. nam & agimus cum absente per literas, idq; non Vno modo. Artium deinde praecepta traduntur. Postremo incidunt accusationes, vituperationes, suasiones, totidem, qua his opponantur, defensiones, laudationes, dissuasiones, horum omnium generum imagines, mea quidem sententia aut ab Vno Cicetone, aut à nemine alio sunt petenda, siquidem hic ita eas omnibus suis lineamentis, atq; coloribus describendo expressit, itaque expressas omnis orationis ornatu illustravit, ut in Vtro sit maiorem laudem affectus, non facile dixeris, nam quod ad epistolas, planè scis earum multa esse genera, aut hic Vnus omnia felicissi-

me executus est, aut qua non attigit, aut id facere ei minime usus venit, aut contempsit omnino. Certe si quis, qua Cicero tractavit, perfecte noverit, nihil vereor, quin cetera quoque à se ipso possit egregie pertractare. quod Bembus in suis (Ut discunt) brevis optime comprobavit : qui sic ea in epistola formam redegit, Ut, cum illa legas, Vere latinæ epistolas legere videaris : cum vero precipit, non tam id agit facile, quod agit, quam facillime, quam fideliter, atque distincte. nam si de re multiplici præcepta sunt tradenda, statim ea in sua dividit capita, partes deinde cuiusque capituli recto ordine, atque ratione absolutissime, ac minutissime conficit. Sin autem oratio altius tollenda est, atque aut ad indices causa est peroranda, aut aliquem ad populum ornandum, aut in Senatu graviter sententia dicenda est : aut hic unus omnia egregie prestatit, aut alius nemo. quis enim hoc videt acutius ? quis inuenta suo quaque loco certius disponit ? quis ornatus ? quis copiosus ? quis gravius loquitur ? quis item cum causa exorditur aptius ? quis brevius, suavis, magisque dilucide rem totam narrando complectitur ? quis suas vires augeat fortius ? quis adversarij validius debilitat ? quis item commodius à proposito digreditur ? quis commodius ad propositum redit ?

redit? quis hoc postremo, & quibus animi
acerbissime impellantur ad iram, & quibus
impulsu lenius ad misericordiam traducan-
tur; aut miserabilius; aut acrius pertra-
ctat? in qua quoque postrema dicendi vir-
tute maxima quia solus dominabatur, in iis
causis, in quibus plures patroni adhiberen-
tur, eam omnes illi consuetissimis senten-
tiis deferebant. Res una est varia, & mul-
tiplex oratoria facultas, in cuius aliqua par-
te qui excelluerint, multi sanè quidem nu-
merantur oratores, qui vero uniuersam e-
ius pertractanda rationem egregie, ac per-
fecte tenuerit, cuique primas, & secundas,
& tertias omnes uno consensu facile con-
cesserint, solus est Cicero. nam si in re hu-
mili versetur, eamque aut demissius, &
par est, sequatur, aut si ad causa amplifi-
cationem illam ipsam altius tollat, dici non
posset, quàm utrumque faciat commode. In
magna vero si idem usus accidat, aut hic
omnem ad eum extollendam orationis vim,
atque illam ipsam luminibus omnibus illu-
strandam splendidissime adhibebit, aut pra-
eterea nemo. Sin autem contra hac eadem
extenuanda sit, nihil hoc humiliter, nihil
abiecius demitti potest, cum in tempera-
ta nihil extrinsecus attingat, quo quidem
magis ad hanc, quàm ad alteram partem
inclinat.

inclinare videatur. Duae sunt res in Oratore,
qua illi maximam laudem afferre solent,
dicendi vis, ac suauitas, extra quarum vis
in quo extiterit, is certe magnus habebitur
orator, extra vero Cicero certius possederit,
in dubio relinquatur, nam cum vale, ita
auditorum animos suauitate perfundit, et
eos omni liquefaciat dulcedine. Contra, si
libet, sic altius eos ipsos defigit, et in ira gra-
uitatis aculeos ad diuturnum tempus re-
linquat, ac ne singula (ut capi) pergam suis
laudibus tollere, qua in hoc uno omnia flo-
ruerunt, id tantum addam, hoc uno in quo-
vis dicendi genere nihil perfectius, nihil co-
mplatus, nihil absolutius nec factum esse,
nec fieri potuisse, huncque eum fuisse orato-
rem tenere possumus, quem Antonius se nun-
quam vidisse dicebat, quemq; Cicero ipse in
suis oratoris libris optime informat, tamen si
is probe, et modestissime dissimulet. Hunc
igitur unum in hisce dicendi generibus ad crea-
ndam imaginem scripta sua conformet, atq; ad
cetera dicendi genera locutionem transferat,
quisque sibi proponere, ac diligere maxime
debeat. Sed quoniam mihi iam integrum nō
est, ut poetas ab oratoribus segregem, quas su-
pra conuinxerim, porgo, et eas quoque ab-
solvam, tamen si quam difficili, scopulorūque
in loca mihi versandum sit, planē videor
curare

cum de iis hominibus, qui animi vigore ad deos propius, quàm genere ad homines accedant, ego homuncio iudicium facturum sum. Sed hoc quoque loco plaris sit, apud me animum erga studiosos meum singulari officio extitisse, quàm vel tantum meum periculum dissimulando deuisse. Ego igitur ex tanto eorum numero (est enim penè infinitus) qui in pangendis versibus sese oblectarunt, paucos admodum reperio, qui ita ingenio floruerint, ita eloquentia prastiterint, ita denique diuino illo spiritu afflati versus eius generis ediderint, ut digni habeantur, quorum nobis imaginem proponamus ad imitandum. Atque ut ab illis exordiar qui numeris huic, qua vulgo Latini loquebantur, orationi coniunctiores sunt: Duo tantum nobis ex comicorum numero supersunt, M. Plautus, & P. Terentius, ex quorum utroque satis habebis, quod in tuam fabulam transferre possis ad imitandum, nam siue risum quaras creberrimum, quod populo maxime placere intelligo, id ex Plauto sumas licebit. Sed ne risum tamen excedat, erit tibi magnopere videndum. Sales enim & facietia & sique ex sales sunt, quoad intra legem suam continentur, cum verò ad scurrilitatem luxuriantur, tum plebeo tantum digna sunt theatro. Sin gravitatem
in sce

*de senentia inducere manu, ac cum summa
 et dignitate delectate; qua via id efficias,
 Terentius tibi facile demonstrabit, de quorū
 utroq; plura mihi attinet dicere, quā qua
 ab Andrea Nauagerio in sua in Terentiam
 epistola prudentissime sunt disputata. Lati-
 nam quidem orationem paucis quibusdam
 vetustis vocibus (sic enim ipsi tum loqueban-
 tur) declinatis, ex utroque tibi mutuari lice-
 bit, longe tamen eam vbertiorem Plautum sup-
 peditabit. sterilis enim quodammodo; vel
 (ut modestius agam de tanto viro) parcior
 est Terentius, qui, quae res illi se offert sapius
 dicendam; eodem ferè semper modo; aut
 paucis admodum mutatis; aut pronunciat
 nihil laborat, cum Plautus in eo nunquam
 sit sui similis; nouusq; in noua oratione sem-
 per appareat. Polstior, ac castior tamen, quo-
 dam etiam modo nobilior Terentiū locutio
 omnibus semper est visa, qua res una for-
 tasse in eam opinionem homines induxit, et
 eius fabulas magna ex parte à Lelio, atque
 Africano expolitas, vel etiam confectas esse
 suspicarentur. Comœdiam subsequitur Tra-
 gœdia, etsi scio alio ordine hanc natam esse,
 in hac autem si meum iudicium libere pro-
 feram, Vereor magnopere, ne contra multorū
 sententiam satis id possim sustinere, atque
 probare, nam secus, quā ego sentio, multis*

K

iam

iam pridem persuasum esse intelligo. Sed ne ab hoc quoque deterrear, Nanagerius efficit, qui Terentio hoc modo post multa secula aduersus multorum sententiã in comicis locum suum praeclare restituit. Secum igitur in hoc genere fabula plerique pessime actum esse graniter queruntur, neque id tantum tragicorum paucitate, qui ad unum ex frequenti numero sunt reducti (id enim incõmodi cum multis alijs artibus illi commune accidisse, aliquam cõsolationẽ habere posset) sed quia, qui reliquus est, ita eius scripta improbãtur, ut ne digna quidem sint, quae perlegantur, nedum in solam eum tragicorum numerum perduxerint, utrum autem id ita sit, iam videamus. Tria sunt, quae tragoedia maxime conueniunt, expectatio, gestio, exitus. horum nihil in tot huius tragoedijs desiderari videtur, summam enim hic auditori cum magnarum rerum excitat expectationem, tum illum usque eò suspensum sustinet, ut quorsum tantus apparatus prius, quàm ad rem ipsam sit peruentũ, minime sentiat. Quod autem ad rei gestionem, aut ea verbis tantum explicatur, aut etiam re ipsa ostenditur, & ut vera ante oculos geritur, dictionũ id quidem genus est, quod satis tolerabile esse videatur, certe quicquid habet minus purgata locutionis, & illi atatus, & eius fortasse

difficile nationis potuit condonari, aut tanti omnino esse non debuit. Et quia eius cetera multa sunt optima, tum inique ex hominum lectione quasi delecentur, praesertim cum locutionis rationem per totam aliunde pendendam esse precipiamus. Alteram erat, cum res ante oculos, et est prius vere gesta, iterum quasi vera geritur, in qua neque hic exlen, aut temerarius est actor, nam etsi Medeam coram populo necantem filios inducit, item Herculis à patre furentis sagittis confossos, licere hoc quoque per fabula legem, sicut qui gravissime testentur auctores. Et quis Graecam scripsere fabulam, hoc suo arbitratu facistasse censat. At Horatius in latinis aliter sensit, at etiam rectius senserit. Quam naturam suam, Et fortasse etiam sua tempora secutus, ab horum spectaculorum immanitate abhorrerit, subsecuta est alia aetas, atque alius scriptoribus animus est datus, certe neque Horatio iniuriam, neque mihi novam legem facio, si ad duarum legum alteram subscriptionem meam accommodo, eius non sequor, quasi vero Et Terentius à comicorum lege non interdum recedat, Et non in fabulam bonam meretricem, socrum nurns cupidam, ac prorsus alienas personas ad quoddam certum tempus minime inopite introducat. Exitus autem is est, qui

maxime tragediae convenit; luctuosae, quoniam etiam si paulo latior adhibeatur, non est tamen est, quo minus fabula probari possit. Tragedia una gravitas, maxime propria est, hac autem aut personis, aut re, aut verbis ipsa contineri, atque praestari solet. Quod autem ad personas, ea quidem in hunc sunt modum, quae tragediis conveniunt, regia, magna. Res autem nisi ex quoque, quae tragedias excites. Postremo vero sic graviter agit, ut neque res verba, neque verba res per ampla deesse videatur, in re enim horribili obrescit oratio non gravis? Vbi non tristis? Vbi non atroxi? Vbi autem remissio? Vbi lata? Vbi placida? Vbi denique cum re tota non consentit, atque convenit optime? Tragedia vero gravitatem, de qua nunc agitur, adinvari in primis gravitate sententiarum nemo non intelligit. Quis autem uno Seneca in sententijs est crebrior? quis etiam graviore cum in eo quot versus, tot penè gravissima sententia numerentur, eaq; omnes & suo loco, & cum dignitate posita, atque dicta sint? Quanto tragedia scriptor magis misericordiam auditori commovebit, quanto rem crudeliorem, ac magis atrocem faciet, tanto ubi hoc maiorem sibi plausum excitabit, tanto eius gratiam inibit auiorem. ac Seneca cum id exequitur, &que ea partem illam

integer

integerrime praeſtat, ut miras inter queſtus
 actuminationes auditori ſuo cōmoneat. Chori
 in tragedia niſi currere ipſa cōſentiant,
 niſi pleni ſint ſententijs, niſi aequae ſcelus at-
 que dignum eſt lamententur, aut contra,
 virtutem laudibus efferant paribus, ij. Viri
 aliquo carere non poſſunt, Vbi autem hic no-
 ſter legem eam non diligenter cuſtodiverit,
 ac religioſe conſervarit, Vbi non ea omnia
 cunctiſſe praſtiterit. Vbi aliquid amiſerit,
 expedit, qui mo dāceant, quod tantum abeſt
 ut facile poſſint, ut (ſic cum hoc aliquando
 a quore agant animo) in ijs iſſis choris ſeri-
 bendis noſtrum gracos omnes, qui extant, ſu-
 peraſſe fateantur, neceſſe ſit, id vero mihi in
 hoc viro permirum videtur, quod cum tot
 fabulas, eaſque tam copioſe omnes perſcrip-
 ſerit, novus tamen ſemper appareat, nun-
 quam ſuſſimilis, neque qui, quod a ſe antea
 ſit dictum alias, in alium item mutetur
 locum, et quaſi unumquemque morietur, cuius idem
 perpetuus ſit curſus, quae tamen aqua ſemel
 praeſterlapſa eſt, nunquam relabatur. Ut iniq,
 atque haud ſciſi aut impie iſti facere videan-
 tur, qui tam ob parvam cauſam ſunicum
 poëtam ne legendum quidem eſſe contendāt,
 ſiquidem totum hominem leniſſima de cau-
 ſa praeſua tollere, belliarum magis, quam
 hominis eſt cunctiſſima. Equidem cum in hoc ge-
 nere

nere plures scripserint, caterique omnes protus interierint, resque tragica ad unum hunc redacta sit, huic, cui melior fortuna perpererit, ab hominibus quoque parcendum, atque in quem eum locum ea ipsa perducerit fortuna, in eo ab ijs quoque retinendum esse, facile censeo. Iam vero Catullo in eo genere carminis, cui ex syllabarum numero hendecasyllab. nomen est inditum, ne primas facile concedam, ij efficiunt, qui in obscenū Deum tam lascive, tamque Urbane iocantur. Sed post eos, vel una etiam cum ijs primum locum per me quidem licet ut teneat. persulse enim, & facete genus illud omne penetrat. Dū facerēt ut eius opus tam integrum haberetur, quàm ipse in dicendo penè nihil omisit, quod esset desiderandum. At aliter sensit Ioan. Pontanus, & quidē mihi gravisimus auctor opponitur, cuiusque in eodem numero versiculi mihi maxime arrident. bellissime enim etiam ipse iocatur, & Urbaniissime, sed Vereor, ne ad nimiam molliem sese demittat. Venustatem quidem magis lasciuientē, quàm ex aliqua parte gravitatis dignitate temperatam non dissimulat. Primum autem locum in elegia Tibulum scribendi suavitatem sibi vendicare putamus. neque sit nunc, qui illi aut Ovidium, aut Propertium conferat, quorum uterque amittit quasdam

quasdam elegia conscripfit, qua admodum non continentantur. in ceteris vero, quorum longe maior est numerus, alter aut se iusta demissius agit, aut ita cum numeris, tum verborum nulla prorsus delecta habito versus pangit, et sapius quicquid in burcam in carmen coniiciat. Alter vero, aut rei difficultate, aut numero quodā asperiore paulo horridior habetur. cum in Tibullo penè lectissima omnia. Et propterea etiam facillima ligantur, cadantque ita eius numeri leniter, et magis concinne cadere non possent: ac, in qua primam laudem acquiris elegia, hic ita apte vagetur, itaque compositae diuersae connectat, et in re multiplici, ac peruaria integrum tamen ac perpetuum, quam longum est, filum existat. Quod Franciscus Molsa planissime sensit, qui ad huius imaginem optime omnium versus faciebat. Memoratus in duobus carminum generibus egregie versatus est, Lyrico, et hexametro: sed non illo quidē grauiore heroico, quo diuinus Maro: sed quo utimur commodius, aut cum ad absentes amicos scribimus familiariter, aut cum praesentes modestissime corrigimus, longe est, cum ad amicos absentes scribendum, tum inter praesentes colloquendum, familiarior: in quorum utroque qui illi similior esse studebit, recte probabitur et in.

R + Lyrico

Lyrico meo. Flaviminius, tametsi nimis cito
 artem illam desinam, in illo. Vero altero, in qua
 ita laxis numeris astringam orationem ince-
 dere dicebam; ut penè libere ingredi videren-
 tur, Bonamicus, Lampridius, Primus, qui
 tamen & ipse aliò hac studia conuertit ad
 sanctiores literas, necnon etiam Manutius
 noster, qui egregie eo quoque numero ad
 amicos scribere consuevit, sed quoniam in hac
 quoque parte dupliciter versari dictum est
 Horatium, & cum ad absentes scribis, &
 cum agit coram, volui in hoc, quò præsent
 oratio refertur, quæpiam mihi Iuvenalem
 audeat obijcere. Nam Persium nihil vereor,
 nam cum ad castigandum, quod in eo sit ma-
 xime versus genere, dua via sint omnino, ut
 aut iudicio non sano, aut natura prava du-
 ctus odiosorem sibi delegit, quæ est, ut perpe-
 tuis iurgijs, ac pena metu proposito peccantem
 ad sanitatem traducere conetur, in qua ac-
 cusandi ratione ita sapius acrem castigatore,
 atque asperum agit commonitorem, ut ma-
 gis ad grauius delinquendum, ac etiam ad
 desperationem rem impellat, quàm ut suo-
 ram scelerum quisquam aut pudeat, aut pe-
 nitescat, ac ne te multis teneam, cui non id
 elatum nimis, ut dicam insolens videri po-
 tuit, unde exorditur? Semper ego auditor tã-
 tum? nunquam ne reponam? at noster & syne

volenter suum castigando adigit. Et is labor
 optimas pro pudore non tenent. seq. eo, in
 quo admonetur, oderit plurimum; quod quia
 dem patriæ est, illud magis domini interesse
 videtur. Ad hæc illud accedit, quod in latina
 locutione ille recentior huic Romano conce-
 dat, oportet. Quoniam tandem, inquit ille,
 Otisium mihi reponis? num hic ex tot volu-
 minum aliquo inter tuos recenseri comme-
 ruit? an prorsus, Et qui ad imitandum nihil
 conferat, reijcitur? hunc equidem, quod vi-
 deam, ex heroidum epistolis (ita enim inscri-
 bitur illud opus) atque ex transformatio-
 nibus possum in aliquem locum recipere, quo
 dignus sit, quem imitemur. Sed huius ipsius
 Medeam audeo à summis Viris omnibus in
 cælum tolli, ea si unquam in lucem prodie-
 rit, fortasse locum illi alium impetrabit. Iam
 vero à Lucretio, si qui aut de anima, aut de
 rebus cælestibus, ac naturalibus aliquid ver-
 sibus agendum esse constituit, imaginem eam
 sumere, licebit. Et nuper Aonius tribus de
 anima libris optime perfecisse iudicatur, qui
 totum eius numerum ita effinxit, Et mihi
 penè Lucretium alterum, cum eum lego, le-
 gere videar. Ac quoniam ferè nemo est, qui,
 modo primas syllabas attigerit, non audeat
 aliquid in epigrammate iocari, ac perpauci
 mea quidem sententia ita scribunt, Et item

legi possint, his quoque maxime providendum est, ut habeant quo recte imitando sese recipiant, hanc autem palmam sunt qui Catullo constanter deferant, sed is quodam suorum nimis delectari videtur, qui ne mihi quoque probatur, si sua sponte veniat, sed vereor ne si sapius coactus trahatur in compositionem, certe conquiratur diligentius, & propterea etiam laboriosius connectitur, atque non facilius comparatur, longe vero maior eorum est numerus, quanto etiam ignavior, qui in hoc genere Martialem sequantur, de quibus nihil aliud dicam, quam id eis facere sine rivali, per me quidem maxime licere. Equidem illos soleo, quicumque videri, qui cum Virgilio in obscenum Deum tam erudite, tam eleganter luseret, ceteris eius generis scriptoribus facile anteferre, idque iure optimo facere videor, quippe qui & inventionem minime vulgari, & dictione, qua germane latina sit, aequae reliquis antecellat. Quod unus Nuvagerius & vidit primus, & omnium imitatus est optime. Tria mihi adhuc restant, quibus similitudinis imaginem in poetis attribuiam, Bucolicum carmen, grandis illud heroicum, ac quasi bellicum, & quod inter horum utrunque interiectum est, mediocre, quam trifariam imitandi rationem Maro nobis unus cum abundanti

antiff

dentissime, tum laculentissime suppeditabis.
 hic exenit in Saxo quoque sic versatus est, ut
 in singulis omnibus egregie praeſtiterit. nam
 cum videret quantum vniuersa Gracia et
 tribus praeclaris scriptoribus, Theocrito, He-
 ſiodo, atque Homero gloriam conſequeretur,
 minime contentus, ſi eorum quemcumque in ſuo
 genere tantum aquaſſet, omnia vnus in ſe
 experiri eſt auſus: quod quidem ingens onus
 ita validis humeris ſuſtinuit, ut quo Graeci
 ſuum ſinguli, ac per ſe quiſque, hic ſolam tria
 illa ſcribent genera fortiter, ac ſumma cum
 omnium laude in Latium pronexerit, ſi qui-
 dem in paſtoritio carmine humili, atque de-
 miſſo calamo omnium optime eſt uſus, quas
 manſuetiores muſas ſuo loco, atque ordine
 res ruſtica temperatius excepit, à qua diſce-
 dens diuina illa diuini hominis tuba altius
 aarmen intonuit, cum heroicas virtutes, at-
 que arma inuicta iſdem perpetuis verſibus
 grauiſſime eſt perſecutus. Sed de poëta ha-
 denas, inſimque ad inſtitutum noſtrum re-
 deamus. Hi ſunt igitur ſcriptores, qui ſua
 quiſque genere maxime probentur, quosque
 ipſi ex bonorum omnium ſententia ſequen-
 dos eſſe ſtatnimus, qua vero id ratione fieri
 debeat, deinceps altero, Et tertio libro pla-
 niſſime (quemadmodum arbitrar) demon-
 ſtrabitur.

BART

BARTHOLO-

MAEIRICCI DE IMITATIONE, AD

Alfonsum Atestium suum in li-
teris alumnum, Herculis
Ferrariæ Principis
filium.

LIBER SECUNDVS.

PROPERANTI mihi, *Alfon-*
so Princeps, ea, quæ scribere in-
sistuerâ de imitatione, hoc secû-
do libro absolutius explicare, in
mentē venis Vereri, ne mea hac
omnis opera frustra sumeretur, neve cultius
dicendi genus ante, quàm ad summi summi
perueniret, mea meo, aut quoniam etiam in ni-
re studio contineri. posset, quia retro præcep-
collaberetur. nunc cum paucos admodum vi-
derem, qui illi studerent, multos autē quos ob-
sisterent acerrime, ac non parum etiā ascen-
sus ad eius perfectionem restare perspicerem,
facile in hanc suspicionem adducebat, ut ma-
gnopere Vererer, ne magis inde, ubi nunc sum
est, eloquentiâ, iterum ad summum deperderetur,
quàm quod reliquū erat ascensus, superaret
omnino.

omnino cuius quidam mei iustissima metuo
 rationem omnem ut planius explicem, paulo
 mihi alius est repetendum. Eloquentia igitur,
 quemadmodum memoria proditum est, cum
 primum est nata, de rerum omnium more pau-
 latim, ac longissima temporis spatio, ad suum
 summum pervenit, nam a regibus (de latina
 enim lingua agimus eloquentia) ad Ciceronis
 aetatem, in qua una sane consistit ac quicquid
 habuit, & decoris, & vis ad omne in illo ex-
 plicavit septingenti, plus minus, intercedunt
 anni, si quidem tanta difficultatis est, ad perse-
 lientem unumquodque suum pervenire, flo-
 ruit illa quidam L. Crassi, & M. Antonij orato-
 rum aetate, sed in una Cicerone maturitatem
 suam consecuta, eam postea tam diu retinuit
 quoad divina illa diu hominis vox per sum-
 mum fugitum arrepta, atque interclusa est.
 Una vera Cicerone de media iniquissime su-
 blata, & eo de dignitate sua paulatim esse
 dejecta, ut primum barbariem omnem in se reci-
 pere, deinde, quasi hoc parum esset, in alienam
 linguam tota commigrare coacta sit, in qua
 cum altero quam diu confederit, nihil atti-
 net dicere, cum eo novo sermone vulgo omnia
 adhuc sentitur iterata, & ut video, perpetuo sit
 & sura, in altera facio multa quidam consensit,
 atque contribuit secula, si quidem ab Augusti in-
 taratu (ut quāto possum eam longius reuocem)

paulatim

paulatim obscurari cœpta, non multas post
 annos in eam, quam paulò suprâ dicebam,
 barbarorum collusiem demersa est. quo qui-
 dem eius miserrimo, ac calamitosissimo tem-
 pore ea pessime conscriptæ sunt volumina, qua
 ut mala herba, quæ latissimè frugibus inma-
 scuntur, densissimæ bonis illius felicissimi se-
 culi auctoribus tenebras offuderunt. Ex qui-
 bus tamen, quando Dî Co. uerunt, sensim ca-
 put efferre cœpit, tandè enim aliquando, atq;
 adeo post multa secula Laurètius exiit Val-
 lu, qui sic de illa est meritus, ut qui quàm
 optimè, longe verò eo quoque melius quòd to-
 tàm oppressam, atque sepultam offenderat.
 Posthunc Paulus Cortesius (eisi longo fortas-
 se post intervallo) huic quoque præsto affuisse
 videtur, quid ille tamen profecerit, non satis
 constat. Certe cum Politiani aequalis esset,
 aduersus eum, ac reliquos eius ætatis erudi-
 tissimos viros, sed parum disertos, eloquen-
 tia dignitatem per imitationem esse restituen-
 dam, fortiter contendit. extat eius epistola ad
 eum ipsum Angelum Politianum in hæc sen-
 tentiam cum valde erudite, tum etiam per-
 eleganter conscripta. Huius autem Adrianus
 accessit, qui postea (ut nostræ loquuntur) Car-
 dinalis fuit, qui & ipse eloquentia lumina,
 & insignia quedam, quibus distincta ma-
 ximè illustris fieret oratio, satis apte demon-
 strauit.

fluunt. Hanc autem ipsi si tamen hoc parum
 de me ipso per meam modestiam mihi licet
 ager. Secuti sumus, qui apparatu nostro, et
 aliquid huic facultati consuleremus, magno
 pere contendimus. Vtrum autem id finis as-
 secuti, aliorum iudicio relictum volumus.
 Ab altero apparatus nostri anno Marius Ni-
 zolius exiit in medium, qui & ipse faculta-
 ti isti certe plurimum profuit. Postremo etiā
 meus Zanchinus, qui vniuersas latinas voces
 satis paruo volumine complecti est ausus.
 cum neque tamen multi praterea alij inte-
 rim defuerint, quāq; eruditissimi, atq; orna-
 tissimi viri, qui qua id ratione potuerunt
 non parum opis in hanc dicendi facultatem
 studiose contulerunt. Ex quibus ex ijs, qui pro-
 ximi decessere, quatuor mihi in primis occur-
 runt, nulla vniquam singuli satis laude com-
 mendādi, Andreas Nauagerius, Petrus Al-
 cionius, Christophorus Longolius, Iulius Ca-
 millus. Sed Nauagerius eo iudicio vir fuit,
 et nulli in re, quam ipse scripsisset, quanquā
 in ea ceteris omnibus facile satisfecisset, sibi
 quicquam satisfaceret, quare etiam euenie-
 bat, et non ita crebro ad scribendum accede-
 ret, quin etiam, quod moriens secum habuit in
 Gallia, ubi patria sua legatus decessit, paucis
 horis antequam moreretur, ante oculos suos
 comburi iussisse fertur. hic autē quicquid ha-
 buit,

buit, quod quidem plurimum fuit; id totum
 habuit a natura, in quo si vel mediocre stu-
 dium adhibuisset, nulli dubium est, quin reli-
 quis omnibus scribendi virtutibus facile su-
 perasset, certe, quod perrarum est, in eo vir
 non defuit, ut in utraque scribendi ratione
 aque egregie excelluerit. Alcioni autem di-
 ctio sic ea quidem composita, atque naturaliter
 fluabat, ut cum maxime Ciceronianam esset,
 ea tamen ab eo sumpta esse, nulli sentiretur.
 non enim eam scriptionem cōsecutus est, qua
 locutionem integram, atque adeo periodos
 ipsae in suam orationem quasi de industria
 transferret: sed neque ipse scripsit multum,
 aut non is est semper, qui de exilio agit. Chri-
 stopharus Longolius Et brevis satis multa scri-
 psit, Et quod ad locutionem attinet, eam viā
 secutus est, quā quicquid ei dicendum ac-
 cideret, id quasi ex Ciceronis ore dixisse, ac
 eius lingua, ut sua & sua esse videretur. quod
 genus dicendi etiam tum, cum moritur (mo-
 ritur enim adolescens) sic probavit, ut nulli
 dubium sit, quin se ad iustos annos vitam per-
 duxisset, in dicendo facile omnium princeps
 extitisset. Iulius autē Camillus cum Et ipse
 minimē inepte scriberet, aliam tamen ratio-
 nem à scribendo, qua facultatem hanc maxi-
 me subleuaret, sibi adinuenit, nam cum pra-
 ter latinam dictionem, Et ad abstrusiora in-
 telligen-

tellegolum, & ad rem inter se quasi per sua capita optime constituendam mire naturae factus esset in id omne studium suum contulerat, ut ad facillimum omnium & summiorem de eloquentia rationem suo ordine descriptam constitueret. inde regium illud theatrum exiit; tametsi non dum ad eam rationem descriptum, quam in animo conceptam habebat. ea autem erat, ut quarenti primum quid de quaque re copiose disceret, locos ei uberrimos offerret, deinde quo id ordine, atque dispositione tractaret, facile demonstraret. Qui vero ea omnia egregie ad Ciceronis rationem dicerentur, tertio in loco copiosissime subministraret. Sed ab hoc tanto; tamquam nobili studio multi primum casus iniquissimae eum auerterunt, deinde sacrarum literarum desiderium hominem inuasisit, postremo mors ipsa totum nobis eripuit: nam cum ego hanc partem agerem, is Mediolani apud Dominicum Saulum repentine moritur, & hementi (ut creditur) apoplexia suffocatus; Sed iam redeo ad eos, qui nobiscum adhuc feliciter agunt, quorum ope, & studio eloquendi ratio, & facultas maxime viget, ac floret. Ex quorum numero mihi occurrunt, quos summe probeo, tres, qui cumulate scribendo quotidie de eloquentia optime merentur, Iacobus Sadoletus, Petrus Bembus, Pola Britannus,

L

tanns,

*tinus, Cardinales. Quis autem ES dicendo,
 ES docendo duplicem hanc laudem assequun-
 tur, Ioannes Baptista, Egnatius, Pierius Va-
 lerianus, Rom. Amaseus, I. A. Bonamicus,
 Petrus Victorinus, Barthol, Lathomius, Ioan-
 nes Strumius, de quibus omnibus virtute pra-
 ditus virum mihi est, quod a me expectes am-
 plius, quam quod aut eorum scriptum, aut ex
 publico loco virum vix probe de se omnibus te-
 statum relinquit. Cum non desint tamen ne-
 que viri complures alij, neque etiam optima
 spe adolescentes, qui in ea sustinenda, ES
 fortasse ad suum summum etiam extollen-
 da optimam operam navare possunt. in qui-
 bus Bernardus Nauagerius summa vir elo-
 quentia, id quod etiam ex ea oratione, qua
 splendidissime Andream Gritum Principem
 Venetiarum in funere publico laudavit, fa-
 cile perspicui potuit, Benedictus Rhambertus
 ES ipse hoc genere mirifice excellens, Ber-
 nardinus Masenius non tam patria, quam
 etiam dictione vere Romanus, Daniel fa-
 milia Barbarus, lingua, atque oratione pla-
 ne Latinus, Pompilius Amaseus Romuli F.
 qui docendo parentem optime refert. Griso-
 rhomus Zanchius, Duo M. Antonij, ES
 Flaminius, ES Maioragius, in Aristotelis
 paraphrasis uterque latine, atque parele-
 ganter conscribenda. Ex quorum alterius
 iampro*

iamprius extat in diuina philosophia duodecimum, alterius mox in quatuor de coloribus fusior atque dilucidior edetur explicatio. meus item Manusius, Aldo patri diligentia & industria comparandus, ingenio & virtute anteponendus. Iulius Scaliger, Ioan. Omphalinus, Ioach. Perizonius, qui primus omnium recte ex Graecis conuertere didicit, an docuit magis? non omnium minimam praestare poterunt operam. Ex ijs autem, qui adolescentes, ac aetate penè pueri, atque infantes sunt, dicendi autem elegantia penè natu grandiores, Masenius frater, Gibertus Corregius, Quercensis, M. Fannianus, Mutius Calinius, Syl. Scaliger Iulij mei familiarissimi filius, tunc adeo in primis, Alfonsus Princeps: qui omnes adolescentes non solum in optima spe Vestrorum studiorum, sed etiam in summa doctissimorum hominum admiratione positi estis. Sed ne singulas retenseam, qui aliquid, atque adeo plurimum discendo valens: cum item sciam Corradum Regij lepidi, Luca Aeternum, Ferraria Guarinum, & Girardum, Vincentia meum Grisolum optimè docere, Benedictum autem Accoltium, Franciscum Godeagum, Alexandrum Farnesium Cardinales & scribere, & loqui peraque splendide, neque Herculem patrem tuum minimè infantem esse, me

L 2

prorsus

prorsus fugiat, vel ex eo tempore, cum admo-
 dum adolescens sic apud Pon. Adrianum
 causam suam perorauit, & illi orationi ma-
 gnopere omnes acclamarint, Pontifex au-
 tem causam integram facile adiudicauit,
 Franciscum denique Olyam minime igno-
 rem in hac dicendi ratione omnium splendi-
 disime versari, atque tanta huius integritatis
 reuerentia contineri, & in eum etiam, si
 quem vel inter loquendum minus latino in-
 terdum verbo senserit & sum acerbius inueha-
 tur, ne inquam omnes, qui hanc dicendi fa-
 cultatem colunt maxime, nominatim appel-
 lem: ex omnibus gentibus atque in primis ex
 vniuersa Italia huic numero maior quoque
 numerus adiungatur, per me quidem licet.
 felicius sit, quam ego audio, hoc politioris la-
 tini sermonis studium, & amor, Roma, Nea-
 poli, Bononia, Mutina, Mediolano, Verona,
 Patauio, Venetijs. Ex vniuersa denique
 Ethruria quantum potest & splendoris, &
 elegantia accedat, tot tamen, ac tanta sunt,
 qua huic grauissime aduersantur, quae, qua
 subsessam intensissime oppugnant, & hi for-
 tasse ad eam gloriam, qua nunc maxime
 floret, quoad nobiscum agant, feliciter con-
 seruandam satis esse possint. Sibi vero de-
 cesserint (qui quotidie meliores auferuntur)
 qua spes reliqua est, qua totum paulo
 post

post prorsus non timeam interituram? nam
 qui posteris facultas hac deinceps propagari
 possit, duæ via sunt omnino, scribendi una;
 docendi altera, quorum neutrum à nostris
 satis abunde præstari nimis certo scitur. nam
 qui docere optime sciunt, qui multis parti-
 bus longe plures sunt, quam quos paulò su-
 præ commemoravi, aut eius studij laborem
 summum, aut indignitatem non minimam
 diutius ferre non possunt, præsertim tam
 eis exili mercede proposita, atque ea ipsa
 suo sapius tempore minimè dissoluta, inter-
 dum etiam improbißime abnegata. Quidam
 quod ex ijs, qui docent interdum etiam
 stultorum civium improbitate, quæ doctorum
 eorum interpretationem ab eis postulant,
 qui pessime de Latino sermone sunt meriti
 potius, quam id in hanc admittant, ludos
 deserunt, sese in otium referunt, à publi-
 co munere abstinere. Qui vero in scribendo
 pari possent ratione versari, neque quæ sua
 quoque difficultate quam ob rem id officij ni-
 mium præstent carere videntur. nam cum ad
 illud otium multa sint necessaria, neque illi
 tamen ex suis scriptis ullam utilitatem per-
 cipiant, aut à scribendo prorsus cessant, et
 parum omnino scribunt, eaque interdum
 secum interire sinunt. sed cum his paulò libe-
 rius etiam agatur, res est videri abunde.

scribant inquam isti, & commodè etiam scribant, innumerabilia conscribant volumina, gloriam suam adament, quantum tamen scriptio valeat ad hanc, quam quarimus summa eloquentia opem ferendam, iam pridem cognitum est, cum Ciceronis ipsius divina illa tot scripta multa secula iacuerint contemptissima, idque in ea ciuitate, in qua & nata, & alta, & diu feliciter dominata esset eloquentia. Illud adde quòd si qui adolescentes hisce humanioribus studiis maxime delectentur, ac breui in iis plurimum sint progressuri, copiasque nostras maxime cum scribendo, tum etiam docendo sint adaucluri, continuo eorum parentes res augenda, quam orationis expolienda multo ausidiores, eas ad alias facultates, & à paleis (Et ipsi dicunt) ad grana compellunt colligenda. in quo ipso quantum de viribus nostris detrahi, tantum aduersariorum adaugeri sentimus, iam verò, quàm mihi ab aduersariis sperandum sit, cum à nostris ipsis non vno laboremus modo, facile est cuique videre. à quibus sine vllò dubio cum longe plura, tum etiam studiosiora, quàm nostra, sunt omnia. nam Et à philosophis exordiar, qui aut suo Marte, atque ingenio de philosophia loquuntur, aut scribunt, aut qui veterum graecorum scripta latina se facere arbi-

arbitrantur, cum in suam linguam ea convertunt, horum primum infinitus est numerus. assidue deinde & scribant, & docent, quàm autem utrumque & sperce, & conamine, difficile est dictu. His coniuncti sunt medici, qui & ipsi bene sunt multi, & in opere admodum assidui aut in pharmacis suis conscribendis, aut in disceptando utra salubrior medicina adhibeatur gravissime egrotanti, in quo aliquando pestilentiori oratione utuntur, quàm morbus ipse est, cuius curationi ipsi sunt adhibiti. Iuris vero consultos quis audeat numerare? sola hac quidem facultas una ceteras alias artes simul coniunctas, cum hominum, tum voluminum ipsorum numero facile superat. at hi quoque, quorum leges tam elegantissime sunt conscripta, quàm etiam aquisissime sunt perlata, non modo impurissime & loquuntur, & scribunt, sed legum etiam splendidissimis luminibus suapte barbaria tantum officiunt, ut non solum non intelligantur, sed iam penè legi sint desita, quantum autem isti, aut etiam quanti doceant, frequentes eorum schola facile indicant. certe istis multis partibus, quàm nostri maiora semper proposita sunt pramisa. Age vero illi, qui testamenta, qui pacta, qui conventus stipulantur, quæ barbaria colluvies passim

L +

ad

fora omnia possidet, atque occupat, qua infan-
 tia non eloquentior? qua prolixior non mun-
 dior? qua autem fœdior, qua absurdior, qua
 tetrrior fœx? qui etiã (si diis placeat) de indus-
 tria Verbum nullum recte proferre conan-
 tur. Qua quidem pestis circũforanea aut vno
 omnis ciuitatis consensu in vltimas insulas
 asportanda, aut in culenũ consuenda, aut
 aneo tauro leniter comburenda esset, Et quan-
 do recte loqui contempserit, planè mugire per-
 disceret. Nam quòd nostri artem suam, Et ca-
 teri faciunt, minime profiteantur, magno id
 quidem sit cum eloquentia detrimento, sed
 multo id grauius tamen est, multoque letu-
 lius, quod ab eis, qui docent, huic infligitur
 vultus. nam cum ciuitates magistris carere
 non possint, eos ex eorum numero ludis suis
 illa praeferunt, qui id plerumque pessime fa-
 ciunt, quorum qui sint auctores, quos in scho-
 lis fœdissime interpretentur, aut quam vtiã
 in docendo ineptissime sequantur, pudet pro-
 ferre, ex quo tanta eloquentia calamitas inij-
 citur, tantus morbus, tantum, tamque pra-
 sens venenum in totum eius corpus diffundit-
 tur, Et sexcenti Cicerones eam incolumem
 conseruare non possent. Qua quidem publi-
 ca pestis vique eo iam pridem emanat, Et
 priuatas etiam ades sua cõtatione fœde coin-
 quinet, atque perditulenter inficiat, quis enim
 hodie

hodie apud primarios cives eorum liberos docet, nisi qui aut leguleius, aut medicus futurus sit? quibus quid tandem cum bonis litteris, atque cum eloquentia esse possit, ipsi, quorum res agitur, viderint primarij cives. Equidem qui operam dat, ut cytharædus fiat, quomodo rethoricam alios docere possit, non satis video. Quantum autem ab Italica lingua (et de nostris tantum agam) damni, ac calamitatis iam pridem huic inuentum sit, atque adeo in dies inuehatur magis, difficile est dictu. Si quidem & in nobilissimis civitatibus iam publica academia celebrantur, quæ ad Italici sermonis rationem omnes disciplinas traducere conantur, & ex omni ordine multi reperiantur, qui, quæ latina sunt, in suam linguam convertere non cessent, eoque iam ventum sit, ut multa Ciceronis volumina confecerint, ex quo uno tanto, tamque nefario scelere non solum eloquentia, sed latinæ rei literaria universa crudele exitium afferi videtur. non enim iam pridem multi desunt (et illud istis etiam condonem, quod sua ista convertendi ratione optimos auctores misere dilacerent, ac infeliciter discerpant) qui cum ignorantiam suam sic excusent, tum etiam laborem hunc fugiant. Quid mihi iam tantum studij, & laboris ponendum est in latina

na lingua perdiscenda, cum iam in mea habeam multa, ac breui cetera sum habitura, qua latina sunt, omnia? Postremo huc accedit, quod longe id amplius est, quod ei restat ad suum summum ascendendum, quam quod adhuc confecit ascensus, in quo uno superando longe etiam fortioribus, quibus ed valide tollatur, opus est humeris, quibus quam pessime imparata sit, iam omnes videmus. Quacum ita sint, ut ab hac nostra omnia exigua, debilia, caduca, contra ab eius aduersarijs maxima, vehementissime perduratura, ac postremo rem in summa etiam difficultate propria versari videam, nihil cuiquam mirum videri debebit, si ego id magis veritus sum, ne hac rursus ad imum reuoluta celerius relaberetur, quam ut ad suum summum perueniret, sperarem omnino. Quam meum tamquam tantum, tamque iustum metum, magis mihi ad hunc recta prospiciendum, quam ad prorsus de ea desperandum susceptum esse volo. Quare eos omnes, qui opem huic asferre possunt, eam ne negent rogo, atque oro, longe copiosius scribant, doceant quoquomodo possunt, studiosius, etiam aliis fideliter commoestrent, eos etiam non ad paruum itineri spatium comitentur, quasi de suo lumine omnibus cupientibus lucem accendant. Conspirent, qui
bono

boni sunt Ubique dicendo, in huius sanctissimae reginae Respublicae conservandam, atque tuendam, omnem operam, curam, diligentiam in hac Una augenda, atque latius propaganda ponant, atque defigant. Equidem (quantum in me erit) si modo aliquid in me est, curabo, ne id hac à me Gloriosa ex parte desideret, nam & scribendi & docendi, quam diu vel mihi licebit, officio perfungar, nunc autem, quod exorsus sum, de imitatione scribere pergam, & prorsus absolvam. Cum igitur tria sint, quae Universam eloquentiam constituent, inuentio, dispositio, locutio, totidem etiam in rebus imitationem Versari, necesse est. Primum enim ad optimi alterius rationem inveniendum est, deinde quicquid inveniatis, recte, atque ordine constituendum, postremo, ut eloquaris, accurate laborandum, nam siue inveniatis quid, siue id inveniunt constituas, siue postremo eloquaris, certam in omnibus viam ut habeas, ad cuius rationem ea omnia peragas, in primis erit tibi diligenter providendum, quod quemadmodum in omnibus faciendum sit, hoc secundo, & toto tertio libro abunde explicabitur. Sed quoniam res omnes aut eadem sunt omnino, aut similes, aut contrariae, continuo qua eadem sunt prorsus, neque inter se quicquam discrepant, nihil
ab

ab imitatione adiuvare posse videntur; nam rem prorsus eandem agere, quam alius agat, semper erit idem agere, nunquam imitari, Et qui libros (quemadmodum dicunt) imprimis, qui quidem in suis formis componendis facile habere poterit, ad cuius imaginem, atque adeo imagines eas componat, sed cum unam (quod aiunt) torculari in folium semel expresserit, ac perget infinitas exprimere, in nulla earum ulla erit imitatio, eadem semper erunt, à prima nihil ultima discrepabit; si quis item ita ridicule insaniat, Et Daphnis mortem defleat isdem versibus, quibus Maro, nec litteram ullam commutet, Et doceat se Maronem imitatum esse; quis hunc continuo centum non coniiciat Anticiras? at mutet, addat, detrahat, iam tum sui aliquid habere poterit, Verum si quid simile, aut contrarium transferat, tum prorsus imitatoris nomen assequetur. Nam cum omnis res aut simplex, aut multiplex sit, in multiplici tantum imitatio dari videtur, Et in inveniundo, constituendo, loquendo, quoniam non uno modo invenimus, constituimus, eloquimur, in simplici autem non ita, nam quae simplex sit res, potest illa quidem aliunde ad se conficiendam imitationem sumere, à se autem ipsa, si iterum agatur, nullam, una tantum Latina sit lingua, eaque

(Et

(Et rectius illi ominer) optima, qui ea lingua loquatur, quia sola sit, in ea nullam habebit imitationem, sed tantum latine loqui discetur, at sit (Et est) multorum generum, sit gravis, sit tenuis, sit, qua horum inter utrunque posita est, mediocris, volubiliter fluat, interpunctis atque interpirationibus distinguatur, pura sit, atque lenis: contra etiam dura, seuera, Et si qua alia sunt genera: cui horum se quis addixerit, recte imitator dicetur, quoniam illud probarit, cetera contempserit. Sed quoniam crebro nobis accidet, ut qua dicta sint prius, eadem sapinus dicenda occurrant, qua id ratione recte fieri possit, locus postulat ut pluribus explicemus, inmetis cum de locutione agetur, multa etiam restant dicenda. Qui igitur in eo argumento versabitur in scribendo, quod ante tam quispiam alius occuparit, ac suum sibi usu vendicavit, aut id aliena, aut ea ipsa, qua is id persequitur lingua, erit ei faciendum, si in aliena id faciat, aliquo modo faciliorem, ac magis tutam scripturam suam habebit omnino: nam si quid ex eo in suam ipse usum, ac commodum paulo liberius transferat, non continuo omnium accusatio, neque reprehensio ei subeunda erit, quando legenti altera fortasse lingua minime nota esse poterit, deinde vero, quod tam pridem bonorum more,

more, atque consuetudine id videtur sine ulla
 offensionis culpa fieri posse, quemadmodum
 cum græcis Plautum, & Terentium fecisse cō-
 stat, qui in suas latinas fabulas ex græcis fa-
 bulis locos integros transferre non dubita-
 runt, quin eorum etiam alter ex duabus gra-
 cis unam suam latinam aliquando sibi effe-
 cit integram. Clamet ille &que licet furem,
 non poëtam fabulam dedisse, hocque magis
 esse contaminare, quàm scribere fabulas, nisi
 mulet, longe semper equidem Leli, & Sci-
 pionis iudicium, quàm veteris poëta obtre-
 ctationem fecerim plurius at Maro namis fre-
 quens in Homero est, nimis que apertus, qui
 partes ad Verbum penè innumerabiles in
 suam Aeneidem transferre non dubitavit,
 Et in Aenea tempestate, quam totam ab eo
 surripuisse criminantur. neque item Cicero
 non ex omni Græcia, quicquid ei libuit, mi-
 nus in sua scripta compilavit: recte sanè
 Vterque, & prudenter, sed multo etiam plu-
 ra sumpserit Maro (neque enim illum un-
 quam surripuisse fatebimur) tam id apte, tã
 cum re sua, tam cum natura facit, Et potius
 ex eodem fonte, unde etiam Homerus, quàm
 ab illo græco exhausisse dicendum sit, ac quod
 ad tempestatem attinet, mihi noster in ex opti-
 mo & fingenda & describenda, non solum
 nihil ab Homero sumpsisse, sed cum etiam
 longe

longe superasse videtur. Quid enim quassa horridi habet Ulixes, cum naufragus ad litus natans eicitur? nam cetera sunt, et in tempestate, placidissima. at noster in ipsum etiam tempestatu apparatu legenti terrorem incutit, in re autem ipsa (Dij boni) quid horridum? quid miserabilem ab eo carmine, Talia iactanti stridens aquilone procella, &que eo, cum Neptunum mare totum cieri sensit, suscribit, aut fugi potest? nisi isti naturam ipsam quasi Alexandrum imitantem sibi effingant, qui toti se à solo Apelle, sic hac ab Homero tantum, quicquid mirum ediderit, depingi patiatur. hoc item modo de Cicerone est dicendum, qui quod à græcis sumpsit, non tam id ad latinam orationem locupletandam, quam etiam ad id ipsum quam græci ipsi splendidissime ornandum sumpsisse constat. Quorum ego & indicij, & doctrina facile principum virorum sententia tantum abest, ut de hac mea quicquam doceam, et in eam magis conferam, atque constituam Galatindum. Neque hoc, quod ex aliena lingua sumi potest etiam cum dignitate, bonorum testimonio comprobavimus, id tantum de particulis quibusdam quasi excerptis, sed totum etiam rei quantum est argumentum vel Cnivi, vel multorum id sit auctorum, in nostram orationem transferri posse, honorum item exempla constanter asseneramus. Plato dialogum de

amicitia scriptum reliquit, latina oratione eam quoque partem integram Ciceroni placuit illustrare in quo studio quid vitij contraxerit, ne graeci ipsi unquam dixerint. Aristoteles, Panetius, de officiis cumulatissime scripserunt, tantum abest, ut horum auctoritate Cicero quicquam ab iis ipsis scribendis officiis deterretus sit, ut nihil illis scripserit splendidius, nihil effecerit absolutius. Quae tamen scribendi facultas uniuersa duas in primis cautiones habere videtur, ne prorsus in ea quisquam furti nobiscum agere possit, una, si quis quid ad aliorum imitationem tractandum sumpserimus, id inuentione locupletius efficiamus: altera si nostro id instituto, atque ordine prosequemur meliore. Theophrastus Pharmacentriam, hoc est, excantationem amatoriam scripsit, idem Maroni aliquando efficere usus venit, in quo argumento noster longe melius versatus est. nam quod ad inuentionem attinet sapius inania, ac puerilia Theophrastus gurgit. Maro autem non nisi quod se maxime deceat, agit. pari autem ratione, sit in ordine, in quo noster magis appositus esse non posset, cum graecus inconstanter agere videretur. Quin illa quodque, si qua ex eo Maro mutuatus est, ita is commode facit, itaque apposite suis adiunxit, ut ea potius in suum locum restituta, atque repetita, quam a quoquam ablata,

ablati, atque accepti esse videri possint. Si vero in eadem lingua sit idem argumentum, & materia pluribus explicanda, id quidem non parum erit adiumenti, si alius versibus, alius ea oratione, qua vulgo loquimur, solutiore, illud dicenda exornet, modo dictionis generis ea facultas recipiat, atque in se admittat, quemadmodum cum Catone, ac Varrone Virgilium in re rustica fecisse manifeste apparet, nam qui historiam versibus scribat perpetuis, non satis commoda, atque ex usu facere videatur, sicut etiam neque adhuc, qui eam dialogo persequatur, quisquam est inuentus. huic autem integrum arbitror futurum, utrum quam ipse sibi commode constituerit, an eam, in qua non inepte versatus sit alius, viam persequi malis, modo latine, modo ornate, modo splendide quantum rei dignitati conveniet, rem explicet, atque eloquatur. etsi propria magis omnino vix videtur ad furti suspicionem omnem denitendam. Verum si paria sint omnia, res eadem lingua. & orationis generis non dissimile, continuo vix cum his scriptoribus nobis res erit, qui in ea non omnia viderint, qui in constituendo parum egerint apte, qui denique nullo pronuntiarum oratu, aut qui hac omnia egregie profecerint, ac nihil omiserint, quod cuiquam desiderari possit.

cum superioribus longe nobis erit facilior
 quasi concertatio, relinquetur enim semper
 pars non exigua, in qua aut innuendo lo-
 cupletiore, aut instituendo compositiore,
 aut dicendo magis illustrem orationem no-
 stram comprobemus. Et si quis pictor, quem-
 admodum apud Herculem patrem tuum factum
 vides gigantum bellam aduersus deos pen-
 tillo rursus, atque impolito informet, quod po-
 stea doctior manus excipiat, atque addendo,
 componendo, colorando longe admirabilius,
 magisq; conspicuum effingat, atque exprimat.
 in quo uno efficiendo, qui doctiorem manu
 adhibebit, plurimum in eo adiumenti sibi re-
 lictum esse sentiet, quod, quem facile superes,
 propositum habebit aduersarium. Romulum
 Amasium, quem Virum iam sapiens honoris
 causa nomino, cum Bononia eius auditor
 essem, in hoc genere studij sum admiratus,
 nam quoties inter explicandum (ita ut sit)
 historia pars aliqua in presentem partem
 incidisset exponenda, etsi in omnibus ille sui
 quidem semper erat similissimus, Verum si eam
 tamen ex aliquo scriptore minus eleganti,
 atque impolito, ac parum etiam composito
 sumptam habuisset, quantum eam cum apte
 instituendo, tum omni elegantia splendore
 dicendo illustraret, atque componeret, dici
 non potest. Sin autem prudens scriptor,
 quique

quique aptissime constituat, atque splendide
 eloquatur, locum nostrum prius occuparit,
 eumque ita totum communiverit, itaque
 suum effecerit, ut nullus accessus, nulla ad
 eum accedendum pateat via, neque ad eum
 iure equo repetendum actio ulla nobis relicta
 sit, res ea quidem primo aspectu duram, at-
 que difficilem videbitur habere tractatio-
 nem, sed non eius tamen erit negotij, ut ego,
 Et posteri mecum omnes quicquā deterrea-
 mur, quo minus de ea, quoties usus veniat,
 vel commodissime verba facere possimus. at
 si Cicero. Virum fortem laudavit, ac omnes
 eius laudes (ut cetera omnia) Et inveniundo
 argute, Et instituendo compositae, Et dicendo
 lumine se expresserit, atque illustravit, si ac-
 cideris ut tibi idem faciendum sit, non con-
 tinuo haerebis? non quid prius, quid posterius
 dicas, aut quomodo id dicas, dubitabis? non
 etiam atque etiam vereberis, ne ad eum, sã-
 quam ad scopulum aliquem, dictionis tuam
 collidas? Rem equidem si negem summam
 difficultatem habere, ac in perangusto videri
 Versari loco imprudens sim, nisi etiam im-
 prudens. multum est enim atque adeo pluri-
 mum, si quis sciens fructuum, prius in poma-
 rium veniat, ac ei libera facultas data sit,
 ut inde unum quodque, quod ei bellissimum
 videatur, ad mensam suam cohonestandam

deligat, atque decerpatur. sed cum res tamen rectius consideratur, minime se tale in interius probat, qualis extrinsecus apparet omnino, siquidem tanta vis honesti, tantaque verum omnium copia est, tam multiplex constituendi ratio, tam eloquendi varia, atque ampla facultas, ut semper aliquid, atque adeo multum relinquatur, quo summa cum dignitate aut inveniundo, aut instituendo, aut dicendo pro nostro uti libere possimus. nam quod ad rem inveniendam pertinet, qui quaso tam à recta mente aberrabit, ut qua cuiusque rei dicenda sint, omnia excogitare, omnia videre se posse confidit? non multa, atque etiam interdum non pessima se suspicetur omisisse? Equidem antequam hac hominum nova inuenta scirentur, tormenta (ut ita dicam) militaria, navigandi certa illa in omni tempestate locorum scientia, librorum describendorum ars uberrima, autem ex ausibus & natura, & artificia inimicis regia venationes, vitres quasi oculi, temporum per horas ad sonitum certissima dimensio, ex ephippijs certus pedum appensus locus, & cetera eius generis prope innumerabilia, à recentioribus hominibus cum ad summam hominum voluptatem, tum ad maximam utilitatem excogitata, hac inquam quædam diu in hominum ignoratione latuere, ut multa,

in

in tenebris iacere, Et vero in lucem hanc, atque in usum humanum doctissimorum hominum studiis venire, ita uno omnium gentium consensu in calum tolluntur, Et cum antiquitate certare, nisi eam etiam superare posse videantur. Arcum vetustas ad longiorem, atque vehementiorem scilum excogitavit, recentiores id tormēti genus, quod balistram vulgo appellant, ad eam adunxere. vostra autem ferè aetate horum omnium vehementissima, qua sua item lingua vulgus & arce sclopetum, archibulum appellat, necnō reliqua eius generis grandiora tormēta, cum ad maximam in conflictu stragem edendam, tum ad orbium ipsarum mansa impotētius verberanda, ac demolienda sunt adinventa. quorum item omnium primo vis ignea lentius sese agebat, ac antequam pillulam suo illo impulsu emitteret, quasi suo lumine, Et eam denitaret, hosti commodius significabat, nunc autem eò processit id artificij, Et prius mortem sentias in latas, quàm ignis lumen ullum videas, Et rerum omnium ferè semper aliquid superesse possit, quod prudens addat inuentor. Ad hac accedit, quod nō una, atque eadem est omnium rerum inveniendarū ratio, & modus. Cicero Milonem cadis reum fortissima oratione (si eam habuit integram, qua pro Milone legitur) defendit, at Brutus

idem effecisse, sed alio idem effecisse modo dicitur, neque fortasse imperite. Quid vero si Hortensius eam quoque causam perorasset, nunt ei quasi ad alterius eorum Strius ingenium inueniendi ratio conclusa, atque circumscripta sequenda esset? Et non solum multa addi ad aliorum inuenta, verum etiam alio illa ipsa modo inueniri, atque excogitari facile possint. idem autem euenire in re ipsa constituenda neminem arbitror non videre, cuius rei Cicero nobis locupletissimus testis esse potest, qui artis precepta multis modis tractauit, usque omnibus quam commodissime. Pari item ratione dicendum est de elocutione, de qua in tertio libro, qui totus de illius preceptis est conscriptus, abunde à nobis docetur. Ac profecto cum posteris longe iniquius actum esset, si natura primis hominibus omnia prodidisset, atque optima quaque deprompsisset, nec qua eius summa est prudentia, quicquid prouidet, quicquid homini studet, id omne in communem, atque aequam omnium utilitatem prouidisset, atque comparasset. rerum deinde ordo, atque constitutio nimis in angustum adduceretur. Eloquentia vero infans, et inops, atque ab oratione pessime imparata esset, si unumquodque hominum sensum, vnaquaque sententia, vno tantum ordine, atque vna tantum significatione, constituisset, atque dici posset. Quomodo vero paulo ante

fuerit

fructuum in duela est similitudo, horum studio-
rum alia est, atque ceterarum rerum copia,
atque libertas. in illis enim quod semel de-
cepseris, non nisi ad annum plerumque idem
sperare licebit: in his vero nostris studiis, li-
bertatem latissimam, atque perpetuam, ac
semper aequa fructibus iisdem arborem pos-
sidentibus incurvescentem, ex qua quantum
cuique satis sit, sua deligendi facultas per-
missa est. Ergo & actio in Verrem, & sen-
tentia in Antonium, tota denique Ciceronis
multiplex tum suadendi ratio, tum de mora-
bus disputatio, tum ad familiares, atque ami-
cos conscriptio (nam quid de arte fieri possit,
ipse demonstravit) perapte, neque indecore
iterum, & sapius tractari potuit? Quid hoc
quasi inquam tam mirum, si à Veteribus, ac
probatissimis auctoribus, aut in suis ipsis ar-
gumentis, aut aliena sequentibus, est assidue
factitatum, atque adeo à nostris quotidie fieri
constantius videamus? nam ne Salustium Ca-
tilina vitam ita plaud, ita ornate in eius
conjuratone perstrinxit, ut nihil in ea, neque
ad hominis mores, neque ad orationis orna-
tum desiderari videatur? hanc tamen tandem
Cicero cum Calpurnium defendit, illo suo stilo
persequi non dubitavit. res eadem est. Salu-
stium autem quam aptum scriptor fuerit, nul-
li obscurum est. Cicero Vero et hac ita, quod

res maxime postulabat, parcus fuit, Et Vita
tamen nihil omiserit, ita ornatu, Et etiam in-
gentē turpitudinē quasi dicōdo illustraverit.
Lucretius absolutissimam pestilentia ima-
ginem describit, non parvo beneficio deorum
immortalium extat liber, legi potest. Ovidio,
Et Virgilio idē efficere postea placuit, quā
id uterque cum dignitate sit affectatus, in
medio est, suum cuique iudiciū sit, Manilius
Andromedis ad marinum monstrum expo-
sitionem describit, idem, cum ad eam fabulā
Ventum est, efficit Ovidius, postremo omnium
Pontanus hanc ipsam, cum de stellis agit,
fabulā exsequitur doctissimorum hominum
est iudicium, longe prioribus diobus Pon-
tānum prastitisse. Sed quid ego alterius partem
tantum confero? de stellis minime inepte agit
idem Manilius, tantum abest, Et Pontanus
eius scriptis ab eo pertractandis sit deter-
ritus, Et q̄dem doctissimi Viri facile indicēt,
longe eo Pontanum stellas easdem, dicendo
splendidas illustrasse. Quasi vero qui fer-
rum quoque malleo exercens, non gladium,
ensem, qui lignū dolat, non curru, nō dolia,
qui ex creta fingunt nō testas, vases, recte
in molas, ac maxime diversas formas fa-
bricentur, atque architectentur. Unum est ho-
minis caput, unus pex, Et reliquas corporis
partes non unicum, eius regnum, huius

huius calceamentum iam in tot formas se
 conuersit, Ut in plures Prothens se conuer-
 tere non posset. Postremo autem cui nunc
 dubio esse potest, quin ego in hoc meo de imi-
 tatione studio idem possim efficere, quod Ca-
 cero in artis praeceptis efficit, Ut alio ite-
 que alio modo huius praecepta pertractem,
 ac meum etiam Liliū Giraldu inducam,
 qui Bartholomaeo Ferrino, Alberto Latio, ac
 Hieruli Bentinolio, Ut quotidie aliquid tale
 facere solet, explicet? aut denique Camillum
 etiam filium faciam, qui hac eadem prae-
 cepta à me parente suo breuiter perquirat?
 Sed iam satis, quemadmodum ego arbitror.
 Et probatum est in re eadem tractanda,
 quam alij quoque prius tractassent, imita-
 tionem omnino dari nullam, Et quid tum
 etiam faciendum sit, Ut ab omni furti accu-
 satione liberemur, commode demonstratum.
 Sequitur autem, Ut imitationis ipsius prae-
 cepta aggrediamur. Continuo igitur, quan-
 do perpauci illi quidem sunt, qui in quaquo
 facultate egregie excelluerint scriptores, qui
 non aliquid aut culpa, aut vitij contraxerint
 interdum, Videndum erit, Ut eius, quem imi-
 tabimur, Virtutes consequemur. contra vero
 vitia, quorum facillima solet esse imitatio,
 persudiose declinemus. neque enim si Salu-
 stio similiores esse volumus, id magis ex his
 M S Vocib

Vocibus, quæ illum ipsum minus interdum
 probatum efficiunt scriptorem, quàm ex eius
 divina brevitatis virtute ut consequamur,
 omnem operam dabimus. neque vero Hor-
 tentionem in una cernitula iactatione magis,
 quàm in tota illa divina agendi ratione
 referre studebimus, ne coquum illum imita-
 ri videamur, qui in cena præstantissimi
 coqui ius tantum fervens imitatus est, ca-
 tera eius condimenta ne recordatus est qui-
 dem. in probatissimis igitur auctoribus, quâ-
 do hos esse dixi, quos nobis ad imitandum
 propositos habere debeamus, quæ insignia,
 quæq; admodum rara, atque inæptæ erunt,
 ea probe dissimulabimus. quæ verò cum na-
 tura, atque usu ipso quotidiano recte con-
 senserint, atque decorum suum habebunt,
 ea quisque in suum usum liberius conver-
 set; atque securius usurpabit. Sed cum in
 simili, atque in contrario univèrsa hæc imi-
 tandi facultas (sæpe supra est demonstratum)
 versetur omnino, ac tria proposita sint, in
 quibus rerum omnium pertractandarum ra-
 tio continetur, inventio, dispositio, elocutio,
 iam separatim (etsi horum ratio inter se
 connexa continetur, ut alia sapiat ab alia
 sine separari possit) quin in harum quæque
 imitatori attendendum sit, videamus. Ea
 igitur inventionem, quod ad imitationem
 attinet

attinet; ratio est; Et ad aliorum imaginem
 aut similia, aut diversa nobis adinvenia-
 mus. in similibus; Et multi in re pastoritia
 cum Vergilio musas suas exercuere; Et Mar-
 cus Aurelius Nemesianus, T. Calpurnius
 Siculus, Andreas Nanagerius, perplendide
 fecerunt. in diversis. Et in gratia Theocri-
 tae, in nostris Iac. SanaZarius, qui utriusque
 ad pastoritiam aeniam piscatoriam sibi
 excogitarunt. nam quod alij in pastoribus
 suis luserunt, id hi ad pisces felicitissima
 transtulerunt, quod meus item Hector Co-
 ccius in re aucupatoria perbelles olim facere
 instituerat. Bensus cum Helenam Crotonia-
 ris effingendam sumpisset, multas civitatis
 formosissimas Virgines contemplatus esse di-
 citur, ex quibus singulis quicquid ei absolu-
 tissima pulchritudinis visum est, in eā egre-
 gio transiit penicillo. Tunciam id nunc si
 efficias in aliqua Veneris imagine depingen-
 da, ut recte quidem Bensem imitatus esse da-
 cetur. multo vero rectius si Herculem pictu-
 rus, totidem robustissimorum hominum cor-
 pora ad se adduci iusserit, atque ex ijs om-
 nibus quicquid ad eam virtutem pertine-
 ret, id omne sibi in suum Herculem delegis-
 set. ut in equo, in tauro, in ceteris cuiusque
 generis animalibus depingendis, si egregios
 quosque ex quoque genere pictor sibi delegat
 ad

ad suam absolutissimo exprimendum.

Sed redeo ad Latinos imitatores atq; etiā ad me ipsum (liceat enim mihi de me exemplum aliquando asserre) cum ego inquam essem adhuc adolescens, ac mox civibus de publici ludi magistro deliberandum accideres, eam ego mihi causam exercendi stili gratia (ut fit in scholis) sumpsit perorandam, hanc totam ad eius Ciceronis imaginem contuli, quam ipse secutus est, cum legem Manilianam luculentissima, ac prudentissima oratione suasis, vel persuasis potius. Iam vero natu grandior factus totam item eius ipsius Ciceronis alterius orationis imaginem in meam alteram converti. Nam cum Herculis patri suo publico meorum civium nomine mihi gratulandum esset, quod Neapoli à Casare C. Iulio Cæsare, C. Iulio Cæsare totius honestissima petitionis sue compos redisset, hanc ad eius imaginem integram, quam ipse Cicero pro M. Marcello ad Casarem habuit, totam mihi constitui, is enim in ea Casari gratias egit, quod sibi, quod propinquis, quod patria, quod senatui M. Marcellum restituisset, atque condonasset, qui cum id negotij paucorum admodum videret esse verborum, multas de Casaris ipsius laudibus, qua cum re ipsa maxime cōmēta videri possent, percommode ad id iustam orationem in medium induxit, quam ego in gratulando

tulando totam rationem, quemadmodum
 arbitror, facile secutus sum, ut enim proposui,
 de quo mihi esset dicendum, perbelle ad ipsum
 Herculis facta quadam illustria quasi di-
 gressus sum, cui parti ut sensu plane me satis
 fecisse, ad propositum redi, gratulationem meam
 confeci, peroravi: somnium verò Ioan. Corne-
 lij, quantum potui, ad Africani visum per
 quietem accommodavi. Proxime autem
 in præmio de de Principis consilio omnium
 meorum scriptorum, qua apud me alicui-
 us essent pretij, mentionem cum facerem,
 id ex Ciceronis imitatione feci, qui idem
 de suis in præmio secundis libri de divina-
 tione effecit. Ac ne qua ego omnia ad huius
 rationem scripserim, hoc loco ambitiose vi-
 dear, confectari, iam ea, qua cum ex hoc
 ipso, tum ex cæteris optimis, omnia facile
 mutuari possunt, tum qua multis (quoquo id
 fecerint modo) sunt imitati, pergam perse-
 qui. Verrem Cicero ad Iudices novo, atque
 admirabili accusandi genere repetundarum
 dānat. Ex quo uniuerso iudicio multa sumi
 possunt, ad quorum imaginē similes censare-
 tiſſime conformetur, quemadmodum Venetys
 olim vidisse me recorder. nam cum vir nobi-
 lis, ciuem suum male remp. gessisse, atque
 socios expulſisse ad iudices accusaret, ut singu-
 la eius crimina expaſuerat, ac vehementer
 inſeſſe

infectatus erat; sub ea statim tabulas recitari iubebat, suis locupletiss. testibus unūquoque eius crimen ex ordine comprobans, quod quidem agendi absolutius institutum ex Cicero-
ne in ipsum Verrem sumptum fuisse nemo non videt. Antonium in senatu grauis. ac perpetuis orationibus acerbissime idem exagit Cicero. quis ex his locis, qui aliquam diligentiam adhibeat, multa in simili causa sibi non sentiat habere ad imitandum? In Vatinium testem omnia congescit hominis impurissimi crimina. In Pisonem inuehitur tanto animi impetu, tam acris, ac constanti accusatione, tam perpetua scelerum omnium criminatione, quanto nusquam alias acrimis. Catilinam toterrimum ciuem non prius infectandi finem facit, quam eum ex Urbe eiecerit, hostem iudicarit. qua singula pari ratione in paucis offerent, qua sibi sumat prudens imitator. quid autem in Ligariana ironia illa? in Cluentiana Saffia impudicissima, ac sceleratissima femina turpitudine? quid Deiotari? quid Celsi? quid Aurena defensione facilius ad imitandum? prope infinitae sunt in eo genere reliquae, ex quibus in pari causa multa cuique suppeditantur ad eam cumulate, atque splendi depererantiam, qua ego breuitatis causa singula non persequor. Certe ex praecedentis defensione, aut ex amicitia laudatione siquid

aut par aut defendendum, aut laudandum
 occidat, magnam sibi suppelletillem confice-
 re poterit. Avaritiam, luxuriam, cupidita-
 tem, in Paradoxis detestatur ardentius, nus-
 quam in cetera vitia se tamen facilem no-
 bis praebeat ad imitandum. de contemnenda
 item morte, de dolore tolerando iste ipse fe-
 licissime scripsit. si cui de exilio pari ratione
 tolerando, de orbitato, de cecitate, ac de cate-
 ris eius generis malis vsus scribere veniat,
 unde in aptiorem imaginem, quam sequa-
 tur, habiturus sit, non video. Epicurus in vo-
 luptate summum bonum ponit. Stoicus in so-
 la virtute acriter esse conuincit, horum utro-
 que ratione Cicero egrogie, ut reliqua omnia,
 persequitur. Huius equidem loci imaginem,
 si mihi utraque vita laudabilior sit, an qua in
 delicijs otiose, ac nequiter, an qua per sum-
 ma rerum pericula cum virtute traducatur,
 disputandum accidat, facile mihi totam ac-
 commodabo. ad suas familiariter scribit, cum
 principibus viris summa etiam cum dignitate
 per literas agit, in ijs autem solatur, commu-
 dat, hortatur, conqueritur, exposulat, gratu-
 latur, & reliqua id genus, quae per literas effi-
 ci solent sonas omnia exquiritur, ad quae scri-
 bendi ratione boni omnes suam quoque in scri-
 bendis epistolis formam constituunt. in qua-
 bus Christophorus Longolius mihi maxime
 probatur.

probatum Praclare, autem agit de clarioribus
 toribus, quo in libro cuique & laudi, & Vi-
 tio, quod est visum, dare non dubitat. & pa-
 ritione tu de imperatoribus, si libeat de iuris-
 consultis, de medicis, de ceteris eius generis
 facere poteris rectissime. Huius item duo li-
 bri sunt de Divinatione divinisime conscri-
 pti, ad horum rationem Sadoletus sua philo-
 sophia defensionem aptius instituisse vide-
 tur. haec enim de Cicerone, nunc de ceteris, qui
 digni sunt, quos imitemur. Retras Bembae
 cum in sua historia tres haberet, quorum quo
 un recte sequeretur, Casari tamen maluit,
 quam aut Linsio, aut Salustio similior vide-
 ri, id quod ante eum in eadem historia Na-
 nagerium sensisse docebamur, in qua idem po-
 sterior Nanagerius praestare egregie dicitur,
 & meae Bernardinus Maphaeus in Pauli ter-
 tij Pontificis maximi commentarijs quotidie
 splendidiissime facit. In poetis autem Lampri-
 dius, cum omnes in Odis Horatio similiores
 esse studerent, solus Pindarum, neque id fur-
 tasse ingrate, imitari est ausus, quam autem
 Annus Lucretium in suis versibus & nu-
 meris, & sententijs expresserit, facile omni-
 bus est videre, tantum autem abest, ut Nana-
 gerius hac imitandi virtute caruerit, ut ca-
 teris etiam, qui rectius imitarentur, sumus
 omnium in epigrammate maiorum. Vides
 quid-

ostenderit, nam quī ante eum veterum lusum
in eo genere versum imitatus sit, aut etiam
animadverterit, extat nemo, ceteri ceteros,
plerique etiam fatuos secuti sunt, unus Na-
magerius eam viam posteris ostendit, quam
veteres optime institerunt. Huius item est
Damon, cuius magna pars ex Galli Virgilia-
ni imagine conficta est, reliqua ex eiusdem,
reliquis, ut est ei visum commodius, recte, at-
que pereleganter conscripta, Burghetti Catel-
li lepidissimi interitum misere deflet, huius
luctus imaginem ex Catulli passere mortuo
totam est mutatus: id autem quā vere,
quā decenter effecerit, ex utriusque ver-
sum collatione facile cognosci poterit: sic
enim inquit Catullus.

Lugeto o Veneres, cupidinesque,
Et quantum est hominum venustiorum.

Passer mortuus est mea puella,

Quem plura illa oculis suis amabat,

Nam mellitus erat, suamque norat

Ipsam tam bene, quā puella matrem,

Nec sese gremio illius mouebat,

Sed circumfiliens modo huc, modo illuc

Ad solam dominam pipibat usque,

Qui nunc it per iter tenebricosum

Illuc, unde negant redire quenquam.

At vobis male sit, mala tenebra

Orci, qua omnia bella denoratis,

N

Tamo

Tam bellum mihi passerem abstulisti.
 O factum male, o miselle passer,
 Tua nunc opera mea puella
 Flendo turgiduli rubent ocelli.

Nauagerius Verò sic.

Borgetus lepidus Catellus ille
 Cuius blanditias proteruiore,
 Et lusus herus ipse tantum amabat
 Quantum tale aliquid potest amari,
 Nec mirum, dominum suum ipse norat,
 Caram bimam velut puella matrem,
 Et nunc illius in sinu latebat,
 Nunc blandè assiliebat huc, & illuc
 Ludens, atque anido appetebat ore,
 Erectis modo cruribus, bipésque
 Mensa astabat herili, heroque ab ipso
 Latratu tenero cibum petebat,
 Nunc raptus rapido, maloque fato
 Ad manes abiit tenebricosos.
 Miselle o canis, o miser catelle
 Nigras parvulus ut timebis umbras
 Ut saepe dominum tuum requires,
 Cui pro delicijs, iocisque longum
 Hec desiderium tuum relinquis.

Rei materia simillima est, quod quidem
 imitationis proprium esse dicebamus, siqui-
 dem ille passerem mortuum, hic Catellum,
 ille heram, hic herum misere desentem in-
 ducit, harum item lusus persimiles sunt, in

falsa

salutem, morsu, pipatu, latratu, hero cognitione, sed cum omnia similia sunt, tum etiam commiseratio minimè est dissimilis. postremo pro fletu assidue, quo puella sua turgidos rubere oculos Catullus querebatur, longum Catelli desiderium hero suo relictum esse reposuit Nanagerius, hic tamen quadam addit alia, qua canit natura illi commoda dabat, ut illa:

*Atque avido appetebat ore,
Erectis modo cruribus, hipésque
Mensa astant hexili, heroque ab ipso
Latratu tenero cibum petebat.*

Quod nomen aliqua ex parte ex primo item Catulli epigrammate perbelle sumptum videri potest. At Fracastorius sic hanc imitandi rationem in suo Syphilo observavit, ut ex multis Virgilij imaginibus totum penè textij libri operis sui historiam perpetuo contexerit, nam cum hic tandem Hispanæ Classis appulsam ad novarum gentium litus describeret, totam illam partem, qua quidem bene longa est, ex diversis Virgilij locis adumbravit, nam ut omnium fluminum ostium, quo classem appulit, ut amnis ripas arborum amantitate, atque uniuersam varie descriptas, nihil recusem. Cererem, Liberumque in ripa expositum, viros illorum miro desiderio passim per herbam

fratos, non solo, atque exoptato latam, atq;
 ex animo salutationem aque pratercam, quæ
 omnia à Marone felicissime sumpta sunt,
 hac inquam & omittam (quoniam suapte
 rerum natura & itaq; facile occurrere possunt)
 ac illa, quæ sunt interioris imitationis, tan-
 tum commemorem, Maro Aeneam navi e-
 gredientem arcu, & sagittis armata, Vena-
 tum in sylvam ducit, prada septem cervo-
 rum cohonestat. hanc imaginem sequens Fra-
 castorius Inuentutem Hispanam navi egres-
 sam describit in sylvam eo genere armorum,
 quod vulgo sclopetos vocant, armatam, pra-
 dam huic facit ex his avibus, quarum fre-
 quentem copiam in sylva illa prius pervoli-
 tare demonstrarat, quæ quidem aves quo-
 niam Apollini sacra erant, ad harpyiarum
 imitationem perpetuo suo bellissime tran-
 sit, quo in loco Vnam avium ex altissimo arbo-
 rum vertice genti illi multa horrenda ceci-
 nisse inducit, ac denique mensarum loco hor-
 rendis moribus adefarum gentem illam pe-
 stilenti morbo adefam, à sua sylva auxilium
 petiturum gravissime comminata est, ad cu-
 ius Vocem omnes horrore percussi, ad terram
 duplicatis genibus conciderunt, ac supplicium
 in modum aves eas sunt venerati, & itaq; au-
 tem sibi pestem averterent, votis omnibus de-
 precati sunt. Hoc etiam amplius, quod ante
 illas

illas Apollini sacras efficit; quod Maro in Harpyis facere non potuit, tantum in eis dedit, id divinationis ab Apolline se esse edocet. Et disceret Celeno. Pergit eodem historia filo insula regem magna cum hominum multitudine extra Urbem externa cum gente societatem coivisse, describens id, quod in Didone, Et Troianis in Urbe efficit Maro. Præterea sollemnis inciderat insularis dies, quo Apollini de more annua vota redderentur, forte aderant externi Viri, atque ab ipso rege, qui gentis ritus sint, atque unde ea sacra originem traxerint, edocentur. quæ una facies tota illa est, qua Evander, cum Herculi sacrificaret, Aeneam accepit, ac totam rei historiam Troianum herodem edocuit. Et multa alia, nisi etiam omnia, qua prudentissimus poëta Et acutissime vidit, Et commodissime mutatus est. quæ cuique, qui aliquantum in Virgilio versatus sit, sua sponte apparere possunt. Iam vero iterum Sana Zarinus, cum agit de Virginis partu, quàm bellus est Maronis imitator quàm prudenter videt qua amuletur, ac statim quod ad nuntium attinet, qui Virgini mandata referat nonne est ipsius Mercurius, qui ad Aeneam mittitur? iussa item, Et consilium Dei summi nunc cum Iovis iussu, Et consilio germane consentiunt? Cum vero Augusti censum habi-

cum refert, in quo vniuersi orbis nomina sunt
gentium descripta, qua magna secundi pars
est libri, nonne tota Maronis est imago, siue
cum Aenea ex omni Hetruria, siue cum Tur
nus ex vniuersa Ausonia accipit per singulas
gentes commemorat auxilia? Instio autem
cum inuocat, atque ad Virginem alloquitur,
quis non sentit illud ipsum vere, atque ex
animo hunc agere, quod Augusto blandiens
Virgilius agebat? Cum videlicet ait,
Tuq; adeo spes fida hominum, spes fida deorū
Alma parens. Et qua sequuntur ad multos
versus, quorum postremi hi duo sunt, Virgi
lij item postremis maxime similes,
Tu Katem, ignarumq; via, insuetumq; labori
Diu, mone, Et pauidis iam late allabere
captis.

Maro autem sic.

Ignarūque via mecum miseratū agrestes
Ingredere, Et votis iam nunc assuesce vocari.
Cum tamen hic quoq; prius dixerit, Tu Va
sem, tu diua mone. Reliqua autem carmina,
quemadmodum neq; in Fracastorio factum
est, ut ascriberem, non sat commodum cadere
visum est: nimis enim longum opus, idq; ex
aliena confecissem scriptis, cum ego id vnum,
ut breuis sum, studeam maxime. Sed eorū hac
sunt, qui ad aliorum inuentionem sibi quoq;
inueniendum esse, ac quasi alienis vestigiis
candum

tandum esse, probe consueverunt, quiq; id quan-
 tum in ipsis fuit, conati sunt efficere, quod etsi
 non sunt plane consecuti, minime tamen im-
 probandi sunt, certe in eo, quod viam nove-
 rint, quod in ea ingenium suum exercuerint,
 magnopere etiam laudandi, hic vero, de quo
 nunc agam, ille est, qui non solum imaginem
 aliunde sumptam suo artificio, sua eloquen-
 tia, suis omnibus numeris in suo opere quam
 planissime absolvit, sed qui eam multo etiam
 amplio-rem, multoq; magis splendidam effi-
 cit, id quod et planius constet, ac meam in
 hoc ipso fidem tibi tandem liberem, utriusq;
 carmen in medium descriptum adducam, si
 mihi tamen prius à doctissimis viris cauebo,
 ne mihi id vitio, aut etiam ignorantia ver-
 tant, quod qua amulationis sunt, ea ego imi-
 tationis propria attribuam: nam cum sequi,
 imitari, amulari, tria sint omnino specie di-
 versa, genere tamen quodam sic sunt simi-
 lia, ut quod sit aliud, vicissim ad aliud commo-
 ditatem sine vitio transferri possit, nam quod
 egit Maro cum suo Catullo, etsi scio id amu-
 latione contendisse ad eum (quod effecit egre-
 gie) superandum, via tamen apparet, atque
 rei totius eadem ratio qua una imitatio ma-
 xime continetur, quam ipse quoque Ma-
 ro institit, etsi longe validioribus eam in-
 stituit gradibus. Sed iam carmina conferan-
 tur.

tur. Catullus igitur cum Tetidis, & Pelles nuptias diuino carmine celebraret, Ariadnā in solo littore destitutam, ac casum suum graueriter conquerentem, aptissimo in loco in eam laudationem inducit. hunc postea locum Maro integrum in suam Didonem pari ratione ab amatore suo delusam, longe transfudit felicitus, sane Catullum si solū legas, nihil melius desiderari posse videtur. Verum si cum Maro ne conferas, vix iterum Catullum regustabis, ita hic illi quasi tenebras offudit, atq; luminibus obstruxit omnibus: sed iam horum similitudinem videamus, dein partes ipsa Et ab Utroq; sint tractata, vicissim conferentur. Fœmina igitur amba sunt, ab iis amba destituta, atq; delusa, quos pro maritis habebant, ac de quibus modis omnibus optime erant merita, amba hospitem fugientem execrantur, amba in grauissimo periculo derelicta, ambarum item querendi ordo, atq; ratio, si quidem modo furore percita in desertores suos verbis aspersis impotenter feruntur, modo ad preces remissos animos miserabiliter conuertunt, idq; per totam conquestionem, quasi vicissim repetitum conseruant. Postremo autem ad execrationem, ad diras, tanquam ad causa suatissimum praesidium furentes confugiunt. Sed iam similitudinem utriusque, atq; alterius imitationē collati versus ostendant. Ariadna igitur

igitur statim sic in suum fugiētē exardescit.
 Siccine me patriis abductum perfide ab oris?
 Perfide desertum liqui, si in littore Theſeu?

Quam iracundiam Dido & ipsa sic
 expreſſit.

Disſimulare etiam speraſti perfide tantum
 Poſſe nefas? tacitusque mea decedere terra?

Continuo à ſumma indignatione & utraque
 (ut vides) ſuam querimoniam exorditur, al-
 teram, quod ab laribus patriis abducta tam
 longè gentium in ſolo littore deſtitueretur, al-
 tera, quod ſe in ſcia ex Urbe ſua fugam moliri,
 clamq; de ſuo regno decedere ſuus ſit au-
 ſus, grauidiſſime indignatur. ſimul perfidia
 & utraque ſuum accusat; paulo poſt tamen A-
 riadna à ſui commiſeratione hoc modo per-
 git querendo.

Nulla ne res potuit crudelis flectere mentis
 Conſilium? tibi nulla fuit clementia prado,
 Immite ut noſtri vellet miſceſcere peccatus?

At non hac quondam blanda promiſſa dediſti
 Voce mihi, non hoc miſeram ſperare iubebas,
 Sed connubia late, ſed optatos hymenaeos.

Quam eandem commiſerationem, at-
 que eodem loco Dido non omiſit, cum
 & ipsa ſequitur.

Nec te noſter Amor, nec te data dextera quæ-
 Nec moritura tenet crudelis funere Dido? (dā
 Hoc autem addit Dido, quod longè cum re

N S com

comodius convenit, Aeneam non solum in se, sed in suos, atq; adeo in se ipsum crudelitatis suam exercere, qui se cum suis per hyemē certissimo maris periculo obicere non dubitet. Id autem his exequitur versibus.

Quia etiam hyverno moliris sedere classem,
Et mediis properas aquilonibus ire per altā
Caudela. Quin etiam pergit ab incerto loco, quo Aeneas appulsurus est, eius perfidiam graviter exagitare, sic dicens.

Quid si non arua aliena, domosque
Ignatas poteres, & Troia antiqua maneret?
Troia per undosum peteretur classibus aequor?
Qua dua partes, quoniam nullo modo Ca-
tallo continebant, propterea sunt omissa. Sed
vide rursus ut ad preces, ad lacrimas se to-
tum convertat, dicens.

Mē ne fugis? per ego has lacrimas dextram-
que iuvam. (liqui
Quando aliud mihi iam misera nihil spse re
Per convivia nostra, per inceptas hymenaeas
Si bene, quid de te merni, fuit aut tibi quic-
quam

Dulce meum, miserere domus laetis, & istā
Oro, siquis adhuc precibus locus, exue mentē.

Plana tota loci est imitatio, sed quod potuit
amplius Maro, id acute & vidit, & praestitit
egregie, pactos tantum hymenaeos suo obijt
Arsadna, Dido vera per eos ipsos Aeneam ro-
gat.

Est, ac horum etiam voluptate eum artificiose
tentat, si possit commovere. Qua vero sequun-
tur, meritum continent: Et ipsa quidem à
Catulli sumptis, sed non ad Catulli tamen or-
dinem descriptis, in quibus quidem exprobra-
dis ea item animi alternatio servatur, qua
supra amantem affectam esse demonstravi-
mus: sensim enim exprobrando iterum ad ho-
spitis nomen exarsit, neque multo post seda-
tior, atque remissior facta in commiseratione
acquiescit. Catulli autem hi sunt versus.

Iam iam nulla viro iuranti femina credas.
Nulla viri speret sermones esse fideles,

Qui dum aliquid cupiens animus praeestit
aperti

Nihil metuant iurare, nihil promittere parcere:
Sed simulac cupida mentis satiata libido est.
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.

Quam sententiam Maro tribus verbis
diminuit absorpsit, cum ait.

Nusquam tanta fides.

Post perfidiam, ingratum etiam suum Ari-
adna accusare, atque illi nominatim praestita
officia exprobrare, his verbis non omittit.

Certe ego te in medio versantem turbine leti
Eripui, & potius germanum amittere creui,
Quam tibi fallaci supremo in tempore deesse.
Pro quo dilaceranda feris labor, alitibusque
Prada, nec insecta tumulabor mortua terra.

Quam

*Quam partem Maro quoque paucis, sed
quàm plenissime absolvit ad hunc modum.*

Eiectum, littore egentem

*Excepi, & regni demens in parte locavi,
Amisssam classem, socios à morte reduxi.*

*Vbi autem Ariadna fratris mortem, quàm
amatoris se maluisse dicit. ac pro tãtũ in eum
fide se relictum esse feris, ambuq; dilaceran
dam, misere cõqueritur, Dido Nomadum re-
gum Lybica, ac Tyria gētũ in se odsum, de ma
de pudicitia violatum nomen, postremo mor-
tem ipsam obijcit. eius autem hi sunt versus.*

*Te propter Lybica gētes, Nomadumq; Tirāni
Odere insensũ Tyrũ, te propter eundẽ mĩ*

*Extinctus pudor, & qua sola sydera adsũ,
Pama prior, cui me moribũdã deseris, hospes?*

*Ariadna item ab &sq; natalibus Theſeum
impietatis nota prosequitur his versibus.*

Qua nam te genuit sola sub rupe leena?

Quod mare cõceptũ spumantib; expiit Undis?

*Qua Syrtis, qua scylla rapax, qua Casta car-
ribus,*

Talia qui reddis pro dulci pramia vitũ?

Dido Vero hac ad eum modum in

Aeneam iracunde enomuit,

*Nec tibi diua parens, generis nec Dardanus
auctor*

Perfide, sed duris genuit te cantibus horrendis

Caucasus, Hyrcanaq; admorũt &bera riget.

Hactenus

Hactenus per gravem negationem hic efficit, quod ille per interrogationem acriter conquestus est, cum neque tamen ab ea abstinuerit diutius. sequitur enim.

Nam quid dissimulo? aut quid me ad maiora referuo?

Nū sietu ingemuit nostro? nū lumina flexit?

Nam lacrimas victus dedit? aut miseratus amantem est?

Quia qui nō facit, is merito omnis impietatis accusandus est, quiq; magis diris ferri, quā humano patre & satius, & altius dignum est. Ut credatur, quod item in mercedis loco dictū esse cōstat, quasi qui tot, ac tantis beneficiis acceptis in suo tāto dolore nullum misericordia signum ediderit. Suum postea Ariadna conqueritur iam longe fugam arrispisse, cū ait. Illa autē prope iam mediis versatur in undis. Nec quisquā apparet vacuū mortalis in alga.

Quod nec Dido omisit, ita enim & ipsa conqueritur.

Littora deseruere, latet sub classibus aquor. Adnixi torquent spumas, & cerula verrit.

Solitudinem Dido omisit; qua domi apud suos relinquebatur, celeritatem autē nansæ lionis altera quoq; adauit versa. Ariadna item in prima causa detestanda sic versatur. Iuppiter exopatena, Sciam nescitūque primo Gnosa, Cecropia, tetigissent littora, puppes,

In do

Indomito nec dira ferens stipendia turbo
 Perfidus in Cretam religasset namque funem.
 Nec malus hic celare dulci crudelia forma
 Consilia, in nostris quasisset sedibus hospes.
 Dido vero idipsum ad hunc modum imitatum est.
 Felix, heu nimium felix, si litora tantum
 Nunquā Dardania tetigissent nostra carina.
 Catullus omnia Ariadnam his versibus
 desperantem inducit,

Nam quo me referā? quali spe perditus nitari?
 Idaosne petam montes, an gurgite vasto
 Discernēs potiū truculentū ubi dinidit aquor?
 An patrii auxiliū sperē? quem ne ipsa reliquit
 Respersum iuvenem fraterna cade secutus?
 Coningit an fido consoler memet amore?
 Qui ne fugit lētos incurvans gurgite remos?
 Prætere a nullum littus, sola insula, tecto
 Nec patet opressus pelagi cingentibus undis,
 Nulla fuga ratio, nulla est spes, omnia mœnia.
 Omnia sunt desertæ, ostendant omnia letum.
 Quam partem eo in loco effinxisse Maro videtur,
 cum ait,
 En quid agā? rursus ne procer irrisa priores
 Experian? Nomadūq; petā coniubia supplex,
 Quos ego sum toties iam dedignatus maritus?
 Aliacis igitur classes, atque vicina Taurum
 Iussa sequar? Et quæ sequuntur, quæ omnia
 Didoni haud minus erant tuta; quæto quæ
 sibi obiecit Ariadna, hoc in altumque eras

amplius, quod indignatione rem adauxit,
quam Ariadna tantum flebiliter, ac misere
deplorauerat.

Catullus tandem suam ad diras, ad exe-
crationes perduxit his verbis.

Quare facta virum mulctates vindice pœna
Eumenides, quibus anguino redimita capillo
Frons expirantis praportat pectora iras,
Huc, huc aduentate, me ac audite querelas,
Quas ego nunc misera extremis proferre ma-
dulus

Cogor inops, ardens amenti caca furore,
Qua quoniam vera nascuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati nostrum vanescere luctum,
Sed, qualis solam Theseus me mente reliquit,
Tali mente Dea funestent seque, suosque.

Quem locum postremo Maro cum copiosè
tum etiam splendide sic imitatus est.

Sol, qui terrarū flammis opera omnia instras,
Tuq; harū interpret es curarū, & conscia Iuno,
Nocturnūq; Hecate triniū ululata per Urbes,
Et dira Ultrices, & Dī morientis Elisa,
Accipite hac, meritūq; malis aduertite numē
Et nostras audite preces, si tangere portus
Infandum caput, ac terris adinire necesse est.
Et si fata Iouis poscunt, hic terminatus haret;
At bello audaciū populū venatus, & armis
Finibus extorruū complexu amulsus Iulū
Auxilium impleret, videntēq; indigna suoru
Fama

*Funera, nec cum se sub leges pacis iniqua
Tradiderit, regno aut optata luce fruatur,
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus
arena.*

*Hac praeor, hanc vocem extremam cum san-
guine fundo.*

*Quod lac lacti, quae aqua aqua similior,
quam tota est ab usque initio ad ipsum finem
Maronis imitatio? quanto autem imitator
splendidus, quanto copiosius, quanto gravius
agat, non arbitror te expectare, dum dicam.
Ille enim narrat, hic vero canit, atque ea tu-
ba canit, quae nulla unquam gravior, atque
nobilior inflabitur, ut isti tandem videant
imitatorem non ita in ergastulis contineri,
qui interdum tamen, quem sequatur, facile
praecurrere non possit. Neque vero secum mi-
nimus ipse Maro ad hanc imitandi rationem
agit, quoties accidit, in quo id facere possit, ut
in tota Palemone, ex qua quadam adducere
minime gravabimur, in quibus hac imitandi
ratio planissime apparet, ac illud statim.*

*Ab Iove principium Musa, Iovis omnia plena.
Ille colit terras, illi mea carmina cura.*

*Iovis optimi gratiam, et favorem iactat
Dante, in quo sua carmina nimis magni
facit, qui ea etiam Iovi maxima cura esse di-
cat, quod ipsum neque dissimulavit Aeneas
Itha, sic respondens.*

Et me

*Es me Phabus amat, Phaba sua semper apud
me.*

Munera sūt lauri, et suave rubēs hyacinth°.

*Imitatio est in Deorū erga se amoris ala-
cri ostēdatione, nam hic Iovē Phabū obiecit, à
quo se cum amari, tum etiam eius frondibus
ornari iactat. Est item in lege eius carminis,
qua priore, aut maiora, aut cōtraria postulat
dici, in hoc autem superat Menalcha, cum se
Lauro à suo iam donatū esse, quo in loca Da-
met sua tantum carmina suo placere osten-
tabat. Proponit item Damon ad hunc modū
Mala me Galathea petit lasciva puella.
Et fugit ad salicet. Et se cupit ante sudari.
Quo in loco sic illud emulatus est Menalchas.
At mihi sese offert ultra me⁹ ignis Amintha.
Natus sit tam sit canibus non Delia nostris.*

*Imitatio est in amoribus, secū enim puel-
lā suā procaciter ludere Damon gloria-
bitur; Menalcha autem se crebrius à suo
Amintha adiri testatur, in quo item Dama-
mon ego superat qui amoribus suis fruatur,
cum ille sanxū amicant suā secum lascive
ludētem dicat. Est enim in personarū simi-
litudine Galathea scilicet, atque Amintha,
quo personarū ratio imitationem non parum
adiuvare solet, pergit Damon suo instituto.
Partes meae memori sunt munera, nāq; notavi
Ipse locum, aërea quo congressere palumbes.*

Int.

O

Quod

*Quam partem sic Menalchas amulatur,
Quod potui puero Sylvestri ex arbore lecta
Aurea mala decem misi, cras altera mittam.*

*In munere manifesta est imitatio, nam
alter se parasse quod amica muneri mitte-
ret, alter se iam misisse, ac denuo esse missurū
prædicat. Itē in eo est, quod palumbes alter,
mala alter aurea dono miserit. superat enim
his Menalchas, et quod iam miserit & mis-
surum se polliceatur. reliqua ad hunc se mo-
dum tota habet cantilena. quod autē in hac
binis perpetuis carminibus, quaternis idem
efficit in Melibæo ad hanc modum.*

*Nympha noster amor Libetrides, aut mihi
carmen,*

*Quale meo Codro concedite: proxima Phæbi
Versibus ille facit, aut, si nō possumus omnes,
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.*

*Hac Coridon, illa Vero, Et Poëta ipsius
Verbis utar, referebat in ordine Thyrsis.
Pastores, hedera crescentem ornate Poëtam
Arcades, invidia rumpantur Et illā Codro,
Aut, si Ultra placitū laudarit, bacchare pōtē
Cingite, ne Vati noceat mala lingua futuro.*

*Optat Coridon Codri Poëta musam, quē
carmine proximū Phæbo facit, Thyrsis Vero
Poëta ornamentum postulat, in quo Virtutem
ille, hic Vero Virtutis præmium expetit: dis-
sinxit autem Coridon, cunctis ait.*

Aut

*Aut si non possumus omnes,
 Hic arguta sacra pendebit fistula pinn.
 Quam distinctionē neq; Thyrsis omisit, dicōs,
 Aut si ultra placitū laudarit, bacchare frontē
 Cingito, ne vati noccat mala lingua futuro.
 Proponit item Coridon in hanc sententiā,
 Atosi caput hoc apri tibi, Delia, parum
 Et ramosa Mycon Vinacis cornua cerni.
 Si propriū hoc fuerit, laui de marmore totū
 Puniceo stabis furras eninēta cothurno.*

*Aliena donat Mycō, in quo munere Vouet,
 si ea unquam propria possit donare, hoc est, si
 totus sit, qui sua manu cernū, atque aprius
 interficiat, se tū Delia ex lauisimo marmore
 esse facturū, quem Thyrsis ita imitatus est.
 Sinū latus, & hoc te tibi, Priape, quātū.
 Expectare sat est, castos es pauperū horti,
 Hanc te marmorem pro tempore fecimus,
 at tu,*

Si futura gregem supplenerit, aureus esto.

*Et in dandi, & in Vouendi pari ratione
 imitatio versatur, ea enim uterque lege &
 donat, & Vouet, ut si vota sua plena ferant,
 longe in Deos cumulatio sua sint collaturi
 muneris, similitudo est in personis, de qua au-
 tem est distinctio, utrius itam dissimilitudo, atq;
 Quis dissimulatio Thyrsis enim aurū, Coridon
 marmor praeiitit, hic autē Virces in feras ille
 gregē futura plenā auget, reliqua. Sere hac.*

quo vides, ordine & figurat fieri persequitur.
 Haecenus, à simili meus imitator inveniebat
 tametsi à contrario quadā etiam pro rei na-
 tura connexis, nunc autem separatim de con-
 trariis quique, nequa admodum multis, cogi-
 tis. Contrariorum igitur plura sunt genera,
 in omnibus autem aptissime cadit imitatio.
 Virtus, & vitium contraria sunt, quare tho-
 ne qui iustitiam, fortitudinem, praeclaram,
 temperantiam laudavit, ea iniustitiam, ignavia,
 imprudentiam, intemperantiam vituperabit
 commodissime: nam quae ad laudandam vir-
 tutem facient omnia, has eadem ad impro-
 bandam vitia & regione cadat aptissime. Iusti-
 tia summa laus est; quod si ea hominem
 facietur sanctissime conservatur, quod religio,
 quod fides, quod coniugia, quod ceterum libe-
 rorum pietas reverenter coluntur. Iniquitia
 vero summa erit vituperatio, quod cum eo
 vitio bona haec omnia funditus tolluntur, ita
 qui pro re honesta fortiter cadere non dubitet,
 qui in rebus agendis prudenter videat, quique
 in eam usum sese moderate gerat, quibus lau-
 dibus offerretur, ab eorum contrariis, qui facere
 fecerit, vituperabitur convenientissime, for-
 titer fecisse Regulum, qui, ne fidei suae pro-
 deret, ad confessionem supplicium traxit, oppi-
 datum omnium est sententia, quibus haec re-
 verentibus recte fecisse laudabit, à contrariis ex
 q/decim

isdem sumas in eos licebit, qui fracta fide,
 sperto iureiurando domi remansere. ita &
 incantorie virtutibus parifacies ratione. Vt
 ventorum euelli, atque extirpari quercum, con-
 tra vero radicibus suis fortiter ad eorundem
 ingentes flatus nihil commoueri omnino, co-
 trarium est. Quod posterius Maro praeclare,
 et multa alia fecit, a Catullo sumpsit a con-
 trario ad imitandum. Sic enim ait Catullus.
 Nā velut in summo quatiēte brachia Tauro
 Quercum, aut consigerā sudāti cortice pinum
 Indomitus turba contorquens flamine robur
 Fruit, illa procul radicibus extirpata
 Prona cadit, latēque & cominus omnia
 frangit.

Quam comparisonem Maro sic est
 imitatus per contrarium,
 Ac veluti annosam Valis locū robore quercū
 Alpini borea nunc hinc, nunc flatibus illinc
 Tenere inter se certant, et stridor, & alte
 Consternunt terram concusso stipite frondes,
 Ipsa haret scopulis, & quantum vertice ad
 Aetheras, tantū radice in Tartara tendit.

Ille vi, atque ventorum impetu quercum
 a radicibus euulsam, atque ad terra magna
 cum propin quarum rerum strage datam, per
 comparationē inducit: hic contra suam vim
 omnem ventorū perfert iter ferre, quae quidē
 altiss

altissimis radicibus nitatur, ostendit; sed illa quoque secum Maro in contrariam partem imitando, quæ in Daphnæ morte decinit, longe etiam præclarior egit, nam cum Mopsus Daphnæ interitum misere deflensset, partem alteram excepit Menalcha, quæ ab Mopsi imaginem totam conformavit, nam ubi Mopsus Daphnim mortuum acerbius deflet, contra Menalchas, quod in cælo feliciter agat, mirifice latatur. Ubi ille microre, & lachrimis omnia eius morte confecta lamentatur, hic contra omnia ob eius divinitatem latitia ostendit exultare. Ubi denique Mopsus tumulum constituit, Versusque tumulo addidit, Menalchas & solennia sacrificia, & aras ut certissimo deditat Deo. Utriusque autem Versus brevitatis causa non apposui omnes, ratus satis esse vel mediocriter doctis si per initium eos indiscussio. Id autem est eius qui eum mortuum deflet Extinctum nymphea crud. fu. Dap. Flebant voscor test. & flu. nim.

Eius autem, qui eum inter Deo retulit, inde est initium.

Candidus insuetum mir. li. ob.

Sapp. ped. que vid. nap. & sy. Da. Nos ita in contrario Ciceronem imitati sumus. Ubi ait. Dij isti Segulio malefaciant homini nequissimo omnium qui sunt, qui fuerunt, qui fuerunt sunt, Nas

Nos autem sic. Ut Dñ. Georgia patrneli tuo omnia bona dent, adolescenti omnium, qui sunt, qui fruunt, quisque ames erunt in amicos, optimo. Item ex eodem, cum ait ad Plancum. Cum Furnium per se. Vidi libentissime, tum hoc libentius, quod illū audies te Videbar audire. Nos autem sic. Quo in loco Antonium filium offendi, quem cum per se, & facile nosti, iniquissimo animo Vidi, tum etiā multo iniquius, quod illum Vides, Antonium ipsum Videre Videbar. Cicero itē ait. Atq; hac omnia Vita decorabat gravitas & integritas. Ego Vero sic. Atque hac mala omnia Vna auaritia cumulabantur, & sic. Atque hac bona omnia Vna iracundia facile coinquinabat. Ille item ex Platonis sententia dixit tum denique fore beatas res. si aut docti, & sapientes homines eas regere cepissent, aut qui regerent omne studium suum in doctrina, ac sapientia collocassent. a contrario ego sic comode faciam. Equidem eas miseras civitates esse duco, quas aut indocti, atq; insipientes homines regere cepissent, aut qui regeres, nullum studium in rerum cognitione Vnquam posuissent. Item Sulpitius Ciceroni sic ait. Vidimus aliquoties secundam te ferre pulcherrime fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci, fac aliquando intelligamus aduersam quoque te aque ferre posse, neq; id

maius, quàm esse debeat, tibi omnis videri, ne ex omnibus virtutibus hac vna tibi videatur defuisse, quàm nos sententia sit bifaria contra exempli causa confecimus. Vidimus te sapius fortissime aduersam fortunam ferre, magnamq; ex ea laudem consequi facita. Et intelligamus latam aque perferre, neque te quicquā in tot, ac tantis rebus feliciter gestis insolentius efferi sentiamus, quàm in minus prosperis demissus te gerere vidimus, Et quæ tibi virtus in aduersis aquo animo ferendis affuit, hæc eadem in latis moderandis non deesse videatur. Item, Vidimus enim illum sapius in secundis nimis insolenter ferri, ex qua re quoque magnam infamiam tulit, spero aduersam nihilo fortius laturum, Et planè virtutem hanc, quæ est tum in moderate res secundas, tum fortiter aduersas ferendo, illi deesse facile intelligamus. Cicero item ait. Est vero fortunatus ille, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum, cui ventura sit latitia peruenit. Nos vero sic à contrario. Est enim ille prorsus infelix, cuius ex morte non minor penè ad omnes latitia, atque voluptas, quàm ad eum, quæ illum interfecerit, ventura sit. Itē hoc modo. Ille vere miser est, cuius ex miseria non minor latitia ad omnes homines, quàm dolor ad se perueniat. Ait item Cicero præclare.

. Multis

*Amulio partibus ij plures sunt, qui parati
 sunt ad depravandum principem, quam qui
 aut corrigendum. quem loquar, quoniam a con-
 trario si imitari poterit. Amulio partibus ij
 quidem potiores sunt, qui principibus recte con-
 sulant, quam qui ei turpiter adulantur. Ille
 vero dixit. Quamvis occupatus, etsi nihil ea
 de re ad me scripsisses, id tamen profecto vel
 tuarum literarum brevisas, vel locus ipse unde
 illas mitteres, satis significaret. In hoc modo
 etiam imitari poteris ex contrario. Sane nihil
 opus fuit adscribere, te summo orio abundare,
 id enim cum ex tuarum literarum longitu-
 dine atque lenitate, quas meris nugis refur-
 sisti, tum etiam isto loco unde illas dedisti,
 facile perspicere potui. quemadmodum Flami-
 ninus sapius facit perb. Ille, id autem bellif-
 sime. nam cum Cicero dixisset: Omnis enim
 augmentatio corporis vel calore, vel frigore,
 vel aliqua impulsione vehementi labefacta-
 tur, & confringitur, & ad morbas, senectu-
 temque compellitur. ille autem sic a contra-
 rio. Primus cæli globus neque natus est, ne-
 que vetustate ulla labefactatur, & frangi-
 tur, aut morbo aliquo, aut senectute exta-
 bescit. Quod unum genus imitandi latissime
 patet, nihil enim est, quod aliquo modo suum
 contrarium non habeat, quo vicissim uti pos-
 simus ad imitandum. illud autem quod hoc*

genus contrariorum similibus quoque in imitando plurimum prodesse constat, de quo in nostri formulæ multo copiosius agetur. Nunc vero de constitutionis ratione agendum est. cummetse cum de inuentione præcipiebamus, multa de ea quoque dicta esse, videri possunt. Sive enim aliter ex earum communi quadam natura, & societate fieri potuit, sua tamen quadam certâ, ac propria huius quoque præcepta sunt tradenda. Tria autem sunt (quemadmodum ego existimo) in quibus vniuersa scribendi facultas versatur. Narratio, doctrina, causa actio, quæ tria genera, etsi omnibus facultatibus communiter accidere possunt (nulla est enim perpetua dictio, quæ non suam aliquam habeat narrationem, narrationi item adiuncta sit doctrina, neque non causa aliqua interdum, atque adeo sapiens agatur) hæc tamen separabimus, & quæ cui rei conueniat, eam illi conabimur attribuere. Historia igitur narratio doctrina omnibus præceptis, causa autem actio ad reliqua scriptis facile accommodabitur. Rerum autem gestarum scribendi institutio tres in primis imagines habere videtur. Vnam, quæ singulorum annorum rem simpliciter, ut gesta est, exponit, quam historiam maiores nostri inde quoque annales appellauere, hæc quidem non multum hominibus retinet, amittitur enim factor

factorum quandam enarrationem, in qua
 difficile est continuè in aliquam satietatem
 non incidere, neque est, quæ hic mihi quisquæ
 Casaris annales obiciat, quibus nihil dele-
 tabilius, nihil suavius, nihil ab omni par-
 te perfectius legi potest, tot sane quidem suo
 ordine libri res ab eo gestas in Gallia conti-
 nent, quot annos ipse ei provincia præsuit,
 pari item ratione in civili discordia facturus
 constat, sed hi magis in eo historia genere ver-
 santur, quod a perpetua historia seiciuntur
 est, non enim ea Casar, quæ à P. R. singu-
 lis eorum quibusque annis gesta sunt, per-
 sequitur, sed quæ tantum ipse in Gallia at-
 que in civili diffensione tam feliciter scripsit,
 quam etiam gessit. Alteram, quæ multorum
 annorum, ac diversorum etiam locorum res
 suo ordine gestas complectitur. Sed hæc mul-
 to fusius rem exponit universam, in quo scri-
 bendi genere perpetuam suam historiam Læ-
 nius contexnisse constat. Terciam histo-
 ria imaginem iure a quo sibi illi vendicant,
 qui à continente historia quadam separât,
 Et ex tota re unum, aut plura historia sibi
 efficiunt corpora, Et in suis rebus Et gallicis,
 Et civilibus Casarem fecisse docebamur, Et
 Salustium, qui Catilina coniurationem, Et
 bellum, quod Popul. Romma. cum Iugurta
 rege gessit, commodissime à reliqua hi-
 storia

historiae sciamus, quod factum graecorum quo-
 que scriptorum testimonio Cicero maxima
 comprobabat, cum hoc ipsam in rebus suis
 scribenda Lucio magnopere persuadere co-
 natus. Quid igitur historiam scripturam sit,
 veram duorum posteriorum generum ima-
 ginem sequatur, sine id in Decades, sine in
 solos libros distinxeris, is recte mea quidem
 sententia suam scriptionem informare vi-
 debitur, tametsi quod ad dictionem attinet,
 sit mihi Caesaris facilitas, atque puritas pro-
 batur, ut nulla magis probari posset, cum
 neque tamen desint (ne quid praeterea, quod
 historiam aliquid attingat) qui in hac scri-
 bendae genere ex virorum illustrium factis
 insignia tantum quadam sibi deligant, ac ea
 scito persequantur angusta, neque uno id-
 em modo, in quibus non Valde Val. Max.
 contempserim, si habeam, qui in eius historia
 illam magis lingua quam patrisa possum Ro-
 manum agnoscere. Num qui universam
 historiam paucis perstringunt, ac quasi qua-
 dam per sua illius certa capita in commen-
 tarium congerunt, modo si Latina, modo com-
 positi sint, quid eis ad imitandum desidera-
 tur amplius, non video, atque haec tunc quod
 ad historiam attinet. Praeciendi autem ra-
 tio, & via quoniam multiplex, quam varia sit
 quamque non. Unam praeforamus cadat, pene
 magis

magis omnibus mirum est, quam ut quen-
 -quam fugiat, nam siue sua sponte, siue per
 -alios id faciant praeceptores, penè iam tot
 -Sic praecepti sunt; quot etiam praecepto-
 -rum scriptores numerantur. Continua enim
 -in hac sunt, qui perpetua oratione utuntur,
 -neque in desunt; qui Dialogo, ac oratione
 -interpellata magis delectantur, multo vero
 -in plures sunt, qui in multa capita pro re-
 -rum multiplicium natura suam scriptura-
 -rum distribuunt. Alij aliam sequuntur
 -viam atque rationem, pro ut cuique cum
 -re suscepta sunt ordo magis convenire visus
 -est, in quibus quidem praecepti formae q-
 -mibus aequae videntur probatissimas auctoritates
 -esse versatos, sed in perpetua, atque in-
 -terpellata multa etiam probatissimos horum
 -mitem foris nobiliores, non satis digne
 -tamen quod ad eos attinet, qui perpetua
 -oratione praecepta sua tradunt, aut de re pro-
 -posita disputant, minorem quendam perso-
 -na gravitatem habere videntur, quam qui
 -crebra interpellatione idem faciunt, signi-
 -ficando se suam sententiam contra adversarios
 -prosequuntur, cum isti contra sapienter
 -disputant, ut patet in his, qui contra vestros
 -inpositi, qui quaque aliter modo (ut non le-
 -viter interdum faceremus, quae est iniquitas,
 -Siquis sapienter repertis ista cunctis)
 longe

longe quàm superiori agitur. Verbaſum, deinde
 de Verò, quia à ſe omnia proferre, non autem
 etiam ſic aliunde ſumpſiſſe videntur,
 quod quàm factu facile ſit. Cicero ipſe declaravit,
 qui in ſuo Catone legendo dicebat ſolebat ſibi non ſe, ſed Catonem ipſum legere videtur.
 Cicero in tribus de oratore libriſ abſolutiſſime de perfectò oratore agit cum Quinto
 fratre, in quibus Crasſum, Antonium, Catullum,
 & tres adoleſcentes Cottam, Sulpitium, & C. Inlium loquentes inducit. Cum
 Verò in oratore ad Brutum horum omnium
 perſonam ſolus ſuſtinet, eundemque agit
 perfectam oratorem, quàm maximè indagat
 atque cum maiore dignitate, cuique eſt facile
 ſentire, ſi quis tamen ſcìus ſentiat, & auſ-
 deat quid Cicero ipſe ad Brutum de hoc ipſo
 conſtat ſit. Qui Verò Dialogi materiam, ac in-
 terpollatam orationem ſequuntur, atque
 ſeriniſque perſona ſermonem diſputando con-
 iungunt, longe commodius, atque explicatio-
 nē agere putantur, nam non ſolum quid ſen-
 tiunt, qui proponit, de quo diſputatur, ſed quid
 in quoque, qui cum id agitur teneat, ea mo-
 do perſona ſit ut probe. & ſer, ique ſententiā qui
 eundem adducta utique, vult utrinque di-
 ſputatis, quid verum ſit, magis eluſcit, ſi qui
 dem in perpetua oratione auditor facit, quā
 ſi qui in aduerſo flumine, eodemque præcipi-

te, aquam hauriat, cuius cursus incitatus, atque aduersus calicem nunquam implere permittit: sic in rapida, atque incitata oratione, quamuis multa cuiusque modi rapiant aures, parum tamen admodum teneant, atque conseruent necesse est. Ad hac accedit, quod si qua à nobis traduntur, aut secus (ut fieri sapinus solet) perceperit auditor, aut rectè percepta, in eam sententiam non probarit, satis cum alterum ingenue fateatur, alterum etiam aperte argumentis infirmare conetur, aut ut nostra rectius percipiat, aut etiam ut suam corrigat sententiam, rationibus conuincemus. Quod verò sit tictatem quandam obijciant, quam rectè nō satis video, qua perpetua potius orationis sit, quàm interpellata, siquidem satietati & arietis in primis occurrat. at longiores sunt, quàm satis est, qui dialogo utuntur. non hoc dialogi tam est vitium, quàm cætera distionis si orationis longitudinem, non verborum infinitus numerus, sed pusillus etiam superfluitas, & redundans. Quid verò, quod nō vno modo in hoc versatur scriptor? nam aut de vnum in se disputationem suscipiens, tum fideliter aduersarij partes, quàm sua fortiter disputando defendit, aut ipsum loquentem inducit, ab illo inquit, & inquam, & modum declinans, & utque suam partem suo more, & teneatur

tueatur libere permittenda. cuius quidem posterioris generis, non unum item est genus, aut enim qui quæsiuit aliquid tam diu tacet, quoad ab aduersario plane conclusum sit, aut in rebus singulis utrinque insistitur. Et intellecto quid quisque concedat, quid abnuat, facilius concludi atque ad exitum suum perducere possit: ut ergo autem, aut à se ipso quicquid disputat, totum depromit, aut de alio, quopiam acceptum quasi nuntium, atque interpretem agens, refert, in quo illud animadvertendum est maxime, ne videlicet inepti simus, hoc est, ut eas personas loquentes faciamus, quæ ei rei, de qua verba fient, maxime conueniant, ut si de amicitia sermo futurus sit, non ut ei attribuaturservo, qui ex fabulis sumptus sit, aut etiam, quæ non singulari aliqua floruerit amicitia, neque item qui de senectute loquatur, recte adolescens inducetur, quo vicia Græci interdum non caruere, qui grauissimarum rerum sermone fictiæ personis, et fabulosis dare non dubitarunt. Illud accedit, quod ad Dialogi rationem spectat, ut hac in prima statuamus, cum aut de moribus agetur, aut alicuius rei incidere disceptatio. Sane vera multis, et sunt partibus plures, qui hanc precipiendam viam, et rationem à se ipsis, atque aut in libros integros, aut in sua cetera capitula constituentes

minime

minime inepte praestiterunt, Et qui rem rati-
ficam docent, qui animalium, piscium,
arborum, stirpium, regionum, siderum na-
turam scribendo sunt persecuti qui suas ob-
servaciones, qui gentium mores, qui insti-
tuta, qui leges sanctissimas literis commen-
dant. Restat autem Et tertio in loco, quod
ad causam dicendum attinet formam absol-
vamus, idque longe etiam brevius, quam res
tanta postulare, nam siue ad Iudices, siue in
senatu, siue ad populum agamus, qua consti-
tuendarum causarum sit forma, iam pridem
a multis est demonstratum, in quo item loco,
aut quando exordium sit, quo, aut quan-
do narrandum, quo in partes causam divi-
dendum, quo nostra firmior argumentatio,
quo debilior constituenda sit, quo digredia-
mur, aut quousque id faciamus, quo pero-
remus, quo denique huius generis reliqua,
si qua restant, collocanda sunt pari ratione,
cum a multis, qui de arte scripserunt, tum
ab uno Cicerone optime est demonstratum,
quo uno longissima orationis labore recte ipsi
superfidebimus, ac quaedam tantum, quae pau-
lo sunt ab hisce praecipis remotiora, ac magis
recondita, hoc loco attingemus. Aut igitur
primo, aut secundo loco agimus, si magis re-
spondemus, minime factum erit inepte, si
causam nostram ad adversarii rationem in-

P

stitu-

puerimus, ut si quis, exempli causa, legem
 Maniliam dissuadeat, aut Antonium in se-
 natu defendat, aut vituperet amicitiam, qui
 ferè omnia, quibus constitutionem suam in-
 formeret, ab adversario suo facile mutuabitur,
 quemadmodum Cicero in defendenda sen-
 tēte fecisse apparet, qui adversarios omni ra-
 tionibus propositis, quo ordine ab eis erant di-
 stributa, sic eas refellit, atq; confringit. sed id
 semper videndum erit, ut cum causa nostra
 id faciat maxime, à cuius ratione nunquam
 est discendum. Sin id sit, qui magis agat, ac
 primum locum obtineat, ut sua causa genas
 plane pernorit, ac quicquid ad eam auditori
 satis probandum in vniuerso locum collegerit,
 ante, quam id dilige explicare aggrediatur,
 attente considerabit, suamq; omnem diligen-
 tiam in consiliū adhibebit, ut ad alicuius pro-
 batissimi viri imaginem materiam illam,
 quam mente, atq; animo tam habeat compa-
 ratam, recte, & ordine constituat, ac quasi
 architectus faciet, qui ante quàm villam id-
 eiat fundamentam, totum atq; figuram illam
 aliquam ex leniore materia aliquam sibi ha-
 bet integre edificatam quæ totum consilium
 in forma se aut cum auditoris natura cōsen-
 serit, aut si is eam etiam aliter viderit, dicit non
 potest quantum illi ad delectationem afferat
 adiumenti, ut ea figura, quæ omnibus suis
 partibus

partibus optime constet ad hominem absolute exprimendum, magnopere intuentium oculos delectabit. Verum si ea virum illum referat, qui illi maxime notus sit, multo eam quodammodo ei maiorem afferet delectationem, ac multo aridebit magis & procul dubio in Alphonsi cui tui imagine, quam Tullianus egregie effinxit, ipsi maiorem intendo voluptatem sentiamus, qui eum non erimus, quàm tu, quem in curia moriens reliquit, quàm que nusquam alias viderit. Sed omnium rerum instituendarum ratio summi in primis erit iudicij. nam cum distribuendo genus sit duplex, unum natura, artium alterum, utrum magis sequendum sit, is deinceps sentiet, qui iudicio plurimum valebit itaque Casar in descriptione totius Gallia cum natura ordine in ea describenda commodissime vii posset, summum tamen quendam sequi maluit, nam cum à Belgis initium sumeret in ea describenda, amissis Celtis, qui in medio positi sunt, ad Aquitanos prætergreditur, deinde tertio in loco ad Celtas redit, sic inquit. Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celta, nostra Galli appellantur. Eodem modo facit, qui ad Herennium scribit, cum agit de tribus orationis generibus, sic enim ait. Sunt igitur tria ge-

nera qua nos figuras appellamus, in quibus
 omnis oratio non vitiosa consumitur: Unam
 grauem, alteram mediocrem, tertiam exte-
 nuatam vocamus. nam cum mediocri ex pri-
 ma, & tertia nascatur, natura ordine tertio
 in loco poni magis debuit. id quod Cicero fa-
 cit, Vbi ait. Oratorum autem si quis ita nu-
 merat plura genera, Et alios grandes, aut
 graues, aut copiosos: alios tenues, aut subti-
 les, breues: alios eis interiectos, & tanquam
 medios putet, &c. Tamen si magis verus is est
 natura ordo, Et humilitas primo in loco, me-
 diocritas in secundo, in tertio amplitudo ponatur.
 quem ordinem item Cicero seruat in ora-
 tore. Natura enim comparatum est, Et omnes
 res magis ab initijs suis, ac quasi exundo ad
 suum summum perueniant, quam continuo
 quasi montes nascentur, deinde ad colles po-
 stea ad planitiem demittatur. Gnato Teren-
 tianus est parasitus. hic cum insolenter glo-
 riaretur cum sui ordinis quodam fame iam
 confecto se facile victum querere, ac eo ven-
 tum esset, Vbi se videret coqui, piscatoribus,
 tanq[ua]m fartoribus, & reliquis eius generis ho-
 minibus gratissimum esse sic inquit
 Concurrunt lati mihi obuiam expedinarij, ca-
 tarj, tanj.

Coqui, Fartores, Piscatores, aucupes,

Quibus & res salua, & perdita profueram,

&

Et profum sape.

Salutant, ad cenam vocant, aduentum gratulantur. In quorum postremo versu ordo magis postulare videbatur, ut diceret. Salutant, aduentum gratulantur, ad cenam vocant, scit arte secutis diligentissimam poeta utrinque personarationem adhibens, continuo secundo in loco cenam posuit, quam utrunque eorum mire appetere sciebat. Proponit Cicero in diuinatione in Verrem, quod a defendendo ad accusandum descenderit, cum iudices intellexerint quamobrem id faciat. Et eos nihil esse miraturos, Et accusationem illam sibi potius, quam cuiquam alij omnino delatoris: quam propositionem cum postea exequitur, praepostere Cicero agit. nam quae secundo in loco proposita erat, eam primum absoluit, deinde ad priorē redit. id quod ex ante factum maxime constat, nam si prius, atque ex ordine probasset, se in ea accusatione Caecilio esse anteponendum, par ratione probatum esset, ut ex defensore honeste accusator factus esset, quin concessu illo, quod honestius, quam Caecilium accusare posses, unde simul concedi videbatur recte eum a defendendo ad accusandum descendisse. Fabularum proprium est, ut primo in loco totius rei argumentum, aut quondam modo quod pro argumento sit, praeloquamur. Est tamen ubi Plautus post

primam scenam, eamq; bene logam id ponat
 commodissime, quam quidem artus liberam in-
 stitutionem poëta omnino magis sibi vendica-
 re videtur, nam quæ longe etiam post even-
 iunt, prima in loco narrando ut occupet, ac his
 perfecte peractis, ad quæ prima gesta fuerat,
 perbelle sese renocet dicendo, totum ex artifi-
 cio facit. capta Troia primum est, pererrat de-
 inde Aeneas maria omnia, terras omnes, a-
 git tamen prapostere Maro, cum rem eam exe-
 quitur. Continuo enim ab erroribus exordi-
 tur, idq; cum ex insula Sicilia, non autem
 Troia solvisset, deinde ad Troia excidium cõ-
 mode reuertitur. In eo vero magis cum natu-
 ra consentire videtur, cum primum proponit,
 deinde innocat, postremo narrat: nam qui
 secus faciant, aut nulli sunt, aut si qui sunt
 omnino, quàm recte faciant, ipsi viderint,
 præsertim in ipso totius operis initio. Ut Ma-
 ro in Georgicis.

Quid faciat latas seg. quo sid. terram
 Vertere Mœcnas, olimiq; adungere Vites,
 Conveniat, qua cura bonum, qui cultus habēdo
 Sit pecori, atq; apib; quātm experiētia parvis
 Hinc canere incipiam. Quibus versibus de
 quo dicturus sit poëta, proponit, sequitur Dea-
 rum invocatio ex eo loco. Vos ò clariss. mu.
 Eum. I. lab. cel. qua ducitis annum,
 Lib. & alma Ceres.

*Et reliqua, quousque rem ipsam aggredi-
tur eo instio.*

*Vere nonogesima canis cum montibus humor
Liquitur.*

*Item in secundo eiusdem operis libro sta-
tim hoc modo proponit,*

*Nunc te Bacche canam, nec nō sylvestria tecū
Virgulta, & prolem tarde crescentis olivæ.*

Deinde Bacchum inuocat, cum sequitur.

Huc pater ò Lenæ, tuis hæc omnia plena.

Postremo inde narrationem exorditur.

Principio arboribus varia est natura creâdis.

*Est tamen ubi præadere aliquid illi quo-
que concessum est. quemadmodum Maro fe-
cit in Aeneides sua instio, qui propositioni
quatuor carmina præcinit. atque ita, & ea
etiam cum propositione coniunxerit, dicens.*

Ille ego, qui quo.gra.mod.auena

Carmen. & egr. syl. vici. cœgi,

Vt quamvis auso parerent arua colono,

Gratum opus agricolis.

At nunc horrentia Martis

Arma virumque cano,

*Et quæ sequuntur, quousque Veniat ad in-
vocationem, quam totidem versibus exe-
quatur, dicens,*

Musa mihi caus.mem.qua.num.laso.

Quædæ do.re.de.tot.vol.cas.

Insi.péc. vi.sot. adi.la.

Imp. tanta ne animus coelest. irat

Cui statim adiuncta est narratio, cuius initium hoc est.

Vrbs antiqua fuit, Tyrū ten. coloni.

Neque ego quemquam esse arbitror, qui Lucretium mihi temere obiciat, quem tamen ab invocatione exorsum esse passim legunt, hoc modo.

Aeneadū genetrix, hominū dinūq, Voluptas,

Nam aliud huius initium adducit Vatro, cum agit de lingua latina, id autem est tale, Aetheris, & terra genitabile querere tepus.

Hoc tantum ille, cetera adhuc desideratur, sed hoc distribuendi instituta in operis (et de ceteram) initio castissime custoditur, atq, intacte conseruatur, in medio autē si quid usus veniat, certe nos item, eo enim in loco liberior instituendi ratio esse videtur, quemadmodū Maro in VII. Aeneidos facit, qui musam, quā gens Italiā teneret, quī ve rerū statū esset cum illuc Aeneas appulit, et sibi demonstraret, primum rogat, deinde proponit, postremo narrationem ipsam exequitur, sic enim ait.

*Nunc age qui reges, Erato, quā temporā erū
Quis Latio antiquo fuerit statū, adueniēte classe
Cum primū Ausonis exercitus appulit oris,
Expediam, et prima reuocabo exordia pugnae.
Tu vatem, tu diuina mone. dicā horrenda bella,
Dicam acres, actosq, armis in iunctura reges.*

Tbyrre

Thyrrenâq; manû, totâmq; sub arma coactâ
 Hesperiam, maior rerum mihi nascitur ordo;
 Maius opus moueo. Rex arua Latinus, et Urbes
 Iam senior, longa placidas in pace regebat.

Et qua sequuntur reliquæ, quo in loco à
 naturali illa instituendi ratione discessit, id
 quod etiam efficit in decimo, cum ex vniuer-
 sa Hetruria, qua cœgerat Aeneas auxilia,
 est dicturus, ait enim.

Pandite nunc Heliconæ Deæ cantusq; mouete,
 Quæ manus interea Thuscæ comitetur ab oris
 Aeneæ, armetque rates pelagôque vehatur.

Quo in loco inuocans null. im. explicuit nar-
 rationem, quæniadmodum supra, sed ea, quæ
 in inuocatione indicabatur, contentus, rem
 ipsam aggreditur hoc modo.

Massicus arata Princeps secat aquora Tigri;
 Sub quo mille manus iuuenû, quæ mania clusi

Et qua sequuntur ad omniû copiarû plenam
 descriptionem. Pari ite ratione facti, tñ de api-
 bus agit in quarto Georgicorum, sic ensim ait,
 Quis Deus hæc, massa, quis nobis extudit artem?
 Vnde noua ingressus hominû experientia
 caput.

Quæ inuocationis loco dicta possunt vide-
 ri. sequitur autem rem ipsam, sic ingens.

Pastor Aristæus fugiens Peneia tempe.

Et reliqua ad opus finem. Paruam ra-
 tionem agit in L. X. cum Turni ingentis facta

P 5 est

est dicturus, tibi musam rogat, et sibi tantas
res canenti feliciter adsit, sic enim ait.

Vos o Calliope precor aspirate canenti,
Quas ibi tū ferro strages, qua funera Turnus
Ediderit, quem quisq; virum demiserit orco.
Et mecum ingentes oras euoluite belli.

Et meministis enim, diua, et memorare po-

Deinde sic aggreditur, (testis.

Turris erat vasto suspecta, et pontibus altis.

Et qua sequuntur, et in difficillimis rebus
explicandis, quibusque Deo sit opus, etiam in
medio opera liceat eism opem invocare. Quod
Sanazarinus et acute vidit, et optime est
executus in secundo libro de Virgini partu,
nam cum ad Christi ortum peruenisset, rei
magnitudine (quid enim maius, aut etiam
tātum?) ductus sic musarum opem implorat.
Nunc age, Casta, aly qua nunquam audita sub
antris

(bo

Musarūve choris celebrata, aut cognita Pha-
expediam Vos secretas per devia colles,
Caelicola, vos (si merui) monstrate recessus
Intactos, Gentium ad cunæ, et gaudia celsi,
Mirandōsque ortus, et tecta sonantia sacro
Vagitantat ferre pedem, qua nulla priorum
Obuia sine oculis vatum vestigia nostris.

Sed siue naturā siue artem in constituendo
sequaris, illud tibi etiam atq; etiam diligen-
ter videndum erit, ut ei rei, qua de agatur,
diligen

diligentē rationem adhibeas, eiq; vni in primis etiam atq; etiam obtemperes. Reliquum autē est, ut locutionis formam persequamur ad imitandum, quo vno perfecto totius imitationis fabricam à nobis habebis absolutam.

BARTHOLO-
MAEI RICCI DE
IMITATIONE, AD
Alfonsum Atestium,
Principem.

LIBER TERTIVS.

TSI scio me, qui de imitatione scribam, hoc loco, quem sequar imitando, habere neminem, qui ex distributionis meae tertia parte librum separatim mihi conficiam, cum hac quoque pars reliquas duas partes continenter sequi, ac coniuncte concludi magis deberet: ne tamen hic liber, si hac quoq; tertia pars accessisset, iusta magnitudine longior excreuisset, locutionem ab inuentione, & dispositione seiunxi, tamen si ea locutionis quoque auctoritas, utq; vsum est in discendo, ut non dubitem quem illa, quod

ei amplius attribuerim, facile suum defendat, atq; tueatur, meamq; hanc instituendorum librorum rationem etiam paulo liberiorē pari sit ratione comprobatura. Sane inueniō rerum omnium in dicendo, Et etiā in agendo, est princeps, neq; dispositio nullam ex suo ordine orationi ipsi venustatem, atque decorem affert, at ea vna locutionis vna, atq; virtus est, Et si nulla adsit, quicquid prudentissime inuenias, quicquid in suum ordinem optime constituas, quasi si nstra vtrunque efficere videaris: si autem rudis, atque infans, nec qua sua dignitate constet, plurimum de vtroq; Et detrahatur, necesse sit. in ea autem ipsa, qua de nunc agitur, imitatione, quantum hac etiam valeat, quantum principatus optineat, id facile declarat, nā cum imitatori maxime providendum sit, ne aliena magis surripere, quā imitari videatur, id illi in primis hac loquendi virtus optime Et providere. Et cavere potest. sic enim hac apte, sic belle, sic recte, quicquid vult, in alienam faciem transfert, atq; convertit, Et qua prima fuerit nulla sentiatur, ac quemadmodum apes, qua flosculos, herbulas, ac quicquid imbiberint rovis, in suum novum corpus ita conficiunt, Et nihil horum existat ex pristina aut forma, aut materia, sic hac nobis alienas virtutes, atq; sententias ita suo studio, suaq; arte conficit.

fecit, atq; condit suauiter, Et pristina forma
 nihil agnoscatur, nostrumq; id fiat maxime,
 quod ea nobis apte cōpararit, atq; cōstruxerit.
 Et omnibus hisce de causis tertium hic de locu-
 tione liber ex secundo sine ulla iusta acousa-
 tione nasci potuerit. Sed quoniam locutio non
 a nobis, Verum tota (Et est aliena) aliunde est
 petenda; ac multa res quotidie reperiuntur,
 atq; adeo assidue reperientur, qua nomine ex-
 reant latino, ac etiam multo plures illa sint,
 qua nouum nomen nacla, Vetere aut prorsus
 amisso, aut saltem nobis ignorato, Etiam no-
 uis rebus a nobis recte fieri possit nomen lati-
 num; aut nouis nominibus pro latinis. Et i. pos-
 simus, aut si neutrum permittitur, quid tum
 agendum sit, cum earum usus Veniat prius
 est dicendum, deinde locutionem ipsam pla-
 nius absoluemus, ac quod ad res nouas latino
 nomine appellandas, sane multi non de sunt,
 neq; ij imperitissimi Viri, qui Ciceronis aucto-
 ritate id sibi licere magnopere contendunt, qui
 in principio tertij libri, de Finibus bonorum,
 Et malorum sic in hanc ait sententiam.
 Stoicorum autem non ignorat quam sit
 subtile, Vel spinosum potius differendi genus,
 idq; cum gratia, tum magis nobis, quibus atq;
 Verba parienda sunt, imponendaque nouis
 rebus nomina. Quod Vero ad res Veteres
 (quoniam Vna eademq; plaga Verumq; ad-
 uersa

versarium conficere volumus) quarum nullum sit , aut non extet nomen latinum , si quis id quoque audeant , quo praesenti appellantur , eas nominare tanquam latino , quoniam Horatius dixerit ,

Cum lingua Catonis , & Enni
Sermanem patrum distulerit , & nova verum
Nomina protulerit . licuit semperque licebit
Signatum praesente nota producere nomen .

Ac etiam paulo infra , ubi ex rerum omnium vicissitudine , Verborum etiam renovationem affirmat , ubi ait .

Multa renascentur , quae iam cecidere , cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula , si volet
Usus ,

Quem penes arbitrium est , & Vis , & norma
loquendi .

Pari omnes , eoque maximo versantur in errore , nam cum ita Cicero , & Horatius sentiant , & rectissime sentiant , id latinis suis (quod miror tantos viros non vidisse) quibus cum agebant , tantum concedebant , neque enim Cicero volebat nova rei graeca latinum , aut contra latina graeco nomen facere non suum quem admodum hoc nostro tempore namque Italus Gallos vocem ullam creare potest Gallicano , neque contra Gallus Italis quia sit Italia , neque Vtrisque Hispanus , quia sit cuiusque , sit neque Latinus aut Italus , aut Gallus , aut Hispanus vocem ullam

Illam parere potest, quæ latina sit, nam si
 ita fiat, iam pridem omnes linguas latina lin-
 gua in se recepisset. Cædemonem (liceat mihi
 iam sapius exempli causa barbare loqui) Vul-
 go rem non iam Italus appellat, item stasam,
 stampan, bombardam, & cetera eius ge-
 neris infixita. fac hac Italo liceat, cum e-
 us sentiat, paruo quodam accentu ad vo-
 cæ sententiam addito quasi latina usurpare, ac
 latinis ascribere, fac idem ceteris nationibus
 in suis novis rebus permittatur, non vereor,
 quin videas, quam brevis latinus sermo a
 sese totus desciscere cogatur, omnia omittenda
 statim fieri pauciora latinis Germanis agnosco
 necesse sit, multa vero etiam magis, si quæ no-
 stra Germana sunt voces (Et de nostris nunc
 tantum agam, eas nos ad latinam rationem
 proferre conemur, Et possibile, gratitudo, in-
 gratitudo, liberum arbitrium, devotus pro re-
 ligioso, profectus pro culpa, componere librum
 pro scribere, instabilitas, superfluum, super-
 fluitas & quæ in instrumentis, in fructibus,
 in herbis, arboribus, in aquis, in bonis, & ma-
 lis, coloribus, & ceteris eius generis sunt
 annumerabiles. At hoc latini ipsi palam fa-
 ctitarunt, si quidem Cæsarem Et græca nunc
 omittam quæ purissima, quæ recte facta
 sunt latina, multo gallicis verbis latinam
 civitatem donasse, nulli dubium est. Maronem
 autem

autem & Gaza, & Gesa, & Mapalia in
 Latium tantum, aut maris, aut terra spatium
 transfuisse pari constat ratione, ita ceteri in
 ceteris, ut cuiq; & suu veniebat, facere nihil du-
 bitarent. id quod etiam egregie latina oratio
 ne praeclara, quicq; eius civitate plane donatus
 sit, ad eum modum licere existimandum est,
 quasi vero non infinita sunt res, quas alij
 agere liceat, alij autem minime. Certe quem
 suam in suam domum ad se liberaliter acci-
 pere cuique permissum est: in alienam, id si
 facere velit, non ita. Sic Princeps, cui libeat,
 civitatem suam donare poterit, alienam non
 poterit. Caesar, Maro, quisq; reliqui alienas vo-
 ces, Romani asciverunt, in suam y domum,
 in suam civitatem illas receperunt: nos autem,
 qui iam pridem facti sumus alienissimi, qua
 ad ratione facere audebimus? at latina ora-
 tionis cives facti sumus, esto: nū propterea in
 eam alios recipere ipsi poterimus? Certe suf-
 fragij ferendi ius novo homini concedatur, do-
 manda autem civitatis non ita. Præterea cur,
 scito est, tot optimi cives, atq; adeo principes
 latine civitatis nullum verbum temere in
 suam civitatem admittere summaus, Bern-
 bus, Sadoletus, Romulus, Bonamicus, totus
 deniq; Senatus latinus iis vocibus latine a-
 gentes veniunt, quas & suu, & consuetudo ma-
 sorum eis reliquit, nullam novam y ad istam
 rationem

rationem adulescentes. Quid igitur tuus iste
 ciuis latinum ager in ijs & hisque rebus ap-
 pellandis, si alteris prorsus latinum nomen
 admittit, alteris nostrum non concedis? Ego, cui
 negotium erit in rebus novis nominandis,
 continuo ei quaerendum esse censeo, si ei res
 aliquid apud maiores unquam extiterit si-
 mile, ad cuius rationem ei quoque nomen
 aliquo modo accommodare possit, Et in bom-
 barda, si quis eam ad Veterum rationē, tor-
 mentum dixerit militare, item horologium
 (si quis hanc vocem prorsus fugiat) solarium
 magis appellarit, item baptizare, initiari.
 in ijs autem, quorum nomen latinum non
 ita enique obvium occurrit, is primam dila-
 genter investigabit, si id aliunde possit erue-
 re, cuius si compos fiat, recte erit, sin id minus
 assequatur, aut nullū prorsus erit, rei circum-
 scriptio semper illi praesto aderit, nunquam
 periphrasis deerit. Et in excommunicare, si quis
 id pluribus explicet verbis. sacris enim, aut
 aqua, & igni interdicere, ita à christiano-
 rum consuetudine eum auertere, ita si cui
 cauendam sit discendum, si eum explicet tri-
 podem focularem, quo ad ligna utuntur su-
 stinenda, si stafam, instrumentum, quo pedes
 sustinet eques, si campanam vas esse anenim
 altissimo in loco positum, cuius creberrimis
 ictibus aliquid longinquis significatur. At

Q

longum

longum erit, quod Unico possit Verbo, multis id si explicetur Verbis, ac quoties opus sit eam periphrasim repetere. At latinum eo modo, barbarum isto. Postremo autem si minus concessa Voce Vt cogemur omnino, neque huius quicquam sit, quo latinam eam reddere possimus, ac circuitus istos, atque orationis anfractus fugere velimus, eo modo recte illam usurpabimus, si quasi sentiam prius praeferamus, hoc modo, Vt aiunt, Vt dicunt, Vt ita dicam, Vt nostri appellant, loquuntur, Et huius generis multis modis, quemadmodum Cicero facit in ijs, qua non satis latina probarentur. Sed fortasse in paucis Vocibus id servari poterit, Vt aliquo modo aut quasi latinas eas efficiamus, aut periphrasi, aut etiam excusatione aliqua adhibita latinis admisceamus. Quid autem iure consulti in suis consilijs dandis? Quid item conventorum, pactorum, testamentorum, que stipulatores agent, quibus Et infinitis rebus nova nomina sunt omnino faciendus, Et qua latina sunt, prorsus ignorantur? num à consulendo, ac stipulando cessabunt, dum aut latini redeant, qui res eas nomine donent latino? aut illa, qua latina lateant, fiant notiora? an continuo artem desinent isti, si me audiant, aut prius latine recte scribere discant, aut si id assequi non poterunt

vult sua magis ostentur lingua, quam ab-
tentur aliena. Sed iam locutionem ipsam
aggrediamur. quo uno perfecto; totius imi-
tationis fabricam à nobis habebis absolutam.
Cum igitur latina locutionis duplex sit usus,
grammaticus alter, alter latinus, qui ad
grammaticorum regulam tantum loqui di-
dicerit, is non sati habebit ad eam, quam
latina locutionis elegantiam intelligimus.
Aliud est enim quasi terminis anguste cir-
cumscriptis ingredi, aliud suo iudicio libe-
rino, ac cum digustate spatium: neque ille,
qui tantum ad familia capienda laxita-
tem ades edificavit, propterea magnifice adi-
ficasse dicetur, sed qui vestibula, conclavia,
porticus, ambulationes, laquearia, cetera
multa ad adiuturum dignitate extruxerit, quem-
admodum neque qui se in choreis agat, si
ad soni numerum pedem tantum moueat,
non item totius corporis motum, ac quid-
dam etiam de suo decenter addat, elegans
salaator habebitur. Postremo autem qui
panno involutus sit bene crasso, satis ille qui-
dem aut ad frigus pellendum, aut ad calo-
rem arcendum habebit adiumenti, ad or-
natum autem, quem omnium maxime qua-
rimus, nisi vestienti pars diligens accesserit,
nihil habebit omnino. Sic in latina oratione

Q. 2 minime

minime satis est, latine si sint verba, ac contra inter se ratione coniuncta; maius adhuc quiddam restat, id autem est in usu magis comprobatum latino, ac ex bonorum assidua lectione comparandum, quam quod minutis effectis praeceptis obediantur, atque magistris doceatur. Sed ut aliud esse grammaticae loqui, aliud latine dicebamus, sic nunc in latina locutione aliam alia esse probatorem ostendimus. ac ne ego nunc tibi atates commisceam, ac Terentij quasi horridioris nescio quid antiquitatis retinere, Antony, atque Crassi paulo cultiorem factam esse, Ciceronis autem atatem omnia lumina, omnes virtutes eloquentia effudisse comprobem, Eniam tantum sumamus, neque eam etiam optimam, quam etiam à viris discedamus licet, ne Eniam tibi semper Ciceronem obiciam, num sua igitur atatis ceteris primarijs faminis Corneliam, & Laliam splendidius locutas esse, Cicero testatum reliquit? quarum etiam altera Gracchorum filiorum institutioni plurimum profuit, altera filias Musias, & Licinias neptes longe effecit elegantiores? Deum facerent, ut non ita esset; ac omnes eo modo homines loquerentur, quae boni faciunt, neque hic alio, ille alio latina abusus esset oratione, nulla enim nunc opus esset in loquendo imitatione, omnes enim eo modo loqueremur

optime

optime. Hanc autem, quam nos hoc loco probatorem, quarimus locutionis formam, ex sua probatissimorum auctorum lectione assequenda maxime conficiemus, nam ut pessime ut semper agunt, qui à pessimis nunquam discedunt auctoribus, sic illi, qui in bonis habitant, nonnunquam optime. hi autem qui sunt probatissimi auctores, in quibus legendis, ac versandis, hanc dicendi formam, qua omnium iudicio maxime probetur, nobis ipsi comparemus, ut procul dubio sunt, qui Ciceronis aetate floruerunt, sed cum ea tota atque plane latine, atque eleganter locuta sit, Unus tamen Cicero omnium elegantissime est locutus, pure quidem alij, quod est in maxima laudis parte ponendum, presse alij, ac propè una in breuitate diuini existere. Sed Unus Cicero laudem omnium ac virtutes in se transtulit omnes, pure hic in loco, nec multis, cum res postulat, agit, in Uno autem illo illustranda orationis genere Deus est, Verborum delectum eloquentia originem Caesar esse dicebat. Atque alij semper aliquid habent, quod aut profundum dantur, aut saltem aequè non probetur, vetustatem alij nimis dedita opera confectantur, in agrestibus, ac parum cultis sese alij magis oblectant, alij alio vitio laborant, Unus Cicero tantum abest, ut quicquam tale in se amiserit, ut amitteret illud nobis, atque

Verborum omnium copiam omnem perpergarit, qui nihil in sermonem, quod non Romanum oleret, quod ab amentis sua cultum, atque dignitate quicquam abhorreret, quod omni denique splendore non elucesceret, prorsus intertexuit. Huc id accedit, quod hic solus, quam ceteri omnes simul una, plura conscripsit Volumina, Unde etiam nobis maior copia suppeditari possit ad dicendum. Neque illi quicquam audiendi sunt, qui continua obijciunt, Ciceronem non omnia attingisse, multa ex ijs etiam, qua scripsit, defoderari, quare & ceteris quoque hanc nobis locutionem petendam esse satis inepte garriunt: nam si ita, Et de rebus omnibus Cicero non scripserit, ac ex eis etiam, qua scripserit, Voluminibus, temporum iniquitate complura desiderentur, certe qui in eis, qua exstant, qua leguntur, optime versatus erit, quique eius dictionis formas probe, ac fideliter perceptas habebit, is eas ad quicquid vult commodissime transferre poterit, siquidem coram imitatur oratio, qua quo eam ad quasque formas constringendas deflexeris, facillime consequetur. Nolle hoc loco ineptus videri, qui summum virum, principem, ac patrem eloquentia rei comparare abiectionissime, sed parvis tamen, atque infimis maximis, atque nobilissimis interdum rebus conferri solent. mihi

inquano

inquam Ciceronis oratio cum locupletissimis
 sutoris officina rectissime comparari posse
 videtur, nam quemadmodum in ea omnium
 pedum, omnium formarum aptissima sunt
 calceamenta, sic ad omnes res oratione apte
 conuectiendas locutio, atque dicendi forma
 omnes ab uno Cicerone facile sumi poterunt.
 Neque enim dubitandum est, quin Cicero,
 si historiam, si de re rustica copiosius quam
 fecit, si item de ceteris rebus scripsisse, a que
 in ijs omnibus scribendis satisfecisset, atque
 in ijs, quas luculentissimo stilo complexus
 est, plane satisfecit. quasi vero quia Apelles
 non omnium rerum formas penicillo suo sit
 persecutus, ideo etiam, qui ad eius imagi-
 nem optime fingat, is artem suam nisi ad
 eas formas, quas Apelles pinxit accommo-
 dare possit, aut qui in Oceano natare didi-
 cerit, non is item in ceteris aquis, cum usus
 veniat, id facile faciat, ab hoc igitur uno Ci-
 cerone ut nusquam discedamus, et in hoc
 hareamus, atque perpetuo habitemus, meum
 est consilium, si quis tamen in historia aut
 Caesaris puritate, aut Sallustij breuitate ma-
 gis delectetur, id per me quidem sequi illi
 facillime licebit. Sed vniuersa locutionis di-
 cendi studiosis sese duplex offert usus, &
 utilitas, altera ex eo, quod non unam, atque
 eandem loquendi rationem esse dicebamus, et

qui historiam scribat, si *Cæsaris* puritatem
 sequatur, *Linij* candorem, aut etiam *Salustij*
 breuitatem parui facies, aut ceteris omnibus
 posthabitis scriptoribus, *Vniam* *Ciceronis* sese
 locutioni addixerit. Altera ex eo, quod hac
 sua mutatione, addendo, detrabendo, omnem
 loquendi usum complexa est. de superiore quid
 sentiam, aut cuius scriptoris locutionem magis
 probeam, satis arbitror paulo supra, & passim
 multis alijs in locis à me esse demonstratum.
 nunc autem de posterioris usu, atque utili-
 tate restat, et copiosius dicitur, quoniam igitur
 hac animi indicium est, atque una hac potis-
 simum quid velimus, quid non, ceteris ape-
 rimus, atque eloquimur palam, necesse est,
 et iam prudens nihil dici possit, quod milles
 non sit dictum prius. qui igitur eadem sensa
 cum alijs, sine iusta reprehensione, quin etiam
 nostra cum aliqua laude proferamus, locus
 postulat, et pluribus videamus, id, quod etiam
 polliciti sumus, cum de inuentione, atque dispo-
 sitione agebatur. Aut igitur quæ sunt ab alio
 dicta, nobis, et si ab eo sunt dicta, integre, aut
 aliqua facta mutatione, aut addendo, aut
 detrabendo, proferenda sunt omnino. Ex quæ
 autem, quæ integra manent, sunt proverbia,
 dicta sententia, diffinitiones, & eius generis
 cetera, et si quis merces eo aduexerit, ubi
 maxima eorum retum sit utilitas, aliter enim
 hoc

hoc proverbio stultitia notet; Nocturnas Athenas. aut si qui noget magnum in rem vilem sumptum se facturum; illud apte. Et facere & surper; Unum panistore tanti non emosuat cum vir probus significabitur, si quis dixerit. Dignus est; qui cum in tenebris nices; aut cum nimis largum intra beneficentia leges retinendum esse; hoc quissiam modo argute precipiat. Largitio fundum non habet. Quia omnia, & qua sunt huius generis reliqua innumerabilia, quoniam vulgo facta sunt communia; quo primum ab eo sunt accepta; eo modo sunt perpetuo ab omnibus communiter & surpanda. dicta vero, siue ridicula siue ioci, siue quoquo modo nomine aliud appellentur magis; & hac eo modo proferri solent integre, quomodo sunt à suis auctoribus prolata, Et cum novum hominem in cōfessum amplissimum, ac eo loco minime dignum, se il (Exsit) principio vitæ ascitū; locum sibi querentem; quis ad hunc modum facere mondeat. Te equidem recipere; nisi angusto funderem. Idem, si quem se nimis taciturnum in agendo notaremus hoc modo, Quis loquitur è lintre? Item si quis in furacem seruum, illud amphibolon & surpet, Solus est, cui domi nihil est nec obsignatum, & occlusum. Ita in male volentem, Circumventus sum. si vero plures adsint, Circumventi sumus. Ita illud

Q s in

in adulterum, qui in facta deprehensus sit, cum quis interrogaret, Quid videretur? quis responderet, Tardus. Ita cum parem gratiam nos promittimus relaturos, eo modo, Et sententiam feceris, ita metes. Sententia quaque, is ipse verbis, eo ipso integro conseruato ordine, quo prius cōstruēta sunt, recte proferuntur. Et Cicero illud Terentiū protulit, Obsequium amicos, Veritas odium parit.

Item illud Ennii.

Homo, qui errantia cūmiter monstrat viam, Quasi lumen de suo lumine accendat, facit, Et nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.

Neque id non ita.

O Tite, si quid ego adiuto, curāme leuaffo, Qua nunc te coquit, Et versat sub pectore fixa,

Ecquid erit prami?

Definitio sententiam sequitur. Et illud. Ita natura, quod nobis non opinio, sed quādā innata vis affert, Et religionem, pietatem, gratiam, Vendicationem, Veritatem. Ita Ius simile est aequitas constituta, is, qui eiusdem sunt ciuitatis ad res suas obtinendas. Ita Iustitia est habitus animi communis Et iustitiae conseruata, suam cuique tribuens dignitatem. Quas omnes, Et harum etiam similes ceteras definitiones signis integris
Esurpet

Esurpet, non faciet inepte, si tamen aliquid de suo addat, aut etiam totam eandem à se confecerit modo à definitionis natura. Et lege non distendat defraudando, aque ei facere licebit. Et Cicero in iustitia fecit definienda, qui alijs verbis, atque est supra adductum, sic eam definit.

Iustitia est affectio animi suum cuique tribuens, et societatem coniunctionis humanae munifice tuens.

Item alius eam definiens dixit, qui ad Flerennium scribit, cum ait.

Iustitia est aequitas, ius unicuique tribuens pro dignitate cuiusque. Ut non addam multa alia, quibus aut describitur, aut significatur hac virtus non uno modo. Quin etiam in sententijs quaque aliquid et addi, et commutari, modo remaneat sententia, permitti videtur. Et si quis illud Platonis, Principem civium benevolentia, non armis septum esse oportet, ad hunc modum quasi suum id efficias, dicat: Na illi maxime tuti sunt Principes, qui magis suorum civium benevolentia, quam armis septi sunt: Quemadmodum etiam Cicero facit in Terentio paulo etiam liberius: ille enim ait.

Non Apollinis magis verum atque haec responsum est.

Cicero

Cicero autem sic.

Hac ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi po-
ta, nihil potest esse verum. Eam autem eius-
dem Terentij non solum commutatis, sed etiam
ad imitationis formam optime tractant.

Ille enim ait.

Malo coactus, qui suum officium facit, dum
id refectum iri credit, tantisper cauet: si sperat
fore fluxum, rursus ad ingruam redit.

Cicero autem sic.

Quid metueres, omnia te promissurum, si-
mul ac timere desisses, similem te futurum
tui. Sed quoniam casu, quid artis faciat,
in ipsum commutandi rationem succubimus,
quæ propositionis nostræ pars erat altera, eam
pergam absolvere. Aut igitur, quod ipsi elo-
quimur alienum, id nobis erit omnino inco-
gnitum, aut etiam sapiens perfectum, se pro-
fus ignorabimus. Et quæ verbis, Et eo ordi-
ne, quæ alias protuleris prius, nunquam à
nobis profereatur. Sin autem in eorum vestigi-
um omnino dicenda incutimus, magnitudi-
nem orationis nostræ testimoniis habere po-
terimus, eam minime esse contemnendam,
quæ eadem sit cum optimorum. Si vero in per-
speculo versabimur, nos una hac multiplex
commutandi orationis ratio prorsus ab omni
furti accusatione liberabit: quam Gram. C.
Carbonem tenuisse, Cicero scriptum reliquit.

Siqui-

Signidene hic cum se exerceret ad dicendum, quod ex probatissimo aliquo, aut poeta, aut oratore memoria comprehendere posset, idem suo modo exprimere, atque proferre conabatur. Kadebat, scilicet, industrius orator hanc exercitationem maxime ad dicendi copiam pertinere. Neque mihi nunc L. Crassusquam, tamenque auctoritas sit, hoc unquam eripiet, ut quod a bonis omnibus fieri videam, illi concedam, turpe esse ad imitandum, cum Cicero quoque ille ipse, qui sub Crassa persona ea improbare simulabat, Et aliter senserit; Et fecerit semper, hoc igitur ius acquirenda aliena sententia possessionem, aequam commutatione, additione, detractione facile consequemur. Commutandi autem genus est duplex, Sonum ordinis, Verborum alterumque; cum autem nunc ordinis dico, intelligo, tantum ordinem iisdem manentibus verbis in aliam faciem redactum. huius autem commutandi ordinis ratio triplex est: Una, cum dicitur retro, ac quasi sursum Versus idem, quod directe dictum prius offenderit; altera, cum interese; tertia, cum Verba omnia, Et, eola ipsa suo arbitrata permiscantur, cum retro ordine, Et si id Terentij, Saluum te aduenire, De mea, gaudemus, quippiam sic faciat mutando: Gaudemus, De mea, aduenire te saluum: Item illud: Nunquam, rem facies.

Verborum omnium copiam omnem perper-
 garit, qui nihil in sermonem, quod non Ro-
 manum oleret, quod ab antistitis sua cultu, at-
 que dignitate quisquam abhorreret, quod
 omni denique splendore non elucesceret, pror-
 sus intertextit. Huc id accedit, quod hic so-
 lus, quam ceteri omnes simul una, plura
 conscripsit Volumina, Unde etiam nobis ma-
 ior copia suppeditari possit ad dicendum.
 Neque illi quicquam audiendi sunt, qui
 continua obijciunt, Ciceronem non omnia at-
 tigisse, multa ex ijs etiam, qua scripsit, desu-
 derari, quare a ceteris quaque hanc nobis
 locutionem petendam esse satis inepte gar-
 riunt: nam si ita, ut de rebus omnibus Cicero
 non scripserit, ac ex eis etiam, qua scripserit,
 Voluminibus, temporum iniquitate complu-
 ra desiderentur, certe qui in eis, qua videntur,
 qua leguntur, optime versatus erit, quique
 eius dictionis formas probe, ac fideliter per-
 ceptas habebit, is eas ad quicquid volet com-
 modissime transferre poterit, siquidem ceratū
 imitatur oratio, qua quo eam ad quasque
 formas configendas deflexeris, facillime con-
 sequetur. Nolle hoc loco ineptus videri, qui
 summum virum, principem, ac patrem elo-
 quentia rei comparē abiectionissime, sed parvis
 tamen, atque infimis maxima, atque nobi-
 lissima interdum recte conferri solent. mihi
 inquam

inquam Ciceronis oratio cum locupletissimis
 sutoris officina rectissime comparari posse
 videtur, nam quemadmodum in ea omnium
 pedum, omnium formarum aptissima sunt
 calceamenta, sic ad omnes res oratione apte
 conuertiendas locutio, atque dicendi forma
 omnes ab uno Cicerone facile sumi poterunt.
 Neque enim dubitandum est, quin Cicero,
 si historiam, si de re rustica copiosius quam
 fecit, si item de ceteris rebus scripsisset, atque
 in ijs omnibus scribendis satisfecisset, atque
 in ijs, quas luculentissimo stilo complexus
 est, plane satisfecit. quasi vero quia Apelles
 non omnium rerum formas penicillo suo sit
 persecutus, ideo etiam, qui ad eius imagi-
 nem optime fingat, is artem suam nisi ad
 eas formas, quas Apelles pinxit accommo-
 dare possit, aut qui in Oceano natare didi-
 cerit, non is item in ceteris aquis, cum vsuo
 veniat, id facile faciat, ab hoc igitur uno Ci-
 cerone ut nusquam discedamus, ut in hoc
 hareamus, atque perpetuo habitemus, meum
 est consilium, si quis tamen in historia aut
 Caesaris puritate, aut Salustij breuitate ma-
 gis delectetur, id per me quidem sequi illi
 facillime licebit. Sed vniuersa locutionis di-
 cendi studiosis sese duplex affert vsus, &
 Utilitas, altera ex eo, quod non vnam, atque
 eandem loquendi rationem esse dicebamus, ut

L 4

qui

qui historiam scribat, si Casarii puritatem sequatur, Ling candorem, aut etiam Salustij breuitatem parui faciens, aut ceteris omnibus posthabitis scriptoribus, Vnius Ciceronis sese locutioni addixerit. Altera ex eo, quod hac sua mutatione, addendo, detrabendo, omnem loquendi vsu complexa est. de superiore quid sentiam, aut cuius scriptoris locutione magis probem, satis arbitror paulo supra, & passim multis alijs in locis à me esse demonstratum. nunc autem de posterioris vsu, atque vtilitate restat, Et copiosius dicatur, quoniã igitur hac animi inditum est, atque vna hac potissimum quid velimus, quid non, ceteris aperimus, atque eloquimur palam, necesse est, Et iam pridem nihil dici possit, quod millies non sit dictum prius. qui igitur eadem sensa cum alijs, sine iusta reprehensione, quin etiam nostra cum aliqua laude proferamus, locus postulat, Et pluribus Videamus, id, quod etiam polliciti sumus, tum de inuentione, atq, dispositione agebatur. Aut igitur quae sunt verba alio dicta, nobis, & si ab eo sunt dicta, integre, aut aliqua facta mutatione, aut addendo, aut detrabendo, proferenda sunt omnino. Ex quae autem, qua integra manent, sunt proverbia, dicta sententia, definitiones, & eius generis cetera, Et si quis merces eo aduexerit, vbi maxima eorum retum sit vilitas, aliter eam

hoc

hoc proverbio stultitia notet, Nodinus Athenas. aut si qui roget magnam in rem vilem sumptum se facturum; illud apte. Et facere & surper; Unum panitote tanti non emoriant cum vir probus significabitur, si quis dixerit, Dignas est; qui cum in tenebris nices; aut cum nimis largum intra beneficentia leges retinendum esse, hoc quispiam modo argute precipiat, Lurgitio fundum non habet. Quia omnia, Et qua sunt huius generis reliqua innumerabilia, quoniam vulgo facta sunt communia, quo primum ab eo sunt accepta, eo modo suis perpetuo ab omnibus communiter & surpanda. dicta vero, siue ridicula siue ioci, siue quoquo modo nominata appellentur magis; Et hac eo modo proferri solent integre, quomodo sunt à suis auctoribus prolata, Et cum novum hominem in cōfessum amplissimum, ac eo loco minime dignum, sed (ut sit) principio vitæ ascitū, locum sibi quaerentem, qui ad hunc modum facere mondeat. Te equidem recipere, nisi angusta fuerem. Item, si quem se nimis taciturnum in agendo notaremus hoc modo, Quis loquitur è lintre? Item si quis in furacem fornum, illud amphibolon & surpet, Solus est, cui domi nihil est nec obsignatum, Et occlusum. Ita in male volentem, Circunventus sum. si vero plures adsint, Circunventi sumus. Ita illud

Q S in

in adulterum, qui in facto deprehensus sit, cum quis interrogaret, Quid videretur? quis responderet, Tardus. Ita cum parem gratiam nos promittimus relaturos, eo modo, Ut sementem feceris, ita metes. Sententia quaque, ipsi ipsas verbis, eo ipso integro conservato ordine, quo prius constructa sunt, recte proferuntur, ut Cicero illud Terentij protulit, Obsequium amicos, Veritas odium parit.

Item illud Ennii.

Hommo, qui errantem comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit,
Ut nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.

Neque id non ita.

O Tite, si quid ego adiuto, curamve leuasse,
Qua nunc te coquit, Es versat sub pectore
fixa,

Ecquid erit praei?

Definitio sententiam sequitur. Ut illud. In natura, quod nobis non opinio, sed quaedam innata vis affert, Et religionem, pietatem, gratiam, venerationem, Veritatem. Ita Ius civile est aequitas constituta, ipsi, qui eiusdem sunt civitatis ad res suas obtinendas. Ita Iustitia est habitus animi communis utilitati conservata, suam cuique tribuens dignitatem. Quas omnes, Et harum etiam similes ceteras definitiones si quis integras
Esurped

Usurpet, non faciet inepte, si tamen aliquid de suo addat, aut etiam totam eandem à se confecerit, modo à definitionis natura. Et lege non distendat definiendo, aque ei facere licebit. Et Ciceronem iustitia fecit definienda, qui alijs verbis, atque est supra adductum, sic eam definiuit.

Iustitia est affectio animi suam cuique tribuens, et societatem coniunctionis humana munifice tuens.

Item alius eam definiens dixit, qui ad Hieronimum scribit, cum ait.

Iustitia est aequitas, ius cuique tribuens pro dignitate cuiusque. Ut non addam multa alia, quibus aut describitur, aut significatur hac virtus non vna modo. Quin etiam in sententijs quique aliquid et addi, et commutari, modo remaneat sententia, permitti videtur. Et si quis illud Platonis, Principem civium benevolentia, non armis septum esse oportet, ad hunc modum quasi suum id efficias, dicat: Na illi maxime tuti sunt Principes, qui magis suorum civium benevolentia, quam armis septi sunt: Quemadmodum etiam Cicero facit in Terentio paulo etiam liberius: ille enim ait.

Non Apollinis magis verum atque hoc responsum est.

Cicero

Cicero autem sic.

Hac de oraculo Apollinis Pythij edita tibi putata, nihil potest esse verius. Eam autem etiam scdem Terentij non solum commutavit, sed etiam ad imitationis formam optime tradidit: ille enim ait.

Malo coactus, qui suum officium facit, dum id reseruum iri credit, tantisper cavet: si sperat fore elum, rursus ad ingenuum redit.

Cicero autem sic.

Quid metueres, vincta te promissurum, simul ac timere desisses, similem te futurum tui. Sed quoniam laqueus, quod artis fuerat, in ipsum commutatum divinationem succedimus, qua propositionis nostre pura erat materia, cum pergam absolvere. Aut igitur, quod ipsi eloquimur alienum, id nobis erit omnino incongnitum, aut etiam sapiens perfectum, se prorsus ignorabimus. Et his verbis, Et eo ordine, quo alius protuleris prius, nunquam a nobis profereper. Sin autem haec eorum vestigia omnino dicendo incurramus, magnitudo orationis nostrae testimonium habere poterimus, cum minime esse contemnendam, qua eadem sit cum optimorum. Si vero in conspectu versabimur, nos una hac multiplex commutandi orationis ratio prorsus ab omni furti accusatione liberabit: quam Gram. C. Carbonem tenuisse, Cicero scriptum reliquit.

Siqui-

Siquidem hic cum se exerceret ad dicendum, quod ex probatissimo aliquo, aut poeta, aut oratore memoria comprehendere posset, idem suo modo exprimere, atque proferre conabatur. Hadebat, scilicet industris orator hanc exercitationem maxime ad dicendi copiam pertinere. Neque mihi nunc L. Crassus quam tuncque auctoritas sit, hoc unquam eripiet, ut quod a bonis omnibus fieri videam, illi concedam, turpe esse ad imitandum, cum Cicerus quoque ille ipse, qui sub Crassa persona ea improbare simulabat, et aliter senserit, et fecerit semper, hoc igitur ius acquirenda aliena sententia possessionem aequam commutatione, additione, detraktionem facile consequemur. Commutandi autem genus est duplex, sonum ordinis, verborum alterum; cum autem nunc ordinis dico, intelligo tantum ordinem iisdem manentibus verbis in aliam faciem redactum. huius autem commutandi ordinis ratio triplex est: una, cum dicitur retro, ac quasi sursum versum idem, quod directe dictum prius affunderi; altera, cum intercise; tertia, cum verba omnia, et sola ipsa suo arbitrata permiscantur, cum retro ordine. Et si id Terentij, Saluum te aduenire, Demea, gaudemus, quispiam sic faciat mutando: Gaudemus, Demea, aduenire te saluum: Item illud: Nunquam comfatus

cies.

cies, abi, nescis inescare homines, Sannio: sic item commutetur, Sannio, homines inescare nescis, abi, facies rem nunquam: quemadmodum ipsi paulo supra dedita fecimus opera, qui in hac commutatione distribuendis ex ipso Cicerone locum penè integrum retro ordine per singula verba remenso transfulemus. Intercise autem permature tuum intelligo, cum periodus inciditur, ac oratio percola ipsa in ordinem alium componitur, ut ipse ambitus partibus integris commutatus in alium orbem, atque in quadrum nostrum concinnius digeretur, Ut illud Ciceronis in Oratore: Cur igitur ius civile docere semper pulchrius fuit? Hominumq; clarissimorum discipulis domus floruerunt? ad dicendum si quis accuat, aut adiunet in eo inuentum, Vituperetur? Si intercise inuertatur sic, Ad dicendum si quis accuat, aut adiunet in eo inuentum, Vituperabitur? Cur igitur ius civile docere semper pulchrius fuit, hominumq; clarissimorum discipulis domus floruerunt? Ad hunc autem modum Terentius se ipsam conuertit, Aut enim in Eunucho in Thaidia persona, Sola sum, habeo hic neminem, neque amicum, neque cognatum. In Adelphis autem hoc idem agit per conuersionem, Vbi ait, Neminem habeo, sola sumus, Ceterum autem non adeo.

Sed

Sed aptissime Cicero hoc genere conuer-
 sionis tum & suus est, cum id Gracchi per co-
 la conuertit. nam cum ille diceret, Absse nō
 potest, quin eiusdem hominis sit, probos im-
 probare, qui improbos probet: Cicero autem
 sic, Quin eiusdem hominis sit, qui improbos
 probet, probos improbare. Aptissima est in
 postremo facta commutatio. Mene autē Flam-
 minius hanc conuertendi rationem tum egre-
 gie persecutus est, cum ait in sua paraphrasi:
 Dum perpetuo cuncta sursum, ac deorsum
 commeant, rerum generatio, & interitus cir-
 cuitum conficit, & quasi orbem quendam. Ex
 terra enim humor, ex humore nascitur aër,
 ex aëre oritur humor, ex humore terra <ti-
 ma. qua Cicero eadē retro verso ordine prius
 in hunc modum tulerat. Nam ex terra a-
 qua, ex aqua oritur aër, ex aëre ather.
 Deinde retrorsum vicissim, Ex athere aëre
 aqua, ex aqua terra infima, sic naturis his,
 ex quibus omnia constant, sursum deorsum,
 Vtro citroque commeantibus mundi par-
 tium coniunctio continetur. Tertium au-
 tem commutandi genus est cum eisdem ver-
 bis nullo primo eorum ordine conseruato, ne-
 que colorum Vlla ratione adhibita, sed
 cum nos nouum, ac liberum nostrum effi-
 cimus ordinem: Et si quis illud, Tibi an-
 sem id consilij do, do quod mihi metipsi, Et <ti-
 temus

tenemus, oculos hominum, si linguas minus facile possumus: si quis inquam suo id modo commutans sic efficiat, idem autem tibi do consilij, quod ipsemet mihi. Et si minus hominum linguas facile possumus, oculos vitemus. Quorum triam commutanda orationis generum primum nimis puerile, nimisque elaborata est studij, atque inanis industria, si simpliciter fiat: quare etiam maxime deuitandum. Secundum paulo tolerabilius, sed neque hoc quoque admodum facitandum, neque enim commode cadet, ut sapius fieri possit. Tertium longe omnium est liberius. Et propterea etiam commodius, quodque exebro & surpetur, modo illud etiam atque etiam diligenter attendatur, ne commutatione facta quodammodo dissoluatur, atque enervetur oratio. nemo enim iam pridem nescit (ut versum nunc omittam, qui hanc commutandi rationem vix ad se admittere posse videtur) soluta quoque orationi suum certum numerum addesse, qua si mutetur, ad eum modum, magni periculum est, ne quod apte compositum fuerat prius, dissolutum reddatur, ac quod structura ipsa ad numerum optime concinebat, ne absens, atque asperum quid resonet commutatum, quaeq; fortiter priore conglutinatione continebatur, recenti, ac noua tota delumbetur oratio, nisi res ea nobis prorsus sit

cum

aut dissoluto, ac parum compositè loquenti,
nam verba omnia non ita sunt in quadrum
confecta, ac quasi affabre laborata, atque ex-
posita, & quoque compositionem tuam insti-
tuas, eam aque apte sequantur, atque inter
se quoque versus adhaereant aptissime. Ver-
borum autem commutatorum alterum erat
genus, hoc item duplex est: unum cum verba
ipsa remanent, sed in se ipsa quodammodo
commutantur: alterum cum iam positorum
verborum loco alia, quæ idem significant, ap-
tissime reponuntur. cum autem remanent,
sed non ita, & erant posita prius, multum id
quidem sit modeste, ac quam commodissime u-
mibus. aut enim per casum fiet, ut obliuiscens
dixeris, amari arum obliuisci, fortissimi esse
hominis, si tu minoris per casum commutabis.
item, si ille summo honore dignum patria li-
beratorem, tu summi honoris aut fecit: & sen-
da causa aliquem, tu facias alicuius. ita in
ceteris aut vocibus, aut verbis, quæ diuer-
sos sibi casus ascribant. quam mutationem
sequuntur etiam illa, te vehementer amo,
ut a me vehementer amaris. sed mira illa,
atque elegantissima in Cæsare est casus com-
mutatio in primo libro de bello Gallico, cum
ait, Equitum nulli erant sex, totidem nu-
meropedites velocissimi, ac fortissimi. nam
recta compositio, si ad superiorem partem ra-

R

spond

pondeat, hac erat, totidem numero pedum
 velocissimorum, ac fortissimorum, quemad-
 modum equitum dixerat. neque illud nō in-
 eleganter constitutum est, quemadmodum dixit
 Terentius, populo ut placerent quas fecisset
 fabulas. aut per numerum, ut ubi ille, ego o-
 mni officio, si quis dicat ego omnibus officiis,
 Et ubi ego, si nos. item in verbis, ut illud
 quemadmodum paulo supra dicebamus cum
 unus sit, qui loquatur, illa verō numeri per-
 mutatio perquam venusta est, qua utitur
 Terentius in Eunuchi prologo. sic enim in ipso
 ait initio.

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis
 Quamplurimis, Et minime multos ledere;
 In his poeta hic nomen proficitur suum. nam
 cum quis dixisset, ac ad eum numerum par-
 ticulari numero respondendum esset, multitudinis in-
 men numero usus est, perinde atque, si qui
 sunt, non autem si quisquam est, initio si pro-
 tulisset, item in eadem fabula.

Adson' homines immutaver
 Ex amore, ut non cognoscere eundem esset
 In eadem numero mutatur, proprio
 autem erat si dixisset eodem. item ubi. Cu-
 ius mos maxime est confirmatio, ut si non, hic se
 ad vos applicat. ubi ad cuius, hic postea con-
 tulit. cum aut dicendum fuit, quoniam non,
 aut si, et est, cuius, hic se ad vos applicat.

magis

magis subdendum erat. item si Visendi causa amicos, tu Visendorum amicorum causa dixeris. Aut per personas, ut si quis illud conuertat. quid igitur faciam? quid igitur faciat? aut etiam simul utrunq, & numerum, & personam. ut, quid igitur faciant? Ita in nomine, ut, ubi ego, alius tu, ille, ita & in ceteris, ex quo genere illud est, cum quis de se loquitur, tertiam tamen personam loquente per inducit, ut illud Parmenonis de se ipso, Des vestram fidem: quantum, & quam veram laudem capiet Parmeno! quam persona commutationem Caesar modestissime in suis commentarijs perpetuo executus est, qui cum de se ageret semper, nunquam tamen a se quicquam protulit. Aut per genus, ut, illam diem si tu illam diem, ut etiam, quantum suauitas vis, si quantum a suauitas. Aut per modos, ut, fac isthaec recte curentur, si tu facias dixeris. ut illud, aequum est vos cognoscere, atq, ignoscere si tu aequum est, ut vos cognoscatur, atq, ignoscatis, aut per tempus, ut ipse viderit, pro videbit. ut Terent. in Euncho. Nisi ego me turpiter hodie hinc dabo, pro dadero. aut per interrogationem, aut negando, aut affirmando, & qua eius generis sunt reliqua.

Alterū autem cōmutandorum Verborū genus erat, cū Verbis ipsis Verba alia subiūciuntur

R a tur

sur idem significantia. cuius generis quanta
 vis sit in hoc ipso. quod alienum est. commode
 & surpando. nihil attinet dicere. quando penè
 oratio ipsa nihil aliud sit. quàm ad hunc mo-
 dum loqui. Id autem quatuor modis fieri po-
 test. Et cum proprium aut proprio. aut figu-
 rato. figuratum aut figurato aut proprio cō-
 mutatur. Nam cum omnis oratio sit aut pro-
 pria. aut figurata. (cum autem ego nunc figu-
 ratū dico. mutatum. translatumq; intelligo)
 ac plura sunt in utrisque synonyma. horum
 utraq; aut cum suo. aut cum alterius genere
 commutantur facillime. Ita Verborum cōmu-
 tandorum modi sunt quatuor. Et si in pro-
 prijs quis dices dixerit. aut in figuratis. cui
 abunde sit. tu in proprijs aut locupletem. aut
 copiosum. ac pecuniosum reponas. in figuratis
 autē proci abunde sit. si tu dixeris. Cui am-
 pla sint fortuna. cui angentes. cui magna. &
 locupletes copia. & fortuna. aut se florentem
 omnibus copijs. aut qui vivit in omnium re-
 rum abundantia. aut cui rerum omnium co-
 pia suppeditant. aut cui innumerabilis est pe-
 cunia. aut cui res sit ampla. & praeclara. aut
 qui agit quàm facillime. aut cui res familia-
 rio quàm facillime sit. aut qui ab omni re
 optime paratus sit. aut qui Crassum fortunat.
 aut Crassi fortunat. facile superet. aut cui ni-
 hil desit ad omnia cōmoda. ad bene vivendū.

ad

ad beatā vitā, ita *¶* pro proprio figuratū. *¶* pro figurato propriū si ad hūc modū quis reposituerit. Si verō pacē alius, tu otium, tu concordia tu quietē, tu tranquillitatem, pari item ratione in figuratis, si ille nullam bellum, tu omnia tranquilla, nullam dissensionem, omnem concordiam, summā animorum consensionem omnium atq; conspirationem, omnes omnium animos optime consentientes, ubi nulla bellī suspicio sit, ubi otium perpetuum agatur, si dixeris. Si postremo is amat dixeris, tu diligis, adamat, colit, facile commutabis si item ille qui amore aliquem prosequatur, tu contrā benevolentia qui illi primas in amore deferat, quem in oculis, quem in sinu ferat, neque se unquam disingat, qui in intimis, in are suo, in amore habeat, qui cum deniq; pereat, depereat, impotenter amet. Si verō ille ad hunc modum, tu contrā alio, aut simili a familiaribus, aut etiam ex altero genere rectē respondēbis. Sed nullus finis erit, si pergo reliqua, quæ in uniuersa Latini sermonis locutio ne ad hunc modum commutari possint. nulla enim vox tam propria est, cui soli proprietatis suæ ius totum attribuitur, figuratū autē longe locupletior est Varietas. Terentius in propria sic commutauit. ait enim.

Atq; ita dē fallas. Si ab illis fallimur.

Quam proprie dictū sit vides. Iterū abbi ad.

Hiscine (amabo) non contra insidiabere?

Proprio autem figuratum subiecit ea in locum, nam cum dixisset, id vero serio triumpho, paulo post subdidit.

Quod mihi puto palmarium.

Ita Maro in ipso Terentio, qui cum dixisset, Non adeo inhumano ingenio sum, Cherea,

Figurate commutavit hoc modo.

Non obtusa adeo gestamus pectora, Pæni.

Hactenus de commutatione tantum, nunc vero simul & de additione, & detraktionem copiosius agatur, tametsi in hunc quoque locum omnium orationem concludam necesse est, si, quotquot occurrerint, exempla conabor adscribere, nihil enim est in omni oratione dictum, quod in horum genere aliquo dictum, aut comprehensum non sit. Ut illud Virgilij.

Namq, manus inter, mæstorūq, ora parentū
Ecce Iouis summo de Vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactūq, innexia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora
pasci.

Quam rem eandem magna facta & commutatione, & additis non pauci Maro ipse persequitur in septimo, cum ait.

Præterea castis adolet dum altaria sedis.

Et iuxta genitorem astat Lavinia Virgo.

Visa (nephas) longis comprehendere crinibus ignem.

Atq, omnē ornatū flāma crepitante cremari.

Rega

Regalesque accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fulvo
Inuolui, ac totis Vulcanum spargere tectis.

Res eadem est in portento, locutione autem
admodum. Et diuersa, Et aucta Variatio in
us est. Sed nunc locorum, personarum, officij, ac
ceterarum rerum Varieatē omittam, Et pro
lambere flamma comas, dixerit, Et longis cō-
prehendere crinibus ignem. Vbi pro lambere, cō-
prehendere, pro comas, crinibus positū vides. Item
pro ecce, qua particula repentini, ac noui sem-
per aliquid afferre solet, nefas reposuerit.
Sed multo plura sunt addita. Et illa omnia.

Atque omnē ornatus flamma crepitante cremari,
Regalesque accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fulvo
Inuolui, ac totis Vulcanum spargere tectis.

Item illud.

Sed vos, quis tādā? quibus aut Venistis ab oris?
Quōde tenetis iter?

Quod idem egit alibi Variando, addendo,
cum ait.

Et procul e tumulo, iuvenes, qua causa subegit
Ignotas tentare vias? quō tenditis, inquit?

Qui genus? Unde domo? pacem ne huc fertis,
an arma?

In quo quaque exemplo quid commutatum,
quid additum sit facile apparet. Coniungit hic
item apparitionē primum paucis perstrinxit

in tertio Aeneidos, ea autem haec sunt.

Tum litore curvis

Extruimusque toros, dapibusque epulamur
optimis.

In septimo autem rem eandem pluribus
expressit, atque ornavit cum Variando, tum
addendo, cum dixit.

Aeneas, primique duces, & pulcher Iulus
Corpora sub ramis deponunt arboris altae,
Instituuntque dapes, & adorea liba per herbas
Subijciunt epulis (sic Iuppiter ipse monebat)
Et cereale solum pomis agrestibus augent.

Idem facit in equo Troiano describendo, ubi ait.
Instar montis equum diuina Palladis arte
Aedificant, sectaque intexunt abiete costas.

Item paulo post sic ait.

Hanc tamem immensam Calchas attollere mole
Roboribus textu, caeloque educere iussit.

De Troia autem erit saluto exempta com-
mutentur aut qua primo dicta sunt, secundo
si dicatur in loco. Ille autem, quisquis n. fuit,
sive is etiam Maro non fuerit, se ipsam tribus
hisce coloribus Variando, addendo, detrahendo
optime commutabat, sive cum sui imagi-
nem ex aqua multum modis, atque non omnibus
inepte exprimebat, sive cum idem perituarie
effecit in glacie currum suffragere, sive cum mul-
to spate diuiso versibus suis iterum, quam se ipse
coloribus Variasset, faceret, sive cum. aureum.

Et solus ortum quaternis versibus multifari-
riam descripsit, sine denique cum insignis col-
lestibus, aut in Herculis laboribus, aut in ca-
teris eius generis se variando exercebat, quo-
rum omnium versus eo non addidit, ne quod
necesse erat; longissimum facerem: satis sit
hoc loco eos indicasse. Sed pergo ceteros. Teren-
tius in Eunuchis in Cherea persona cum ami-
cam in conspectu imprudens amisisset; in hac
verba grauter conqueritur:

*Vbi quædam? Vbi inuestigam, quem percontor?
Quam insitam viam incertus sum.*

*Quam locum in eadem fabula sic varia-
uit, paulo quidem pressius.*

*Vbi ego scelerosam misera, atque impium in-
Ant Vbi quædam? (ueniam,*

*Id vero omnium aptissime commutatum,
atque variatum est, cum ait.*

Sine turritum ornatum, ita Vbi qua veniam?

*Nulla mala re expositam mulierem, (sibi,
Capillus passus, prolixus, circum caput
Reiectus negliger.*

*Quam item pulchritudinem sic descripsit
in Phormione, se nisi addatur, ac va-
rientur paucissima quadam, una ea-
demque sit, cum ait,*

*Virgo pulchra, Et quo magis dices
Nihil uiderat adiumenti ad pulchritudinem.
Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida.*

R S La

Lacrima, sedititio corporis, ut boni ni vir
In ipsa ineffet forma, hac formā extingueret.

Item cum silentium ab auditoribus erat,
inquirens,

Dare operam, Et cum silentio animadvertite,
Pusilla commutatione facta idem orat in
Rhormionis prooemio, hoc modo.

Dare operam, adeste aqua animo per silentiū.

In Adelpis autē orbae meminit proximis
suis nubere legem cogere, id autem hac modo.

Hic meus amicus illi genere est proximus.

Hic leges cogunt nubere hanc.

Hanc eandem legem in Rhormione addi-
cit, sed paulo laxius, Sibi ait,

Lex est, ut orbae, qui sint genere proximi,

Hic nubant, Et illos ducere eadem lex iubet.

Additum est, Variatum est, commutatum
est, idē tamē est utrumque. In Andria itē Vir-
ginis egestatem, ac vivendi difficultatem, his
verbis prosequitur.

Primum hac pudice vitam, parce, ac duriter
Agebat, lana, ac tela, vitam quærit ante.

In Adelpis foris fratrum avaritiā, in Mi-
cionis persona penē isdem verbis expressit.

Ille contra hac omnia,

Ruri agere vitam semper parce, ac duriter se
habere.

Sed iā ad eos, qui soluti scribunt orationes,
ac statim ad unum Ciceronem veniamus,

quædam

quàmque hic & aptus & frequens sit in tota hac commutandi ratione, diligenter videamus.

Continuo autem hic se excusat ad Curionem, quod post longissimum tempus ei gratuletur, causam in primis in locorum distantiam conferens. eam hac sunt verba.

Sera gratulatio reprehendi non solet, praesertim si nulla negligentia pratermissa est, longe enim absum, audio sero. Hac item ipsa & istur excusatione ad Calium, sed eam pluribus verbis, atque alio ornatu persequitur hoc modo.

Serius non negligentia mea, sed ignoratione rerum omnium. In his enim sum locis, quod & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardissime omnia perferuntur. Nolim te posthac expectare, dum ego, qua verba commutata sint, qua detracta, qua addita, tibi nominatim ostendam, res enim per se maxime patebit. Crebram item animi sui cogitationem de re aliqua non semel, nec eodem modo, etsi eodem ferè semper in loco iste ipse protulit. Primum cum ait in proemio de Inventione,

Sape, & multum hoc mecum cogitavi.

Secundo ad Q fratrem in proemio de perfecto oratore dicens.

Cogitanti mihi saepenumero, & memoria vetera repetenti.

Tertio

Tertio hanc cogitationis assiduam diligentiam repetit his verbis in proœmio ad Brutum. Vtrum difficilius, aut maius esset, negare tibi sapiens idem roganti; an efficere id, quod rogares, diu, multumque, Brute, dubitavi.

Quarto item in proœmio secundi libri de divinazione sic inquit.

Quarenti mihi, multumque, & diu cogitanti.

Quibus omnibus in locis eandem cogitandi diligentiam, sed non iisdem verbis Ciceronem significasse, planius constare non potest. primum enim saepe, & multum dixit. Secundo autem Una voce duas complectitur, quæ est sapientia. Tertio rediens ad eundem numerum adverbiorum ait, diu, multumque, postremo multumque & diu dupliciter consunxit. Illud item ad hunc modum multisariam protulit in libro oratoris, primum cum ait. Deinde esse omnem orationem, Et de infinita rei questione sine designatione personarum, & temporum aut de re certa in personis, ac temporibus locutu. Secundo item in loco sic. Duo prima genera questionum esse, in quibus eloquentia versatur, Unum infinitum, alterum certum. Tertio item rem eandem alio modo peragit, cum dicit. Duo sunt, Et initio divi, questionum genera, quorum alterum finitum temporibus, & personis
contro

controuerſiam cauſam appello. alterum infi-
nitum nullis neque perſonis, neque tempo-
ribus notatum, propoſitum uoco. Poſtremo
cum ait. Hac igitur quaſtio à propriis perſo-
nis, & temporibus ad vniuerſi generis ora-
tionem traducta appellatur. Theſis. quibus in
locis ſua tantum de re agi, idque perquam
ſarie neminem arbitror, non videre. Illud
item in iſdem libris dicendo. Variant ſa-
pias, id autem hoc modo, In utraque autem
re quicquid in controuerſiam veniat, in eo
quari ſolere, aut factum ne ſit, aut ſi eſt fac-
tum, quale ſit, aut quo etiam nomine uoce-
tur, aut, quod nonnulli addunt, recte ne fa-
ctum eſſe uideatur.

Quod ipſum ſecundo agit his uerbis.

Nam quicquid eſt, quod in controuerſia, aut
in contentione verſetur, in eo aut ſit ne, aut
quid ſit, aut quale ſit quæritur.

Tertio autem ſic, Omnis res, qua habet in
ſe poſitam in diſtione, aut diſceptatione ali-
quam controuerſiam, aut facti, aut nominis,
aut actionis continet quaſtionem.

Ita in libris de officiis bis eandem exequi-
tur ſententiam, neq; minus ſplendide, quam
etiam ſarie, ſic enim ait.

Idq; ſuis commodis non tranſſate moti-
etur, hic ſi ſibi ipſe conſentiat; & non inter-
dum natura bonitate vincatur, ſit, & neque
amicitiam

amicitiam colere possit, nec iustitiam. nec liberalitatem. Item autem dixit. Qui autem omnia metiuntur emolumentis, & commodis, neque ea volunt praeponderari honestate, hi solent in deliberando honestam cuncto, quod utile putant, comparare, boni viri non solent, re hic eadem ubique idem est, distinctione autem omnino aliam.

Ter item illud ad hanc commutandi rationem, hic ad Trebatium, semel autem ad Curionem quam aptissime Variavit: Ita enim ait ad Trebatium: Ego enim desiderium tuum spe tuorum commodorum consolabor, sin ista sunt inania, recipe te ad nos. Item ad eundem. Sic enim tibi persuadeam velim, quoniam mihi esse solatium, quare facilius possim pati te esse sine nobis, si tibi id esse emolumento sentiam, sin autem id non est, nihil duobus vobis est stultius, me, qui te non Romanam attraham, te, qui non huc adules.

Eadem est sententia, multa tamen commutantur, complura etiam adduntur, ad plenioris membri absolutionem. Sed neque verba minus Varie hoc ipsum agit ad Curionem sic inquit. Ego te abfuisse tandem a nobis & doleo, quod carni fructu inmundissima consuetudinis tuae, & labor, quod absens omnia cum maxima dignitate tua es consequatur, quodque in omnibus tuis rebus mai
opatus

aperta fortuna responderit. Qui tertius locus
 non tam re idem est cum superioribus, quam
 oratione, eaque persplendida omnino alina.
 Illo Geron nihil venustius, nihil magis com-
 mode est dictum. Cum iste ipse bis reddenda pe-
 cunia, & referenda gratia perturbare in-
 citatur, dicens. Quamquam dissimilis est
 pecunia debicio, & gratia, nam qui pecu-
 niam dissolvit, statim non habet id, quod red-
 dit, qui autem debet, ut retinet alienum:
 gratiam autem & qui refert, habet, & qui
 habet in eo ipso, quod habet, refert. Item au-
 tem cum agit de officio hoc ipsum repetit hoc
 modo: commode autem quicumque dixit, Pe-
 cuniam qui habeat non reddidisse, & qui
 reddideris non habere, gratiam autem &
 qui reddiderit habere, & qui habeat retu-
 lisse. Ecquid aptius? quid coloratius? alio,
 itemque alio modo potuit dici non ita Ver flo-
 ribus prae variat eundem, ut hic rem ean-
 dem oratione, atque verbis varie por-
 trahit, illustrat. In consolando autem neque
 ut semel usurpat, quod est ad Atticum. Sed
 ad haec omnia una consolatio est, quod ea con-
 ditione nati sumus, ut nihil quod homini ad-
 idere possit recusare debeamus. Item ad Ti-
 tium agit, sed multo id copiosius, multoque
 magis splendide, cum ait. Est autem conso-
 latio perculpta quidem illa maxime, quam
 semper

semper in ore, atque in animo habere debemus, homines nos et esse meminimus ea lege natos, ut omnibus telis fortuna propensa sit vita nostra. Satis haecenus fortasse factum esse patuit, Et rationi, qua ad emendandam orationem ex ipsa imitandi facultate constituta est. Non ab re tamenum sum visus, si id quoque ex his, qui nestra essent aetate, longe etiam planius comprobassam, si quidem recentiorum exemplis, quam etiam maiorum quodammodo facilius hoc, quo de agimus, sentiri, ac percipi solet. Ac quoniam si ex omnibus scriptoribus, qui plane latine scribunt, ea petere voluissent, periculum erat, si pauca ex singulis citassem exempla, ne apud nimis fortasse mendacatum videretur. Sin qua possem omnia colligerem, ne ingenti volumine nullus finis esset futurus, unum mihi Christophorum Longolium delogi. Et quoniam is iam pridem decessit, ut in ea nullam illi ceterorum imitandi cunctare, neque id ego, si la ambitione adductus facere auctari possim. Et quoniam is (cum quidem sententia) cum hanc cunctare cunctationem, hanc etiam non tantum fabularem, optime confiteretur. Legimus huius defensionem, ad id quod aduerjariis, in superius item oratio summa summa, omnia ad quoniam prodest.

Libri

Libri item quatuor epistolarum ad familiares, atque amicos latinissime conscripti, tametsi nondum is erat omnino Longolius, cum decessit, quem nobis eius scripta, vel breui fore pollicebantur, in quibus tamen omnibus ita Ciceronis locutio, atque dicendi forma omnes aque apparent, atque elucescunt, ut qui, quomodo Cicero loquitur, unus tandem existisse videatur Longolius. sed quoniam secus quibusdam videri sentio, hanc meam paucis de tanto viro opinionem ut probem, simul autem et eorum refellam, atque confutem, ad hunc locum pertinere videtur. Continua igitur isti id huic criminis dant, quod ex Cicerone tam palam Centones confuere, furumque manifestum agere non dubitarit. Qui vero cum ea lenius agunt, eum Ciceronis corniculam appellant, ut omnino in sua elaborata oratione, ac illo dictionis genere perpurgato furti notam, ac mali confarcinatoris nomen vitare non potuerit. Scilicet equidem hanc arbitror fuisse maximam causam, quam obrem huic primum ex Romana civitate deturbare comati sunt eius adversarii, nunc vero isti quoque ex Latio deiecerunt tam immitteque contemnant, quod tam male de latina sermone sit meritis, qui Ciceronem etiam (si diis places) in Centones putidissime confuere nihil sit verius, quod hunc unum tam fœde coinquin-

S.

narit.

narit, atque tam palam totum cōpilarit. longe in hac parte aequiores habuit aduersarios Urbanos Longolius, à quibus nullū verbum de Violata latina oratione, nulla furti, nulla huiusmodi Centonū facta est significatio. at quā recte noni isti latini accusatores suis ineptijs latinū hominē Urgeant, Videamus, ac primū, quod ad Cētones attinet, cupio equidē isti mihi tandem ostendant, qui sunt in Longolio isti tam pūiidi Centones, nam ego illos ex me nondum potui deprehendere, nam si Centones consuere, est dedita opera, atque de industria pars integra cum parti integra asuitur, Vbi ne verbum quidem nostrū interponitur, sed ex alieno totum opus conficitur, Vbi ad eum modū ridicule orationem suam conglutinet Longolius, numquā equidē potui deprehendere. expecto autē Versum Vnum ista mihi tandem pronuncient, eo modū scriptū. ad id parum a Cētonibus differt, quod componit Longolius. ecquid autem id est? neque enim satis intelligo, cum en Ciceronis multis locis Vnum sibi cōficit, atq; confabricatur locū. cupio tādē istos locos nascere. Vel casu eius Volumen aperiat, Vbi que in eos legendo incideris. aperui sapinus, legi, perlegi, nusquam istam ridiculam, atque insulsam conglutinationem offendi. proferte quæso Vos tādē, quod causam Vestram probet, id autem tam cito

cito Cicero ad Atticum ait. Crebras expectationes nobis tui communes, est ita. Item ad Culeolum. Tum Pompeius, quotiescunque me videt, videt autem sapissime, &c. Quoties filium tuum video, video autem fere quotidie, recte sane. Item alibi dixit, tertio quoque verbo, & id quidē venuste, & pereleganter, necnon animi causa semel, neque id quidem impolite. Quid tum postea? Longolius autem in unum membrum hac omnia, vel in Centonem potius unum contexit ad suum Grimaldum, cum ait. Crebras aduentus tui expectationes Lazarus Bonamicus nobis commouit, qui te quoties istinc redisset (redibat autem septimo fere quoque die) hac animi causa propodium exiturum nuntiabat. quid autem hoc est, nisi est Centones consueve? ex Cicerone Ciceronem construere? O crassam hominum stultitiam (non possum hoc loco non exclamare) qui in quo tota est & loquendi, & imitandi ratio, & via, id esse Centones facere, tam inepte insimulent, ut nihil minus sit si hosce ego Centones nunquam animaduverterim, qui imitandi virtutem omnino in eo scribendi genere omnino mihi constituerem. Quare ego nunc de vobis, optimi latini, tametsi me vestrum magnopere pudeat, qui tam stulte desipiatis, ut in sole etiam minime videatis, quare inquam de vobis,

S a

si loqui

si loqui ad hunc modum, Centones est cōsuere,
 non continuo sequetur, Et omnes homines,
 post primos quosdam qui loquantur, in ser-
 mone vitiosi sint? ac quicquid loquatur, Cen-
 tones ipsos loquantur? quando vel tria ver-
 ba simul dicendo coniungi non possunt, qua
 isto mo. lo suopte usu, ac magistra ipsa natu-
 ra prius ab alijs cōiuncta non fuerint quā
 plurimis? Si hoc inquā ita est, quod Vos tam
 improbe contenditis, aut omnes in errore na-
 tura ipsa versamur loquendo, aut ea recta
 est loquendi ratio & propria. dicere autem
 naturam, & usum bonis omnibus pr. batif-
 simum in errorem nos trahere, natura est
 (more gigantum) bellum indicere. sequitur
 ergo, Et qui eo modo loquatur, vera loquendi
 sciam teneat, & rationem, quasi vero ista
 quoque ratione vestra Cicero post treis illis
 de perfecto oratore libros, quicquid iterum
 de arte scripserit, non Centonum in morem
 scripserit, qui in re eadem lingua, ysdem
 dicendi figuris, ac pene ysdem etiam verbis
 usus sit quod quā dicendum sit, ipsi vitio-
 bat, eundem scriptorem aurificem militari,
 mihi effingo, qui a magistro suo ad torquēdū
 componendum in capsula cum singulos arti-
 dos, tum ternos, aut quaternos prius habeat
 optime constitutos, qui ita ternis singulis,
 quā etia ternos, et q. singula ternos, quā
 etia

etiam singulos, ut quæque sors in manus obtulerit, ad torquem suum componendum nullo discrimine coniungat. Sic faciet scriptor, qui ex Cicerone magistro aut singula verba singulis verbis, aut etiam locutiones integras connectens, ita locutionibus integris locutiones item integras, aut etiam singula verba conglutinans apte orationem suam componet, atque constituet. Quod vero ad Ciceronis corniculam attinet, ego censeo canorum illum cynum si appellent, istos multo rectius facturos. Concinit enim ad eius locutionis harmoniam suavisime Longolius, ac componit aptissime, nec denique plumam suam ex eo sese induit, aut quisquam furatus est, nisi quod sit omnium commune, si id quis, cum epus est, in suum & suum conuerterit, id ei furti loco recte ascribi possit: quis enim nescit linguam nihilo magis Ciceroni propriam, quam Longolio, quam nobis, quam qui futuri ultimi sunt homines, esse posse? Sed qui hoc in Longolio tam aperte sentia, in alijs autem non item, non fortasse erit ab re si dixerò, certe id quam paucissimis explicabo, cum iam tot discendi genera sint, quot penè sunt scriptores, si qui ex omnibus promiscue suam orationem componat, atque commisceat, ac nullo delectu habito ad amicum consuetudinem verba & surget, atque conglutinet, huius verbum nullum

nullum agnosceretur alienum, suusq; ille semper
 videbitur. Si vero unum ex omnibus sibi
 delegerit, ad cuius orationis genus ipse suum
 quoque instituat, ac id assequatur, continuo
 sentietur in alieno ore quasi aliena loqui
 lingua, eoq; etiam magis sentietur, quo id is
 verius facere didicerit, quemadmodum in
 pictoribus, ac musicis, quorū illi quoad colo-
 ribus suis suo utuntur arbitratu, ac lineas
 suas circumducunt in proprias formas, hi quā-
 diu ad numeros suos concinunt, nullam in
 illis cuiusquam imaginē deprehenderis, nul-
 lum in his numerū unquam senties alienū.
 si vero illi ad Titiani, hi ad Adriani imita-
 tionem sese addixerint, ac utrique suum co-
 natum non eluserint, cōtinuo in ijs Titianus
 pingere, in his Adrianus cōcinere videbitur.
 Idem in scriptoribus euenire constat: itaque
 etiam quia Longolius ab uno Cicerone loqui
 didicit, ac id egregie est consecutus, ne quo
 omnia cōmiserit, sed in uno eo se suauiter
 condidit, facile in eo Cicero quasi loqui senti-
 tur, quem, isti quoque multo rectius sentiant,
 si a dicendo eundem magistrum seque-
 rentur, ac ad Longolij imitationem huiusmodi
 sentones consuevere studiosius discerent, ac
 Ciceronis corniculam agere, suos autem ipse
 nescio quos de plebe infima auctores pro se
 dediscerent. Ecquid autem, si istos

convinced non solum in hoc ipso exemplo quicquam aut Verborum, aut sententiarum alienarum non esse conglutinatum, sed id etiam ad Veram imitandi rationem rectius dici non potuisse? nam Vbi Cicero dixit crebras tui communes expectationes, Longolius imitando commutavit a persona ad personam, dicens loco tu, Lazarus Bonamicus, loco autem tui, quasi rem explicans ipsam, adventum tuum: Et tempus etiam in Verbo commutatum omittam, neq; in eo, quod sequitur, membro minus est inepte imitatus, nam Vbi ille, quoties filium tuum video, video autem ferè quotidie, Longolius autem quotiescunque istinc redisset, redibat autem septimo quoque die, Et per Verborum mutationem totius membri imaginem in suum membrum commodissime transinutarit: Vbi enim ille filium, hic istinc, Vbi ille quoties, hic quotiescunque, Vbi ille Videbat, hic redibat, Vbi denique ille ferè quotidie, hic septimo quoque die reposuit, in qua scribendi ratione perpetuo Longolium Versatum esse paulo infra multis eius exemplis facile comprobabimus. At ne sit centones componere sibi ex Ciceronis integra locutionibus, Vel integras epistolas conscribere, ne sit hoc ipsum ex alienis plumi sibi Vestem conficere, quia etiam mutari sit, atq; pro sua liberius Vti, ac passim o

eo etiam modo recte imitandi rationem & ipse servet, & ceteris pramonstret. Quid autem cum eandem sententiam ab ipso Cicerone integram sumit, ac paucis quibusdam (ut melius facere didicit) commutatis verbis, ne furtum extet, eam sibi fucare conatur? num id quoque erit optimi imitatoris? atque eius, qui velit Ciceronis vestigijs insistere? Tamen à malitia non disceditis, quasi vero non probatum sit, iam pridem à nobis nihil dici posse, quod non sapius sit dictum alias prius, ac hominum sensa quasi rotam esse, qua perpetuo per verba circunuehantur. Virtutum omnium eadem sunt laudes hoc tempore, eruntque reliquos tu annos, quas maiores nostri reliquerunt. num propter ea si mihi Vir iustus laudandus acciderit, huic meo laudes eas impartire nequiuero, quia in Fabricium alius eas prius contulerit omnes? de quo genere toto, quoniam à nobis abunde supra est dictum, non faciam, ut hoc loco per viribus agam, modo qui id agit, ita suis verbis circunuestat, atque amplectatur, ut si non incertorum liberorum, certe in adoptionis ius venisse videatur. Verum hoc etiam ita sit, ut cuique liceat aliena etiam verbis suis quodammodo efficere, atque adoptare. quid autem cum insisterem rem eandem, ac totidem verbis agit cum Cicerone? nam hoc quoque recte

recte ab eo factum esse audebis convincere? Et illud, Si vales bene est, ego qua. Val. Idē illud, te etiam, atque etiam vehementer rogo, atque oro, Item. Quare mihi gratissimū feceris, si in ea re hominem ita commodaris, Et intelligat hanc commendationē sibi maximo usus fuisse: Et multa eius generis alia. Ridiculū, quasi vero hoc à Cicerone ipso non fiat, qui rem eandem sapiens iisdem verbis usurpare non dubitat, neque Virgilius crebro versus eundem, vel interdum duos, Homerus verò longe plures recte repetat, Et cum hūc accusetis, Virgiliū, Homerū, Ciceronem etiam accusetis, sed quoniam ad avaritatem omnino (si fieri potest) revocādi estis, planius vos iterum, Et satius docebo. Scitote igitur quadam sensa, prater illa etiā, de quibus initio huiusce tertij libri agebamus, sic esse omnium communia sicquē, suis certis verbis attributa, Et nulla religio cuiquam esse debeat, quominus ea, quemadmodum sunt prius ab alio usurpata, Et ipse vel ad verbum usurpet, atque in usum suum convertat, Et hac ipsa, qua vos inanissime obijcitis, quis enim quæso ea aliter proferre etiam de industria, quā quomodo hic fecit, laboraret? Sed fac Longolius commutarit aliqua, atque id statim, quod tertio in loco posuistis: quare mihi gratissimū feceris, fecerit ita, id erit mihi vehementer

S S

gratum

gratum, Vel sic, per mihi per inquam gratum
 fecerit, dixerit etiā, id erit mihi etiam, atque
 etiam vehementer gratū, Vel hoc modo, Sisto
 id omnīū mihi fore gratissimum: Videtis ut
 in Ciceronē semper incurrat, necesse sit, idem
 in postremo faciat membro, Si, Vbi ait, sibi
 maximo vsui fuisse, dixisset potius, emolu-
 mento, aut vtilitati, aut cōmodo, aut vsui, Et
 cōmodo, pari ratione Ciceronis omnia agno-
 scerentur. quid igitur fuit faciendū? id quod
 hic fecit, Et boni facit ut reliqui. Atqui Lō-
 golius non pauca in suis scriptis sibi confixisse,
 ac ut eo modo, quo facit, loqueretur, Et ar-
 gumenta, Et locutionē mendicasse, ne tu qui-
 dem negabis. Sanē quidem ut horum alterū
 concedam facile impetrari potest, Longolium
 nonnulla epistolarum argumenta, quibus ad
 eum modum dictionem suam exerceret, per-
 commode sibi effinxisse, sed quid hoc est? num
 postremo insanitis? primum enim hoc nihil
 ad eam rem, qua de agitur, facit omnino,
 deinde si id maxime facias, quid huic vitio
 datus, quod bonos mores facit ut pernoscas?
 atque adeo ipsi forte facit ut aliquādo?
 Quid enim aliud in scholis tota illa puerilis
 est exercitatio? Quid item declamationes?
 Quid deniq, res poetica? nōne penē tota est
 efficta, atque simulata? Alterum autem quad
 aque locutionem cum argumentis hunc men-
 dicasse

dicasse fateri me vultis frustra agitū : tantū enim abest , ut vobis in tantum hominē subscribam , ut magis ab eo esse non possim , siquidem video tam belle , tamq̃ apte inter se eius scripta omnia consentire , ita & suo filo constare , ut nihil elaborati , aut studiose cōquisiti in ijs sentiatur . Equidem cum huiusmodi Ciceronis verborum delectarū , ac eius ipsius castissima locutionis sectatoribus improbare malim , quā cum quouis vestrum in calamo ferri , sed tam quā hic noster apte , quā decenter commutando in Ciceronis orationem sese insinuet , videamus . Cicero sic ait ad Plancum . Cum ipsum Furnium per se vidi libentissime , tum hoc libentius , quod illum audiens te videbar audire . Longolius autem sic commutavit . Cum ipse Antonij Francini adventus mihi per se iucundissimus fuit , tum hoc iucundior , quod ex multo , & accurato eius sermone facile cognovi eam mihi adhuc abs te prastari memoriā , atq̃ benevolentia , quæ sit ab homine amicissimo , & lōgo usu cōiunctissimo expectanda . Vides ut concinne à persona ad personā transuerit Longolius imitando . Item à persona ad rem , item ab effectū ad affectum nihil minus belle fecerit commutationem : at sic decenter , sic prouidentē causam iucunditatis suæ aliam subiunxit , ut nihil detentius , nihil prudensius .

Quid

Quid autem illa, quae est ex Cic. ad Titium? ita inquit Cicero. Est autem consolatio perui-
gata quidem illa, quam semper in ore, atque
in animo habere debemus, homines nos ut es-
se meminerimus ea legematos, ut omnibus te-
lis fortuna proposita sit Vita nostra, neque es-
se recusandum quo minus ea, qua nati su-
mus, conditione viuamus, nec e tam grauer
eos casus feramus, quos nullo consilio vitare
possumus. Quam totam partem sic in suum
et um apissime commutauit Longolius, di-
cens. Verum cum ea lege, atque conditione
nati simus, ut nobis haec, atque alia istius mo-
di innumerabilia. Velimus, nolimus subuen-
da sint, non minuerimus, nos esse homines, fera-
musque si non libenter, at toleranter certe,
quod nullo consilio, neque vitare, neque mu-
tare possumus.

Nec illud mediocriter insuauis, ac minus
commutauit ornate, Cicero ait, de amicitia,
Tu autem, Fanni, quod mihi tantum tristius
dici, quantum ego nec agnosco, nec postulo, fa-
cis amice. Longolius autem sic, ac penè cum
Cicerone ipso rem eandem usurpauit, quae
quidem inquit, Tantum mihi tribus, quan-
tum equidem nec ipse agnosco, nec si pruden-
tiusculus sim, optare audeam, non confero ver-
ba, mutationem, additionem nihil recenseo,
res ipsa per se facile se totam ostendat. Cicero
item

item ait ad Lentulum. Te ipsum (inquit) cupidus, nihil opportunius potuit accidere, nisi cum ad fratrem diligenter egeris dependendum tibi est, quod mihi pro illo spondidisti. Longolius autem locum cum mutatus sic ait. Nam quod in epistola tua scriptum erat, amicum illum nostrum tibi litteram intendere de eo, quod tu illi de me recepisses, nec ego prestissem. Item Cicero amoris erga se certissimam significationem his verbis expressit aliquando. Omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his litteris, quas abs te proxime accepi. Longolius autem hoc ipsum sic effecit. Amoris erga me tui vestigia nullis, opinor, litteris vel puris, vel illustriora imprimi poterunt, quam his, quas abs te proxime accepi. Proprie Cicero quod voluit, est executus. Longolius autem translatione locum illustrare magis placuit, idque. Et mihi quidem videtur, hanc effecit obscure. Queritur Cicero semel cum Caelio, atque iterum cum Silio, sibi verba deesse ad scribendum: augeat utrumque locum Longolius. Idem in loco ad Laurent. Bertholinum. Cicero ipse sic. Putares re vixquam accidere posse. Et mihi verba deessent, neque solum ista vestra oratoria, sed hac etiam teute nostra praedebant. Ut enim propter hanc causam, quod mirifice sum sollicitus, quid nam de proximis decerneret. Hic ad Caelionem, ad Silionem autem

autem sic. Non putavi fieri posse, ut mihi Verba deessent, sed tamen in C. Lenio commendando desunt. Causam nullam hic affert. Longolius autem Strung³ locum sic amulatus est. Nunquam fore putavi, ut aut res, de qua ad te scriberem, aut etiam Verba, quibus tecum agerem, mihi deessent, praesertim si tam longo intervallo literas darem. Sed plane nunc desunt, nec enim quod scribā nec quomodo scribam satis occurrit. Nolim insolens videri: si his in locis Ciceronis auctoritas auferatur, ac Strung³ tantum loci dignitas aequae conferatur, non fortasse longe inferior videbitur Longolius. Quid enim quaso huic mebro ab omnibus suis partibus deesse potest? Omitto Verbum Verbo, rem rei conferre in re tam manifesta, id audeo dicere, Longolium grauius conqueri, qui non solum Verba, quibus agat, sed etiam rem, de qua agat sibi deesse conqueritur. Causam autem quam Veram afferat, quam alienam à Ciceronis causa ipse vides, cum inquires praesertim si tam longo intervallo literas darem, non faciam in his communibus rationibus longius, possem enim totum Longolium in hanc partem describere si omnes eius commutationes persequi velim, iamq³ ad ea huius ipsius exēpla, qua interioris sunt imitationis, devenio. Cicero scribens ad Memmiam ait. Etsi non satis mihi constitit, cū aliqua
ne

me animi mei molestia, an potius libenter te Athenis visurus essem, quod iniuria, quam accepisti, dolore me afficeret, sapientia tua, qua fers iniuriam, latitia, tamen te vidisse malletm. nam quod est modestia, non sanè multo lenius est, cum te non video: quod esse potuit Voluptatis, certe si vidissem te plus fuisset. Longolius autem sic locum est imitatus.

Nondum plane constiitum habeo, plus ne Voluptatis, an doloris ex tuis literis traxerim, Voluptatis, quod incredibilem tuam erga me benevolentiam pra se ferrent, doloris, quod me humanitate abs te victum, nec mihi iam integrum esse videam, ea aduersus te usurpare officia, qua tu amice quidem, sed meo magno pudore praripuisses. Ecquid hoc loco desideratur ad veram imitationem? eadem est propositiōnis ratio, una tota est res pertractatio, verba non eadem, sed idem magna ex parte significantia. Est item hoc Cicero-
nis ad Petum. Dupliciter delectatus sum tuis literis, & quod ipse rixi, & quod te intellexi posse ridere. hanc quoque partem Longolius sic est imitatus. Varie sum hodie tuis literis affectus: qua enim officia tua in me commemorabas, fuerunt mihi non infuantes: qua verò ad te esse allatum significabas, mihi epistolam nescio quam tuam ne satis probari, haud mediocrem molestiam
mihi

mihi attulerunt. Dupliciter delectatus est
 Cicero ex amicitia literis, Longolius partim la-
 tatus, partim dolore est affectus. causam iter-
 que affert suam, sed quod Cicero paucis absol-
 vit, Longolius fortasse causa sua deseruiens,
 suam ploribus pertractavit. Queritur item
 Cicero se non habere cui tanta literas suas com-
 mittat, cum ait ad Lentulum. Quod si ra-
 rius fiet, quam tu expectabis, id erit cause,
 quod non eius generis mea litera sunt, ut eas
 audeam temere committere. A literis autem
 ad rem ipsam imitando transtulit Longolius
 cum ait. Quod nihil adhuc literarum ad te
 dedi, non id quidem causa fuit, quod scriben-
 di argumenta destituerer, sed quia eius erant
 generis res, qua literis recte committi non pos-
 sent. tamen si hoc ipsum alias fecit Cicero ad
 Atticum dicens. Præterea sunt quædam do-
 mestica, qua literis non committam. Hic item
 ad Brutum sic ait. Non soleo, mi Brute (quod
 tibi notum esse arbitror) temere affirmare de
 altero, est enim periculosum propter hominum
 voluntates. multiplicesque naturas. Clodij ani-
 mum perspectum habeo, cognitum, iudicatum.
 Et quæ sequuntur. Hanc item partem Lon-
 golius tam bene est imitatus, quam quod bel-
 lissime, sic enim ait. Non solus temere quic-
 quam de altero affirmare, præsertim ado-
 lescente, qui qualis futurus sit, præstari non
 potest.

potest, sed si quo tamen sum in dignoscendis
 hominibus, deligendisq; amicis iudicio. spon-
 deo vobis annum item vnum additum pa-
 tris desiderio filij studio, alteri multorum an-
 norum lætitiā, alteri sempiternā laudem
 esse allaturum. Dybuni, quæ apes ex di-
 versis floribus mel suum conficit aut suavis,
 aut etiam liquidius, quam ex multis Cice-
 ronis particulis orationem suā componit,
 atque condit Longolius? tota est periodus (Et
 Cicerō) ex Ciceronis membris conglutinata,
 sed ita tamen, ut Longolianum sit corpus ap-
 tissime conformatum. Quod verò ad imi-
 tationem vna, atque eādem utriusque est
 propositio, ratio penè par, dictio certe latinis-
 sima. Cicero enim id periculi in omnibus esse
 dicebat, Longolius id ipsum ad speciem tran-
 stulit à genere, conclusio tota imitationis est,
 ille se Clodij animum perspectum, maximeq;
 cognitum habere affirmat. hic autem se pau-
 lo dilatans, amplius pollicetur, si quod ro-
 gat, impetret fore scilicet, ut inde pater ma-
 gnā voluptatem, filius etiā ut sempiter-
 nam laudem consequatur. Hoc item Cice-
 ronis membrum est ad Memmium. Nec du-
 bitat, quin ego à te nutu hoc consequi pos-
 sim, ita etiā si adificaturus esses, nunc ve-
 ro si audierit te adificationem deposuisse, ne-
 que tamen me à te impetrasse, non te in me
 liberā-

illiberalem, sed me in se negligentiorē putabit. Longolius autem, cum hoc ipsum ei videretur, sua oratione sic suum efficit. Neque vero, quantum mea causa velis, Villanovanus ipse dubitat, Et si iam expectatione sua frustretur, non te mihi, sed me sibi defuisse iudicaturus sit. Par, atque eadem argumentandi ratio est, sed omnino Ciceronis pertractatio splendidior est, atque vehementior: non ea tamen est Longolij ita frigida, itaq; manca, qua si sola legatur, non cumulate satisfaciatur, si vero etiam cum Cicerone, qua prorsus contemnat. Sed partes conferamus utriusque: sic igitur Cicero: Nec dubitat quin ego à te nutu hoc consequi possim, ita etiam si edificaturus esses: copiose, ac vehementer dixit: paulo pressius, fortasse etiam remissius, hoc modo dixit Longolius. Neque vero quantum mea causa velis, Villanovanus ipse dubitat: Et quatuor ijs verbis quantum mea causa velis, Et melius potest Longolius id Ciceronis, quin ego à te nutu hoc consequi possem, ita etiam si edificaturus esses, suum effecerit. magis expressa sunt in Cicerone, ut dicebam, in nutu, in eo etiam si edificaturus esses, quibus nihil maius, nihil gravior dici posset, neque tamen, quantum mea causa velis, non magnum est, non graevum sequitur utriusque conclusio. Ciceronis ea

est, Nunc Verò si audierit te adificationem deposuisse, neque tamen me à te impetrasse, non te in me illiberalem, sed me in se negligentiorum putabit. Longolius autem hac est. Ut si iam expectatione sua frustretur, non te mihi, sed me sibi defuisse indicaturus sit. omnino Cicero suus est simillimus, amplius, copiosus, splendidus. Longolius autem paulo proffior, sed qui tamen constet imitando: Vides enim hunc, quod Cicero dixit amplissime, Nunc Verò si audierit te adificationem deposuisse, neque tamen me à te impetrasse, Et cetera. satis presse his verbis comprehendisse. Et si iam expectatione sua frustratur, quin etiam (tamen si nunc fortasse videbitur minutum) ubi Cicero capit à tribus particulis, nunc. si. Verò. sic hic à, totidem, Et. si, iam, cum imitatus esse videtur. Postremo concludit Cicero sic, totam accusationem in se derivans, non te in me illiberalem, sed me in se negligentiorum putabit. Orationis venustatem, qua sit in pronomnibus, te, me, se, suo quoque nomini adiuncto, nemo non sentit: id, quod non omisit Longolius, quod eandem orationis venustatem in iisdem pronomnibus sic persequitur, nam te mihi, sed me sibi defuisse indicaturus sit.

T. 2. Varias

Variavit dicendi modum, dicens, mihi, sibi,
 potius, quam in me, in se, sed id neque fe-
 cit inepte, neque fine aurium aliqua suavi-
 tate. Vbi autem Cicero illiberalitatem Mem-
 mii excusat, sua vero diligentia metuit,
 Longolius Vnico id Verbo, defuisse, comple-
 ctus est. Ecquid autem existimas, cum id
 membrum, ac quoties scriberet Longolius,
 illam eam semper adhibuisse diligentiam,
 ad eum modum orationem suam, quem tu
 significas, eloquendam? nam si ita est, malim
 equidem vel infantissimus esse, quam eo mo-
 do vel Ciceronem ipsum scribendo superare,
 nam res est non modo infiniti negotij, sed
 summa etiam desperationis. Non equidem
 id dico, Alfonse Princeps, ea tamen Longo-
 lium ad litteram observasse, cum scriberet,
 quæ nos ad Ciceronis rationem scripta esse fa-
 cile comprobamus, quod quidem esset vel etiã
 quàm ipse reris, multo peius, ac odiosius, sed
 id assèdènter affirmo, tam scriptionem ex
 eo vsu, quem sibi contraxerat ex assidua Ci-
 ceronis lectione, illi ad eum modum in as, in
 calammum venisse facillime, quem admodum
 Et tibi, Et omnibus tam scribimus euenire
 Videmus, quibus ad quasque Vocis nostre li-
 teras singulas ex Vniuerso litterarum ordine
 perquirendas nullus est labor, nullum est stu-
 dium, quæ sua sponte ex vsu, quem in eis
 legendo,

legendo, ac scribendo confestim, quasi in
 postremo calamo constituta sint, nobis praesto
 adsint; atque cadunt cum atramento cassis-
 sine. Neque item et, qui in stibibus solum
 habeat fidem, semper is nervus, qui ad nu-
 merum respondeat, digito prius erit tentan-
 dus, atque explorandus, cum canat, sed is
 ex Veteri consuetudine illi quasi in digitos
 incurrere videtur, quin etiam aut oculis
 aliò conuersis; aut etiam clausis id conti-
 nuare non dubitabit. At quid mirum, si ex
 vniuerso Ticerone Longolius pauca quadam
 membra sibi delegit, quae in suam oratio-
 nem cum mutando; tum imitando commo-
 distime transferret? ita enim illi accidit in
 isto suo artificio, quemadmodum pictor, qui
 artem suam in exprimendis hominibus e-
 xercet, qui in ijs id egregie praestiterit, qui
 separatim aliquid adiuuenti ad us suum
 facilius exprimendum habebunt; ut quia na-
 uo aliquo, qui naso, qui ore, quo oculo, aut
 vitiato; aut etiam venusto notata sint; in-
 ceteris autem, quae aequabili natura sint, fa-
 cili, non ita. At totus legatur Longolius, ca-
 si eius Volumen aptiatur, nisi totus est sui
 simillimus in hac scribendi ratione, hoc est,
 qui à Ciceronis imitatione nusquam discea-
 dit; qui pene verbum pro verbo protulit, nullo
 tum membrum distinxit, quod autem in Cicerone

rone non fumpferit, aut adeius structuram non bellissime construxerit, nihil causa dico, quin omnium ineptissimus sum. Age vero sumatur ex Longolio, quam casus obtulerit, ex eius Voluminibus epistola: deligatur autem ex Vniuerso Erasmo (quando is Ciceronianum suum in Longolij calumniam confabricaoit) qua optime scripta sit, qua germane Germana non sit, conferatur, latini adhibeantur disceptatores, peream ego male, nisi Roma Longolius & natus esse, & alius: ille autem nunquam latinum hominem legisse iudicabitur, neque ideo nomine, quod ille insulse irridere solet, quod & P. C. & S. P. Q. R. crebro & surpet, & Romane loqui videatur, sed quod iis vocibus, eorumque structura, atque compositione in sua oratione vere utitur Romane. Sed iam vela contrahamus, ac tandem ad locutionem nostram redeamus. quoniam igitur tanta locutionis vis est, & auctoritas, ut quod alienum est, nostrum id maxime efficiat, huic Vni in primo operam dandam esse praeipio, atque sic in ea versandum, ut nihil illa promptius, nihil magis praesto nobis esse possit. Ac quoniam in ea locutione hoc tanti studij ponendum est, qua non solum sua certa ratione constet, sed quae una excellat, quae in oratione principatum obtineat, qua si propria, nitida, & pura

*pura sit : si translata , orationem maxime
 illustret , impleat : quæq; ample , quæ cumu-
 late sui nobis copiam faciat , cui denique
 nihil desit ad omnia orationis ornamenta :
 hanc aut ab Vno Cicerone , aut à nemine
 alio petendam esse , iam sapius dico , at-
 que præcipio , si quidem in eo huius omnes vir-
 tutes cumulatisime extant , atque adeo præ-
 stant. Nam & in hoc graui omnia oratio-
 nis ornamenta assidue legendo facillime im-
 biberis . si vero se demissius agat , ut timide ,
 ut Verecunde , ut parce ista ipsa attingat ,
 parè addisces ratione , in mediocri autem
 cum versabitur , ac quasi ille faciat , qui non
 in oceano omnibus ventis latissime vela pan-
 dat , neque lintrem in placidissimo flumine
 contis impellat , sed qui non longe à litore
 modo remis , modo velis navigationem suam
 exerceat , neque elate nimis , neque demis-
 sias , quàm satis sit , in orationis medio-
 critate sese continere videbit . cum vero ce-
 leritate opus est , huius oratio fluit , nulla
 mora , interpuncta , intervalla , nullis vin-
 culis impedita conuoluitur , contra vero si in
 ea sensim consistendum est , tum & interpun-
 ctis , & moris , & intervallis , & suis inter-
 spirationibus omnibus conquiescit . si vero
 causa lenitatem , atque aquabilitatem ora-
 tionis postulet , tum & puro quasi quodam ,*

Et candida dicendi genere omnem prae se fert
 orationis suavitatem. Sin contra in dicendo re-
 tinenda erit seneritas, grauitate ceteros om-
 nes facile superat. in hoc igitur & non sese meus
 imitator & contineat. Volo, in hoc sit totus, in
 hoc habitet, hunc & verset, legat, relegat, multa
 huius denique ad verbum memoria mandet,
 quam etiam plurima possit, notet, atque ob-
 seruet fidelissime. Quoniam vero hac pueris
 (si fieri possit) cum lacte ipso imbibenda est,
 & illis expeditior, ac promptior adsit, quaeque
 una cum iis & nita, & alta & videri possit,
 hoc quoque in loco hanc mihi quoque curam
 duxi minime esse contemendam, & his e-
 tiam benigne prouiderem. His igitur con-
 tinuo eum magistrum praeficiendum esse Volo,
 qui huiusce facultatis virtutes omnes optime
 calleat, atque in iis utendis sit exercitatus
 maxime. Sed ne mihi nimium sumere vi-
 dear, qui magistros instituire velim, ego
 nunc de me agam ipso, id inquam, quod ego
 facere solea, atque adeo tecum feci, & mox
 cum fratre tuo Alouisio facturus sum, in me-
 dium proferam: Vtrum id recte, bonorum
 erit indicium. Ego igitur cum paucos mihi
 iam pridem deegerim auctores, ad quorum
 locutionem meam ipse dictionem conforma-
 rem, duos ex iis praecipue cum meis pueris in
 manibus habere soleo, Terentium, & Cicero-
 nem.

nem. nam & puer meus prima rudimenta po-
 nere cæperit, tum nobis Terentius sumitur.
 ex hoc primo illos aliquot dies binos, aut ter-
 nos versus, qua mihi in parte ad eius inge-
 nium accommodatissimè esse arbitror, explicare
 incipio: qua in re multum eius studium fa-
 bila, quibus pueri maxime capiuntur, iu-
 uant oblectamenta, qua plerique quoque ra-
 tione ducti ad Ouidij fabulas suas magis in-
 formare student, neque vident inepti (&
 quæ cætera sine stomacho percurrere non pos-
 sum, istis condonem) hanc esse canendi, non
 loquendi rationem, in qua nullus sit verbo-
 rum delectus; nulla ad solutam orationem
 accommodata locutio. naturam equidem opti-
 mam ducem sequi malo. itaque meum ipse
 discipulum prius loqui, atque ingredi, quam
 canere, atque saltare instituo: nec longius
 eo mihi res, quo dicebam, producitur insti-
 tuto. mox enim Terentio aliquid etiam ex
 Cicerone adiungitur ex eis, qua mihi in eo
 facillima, quæq; ad pueri captum videbun-
 tur accommodatiora, & sunt ad Terentiam
 uxorem quadam familiariter, item ad Ti-
 ronem ea ratione, atque facilitate conscri-
 pta epistola, in quorum utroque locutionem
 in primis observamus diligentius, non admo-
 dum inter se dissimilem, nisi quod Terentij
 magis popularis (& patet a quadam vetusta

T S omit

omittam) ac quotidiani est sermonis, quæque
 in eo genere cum ad provocandum, tum etiam
 lacescit ad respondendum magis arguta, ac
 paratior videtur, ad hanc æque iam tum
 meum discipulum instituo, hanc unam cum
 doceo, in hanc unam totum incumbo, neque id
 solum in ea, quam præsens attulerit pars,
 sed si qua alio e iam modo alibi aut ab istis
 ipsis, aut à quopiam alio ex nostro grege pro-
 lata sit, eam de dicta opera cum præsenti conse-
 vimus parte: quam ipsam locutionis multi-
 plicem copiam ut in suos codicillos describat,
 sedulo commostro, ad cuius etiam rationem
 ut mihi ex tempore respondeat, paulatim in-
 stituo, ut verè paulo liberius cum eo agere mi-
 hi licere, ac quasi à remis ad vela naviga-
 tionem nostram transferre posse sentio, pau-
 lulum Terentium sepono, non quoddam hunc un-
 quam quicquam contemniam, nam semper in
 eo est, quod in usum meum commodè sumere
 possim, sed ut ad securum, atque splendidum
 loquendi genus meum discipulum traducam,
 me totum uni Ciceroni do, atque addico, in
 hunc unum studiosius incumbo, in hoc hæreo,
 huic uni penè omnem operam do, id autem
 hoc modo. Sumo mihi partem aliquam ex eo,
 qua magis libeat, eam illi in nostrum sermo-
 nem dicto, quam mihi latinam ut faciat, in-
 his parci, refert, corrigetur. quo sedulo per-
 fectio

fecit Cicero locum affero integram, con-
fero, discipulum, qua eius sunt, docco, qua
communia cum Cicerone, hortor, sic reliqua.
Ubi is sit paulo pressior, contra Cicero ornatio-
rior, admoneo, Et monitus alias memi-
nerit, suadeo: qui sonus ex suorum verbo-
rum aspero concursu nascatur, qui ex Cicero-
nis structura nobis concinnius moduletur, Et
sentiatur, curo diligenter. Contra vero quando
item indiligens diligentia minime ingratis
fit, ac vocalium hiatus molle quod habeat, at-
que asperum, quod etiam si aurium iudicio re-
spiciatur, non tamen inepti. Et parum consulti
hominis esse commostro. Postremo cum longo
nimis verborum anfractu orationem suam
determinet, Et eam intra moderati spiritus
conclusos terminos contineat, tamen si contra
eam angustet nimis, quoad laxanda sit sedu-
lo commonefacio. Non soleo ego (ne hoc quoque
omittam) meum discipulum cogere, Et sit ple-
runque in scholis, quicquid ei dicendum & su-
perius, latine Et id proferre conetur. Stru-
um enim plus commodi, an damni ad latinam
elegantiam, quam nos quarimus, hoc afferat
studium, non plane satis habeo comprobatum:
equidem si meo discipulo cum iis versandum
sit, qui tantum eo modo egregie, atque splendide
loquantur, in eam consuetudinem eum in-
ducere omnino: id quidem fieret, quod nos in
nostra

nostra lingua, & Romani in hac ipsa sua latina faciebant, et nulla difficultate, multum etiam cum dignitate, quicquid postea vellet, commodè loqueretur. Sed cum hic à libris discessit, aut etiam à magistro suo, aliò locutionis suæ rationem referre cogitur; domi, in viis, cum familiaribus, ruri, in urbe, aliò etiam modo loquendum est. Huc accedit, quod infanti puero, dum ea, quæ vult, & ex tempore, atque subito proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ barbare, quæ inepte, quæ incondite, atque incomposite, quæ denique nullius dignitatis sint quàm quæ vix tollerabilia sint necesse est. Itaque, ut dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem, atque dignitatem corrumpant. Quoniam autem quod in quotidiano sermone positum est, nihil admodum latine orationi prodesse videtur ad eam dignitatem, quæ eius lingua mere germana est, ac omnino ea nobis aliqua exercitatione, atque artificio comparanda; atque confirmata est: equidem id diligentia ab uno stylo, qui dicendi magister, & opifex est optimus, petendum esse censeo. Ad hunc igitur eodem modo, quo est dictum à nobis paulo supra exercendus est puer. cum veris in eo tantum profecerit, ab iam (quod aiunt) sine cortice natum dididerit, tum denique in eo se contineat.

tineat, in eo dies & noctes studiose versetur, scribat, rescribat, deleat, reponat, libros, volumina conficiat, materia nulli deesse potest, quam sumat ad scribendum, quotidie adsunt res, noua, ampla, priuata, publica, quaque et ac semper aliquid secum affert quod posteris memoria mandetur. Sed fac ut vera desint omnia, nihil agant homines, cessent bella, studia omnia conticescant, nunquam illi deesse poterit, quae sua arbitratus sibi effingat, atque componat. Sed quicquid ille aut verum, aut à se confectum scribendo persequi volet, id vnum, primum, & postremum ei precipimus. Ut optimum semper auctorem sibi habeat egregie propositum, ad cuius omnem scribendi rationem, suam & ipse totam dirigat, acque conformet orationem.

Habes, Alfonse Princeps, quid ego de imitatione sentiam, ac quibus ea praecepta à me tradi potuerit opus mihi quidem & multarum vigiliarum, & summi laboris plenum. quod si tibi gratum erit, hoc est, si inscriptionem tuam ad eius rationem institues, & me mei suscepti studij minime pœnitebit, & ipse summa in scribendo facilitatem te consecutum esse, mirum in modum latabere.

F I N I S.

GERMANI BRIXII IN
Obitum Longolij.

*Castalides lacerate genas, disvellite crinem:
Nec lachryma finem, nec teneant gemitus.
Proh dolor, effertur Patruina fatus in Urbe,
Ante sua extincti tempora Longolij:
Quē modo vel Gallus voluit, pro dote Latina,
Roma locum ciues inter habere suos:
Roma sibi plenē mox restituenda, dedissent
Longolio plenas si modo fata dies.*

EPITAPHIVM EIVSDEM.

*Longolio, vix dum digresso matris ab alno,
Dixerat Aonidum nomine Mercurius:
Cresce infans, tibi ab ingenij linguaq̃ diserta
Dotibus, olim ingēs (me duce) fama aderit.
Quā prius postquam sibi quassisset in annis
Longolius, fuso nocte dieq̃ oleo:
Tum deus eloquij veritas si debita fass:
Ordine vixisset tempora Longolius,
Ne sibi praeperet lingua decus, invidus illum
Censuram virga sustulit ante diem.*

ARI. V. D.

ALIVD.

27

Κάμνον ἐν μέσῳ κήποις ἀντὶ τῶν ἐν τῷ

Τάχους Λογγύλου κῦρ ὅποι δάμασιν.

Τῷ ῥα εἰς πόλιν τιθαυὸν διορίσαςτο ῥῶμα.

ἄτ' αὖ γὰρ αἰξάνον ἀμειβομένη.

Οὐνεκ τῶν τε λόγων καὶ λίξι' ὄνεια παμφύτ.

Οὐνεκ αὖ Λιδαχῆς, θῆκα τῶν χαρίτων,

Δύσμοις Λογγύλου, φυτόν ὡς δαύδον ἐν νείτῃ.

Καί πορ' ἰὼν ῥῶμα, αἰξί' αἰδοῦσα.

LATOMI.

Ille caput regni, Phæbiq; Latetia natrix.

Longolium ciuem dixerat esse suum.

Interea attollens similais Mechlina cristas.

Afferuit titulo non graviore sibi.

Roma sed indignans: meus est si Tullius, in-
quit.

Non hic: Et asscripsit: non meum esse potest.

Profilione tandem titulis Sconhonia Veras,

Dulcibus ex herbis flore renineta caput:

Grande quod Bataviam Veluvum amplecte-
ris aurem;

Roma, ait, at partum tu mihi redde meum.

Septo Urbes certent de stirpe insignis Homeris.

Quattuor est harum in speciosa magis.

LXX

672
IN COMMENDATIONEM
Longolij, Claudij Roseti
Carnien.

*Antehac nostra cuiquam Ciceronis inesse.
Eloquium nervis, vimq; stilumq; negant.
At rursus Longolij auscultent sine nomine nulli
Iurabunt aliud hunc Ciceronis opus.*

E I V S D E M.

*Antistes eloquentia, magni nepos
Atque is, admiratus sit Longolium est
Nuncius fundi esse priscis non modo
Sed et maiorem: ait, praestantior
Ut plurimum discipulus est didascale.*

FINIS.

